

סימן א.

ב"ה יום ב' פקודי דהאי שתא תרע"ג לפ"ק ווארשא החיים והשלום וכט"ס לכבוד ידי"נ הרב הגדול החריף עדיו לגאון מו"ה מנחם נ"י זעמבע בפראגא. אחדשה"ט כאשר זה פעמים אחדים רציתי לדבר עם ידידי מעכ"ת ולא עלתה בידי אמרתי לבא אתו בכתובים ואכתוב הערה אחת קטנה: א) כתב הרמב"ם ז"ל (בפרק ד' מהלכות תמורה הלכה ג') השוחט את החטאת ומצא בה בן ארבעה חי הרי זו נאכלת כבשר החטאת שולדי הקדשים במעי אמן הן קדושים עכ"ל והוא מהש"ס דתמורה (דף י"א).

(ויש לדקדק בדבריו ז"ל למה פרט בן ד' הא התוס' בתמורה שם בד"ה ומצא] כתבו דלהכי נקט בן ארבעה דאלו בן חמש אינו נותר בשחיטת אמו לרבי מאיר דסבירא לי' בן פקועה טעון שחיטה. וא"כ לדידן דקיימא לן דמותר בשחיטת אמו גם בבן חמש דין זה דנאכל כבשר החטאת.

ולכאורה ה' נראה דסבירא לי' לרבינו דדוקא בלא כלו לי' חדשיו דכבישרא בדיקולא דמי אז שייך לומר דנאכל כבשר החטאת ונפסל ביוצא וכדומה אבל בכלו חדשיו דשה מעליא הוא. ואם נימא דנאכל כבשר החטאת אם יצא חוץ לקלעים יהא נפסל ביוצא וכן בנותר אם יתותר וזה לא מצינו בבעלי חיים שיהא צריך לשורפו מחיים וכדאמרינן בזבחים (דף צ"ח).

(מילואים מה מילואים מותריהן בשריפה ואין בעלי חיים במותריהן אף כל מותריהן בשריפה ואין בעלי חיים במותריהן יעו"ש: ב) אמנם עיקר נראה בדעת רבינו עפ"י מאי דכתב שם בהלכה ח' וזה לשונו ולדות הקדשים שיצאו דרך דופן או שילדו טומטום ואנדרוגינוס וכלאים וטריפה הרי אלו יפדו ויביא בדמיהם קרבן הראוי להביא בדמי ולד של זו עכ"ל ופשטות דברי הרמב"ם ז"ל משמע להדי' דנפדין בלא מום וכמו שביאר באורך באור שמח ולשון רש"י ז"ל במנחות (דף ו) בד"ה בעל מום.

מומן ניכר שאין מומן פסול אלא בגלוי כדאמרינן בבכורות פרק על אלו מומין ויוצא דופן מומן ניכר דאית לי' קלא והכל יודעים עכ"ל ומשמע דיוצא דופן אינו צריך מום לפדות] ואמת שמצאתי בקרית ספר להמבי"ט שהעתיק בדברי הרמב"ם ז"ל הנ"ל דולדות הקדשים שיצאו דרך דופן וכו' הרי אלו ירעו ויפדו עיי"ש ומבואר דבעי מום אחר לפדות עליו אמנם העיקר כמו שכתב באור שמח יעי"ש בראיות ברורות.

והנה זה נראה ברור דבן פקועה אם דכבישרא בדיקולא הוא מ"מ מהני בו פדיון דבר העמדה והערכה הוא וא"כ בדיוק נקטא הברייתא ומצא בה בן ארבעה דאז לא מהני פדיון (דגם באדם בן שמונה הרי הוא כאבן יעו"ש ב"ב (דף כ')) ובעל כרחו נאכל כבשר החטאת. אבל בבן חמש דכלו לו חדשיו הלא בידו לפדותו בלא מום דיוצא דופן הוא ומילתא דתמיהא מדכר דכירי לה אינשי ואין לך מום גדול מזה ופשוט: ג) ודע דבהא דכתבתי לעיל לדבר פשוט דבן פקועה בקדשים לא שייך שיהא נפסל ביוצא מחיים יש לפלפל הרבה בזה לפי מה דכתב הקרית ספר (בריש הלכות בית הבחירה) דמן הדין נאכלים קדשים בכל עירות המוקפות חומה דקדושתן שוה לירושלים לענין קדשים קלים אלא דלא משכחת משום דכיון דהקרבה בירושלים שוב יפסל ביוצא יעו"ש ולפי"ז בולד שלמים בן פקועה דכלו לו חדשיו וכל זמן שהוא בחיים אינו נפסל ביוצא דנהי דנאכל כאמו אבל יכול לאוכלו בעירות המוקפות חומה.

ושפיר משכחת אכילת קדשים קלים גם במוקפות חומה: ד) ולפי זה יש לדקדק קצת בהא דאמרין בחולין (דף ס"ט.) בעי רב חנני' הוציא עובר את ידו בעזרה מהו מגו דהוי מחיצה לגבי קדשים הוה נמי מחיצה לגבי דהאי (להתירו בשחיטת האם) או דילמא לגבי דהאי לאו מחיצה הוא דמחיצת עובר אמו הוא אמר לי' אביי ותיבעי לך קדשים קלים בירושלים ופירש"י ז"ל כגון עובר שלמים שהוציא את ידו בירושלים והחזירה והכניסה לעזרה ושחטוה יעו"ש ולפי הנ"ל יש לדקדק קצת דאין זה דוקא בירושלים אלא בכל עיר המוקף חומה ואכ"מ: הנני דורש"ת באהבה רבה מוקירו ומכבדו

אברהם לופטביר.

[אמר המלבה"ד ראיתי בכתבי הרה"ג המחבר ז"ל בהעתק שהניח לעצמו. ענין זה בלשון אחר בתוספת דברים חדשים.

ואמרתי להעתיקו לכאן:] א) בתמורה (דף יא) השוחט את החטאת ומצא בה בן ד' חי תני חדא אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה וכו' ותניא אידך נאכלת לכל אדם וכו' עיי"ש וכתבו התוס' בד"ה ומצא וכו' דנקט בן ד' דאילו בן ה' וכו' אינה ניתרת לרבי מאיר בשחיטת אמו בפרק בהמה המקשה עיי"ש: ולפ"ז יש לתמוה על הרמב"ם פ"ד מה' תמורה (הלכה ג) שהעתיק הברייתא כצורתה השוחט את החטאת ומצא בה בן ד' חי הרי זו נאכלת כבשר החטאת.

והא להרמב"ם לשיטתו דפסק בפ"ה מה' מאכלות אסורות (הלכה יד) כרבנן דר"מ ה"ה בן ה' ולמה נקט דווקא בן ד' כלשון הברייתא דנשנית אליבא דר"מ כמ"ש התוס'. ואדרבא דהי' לו לינקט יותר רבותא דאפי' בן ה' וכבר תמה בזה הלח"ם עיי"ש: והנראה לע"ד דלכאורה למ"ש הרמב"ם לקמן (בהלכה ח') וולדות קדשים שיצאו דרך דופן או שילדו טומטם ואנדרוגינוס וכלאים וטריפה הרי אלו יפדו ויביא בדמיהן קרבן כו' עיי"ש שכתב הלח"ם דאפילו בלא מום נפדים לדעת רבינו [ובקריית ספר להמבי"ט העתיק ירעו ויפדו ואמנם העיקר כדעת הלח"ם] והא דכתב דאפילו טריפה יפדה אף דקיי"ל דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים וכבר עמד ע"ז חותני הגאון נ"י באור שמח עיי"ש לענ"ד הדבר פשוט לפי מ"ש התוס' זבחים (דף קיד) ד"ה וקסבר דאפילו למ"ד וולדות קדשים במעי אמן הן קדושים.

מ"מ היכי דלא משתרי באכילה כגון דמות יונה או קלוט לר"ש דכיון דלא משתרי באכילה לא מסתבר דתפסינהו קדושת אמן עיי"ש והרי אפילו לר"ש לא אסור קלוט אלא ביצא לאויר עולם וכמבואר בחולין (דף סט.) ומ"מ כתבו דלא תפס קדושת אמו אף במעי אמו אף שעדיין לא נאסר.

וה"ה טריפה אף דבמעי אמו הי' ניתר בשחיטת אמו ואינו אסור אלא מעת שיצא לאויר עולם אפילו הכי לא נתפס בקדושת אמו וכמו קלוט לר"ש לכן לא הוי אלא כמקדיש עצים ואבנים וכמקדיש נבילה ושפיר יפדה וזה ברור: עכ"פ מבואר דעת רבינו ז"ל דיוצא דופן וכדומה יפדם ויביא בדמיהן קרבן.

וא"כ למה פסק דהשוחט את החטאת ומצא בה בן ד' דנאכלת כבשר החטאת. ולמה לא כ' דיפדהו ויביא בדמיו קרבן.

שהרי דין בן פקועה כדין יוצא דופן וכמ"ש רש"י בחולין (דף עד:) בד"ה דגמר וכו' דפסח בן פקועה פסול דקיי"ל בקדשים כי יולד פרט ליוצא דופן עכ"ל הרי דבן פקועה היינו יוצא דופן. וא"כ כמו דיוצא דופן יפדה ה"נ בן פקועה.

וגם פשוט דנפדה בלא מום כיוצא דופן כיון דדינא חד. בפרט למ"ש רש"י מנחות (דף ו) דיוצא דופן מומו ניכר דאית לי' קלא והכל יודעין עיי"ש.

דבודאי ה"ה וק"ו לבן פקועה דהוא מלתא דתמיהא ומדכרי דכירי לה אינשי דבודאי נפדה בלא מום. וא"כ למה ביוצא דופן פסק הרמב"ם דאם יצא דרך דופן יפדה.

ובבן פקועה פסק דנאכל כמו שהוא. ובודאי דטעמא בעי: אמנם הדבר נכון מאד.

דזהו פשוט דלא מהני פדיון לבן פקועה אלא בזה שכלו לו חדשיו דבזה אמרו כיון דרהיט ואזיל שה קרינן בי'. אמנם בלא כלו לו חדשיו דאפילו באדם כה"ג אמרינן שהוא כאבן פשוט דלא מהני לי' פדיון דלאו בר העמדה והערכה הוא וזה פשוט: ולפ"ז כיון דלא מהני בי' פדיון שפיר פסק דנאכל כבשר החטאת.

משא"כ ביוצא דופן ממש דבר העמדה והערכה היא שפיר גזר אומר דיפדהו: ומיושב ממילא מה דנקט רבינו דווקא בן ד' חי. דכאשר גזר אומר דהרי היא נאכלת כבשר החטאת שפיר הוכרח לינקט בן ד' דווקא.

דאילו בן ה' נהי דגם כן ניתר בשחיטת אמו. אבל כיון דבר העמדה והערכה היא הי' מהראוי שיפדהו ויביא בדמיו קרבן כדין יוצא דופן ואתי שפיר דנקט בן ד' דאז כיון דלאו בר פדי' נאכל כבשר החטאת כנ"ל ודוק: ואין לפקפק ע"ז מדברי רש"י מנחות (דף קא:): דמכלי שרת לא אשכחן דמיפרק וכ' רש"י דאפילו בהמה שנאמר בה פדיון לאחר שקדשה בכלי שרת כגון ששחט לא אשכחן בה פדיון עיי"ש ריש ע"א בד"ה דמכלי וכו' וכוונתו ודאי דאפילו אם צרם אוזן בפר קודם קבלת הדם דפסול וכמבואר בזבחים (דף כה) ומפרכסת הרי הוא כחי לענין פדיון אפילו הכי לא מהני בי' פדיון כיון שנתקדש בסכין של שחיטה שהיא כלי שרת.

וא"כ הכא דנשחטה החטאת שהיא אמו והולד ניתר בשחיטת אמו והוי כמו ששחט הולד א"כ קדש הסכין להולד וא"כ לא מהני בה פדיון וא"כ למה נקט דווקא בן ד'. דהא אפילו בן ה' לא מהני פדיון אחר שחיטה: אך זה אינו דכיון דבשעה ששחט אמו לא ידע שיש בה ולד.

הרי קיי"ל דכלי שרת אין מקדשין שלא מדעת ולא קדש הסכין להולד אף שקדש לאמו ושפיר מהני בי' פדיון (ופשוט: ב) ודע דלמה דקיי"ל דולדות קדשים במעי אמן הן קדושים וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' תמורה (הלכה ב) ואם שחט שלמים ומצא בה ולד הרי זה נאכל כשלמים. ודאי נראה דמחיים אינו נפסל ביוצא דלא מצינו בעלי חיים שישרפו ובהדיא אמרינן בזבחים (דף צח).

(מה מלואים מותריהן בשריפה ואין בעלי חי במותריהן וכו' עיי"ש א"כ לדעת הקרית ספר דבעיירות המוקפות חומה בדין הוא שיאכלו בה קדשים קלים אלא דאי אפשר. דיהיו נפסלים ביוצא יעיי"ש בפ"ד מה' בית הבחירה: ולפ"ז בן פקועה כזה דאין בו פסול יוצא כנ"ל ורק דנאכל בקדושת שלמים א"כ יכול לאוכלו בעיר המוקף חומה.

ואינו צריך ירושלים דווקא [אלא דלשון הש"ס בחולין (דף סט.) ותיבעי לך קדשים קלים בירושלים ולמה דווקא ירושלים הלא בכל עיר המוקף חומה אם הוציא ידו והחזירה איכא למבעי אם נימא מיגו דהוי מחיצה לגבי קדשים הוי מחיצה לגבי הא] ועיין מועד קטן (דף כו) הרואה ערי יהודה בחורבן אומר כו' וקורע ירושלים בחורבנה כו' וקורע יעיי"ש ותמה הרמב"ם ז"ל

כיון דקתני ערי יהודה למה תני עוד ירושלים וכי ירושלים איננה בכלל ערי יהודה עיי"ש והובא בכסף משנה פ"ה מתענית.

ולפי הנ"ל יש לומר דנקט ערי יהודה לומר דאינו קורע אלא על עיר המוקף חומה. ולכך נקט ערי יהודה כעין הכתוב עם ערי מצורות אשר ביהודה.

והוי אמינא כיון דכבר קרע על עיר המוקף חומה דגם בה הי' נאכלים קדשים קלים ובקדשים קלים שאינם נפסלים ביוצא כנ"ל שוב אינו קורע על ירושלים. קמ"ל דמ"מ ירושלים מקודש ביותר כל קדשים קלים ומעשר שני ואכמ"ל: ואגב אכתוב שבספר תפארת יעקב חולין (דף צ') כ"י לפרש דמוקמינן בולדות קדשים וקסבר נוהג בשליל היינו ששחט בהמת שלמים ומצא בה בן ט' חי עיי"ש ובמחכת"ה הא מבואר ברמב"ם הנ"ל דנפדה בלא מום א"כ איזו איסור מוקדשין יש בו ואולי כיון דמחיים יש בו איסור מוקדשין כל זמן שלא נפדה.

לא חל עליו איסור גיד גם לאחר שנפדה דבעינן שיחול איסור גיד מחיים. וא"כ הכא דלא חל כל זמן שלא נשחט האם שוב אינו חל ואכמ"ל: ג) ובחולין (דף סט) הוציא העובר את ידו בעזרה מיגו דהוי מחיצה לקדשים הוי נמי מחיצה לגבי דהאי עיי"ש: וראיתי בצל"ח שם שכ' דמכאן מוכרח פסק הרמב"ם דולדות קדשים במעי אמן הן קדושים דלמ"ד בהווייתן הן קדושים הרי הולד חולין קודם שנולד ופשיטא דמחיצת העזרה לא הוי מחיצה לדידי' יעיי"ש, ולא הבינותי דהא פשיטא דלמ"ד יש לידה באברים דאף למ"ד בהווייתן הן קדושים מ"מ האבר שהוציא קרינן בי' שנולד ויש לו הווי' ולידה וכיון שקריש האבר שוב אמרינן פשטה קדושה בכולה והולד כולו קדוש.

דזה ודאי דקדושה יכול לחול במעי האם אלא דקדושת האם אינה מתפשטת במעי האם וכיון שהוציא העובר את ידו והאבר קדוש ממילא קדוש כל העובר דפשטה קדושה בכולה ומהני שפיר מחיצה לדידי': אך יש לעיין לפי זה בהא דכריתות (דף כג:) דמוקמינן לקרא דכל חלב לד' בולדות קדשים וקסבר ולדות קדשים בהווייתן הן קדושים דאיסור חלב ואיסור מעילה בהדי הדדי קאתו. עיי"ש.

והא מכי הוציא מקצת יש לו הווי' ולידה וקדוש ושוב אמרינן פשטה קדושה בכולה ואיסור חלב אינו חל עד שיצא לאויר העולם וכמ"ש התוס' שם וא"כ איסור מעילה קדום וצ"ע: עוד יש לעיין בדברי הצ"ח הנז' מדברי רבינו גרשום בפ' לתמורה (דף יא.) (היא שלמים ולדה חולין ושחטה בפנים מהו למ"ד ולדות קדשים בהווייתן הן קדושים מי הוי חולין בעזרה ופי' רבינו גרשום דהאיבעיא דכשם שהקדושה לא הוי אלא בשעת לידתן כך החולין לא הוי אלא משעת הוויית לידתן יעיי"ש א"כ שפיר מחיצת העזרה הוי מחיצה אא דכעת איננו עדיין חולין והוי קדוש דכל זמן שלא נולד לא הוי חולין דאתקש הויות הקדושה להויות החולין כנ"ל: ויש לעיין אם שייך לומר גבי ולדות קדשים למפרע קדוש או מכאן ולהבא הוא קדוש וכמו דפלוגי גבי בכור דמרחם קדוש ה"נ בולדות קדשים.

ונ"מ לגבי הטלת מום דפשיטא דלמ"ד בהווייתן הן קדושים דיכול להטיל בו מום במעי אמו ואכמ"ל: ד) ודע דבזה דכתבנו (באות א') דאם לא ידע אין הסכין מקדש להולד יש ליישב לפי"ז הרמב"ם ז"ל (בפ"ה מה' פסולי המוקדשין הלכה כ"ג) דכתב דם הקדשים שנתערבו בדם פסולי המזבח או בדם הקדשים שנפסלו בשחיטה כו' ואפילו קרבו כל הכוסות חוץ מאחת ישפך לאמה

יעו"ש וקשה לי הא הוא ז"ל פסק (בפ"ג הלכה י"ט) דכלי שרת מקדשין דם הפסול ליקרב ועיי"ש בכס"מ ולח"מ ז"ל וא"כ הכא דכבר נתקבל בכוס למה ישפך לאמה: ונראה לפי הנ"ל דלמאי דקיי"ל דכלי שרת אין מקדשין אלא מדעת כשלא ידע אינו מקדש.

א"כ בשלמא היכי דידע שהוא פסול וקבלו א"כ הא נתכוון לקדשו אבל בנתערבו בשוגג והוא לא ידע מהתערובת וא"כ אם הוה ידע שיש בו מן דם פסול לא הי' מקדשו וא"כ קידושו הי' בטעות ובכה"ג אין כלי שרת מקדשו וזה ברור: עוד י"ל דסברת רבנו נהי דכלי שרת מקדש דם פסול ט"מ לא עדיף מהמזבח וכל פסול דגם במזבח ירד גם כלי שרת אינו מקדש וא"כ בבעל מום דגם במזבח ירד גם כלי שרת לא מקדש וזה שכתב רבינו שנפסלו בשחיטה הכוונה כגון עולה ששחטה בדרום ואמרינן בריש מעילה (ב:) דכמאן דחנקינהו דמי וירד ובכה"ג גם כלי שרת לא מקדש והעירוני לזה קצת ידידי הרה"ג המפורסם הרמ"ז שיחי' מפראגא.

והוסיף להעיר דאף דכל דם פסול שעלה במזבח ירד כמבואר ברמב"ם (פ"ב מפסוהמ"ק ה"ג) וכר"י במתני' דזבחים (פ"ג.) (דדם ירד א"כ חזינן דכלי שרת עדיף לקדש ממזבח.

מ"מ בבע"מ בודאי דאין כלי שרת מקדשין דכלל הוא דכשהאימורין לא ירדו מהמזבח אף בלי קידוש לכתחלה דכלי אזי מקדש ואין דנין בדם גופי' רק בעוצם הפסול והאריך בזה: ה) ועיין חולין (דף ל"ג.) (אמתניתין דהשוחט ולא יצא מהם דם וכו' דפריך ותו אי בקדשים כי לא יצא מהם דם כשרה הוא עצמו לדם הוא צריך ותו אי בקדשים כי יצא מהם דם מי מכשירה וכו' מנין לדם קדשים שאינו מכשיר ותו וכו' לתכשרי בחיבת הקדש וכו' עיי"ש: ויש לעיין למאי דקיי"ל ולדות קדשים במעי אמן הן קדושים וכדברי רמב"ם ז"ל הנ"ל (פ"ד מתמורה ה"ג) ושיטת תוס' בתמורה (י"א).

(הנ"ל דאף בן ה' שנמצא במעי חטאת נאכל כבשר החטאת וא"כ אם שחטו לבן פקועה הלזה דניתר בשחיטת וזריקת אמו פשיטא דכשר אעפ"י שלא יצא ממנו דם ואם יצא ממנו דם מכשיר דהטעם דדם קדשים אינו מכשיר משום דאינו נשפך כמים דצריך להתקבל בכלי וכמו שכתב רש"י ז"ל ודם זה הא נשפך כמים ופשיטא דמכשיר: וכן לא שייך בזה חיבת הקודש דלא שייך חיבת הקודש בשליל וכמו שביאר חותני הגאון נ"י בספרו אור שמח פ"ו מבכורות דאינו צריך שריפה אם נטמא עיי"ש: ולפי"ז מה הקשה הש"ס שלשה קושיות הנ"ל הא י"ל על כולן תירוצ' אחד דמשכחת לה בשליל (דלא שייך ג' קושיות הש"ס) דלא שייך הקושיא קמייטא דלדם הוא צריך ולא הקושיא האמצעית דמי מכשירה וכן הקושיא השלישית דליתכשר בחיבת הקודש וכל הקושיות מיושבת אחת בירך חברתה ואי דיקשה חי' ועוף מה איכא למימר היינו קושיא קמייטא חי' בקדשים מי איכא ובלא זה קשה כנ"ל וכיון דבס"ד דלא ידע מזה למה לא מוקמינן כנ"ל: ואולי דדם של שליל אינו מכשיר דבחולין (דף ע"ד).

(פריך לא יהי' אלא דם התמצית הרי דלא מיקרי דם של בן פקועה דם הנפש ודם התמצית הרי ואינו מכשיר וכמבואר בפסחים (דף ט"ז) ואכמ"ל: ו) וכבוד מו"ח הגאון נ"י כתב לי על הא דכתבתי (באות א) לענין פדיון ליוצא דופן וכן להא דכתבתי לדון דלא מהני קידוש כלי דסכין להולד אם לא ידע.

וזה לשונו. דברך נעמו בחריצות נפלאה אבל אינו צודק דאמרו דסכין מקדש לדם (סוטה י"ד מנחות טז) והפירוש דמקדש דלא מצי פריק אף ע"י מום שנפל בו אחרי שחיטה וכאן כיון דנשחט

בעזרה תו לא מצי פריק לולד יוצא דופן וקדיש בסכין ויעוי' אור שמח ה' גניבה פרק ב': הן הא דמתרין דשוחט ומצא בה בן ה' הרי לא ידע בעת השחיטה מהולד הוי כדאמרו (מנחות עח) דסכין לא מקדש שלא מדעת ולכן נפדה הולד ע"י מום אבל אינו אמת כיון דהשחיטה מכשרת אותו באכילה אף שלא מדעת מקדשתו ג"כ דלא ליפוק ע"י פדיון וכל דילדי' אמ' כוותי' תלד אע"ג וכו' יעוי' בהג"ה שני' באור שמח פ"א ממקואות.

ותבין: השי"ת ישמחנו במהרה ונגיל בכל טוב יחד בלב שמח כתקות חותנו דו"ש באהבה. מאיר שמחה כהן עכ"ל: [עד כאן מצאתי בכתבי הרה"ג המחבר ז"ל].

סימן ב. ב"ה פה פראגא: החיים והשלום לכבוד ידי"נ רב חביבי צמיד לבבי הרה"ג המופלג בבקיאותו עיניו כיונים על אפיקי הש"ס מוכתר במדותיו ובענותנותו וכו' כמוהר"ר אברהם לופטביר שליט"א: אחדשה"ט מכתבו היקר בצירוף דברי תורתו קבלתי והנני להשיבו בעזה"י: (א) ע"ד אשר העיר כ"ת בלשון הרמב"ם ז"ל (בפ"ד מה' תמורה הלכה ג') דהעתיק לשון הברייתא בש"ס תמורה (דף י"א).

(השוחט את החטאת ומצא בה בן ד' חי הרי זו נאכלת כבשר החטאת והלא רמב"ם ז"ל פסק (בהלכות שחיטה פ"ב) דגם בן ה' שכלו לו חדשיו נאכל בשחיטת אמו א"כ גם במצא בה בן ה' דכלו לו חדשיו ג"כ דינא הכי דנאכל כבשר החטאת וברייתא דנקטה בן ד' הוא משום דאיתא כר"מ בחולין (דף ע"ד).

(דולד בן ה' שכלו לו חדשיו אינו נותר בשחיטת אמו וכמ"ש התוס' בתמורה (דף י"א.) שם עכ"ד הנה בגוף הקושיא ראיתי בלח"מ שם דהתעורר בזה ויען כי יש לעיין בדבריו ז"ל אעתיק לשונו שם (בפ"ד מתמורה ה"ג) השוחט את החטאת ומצא בה בן ד' חי וכו' נקיט בן ד' חי דבן ה' בבהמה דקה הרי כלו לו חדשיו ואפי' למ"ד בהויתן הן קדושים הרי יצא לאויר העולם אחר ששחטו וכלו לו חדשיו להכי נקיט בברייתא דאע"ג דלא כלו לו חדשיו במעי אמן הן קדושים ונאכלת כחטאת וזה מתבאר מדברי רש"י ז"ל שם.

אבל אין לפרש דנקט בן ד' משום דבן ה' אין שחיטת אמו מטהרתו כמו שפירשו התוס' דהא רבנו ז"ל פסק דאע"ג דכלו לו חדשיו שחיטת אמו מטהרתו וכו' עכ"ל. ומבואר דהוקשה לו כקושית כת"ר ותוכן כוונת תירוצו עפ"י דברי הש"ס תמורה (דף י"א).

(לימא כתנאי השוחט את החטאת ומצא בה בן ארבע חי קתני חדא אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה ואינה נאכלת אלא לפנים מן הקלעים ואינה נאכלת אלא ליום אחד ותניא אידך נאכלת לכל אדם ונאכלין בכל מקום ואינן נאכלין בעזרה מאי לאו תנאי הוא דמר סבר קדושה חלה על עוברין ומר סבר אין קדושה חלה על עוברין [קס"ד דולדות קדשים לכ"ע בהויתן הן קדושים כשהן נולדים ולא במעי אמן ופליג במפריש בהמה מעוברת דלת"ק כיון שהוא מעוברת בשעת הקדש קדושה חלה על העוברין מכח עצמן וקדוש לאלתר במעי אמו דלא כוולדי קדשים שמכח אמ' הוא דקדוש ולתנא בתרא אין קדושה חלה עליו אלא מכח אמו וכשאר ולדי קדשים הוא דבמעי אמו חולין הוא ובהויתו הוא דקדיש רש"י] לא הני תנאי בהא קמיפלגי דמר סבר ולדות קדשים בהויתן הם קדושים ומר סבר ולדות קדשים במעי אמן הן קדושים [לא במפריש בהמה מעוברת מיירי אלא בבהמת קדשים שנתעברה ופליגי אם במעי אמו חלה קדושה בולדות קדשים או לאחר שנולד] ע"כ ומתבאר מזה דטעם מ"ד דנאכלת לכל אדם משום דסובר דבהויתן הן

קדושים וזה שלא הי' לו הוי' אינו קדיש ולפי"ז חידש הלח"מ ז"ל דדוקא בעובר שלא כלו לו חדשיו הוא דאינו מיחשב הוי' ליקדש.

אבל בעובר שכלו לו חדשיו חשיב הויתו עיי"ז שיצא לאויר העולם משנשחט דולד גמור הוא ולכ"ע קדוש ולכן ניהא רמב"ם ז"ל דכתב הטעם דנאכלת כבשר החטאת שולדי הקדשים במעי אמן הן קדושים שפיר הוצרך למינקט בן ד' שלא כלו לו חדשיו דבזה הוא דצריכין לטעם דבמעי אמן קדוש אבל בן ה' שכלו לו חדשיו אף למ"ד בהויתן הוא דקדושין ג"כ קדוש.

זה תוכן כוונתו כמבואר: ב) ונתבונן בדבר הנה בענין זה דולדות קדשים יש לחקור בזה בג' דרכים הא' י"ל דחלות הקדושה למ"ד בהויתן קדושים הוא ע"י פעולת הלידה דכמו דמצינו בבכור שבמעי אמו חולין הוא וביציאתו מן הרחם. הרחם מקדשו כמפורש במס' בכורות בכמה דוכתי ועיי' בש"ס (חולין ס"ט:) גבי יצא שלישי דרך דופן ושני שלישי דרך רחם וכו' למפרע קדוש או מכאן ולהבא קדוש יעוש"ה ועי' תוס' בכורות (ל"ה).

(בד"ה איכא ובתוס' תמורה (כ"ד:) בד"ה אמר וה"נ בולדות קדשים אף דבמעי אמן חולין הן מ"מ גזה"כ דפעולת הלידה מקדשתו. ולפי"ז י"ל דכמו בבכור דקדושתו מעצמו בעי דרך לידה שהרחם יקדשו כן בולדות קדשים דקדושתן מכח אמן בעינן הויתן דרך רחם ואזי ברגע הלידה תפסתינהו קדושת אמן.

הב' י"ל דלאו דוקא ברגע הלידה חלה הקדושה רק הענין דכיון דיצירתן מכח אם קדשים הי' ראוי לחול עליהם קדושת אמן תיכף משנוצרו וכמו דס"ל באמת למ"ד במעי אמן הן קדושים. רק מ"ד זה סבירא לי' דכ"ז שאינו נגמר להיות הוי' בפ"ע בעולם אינו תופס קדושת אמו אבל משנגמר ויצא לאויר העולם נתפס בו קדושת אמו ולפי"ז אין נ"מ באיזו אופן יצא לאויר העולם אם דרך רחם או דנמצא במעי אמו והוציאו דכל שנפרד מן האם מחשב הויתי ליקדש ואינו דומה לבכור שבפטר רחם תלא רחמנא.

דזה הוא ברגע הלידה לכך בעינן דרך לידה משא"כ ולדות קדשים שמכח קדושת אמן מיקדש לא מחמת עצמו אין נ"מ אם יצא דרך לידה או לא. הג' י"ל דענין זה דבהויתן הן קדושים ולא במעי אמן הוא תלוי רק בשם ולד דכ"ז שלא כלו לו חדשיו אין עליו שם ולד וליכא גזה"כ דיקדוש מכח דין דולדות קדשים עי' תמורה (ל"א:) בתוס' ד"ה ואפילו ובתמורה (י"ז:) אם זכר לרבות הולד וכן הוא בבכורות (ט"ו) ובתו"כ ויקרא פט"ז עיי"ש אבל בזמן שכלו לו חדשיו והוא חי יש לו שם ולד גמור ליקדש אף במעי אמו לכ"ע ועי' תוס' ע"ז (דף כ"ו).

(בד"ה סבר דכתבו דהא דאמרינן בש"ס שבת (ק"ז:) הושיט ידו למעי בהמה ודלדל עובר שבמעי' דחייב משום עוקר דבר מגידולו דהיינו רק בלא כלו חדשיו אבל אם כלו לו חדשיו כבר פסקו גידוליו עיי"ש ומבואר מזה דאף אם הוא במעי אמו מיחשב הולד הוי' בפ"ע כיון דפסקו גידוליו וליכא תו חיוב משום עיקר דבר מגידולו ועי' במאירי (שבת ק"ז:) דברים מחודשים ואכ"מ [ועי' במג"א או"ח של"ט סקט"ו בשם הרמב"ן דישאל נהרג על עוברין כשמתה אמו יעו"ש ועי' בהגהת רעק"א ז"ל ליו"ד סי' י"ד דדן בהא דחולין (דף עד:) דבעי אם מהני שחיטה לעובר במעי אמו.

דרק כשאמו בחיים אבל כשמתה האם הולד כנולד דמי יעו"ש וה"נ י"ל דכלו חדשיו וחי הוי' מיקרי ליקדש ותופס קדושתו גם במעי אמו אף למ"ד זה דבהויתן הן קדושים: ג) והנה בש"ס

זבחים (דף קיד.) (אהא דקאמר וקסבר ולדות קדשים בהויתן הן קדושין פירש"י ז"ל בהויתן הן קדושין "בלידתן" מתקדשת עיי"ש ומפשטות לשונו ז"ל משמע דפעולת הלידה הוא המתפסת קדושת האם על הולד.

אבל בלא לידה לא הי' מתקדש הולד ועיין בתמורה (דף י"א.) (בפירש"י ז"ל בד"ה לא כתב וז"ל סבר ולדות קדשים בהויתן הן קדושים כשהן נולדים הם קדושים ולא במעי אמן וכן כתב עוד בתמורה (דף כ"ה).

(בד"ה בהויתן כשהן נולדים עיי"ש ואינו מבואר אם תליא בפעולת הלידה שבאמן כעין בכור דהרחם מקדש וכשלאו לידה כדרכה לגבי אמן אינו מתפס קדושה. או דבולד הנוולד תליא מילתא דבמה שהן נולדים ומופרדין בפ"ע שיש להם הוי' בעולם חלה קדושתם מעצמם וכל דלגבי הנוולד מיחשב שהוא מן הנוולדים קדוש הוא אף דלגבי הלידה גופי' לאו לידה הוא.

ועיין רש"י זבחים (דף צח.) (בד"ה ולדות קדשים בהמות קדשים כשהן נולדים הוא דקדשי ולא במעי אמן יעו"ש ועי' רש"י מנחות (פ"ג).

(בד"ה דקסבר כשילדו הוא דקדשי יעו"ש"ה: ועיין תוס' (בכורות ט"ו: בד"ה מה בכור) דכתבו דאף למ"ד בהויתן הן קדושים אינו דומה לבכור שיכול לשנותו במעי אמו לזבח אחר כתמורה (כ"ד:) דשאני בכור דאינו קדוש כלל קודם שנולד אבל הני עומדין ליקדש מכח אמן שבקדושה כבר יעו"ש ומזה משמע דא"צ דרך לידה דוקא דאל"כ עדיין אינו מבורר שעומד ליקדש ואינו מוכרח: ואולם מדברי הלח"מ הנ"ל מבואר דלמ"ד בהויתן הן קדושים היינו כדרך הב' דלא בעי כלל מעשה לידה רק שיצא לאויר העולם דהא בשוחט את החטאת ומצא בה עובר שכלו חדשיו אין כאן לידה כלל ומ"מ כתב דמתקדש במה שיצא לאויר העולם ומבואר דעיקר תלוי במה שהיא הוי' בפ"ע בלי שום פעולת לידה וגם מבואר מדבריו דאינו מיחשב הוי' ליקדש כ"ז שהוא במעי אמו ולא אמרינן דכיון דפסקו גידוליו וחי הוא יחשב זה הויתו ליקדש דהא דקדק ז"ל בדבריו "ואפי' למ"ד בהויתן הן קדושים הרי יצא לאויר העולם" ומפורש דאף דכלו חדשיו מ"מ בעינן שיהי' לו הוי' בפ"ע מופרדת מן האם ואזי הוא דתופס קדושת אמו אבל במעי אמו אינו קדוש אף דכלו חדשיו והא דכתב דכשכלו חדשיו אין נ"מ בין מ"ד במעי אמן הן קדושים ובין מ"ד בהויתן הן קדושים הכוונה דאחר שנשחטה האם והוציא הולד אזי שניהם שוים דבכלו חדשיו מחשב זה הויתו ליקדש אבל מ"מ יש חילוק בדבר דלמ"ד במעי אמן הן קדושים חלה הקדושה על הולד במעי אמו ולמ"ד בהויתן הן קדושים אינו קדוש עד שהוציאו רק דלאחר שהוציאו לאויר העולם אין נ"מ במה שבתחלה לא הי' קדוש דמ"מ עכשיו יצא לאויר העולם ולכ"ע קדוש וזה פשוט: ואמנם דברש"י חולין (דף צ').

(בד"ה ואב"ע בולדות קדשים ואשמעי' תנא דידן דלא קדשי במעי אמן אלא בהויתן ביציאתן עיי"ש ומדלא הזכיר כלל שיהי' לידה או שיהי' נולד לענין חלות הקדושה של הולד משמע דענין דבהויתן הם קדושים א"צ כלל פעולת לידה ושם נולד רק אם יצא לאויר העולם ונעשה הוי' בפ"ע בעולם חלה עליו קדושת אמו והדבר צ"ב דמשמעות לשונות רש"י ז"ל סותרין אהדדי.

וגם בפירוש רבינו גרשום ז"ל ראיתי דכתב בחולין (דף צ'). (בהויתן הן קדושים בשעת הויתו לעולם שהוא בשעת לידתו עיי"ש ומבואר דחלות הקדושה הוא רק ברגע הלידה ולא אח"כ לפי שפעולת הלידה הוא המקדשת.

ואולם בתמורה (יא.) כתב בהויתן הן קדושים בשעה שיצאו לאויר העולם עיי"ש וזה מבואר דלאו דוקא שם ודין לידה מקדש רק היציאה לאויר העולם הוא המקדש ואף אם לא ה' שם לידה יכול להתקדש עיי"ז שיצא לאויר העולם ועי' בפירוש ר"ג לכריתות (כ"ג:) יעו"ש ואכמ"ל בזה: והנה מדברי תוס' שם בתמורה (י"א).

(דהוצרכו לתרץ הא דנקט בן ד' משום דאתיא כר"מ דלא מהני שחיטת אמו לולד שכלו חדשיו מבואר דלרבנן אין חילוק בין בן ד' לבן ה' ולמ"ד במעי אמן קדושים דינן כקדשים ולמ"ד בהויתן הן קדושים דינן כחולין וזה סותר חידוש הלח"מ ז"ל דבכלו חדשיו לכ"ע בהויתן הן קדושים דזה מיחשב הוי' ואלו מדברי תוס' מבואר דאינו מיחשב הוי' ודינו כחולין ועיין בתוס' זבחים (צח).

(בד"ה אף דכתבו דהנמצא בבטן חטאת לאחר שחיטה אינו קדוש כלל ומקושתים שם לפירש"י ז"ל מוכח דגם בכלו חדשיו כן הנה דשיטתם דיציאה לאויר העולם אינו מיחשב הוי': ד) ואפשר ליישב סברת תוס' לטעמייהו עפ"י מה דכתבו התוס' בזבחים (דף קי"ד.) בד"ה וקסבר דהא דאמרינן בחולין (ע"ז:) המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים ובקדשים תקבר דמשמע דקדשים שהפילו חל על הנפל קדושה וכתבו דהיינו רק למ"ד ולדי קדשים במעי אמן הן קדושים אבל למ"ד בהויתן הן קדושים לא קדוש כלל יעו"ש ומבואר לכאורה דכיון דנפל הוא ואינו בחיים לא אמרינן בזה בהויתן הן קדושים דכל הוי' שאינו בחיים לאו הוי' הוא ליקדש ועיין שם בתוס' דכתבו עוד משום דנפל לא חזי להקרבה יעו"ש"ה בדבריהם.

ואולם בתוס' זבחים (דף פ"ד:) בד"ה ומוציא כתבו וקשה על ר"ש דסבר בהויתן ממתני' דתמורה אלו הנקברין קדשים שהפילו וכו' וצ"ל דפליג עלייהו ר"ש ולא ליהוי בקבורה אי נמי בקדשים שהפילו מודה דבקבורה דקדושה חלה עליהו משום דאי הוה בר קימא הוה חזי להקרבה להכי לא דמי לטומטום ואגדרוגינוס עכ"ל ומבואר לכאורה דמספקא להו בזה אם הוי' דנפלים חשובה.

הוי' ליקדש ועי' בתוס' נדה (דף מ"א בד"ה וקסבר יעו"ש ועי' בתוס' (חולין ע"ז:) בד"ה רובא דכתבו דילפינן מבכור דה"ה בקדשים קדוש נפל יעו"ש ומשמע לכאורה דלא בעינן הוי' בחיים דוקא וע"ע בתוס' תמורה (דף כ"ד:) בד"ה קסבר יעו"ש"ה: ונחזי לפי דברי תוס' אלו דגם בולד נפל אמרינן בהויתן הן קדושים ולא חילקו תוס' באיזו נפל אם כלו חדשיו או לא כלו וסתמא תנן במתני' דתמורה (ל"ד:) ואלו מן הנקברין קדשים שהפילו יעו"ש ומבואר לפי"ז דגם הויית נפל שאינו הוי' בחיים אמרינן בי' דבהויתן הן קדושים וזה צריך ישוב מהא דסוגי' דתמורה (י"א).

(הנ"ל דמוקי הך בריתא דתני דהשוחט את החטאת ומצא בה בן ד' חי דנאכל לכל אדם ובכל מקום דאתיא כמ"ד ולדי קדשים בהויתן הם קדושים ומש"ה הוי' כחולין יעו"ש וכי גרע זה מנפל שלא כלו לו חדשיו דאמרינן בי' בהויתן הם קדושים וה"נ נהי דלא כלו חדשיו מ"מ לאחר שהוציאו ממעי אמו ויצא לאויר העולם נימא בזה דחשוב הוי' ליקדש ואף שאינו כחי הא מ"מ גם הוי' שאינו בחיים הוי' הוא ליקדש: ובישוב הדבר נראה דשיטת תוס' דזה שפיר דהוי' שאינה בחיים לאו הוי' חשובה הוא ליקדש אך סבירא להו דענין זה דבהויתם קדושים יכול להיות באחד משני אופנים או ע"י פעולת לידה כעין בכור שפעולת הלידה מקדשתו או ע"י שנעשה הוי' בפ"ע שיצא לאויר העולם ולכן שפיר בהא דתמורה (י"א).

(בנמצא במעי אמו עובר שלא כלו חדשיו דלא ה' לו פעולת לידה כלל שהרי נמצא במעי אמו לאו לידה הוא שפיר כיון דכל חשיבות הויתו מצד שנעשה ולד בפ"ע חזי לתפוס קדושה שפיר

באופן כזה בעינין שיהי' בחיים לגמרי וזה דאינו כחי לאו הוי' חשובה הוא ואינו מתקדש אבל בקדשים שהפילו דהמפלת לידה גמורה הוא לכל דבר ובבכור מתקדש בזה (חולין ע"ז): המבכרת שהפילה ישליכנה לכלבים וע' בכורות (כ"א): ראב"י אומר בהמה ששפעה חררת דם הרי זו תקבר וגם לידת נפל שלא כלו חדשיו ג"כ הוי לידה ועיין רמב"ם (פ"א מנחלות הי"ג) דהנולד ולא כלו לו חדשיו נוחל ומנחיל עיי"ש הנה דלידת נפל הוי לידה.

וסוברים התוס' דבזה אין דנין כלל על הנולד אם הוא בחיים או לא דאין הקדושה בזה משום שנעשה הוי' חשובה רק דגוף פעולת הלידה של האם קדשים מקדשתו ושפיר בכה"ג קדושים גם נפלים וז"ב: ומעתה מיושב היטב סברת תוס' דאף בכלו חדשיו ויצא לאויר העולם לא אמר בהיתן הם קדושים וזה עפ"י הנ"ל דכשליכא לידה כדרכה וקדוש רק מצד היותו בפ"ע אזי הוי' שאינו בחיים לא הוי' חשובה ליקדש והנה מבואר בתוס' חולין (דף ע"ד): בד"ה דגמר דמש"ה פסול בן פקועה לפסח משום דהוי כשחוט יעו"ש ועי' בכורות (דף י"ב).

(ומבואר דשחיטת האם שמתיר לולד אינו גזה"כ שמתיר איסור האכילה של הולד רק משוי לי לולד כנשחט ועי' בחי' חת"ס שם ובל"א שם שכתבו כן בפשיטות דאינו מתיר לולד רק דמשוי לי' לולד כנשחט והיתרו מעצמו משום שהוא בעצמו נשחט הוא. ובירורן של דברים מפורש להדיא ברא"ש חולין פ' בהמה המקשה סי' ה' יעו"ש באורך: [ועי' רמב"ם פ"ב משחיטה הלכה י' דמותר לשחוט את המעוברת וליכא איסורא דאותו ואת בנו משום דעובר ירך אמו ע"כ ומוכח דסובר דשוחט לאם הוה שוחט לולד דאל"כ רק דהשחיטה הוא להאם בעצמה והולד דינו להיות מותר א"כ לא הי' שייך כלל איסור אותו ואת בנו דהא התורה לא אסרה רק השחיטה של או"ב אבל לא ההיתר של אכילה דאו"ב וראי' דהא מבואר בתוספתא דחולין פ"ד השוחט את הבהמה ומצא בה בן ט' חי כו' אין אסור משום או"ב שנאמר אותו ואת בנו לא תשחטו את שטעון שחיטה אסור משום או"ב ואת שאינו טעון שחיטה אינו אסור משום או"ב יעו"ש הנה דנולד אחרי שחיטת אמו לית בי' איסורא דאו"ב ואלו הי' ענין איסור דאו"ב מצד ששניהם ניתנים באכילה ביום אחר לא הוצרך לטעם דא"צ שחיטה דתיפוק לי' דכבר ניתר הוא באכילה ע"י שחיטת אמו.

וע"כ ענין האיסור מצד מעשה השחיטה ואין נ"מ אם ניתר באכילה או לא ולכן ס"ד כיון דמ"מ שוחט הוא יהי' איסור קמ"ל דכיון דא"צ שחיטה ליכא איסורא במעשה שחיטה כזו וכן משמע מהתוספתא (שם פ"ה דחולין) השוחט לרפואה לאכילת עכו"ם ולאכילת כלבים אסור משום או"ב יעו"ש והיינו דאין האיסור ההיתר אכילה רק מעשה השחיטה וכל שהיא שחיטה צריכה חייב עלי' ואכ"מ בזה וע"כ משמע דשוחט האם חשיב שוחט לולד ולכן ס"ד לאסור לישחוט מעוברת משום או"ב.

ועיין ש"ך (יו"ד סי' י"ג סק"ד) דנחלק עם הב"ח היכא דהאם א"צ שחיטה והולד טעון שחיטה אם ניתר הולד בשחיטת אמו יעו"ש ויתכן דתליא בזה דאם היתר הולד אינו משום דהוה כנשחט רק דגזה"כ להתיר כל הנמצא בתוכו ה"ה דמתיר גם בכה"ג וכלשון הב"ח שם דרביא דכל בבהמה מרבה הכל דבכל ענין שניתרת האם באכילה ניתר גם הולד באכילה אגב אמו אם נמצא בתוכו עכ"ל.

אבל אם נימא דהיתר הולד מעצמו משום שחשוב כנשחט דמהני שחיטה שבסימנים של האם לשויא לכל אבר ואבר שבו כנשחט וכן משוי' לולד כנשחט א"כ זהו רק כששחיטת אמו חשיבא שחיטה והוי לפעולה זו בסימנים של אמו דין שחיטה שפיר מהני לולד אבל בכזה דשחיטת אמו

לאו שחיטה הוא דהוי שחיטה שאינה צריכה להתיר לא הוי על החתיכה בסימנים דאמו שם שחיטה כלל וממילא אין הולד נחשב כנשחט כיון דלא הי' בחתיכת סימנים דאמו שם שחיטה כלל ושוב אינו ניתר כלל אף שנמצא במעי אמו דכל היתרו רק משום דשחיטת אמו משוי' לדידי' ג"כ כנשחט ואכמ"ל בזה]: והנה התוס' (בבכורות דף ל"ב).

(בד"ה הא לאחר שחיטה נגאל כו' כתבו דבנגמרה השחיטה כהלכתה לא הוי מפרכסת כחי' וכ"כ בחולין (כ') בד"ה לענין דשחיטה כשרה משוי' לי' כמתה ועי' תוס' ב"ק (דף ע"ו.) (ותוס' חולין (דף ל').

(יעוש"ה ועיין תוס' חולין (דף ב:) בד"ה ובמוקדשין דגם בקדשים חשוב אוכל אחר שנשחט יעוש"ה ובחת"ס שם ומבואר דאף דקדשים צריכין זריקה להתירן באכילה מ"מ שחיטה כשרה משוי' כמתה ולפי"ז שפיר סברת התוס' דאף שכלו לו חדשיו מ"מ כיון דלרבנן גם בן ה' שכלו לו חדשיו ניתר בשחיטת אמו א"כ השוחט את החטאת ומצא בה ולד אותו הולד ניתר באכילה בשחיטת אמו וא"כ ממילא מיחשב הולד כנשחט שוב לא שייך בזה בהויתן הם קדושים דממ"נ מצד מעשה לידה שזה מועיל אף שאין הנולד בחיים הא בכאן לא שייך זה שהרי נמצא במעי אמו לאו לידה הוא.

ומצד הוי' חשובא רלא שחיטה כשרה משוי' לי' כמתה והיכא דבעי' לקדוש מצד שנעשה הוי' בפ"ע בעינן הוי' בחיים. ובשלמא אם הוה אמרינן דגם אחרי שחיטת אמו אינו כנשחט רק דגזה"כ דמותר באכילה שפיר הי' שייך לומר דהוי' חשובה הוא כיון דכלו חדשיו וחי גמור הוא אבל לפי הנ"ל דהולד כנשחט דשוחט האם חשוב שוחט לולד ושחיטה כשרה כזו הרי משוי' גם למפרכסת שהוא כחי' לדין מיתה ה"ה דמשוי' לולד זה כמת והוי' לאחר שחיטה אינו הוי' ליקדש דכיון שאינה הוי' בחיים לאו הוי' חשובה הוא: ואולם הלח"מ דכתב סברת חידושו דכשכלו חדשיו אמרינן בהויתן הן קדושים אף שלא נולד הרי אזיל בשיטת רמב"ם ז"ל ורמב"ם ז"ל הרי שיטתו (בפרק ה' מעירוכין הלכה י"ג) שחט שנים או רוב שנים והרי הוא מפרכסת הרי הוא כחי' לכל דברי' יעו"ש ובמ"ל שם דדעתו דגם שחיטה כשרה אינה מסלקת דין חי' וכיון דמפרכסת כחי' אף לאחר שחיטה כשרה מיחשבא כחי' לכל דבר ומבואר דהכשר שחיטה וסילוק שם חי' שני ענינים הם לשיטת רמב"ם ז"ל וע"כ י"ל גם לענין זה דבהויתן הם קדושים דכיון דכלו חדשיו וחי הוא אף שחשוב כנשחט מ"מ אינו מסתלק ממנו דין חי' וחשוב שפיר הוי' בחיים לענין שנאמר דבהויתן הן קדושים ה) וזה לא כביר הקשתי בדברי התוס' תמורה (י"א).

(דכתבו דמש"ה נקיט בן ד' משום דאתיא כר"מ דאינו מועיל שחיטת אמו לולד שכלו חדשיו עיי"ש ומבואר כוונתם דבכלו חדשיו אין נ"מ אם במעי אמן הם קדושים או בהויתן הן קדושים דלכ"ע אינו ניתר בשחיטת אמו אליבא דר"מ וקשה דגם אליבא דר"מ יש נ"מ בין מ"ד במעי אמן הן קדושים למ"ד בהויתן הן קדושים וזה עפ"י דברי הגמרא תמורה (דף כ"ד:) כיצד מערימין על הבכור להפקיעו מכהן מבכרת שהיתה מעוברת אומר מה.

שבמע' של זו אם זכר עולה ואם נקיבה זבחי שלמים ובגמ' פריך נקבה מי קא קדשה בבכורה ומשני סיפא אתיא לבהמה דהקדש (דאם חטאת הוא ונתעברה ורוצה להערים שלא ילך למיתה דולד חטאת למיתה אזיל ישנהו לקדושה אחרת וכו' דלכי מחילד לא הוי ולד חטאת. רש"י) ומבואר מזה דהא דולד חטאת למיתה אזיל דהיינו רק אם תפסתינהו קדושה דאמי' אבל אם הולד

חולין או קדושה אחרת אין בו דין ולד חטאת שיהי' אזיל למיתה וכן מוכח בתמורה (דף י'): גבי אם שיירי' משויר יעוש"ה.

ולפי"ז קשה דנ"מ גם לר"מ בין מ"ד במעי אמן הן קדושים לבהיתן הן קדושים דלמ"ד במעי אמן קדושים בן ה' שכלו לו חדשיו הנמצא במעי חטאת לר"מ דאינו נותר בשחיטת אמו אותו הולד אין לו תקנה שהרי הוא עצמו פסול לקרבן לכ"ע וכמבואר בחולין (דף ע"ד:) בתוס' שם ד"ה דגמר וברשב"א שם ועיין ברי"ט אלגזי (בכורות פ"א אות י') עיי"ש וא"כ למ"ד במעי אמן הן קדושים ונתקדש במעי אמו שוב אח"כ כשנולד הו"ל ולד חטאת ואזיל למיתה כמפורש במשנה דתמורה (טז:) חמש חטאות מיתות וכו' ולד חטאת.

ואינו דומה להא דולד שלא כלו לו חדשיו דאמר' דנותר בשחיטת אמו ואינו נחשב כולד חטאת היינו טעמא דהוי כאחד מאברי האם ואין עליו שם ולד כלל עי' חולין (ע"ד:) בפירש"י ז"ל בד"ה שיש במינה שחיטה דאם לא כלו לו חדשיו אינו בכלל בקר וצאן יעו"ש וכן ביאר בספר חסדי דוד לתוספתא דחולין פ"ה יעו"ש.

אבל בזה שכלו לו חדשיו ולד חטאת הוא ולמיתה אזיל. אמנם למ"ד בהיתן הן קדושים (ולפי שיתת תוס' דסוברים דאינו קדוש בכה"ג דאין זה מיחשב הוי' חשובה ליקדש וכדמוכח דס"ל כן מהא דלא פירשו הטעם דנקיט בן ד' משום דבבן ה' לכ"ע קדוש וכדברי רש"י ז"ל וע"כ כמ"ש) ושוב זה שלא הי' לו הוי' נשאר חולין ושפיר אף שכלו לו חדשיו יהי' נאכל לכל אדם דאינו כולד חטאת כיון דאינו קדוש כלל.

ולפי"ז קשה דגם אליבא דרבי מאיר דאינו נותר בכלו לו חדשיו יש חילוק בין מ"ד במעי אמו קדוש למ"ד בהיתו קדוש בולד שכלו חדשיו דלמ"ד במעי אמו קדוש אינו נאכל כלל ולמ"ד בהיתו קדוש חולין הוא: אמנם לפי מ"ש יש ליישב דלכאורה סברת הלח"מ הרי נכונה הוא דכיון דחי הוא וכלו חדשיו ובפרט אחר שיצא לאויר העולם אמאי לא יחשב זה הויתו ליקדש ומדוע באמת תירצו התוס' דאתיא בריתא זו דנקטה בן ד' כר"מ דבן ה' אינו נותר הא י"ל דגם לרבנן דנותר בשחיטת אמו מ"מ כיון דכלו חדשיו לכ"ע בהיתו קדוש אך הטעם דסברת תוס' דבמעי אמו לחוד כיון דהוי כאבר מאברי האם לא מיחשב הויתו ולאחר שיצא לאויר העולם ג"כ לא מהני הוי' זו דכיון דשחיטת האם משוי' לי' לולד כנשחט לא מהני הוי' שלאחר שחיטה ליקדש.

ולכן מכיון דס"ל לתוס' דגם בן ה' למ"ד בהיתו קדושים אינו קדוש בהוי' כזו וא"כ יקשה אמאי נקיט בן ד' ומש"ה הוצרכו לתרץ דאתיא כר"מ דבן ה' אינו נותר בשחיטת אמו. וא"כ מיושב שפיר דכל זה הוא רק דהוצרכו לומר כר"מ דלרבנן לא הי' מהני הוי' כזו ליקדש.

אבל עכשיו דתירצו דאתיא כר"מ שוב לא קשיא דלמ"ד בהיתו הן קדושין בן ה' הנמצא במעי חטאת מותר דחולין הוא ואין בו דין ולד חטאת. דז"א דהא בהא תליא דכיון דלר"מ קיימינן דאינו נותר בשחיטת אמו א"כ אינו כנשחט שפיר לכ"ע כלו חדשיו וחי חשוב הוי' ליקדש וממילא אסור מצד ולד חטאת וזה ישר: ו) [ויש לפלפל בזה דכתבתי דאם אין קדושת חטאת על הולד לית בי' דין ולד חטאת מסוגי' דתמורה י').

(יעוש"ה ועי' מעילה ג'). (דולד חטאת אין מועלין בו וכן הוא במעילה י"ב.)

(ובכמה דוכתי וכו' חולין הוא ואין בו שום קדושה. אך הכוונה שאלו הי' ולד קדשים אחרים הי' קדוש שוב כשהוא חטאת גזה"כ שיאסור עי' בש"ס בכורות ט"ז.)

(דילפינן ליאסר מקרא דמפריסי הפרסה יעו"ש ואחר שחל האיסור פקע קדושת' אבל אם הוא באופן כזה שגם בקדשים אחרים לא הי' קדוש כשהוא חטאת אינו נאסר והרי זה כמו דאמרי בתמורה (דף טו:) ובזבחים (ד':) דכל שבחטאת מתה באשם רועה. ה"ה להיפוך כל שבאשם רועה היינו דקדיש בחטאת מתה.

גם יש לעיין דלא אמרינן ולד חטאת למיתה רק כשהחטאת בחיים אבל בזה שהחטאת נשחטת לית בי' דין ולד חטאת ואף למ"ד במעי אמן הן קדושים אינו נחשב ולד חטאת ולא אזיל למיתה ועי' תוספתא (בכורות) דאם מת הפטר חמור אינו נפדה יעו"ש וברי"ט אלגזי האריך בזה טובא ואכ"מ ואולם מפורש בתמורה (כ"ד).

(ובבכורות (ל"ג.) אפילו בשר בקדירה ונזרק דמה של תמימה אסורה יעו"ש ומבואר דחטאת שכיפרו בעלי' הוא אפי' אם אינו בחיים וה"ה חטאת שמתו בעלי' עי' רמב"ם (פ"ד מסוטה הי"ד) שכתב דא' מת הבעל או האשה אחרי הקרבת הקומץ אין השירי' נאכלין דיש על השירי' דין חטאת המיתות ועי' בפנ"מ לירושלמי סוטה (פ"ג ה"ו) בד"ה באו שהאריך בזה דאחר הקרבה אינו נעשה חטאת המיתות יעו"ש ומנחה גופא אינה בחיים ויש בה דין זה עי' בירושלמי שם ואכ"מ ועי' יומא (מ"ט:) דבעי אם פר שחוט מיקרי פר ופריך ותיפוק לי' דחטאת שמתו בעלי' עיי"ש ומבואר דגם אחרי שחיטה יש דין חטאת שמתו בעלי' וכל ה' חטאות דין אחד להם ואכמ"ל:] ז) והנה להח"מ כתב שיסוד דבריו בחידוש זה דגם למ"ד בהויתן הן קדושים מתקדש בלי לידה עיי"ז דכלו חדשיו ויצא לאויר העולם מתבארין מדברי רש"י זו שם והנה זה לשון רש"י ז"ל בתמורה (י"א).

(בד"ה מאי לאו תנאי הוא כו' ולהכי נקט חי (ומצא בה בן ד' חי) רבותא קמ"ל דלא אמרינן הואיל וחי הוא הווייתו חשיב לי' ואפילו לתנא בתרא ליקדש מכח אמי' כשאר ולדות קדשים קמ"ל דהואיל ולא כלו לו חדשיו לאו הויתו הוא עכ"ל ומבואר מדבריו ז"ל דאם כלו חדשיו מיחשב הויתו וקדוש לכ"ע אף לתנא בתרא דס"ל בהויתן הן קדושים והנה לפי דברינו בטעם דברי תוס' דס"ל דאינו מיחשב הויתו ליקדש משום דכיון דשחיטת האם משוי' לי' לולד כנשחט והוי' דאחר שחיטה לא מהני יש להעיר מדברי רש"י ז"ל בחולין (דף ע"ה:) אהא דאמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא אותו הולד אין לו תקנה ופירש"י ז"ל בד"ה אין לו תקנה שהרי הוא כמו שאין לו אלא סימן אחד מצד אמו שהסימן השני שחוט ועומד הוא וכו' שהראשון שחוט משנולד ואין לך שהי' גדולה מזה עיי"ש ומבואר דאף דרש"י ז"ל (שם ע"ד:) כתב טעם אחר בפסול בן פקועה לפסח מ"מ בגוף הסברא דשחיטת אם אינו היתר גרידא רק משוי' לי' כנשחט מודה דהא כתב מפורש דחשיב שחיטה בסימן דולד ועי' בחי' חת"ס בחולין שם מ"ש בזה וא"כ אמאי מהני זה שכלו חדשיו וחי הוא הא בכאן כשיצא לאויר העולם הוא אחר שנשחט ואיך מצינו הוי' שאינה בחיים שתקדש: ואמנם לפמ"ש בטעם הלח"מ דלשיטת רמב"ם ז"ל דמפרכסת כחי הוא אף אחר שחיטה חשוב ולד שכלו חדשיו ג"כ כחי אף אחר שחיטה והוי' בחיים הוא יתכן ליישב גם דברי רש"י ז"ל דהנה במנחות (דף ק"א).

(בד"ה מכלי שרת לא אשכחן דמיפרק כתב רש"י ז"ל ואפילו בהמת בעל מום שנאמר בה פדיון לאחר שקידשה בכלי שרת כגון ששחטה לא אשכחן בה פדיון עכ"ל ומבואר דלולי דין הסכין כלי שרת הי' מועיל פדיון אף אחרי שחיטה. הרי התוס' בב"ק (דף ע"ו).

(ובשאר דוכתי דכתבו דשחיטה כשרה משוי לבהמה כמתה הקשו דאיך מהני פדיון אחרי שחיטה והלא בעינן העמדה והערכה ותירצו דמיירי שלא גמר השחיטה יעו"ש ועי' חולין (דף ל.) (גבי מדמי פסח מי אידחי ובתוס' שם יעו"ש.

ולפי"ז קשה ממ"נ אם גמרה לשחיטה הרי הוא כמתה ובלא דין כלי שרת דסכין לאו בר פדיון הוא. ואם לא גמרה לשחיטה שוב מאי מהני סכין הא כללא הוא דאין כלי שרת מקדש אלא אם נעשה בו כל הראוי ליעשות וכדהוכיחו התוס' במעילה (דף ח) ממשנה דמעילה שם יעו"ש א"כ שוב כ"ז דלא גמרה לשחיטה לא נתקדש ע"י הסכין כלי שרת.

ועי' בתוס' זבחים (דף ק"י.) (בד"ה ואי כתבו וצ"ע אם שחט סימן אחד וקבל דמו אחד וזרקו וכו' עיי"ש דמספקא להו אם כשר הדם של קודם גמר שחיטה היינו דלתוס' בזבחים (מ"ז).

(וחולין (ג.) (א"צ כלל סכין כלי שרת בשחיטת קדשים ולכן מספקא להו [וכבר כתבתי במ"א מהא דתוס' מעילה (דף ה').

(בד"ה היתר שחיטה וכו' דכתבו די"ל דמיירי כגון שקיבל קודם גמר שחיטה דהשתא לא נגמרה השחיטה בהכשר יעו"ש דפשיטא להו בזה ואכ"מ] אבל לשיטת רש"י ז"ל דבעי סכין כלי שרת דכל כמה דלא גמרה לשחיטה לא נתקדש בסכין וממ"נ אמאי לא מהני פדיון וע"כ נראה מזה דרש"י ז"ל מיירי בגמרה לשחיטה ומש"ה שפיר הסכין כלי שרת מקדש לענין שלא יועיל פדיון דהא נעשה בו כל הראוי ליעשות בו.

ומ"מ מהני בי' העמדה והערכה לולי דין הכלי שרת משום דמפרכסת כחי סובר רש"י ז"ל דגם שחיטה כשרה אינה מסלקת דין חי ממנה וא"כ מיושב דרש"י ז"ל לטעמי' שפיר גם וולד שנמצא במעי אמו שכלו חדשיו אף שנשחט מ"מ כיון דחי אינו מסתלק ממנו שמו ע"י שחיטה ומיקרי שפיר הויה בחיים ליקדש: ח) יש להעיר בהבנת דברי רש"י ז"ל דכתב דלמ"ד בהויתן הם קדושים דאם כלו חדשיו חשיב הויתן ליקדש ושיטת תוס' נראה דאינו קדוש ויתכן לפרש דלטעמייהו וזה עפ"י מה דלכאורה קשה לפי דמבואר בש"ס יבמות (דף ק"ד:) וכן הוא במנחות (דף ע"ט).

(דשחיטה וזריקה שני דברים המתירים הם ואין מעלין זה בלא זה. ולרבי דסובר שם דכבשי עצרת ששחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן דקדוש מפרש הש"ס דסובר דמעלין זה בלא זה יעו"ש ומ"מ היינו רק שחיטה בלי הזריקה אבל הזריקה בלא השחיטה לא מהני ועי' מנחות (מ"ז).

(ובש"ס מנחות (דף י"ד:) דשחיטה וזריקה מצטרפין למחשבת פיגול ואמר בש"ס איכא דאמרי שחיטה וזריקה אין דתרויהו מתירין נינהו ופירש"י ז"ל דשחיטה חשוב מתיר משום דמקדש לדם והבא לקדש כבא להתיר דמי וזריקה מתיר הבשר וראה בחידושי רשב"א (למנחות שם) דתמה בזה דכיון דהטעם דשחיטה חשיבא מתיר משום דמקדש לדם א"כ אין השחיטה מתרת הבשר כלל ואיך מהני לפגל במחשב בעת שחיטה על הבשר שאין עבודה זו מתירתו כלל והוכיח מזה דשחיטה חשוב מתיר להבשר יעו"ש ובמק"א הארכתיו בדבריו ז"ל ומבואר מזה דכשם דזריקה הוי מתיר להבשר כן השחיטה: והנה בש"ס תמורה (דף י"א:) בעי היא שלמים ולדה חולין ושחטה בפנים מהו למ"ד ולדי קדשים בהויתן הן קדושים מי הוה חולין בעזרה או לא א"ל מי קרינן בי' כי ירחק ממך המקום עיי"ש ובפירש"י ז"ל דכיון דא"א לשוחטו בחוץ ליכא איסור דחולין בעזרה בכהאי גוונא.

ונראה מסוגי' זו דאף דהולד ניתר בשחיטת אמו לא אמרינן דיחשב גם לגבי הולד מעשה השחיטה בגדר שחיטת קדשים דנימא דכיון דהמתיר הוא השחיטה של אמו מוקדשין אף דהנותר שהוא הולד הוא חולין לא אזלינן בתר הניתר רק בתר המתיר שהוא מעשה השחיטה ואם המתיר הוא שחיטת חולין הוי ע"ז שם שחיטת חולין וכשהמתיר שחיטת קדשים הוי ע"ז שם שחיטת קדשים ונאמר איפוא דא"א לחלק מעשה שחיטה אחת לשתי שמות לומר עלי' תורת שחיטת קדשים ותורת שחיטת חולין וכיון דהמעשה שחיטה שהוא החתיכה דסימנים הוא במוקדשין יחשב הכל על שם שחיטת קדשים דז"א דא"כ מה קא מיבעי לי' דיהי' חיוב משום שוחט חולין בעזרה בהיא שלמים וולדה חולין ואיצטריך למעוטי משום דלא קרינן בי' כי ירחק ממך המקום והלא תיפוק לי' דשחיטה זו אין עלי' שם שחיטת חולין כלל דאף דהנותר באכילה שהוא הולד הוא חולין אבל מעשה השחיטה הרי הוא שחיטת קדשים והתורה הרי לא אסרה היתר חולין בעזרה רק שחיטת חולין בעזרה וזו אינה שחיטת חולין רק שחיטת קדשים וע"כ מוכרח מזה דכיון דחשבינן הולד כנשחט אמרינן דהשחיטה עצמה דהיינו הפעולה (מלבד התכלית שהוא ההיתר) מתחלקת להיות עלי' שני שמות דלגבי האם יש עלי' שם שחיטת קדשים ולגבי הולד יש עלי' שם שחיטת חולין וע"כ ס"ד לאסור משום חב"ע ומרבינן דבחולין כזו שא"א לשוחטו בחוץ ליכא איסור דחב"ע אבל מ"מ לגבי הולד יש על השחיטה תורת שחיטת חולין וז"ב: ולפי"ז קשה דאיך יתכן לומר למ"ד בהיתן הם קדושים דולד שכלו חדשיו והוציאו לאויר העולם חשיב זה הוי' ליקדש ונאכל כאמו החטאת והלא בעת שחיטה עדיין הי' הולד חולין וא"כ נהי דמהני לי' שחיטת אמו לשוי' כנשחט היינו כשחיטת חולין אבל לא שחיטת קדשים וא"כ שוב אח"כ כשיוצא לאויר העולם דמתקדש ואז דינו ככל קדשים דבעי שני מתירין שחיטה וזריקה וזה הולד הרי אין לו רק זריקה לחוד דהא השחיטה הי' כשהוא חולין ולא הי' עליו כלל שם נותר בתורת קדשים ודומה לזה ברמב"ם (פ"ב מאבות הטומאות) דאין שחיטת טריפה מטהרת מידי נבילה לולד חי לכשימות אחר זמן יעו"ש ועי' כריתות (י"ג).

(בטבל ועד שלא נגמר אכ"פ יעו"ש והיינו דאינו מועיל היתר בזמן שלא הי' צריך להתירו וה"נ אינו מועיל היתר השחיטה להתירו בתורת קדשים כיון דלא הוקדש אז וליכא רק זריקה ואין מעלין זה בלא זה: ועיין בזבחים (דף ק"כ.) (דבעי אם עולות במת יחיד שהכניסן לפנים קלטן מחיצות כל דבר [עולות במת יחיד אונה טעונה צפון ולא תנופה ולא הגשה ולא ריח ניחוח ואינו נפסל ביוצא ואם הקדיש בהמה להקריבה בבמה בשעת היתר הבמות ואח"כ הכניסה לפנים לעזרה להקריבה במזבח קלטוה מחיצת של עזרה לכל דבר דהוי כאלו הוקדשה מתחלה להקריבה במזבח דטעונה צפון וכל דברים הטוענין בקדשי מזבח רש"י] ועי' רש"י מעילה (דף ג').

(ובתו' שם בד"ה שהכניסה לפנים דלאחר שחיטה מיירי יעו"ש ומבואר לכאורה דאף דהשחיטה היתה בחוץ בתורת קדשי במה מ"מ אח"כ כשהכניסה לפנים ונעשית קדשי מזבח מצרפינן שחיטה דחוץ לזריקה דפנים אף שלגבי קדשי פנים שחיטה דחוץ לא מהני ונמצא דלדין קדשי מזבח הוי כאלו אין כאן עבודת השחיטה דאף דגם בבמה יש הכשר עבודת שחיטה מ"מ לגבי קדשי מזבח חשוב כנשחט בחוץ וכדאמרינן בזבחים (דף קי"ד:) ר"נ בר יצחק אמר פנים דגלגל לגבי שילה כחוץ דמי יעו"ש וא"כ איך מצרפינן שחיטה דחוץ לזריקה דפנים.

וע"כ מוכח: מזה דלא בעינן כלל בשחיטה תורת מתיר רק שלא תהי' שחיטה הפסולה לזריקה אבל כל שאינה בפסול לזרוק שפיר מהני הזריקה לחודא להתיר. ומש"ה שפיר כיון דבעת ששחט

בבמה היתה שחיטה ראוי' ולא חל עלי' פסול שפיר מהני זריקה לחודא אח"כ להתירה בתורת קדשי מזבח וה"נ בשוחט האם כיון דעל השחיטה ליכא תורת פסול זריקה שהרי הי' ראוי ליזרוק דם האם שפיר סגי להיתר הולד בזריקת קדשים לחודי' כיון דעכ"פ לא היתה שחיטה פסולה אבל לא בעינן כלל תורת הכשר קרבן בשחיטה רק שלא יהי' עלי' פסול זריקת הדם וכל שליכא פסול שפיר הזריקה לחודא מתרת ואולם אינו דומין דשאני התם בעולת במת יחיד שהכניסה לפנים דאף דהשחיטה היתה בחוץ וחוץ הוא מקום הפסול לגבי קדשי פנים דהא כל קדשי פנים נפסלין ביוצא וממילא ודאי דאינו ראוי לקבל תורת קדושת קדשי מזבח בחוץ וכמ"ש רש"י ז"ל פסחים (ס"ג:) בד"ה דכל שהוא במקום פסול יוצא אי אפשר להתקדש שם יעו"ש מ"מ היינו רק בחוץ שלא הכשירתו תורה אבל חוץ דבמה בשעת היתר הבמות שהכשירתו תורה הוי חוץ זה כמו מקום הכשר וכדוגמת סברת הש"ס בזבחים (דף כ:) שאני פרה הואיל וכל מעשי' בחוץ לא פסלה בה יציאה עיי"ש והיינו דלגבי פרה החוץ כפנים שוי' רחמנא וה"נ קדשי במה הרי יש גם על שחיטתו בחוץ תורת עבודת קדשים להתיר הבשר באכילה ועוד דענין עבודת השחיטה של מוקדשין הוא כדאמר' בזבחים (דף י"ג).

(דמש"ה מפלגין בשחיטה דכתיב ואם האכל יאכל בדברים המביאין לידי היתר אכילה הכתוב מדבר יעו"ש והיינו דשחיטת חולין ענינה להתיר איסור אמ"ה ונבילה ושחיטת קדשים יש לה תורת מתיר את איסור המוקדשין והיתר זו מתחיל מעת השחיטה ונגמר עם צירוף הזריקה וע"כ שפיר הרי גם בשחט בבמה התחיל בשחיטה ג"כ תורת מתיר לאיסור מוקדשין דבענין איסור מוקדשין אין חילוק בין קדשי מזבח לקדשי במה.

וכן בעולה התחיל ההיתר להיות עליו תורת קרבן גבוה. וע"כ שפיר מצרפינן שחיטה בבמה לזריקה במקדש כיון דענין שחיטת קדשים.

הי' גם בתחלה. אבל בשוחט שלמים שולדה חולין ואז לא הי' על השחיטה לולד תורת מתיר דמוקדשין כיון שלא הי' עדיין קדוש ואינו בגדר ניתר כלל.

ושוב איך לצרף אח"כ שחיטה דחולין לזריקה דקדשים וז"פ: ואולם יתכן סברת רש"י ז"ל בזה עפ"י מה דכתב רש"י ז"ל בחולין (דף ע"ד:) בד"ה דגמר דמש"ה פסול בן פקועה לפסח משום דהוה יוצא דופן ותמהו תוס' דתיפוק לי' משום דהוה כשחוט וראיתי בס' תורת חיים דכתב דסברת רש"י ז"ל דבפסח גופי' א"צ שחיטה מצד עצמה רק משום דצריך לדם וא"כ בן פקועה נהי דהוה כנשחט מ"מ אפשר להוציא דמו ולזורקו ע"ג מזבח ומש"ה כתב רש"י ז"ל דהפסול משום יוצא דופן יעו"ש ונראה מבואר מזה דשיטת רש"י ז"ל דענין שחיטת קדשים הוא רק מתורת מתיר איסור אמ"ה ונבילה וכעין שכתב הר"י מאורלייניש מובא בתוס' יומא (ל"ב:) דמש"ה שחיטה לאו עבודה לפי שנוהגת גם בחולין יעו"ש ומבואר דענין שחיטה בקדשים הוא ג"כ באופן זה שיהי' ניתר האיסור דאמ"ה ונבילה.

ותו לא: ומצאתי בפירוש הר"ש משנץ לתו"כ (פ' אחרי) דכתב דשחיטה חשיבא עבודה תמה [עי' יומא (כד.)] משום שמתרת איסור אמ"ה ונבילה [והא דצריך פנים בשחיטה יעו"ש תי' מנחות (ט').

(בד"ה מדכהונה לא בעי פנים נמי לא בעי דהטעם משום קבלה יעו"ש] ולכן סובר רש"י ז"ל דלהתיר איסור מוקדשין שניתר ע"י עבודות א"צ כלל מעשה השחיטה רק השחיטה מתרת איסור אמ"ה וזה דבר ממילא דבעת שעושה פעולת השחיטה מהני' להתקדש הדם ע"י הסכין. אבל

השחיטה אינה בתורת מתיר למוקדשים כלל דלהיתר איסור שמצד קדשים סגי בזריקה ומש"ה בן פקועה שא"צ להיתר דאמ"ה ונבילה שפיר הי' סגי להכשר הקרבן בזריקה לחודא לולי פסול דיוצא דופן וזה מבואר לפי דברי התו"ח.

וא"כ מיושב שפיר בולד חטאת שנמצא במעי אמו שפיר י"ל דחשיב הויתו ליקדש אם כלו חדשיו ומ"מ נותר באכילה בזריקה לחודא של אמו הקדשים אף שחסר לו השחיטה בתורת קדשים דא"צ כלל שחיטה בתורת קדשים רק להיתר אמ"ה וזה שפיר הי' לו מכח אמו אף שהי' חולין: ואולם זה לרש"י ז"ל לטעמי' אבל התוס' דכתבו פסול דבן פקועה משום חסרון השחיטה ומבואר דס"ל דלהיתר מוקדשין יש חובה שיהי' נשחט דהא שחיטה אחת מד' עבודות ומפגלת עי' זבחים (י"ג).

(דאמר שם הטעם דשחיטה מפגלת משום דבדברים המביאין לידי אכילה הכתוב מדבר יעו"ש וא"כ שפיר התוס' לטעמייהו א"א לפרש כן דמש"ה לא נקט בכלו חדשיו משום דאז לכ"ע הי' נאכל כאמו דז"א דלשיטת תוס' דקדשים בעי שחיטה בעצם להיתר א"כ א"א להיות נותר הולד ע"י שחיטה שהי' בהיותו חולין ורש"י ז"ל לטעמי' ותוס' לטעמייהו: ט) ואולם יסוד דברי התורת חיים בשיטת רש"י ז"ל דקדשים א"צ שחיטה בעצם רק להיתר אמ"ה ונבילה צ"ע מלשון רש"י ז"ל במנחות (י"ד): דשחיטה מקדשת לדם ועי' בחולין (דף כ"ט).

(ואי אשמעינן קדשים משום דלדם הוא צריך ופרש"י ז"ל כל עצמה ועיקרה של שחיטת קדשים לדם הוא צריכה ע"ש ומשמע לכאורה דזה הוא ג"כ ענין השחיטה כעין דבריו ז"ל במנחות דהיינו שע"י השחיטה ניתן תורת קידוש קרבן על הדם להיות מוכשר לזריקה וא"כ מוכח דיש צורך שחיטה במוקדשין לעצם הכשר הקרבן ג"כ מלבד היתר אמ"ה ונבילה ולזה הי' אפשר לומר עפ"ד רש"י ז"ל בסוטה (דף י"ד): בד"ה סכין הוי כלי שרת דקיל כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן מכאן ואילך עבודתן מחנכתן עיי"ש ומשמע מזה דס"ל דשחיטה בעי סכין כלי שרת מדאמר' בזה עבודתן מחנכתן ועי' רש"י מנחות (ק"א).

(בד"ה מכלי שרת לא אשכחן דמיפרק דאחר ששחטה ונתקדש בסכין כלי שרת אין לבהמה פדיון יעו"ש וכ"כ רש"י ז"ל בסוטה (ו'): בד"ה קדש הקומץ כו' קמיצה מתוך כלי שרת כנגד שחיטה שהסכין של כלי שרת מקדש את הדם עיי"ש וכבר האריכו תוס' בחולין (ג').) ובזבחים (מ"ז).

(וכמה דוכתי ולפי"ז הרי זה ודאי דקידוש דם הוי בסכין כמפורש במנחות (ע"ח): דסכין מקדש לי' לדם וכן הוא במנחות (ט"ז): מי סברת דם בצואר בהמה קדיש דם סכין מקדשא לי' וכן הוא בש"ס סוטה (י"ד): יעו"ש וא"כ לרש"י ז"ל לטעמי' דקידוש דם בסכין כלי שרת הוא יתכן דאין השחיטה המקדשת רק הסכין כלי שרת הוא המקדש בעת השחיטה אבל שפיר י"ל דגוף השחיטה ענינה רק להיתר אמ"ה ונבילה: אך מ"מ צ"ע דברי הת"ח דהא זה ודאי לרש"י ז"ל כלי שרת מעכב בשחיטה וכמו שדנו תו' בזבחים (מ'): וחולין (ג').

(דאל"כ במה נעשה כלי שרת הסכין בעת השחיטה דהיכא דאינו מעכב ל"א עבודתו מחנכתו עי' רמב"ן חולין (ג.).) וא"כ קשה דאיך מכשירין ב"פ לקרבן נהי דחסרון השחיטה אינו מעכב להכשר קרבן אבל הרי חסר קידוש סכין שמעכב: י) וזה הי' אפשר ליישב עפ"י מה דראיתי בתורת חיים שם שדן עוד בס' תוס' דבן פקועה פסול משום דהוי כשחוט דמאי בכך מ"מ יהי' מועיל שחיטה מצד דין קדשים דמנ"ל דבשחיטת קדשים מעכב שיהי' ע"י השחיטה סילוק איסור אמ"ה היא י"ל

דהוא עצם מצוה מעשה החתיכה בסימנים [ועי' חולין (כ'):] וכי מתה עומד ומולק עיי"ש וברשב"א ז"ל] אולם סברת תוס' י"ל דכיון דכל שחיטה הוא משוי לבהמה בשם נשחט.

וע"כ כיון דגם בקדשים כתיב ושחט בעינן ג"כ שיחדש שם נשחט על הבהמה וע"כ כיון דכבר הולד כנשחט ע"י שחיטת אמו א"כ מה שחותך עוד בסימנים הרי אינו מחדש עליו שם נשחט יותר ממה שהי' קודם שחותך בסימנים והרי זה דומה לכתב ע"ג כתב בשבת וכן מחיצה ע"ג מחיצה דש"ס עירובין (דף כה) דהשני לאו כלום אף שמצד הפועל הרי עושה המעשה מ"מ כיון דאינו מחדש שם בנפעל לאו כלום הוא כן בזה לא חשיב שחיטה בקדשים כיון דאינו מחדש שם נשחט בנפעל כלל דגם קודם שחיטה זו כבר נשחט כולו וז"פ.

ולפי"ז י"ל לפ"ד הר"ן ז"ל בחולין (פ' בהמה המקשה) דהדם של ב"פ אינו בכלל היתר דכל בבהמה תאכלו משום דהוה משקה אינו בכלל תאכלו יעו"ש וא"כ הרי כל שחיטה בבהמה משוי לשחוט לכל הבהמה לכל אבר אבר ולהדם אבל ב"פ שניתר בשחיטת אמו והדם אינו ניתר א"כ לגבי הדם הוה כאלו לא נשחט.

וא"כ שפיר ממ"נ לגבי הבשר תירץ שפיר דס"ל לרש"י ז"ל דקדשים א"צ היתר שחיטה כלל. מה תאמר דהדם צריך קידוש סכין וא"א לשוחטו כעת כיון דכבר נשחט ז"א דלגבי הדם הרי לא הוי כנשחט שפיר אם ישחטנו יהי' מהני קידוש דסכין עכשיו דלגבי הדם יהי' עכשיו קיום שחיטה דקדשים כן י"ל: יא) ואמנם לפי משמעות הני דוכתי שהבאתי דגם רש"י ז"ל ס"ל דקדשים בעי היתר שחיטה בתורת קדשים.

קשיא קושיא הנ"ל דאיך הולד ניתר בשחיטת אמו הא בהויתן הוא דקדיש ע"י שיצא לאויר העולם וליכא היתר השחיטה בתורת קדשים דאזי הי' חולין וגם בסברא זו דמהני שחיטה לדם שלא נשחט יש לפקפק דהא עובר שהוציא את ידו לא מהני שחיטת עצמו אכ"כ אף דאינו כנשחט דהא לא מהני לי' שחיטת אמו וכמ"ש הש"ך ביו"ד סי' י"ד סק"ה יעו"ש הנה דליכא שחיטה לאבר אחד אף שאינו כנשחט עדיין ואף דיש לחלק בין שחיטת חולין דלהתיר בעי' שחיטה המתרת כולו כמו דאיסור דאינו זבוח הי' בכולו כן בעי' שחיטה המתרת כולו אבל שחיטת קדשים לתו"ח דאינו להתיר רק דבעינן איזה תועלת בשחיטה שיהי' עליו שם נשחט ע"י פעולה זו י"ל דסגי במה שמשוי לדם כנשחט מ"מ אינו מחזור: יב) ולכן נראה די"ל סברת רש"י ז"ל עפ"י דברי הגמ' בכורות (דף י"ד:): נפדין תמימים או אינו נפדין תמימין [ולדות קדשים בעלי מומין שנולדו קודם פדיון אמם] ומסיק שלא יהי' טפל חמיר מן העיקר וכיון דקדושתן מכח אמם כשם דמהני פדיון לאמם בעלי מומין כן מהני לולדות אף שהן תמימים יעו"ש"ה ועי' זבחים (מ"ט:): ומבואר דאין לולד חומר יותר מקדושת אמו ומשום דכל קדושת הולד באה מכח אמו לא יהי' טפל חמיר מן העיקר.

והנה מבואר עוד דאף דהי' אמו תמימה בעת העיבור מ"מ עכשיו בשעת לידה שהוא בעלת מום אין לולד קדושה ליקרב ולא אמרינן דתפסה קדושה דאמי' שהי' בתחלה רק קדושה דעכשיו בשעת לידה שאז הוא חלות הקדושה יעו"ש"ה בסוגי' ואכמ"ל בזה: ולפי"ז יתכן דאף דנימא דכל קדשים בעי שני מתירים שחיטה וזריקה מ"מ זה רק בקדשים שקדושין מעצמן ע"י שהקדישן אזי בעינן שני מתירין אלו להתירן מדין איסור שע"י ההקדש אבל ולדות קדשים כיון דקדושתן מכח אמן סגי להון מתיר כמו אמן ומש"ה אף דכל ולדות קדשים ג"כ צריכין שני מתירין היינו משום דגם אמן צריכה שני מתירין.

אבל ולד זה שיצא לאויר העולם אחר שנשחטה אמו ואזי הוא דחלה עליו קדושת אמו שהרי זהו שמחשב הויתו ליקדש הוא אחר השחיטה ע"כ י"ל דדמי לאמו וכמו דאמו א"צ אז אחר השחיטה יותר ממתיר אחד שהוא הזריקה כן אינו חל על ולד זה קדושה יותר מאמו וסגי לי' בהיתר של מתיר אחד שהוא הזריקה דאמו, וא"צ כלל היתר דשחיטה ורק למ"ד במעי אמן הן קדושים שפיר חלה עליו קדושה כזו להיות צריך ב' המתירין ושוב למ"ד זה הרי שפיר יש לו ב' המתירים דגם בשעת שחיטה קדוש הוא ומהני לי' שחיטה וזריקה דאמו בתורת קדשים.

אבל למ"ד בהויתן הן קדושים דהשחיטה בעת שהוא חולין שוב הרי חלות הקדושה הוא אחרי שחיטה סגי לולד ג"כ במתיר אחד דלא יהי' טפל חמיר מן העיקר: (יג) ואמנם סברת התוס' יתכן עפ"י דברי הרמב"ם (פ"ב ממא"ס הי"ז) דמפרש הא דחולין (ס"ז): דרני דבישראל אסירן דכוורין שריין דתולעים המתהוים בבשר של בהמה שחוטה אסורים וכתב ההמ"ג ונתנו טעם לדבר לפי שבשר הבהמה אינה מותרת אלא בשחיטה וכל דבר חי שיצא ממנה אסור כיון שא"א לו בשחיטה אבל הדגים א"צ שחיטה וכל דבר הגדל ממנו בהיתר גדל עיי"ש ומבואר סברתו ז"ל דבהמה אף אחר שחיטה אין ענינו שנעשה כאוכל דעלמא רק הענין הוא דעדיין צריכה להיתר השחיטה אלא דאמרי' דיש לה ההיתר שהרי נשחטת הוא והיתר השחיטה נמשך הוא ומש"ה התולעים שאין להם היתר זה אסורין משא"כ בדגים שא"צ שחיטה כלל הוי גדל בהיתר [ועי' בא"נ ה' לולב (סי' תפ"ג) שהביא ראי' לס' זו מהא דמנחות (כ"ג).

(דשחיטה בטילה בנבילה וחל איסור נבילה על השחוטה ואיך מצינו ביטול ברוב לחול שם הרוב על המיעוט וע"כ כדברי הה"מ דמצות שחיטה הנעשה בבשר מתירתו תמיד והשחיטה בטלה בנבילה היינו סילוק שם המיעוט דהיינו היתר שחיטה המוטל על הבשר וממילא חזר לאיסור נבילה מעצמו לא מצד הרוב יעו"ש]: ובמק"א הארכתי בזה.

והוספתי לדון דגם בקדשים אם נאמר דצריך שחיטה בתורת מוקדשין ג"כ הענין כן דאף אחר שנשחט צריך לשחיטה רק שיש לו המתיר שהרי הוא נשחט והבאתי מהא דש"ס תמורה (דף כ"א.) כגון שזרק בפני הבית וחרב הבית וכו' יעו"ש דמבואר דגם לגבי זריקה דכיון דאחר שחרב ליכא זריקה לכן לא מהני מה דנזרק בפני הבית והיינו ג"כ דאין הענין שאחר זריקה שוב א"צ זריקה וכשאר בשר שא"צ זריקה רק הזריקה נמשכת ונחשב כל רגע כאלו הי' אז זריקה וע"כ כיון דעכשיו לא מהני בטל ההיתר דזריקה ואכמ"ל במה שיש לפלפל בזה.

וא"כ מכ"ש בשחיטה דקדשים כן חשוב בכל עת כאלו נשחט מחדש. ולפי"ז י"ל דשפיר סברת תוס' דא"א לומר בכלו חדשיו שיהי' מתקדש לאחר שחיטה ויהי' נאכל כאמו דהא חסר לו היתר השחיטה שהי' בעודו חולין מה תאמר דכיון דקדושתו חלה אחר שחיטה סגי לי' במתיר אחד כמו אמו דלא יהי' טפל חמור מן העיקר דז"א דגם אמו צריכה לשני המתירים שהן שחיטה וזריקה דנהי דאחר השחיטה א"צ היתר השחיטה מ"מ אין הענין שא"צ היתר השחיטה רק שיש לה שחיטה ונמשך כח המתיר דשחיטה ושוב הולד שאין לו היתר השחיטה שהרי אינו נשחט בעת שהי' קדשים א"א לו להיות ניתר בזריקה לחודי' דהא עכ"פ קדושת האם גורמת להיות לה קדושה המחייבת שני מתירים ואינו ניתר במתיר אחד.

ורש"י ז"ל לטעמי' בהא דחולין (ס"ז.) דתולעים המתהוים אחרי שחיטה מותרין כמו בדגים דאחר שחיטה שוב א"צ היתר שחיטה ושפיר י"ל דגם על הולד אינו חל קדושה רק להיות צריך מתיר אחד ואכמ"ל בזה: י"ל טעם אחר בסברת תוס' דלא תירצו יד) ועוד י"ל טעם אחר בסברת

תוס' דלא תירצו דמש"ה נקיט בן ד' משום דכשכלו חדשיו ויצא לאויר העולם יתקדש גם למ"ד בהויתן הן קדושין עפ"י מה דיש לחקור בכל ולדות קדשים דקדושתן מכח אמן מהו הכוונה בזה אם הענין שהאם הוא המתפסת קדושה על הולד והוא האם בגדר מקדיש לולד והולד בתורת נקדש או דקדושת הולד מכח עצמו דכיון דהוא גידולי הקדש חל עליו קדושה בעצמו ואין האם כלל בגדר מקדיש ודומה לזה מצינו בהא דכלי שרת דמקדש דבר הניתן לתוכו ואמר' בזבחים (פ"ח).

(וכולן אין מקדשין אלא בקודש דבחוץ אין מקדשין ודעת תוס' בזבחים (דף מ"ז.) ובד"ה כגון דאף אם הדם הוא במיעוט הכלי שבפנים ורוב הכלי בחוץ לא מהני עיי"ש ומבואר דס"ל דהמקדש שהוא הכלי שרת בעי להיות בפנים ואזי הוא דמקדש אבל הנקדש אין נ"מ אם הוא בפנים והיינו דס"ל דקידוש כלי שרת הוא בתורת מקדש של הכלי שנותן עליו דין קדושה ומש"ה תלוי הכל בכלי שהוא המקדש.

ואולם הר"ש משנץ וראב"ד ז"ל בתו"כ (פ' צו) וכן הביא בשמ"ק זבחים (פ"ח.) גירסא בגמרא דדעתם דהכלי בחוץ שאינו מקדש הוא מצד שאין הנקדש מקבל קידוש ליקרב בחוץ יעו"ש ולדידהו הקידוש כלי הוא מצד הנקדש שנוגע בכלי שרת מתקדש ואכ"מ בזה.

ונראה דנ"מ במה דכתבו תוס' בזבחים (פ"ד:) דגם נפלים מתקדשין בהויתן והוכחתי לעיל אות דלפי"ז לא בעינן הוי', בחיים ולפמ"ש יתכן דאין קדושת הולד מצד עצמו בעצם רק שהאם מתפסת קדושתה על הולד ולכן כיון דהאם המקדשת הוא בחיים שפיר אמר' בזה בהויתן הן קדושים ואין משגיחין בנקדש שהוא הולד שיהי' חי ולכן ניחא הא דתמורה (י"א).

(דהשווה החטאת ומצא בה ולד שלא כלו חדשיו דלמ"ד בהויתן קדושים הוי חולין והקשתי דמ"ש בנפל דאף בלא כלו חדשיו קדוש בהויתו ולפמ"ש שפיר דכשהאם בחיים בשעת הוי' שפיר מתפסת קדושתה על ולד שאינו בחיים כמו נפל אבל בהא דתמורה דבשעת הויתן האם שחיטה אין בכח אם שחיטה להתפיס קדושתה על הולד דעיקר תלוי במקדיש ובפרט שם דגם הולד שחוט וכששניהם שחוטין בודאי אינו מקדש: והנה נראה בגוף חקירה זו עפ"י דברי הגמ' בתמורה (י"ז:) אם זכר לרבות ולד בעלי מומין וכו' למאי הלכתא [למאי הלכתא קדשי הנך וולדות של בעלי, מומין דהא אמן לא חזי' ליקרב] רבא אמר ליקרב ואליבא דר"א ר"פ אמר לרעי' ואליבא דדברי הכל עיי"ש וכן הוא.

בבכורות (ט"ו:) איכא למ"ד קדשי ליקרב ואיכא למ"ד קדשי לרעי' יעו"ש ומבואר דפליגי אם ולדות קדשים בעלי מומין קדשי ליקרב או רק לרעי'. ולפמ"ש י"ל דפליגי בסברא זו דמ"ד דקדשי רק לרעי' ס"ל דענין קדושתן מכח אמן המתפסת קדושתה על הולד יעו"ש לשון רש"י ז"ל בתמורה (דף י').

(בד"ה אין דעובר מכח אמי' הוא דקדיש יעו"ש וע"כ כיון דהאם הוא בע"מ ואינה קדיש ליקרב אינה מתפסת על הולד קדושה ליקרב כיון דאין לה בעצמה קדושה זו. ומ"ד דקדשי ליקרב ס"ל דאין האם כלל בגדר מקדיש לולד רק גזה"כ דולד קדשים מכח עצמו קדיש וממילא כיון דהולד תמים שפיר קדיש ליקרב: ולפי"ז ניחא שפיר דברי תוס' דכיון דבסוגי' דתמורה מייתי פלוגתא זו אם מצא בה ולד בחטאת אם כחולין או כחטאת לפשוט לבר פדא ור"י בתמורה (י').

(שם אם קדושה חלה על עוברין ודחי דפליגי אם במעי אמן קדושין או בהויתן יעו"ש וע"כ שפיר לבר פדא וטעמי' בתמורה (י"ז:) דאמר שם בר פדא אמר לרעי' דולדות קדשים בעלי מומין לא קדשי ליקרב רק לרעי' וא"כ ס"ל דקדושתן מכח אמם ושפיר כשהאם אינה בחיים אינה מקדשת בהויתן כזו את הולד וא"כ א"א לשנויי אליבא דבר פדא דמש"ה נקיט בן ד' משום דבכלו חדשיו יהי' קדיש לכ"ע דז"א דאין נ"מ כיון דהאם המקדשת ובעי' שהאם תהי' בחיים ולא מהני מה דהולד כלו חדשיו וחי כיון דבתר מקדיש שהוא האם אזלי' לדידי' ולפי"ז שפיר ישוב הלח"מ בשיטת רמב"ם ז"ל דפסק בפ"ד מתמורה ה"ט) דולדות בע"מ הרי הוא כולד התמימה ויקרב יעו"ש ומבואר דס"ל כמ"ד דקדושת הולד מצד עצמו שגזה"כ שחל עליו קידוש לא שהאם מתפסת עליו קדושה ואינו בגדר מקבל קדושה מאמו עי' תמורה (ל"א:) ברש"י ותוס' שם שפיר יתכן לומר דאף אם יצא לאויר העולם אחרי שחיטת אמו דחל עליו קדושה משום דכלו חדשיו וחי הוא ואף שהאם שחוטה אין זה מעכב לחלות קדושת הולד שקדושתו בעצמו ודו"ק: טו) ובגוף דברי הלח"מ דכתב להוכיח חידושו מרש"י ז"ל הנ"ל י"ל דאינו מוכח כלל חידוש זה דהוי' לאחר שנשחט יחשב הוי' ליקדש.

וזה עפ"י דברי תוס' בתמורה (י"א.) שם דמש"ה נקיט בן ד' ולא בן ה' משום דאתי' כר"מ דכלו חדשיו אינו ניתר בשחיטת אמו עיי"ש וא"כ י"ל דכיון דבאמת הסברא כמ"ש דכיון דהולד הוי' כנשחט ע"י שחיטת אמו לא מהני מה שהוא חי לשוי הוי' ליקדש דהוי' אחר שחיטה כשרה לאו כלום.

ואולם זה רק אם שחיטת אמו מתירתו וכשחיט הוא ל"ש בזה בהויתן הן קדושים אבל אם אינו ניתר בשחיטת אמו ממילא אינו כשחיט שפיר י"ל דכיון דחי הוא הוי' ליקדש וא"כ שפיר י"ל דגם רש"י ז"ל ס"ל כתוס' דבריתא זו כר"מ דאינו ניתר בשחיטת אמו בכלו חדשיו וחי גמור הוא שפיר חשיב הוי' ליקדש.

אבל לח"מ דאזיל בשי' רמב"ם ז"ל דכלו חדשיו ניתר בשחיטת אמו שוב למ"ד בהויתן הן קדושים אינו קדוש כלל כיון דבעת הויתו כבר נשחט הוא ושפיר גם בכלו חדשיו תליא אם במעי אמן קדושים או בהויתו וז"פ: ואולם המדקדק בדברי רש"י ז"ל יראה שלא נזכר כלל בדבריו ז"ל תנאי זה דיצא לאויר העולם יגרום הקידוש ולא הזכיר ז"ל רק הטעם דכיון דחי הוא חשוב הויתו ליקדש ונראה דס"ל לרש"י ז"ל דזה דמהני בהויתן ליקדש אחר שיצא לאויר העולם היינו רק בלא נשחטה אמו דהולד חי גמור שפיר יציאתו לאויר העולם מקדשו אבל זה שנולד משנשחטה אמו ושניהם שחוטים לא מהני יציאה זו כלל וס"ל כדרך ה"ג שכתבנו דענין בהויתן הן קדושים היינו משעה שנעשה ולד ופסקו גידוליו אם חי הוא הוי' חשובה הוא ליקדש ועי' ש"ס חולין (דף ע"ה).

(הושיט ידי למעי בהמה ותלש חלב של בן ט' חי ואכל ר"י אמר חלבו כחלב בהמה (בכרת) חדשים גרמי רשב"ל אמר חלבו כחלב חי' חדשים ואוירא גרמי עיי"ש וקיי"ל כר"י דחדשים לחוד גרמי וה"נ בכלו חדשיו חשוב הוי' גמורה ליקדש [ועי' תוס' חולין (ק"ג.) ד"ה דאיסור כו' דלכ"ע אוירא דחלב בעינן ובעי' שיוציא החלב לחוץ עיי"ש ואכמ"ל בזה] אף במעי אמו ולכן דקדק רש"י ז"ל הואיל וחי הוא הויתו חשוב לי' והכוונה קודם שנולד והחילוק בין מ"ד במעי אמו הן קדושים למ"ד בהויתן הן קדושים הוא עפ"י דברי רש"י ז"ל בתמורה (דף כ"ה).

(בד"ה הא תפסתינהו קדושת אמן משעת התחלת יצירתה כל פורתא ופורתא קדיש עכ"ל עיי"ש ומבואר דלמ"ד במעי אמן הן קדושים מתחלת הקדושה מיד משעת יצירה ואולם למ"ד בהויתן הן קדושים בעינן הוי' ליקדש והיינו שיהי' כלו לו חדשיו אבל מ"מ אחר שכלו חדשיו גם במעי אמו קדיש דכיון דחי הוא הויתו חשוב לי' אמנם אלו לא הי' יכול לחול במעי אמו גם אחר שיצא לאויר העולם לא הי' קדוש דהא יצא לאויר העולם אחר שחיטה דידי' ודאמי' ולכן לא הזכיר רש"י ז"ל כלל מזה שיצא לאויר העולם.

ואין להקשות דהא בסמוך שם כתב רש"י ז"ל ולדות קדשים בהויתן הן קדושים משעה שנולדו. ולפי הנ"ל דבכלו לו חדשיו ס"ל לרש"י ז"ל דחל קדושתו גם במעי אמו כיון דחי הוא הויתו חשוב לי' א"כ ולדות קדשים אמאי אינו חל קדושתם עד שנולדו הא מיד שכלו להן חדשים חלה קדושה לכ"ע במעי אמן.

אולם לק"מ לפי דברי תוס' בזבחים (פ"ד:) דאף נפל חל עליו קדושה אף למ"ד בהויתן הם קדושים וה"ה נולד מת ג"כ חל עליו קדושה וע"כ הטעם כמש"כ דכיון דיש לידה גמורה הלידה מקדשת ולא משגחי' בנקדש אם הוא חי או לא. אבל היכא דבעי' הויתו מצד עצמו כגון דליכא לידה בזה לא מחשב הוי' ליקדש רק אם הוא חי וכדברי רש"י ז"ל ולכן שפיר קאמר דולדות קדשים חל קדושתן משנולדו היינו דלידה מקדשתן ובזה אין חילוק אם נולד חי או מת.

אבל היכא דחי הוא וכלו לו חדשיו שפיר גם במעי אמו חל עליו קדושה לכ"ע דהויתו מיחשב וזה למדקדק בדברי רש"י ז"ל. ולפי"ז צ"ע לפי דברי הנח"מ דדקדק בדבריו דמש"ה חשוב הוי' ליקדש משום שיצא לאויר העולם ומבואר דבמעי אמו א"א בשום אופן ליקדש למ"ד בהויתן הן קדושים והיינו כנ"ל דבעי' יציאה לאויר העולם א"כ בזה ממ"נ קודם שיצא אינו חל קדושתו ואחר שיצא דכבר נשחט דהא לרמב"ם ז"ל קיימין דפסק דגם כלו לו חדשיו נותר בשחיטת אמו א"כ מנ"ל דהוי' שלאחר שחיטה יחשב הוי' ליקדש ומדברי רש"י ז"ל אינו מוכרח כלל שאחר שיצא לאויר העולם יהי' מיחשב הוי' ופשטות כוונתו ז"ל דהקדושה מתחלה במעי אמו מצד זה דחי הוא חשוב הויתו אבל לומר שאינו חל במעי אמו ושיחול לאחר שנשחט זה לא מצינו כלל.

ויש להאריך עוד בזה בכוונת רש"י ז"ל ואכ"מ: טז) ויתכן דסברת הלח"מ דבעי' שיצא לאויר העולם אינו משום דס"ל דאינו הוי' ליקדש כ"ז שאינו באויר העולם אך הטעם דס"ל דכיון דחשיבות הוי' מצד דחי הוא וכמ"ש רש"י ז"ל בתמורה (י"א.) (הואיל וחי הוא הויתו חשוב לי' יעו"ש ולפי"ז לפי מ"ש המאירי ז"ל בשבת (דף ק"ז:) דההורג עובר במעי אמו בשבת פטור אף דכלו חדשיו יעו"ש ועיין במזרחי פ' משפטים לענין חיוב הורג נפש יעו"ש ובאמ"ב דיני שבת סי' ל' האריך בדבר יעו"ש ולכן ס"ל דאין זה נחשוב חי גמור במעי אמו אף שכלו חדשיו אבל אחר שיצא לאויר העולם דאף דדינו כנשחט מ"מ חי גמור הוא לענין שבת ועי' חולין (ע"ד:) למעוטי רובעו וחורש בו יעו"ש ושפיר חשיב הוי' ליקדש ואכמ"ל הארכנו בזה לברר חידושו דהלח"מ ולברר שיטת רש"י ז"ל: יז) ונשוב לישוב הלחם משנה בדברי הרמב"ם ז"ל דנקיט בן ארבעה: ובש"ס חולין (דף ל"ח:) בהא דיליף מקרא דתחת אמו פרט ליתום [דפסול לקרבן] ופריך האי יתום היכי דמי אילימא דילדתי' אמי' והדר מתה וכי לעולם תחי ותיזיל אלא דמתה והדר ילידתי' מכי יולד נפקא ופירש"י ז"ל דכיון דמתה האם ואח"כ הוציאו את ולדה הימנה בין מת בין חי הוה יוצא דופן יעו"ש ומבואר מזה דיוצא דופן אין הכוונה דוקא שנולד דרך דופן רק כל שלא נולד דרך לידה הוי' יוצא דופן ואם שחטו או המיתו לאם והוציאו הולד ממנה הוי' יוצא דופן.

ולפי"ז צע"ג דברי הלח"מ בשי' רמב"ם ז"ל ורש"י ז"ל דאם הוציאו ולד אחר שחיטה אם כלו חדשיו חשיב הוי' ליקדש והרי מפורש בש"ס נדה (דף מ"א.) (בהא דקאמר דאיצטריך תרי קראי (דיוצא דופן אם עלה למזבח דירד) חד לבהמת חולין דאוליד דרך דופן ואקדשי' וחד לבהמת קדשים דאוליד דרך דופן וקסבר ולדות קדשים בהויתן הם קדושים ופירש"י ותוס' שם דכיון דבהויתן הם קדושים אין הקדושה חלה עליו כשהוא יוצא דופן ונשאר הולד חולין ומש"ה אם עלה ירד ועיי"ש בתוס' הרא"ש ז"ל ומבואר להדי' דיוצא דופן אינו חל קדושה בולדות קדשים וא"כ שוב זה ששחטו והוציאו הולד ממנה דהוי כיוצא דופן כנ"ל א"כ מאי בכך שהוא חי הא למ"ד בהויתן הם קדושים בעי' כדרך לידה וזה הרי אינו דרך לידה וזה צע"ג: יח) וראיתי בפירושו רבנו גרשום ז"ל בחולין (ל"ח:) שם אהא דפריך האי יתום היכי דמי כו' אלא דמתה והדר ילידתי' מכי יולד נפקא וכתב רבנו גרשום ז"ל וז"ל מכי יולד נפקא דרוב נולדים בחיי אמם נולדים ומש"ה אינו בכלל כי יולד שאינו כדרך רוב הנולדים עכ"ל.

ודברים אלו צריכים באור דלפי המבואר מזה ענין השינוי משאר הלידות בזה שנמצא במעי אמו אינו בעצם הלידה רק במה שהרוב נולדים בחיי אמם וזה נולד אחרי מיתה ומשום זה הוא דחשוב שינוי מכדרכו ואמאי לא פירש בפשוטו דהשינוי הוא בעצם הלידה שהרי לא ילדתה אמה כלל ואין כאן לידה כלל וכמו שפי' ר"ג ז"ל בסמוך גבי יוצא דופן שהשינוי הוא בענין הלידה: ונראה הכוונה עפ"י מה דכתבו המפרשים דמש"ה דקדק רש"י ז"ל בלשונו ז"ל שקרעוהו והוציאו את ולדה ולא כתב שנולד דרך הרחם אחרי שחיטה וכמ"ש הש"ך ביו"ד סי' י"ד סק"ו עיי"ש ופירשו דס"ל דאם יצא דרך רחם אף לאחר שחיטה אינו בכלל יוצא דופן עיי"ש ואולם זה נסתר מדברי הגמ' הנ"ל דא"כ מאי פריך אי דמתה והדר ילידתי' אמר' מכי יולד נפקא והלא בכה"ג דהוציאו דרך רחם שאינו בכלל יוצא דופן שפיר איצטריך למעוטי ולכן י"ל דזה כוונת ר"ג ז"ל דנהי דאינו נחשב שינוי בעצם הלידה ככל יוצא דופן משום שנולד דרך הרחם.

מ"מ אינו בכלל כי יולד דבעי' לידה כדרכה וזה עצמו חשוב שינוי שהרי רוב הנולדים בחיי אמם נולדים וזה ג"כ חשוב שינוי מכדרכו במה שנולד אחרי מיתת האם ולפי"ז מבואר דנולד אחרי שחיטת האם. אם נולד דרך רחם אינו בכלל יוצא דופן כיון שאין שינוי בעצם הלידה אך מ"מ אינו קרב משום דאינו נולד כדרכו: ולפי"ז יתכן דיש הבדל בין הכשר הקרבה לחלות קדושה וזה דאף דבעינן כדרך לידה במה שהוא כדרכו בכל ענינים ואף שינוי שאינו בעצם הלידה כהא דנולד אחרי מיתת אמו מסלק ממנו הכשרו היינו רק לענין הכשר הקרבה בזה כל שאינו כדרכו ממש מסלק הכשר הקרבה.

אבל כשדנין לגבי חלות הקדושה י"ל דרק שלא כדרך לידה מה שהוא שינוי בעצם הלידה הוא דמסלק דין חלות הקדושה. אבל שינוי שאינו בעצם הלידה וכגון שנולד דרך רחם אף שאינו דרך לידה גמורה דהיינו בחיי אמו מ"מ אין שינוי זה מונעת חלות הקדושה וטעם הדבר נראה עפ"י דברי התוס' בחולין (סוף דף עז:) דאף למ"ד בהויתן קדושים קדוש נפל משום דילפינן קדשים מבכור דקדשי נפלים דה"ה בכל ולדות קדשים יעו"ש והנה לידת נפל בודאי ג"כ אינה לידה גמורה ונפל לא חזי להקרבה מ"מ לגבי חלות קדושה סגי בזה כיון דבעצם הפעולת לידה ליכא שינוי ושוב הא מפורש בחולין (דף קל"ו:) אדרבה מבכור הו"ל למילף שכן יתום ופירש"י ז"ל דיתום שנולד אחרי מיתת אמו חייב בבכורה לא ליקרב רק דירעה עד שיסתאב יעו"ש ומבואר

דבכור שנולד אחרי מיתת האם חשוב לידה ליקדש ולא דמי ליוצא דופן וע"כ שפיר יוצא דופן שהשינוי בעצם הלידה דמסלק חלות קדושה בבכור ה"ה דמונע דין הויתן בולדות קדשים.

אבל שינוי זה שנולד אחרי מיתת אמו שאינו מונע חלות קדושה בבכור רק מסלק הכשר הקרבה ה"ה בולדות קדשים אינו מונע חלות קדושתן וחשוב שפיר הוי' ליקדש. ובסמוך יבואר עוד בזה.

עכ"פ צע"ג לפי"ז ישוב הלח"מ בשיטת רמב"ם ז"ל דהרי כשהוציאוהו מן האם ולא נולד דרך רחם שפיר נ"מ בין מ"ד במעי אמן קדושים לבהויתן קדושים דלמ"ד בהויתן בכה"ג שאינו דרך לידה אף שכלו חדשיו אינו קדיש: יט) ובישוב דברי רמב"ם ז"ל דנקט בן ד' חי ולא נקט בן ה' שכלו לו חדשיו ה' נראה עפ"י דברי הש"ס בחולין (דף ע"ד:) אר"א לא הילכו בו אלא על עסקי שחיטה בלבד (לא הילכו בשליל להקל למיחשבי' כשחוט) ופריך אילימא חלבו דשליל מפלג פליגי דתני' גה"נ נוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר"מ ר"י אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר ואר"א אר"ה מחלוקת בבן ט' חי והלך ר"מ לשיטתו ור"י לשיטתו ע"כ ומבואר מזה דלר"מ דבן ט' חי אינו נותר בשחיטת אמו חלבו אסור ולרבי יהודה חלבו מותר: והנה רמב"ם ז"ל במא"ס (בפרק ז' הי"ג) כתב דהשוחט את הבהמה ומצא בה שליל אם לא כלו חדשיו חלבו מותר ואם כלו חדשיו אעפ"י שא"צ שחיטה חלבו אסור וחייבין עליו כרת יעו"ש וכבר תמה ההמ"ג שם שזה סותר דברי הגמ' הנ"ל דלר"י דבן ט' חי נותר בשחיטת אמו גם חלבו מותר ועי' בכס"מ שם דיש חילוק בין אם החלב שלם בתוכו דאינו נותר בשחיטה ובין אם נחתך החלב בתוכו דנותר וצ"ע כוונתו] וכבר האריכו הרבה ליישב הסוגי' לפי שיטת רמב"ם ז"ל עיין בר"ן (בחולין דף צ').

(ובתורת הבית לרשב"א ז"ל ועי' בכו"פ ובפמ"ג (סי' כ"ב) ובב"י. (סי' ס"ד) ואולם למדתי טעם דברי רמב"ם ז"ל מתוך דברי הרא"ש ז"ל בפרק בהמה המקשה סימן ה' וזה דסברת רמב"ם ז"ל דענין זה דמהני שחיטה דאם לולד הנמצא בתוכו מהני רק להתיר איסור שהוא מצד חסרון השחיטה כגון איסור אמ"ה ונבילה מהני שחיטת האם לשוי' לולד כנשחט.

אבל איסור חלב שקודם שנשחט אסור וחייב עליו כרת אינו נותר ע"י שחיטה דמה ענין שחיטה להתיר איסורים. ואולם בולד שלא כלו לו חדשיו שהוא כאחד מאברי' ממש נותר הכל אף האיסור.

דגזה"כ להתיר כל הנמצא בתוכו אבל כלו לו חדשיו וחי הוא שהוא ברי' בפ"ע ע"כ נהי דחשוב כאחד מאברי' ונותר בשחיטתה היינו מה שהוא נוגע לשחיטה מהני השחיטה אבל לא לשאר איסורים עייש"ה בשי' הרא"ש ז"ל ותבין ההיפוך בשיטת רמב"ם ז"ל ואכמ"ל בביאור הסוגי' שם. ועי' פמ"ג (יו"ד סי' י"ד) באורך יעו"ש: ולפי זה מבואר מזה דשיטת רמב"ם ז"ל דיש שני דרכים בהיתר בן פקועה הדרך הא' הוא בתורת מתיר דמלבד זה דאמרינן דפעולת השחיטה שבאם משוי' לי' לולד כנשחט כיון שהוא כאחד מאברי' וכמו שכל האברים נחשבים כשחוטים ע"י שחיטת הסימנים כן נחשב העובר כשחוט מלבד זה יש בזה דין מתיר ואף במה דלא מהני שחיטה להתיר מ"מ שחיטת האם גזה"כ דמתרת ולד הנמצא בתוכו מן האיסור שיש בו ומהאי טעמא מתיר את האיסור חלב אף שאין זה איסור שניתר בשחיטה וכן איסור נבילה בולד מת דשחיטה לא מהניא למה שנעשה נבילה והוא מטעם גזה"כ מקרא דכל בבהמה תאכלו להתיר הנמצא בתוכו וכלשון הגמ' בחולין (דף ע"ה).

(הרבה מצלת על שאינו גופה ממה שמצלת על גופה יעו"ש. ואמנם זהו רק בלא כלו לו חדשיו אבל כלו חדשיו וחי דהוה בהמה גמורה שיטת הרמב"ם ז"ל דאינו בכלל היתר זה שגלי קרא בנמצא במעי אמו שהוא מתיר כל איסורים שבו רק בזה יש דרך ב' בתורת נשחט לבד דכיון דעובר ירך אמו חשוב שחיטת האם כאלו שחטו לולד אבל לא עדיף מן שחיטה ואותן האיסורים שאינן ניתרין בשחיטה נשארו באיסורם אף שנמצא במעי אמו [וכבר האריכו האחרונים החת"ס ול"א בענין היתר בן פקועה אם הוה כנשחט או מתיר והנה מד' הרא"ש ז"ל אלו מבואר דיש מקום דהוה גם כן בתורת מתיר כגון בלא כלו חדשיו ויש מקום דהוה נותר מתורת נשחט לבד ואכ"מ]: ומעתה נתבונן דהנה לכאורה לפי מה דאמרין בש"ס ב"ק (דף ע"ו:) תהי ב' ר"ה וכי שחיטה מתרת הל' זריקה מתרת עייש"ה ובפירש"י ז"ל פסחים (דף ע"ז:) בד"ה דם דכי ליתי מעכב דהא תרויהו מודי אם אין דם אין בשר דמתחלת הקדשן הן נאסרים וכפרה אינה באה אלא בדם וכהנים משלחן גבוה קזכי וכיון דכפרה ליתי' איסורא להיכן אזיל עכ"ל ומבואר מזה דכל בהמת קדשים יש עלי' איסור הקדש שאוסרה באכילה ואיסור זה אינו נותר בשחיטה רק בזריקה וכ"כ רש"י ז"ל במנחות (דף מ"ז).

(בד"ה מאי ביניהו כו' כל שכן דאינו נותר דהא ממצות תרומת הלשכה בא וזריקת דם לא הוי לשמה דנישתרי באכילה עכ"ל. ומבואר גם מזה דבלא זריקה אינו נותר איסור הקדש.

והנה בש"ס חולין (דף ס"ט.) מבואר דאבר שאינו בפנים בשעת שחיטה אינו נותר בשחיטת אמו עיי"ש ולפי"ז צריך מובן בהא דתמורה (דף י"א).

(הנ"ל דלמ"ד ולדות קדשים במעי אמן הן קדושים נותר וולד קדשים בשחיטת אמו והלא וולד קדשים יש בו איסור הקדש דהוי כגידולי הקדש לשיטת רש"י ז"ל בתמורה (דף ל"א:) או דגזה"כ דיש בו איסור הקדש וכמ"ש תו' שם בד"ה ואפילו יעו"ש וא"כ איסור הקדש הרי אינו נותר בשחיטה לחודא ובעי גם זריקה.

וא"כ יקשה הלא בעת זריקה אין הולד מצורף עם אמו ואיך נותר הולד בזריקת אמו הא גם בשחיטה אינו נותר כל שאינו בפנים ולא עדיפא זריקה משחיטה: [ולכאורה ה' נראה עפ"י דברי הש"ס בחולין (דף ס"ט.) בעי רב חנני הוציא עובר את ידו בעזרה מהו [מהו להיות לו מחיצת העזרה מחיצה להתירו בשחיטת האם] מיגו דהוה מחיצה לגבי קדשים הוה נמי מחיצה לגבי דהאי או דילמא לגבי דהאי לאו מחיצה הוא דמחיצת עובר אמו הוא ומסיק דמחיצת עובר אמו הוא ואינו נותר בכה"ג משום דהו"ל חוץ למחיצתו יעו"ש וא"כ י"ל דכ"ז קודם שחיטה דדרכו של עובר להיות תוך מחיצת האם לא מהני מה דהוי במחיצה אחת לגבי קדשים ובעי' מחיצת האם ממש.

אבל אחר שחיטת אמו דאזי אין דרכו להיות במחיצת אמו רק דמ"מ אי אפשר להיות נותר בפעולת אמו אם אינן במחיצה אחת שפיר י"ל דבזה מהני מה ששניהם בעזרה דהוה מחיצה אחת לגבי קדשים ועי' מעילה (ג'). (קלטוה מחיצות ואינו מוכרח כמובן ואכמ"ל בזה): ואולם נראה דלק"מ וזה דהא מבואר בדברי הרא"ש ז"ל הנ"ל דיש בשחיטת אמו כח להתיר איסורין שכולד אף במה שאין שחיטה מועלת כמו איסור חלב שאין לו היתר בשחיטה ונותר מגזה"כ דכל בבהמה תאכלו ולפי"ז לכאורה גם איסור מוקדשין שכולד אף שמוקדשין אינו איסור הניתר בשחיטה מ"מ ראוי להיות נותר ע"י דין המתיר שמגזה"כ דכל בבהמה תאכלו דולד הנמצא במעי אמו פקעי ממנו כל האיסורין וא"כ לכאורה ה' צריך להיות הדין דיהי' הולד נאכל גם קודם זריקה

דאמו דהא פקע איסור מוקדשין דידי' בשחיטת אמו וכמו דניתר החלב משום דפקע האיסור בשחיטת אמו אף דקודם השחיטה יש בו חיוב כרת וכמבואר בדברי הרא"ש ז"ל הנ"ל.

אך הטעם בזה דחלוק איסור חלב מאיסור מוקדשין הוא דאיסור חלב אינו איסור התלוי בסיבה שהרי אין חלב הולד אסור מצד חסרון איזה פעולה רק בעצם כל שהוא תותב קרום ונקלף יש בו איסור חלב וע"כ שפיר חלב ולד זה כיון דהותר בעת שחיטת אמו דגזה"כ שפעולת שחיטה דאם מפקעת איסורים דולד נשאר בהיתרו.

אבל איסור מוקדשין דיש עשה דדם ישפך והדר והבשר תאכל וכמבואר בפסחים (דף ע"ז:) ועיין מכות (י"ז.) (וברמב"ם (פי"א ממעה"ק) עיי"ש א"כ כל שיש חובת הזריקה יש איסור לאכלו קודם הזריקה ולכן עובר זה שהוא כאחד מאברי האם יש בו איסור לאכלו קודם הזריקה כמו שאר הבשר כיון דיש בכאן חיוב זריקה ואף דעובר ליכא חיוב זריקה אבל הרי העובר ירך אמו ויש באם חיוב זריקה ע"כ חיוב זה מעכב לאכילתו ומש"ה אף דפקע איסור הקדש שהי' בתחלה ע"י שחיטת האם מ"מ חוזר ונאסר ע"י חובת הזריקה שבאם ודומה לזה כתב רש"י ז"ל בפסחים (דף י"ג:) בד"ה כשרות גבי לחמי תודה דהזבח מקדשן וכשם שהזבח מקדשן כך בזריקת הדם ניתרין באכילה כבשר התודה עצמה דהואיל ותלויין בה הרי הוא כמוה וזריקת הדם מתרת קדשים דכתיב ודם זבחיך ישפך והדר והבשר תאכל עכ"ל ומבואר דאף שאין חיוב זריקה בגופו של לחם מ"מ כיון דהיא כחזא עם התודה חיוב זריקה שבתודה אוסרו באכילה ללחם עד שיזרק. ועיין בירושלמי מעשר שני (פי"א הלכה ב) הגע עצמך שנשפך הדם לא נפסל הלחם ועי' פסחים (י"ג:) ומנחות (מ"ז.) אותו הלחם מהו באכילה יעו"ש.

וה"נ חיוב זריקה שבאמו אוסרו באכילה עד שיזרק כיון דכאבר מאברי האם הוא וזה ברור: ולפי"ז מובן היטב הטעם דמהני זריקה דאם לונד אף שאינו במחיצתו ועדיף משחיטה דלא מהני אם אינו במחיצתו ולפמ"ש י"ל עפ"י דברי הש"ס מעילה (דף י' אמר רבא הכל מודים שאם נהנה מבשר ק"ק שננטא ומאימורי קדשים קלים לאחר שהעלן דפטור ממעילה אפי' קודם שנעשו אפר] ובתוס' שם בד"ה הכל מודים תמהו דמ"ש מהא דתנן במשנה דמעילה (ט דאימורי קדשי קדשים מועלין בהם עד שיצאו לבית הדשן אלמא דאף לאחר העלאה למזבח יש בהם מעילה ות' דסברא הוא דגבי קדשי קדשים שיש בהם מעילה מתחלה לא נפיק מעילה מהם או מאימורים עד שיגמור הכל אבל באימורי קדשים קלים שאין בהם מעילה עד לאחר זריקה מיד שיעלו האימורין דין הוא דלא נמעול בהו עיי"ש ומבואר סברתם דבקדשי קדשים דאין חיוב מעילה מצד חובתהעלאה למזבח שהרי מחיים ג"כ הי' מעילה אף שלא הי' אז חובת העלאה עדיין וע"כ דהמעילה מצד הקדושה בעצם והקרבה במזבח הוא כעין מתיר לאיסור מעילה ע"כ בעי' שיעשה המתיר בכל מה שיש לעשות וצריך ליגמור הכל אבל קדשים קלים דאין בהם מעילה בעצם רק לאחר זריקה שחלה חובת העלאת אימורין במזבח חל עליהן דין מעילה א"כ אין העלאה בתורת מתיר רק תורת מסלק את האוסר ומש"ה כל שהעלה במזבח נסתלק האוסר דהיינו חיוב העלאה שהוא סיבה האוסרת ופקע מיד הדין מעילה.

וא"כ ניחא שפיר דאיסור אמ"ה ונבילה וכן חלב שבולד הרי אינו מצד אמו רק בעצמותו יש בזה איסור ושחיטת אמו הוא בתורת מתיר ומש"ה שפיר בעי' שיהי' במחיצת אמו ואזי הוא דיש בזה תורת מתיר. אבל איסור מוקדשין שבולד הרי האיסור שבתחלה ניתר בשחיטת אמו כעין דניתר איסור חלב רק דחל עליו איסור לאחר שחיטה שחלה חובת זריקה באמו א"כ בעצמותו אין בו

איסור רק חובת הזריקה דאמו אוסרתו ע"כ שפיר מיד שנזרק הדם של אמו נסתלק האוסר ונשאר ממילא בהיתרו ובזה שאין הזריקה מתירתו כלל בתורת מתיר רק שמסלק את האוסר א"צ כלל שיהיה במחיצה אחת עם אמו וזה פשוט: כ) ולפי"ז נכונים דברי רמב"ם דלטעמי' דבכלו לו חדשיו לא מהני שחיטת אם להתיר איסור חלב וחייבין עליו כרת וכמ"ש (בפ"ז ממא"ס) א"כ מבואר דאף דעובר ירך אמו וכאחד מאבריו והולד הוי כנשחט בשחיטת אמו מ"מ באיסור שאינו נותר בשחיטה לא מהני בכלו חדשיו להתיר א"כ שפיר גם איסור מוקדשין שאינו איסור הניתר בשחיטה רק בזריקה אינו נותר ע"י שחיטת אמו ונשאר איפוא איסור הקדש שיש בולד מחמת עצמו לא מחמת חובת זריקת אמו ושוב גם הזריקה דאמו לא מהני להתירו דאחר השחיטה הרי אינו מצורף הולד עם האם ואין פעולה שבאם פועלת להתיר בשעה שאינה במחיצה אחת עם הולד ואחר שנשחטה אינו חשוב מחיצה אחת ובדקדוק נקטא הבריתא ולד שלא כלו חדשיו דאזי יש בכח שחיטת האם להפקיע איסור מוקדשין של הולד.

ומה דחוזר ונאסר ע"י חובת הזריקה של אמו לזה שפיר מהני זריקה דאם שהוא רק הסרת סיבת האוסר. אבל בכלו חדשיו דאינו מתיר איסור מוקדשין בשחיטת אמו שפיר גם הזריקה אינה מתרת כיון שאז אינן חשובים במחיצה אחת ודו"ק.

והתוס' לטעמייהו בחולין (ע"ד:) שם דגם כלו חדשיו נותר חלבו א"כ ס"ל דגם בכלו חדשיו יש תורת מתיר לשחיטת אמו שפיר מתיר גם איסור מוקדשין. אבל רמב"ם ז"ל לטעמי' שפיר כמו דאוסר חלבו דכלו חדשיו כן אסור מוקדשין דכלו חדשיו והדברים נכונים: כא) וידעתי שיש לפקפק בסברא זו שכתבנו דכמו דניתר איסור חלב אף שאין לו היתר בשחיטה כן ניתר איסור מוקדשין די"ל דשאני חלב שתואר איסורו הוא רק בדבר הנשחט רצוני לומר דלא משכחת איסור חלב רק בבע"ח שיש לו ג"כ היתר שחיטה ומש"ה אף דאין ענין השחיטה להתיר איסור חלב מ"מ כיון דאגודין זה בזה מצלת על מה שאינו מגופה דהיינו העובר והשחיטה מתירתו לאיסור חלבו.

אבל מוקדשין שתואר איסורו אינו מיוחד בבע"ח דוקא דכל מה שמקדיש חל עליו איסור הקדש וגם קדושת קרבן יש במה שאינו בעל חיים כגון מנחות וקטורת וכה"ג שפיר י"ל דאין ענינו כלל לשחיטה ואין השחיטה פועלת לאיסור כזה להתירו אף בשעה שהוא במעי אמו דמה ענין שחיטה לאיסור המוקדשין להיות נותר ע"י מתיר זה: אולם ראה זה מצאתי בפירוש הראב"ד לתו"כ (פ' שמיני פרק ב) אהא דאיתא בתו"כ כל בהמה מפרסת פרסה כו' אותה תאכלו לרבות השליל כו' מנין במוקדשין בן ט' ומת בן שמונה וחי או מת כו' ת"ל כל מפרסת ובפירוש הראב"ד ז"ל לרבות את השליל אעפ"י שהוא כעין נבילה וכן ולד מעוברת ולד קדשים ולד חטאת אעפ"י שיש בהן איסור מוקדשין בזמן שנולדו אפ"ה בזמן שהוא שליל מותר עיי"ש ומבואר כמ"ש כ דמרבי מקרא להתיר איסור מוקדשין שבולד.

ולפי"ז מדברי תו"כ הללו יסוד לדברי הרמב"ם ז"ל דהא נקט במוקדשין בן ט' ומת או בן שמונה חי ואמאי לא נקט בן ט' וחי במוקדשין וע"כ כדברי רמב"ם ז"ל ניהא כי לטעמי' (בפרק ז' ממא"ס) דבן ט' ומת מותר חלבו רק בן ט' חי חלבו אסור א"כ מבואר דבן ט' וחי אין שחיטת אמו מפקעת רק איסור אמ"ה שהוא איסור הניתר בשחיטה ושחיטת אמו הרי משוי לולד כנשחט אבל אינו מפקיע איסור חלב ה"ה דאינו מתיר איסור מוקדשים דהא תליא וע"כ בדקדוק נקט רק בן

ט' מת או בן ח' חי דבכה"ג מהני להתיר איסור חלב שאינו תלוי בשחיטה ומש"ה נותר גם איסור מוקדשין: כב) ודע דיש להעיר בסוגי' דתמורה (י"א).

(דהשוחט את החטאת ומצא בה ולד דלמ"ד במעי אמן קדושים דנאכלת כבשר החטאת ויש להעיר לפי דברי רש"י ז"ל בנדה (דף מ"א.) אהא דאמר הש"ס דיוצא דופן פוסל בולדות קדשים וקסבר וולדות קדשים בהויתן.

הם קדושים וכתב רש"י ז"ל שם בד"ה וקסבר דלא גרסינן לי' דאפילו למ"ד במעי אמן הן קדושים מ"מ אם נעשו אח"כ יוצא דופן מיפסל עיי"ש ומבואר מזה דכשם דאינו חל קדושה למ"ד בהויתן קדושים כן מפקיע הקדושה שכבר חלה במעי אמו עיי"ז שנעשה יוצא דופן. וא"כ לפי דברי הש"ס חולין (ל"ח:) דשחטו לאם והוציאו הולד חשיב יוצא דופן קשה דאיך אמרי' דשוחט החטאת ומצא בה ולד דנאכל כבשר החטאת ואמאי אינו מיפסל משום יוצא דופן.

ואף שכבר חל עליו קדושה למ"ד במעי אמן הן קדושים מ"מ כשנעשה יוצא דופן מיפסל ומה דכתבנו לעיל (באות חי) לפי דברי רבנו גרשום ז"ל דנולד דרך רחם אף לאחר שחיטה אינו כיוצא דופן ז"א ישוב לקושי' זו דרך להקושי' דבעינן למ"ד בהויתן קדושים לידה דרך רחם שפיר י"ל דכיון שנולד דרך רחם חשוב הוי' ליקדש לענין חלות קדושה אבל קושיתנו דיפסול מצד יוצא דופן לתורת קרבן דפסולו משום דכתיב כי יולד דבעי' כדרך רוב הנולדים וזה ודאי דגם נולד דרך רחם אחר שחיטה הוי' יוצא דופן כמפורש בחולין (ל"ח:) דלהקרבה בעי לידה כדרכה ממש דכתיב כי יולד וא"כ יקשה דהפסול דיוצא דופן יפקיע הכשר קרבן והקדושה שהי' על הולד במעי אמו.

ובל"ז סתמא תני דמצא בה ולד ומשמע אפי' לא נולד דרך רחם וזה ודאי יוצא דופן גמור הוא ויפסול הולד: כג) ולכאורה הי' נראה עפ"י הש"ס זבחים (דף כ"ה:) אמר ר"ז אמר רב הצורם אוזן הפר. ואח"כ קיבל דמו פסול עיי"ש ומבואר דאם נולד מום אחר שחיטה קודם קבלה ג"כ פוסל וכתב השיטה מקובצת שם דבר חדש דמ"מ אם נולד מום עובר בין שחיטה לקבלה אינו פוסל יעו"ש ולכאורה כיון דגלי קרא דפוסל מום אחרי שחיטה כמו בחיים אמאי לא נימא דכמו בחיים גם מום עובר פסול וכמפורש בש"ס בכורות (דף ל"ז:) ובתו"כ (פ' אמור) ובכמה דוכתי ועי' בסה"מ לרמב"ם ז"ל וברמב"ן ז"ל שם.

ה"ה דאחר שחיטה יפסול מום עובר. וע"כ הטעם עפ"י דבר' הש"ס בזבחים (כה:) שם דהביא ברייתא דתניא שה תמים זכר בן שנה שיהי' תמים ובן שנה בשעת שחיטה בקבלה בהולכה ובזריקה מנין ת"ל יהי' כל הוויותיו לא יהי' אלא בן שנה עיי"ש ומבואר דלולי ריבויא דקרא מסברא הוה אמרינן דאחר שחיטה אינו פוסל רק פסולין המיוחדין אחר שחיטה לא כזה שחל מחיים ג"כ ומש"ה אמרי' דכיון דחידוש הוא לרבות פסול שנוהג מחיים רק במה דגלי קרא דהיינו מום קבוע אבל מום עובר אינו פוסל רק מחיים ולא אם נעשה אחרי שחיטה ולפי"ז י"ל דכמו בפסול מום אמרי' דלאו בכל המומין פוסל אם נעשה אחר שחיטה ורק בהני דגלי קרא ה"ה בשאר הפסולין דלא גלי קרא כגון בהך פסול דיוצא דופן דשפיר רק אם הי' יוצא דופן קודם שחיטה הוא דפוסל אבל כשנעשה יוצא דופן בין שחיטה לזריקה אינו פוסל וע"כ ניחא שפיר דשם בולדות קדשים שנולדו דרך דופן ולא שחט לאמן קודם לידתן א"כ הוי' יוצא דופן קודם שחיטה שפיר מיפסלי ופקעה מהם קדושה שחלה במעי אמן.

אבל בהשוואה את החטאת ומצא בה ולד למ"ד ולדות קדשים במעי אמן הם קדושים א"כ אז במעי אמו עדיין לא הי' בו פסול דיוצא דופן ושפיר חלה קדושה עליו ואימתי נעשה יוצא דופן אחרי שחיטה שהרי האם והולד כנשחטים וזה לא מצינו שיפסל יוצא דופן אחרי שחיטה ומש"ה שפיר נאכל כולד חטאת: כד) ואולם לפי זה יקשה בדברי רש"י תמורה (י"א).

(לפי פירוש הלח"מ דלמ"ד בהויתן הם קדושים כשנמצא ולד שכלו חדשיו מתקדש והרי קשה כנ"ל דכיון שנמצא אחר שחיטה דאמו אינה לידה דרך רחם ואינו הוי חשובה ליקדש מה תאמר דמיירי שנולד דרך רחם וגם אחרי שחיטה חשוב לידה דרך רחם ז"א דהתינח לענין חסרון הקדושה שפיר י"ל דכיון שנולד דרך רחם ילפי' מבכור דחלה קדושה גם בכה"ג.

אבל לענין קדושת קרבן להיות נאכל כבשר החטאת יקשה דהא הוה יוצא דופן ופסול גמור הוא שמפקיע הקדושה: והנה ברור דזה שכתבנו דאחר שחיטה אינו פוסל משום יוצא דופן לא שייך למ"ד בהויתן הם קדושים דהנה הטעם דאחר שחיטה אין פוסלין הפסולין שמחיים הוא משום דבשחיטה חל תורת קרבן על הבהמה ולא מהני בה תו פדיון להפקיע קדושתה עי' רש"י מנחות (ק"א).

(בד"ה מכל"ש ועי' מעילה (ט').) נשחטה הוכשרה לפסול בטבי"י וכו' יעי"ש ומש"ה אין הפסול דיוצא דופן מסלק תורת קרבן וא"כ זה שייך רק בעובר למ"ד במעי אמן הן קדושים דבשעת שחיטה דאמו כבר הי' הולד קדוש ואהני שחיטת אמו לשיי' לולד ג"כ תורת קרבן שהרי הוא קדוש כאמו וכאבר מאברי' ושפיר אין זה שנעשה יוצא דופן יכול לבטל דין ממנו.

אבל למ"ד בהויתן הם קדושים ובשעת שחיטה דאמו הי' הולד חולין ולא חלה אז תורת קרבן על הולד כלל שוב שפיר אח"כ דנעשה יוצא דופן שפיר מהני הפסול שלא יחול קדושת קרבן וכש"ס נדה (מ"א.) הנ"ל ואיך אמרינן דעי"ז שיצא לאויר העולם חלה קדושה על הולד הא יוצא דופן הוא וכמ"ש וכשהקדושה והפסול באין כאחת אינו חל כמפורש בנדה (מ"א).

(שם: כה) ובהתבונן בדבר יש לומר טעם אחר בזה דהשוואה חטאת ומצא בה ולד דאינו פסול משום יו"ד דהנה בתמורה (דף) פליגי אם קדושה חלה על עוברין או לא ובתוס' שם הקשו דהו"ל מחוסר זמן ות' דגזה"כ דבמעי אמו ליכא פסול דמחו"ז יעו"ש וראיתי בשיטה מקובצת בזבחים (י"ב.) דכתב הטעם משום דכתיב כי יולד ואז הוא דמתחיל דין מחו"ז לא קודם שנולד יעו"ש ומבואר דאף דמחו"ז הוא פסול גמור ודינו שאם עלה ירד כמ"ש תו' בזבחים (י"ב).

(בד"ה לילה יעו"ש [ועי' רש"י בכורות (כ"א): ד"ה לילך דאין קדושה חלה על מחוסר זמן ובתוס' זבחים (קי"ד): כתבו דרק איסור גברא שלא להקדיש אבל ההקדש חל ועי' ראב"ד ז"ל ריש ה' פרה ואכ"מ] מ"מ לא נפקע ההקדש שחל במעי אמו בזה שנעשה אח"כ מחו"ז. ועי' רש"י תמורה (דף י').

(דלמ"ד קדושה חלה על עוברין דא"צ להקדישו אח"כ רק יכול להקריבו מכח הקדש שבמעי אמו יעו"ש ומבואר מזה דפסול מחו"ז הוא רק מנועה שלא יחול ההקדש בהיותו מחוסר זמן אבל אם כבר חל ההקדש במעי אמו אינו נפקע ונמצאנו למדין דחלות קדושה מחדש והפקעת הקדושה שכבר חלה שני ענינים שונים הם ואף דאפשר לפסול למנוע חלות שבתחלה מ"מ אינו מפקיע מה שכבר חל ולפי"ז צריך מובן שיטת רש"י ז"ל בנדה (דף מ"א).

(אהא דאמרינן דיוצא דופן פוסל אם הי' ולדות קדשים וקסבר ולדות קדשים בהויתן הן קדושים וכתב רש"י ז"ל דלא גרסינן לה יעו"ש ומבואר דס"ל ז"ל דאף למ"ד במעי אמן הן קדושים מיפסל אם נעשה יוצא דופן אח"כ וזה צריך ביאור דמדוע לא נאמר דאף דגזה"כ דיוצא דופן פסול דמ"מ היינו רק שמונע חלות קדושה אבל היכא דכבר קדוש קודם שנעשה יוצא דופן כגון ולדות קדשים למ"ד במעי אמן הן קדושים אין הפסול דיוצא דופן יכול להפקיע הקדושה ומנ"ל דיוצא דופן אלים פסולי' ממחוסר זמן ומה סברא לחלק בין פסול מחו"ז שאינו פוסל אחרי ההקדש לפסול דיוצא דופן: ונראה לחלק בסברא נכונה.

וזה דהנה בש"ס מנחות (ט:): בעי רבי זירא חיטין שירדו בעבים מהו ופריך למאי אי למנחות אמאי לא אלא לשתי הלחם מהו ממושבותיכם אמר רחמנא לאפוקי דחוצה לארץ דלא אבל דעבים שפיר דמי או דילמא ממושבותיכם דוקא ואפילו דעבים נמי לא יעו"ש ומבואר דספק הש"ס הוא דכיון דבקרא כתיב ממושבותיכם שיהי' לשתי הלחם תורת תבואת א"י.

וע"כ פסול דחוצה לארץ משום חסרון זה שאינו מארץ ישראל וממילא דכל שאינו מארץ ישראל כגון דעבים ג"כ פסול דהרי חסר לו שם ארץ ישראל. או דכיון דמושבותיכם למעוטי ח"ל אין הפסול משום דבעי' א"י רק דאף שאינו מארץ ישראל ג"כ יכול להיות לשתי הלחם רק דחו"ל גורם הפסול וע"כ דעבים שאינו בפסול זה דח"ל שפיר י"ל דכשר ונראה ללמוד מזה דבכל פסול שפסלה תורה יש ב' ענינים אלו החיוב והשלילה רצוני לומר כגון ביוצא דופן דאמרה תורה כי יולד פרט ליוצא דופן וכדילפי בת"כ פ' אמור ובגמ' חולין ל"ח ובכורות וכמה דוכתי ולא נאמר בקרא דיוצא דופן הוא פסול רק דבעינן כי יולד שיהי' לידה כדרכה וממילא יוצא דופן שאינו לידה כדרכה אינו בכלל כי יולד.

אבל י"ל בזה שני ענינים חדא דאין הפסול משום שהוא יוצא דופן רק משום חסרון ההכשר שאינו דרך לידה דרחמנא לא אמרה שמי שנולד דרך דופן פסול רק דמי שלא נולד דרך רחם שחסר לו לידה כדרכה פסול והוי הפסול פסול חסרון לידה. לא פסול מה שנולד שלא כדרכה וי"ל גם להיפוך דיוצא דופן הוא הגורם הפסול דכיון דאימעיט יוצא דופן זהו הגורם הפסול אבל לא מה שחסר לו לידה וכעין דמספקי' שם בחיטים לשתי הלחם דחוצה לארץ הוא הפוסל לא מה שחסר לו ארץ ישראל או דחסרון ארץ ישראל הוא הפוסל לא משום שהוא בחוצה לארץ: והנה מדברי רבנו גרשום בחולין (ל"ח:): וכפי שביארתי בסמוך באורך דאף אם נולד דרך רחם ואינו יוצא דופן כל שאינו לידה כדרכה אינו בכלל כי יולד יעו"ש ומבואר להדיא דבפסול יוצא דופן אין היוצא דופן גורם הפסול רק חסרון הלידה כדרכה גורם הפסול דהא אם הי' הפסול במה שהוא יוצא דופן ראוי להיות היכא דאינו יוצא דופן אף שאינו לידה כדרכה שיכשר וכמו בחיטים שבעבים דאם אמרינן דחוצה לארץ הוא הפסול אף דבקרא כתיב ממושבותיכם מ"מ כשרות כיון שאינן מחו"ל אף שאינו ממושבותיכם וה"נ בזה אף שאינו כי יולד מ"מ הרי אינו יוצא דופן.

וע"כ דבזה בעינן כי יולד דוקא וחסרון הלידה הוא הגורם הפסול ואין זה ענין להא דאמרי' בתמורה (דף י"ז.) (גבי פסולי דטו"א ויוצא דופן שאין קדושת הגוף חל עליהן א"ל רב פפא לרבא והרי בעל מום דלא קריב ונחתא לי' קדושת הגוף וכו' אלא אמר רבא כבהמה טמאה מה בהמה טמאה פסול הגוף אף כל פסול הגוף לאפוקי בע"מ דפסול חסרון הוא יעו"ש ומוכח מזה דיוצא דופן גרע מבע"מ והוי פסול הגוף ועי' בתוס' שם ד"ה אי הכי דסברת הש"ס גם על יוצא

דופן הוא יעו"ש ומוכח לכאורה דאין חסרון הלידה הפסול רק מה שנולד דרך דופן הוי הפסול ומש"ה מיקרי פסול הגוף ולא פסול חסרון.

אולם ז"א דענין פסול חסרון ופסול הגוף כוונה אחרת בזה ותליא אם נתפס הפסול בכולו בעצם או מחמת איזה דבר פרטי דבבע"מ כל הבהמה בכולה אין בה המום רק דכולה פסולה משום מקום המום וע"כ נחשב זה לפסול חסרון לגבי כל הגוף שגרמת הפסול הוא רק ע"י חסרון במקום המום ואבר א' גורם לכולה אבל יוצא דופן נהי דשורש הפסול מצד חסרון הכשר לידה אבל חסרון זה הוא בכל הגוף בשוה דכל הגוף חסר לו הלידה ואין אבר א' גורם פסול לחבירו וכבר כתבתי במק"א דאם יצא הראש דרך דופן והגוף דרך רחם אם יש בזה פסול דיוצא דופן והבאתי דברי האחרונים בזה ואכ"מ.

ולכן אין זה ענין לנידונינו ופשוט] [וטעם החילוק בין ממושבותיכם דמספקא לי' לש"ס כ' במ"א] ולפי"ז נראה ברור דיוצא דופן התחלת פסולו אינו משעה שנולד דרך דופן רק תיכף משעה שנוצר ואינו דומה למחוסר זמן דמתחיל פסולו משעה שנולד דוקא ולא במעי אמו וכמ"ש התוס' בתמורה (דף י'): דגלי קרא דחל הקדש במעי אמו ומתחיל פסולו להמנע קדושתו משעה שנולד דוקא וכמבואר בשמ"ק זבחים (י"ב:) יעו"ש.

וזה דאלו הי' ענין הפסול משום דהוא יוצא דופן שפיר הי' נחשב פסולו רק משעה שנעשה יוצא דופן אבל לפי הנ"ל דענין הפסול הוא משום דלהכשר קרבן בעינן לידה כדרכה וכשיוצא דופן חסר לו לידה זו א"כ שוב הרי גם במעי אמו יש לו אותו חסרון בעצמו שהרי חסרה לו לידה ובודאי דבמעי אמו א"א לומר שחל עליו שם פסול דיוצא דופן דז"א דכל זמן שלא נולד הרי אפשר שיהי' לו לידה וכעין שכתב הרשב"א ז"ל בחולין (דף צ).

(דכל שאפשר לו להיות לו היתר בלידה אין חל עליו איסור בעודו במעי אמו יעו"ש. אבל מ"מ כשם שאין תופסין בו שם פסול משום שאפשר שלא יופסל כן א"א לתת לו שם הכשר ג"כ שהרי אפשר שלעולם לא יבא לכלל לידה ובעצמותו הרי חסרה לו לידה וע"כ שפיר במעי אמו יש בו חסרון לידה רק שאין בו שם פסול כיון דלא נתברר פסולו שאפשר שיוולד אבל במחו"ז גלי קרא דבמעי אמו ליכא שום חסרון זמן בזה ואינו מעכב לשום ענין מצד חסרון זמן שבו ומשום שאין בו תורת זמן עדיין אינו חסר הזמן כמו שהסביר השמ"ק בזבחים (י"ב).

(שם ודו"ק היטב: ולפי"ז מובן היטב הא דביוצא דופן לא מהני קדמה קדושה במעי אמו שלא יופקע אח"כ ע"י שנעשה יוצא דופן וכמו דמהני גבי מחוסר זמן וזה דבשלמא ביוצא דופן מכיון דגזה"כ דלהשלמת הכשר קרבן לשחוט וליזרוק בעינן הכשר לידה כדרכה וא"כ כיון דיצא דרך דופן ונתברר שלא נולד אגלאי מילתא למפרע דחסרון הכשר זה דהיינו חסרון לידה הי' לו בתחלה במעי אמו ג"כ רק דכ"ז שלא הי' מבורר פסולו לא יכולנו לעכב דין הקידוש אבל עכשיו נתברר שגם בתחלתו ביחד עם חלות הקדושה הי' בו אותו פסול דיוצא דופן כמו עכשיו לאחר שנולד דבעצמותו לא נתחדש בו מאומה רק הסתלקות אפשרות הלידה אבל החסרון של הלידה הי' גם בתחלה וזה הרי הוא ענין פסול דיוצא דופן וע"כ שפיר לא מהני כלל מה דקדמה קדושה ללידה דז"א דנהי דקדמה קדושה לחלות שם פסול אבל מ"מ לחסרון השלמה שהוא חסרון לידה כדרכה המכשרת העבודות לא קדמה כלל דביחד עם חלות הקדושה הי' חסרון זה ונמצא שלענין זה שלא קדמה לו הקדושה שפיר נשאר בו ענין זה ונחשב גם עכשיו אחר הלידה חסרון מוכשר מצד חסרון לידה כדרכה דלענין שלא קדמה קדושה שפיר מהני לחול עכשיו.

ושבו ממילא אינו ראוי להקרבה דאף שבתורת שנפסל מצד יוצא דופן יש בו גדר קדמה קדושה ללידה. אבל מ"מ אינו ראוי להקרבה מצד חסרון לידה כדרכה.

וגם משום זה החסרון בעצמו אינו ראוי להקרבה וכמו שביארתי. ואמנם זה ביוצא דופן דקדושתו והכשר הקרבתו תלויין זה בזה וכש"ס תמורה (י"ז).

(הנ"ל.

אבל במחוסר זמן הרי אמרי' בזבחים (י"ב.) וחולין (דף פ"א.

(דלילה לקדושה יום להרצאה יעו"ש ומבואר דבלייל ח' יש קדושה ואף שעדיין דין מחוסר זמן עליו לגבי הקרבה. וע"כ שפיר מכיון דקדים במעי אמו לחול קדושה מגזה"כ שאזי אינו חסר כלום הזמן וכמ"ש תוס' תמורה (י).

(ושפיר לגבי הקדושה אף שנעשה אח"כ מחו"ז אינו נפקע דהא הקדושה הוא שיהי' ראוי לקרבן אח"כ והרי ודאי דכשיעבור זמנו יהי' ראוי וכסברת הש"ס מעילה (דף י"ב.) הואיל וראוי לבא.

לאחר זמנו וכן בזבחים (דף קיב.) דפליגי בשוחט מחוסר זמן בחוץ אם יש חיוב משום זה דראוי לבא לאחר זמנו יעו"ש.

ובעת שהוא מחו"ז בודאי פסול להקרבה ומ"מ זה שפסול להקרבה אינו מפקיע הקדושה דהא בלייל ח' יש קדושה אף שפסול להקרבה. וכל ענין מחו"ז הוא המנע חלות קדושה ושפיר כשחל במעי אמו שלא הי' בו שום חסרון זמן אינו נפקע אח"כ.

משא"כ ביוצא דופן דנשאר לעולם בולד ולא יסתלק ממנו שפיר כיון דחסר לו הכשר לידה א"א להכשירו להקרבה וממילא מפקיע ההקדש שקדם לו וזו סברא נכונה: ולפי"ז מיושבין דברי רש"י ז"ל דאמיתי אמרינן דיוצא דופן פוסל אף בולדות קדשים היכא דבאנו להקריב את ולד קדשים זה שיצא דרך דופן בתורת מוכשר לקרבן של עצמו לשוחטו ולזורקו ולהקטיר חלבו שפיר אמרי' דאף דאינו חל הפסול אחרי ההקדש מ"מ אינו מוכשר להקרבה שהרי חסר לו השלמת הכשרו שהוא לידה כדרכו וכמו מחו"ז בלייל ח' שנסתלק הפסול וחסר לו רק השלמת זמנו שהוא יום השמיני אבל בשוחט החטאת ומצא בה ולד חי דאין מקריבין כלל את הולד ואין צריך שום הכשר לידה כי אין זורקין את דמו ומקטירין את חלבו כלל כמפורש בחולין (ע"ה).

(ובזבחים (צ"ח.) מה אשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל יעו"ש רק הוא נעשה מוכשר ע"י שחיטת וזריקת אמו והאם הרי היתה לה הכשר לידה שנולדה כדרכה ומתיר הוא גם לולד א"כ ממ"נ אם באנו שיפסול הולד מצד דין פסול שיש ביוצא דופן דנימא שבשר העובר, נפסל לזה שפיר י"ל דכיון דקדמה קדושה במעי אמו אין יכול לחול הפסול להפקיע קדושתו ומצד זה דחסר לו הכשר העבודות הרי אין הכשרו מעצמו כלל רק בשחיטת וזריקת אמו שיש לה הכשר לידה.

ומש"ה שפיר ניתר הולד וזה סברא ישרה:כו) וראה זה מצאתי להראב"ד ז"ל בפירושו לתו"כ (פ' אחרי) דברים חדשים בזה ואעתיק לכ"ת לשונו בזה בהא דמייתי סוגי' דזבחים (דף קי"ד.) אתנן ומחיר כלאים ויוצא דופן בולדות קדשים וקסבר ולדות קדשים בהויתן הם קדושים וכתב וז"ל וקסבר ולדי קדשים בהויתן הם קדושים ואיוצא דופן קאי וכשהיו תחלה בעולם בפסלות היו כו' דאלו סבר דבמעי אמן הם קדושים אעפ"י שיצאו דרך דופן לא היו נפסלין מקדושתם

שלא אמרה תורה כי יולד פרט ליוצא דופן אלא בבהמת חולין שילדה דרך דופן שהולד אינו ראוי לקדשים אבל בולדות קדשים שכבר קדשו במעי אמן שווין לכל קדושת אמן כדאמרין בתמורה פ"ק השוחט את החטאת ומצא בה בן ד' חי כו' שמעינן מינה דאפילו בולד חטאת כי סבירא לן וולדות קדשים במעי אמן הן קדושים וכל קדושת אמן חלה עליהן הלכך אפשר לומר דכי הדר נפיק דרך דופן נמי לא מיפסל בה שהרי השוחט את החטאת ומצא בה ולד אין לך יוצא דופן מזה עכ"ל ומבואר מזה דהוקשה לו לראב"ד ז"ל בשוחט את החטאת ומצא בה ולד שיפסל מטעם יוצא דופן וחידוש ז"ל דאם קדמה קדושה אינו מיפסל אם נעשה יוצא דופן ובהי"ת שהוא כדברינו הנ"ל: והנה זה דבר חדש למאוד שלא מיפסל ביוצא דופן אם הי' קדוש בתחלה והנה זה נגד שיטת רש"י ז"ל בנדה (מ"א).

(הנ"ל דכתב מפורש דאף אם במעי אמן הן קדושים מ"מ אם יצא דרך דופן מיפסל ולא מהני מה דקדמה קדושה. והנה ראיית הראב"ד ז"ל מהא דתמורה (י"א).

(בשוחט את החטאת ומצא בה ולד דלא מיפסל משום יוצא דופן הנה כפמ"ש נחא דרש"י ז"ל לא פסל אם נעשה יוצא דופן רק להכשירן בעצמן היינו ליזרוק דמן ולהקוירן בזה שפיר אף דקדמה קדושה מ"מ פסול משום דחסר הכשר לידה וחסרון הכשר זה מעכב עליו. אבל אין היוצא דופן פועל פסול כלל.

ולכן שפיר בשוחט את החטאת ומצא בה בן ד' דהיתר הולד אינו משחיתת וזריקת עצמו רק כל קדושת האם עליו וכאבר מאברי' א"צ הכשר הלידה כלל דהמכשיר הוא האם שהי' לה הכשר הלידה ומש"ה שפיר כשרין הם ואי דיפסלו עי"ז שיצא דרך דופן בזה שפיר ס"ל דאין זה יכול לפסול לקדושה שקדמה ורק בתורת חסרון הכשר הוא דפסלינן להקריבו בעצמו ואמנם הראב"ד ז"ל ס"ל כי אף בתורת עצמו יכולין להקריבו דאין כאן שום חסרון הכשר הלידה דכיון דקדמה קדושה קודם שנולד ואזי חלה כדינה ע"כ כיון דבשעתה הי' לה חלות ובהכשר אינו נפקע משום זה שנעשה יוצא דופן: כז) ולכאורה יש להעיר מסוגי' דתמורה (דף י"ז).

(תניא אר"מ ומאחר שאינן קדושין היאך מקדישין אלא אי אתה מוצא אלא במקדיש בהמה ואח"כ נטרפה במקדיש ולד ויצא דרך דופן (וקמ"ל דאינו עושה תמורה וגרע מבע"מ דחלה עליו תמורה) ומבואר להדי' דאף שקדמה קדושה שהרי הקדיש הולד במעי אמו מ"מ אם יצא אח"כ דרך דופן מיפסל ואינו עושה תמורה ואולם ברור דלק"מ דכמ"ש רש"י ז"ל בתמורה (דף י').

(בד"ה אין קדושה חלה על עוברין אם הקדיש עובר במעי אמו אינו קדוש ליקרב כו' ואם הפריש חטאת מעוברת לא הוי כשתי חטאות לאחריות דעובר מכח אמי' הוא דקדיש ולא מכח עצמו והוי כולד חטאת וכן לכל דבריו הרי הוא כולד קדשים ולא כתחלת הקדש עיי"ש ומבואר דאם קדושה חלה על עוברין הוי כתחלת הקדש ואינו קדוש מכח אמי' וע"כ נראה ברור דזה שכתב הראב"ד ז"ל דקדמה קדושה ללידה לא מיפסל ביוצא דופן דזה רק בולדות קדשים שקדושתן מכח אמן וכדקדוק לשון ראב"ד ז"ל הנ"ל במעי אמן הן קדושים וכל קדושת אמן חלה עליהן וע"כ נהי דכל בהמה צריכה הכשר לידה שיהי' נולד כדרכו ולזה לא מהני מה דקדמה קדושה כיון דמ"מ חסר לו דבר המכשירו שהוא לידה כדרכה וכן"ל לפי שיטת רש"י ז"ל מ"מ ס"ל לראב"ד ז"ל דכיון דקדושתו מכח אמו אינו צריך הכשר הלידה של עצמו וסגי לי' במה שהאם היתה לה הכשר הלידה ואף דמקריבין את הולד בתורת עצמו וזורקין את דמו ומקטירין אימוריו מ"מ כיון דענין

הקדושה שבו מצד קדושת אמו מהני לי' ג"כ הכשר לידה דאמו כמו דמהני לי' עצם הקדושה דאמו ומותר להקריבו בעצמו וחשוב מוקדש ומוכשר מצד אמו.

וכ"ז בולדות קדשים. אבל בהא דתמורה (י"ז).

(הנ"ל במקדיש ולד ויצא דרך דופן דקדושת הולד תחלת הקדש מצד עצמו ולא מכח אמי' שפיר נהי דקדמה קדושה ללידה מ"מ פסול דהרי חסר לקדושה זו הכשר הלידה ולא מהני לי' הכשר לידה דאם כיון דאין קדושתו מכח אמו וניחא לפי"ז לשון הגמ' בתמורה (י"ז).) שם בהא דקאמר אי אתה מוציא אלא במקדיש ולד ויצא דרך דופן אבל כלאים וטומטום ואנדרוגינוס אי אתה מוצא אלא בולדי קדשים עיי"ש ולכאורה עכשיו גם יוצא דופן משכחת בולדי קדשים ועי' תמורה (דף י"א).

(דמבואר להדי' דהך מקדיש ולד היינו דקדושה חלה על עוברין ואינו ולדות קדשים. ולדברי ראב"ד ז"ל נחא כי אלו הי' ולדות קדשים דקדושתן מכח אמן לא הי' מיפסל במה שיצא דרך דופן דאין זה נחשב חסרון הכשר הלידה כיון דהאם הי' לה הכשר לידה וע"כ רק במקדיש ולד שקדושתו מכח עצמו הוא דמיפסל אם יצא דרך דופן משום דחסר הכשר לידה אף שקדמה קדושה ללידה וזה ברור: כח) וראיתי לרמב"ם ז"ל בפ"ד מתמורה (הלכה ח') ולדות קדשים שיצאו דרך דופן כו' הרי אלו יפדו עיי"ש ועי' בלח"מ שם במקומו דנפדה בלא מום.

והנה רמב"ם ז"ל פסק ועי' שם בה"ג דולדות קדשים במעי אמן הם קדושים ומוכח לפי"ז דשיטתו ז"ל כשיטת רש"י ז"ל בנדה (מ"א.) הנ"ל דאף בולדות קדשים שקדושתן מכח אמן מ"מ כיון דבאנו להקריבן בעצמן לא מהני מה דהי' הכשר לידה באמן דמ"מ מתנאי הקרבן הנקרב שיהי' לו בעצמו הכשר לידה וזה חסר לו לידה ע"כ פסול דהי' קדוש במעי אמו.

וצ"ל לפי"ז בהך דהשווה את החטאת ומצא בה בן ד' דאינו מיפסל משום יוצא דופן משום דהולד אינו נותר בהקרבת עצמו רק בהקרבת אמו מש"ה מהני לי' הכשר לידה דאמו ואין יוצא דופן שלאח"כ פוסל לכ"ע ופולגת רש"י ורמב"ם וראב"ד ז"ל הוא רק בולדות קדשים שקדושתן מכח אמן והקרבתן בעצמן דבזה לראב"ד ז"ל מהני הכשר לידה דאמו ולרש"י ורמב"ם ז"ל לא מהני והיכא דאין קדוש כלל בקדושת אמו גם לראב"ד ז"ל מיפסל אף שקדמה קדושה והכי ברירא דהך מילתא: ולפי"ז צ"ע לפי פירוש הלח"מ (בפ"ד מתמורה) בשיטת רש"י בתמורה (י"א).

(דלמ"ד בהויתן קדושים מתקדש עיי"ז שכלו חדשיו ויצא לאויר העולם אף שנמצא במעי אמו ואיך מתקדש אף דנימא שיצא דרך רחם אחרי שחיטה מ"מ למ"ד זה דבהויתן קדושים דלא קדמה קדושה קודם שנעשה יוצא דופן שפיר יפסל העובר מצד יוצא דופן דלא שייך לומר דמהני הכשר שחיטת וזריקת אמו להוציאו מידי פסול שבגופו דרק אם נימא כמו שדקדקנו מלשון רש"י ז"ל דכלו חדשיו מהני גם במעי אמו כיון דפסקו גידוליו י"ל שפיר דכיון דחלות הפסול בשעת לידה וזה קדם לו קדושה א"א לשם פסול לחול וכמו למ"ד במעיאמן קדושים דאינו חל שם פסול.

ומה נ"מ אם הקדושה התחילה מעת יצירה או כשכלו חדשיו מ"מ הקדימתו קדושה לחלות שם פסול ואינו יכול לחול. ומה דחסר לו הכשר.

עבודות מהני לי' שחיטה וזריקה דאמו אבל לפי פירוש הלח"מ ז"ל דרק כשיצא לאויר העולם מהני כלו חדשיו למיחשב הויתן ליקדש א"כ באין כאחת חלות שם הפסול וחלות הקדושה ובכה"ג

שפיר חל הפסול כדמוכח בנדה (מ"א.) (ובתוס' שם יעו"ש ואינו חל הקדושה כלל ואכמ"ל יותר בענין זה: כט) והנה כת"ר רצה לתרץ דכלו חדשיו דהוה שה מעליא א"כ אם נימא דקדוש כחטאת יומצא דאם יעשה נותר יהי צריך שריפה וזה לא מצינו שהרי בזבחים (צ"ח).

(אמרינן מה מילואים מותריהן בשריפה ואין בעלי חיים במותריהן עכ"ד. הנה בזבחים (דף ל"ה). בתוס' ד"ה פיגל בזבח נתפגל שליל הביאו ברייתא דתורת כהנים פ' צו זבח פרט לשליל ושלילא והק' תוס' דאיך ממעט לי' מנותר הא מפורש בתמורה (כ"ה.) (דשליל שבחטאת אינו נאכל אלא ליום ולילה ותירצו דמדין שריפה קממעט שליל ושלילא דשריפה כתיב בקרא עיי"ש ומבואר מזה דבכל ולד קדשים הנמצא במעי אמו אף דבמעי אמו קדיש ואסור להותירו מ"מ אין בו חיוב שריפה א"כ שוב מאי בכך דבכלו חדשיו לא יהי חיוב שריפה משום דאין בעלי חיים בשריפה הא חזינן שאין חיוב נותר תלי בחיוב שריפה כלל דאף בלא כלו חדשיו ליכא שריפה בשליל, ופשטות לשון הגמ' מה מילואים מותריהן בשריפה ואין בעלי חיים במותריהן משמע דמדין שריפה הוא דממעט בעלי חיים אבל לא מדין נותר.

וא"כ שוב זה הדין הוא גם בלא כלו חדשיו כנ"ל. ואין סברא לומר למאי דאמר בזבחים (נ"ו:) דחזקי' ס"ל האוכל לאור שלישי פטור משום דלא אינתק לשריפה ופליג אר"י שם יעו"ש ומבואר דחיוב נותר תליא דחיוב שריפה א"כ שוב כיון דאימעוט משריפה ממילא ליכא חיוב נותר אבל ז"א דהא מבואר בזבחים (ל"ה).

(פיגל בזבח נתפגל השליל והלא לפי דברי תוס' אין בשליל חיוב שריפה א"כ הרי גם בפיגול ס"ל לחזקי' שם דהמחשב אור שלישי כיון דלא אינתק לשריפה אינו מפגל וע"כ דז"א דרק היכא דיש חיוב שריפה ולא הגיע זמן שריפתו הוא דס"ל לחזקי' דלא חשוב עדיין חוץ לזמנו. אבל זה שלעולם לא יגיע לו זמן לשריפה שפיר חשוב מיד חוץ לזמנו וה"ה דחשוב נותר וזה פשוט:] ל) הן אמת דרמב"ם ז"ל פסק בפרק י"ח מפסוהמ"ק (הלכה כ"ג) דיש חיוב נותר בשלול וכבר תמה המרכבת המשנה הבא דבריו בגליון הש"ס זבחים (ל"ה) עיי"ש.

ודבריו צ"ע דאמאי השמיט ז"ל הת"כ דממעט עובר מדין נותר. והי' נראה עפ"י מה דראיתי בפירוש הראב"ד לתו"כ שם דכתב וכן עובר ושליל אין בו משום נותר עובר קסבר וולדות קדשים בהויתן הן קדושים עיי"ש ומבואר מזה דחולק על שי' תוס' בזבחים (ל"ה).

(וס"ל הטעם דממעט מדין נותר הוא משום דאינו קדוש כלל. וא"כ י"ל דגם רמב"ם ז"ל יפרש כן א"כ שפיר לדידן דבמעי אמן הן קדושים שפיר יש בעובר משום נותר.

והתורת כהנים כמ"ד בהויתן הם קדושים ולפי"ז יש מקום לדברי כת"ר דשוב בכלו לו חדשיו דהוה בע"ח ואין בע"ח במותריהן. דהא לדידן בכל עובר יש בו חיוב נותר: יא) ואולם פירוש הראב"ד ז"ל צע"ג דכיון דהך ברייתא סוברת בהויתן הן קדושים ואמרינן בתמורה (י"א).

(הנ"ל דהולד חולין ונאכל בכל מקום ולכל אדם א"כ מאי צריך מיעוט לדין נותר וכי שייך נותר בחולין וכזה תמהו תוס' בזבחים (צ"ח.) על פירש"י שם דפירש הא דילפי' שם מה מילואים מוציא מכלל שליל אף כל מוציא מכלל שליל דחלב שליל אינו קרב וקאמר דכמ"ד בהויתן הן קדושים ותמהו תוס' דכיון דכל הבהמה חולין מה איצטריך למעוטי שאין החלב קרב יעו"ש.

וזה יש ליישב דרש"י ז"ל לטעמי' בתמורה (י"א.) הנ"ל דאם כלו חדשיו לכ"ע קדוש וכמו שהוכיח הלח"מ הנזכר בראש דברינו וא"כ שפיר היכא דכלו חדשיו דאזי מתקדש בהיותו לאויר העולם איצטריך מיעוט דמ"מ אין חלב שליל כזה קרב.

ועי' רש"י חולין (ע"ב.) בד"ה ידי דבכלו חדשיו מיירי עי"ש: אמנם זה לרש"י ז"ל.

אך לראב"ד ז"ל לטעמי' בתו"כ (פ' אחרי) דהקשה דאיך הולד קדוש הא הוה יוצא דופן והוכיח דכיון דקדמה קדושה ללידה אין בזה פסול דיוצא דופן וכן"ל א"כ שוב בכה"ג למ"ד בהיותן הן קדושין הרי לא קדמה קדושה ללידה א"כ שוב הוה כחולין מצד דהוה יוצא דופן ולא משכחת כלל לראב"ד ז"ל דין זה דכלו חדשיו יהי' נקדש בהיותו א"כ שוב לא איצטריך למעוטי מנותר מאחר דגם קודם שנעשה נותר לא הי' קדוש כלל ואיזו זמן יש לחולין שיהי' נקרא נותר: (לב) ובזבחים (דף ל"ה).

(אמר ר' אלעזר פיגל בזבח נתפגל השליל פיגל בשליל לא נתפגל הזבח ושם (ל"ה ב') מותיב רבא ואלו שאין מפגלין ואין מתפגלין וכו' והשליל ואין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא מאי לאו לא מפגלין הזבח ולא מתפגלין מחמת זבח ומשני לא מפגלין את הזבח ולא מתפגלין מחמת עצמן עיי"ש ולפי דברי ראב"ד ז"ל הנ"ל דהא דאין בעובר דין נותר הוא רק משום דבהיותן הן קדושים והוא חולין א"כ קשה דמאי פריך על ר"א דאמר פיגל בזבח נתפגל השליל מהך מתני' הא בהך מתני' תנא ואין חייבין עליהן משום נותר א"כ ע"כ ס"ל בהיותן הן קדושין ומש"ה שפיר אף אם פיגל בזבח לא נתפגל השליל דהא למ"ד זה הוי חולין גמורין ואין פיגול בחולין.

אבל ר"א דאמר נתפגל השליל הרי ס"ל במעי אמן הן קדושים כיון דמחייב כרת על השליל משום פיגול וענין פיגול הוא רק במה שהוא קדוש וכדאמר בכמה דוכתי דלא מיקבע בפיגול רק בעבודה וכהרצאת כשר כך הרצאת פסול עי' זבחים (כ"ט.) ומעילה (ב':) וכמה דוכתי בזה.

וע"כ שפיר חייב משום פיגול אף בשליל אף שאין דרכו לאכול כמ"ש רש"י ז"ל שם ומתני' הרי כמ"ד בהיותן הם קדושים מדפטור משום נותר ומש"ה גם פיגול ליכא דאין פיגול בחולין. ומצאתי בס' מעין גנים דהקשה בפשיטות דאמאי לא משני הגמ' דהך מתני' דמשמע דבשליל ליכא פיגול אתי' כמ"ד בהיותן הם קדושים ומש"ה ליכא פיגול אולם בפשוטו לק"מ דכיון דתני ואין חייבין משום נותר וזה לכ"ע אף למ"ד במעי אמן הן קדושים וכת"כ הנ"ל דממעטי' מקרא דזבח גבי נותר פרט לעובר ולמ"ד בהיותן הן קדושים לא איצטריך כלל לומר דליכא חיוב נותר כיון שאינו קדוש וכן"ל ומש"ה ס"ל לש"ס דבריתא אתי' כמ"ד במעי אמן הן קדושים ופריך שפיר דמוכח עכ"פ דפיגול ליכא משום דאין דרכו לאכול: וכ"ז אם נפרש הת"כ כפשוטו.

אמנם לפירוש הראב"ד ז"ל דפטור שליל מנותר הוא רק למ"ד בהיותן הן קדושים א"כ בע"כ. בריתא זו הכי ס"ל וא"כ מאי קושיא אר"א דס"ל במעי אמן הן קדושים שפיר חייב משום פיגול אף שאין דרכו לאכול אבל למ"ד בהיותן הן קדושים והוי חולין לא שייך פיגול כלל דהיכן מצינו חיוב פיגול בדבר שהוא חולין: (לג) ובירושלמי גיטין פרק ה' (הלכה ה') אהא דתנן במשנה כהנים שפיגלו במקדש שוגגין פטורין פריך מה אנן קיימין אם כסבור בהן שהן חולין, ויש פיגול בחולין עיי"ש ופנ"מ וק"ע שם נדחקו טובא דמאי ס"ד שיפגל אם סבור שהוא חולין.

ויתכן דהכוונה שפיגל בזבח וסבור דכיון דהשליל חולין לא יתפגל א"כ הוי שוגג לגבי השליל ופטורין לשלם הפסד השליל וע"ז קשיא לי' לירושלמי כיון דהשליל חולין א"כ אזלי' למ"ד

בהיותן הם קדושים שוב אינו מתפגל כלל באמת וכי יש פיגול בחולין האם השליל קדש דהיינו למ"ד במעי אמן הן קדושים א"כ השליל והבהמה שוים ולא שייך שוגגין: לד) וראיתי בפירוש הראב"ד ז"ל לתו"כ (פ' צו) דהקשה מזבחים (ל"ה).

(הנ"ל דמסיק הש"ס דהך בריתא דקאמר לא מפגלין ולא מתפגלין היינו מחמת עצמן א"כ מבואר דמחמת הזבח מתפגל השליל והרי בריתא זו תני דאין חייבין משום נותר א"כ ס"ל בהיותן הן קדושין ואמאי חייב משום פיגול ותירץ וז"ל ואיכא למימר דשאני פיגול דכתיב ואם האכל יאכל ריבה הכתוב כל דבר אכילה אי נמי שאני פיגול דאיהו דחי' בידים עכ"ל והנה זה דבר חידוש דלמ"ד בהיותן הן קדושים והולד חולין גמורים מ"מ יש באכילתו חיוב כרת מצד פיגול וכי יש פיגול בחולין [וכבר השיג הפ"י על המהרש"א דפיגול נעשה חולין אבל לא חולין יעשה פיגול] וזה תירוץ על גוף הדין דיש פיגול בחולין לראב"ד ז"ל.

אבל מ"מ קשה דמאי קשי' לי' לר"א הא י"ל דזהו טעמא דבריתא דליכא חיוב פיגול משום דהשליל חולין לבריתא דס"ל בהיותן הם קדושים ואין פיגול בחולין. ור"א הרי ס"ל במעי אמן הן קדושים ומאי קשיא לי' וצע"ג ועי' בהגהת מהרי"ז לת"כ שם דפירש המיעוט דעובר היינו הך דתמורה (ל"ד): דיקברו מפני שהן איסורין בהנאה והוא ברמב"ם (פי"ט מפסוה"ק הי"א) עכ"ל ודברים אלו צע"ג שהרי מפורש בת"כ (פ' צו) פרשה ט' יכול אף שמתו "ושהפילו" ישרפו ת"ל הוא ע"ש וזהו דין בתמורה (ל"ד): דבהמה שהפילה שליל יקבר אבל בכאן המיעוט הוא על שליל הניתר בשחיטת אמו ומצאתי בק"א זבחים (לה).

(שכ"כ אך לא ראה ד' הת"כ הנ"ל ואכ"מ בזה): גם יש לפלפל בדברי כת"ר דמדמי להך דזבחים (צ"ח.) (דאין בעלי חיים במותריהן דשם בבעלי חיים קודם שחיטה והן בעלי חיים גמורין אבל שליל זה הרי הוא כשחוט).

וגם הרי נותר הוא רק כמה דחזי לאכילה עי' כריתות (י"ד.) ובצל"ח פסחים והד' עתיקים א"כ בע"כ שהימותוהו לולד זה לפי דברי השמ"ק ב"ק (מ"א).

(דבן פקועה טעון נחירה ולפי ד' הפר"ד דאינו מותר באכילה רק אחר שנשחט או נתקבל והד' עתיקין בספרי האחרונים דבחיים אינו ראוי לאכילה ונהי דלא אמרינן דיחוי בזה דלא הי' ראוי מצד חסרון נחירה שהרי בידו לנוחרו וגם דיחוי מעיקרא אבל מ"מ הנותר הוא אחר שהמיתו ושוב אינו בע"ח ואולי סברתו דכיון דאותה קדושה שיש אחר מיתת הולד הוא בחיים מש"ה כיון דמחיים א"א שיהי' נותר דדומי' דמילואים שוב אמרי' דאין בולד זה דין נותר אפי' אם המיתוהו.

ועיין בפ' הראב"ד ז"ל לת"כ (פ' צו) דכתב הטעם דחטאת העוף הבא על הספק אינו בשריפה אף דהוי ספק חיוב שריפה ותירץ דבעינן דומיא דמילואים שהוא ודאי לא ספק יעו"ש וזה קצת סיוע לד' כ"ת די"ל גם בזה דעכ"פ במילואים לא הי' בע"ח בשום ענין ואכמ"ל יותר: [וראה זה מצאתי בספר חסדי דוד הספרדי בבאור לתוספתא (פרק י"ב דמנחות) שהעיר בהא דש"ס מנחות (ק'): שאין לעופות פדיון דא"כ עוף שנפסל יהי' נשרף מחיים דהא פסולי המוקדשין בשריפה וזה לא מסתבר וכתב ומסתברא שכונסן במקום אחד עד שימותו ואח"כ שורפן עיי"ש והנה לא הזכיר הך דזבחים (צ"ח:) דאין בעלי חיים במותריהן עכ"פ זה מבואר מדבריו דחל חיוב שריפה אחר שהמיתו וה"נ בזה אולם דבריו ז"ל צע"ג ואכמ"ל] ואולם עכ"פ זה מוכח משיטת התוס' דהכשר אכילה אינו תלוי בדין פסול נותר דהא לתוס' בעובר ליכא דין שריפה ויש חובת אכילה:

עוד העיר כת"ר דכוונת רמב"ם ז"ל דבן ה' שכלו לו חדשיו בידו לפדותו בלא מום משום דיוצא דופן הוא ואין לך מום גדול מזה ולכך נקט בן ד' שהוא כאבן ואין מועיל פדיון ובע"כ נאכלת כבשר החטאת עכ"ל הנה דין זה דיוצא דופן נפדה בלא מום כתב הלח"מ (בפ"ד מתמורה ה"ח) וכ"כ הרי"ט אלגזי בבכורות פ"ה.

(אולם בתוס' זבחים (ק"ד.) בד"ה וקסבר כתבו להדיא דלמ"ד במעי אמן הן קדושים בעי מום לפדות וכדברי הק"ס שהביא כ"ת: גם גוף הדברים צ"ע דנהי דנימא דיוצא דופן נפדה היינו יוצא דופן קודם שחיטה אבל בן פקועה דכשחוט א"כ הא שיטת תוס' חולין (פ"ד).

(וב"ק (ע"ו.) ובכורות (ל"ב).

(דהשחיטה כשרה משוי מיד כמתה ולא בר העמדה והערכה עיי"ש א"כ מבואר דדין פדיון תליא בדין שחיטה והיכי דהוה כשחוט לא מהני פדיון אך י"ל דזה חלוק ממפרנסת ע"י תוס' עירוכין (ד'). בד"ה ולא אוציא את הגוסס דהקשו בהא דממעט גוסס מעירוכין דלאו בר העמדה והערכה והרי מפרנסת בר העמדה הוא ותירצו דשאני בהמה דאית בה חיותא טפי ויכולה לעמוד יעיי"ש ומשמע דזה ענין התלוי בטבע כח העמידה.

לא בדין התורה ושוב גם ב"פ כן הרי יכול לעמוד שפיר הוי בר העמדה: ועוד דהרי לרמב"ם ז"ל קיימין ושי' רמז"ל (בפ"ה מעירוכין הי"ג) דשחט בה שנים או רוב שנים והרי הוא מפרנסת דהוא בכלל והעמיד והעריך עיי"ש א"כ כ"ש בן פקועה: לה) אולם צ"ע מטעם אחר דהרי מפורש בש"ס זבחים (ל"ה).

(דפיגל בזבח נתפגל השליל עיי"ש ומבואר דשחיטת האם מהני לכל מילי לולד זה ופשוט דה"ה זריקת האם מפגלת את השליל. ומפורש במנחות (דף ק"א).

מכלי שרת לא אשכחן דמיפרק ופירש"י ז"ל ואפי' בהמת בעלי מומין שנאמר בה פדיון לאחר שקידשה בכלי שרת כגון ששחטה לא אשכחן בה פדיון עיי"ש ה"ו וא"כ מאי דמיון יוצא דופן דנפדה בלא מום דהיינו שלא נעשה בו שום מעשה עבודה ולא נתקדש בקדושת קרבן במעשה עבודה. אבל בשוחט את החטאת ומצא בה בן ה' דנאכלת לאחר זריקה איך יועיל פדיון לאחר מעשה עבודה דשחיטה וזריקה וזה שכתב רמב"ם ז"ל בה' עירוכין דמהני פדיון למפרנסת היינו קדושת דמים ששחטה ע"י מעילה (י"ט:): דלא ה"י בזה שחיטה בתורת עבודת הקרבן.

אבל זה הולד שה"י בו שחיטה וזריקה איך יצא לחולין ע"י פדיון אחר כל העבודות ואם באנו לומר בשחיטת רמב"ם ז"ל דזה הוה פסול דיוצא דופן מה שנמצא במעי אמו וממילא לא נתקדש כלל בקדושת קרבן בשחיטה וזריקה דאמו כיון דפסול הוא לקרבן ושוב ממילא מהני לי' פדיון אבל ז"א דא"כ הרי פסול זה הוא גם בלא כלו לו חדשיו דיוצא דופן הוא.

וכבר הבאתי דברי ראב"ד ז"ל בתו"כ (פ' אחרי) שהקשה כן ותירץ כיון דקדמה קדושה ליכא פסול דיו"ד עיי"ש וביארתי לעיל גם שי' רמב"ם ז"ל היטב. א"כ שוב יהי' איזו טעם שיהי' ליכא בזה פסול להקרבה ומאי נ"מ אם הוא בר פדיון או לא העיקר תלוי רק אם הוא כשר או פסול ואם חשבינן זה ליוצא דופן גם לא כלו לו חדשיו יפסל ולא יהי' נפדה אבל אמאי נאכל כבשר החטאת וכת"ר לא אתי עלה באופן זה שלא יהי' נאכל כאמו רק דאף שחל עליו קדושת קרבן ע"י שחיטה וזריקה דאמו מ"מ עיי"ז שנעשה יוצא דופן מהני לי' פדיון.

וזה צ"ע שיהי' נפדה אחר שחיטה וזריקה. (כעת ראיתי בתוס' חגיגה (דף כ"ד).

(דכתבו דאף בשר אחר שחיטה מהני פדיון עיי"ש ועי' בתוס' ב"ק (ע"ו.) בד"ה שמיטה דפיגול אין לו פדיון משום דמצוה לשורפו ועי' נזיר (כ"ח:) דלאחר שחיטה אינו מפר משום הפסד קדשים ובמפרש דהוי משום בזיון וה"נ בזה שהשליל נאכל והוא קדשים גמורים א"כ יש מצוה לאוכלו אין לו פדיון] ואולי נאמר בשיטת רמב"ם ז"ל (בפ"ד מתמורה ה"ח) דולדות קדשים שיצאו דרך דופן נפדין עיי"ש ומבואר דגם קדמה קדושה ללידה מיפסל משום יוצא דופן: ולפי"ז נשאר קו' ראב"ד ז"ל דשוחט את החטאת ומצא בה ולד יפסל משום יוצא דופן דל"ש תירוצו דקדמה קדושה דג"כ פוסל לשי' רמז"ל.

ויתכן דכמ"ש תוס' בתמורה (דף י'): דבעובר ליכא פסול של מחוסר זמן וביאר בשמ"ק זבחים (י"ב.) הטעם דכ' אשר יולד בלידה תליא רחמנא וכל זמן שלא נולד אין בו פסול דמחו"ז עיי"ש"ה כן י"ל דשי' רמז"ל גם בפסול דיוצא דופן כן דכ"ז שלא נולד ליכא פסול דיוצא דופן דהיינו חסרון הכשר לידה.

ורק מלידה ואילך אם נולד שלא כדרכו יש בו פסול דיוצא דופן ואינו דומה להא דמנחות (ס"ט. עי' באות (כה).

(דבכאן המיעוט לידה שלא כדרכה לא יוצא דופן ולפ"ז י"ל דלא כלו לו חדשיו דהרי הוא כאבן וכדאמרי' בשבת (קלב.) דמחתך בבשר בעלמא היא עיי"ש לא מיחשב כלל לגבי הולד כלידה וחשוב עדיין כמו שלא נולד לגבי הולד ועי' נדה (כ"ו).

(ובתוס' שם ושוב כ"ז שלא נולד אין כאן פסול דיוצא דופן אבל כלו לו חדשיו וחי כיון שיצא לאויר העולם הרי הוא כנוול ולידה שלא כדרכו הוא שפיר הוי יוצא דופן כן י"ל לפי דרכו דכ"ת. וקצת ראי' מהא דראיתי בשמ"ק תמורה (דף י"א:) דהא דבעי הש"ס שם אם הולד חולין והבהמה קדש אם הוה חולין בעזרה דהיינו רק בכלו לו חדשיו אבל בלא כלו חדשיו לא מיחשב הוי' כלל ופשיטא דליכא חולין בעזרה עיי"ש ולפי"ז י"ל גם לענין איסור יוצא דופן כן דכ"ז דלא כלו לו חדשיו כמו דליכא איסור חולין בעזרה כן ליכא איסור זה דיו"ד ואינו מוכרח.

דשם במעי אמו ולא יצא לאויר העולם משא"כ כשיצא לאויר העולם ואכמ"ל יותר: לו) ובתוספתא (פרק ג') דתמורה איתא האומר מה שבמעי בהמה זו הקדש מותרת בגיזה ואסורה בעבודה מפני שמכחיש את הקדשים (שמכחיש העובר) שחטה העובר אסור באכילה מתה אסורה בהנאה ע"כ וראיתי בספר חסדי דוד דכתב דהא דאסור באכילה היינו קודם פדיון אבל לאחר שנפדה מותר באכילה ועובר זה הרי הוא כיוצא דופן ומהני לי' פדיון עכ"ד והנה לכאורה זה כעין דברי כת"ר דעובר נפדה מצד דהוה כמו יוצא דופן.

ואולם ז"א דהא בש"ס תמורה (דף י'): מייתי רישא דבריתא להקשות למ"ד שם אין קדושה חלה על עוברין מהא דתנן דאסורה בעבודה ומשני דבקדושת דמים מיירי עיי"ש ומש"ה שפיר נהי דהוה אחר שחיטה מ"מ כיון דהולד חי ובר העמדה והערכה הוא שפיר מהני לי' פדיון אבל היכא דהוה קדוה"ג והשחיטה מקדשת לתורת קרבן לא מהני פדיון אחרי שחיטה.

ואף למ"ד שם בתמורה דקדושה חלה על עוברין ומשמע שם בתמורה (י'): דמפרש הבריתא שהקדיש העובר קדוה"ג מ"מ י"ל דרק התם דהבהמה עצמה חולין ושחיטתה שחיטת חולין שפיר הולד נפדה אף שהוה כשחיט דכל הטעם דאין פדיון אחר שחיטה כתב רש"י ז"ל במנחות (ק"א).

(משום דנתקדש בכלי שרת עיי"ש וזה הרי השחיטה לא הי' בכלי שרת דהא שחיטת הולד הוא בשחיטת האם ושחיטת האם היתה חולין.

אבל בהא דתמורה (י"א.) (דשוחט החטאת ומצא בה ולד דגם האם קדושה שפיר שחיטת קדשים מקדשת ולא מהני פדיון אחרי שחיטה.

וזה פשוט: והנה גוף דברי התוספתא צ"ע דאמרה דשחטה לאם העובר אסור באכילה ומשמע דבהנאה מותר דהא בסיפא תני גבי מתה דאסור בהנאה וקשה ממ"נ אם בלא פדיון הרי אף ששחטה אסור בהנאה עד שיפדה וכמבואר במעילה (דף י"ט:) דבע"מ ששחטן מועלין בהם עד שיפדו לרבנן עיי"ש ובתוס' ובשם"ק שם.

ואם נפדו הרי מותרין באכילה ג"כ ויתכן עפ"י דברי הש"ס בתמורה (דף י"א) דבעי היא חולין ולדה שלמים אם מותר לשוחטה בחוץ ומסיק דפטור דלא קרי' בעובר והביאום לה' עיי"ש"ה ולפי"ז נראה דהנה רש"י בקידושין (דף נז:) בד"ה מה שלי בשלך אסור כתב דשחטי חוץ אסור בהנאה דמי יתיר הנאה שנאסר בה מחיים אחרי שאין דמו נזרק עכ"ל ותמהו תוס' דהוה כקדשים שמתו שמתו מותרין בלי זריקה וה"נ ע"י השחיטה יהי' מותר באכילה עיי"ש והנה המקנה ביאר שם דסברת רש"י ז"ל דיש איסור אכילה ומצד העשה של ודם זבחיך ישפך והדר והבשר תאכל אך מצד זה לא הי' ראוי ליאסר רק באכילה לא בהנאה וחידש שם עפ"י ד' הגמ' בחולין (קט"ו).

(דפריך מעשה שבת ליתסר משום לא תאכל כל תועבה ומשני עיי"ש א"כ שוב בשחטי חוץ יש איסור דל"ת כל תועבה ומשום איסור זה הרי אסור גם בהנאה עיי"ש ולפי"ז נראה דבתוספתא דתני דשחט הבהמה ע"כ לא היתה השחיטה בעזרה דהא האם חולין ואין שוחטין חולין בעזרה וע"כ היתה השחיטה בחוץ.

שוב בשחטי חוץ כזה ליכא איסור הנאה דהא בזה ליכא איסור שחטי חוץ וכן"ל דהעובר אינו ראוי לפתח אהל מועד א"כ אין כאן תועבה כלל ומש"ה שפיר מותר בהנאה. אך איסור אכילה נשאר שהרי עכ"פ ליכא זריקה בולד זה דהא עובר פסול להקרבה כחולין (ע"ה).

(א"כ יש איסור אכילה מצד העשה דודם זבחיך ישפך והדר והבשר תאכל דמחוסר זריקה אסור באכילה: ואמנם סיפא דתוספתא דמתה אסור בהנאה יתכן ליישב דהנה לכאורה צ"ע ד' תוס' בקידושין (נ"ז:) הנ"ל דכמו דקדשים שמתו מותרין ה"ה שחטי חוץ והרי בקדשים שמתו יש איסור תורה ליהנות כדמוכח מתוס' זבחים (ס"ט:) ד"ה ר"י דלא חייל איסור נבילה אאיסור קדשים עיי"ש ומוכח דאף דהוי קדשים שמתו יש איסור תורה וכבר האריכו האחרונים בדברי תוס' ועי' מעילה ג'.

(דהמעילה רק מדרבנן אבל י"ל דאיסור הנאה מן התורה וכזה בקדשים קלים דאין מועלין ואסור בהנאה מה"ת וא"כ גם שחטי חוץ יאסור מה"ת. ויתכן דהנה זה דיש איסור בקדשים שמתו מפורש בתמורה (ל"ב:) דקדשים שמתו יקברו הנה דאף שאין מועלין כתמורה (ל"ד).

(מ"מ אסורין, וטעמו של דבר ביאר הרי"ט אלגזי בבכורות (פ"ה סקל"ח) דכמו דבש"ס בכורות (י"ד:) דפסולי המוקדשין שנפדו אסורין משום ואכלת ולא לכלביך וכל הנאות בכלל כמ"ש תוס' בכורות (ל"ב:) ד"ה פסק וכ"ש כשלא נפדו עיי"ש באורך. ולפי"ז י"ל לפמ"ש התוס' בזבחים (דף ע"א:) דהיכא דאסור לאדם באכילה יש איסור דלא לכלבים אבל אם מותר להדיוט ליכא איסור לכלבים עיי"ש א"כ י"ל דקדשים שמתו דאסורין באכילה לכל אדם אסורין גם לכלבים

ולכל הנאות אבל שחוטי חוץ אדרבה עי"ז שהשחיטה מתירו באכילה להדיוט ממילא ליכא איסור דולא לכלביך ואולם שם גבי נבילה על קדשים שפיר כתבו תוס' דיש איסור קדשים דהיינו קדשים שמתו דהא אף אם לא יחול איסור נבילה ולא יהי' איסור לאדם מצד נבילה מ"מ עכ"פ לא יהי' לו היתר שהרי עכ"פ אינו זבוח הוא ואסור לאדם שוב ממילא יש איסור דקדשים שמתו מצד ולא לכלביך.

ולפי"ז שפיר ברישא דשחטה והשחיטה מתיר לאדם שפיר מותר בהנאה דכל שמותר לאדם אינו בכלל איסור דלא לכלביך דהיינו כל הנאות. ושאר הטעמים דל"ת כל תועבה ל"ש כנ"ל שהרי בזה ליכא איסור לישחוט בחוץ ונשאר רק איסור אכילה מצד חסרון זריקה אבל במתה דאסור להדיוט שוב יש איסור הנאה ככל קדשים שמתו דכל שאסור להדיוט אסור לכלבים [ועי' רשב"א ב"ק (נ"ג).

(בשם ראב"ד ז"ל דהיכא דאסור להדיוט מותר לכלבים רק אם מותר לאדם אסור לכלבים וכבר האריך בשיטה זו בשעה"מ (ה' איסו"מ) וכ"כ במק"א מהא דבכורות (ל"ג:) בבכור דמותר לעכו"ם ואכ"מ]: ואולם יקשה דלפי תירוצ' הש"ס בתמורה (י'): דמיירי בק"ד אמאי שחיטה אסור באכילה ולא בהנאה הא בק"ד גם קדשים שמתו אסורין דלא יהי' אלא הקדש אשפה כש"ס מעילה (ט"ו).

(ועי' בתוס' שם ועי' מעילה (יט:) ותמורה (לג.)) ואם פדאן הרי מותרין גם באכילה וע"כ דבקדוה"ג מיירי ויש לפלפל טובא בדבריננו ובמק"א יבואר אי"ה וגם בד' תוס' דזבחים (ע"א:) הנ"ל י"ל דרק פדיון הוא דמתיר הכל אם מתיר לאדם אבל לא שחוטי חוץ שאינו מתיר מאי נ"מ אם מותר לאדם או לא ואכ"מ: ועיין רש"י חולין (דף ס"ט).

(בד"ה ותיבעי לך קדשים קלים בירושלים וכו' וליכא לאוקמי' בשוחט שלמים בירושלים והוציא העובר את ידו לחוץ דא"כ אף הבהמה אסורה משום שוחט קדשים בחוץ עכ"ל והנה רש"י ז"ל לטעמי' בקידושין (נ"ז:) הנ"ל דשחוטי חוץ אסורין באכילה ובהנאה ובכאן דהאם קדש והולד קדש דהא מדבעי דתיהוי מחיצת ירושלים מחיצה לגבי הולד שהוציא את ידו לחוץ ע"כ דהולד קדש דבחולין אינו מחיצה כלל וכן מצאתי בצל"ח חולין (סט).

(שם דכ"כ דהולד קדש והולד אין לו שום היתר זריקה והקטרה דעצמו כחולין (ע"ה.)) הנ"ל דהוי מחו"ז וא"כ שפיר דאסור משום שחוטי חוץ.

ואף אם נימא דבהך דתמורה (י"ב.) דהיא חולין ולדה שלמים דאינו נאסר הולד וכו"ל מ"מ שאני התם דליכא איסור דשחוטי חוץ ועי' רמב"ם (פי"ח ממעה"ק) דאסור לשחטו בחוץ ואינו לוקה ולא הזכיר הדין אם שחטו אם נאסר עי"ז וגם אם איסור השחיטה הוא איסור תורה] אבל באם קדשים דאיכא איסור שחוטי חוץ גם הולד נאסר.

ועי' בראש יוסף שם דמפרש דברי רש"י ז"ל דכיון דהאם אסורה משום שוחט קדשים בחוץ לא יהי' אותו האבר שיצא לחוץ נותר בשחיטת אמו וצריך שחיטת עצמו עיי"ש ומשמע דס"ל דאין העובר נאסר משום ששחטו בחוץ וזה צ"ע דהרי באם קדש ובולד קדש הרי יש שחוטי חוץ ולרש"י ז"ל לטעמי' בקידושין (נ"ז).

(הקדש שנאסר מחיים אינו נותר בלי זריקה והולד הרי אין לו זריקה והקטרה כנ"ל ואכמ"ל: לז) והנה ראיתי ברמב"ם פרק א' ממעשה הקרבנות (הלכה י"ט) היתה הבהמה מעוברת אעפ"י

שכלו לו חדשיו של עובר ואפי' נמצא חי אינו מעלה חלבו עם חלב אמו אלא חלב אמו בלבד והרי העובר כאחד מאבריו עכ"ל מבואר מזה דגם בכלו לו חדשיו וחי נאכל בשחיטת אמו ויש עליו דין קדשים גמורים והא דכתב דחלבו אינו נקרב הוא מדברי הש"ס חולין (דף ע"ה).

(מה אשם מוציא מכלל שליל כו' עיי"ש דחלב שליל אינו נקרב [ועי' רש"י חולין (דף ע"ד): בפירש"י ד"ה ומוציא את דמו דחלבו מותר משום מה חלב ושתי כליות האמור באשם מוציא מכלל שליל עיי"ש ומבואר דמש"ה חלב שליל מותר משום דאינו ראוי להקרבה וצ"ע דאמאי לא כ' מטעם דכל בבהמה תאכלו וגם הרי בן ט' חי חלבו אסור לר"מ ז"ל הנ"ל ולר"מ מפו' בגמ' דאסור אף שאין החלב ראוי להקטרה.

ועי' בחי' הר"ן ז"ל שם מ"ש בד' רש"י ז"ל אלו. ועי' רמב"ן בפירוש התורה (ויקרא ג' ו') דכל הנקרא חלב נאסר אעפ"י שאינו קרב ושאנו נקרא חלב מותר אעפ"י שקרב עיי"ש ואכמ"ל] והנה לפי"ז נסתרו כל התירוצים לרמב"ם ז"ל דמש"ה נקיט בן ד' חי גבי השוחט את החטאת משום דבכלו לו חדשיו אין הדין כן יהי' מאיזו טעם שיהי' והלא בכאן מפורש דאין חילוק וגם כלו חדשיו נותר בשחיטת אמו: לח) ואולם נתיישבתי דלפי דברינו בישוב שיטת רמב"ם ז"ל יש ליישב גם זה וזה דהרי יסוד דברינו הוא משום דבכלו חדשיו לא מהני שחיטת אמו בתורת מתיר להתיר איסור קדשים רק משוי' לי' כנשחט אבל לא משוי' לי' כנזרק שהרי פעולה שבאם לא מהני רק בעת שמונח בתוכה.

אבל בלא כלו חדשיו נותר מיד איסור מוקדשים בתורת היתר. וזה שחל עליו אח"כ איסור אכילה מצד אמו דכא' מאבריו ומחויב להמתין על הזריקה בזה שפיר מהני זריקה דאם שהוא רק סילוק סיבת האיסור: והנה לפי"ז י"ל דלכאורה יש לדון דכל איסור קדשים הוא איסור הניתר בשחיטה עפ"י דברי התוס' ישינים ביבמות (דף ל"ג) (הנדמ"ח בש"ס ד' ווילנא) דכתבו דבר חדש דהא דאמרי' במעילה (דף ד:): דהיתר זריקה שנינו ומשעה שנראה לזריקה נפיק מידי מעילה דהיינו רק בבהמה דכוותה בחולין שריא משום השחיטה אבל גבי עוף דהמליקה אסורה בחולין משום נבילה אינו נותר עד אחרי ההזאה עיי"ש ומבואר לכאורה דסברתם ז"ל כי ההקדש הוא איסור הניתר בשחיטה דכמו דמהני שחיטה להתיר איסור אמ"ה ונבילה כן מהני להתיר איסור מוקדשין ועי' זבחים (ס"ט).

(אם הועילה לו שחיטת חוץ לחייבו כרת לא תועיל לו וכו' [ועי' תו' מעילה (ח.) ד"ה הוזה דמה כו' ולמ"ד ראוי להתיר זריקה ר"ל שנראה להזות עיי"ש מפורש דגם בעוף ס"ל דמיד שנמלק וניתר איסור אמ"ה נותר מידי מעילה] וראה לשון הגמרא קידושין (דף נ"ז).

(מהו דתימא מידי דהוה אקדשים דמחיים אסירי ואתיא שחיטה ומכשרא לה קמ"ל. ועיי"ש בפירש"י ז"ל ומשמע פשטות לשון הגמ' דבקדשים ג"כ נותר האיסור ע"י השחיטה ועיין בחולין (דף פ':) קדשים בפנים הראשון כשר ופטור והשני סופג את הארבעים ופסול כו' שחיטת קדשים איצטריך לי' סד"א שחיטת קדשים שחיטה ראוי' הוא דהא אי נחר וזרק דם לא מישתרי בשר וכי שחט מישתרא בשר ושחיטה ראוי' הוא קמ"ל.

ונראה דסברת הגמ' בזה דענין זה דקדשים היינו ג"כ דהאיסור מוקדשין נותר בשחיטה. אך כיון דאחר שחיטה נעשה ראוי לזריקה וכל שראוי לגבוה אסור לאוכלו.

ע"כ חל עליו איסור מחדש מצד חובת הזריקה ודומה לזה כתב התוס' במעילה (דף ח'.) בד"ה אין מועלין בעורות כו' זכה המזבח בבשר עיי"ש דענין זה דבעולה לא פקע המעילה אחרי הזריקה רש"י מעילה ג'.

(וכמה דוכתי אינו משום דהזריקה אינה מפקיעה ממעילה בעולה רק משום דכיון דאחריזריקה ראוי לגבוה הבשר נאסר מחדש אבל איסור שבתחלה פקע עיי"ש ועי' בר"ן נדרים (דף י"א:) דחזה ושוק הנאסר לזרים אינו מצד הקדש שבתחלה דזה פקע בזריקה רק הוא איסור חדש שאסרה תורה יעושה"ה וה"נ י"ל בכל זריקה כן דאיסור מוקדשין נותר בשחיטה וכדברי תוס' הנ"ל דמדמהני לאמ"ה ונבילה מהני למוקדשין ג"כ.

רק כיון דשחיטה מקדשת לי' לדם כמנחות (ט"ז:) א"כ אחרי השחיטה נעשה ראוי לזורקו יש עליו חובת הזריקה ויש חיוב דודם זבחיך ישפך והדר והבשר תאכל וע"כ הי' סברת הגמ' דשחיטה ראוי' הוא ואף דמסקנת הש"ס אינו כן היינו דאין השחיטה ראוי' דעכ"פ אינו נותר בפועל ממש וכמ"ש התוס' שם ובב"ק (ע"ז:) דכיון דההיתר רק משום דחשיב כזרוק ע"י דעומד ליזרוק לא מיחשב שחיטה ראוי' אבל מ"מ י"ל כן דגם השחיטה מתיר איסור מוקדשין וכלשון הגמ' בקידושין דאית' שחיטה ומכשרה לה ועי' בר"ש משנץ בפירושו לת"כ (פ' אחרי) דשחיטה חשובה עבודה תמה משום דמתרת מידי אמ"ה ונבילה עיי"ש ובמ"א הארכת' וראה לשון תוס' קידושין (נ"ז:) בד"ה מה שלי וכו' דכיון דהוקדשו אינם יכולים להיות מותרין אלא ע"י זריקה ואלו שנשחטו בחוץ אין נזרקין והקשה הר"מ דכמו כן מצינו קדשים שמתו יצאו מידי מעילה ואע"ג שלא נזרק הדם וכמו כן נאמר שהשחיטה תוציא מידי איסור אמ"ה ויהי' מותרים באכילה עיי"ש הנה דהשחיטה מתרת: ואולם יתכן בזה עפ"י דברי הש"ס במעילה (דף י'): בקדשי קדשים מועלין בהם עד שיצא לבית הדשן באימורי קדשים קלים מיד שהעלן יצאו מידי מעילה ובארו תוס' שם דהחילוק דבק"ק הי' מעילה מיד בעת ההקדש ע"כ לא נפיק מידי מעילה כ"ז שיש בהם ראויות אבל בקדשים קלים דלא הי' מעילה בתחלה כלל וחלות מעילה נעשה אחרי הזריקה שנעשו האמורים ראוין לגבוה ע"כ מיד שהעלן פקע המעילה עיי"ש ה: ולפי"ז י"ל דבקדשי קדשים דהי' איסור הקדש לגמרי שמועלין בו אין השחיטה פועלת להתיר כלל כמו דהעלאה לא מהני אבל בקדשים קלים דבחיים לא הי' מעילה כלל אף דתוס' נדרים י'.

(כ' דהוי איסור תורה היינו מצד בל יחל וכמ"ש בשמ"ק מנחות (ה'): ואכמ"ל] י"ל דניתר איסור אכילתו שע"י דיבור הקדשו מיד ע"י השחיטה ואחר השחיטה דחלה חובת הזריקה חל איסור מחדש לאכול קודם זריקה. ומדוקדק לשון רש"י ז"ל בפסחים (ע"ז:) הנ"ל דכתב "וכהנים משלחן גבוה קזכי" דהיינו כוונתו בקדשי קדשים הוא דכ"ז דלית' לזריקה לא פקע איסור ההקדש שהי' בתחלה, ועי' זבחים (כו:) מי איכא זריקה דלא מכפרה ושרי' בשר באכילה ועיי"ש לשמואל דזריקה שלא במקומו נתכפרו הבעלים ובשר פסול ואינו נותר באכילה א"כ משמע לכאורה דאף דעכשיו ליכא חובת זריקה שהרי נתכפרו בעלים מ"מ פסול בשר ואלו הי' זריקה רק אוסר כשנסתלקה הזריקה הי' ראוי להיות מותר הבשר דכבר הותר הבשר.

אך אינו מוכח די"ל דאחרי שחיטה דחל חובת הזריקה נאסר הבשר עד שיהי' זריקה כשרה ועי' זבחים (ל"ו:) תדע דבשר לפני זריקה לא חזי ולא היא התם זריק ומיחזי ונראה הכוונה דבס"ד הי' סבור דהבשר בעצם אסור והזריקה מתיר א"כ כ"ז שלא זרק חשיב איסור ומשני דהזריקה

אוסרת וע"כ כיון דזריק ומיחזי לא חשוב בעצם איסור שאין איסורו בעצם רק פסול חסרון שחסר לו הזריקה ודו"ק [וכ"כ במק"א לתרץ ד' מהרש"א ז"ל בקידושין (נ"ז).

(דקדש פסול נפקע קדושתו והפ"י תמה מכריתות (י"ד:) דיש בנותר חיוב מעילה ויישבתי דבקדשים קלים נפקע אבל בקדשי קדשים נשאר המעילה וכן"ל]: ולפי"ז נכונים דברי רמב"ם ז"ל דשם דבקדשים קלים מיירי א"כ הוה איסור מוקדשין איסור הניתר בשחיטה שפיר ניתר הולד במעי אמו מה תאמר דאחר.

השחיטה חל עליו חיוב ליזרוק ונאסר באיסור מוקדשין ז"א דהשליל עצמו פסול להקרבה לכ"ע אף לר"מ וכחולין (ע"ד.) מה אשם מוצא מכלל שליל וחיוב הזריקה היינו דאמו דכיון דהוי' כא' מאבר'י יש עליו איסור מפאת חובת הזריקה דאמו לכן שפיר מהני לי' זריקה דאם אף שאינו מונח בתוכו כי רק האיסור דאמ"ה ונבילה שהולד איסורו מעצמו שבעצמו הוא אמ"ה ונבילה ל"מ לי' שחיטת אמו רק אם מונח בתוכו משא"כ איסור מוקדשין שחל עליו השחיטה הוא איסור מצד האם שפיר מהני זריקה דאם להסיר האיסור כי בהסתלק הסיבה נסתלק המסובב.

אמנם כאן בשוחט את החטאת דהוי' ק"ק א"כ השחיטה אינה מתרת איסור המוקדשין דבק"ק בעי שני מתירין שחיטה וזריקה א"כ שוב לא מהני זריקה דאם להתיר איסור מוקדשין דולד בשעה שאינה בתוכה כיון דאיסור הולד מצ"ע נשאר ולא הותר בשחיטה וזה נכון: לט) ודע דלשון הרמב"ם ז"ל הנ"ל ואפילו נמצא חי אינו מעלה חלבו עם חלב אמו אלא חלב אמו בלבד והרי העובר כאחד מאבר'י צ"ב הכוונה בזה שהוסיף דהעובר כאחד מאבר'י דמשמע דזהו הטעם שאינו צריך להקטיר חלב הולד והלא מפורש בש"ס חולין (דף ע"ה).

(ילפינן מקרא מה אשם מוציא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל עיי"ש א"כ אף אם אינו כאחד מאבר'י מ"מ גזה"כ שהחלב אינו נקרב ויתכן דהכוונה עפ"י דברי רמב"ם (בפ"ז ממא"ס) דחלב שכלו חדשיו אסור וחייבין עליו כרת ומבואר דיש עליו תורת חלב. ועי' רש"י ז"ל חולין (ע"ד:) דהטעם דחלב שליל מותר משום שאינו ראוי להקרבה אין עליו שם חלב עיי"ש מבואר דתרויהו תליא הא בהא דזה ששמו חלב ראוי להקטרה ואסור אך לרמב"ם ז"ל חלב דכלו חדשיו אסור ואינו ראוי להקטרה והנה תוס' ביומא (כ"ט).

(הוכיחו מכמה סוגיות דאף דהקטרה לא מעכבא מ"מ אם אינו ראוי מתחלתו להקטרה מעכב יעו"ש וזה י"ל כוונת רמז"ל דאשמעי' תרתי חדא גוף הדין דחלב שליל אף שכלו חדשיו ויש בו חיוב כרת מ"מ אינו ראוי להקטרה. ואולם הלא שוב י"ל דכיון דחלב הוא ואינו ראוי להקטרה שוב יעכב על הולד שלא יהי' נאכל דהרי יש כאן חלב שאינו ראוי להקטרה לזה אשמעי' דין שני דהעובר כאחד מאבר'י והרי באמו יש הקטרה חשוב זה.

הקטרה לולד ולא שייך כאן עיכוב בשביל שאין החלב ראוי להקטרה: מ) עוד יש ליישב דברי הרמב"ם ז"ל דסותרין אהדדי דשם כתב דכלו לו חדשיו ניתר בשחיטת אמו ונאכל כאמו ובתמורה כתב רק בן ד' ולא בן ה'. ונראה עפ"י מה דיש לחקור בהא דקי"ל ולד חטאת מתה ומפורש בש"ס בכורות (דף ט"ז).

(דילפינן מקרא דממפרס הפרסה דיש לאו דאכילת חטאות המיתות עיי"ש יש לעיין מאימתי מתחיל דין ולד חטאת בולד הנולד אם ממעי אמן או בהיתן ולמ"ד בהיתן הן קדושין פשוט דבתחלה שהוא חול לא הוה דין חטאות המיתות וכמ"ש לעיל אות אך למ"ד במעי אמן הן קדושים

יש לעיין מאימתי חל איסור חטאת המיתות מי אמרי' דחלות שם איסור דמי לתפיסת קדושה וחל במעי אמו.

או דיש לחלק דשאני חלות איסורו שאינו מחמת אמו דהא אדרבה אמו החטאת קרבה ומותרת והולד חטאת איסורו מחמת עצמו ע"כ בעינן שיהי' לותרת ולד בפ"ע משא"כ תפיסת קדושה דהוא מחמת אמו שפיר במעי אמו קדיש. ועי' בתמורה (טו:) בהא דפליגי בולדות בעלי מומין אם קריבין יעו"ש ולמה שכתבתי יתכן דסברת פלוגתתם אם הקדושה מחמת אמו או בעצם מחמת עצמו דאינו קרב הקדושה מחמת אמו ולמ"ד דקריב הקדושה מחמת עצמו וכן מסתבר סברת הפלוגתא דבמעי אמן הן קדושים או בהויתן ויש לבנות לפי"ז טובא ואכ"מ: ונראה להביא ראיה מהא דבש"ס תמורה (דף י"א:) בעי היא שלמים וולדה חולין ושחטה בפנים מהו אם יש איסור דחולין בעזרה למ"ד ולדי קדשים בהויתן הן קדושים וצ"ב דמאי זה ענין לפלוגתא זו דולדות קדשים אם במעי אמן או בהויתן דשם בולד שלא שיירו וקדוש אגב אמו פליגי אימתי חלה הקדושה אבל בולד ששירו וחולין הוא לכ"ע עי' תמורה (י"א).

(ושם (כ"ה:)) וראיתי בפירוש רבנו גרשום שם דכתב דכמו דס"ל למ"ד זה דבהויתן הן קדושים לענין קדושה כן חולין בהויתן הן נעשין חולין בעזרה עיי"ש וזה חידוש גדול דאף דחולין אינו שם שיהי' צריך חלות זמן דהא חולין ממילא קא הוין מ"מ כיון דדנין על שם איסור דחולין בעזרה ע"כ כמו דאינו תופס שם קדושה רק בהויתן כן אינו תופס איסור חולין בעזרה וה"ה די"ל כן לענין איסור ולד חטאת דלמ"ד בהויתן הן קדושים ליכא איסור רק בהויתן אבל למ"ד במעי אמן הן קדושים שפיר הוה מיד ולד חטאת וזה עדיף מאיסור חב"ע דמשמע בגמ' דלמ"ד במעי אמן קדוש ה"ה דחל איסור דחב"ע במעי אמן אף שהוא דבר בפ"ע ואינו תלוי זה בזה מכ"ש לענין ולד חטאת כיון דתופס קדושת אמו א"כ הוה ולד חטאת ממילא: ולשון הראב"ד ז"ל בתו"כ (פ' אחרי) דכתב אהא דהשוחרט את החטאת ומצא בה ולד דנאכלת שמעינן מינה דאפילו "בולד חטאת" כי סבירא לן במעי אמן הן קדושים וכל קדושת אמן חלה עליהן ג"כ משמע דס"ל דזה יש עליו שם ולד חטאת ואולם הדבר צ"ע באמת דכיון דהוה ולד חטאת ואסור באכילה אמאי נאכל כאמו: ומצאתי בקרית ספר (פ"ד מתמורה) שכתב על דברי רמב"ם דהשוחרט את החטאת ומצא בה בן ד' חי דנאכלת וז"ל ונראה דהיינו כשהיתה מעוברת כשהקדושה לחטאת דלא חשוב ולד חטאת הואיל והפרישה מעוברת דדעת' נמי אולד דעובר ירך אמו ואפי' ילדה ארי' רצה מתכפר בולדה מהאי טעמא דלא איקרי ולד חטאת עכ"ל ומבואר דהוקשה לו כן דאיך נאכלת הא הוה ולד חטאת וניחא לי' דמיירי בהפרישה מעוברת ודבריו צע"ג מסוגי' דתמורה (יא).

(דמפורש דתירוץ בתרא מוקי חדא במפריש מעוברת אבל בתירוץ דמשני דסבר במעי אמן הן קדושים לא מיירי במפריש מעוברת רק בהפריש בהמה ונתעברה ועיי"ש בפירש"י ז"ל ואכ"מ ואולם גוף הקושיא לק"מ עפ"י דברי הרא"ש בפ' בהמה המקשה דאף איסור שאין לו היתר בשחיטה ניתר בשחיטת אמו כמו איסור חלב א"כ ה"ה איסור ולד חטאת ניתר בשחיטת אמו דהא שחיטת אמו הוא מתיר גמור וכן כתב הראב"ד ז"ל להדי' בת"כ (פ' שמיני) דמרבי מוקדשין אף שיש איסור ולד חטאת דניתר בשחיטת אמו דגזה"כ דשחיטת אמן מתיר כל האיסורים וז"פ: ולפי"ז ניחא שפיר דברי רמב"ם ז"ל דלטעמי' דאם כלו לו חדשיו אינו מתיר איסור חלב לפי דבכלו חדשיו לא הוה שחיטת אמו בתורת מתיר איסורי הולד רק דמשוי לי' כשחיט ולא מהני

רק לאמ"ה דיש לו היתר בשחיטה לא לאיסור חלב א"כ שפיר בן ה' דכלו חדשיו אינו נותר איסור ולד חטאת ואינו נאכל.

וכ"ז בולד חטאת אבל שלמים שפיר אף כלו חדשיו נותר בשחיטת וזריקת אמו וזה ברור: מא) ודע דבהא דאמרי' בת"כ פ' שמיני (פרשה ב') לרבות ולד קדשים שנמצא במעי אמו דנאכל יתכן דאיצטריך ריבוי לאכילה מלבד טעמים הנ"ל עפ"י דברי הש"ס חולין (דף ע"ה.) בטעם דחלב שליל אינו קרב מידי דהוה אמחוסר זמן ולשון רש"י ז"ל שם בד"ה מידי דהוה אמחו"ז דיצא לאויר וכלו לו חדשיו עיי"ש ונראה הכוונה עפ"י מה דהוכיחו תו' בתמורה (י'): דבעובר ליכא פסול מחוסר זמן.

ומותר להקדיש במעי אמו אף דאין מקדישין מחו"ז עיי"ש וסובר רש"י ז"ל דכ"ז כ"ז שהוא במעי אמו אבל אח"כ כיון דכלו חדשיו חשוב היציאה לאויר העולם בכלל לידה שלא כדרכה ויש בזה מחו"ז ומובן עפ"י ד' השמ"ק בזבחים (י"ב.) דהטעם דבעובר ליכא מחו"ז דאשר יולד כתיב וכ"ז שלא נולד לאו בכלל איסור דמחו"ז עיי"ש וע"כ שפיר לאחר שיצא לאויר העולם וכלו חדשיו חשיב עכ"פ לידה ליאסר במחו"ז ודומה לס' רש"י בתמורה (י"א).

(דבהויתן הן קדושים היכא דיצא לאויר וכלו לו חדשיו. וא"כ שפיר איצטריך קרא דלא נאסור באכילה מצד פסול מחו"ז שיש על הולד.

ויש לפלפל לפי"ז גם כן לחלק דלא כלו לו חדשיו לא מיחשב כלל בכלל אשר יולד וליכא פסול מחו"ז וכדמשמע דקדוק לשון רש"י ז"ל והחלב פסול להקרבה משום שאינו חלב אבל בכלו חדשיו דחלב הוא הפסול מצד מחו"ז דלידה הוא עכ"פ לענין לותפוס פסול דמחו"ז אף שאינו לידה ליקדש עי' נדה (מ"א).

(לר"ש יעוש"ה. והי' ניחא הטעם דר"מ ז"ל דכלו חדשיו אינו נאכל אך כבר דחיתי דמפורש ברמב"ם דנאכל: מב) הנה הביא כ"ת ד' הק"ס דכתב דבר חדש דמותר לאכול קדשים קלים בעירות המוקפות חומה כמו בירושלים והעיר ע"ז מהא דחולין (ס"ט).

(דבעי בעובר שהוציא את ידו בעזרה אם מהני לי' לחשבו כאלו הוא לפניו ממחיצתו להיות נותר בשחיטת אמו ופריך ותיבעי לי' ירושלים וכו' ולדברי הק"ס למאי נקיט ירושלים הלא גם בעירות המוקפות חומה יש למיבעי כן אם הוה כמחיצת הולד דהא מוקפות חומה כירושלים הנה זה דקדוק קלוש דבכל מקום דנזכר בש"ס דקדשים קלים נאכלין בירושלים יש דקדוק זה דהו"ל למינקט גם כן עירות המוק"ח: אך יל"ע לפי מה דהוסיף הק"ס שם דמש"ה לא נזכר בש"ס דין זה דנאכלין קדשים קלים בעיר המוקף חומה משום דלא משכחת לה דהא אינו נשחט אלא בירושלים א"כ הרי נפסל ביוצא קודם שבא אל עיר המוקף חומה: [ובמ"א כתבתי להעיר דלפי מ"ש רמב"ם ז"ל (בפרק ו' מביהב"ח ה"י) דיכולין להוסיף על ירושלים עד כמה שירצו עיי"ש א"כ.

שפיר נ"מ אם יוסיפו על ירושלים עד עיר המוק"ח דאזי גם אותה העיר תהי' בהכשר אכילה של קדשים קלים] ולפי"ז שפיר יש לדקדק בכאן דהוציא עובר את ידו קודם שחיטה דליכא פסול יוצא בחיים דאמו קודם שנשחטה האם א"כ יש למיבעי גם בעיר המוקף חומה שהוציא שם עובר את ידו קודם שחיטה דאינו נחשב חוץ למחיצתו כיון דראוי לאכילת קק"ל ואח"כ שחטו בעזרה כדינו ואם נימא דחשוב מחיצה שפיר יהי' מותר באכילה בשחיטת האם.

וכת"ר הקדים לפ"ד דכ"ז שהולד בחיים אינו נפסל ביוצא אף דנאכל כאמו יוכל לאכלו בעירות המוקפות חומה דאינו נפסל ביוצא מירושלים. והנה כ"כ בזה לדון דהפסול אינו תלוי בחיובשריפה ואף דאימעוט בש"ס זבחים (צ"ח).

(בעלי חיים מחיוב שריפה מ"מ יש פסול יוצא אף שהוא חי כיון דדינו כשחוט. אבל לקושטא בכאן לא הוצרך לזה דהכא דהוציא עובר את ידו קודם שחיתת האם פשיטא דאינו נפסל ביוצא כיון דחי גמור הוא וככל בהמות קדשים דליכא פסול יוצא בחיים ורק אחרי שחיתת אמו דחשבינן להולד כשחית י"ל כן דמיפסל ביוצא.

וא"כ שוב שפיר יש למיבעי גם בעיר המוק"ח והוציא עובר את ידו אם חשוב מחיצה: ונראה לפי דברי רש"י ז"ל שם בד"ה ותיבעי לך קדשים קלים בירושלים וכו' ותיבעי לך אליבא דמ"ד יש לידה לאברים ולא מהניא חזרה מי מהני לי' חומה דלא ליהוי בשר בשדה וכו' עיי"ש. ונראה לומר דאף לפי בעיית הש"ס דמהני מחיצת ירושלים אין הכוונה בזה דמיחשב כאלו לא יצא כלל ממעי אמו ע"י מחיצה זו דירושלים דז"א דהא כמ"ד יש לידה ולא מהני לי' חזרה כלל וכבר נתבטלה ממנו מחיצת אמו רק הענין דמהני מחיצת ירושלים היינו דכיון דאסרה תורה אבר היוצא מצד שיצא חוץ למחיצת אמו לזה מהני לי' מחיצת ירושלים דעכ"פ נשאר בתוך איזה מחיצה אף שמחיצת אמו בטלה.

אבל לא דאמרי' דמהני מחיצת ירושלים לשוי' למחיצת אמו כמחיצה וכאלו לא יצא ועי' במהר"ם לובלין שם באורך ובמהדו"ב למהרש"א ז"ל דאף לפי צד זה דאיבעיות הש"ס דמהני מחיצת ירושלים מ"מ לא יהי' אותו האבר נותר בשחיתת אמו דאינו נחשב בתוכה אף לאחר שהחזירו ועי' לשון רש"י ז"ל חולין (ס"ח).

(בד"ה לעולם יעו"ש והא דמהני לי' מחיצת ירושלים הוא לענין שלא יהי' אותו האבר נאסר מצד חוץ למחיצה אבל מ"מ אינו נותר בשחיתת אמו יעו"ש ומבואר כמ"כ דאין מחיצת העזרה מועלת לשוי' כאלו הוא בפנים במחיצת אמו דא"כ הי' מועיל שחיתה וע"כ מחיצת אמו בטלה וכאלו לא החזירו דמי רק דסגי במחיצת ירושלים לשלא יחשב חוץ למחיצה: ולפי"ז נראה דאם הוציא העובר את ידו בירושלים והחזירה ואח"כ הוציאה חוץ לירושלים דחזור לאיסורו דכיון דלא מהני לי' חזרה ובטלה לי' מחיצת אמו ונחשב כאלו הוא חוץ למחיצת אמו א"כ בשעה שהוא חוץ לירושלים הרי הוא חוץ למחיצתו ואף שהחזירה חזרה זו לאו כלום הוא חוץ לירושלים דהא ליכא מחיצת ירושלים ומחיצת אמו הרי בטלה לה ובעיות הש"ס היינו שלא הוציאו חוץ לירושלים ולפי"ז ניחא שפיר דלא נקיט הבעי' בהוציא ידו בעיר המוקף חומה דהא בהכרח צריך להביאו לעזרה לישחוט א"כ בשעה שהוציאו חוץ לעיר המוק"ח באמצע קודם שיגיע לירושלים הרי יהי' נחשב כאלו הוא חוץ למחיצה ויאסר.

וע"כ בדקדוק נקיט הש"ס בירושלים דאזי משכחת שלא יהי' נפסק מחיצת ירושלים בהבאתו לעזרה: ודע דיש לדון עוד בזה דהא מבואר בש"ס חולין (ס"ח.) דמקום חתך מהני חזרה עיי"ש א"כ י"ל אם נימא דמהני מחיצות ירושלים דעכ"פ לאחר שהחזיר ידו לפנים חשוב בפנים ונהי' דלא מהני חזרה היינו לסלק איסור יוצא חוץ למחיצה שכבר חל בעת שהוציא אבל מ"מ בתורת פנים הבהמה הוא עכשיו דלזה עכ"פ מהני חזרה להיות נחשב בפנים לאחר שהחזיר ודינו כמו מקום חתך וא"כ שוב אף אם יציאו מירושלים או מעיר המוק"ח מ"מ לא יאסור כיון דעכשיו אינו יוצא ודנין רק על הזמן שהוציא את ידו ואז הרי הי' לו מחיצה אחרת ואינו נאסר ואכמ"ל

בזה: מג) עוד הי' נראה ביישוב הקושיא דבעי רק אם מחיצת ירושלים מהני לולד ולא בעי במוקף חומה דהנה התוס' בחולין (דף ס"ט).

(בד"ה ותיבעי קדשים קלים בירושלים כתבו דרב חנני' דבעי לי' רק בעזרה הוא משום דחשיבא מחיצה יותר אפי' לענין שחיטת קדשים קלים וכו' עיי"ש והנה דבריהם ז"ל הוא קושיא לאביי דפריך ותיבעי לי' ירושלים אם הוה מחיצה לולד והלא מחיצת ירושלים הוא רק לענין אכילת קק"ל וזה הרי אינו בחיים בעת שהוציא העובר את ידו דעדיין ליכא דין זה דאכילה.

ושאני עזרה דמיד הוה מחיצה להכשר שחיטה מש"ה שפיר בעי אם הוה מחיצה לולד. ואמנם בסברא זו אם יש חובת אכילה והכשרו מחיים בקדשים יש לדון עפ"י דברי הגמ' יומא (דף ו'.

(מודינא היכי דאיכא שירים לאכילה דמהדרינן אטהרה ורב ששת שם ס"ל דאין חילוק עיי"ש ונראה דפליגי בזה דרב ששת ס"ל דחובת אכילה הרי חלה רק אחרי שחיטה וזריקה וא"כ בשעה דבעי' להדורי אטהרה ליכא עדיין חיוב זה שיהי' נאכל ור"נ ס"ל דמ"מ כיון דסופו לאכילה עי' זבחים (פ"ט:) סופו לצאת יעו"ש חשוב מיד שחל חיוב האכילה ועי' מנחות (מ"ו).

(אלא דבר שסופו לכהן ה"נ דבר שסופו לכהן עיי"ש ויתכן לפרש ג"כ כן דכיון דסופו לאכילה דכהן חשוב מיד שחל החיוב של האכילה אף בעת שלא הותר עדיין. וה"נ סברת אביי דכיון דסופו ליאכל בירושלים [עי' תוס' שבועות (י"ז:)] ד"ה ואין דל"ש אכילה שקק"ל בעזרה ועי' מ"ל פ"ב משחיטה וברש"י חולין (צ':) ואכמ"ל] חשוב מיד מחיצה לענין אכילה ג"כ אף שעדיין לא חל החיוב אכילה בעת שהוציא עובר את ידו.

ולפי"ז ניחא דמש"ה נקיט ירושלים דשם נהי דכעת אין זמנו באכילתו מ"מ חשוב מחיצה משום דסופו לצאת אבל בעיר המוקף חומה נהי דחשוב מקום הכשר לאכילת קק"ל מ"מ א"א לחשבו למחיצה דממ"נ עכשיו הרי ליכא כלל חובת אכילה ולא מהני לי' מחיצתו מה תאמר דסופו להיות מחיצתו ז"א דלבסוף כשיביאנו לירושלים לעזרה לישחוט הרי שוב א"א להוציא דפסל ביוצא באמצע הדרך ושוב אין סופו לצאת לעיר המוקף ח"ו וא"כ שוב לא מהני כלל מה דהוא מקום הכשר לאכילה לשוי' מחיצה כיון דבעת ההכשר אין כאן דין מחיצה ואין סופו לצאת לכאן ובתחלה הרי ליכא דין הכשר אכילה עדיין וזה נכון: ואולם לפי דברי כת"ר דלגמרי ליכא פסול יוצא כ"ז שהוא חי א"כ שפיר גם.

בעיר המוקף ח"ו יחשב מחיצה דסופו לצאת לאחר שחיטה דאם בעת שהולד עדיין חי ולא יפסול ביוצא ואף דאין סופו לצאת חובה עי' זבחים (ק"ד:) מ"מ הרי גם בירושלים אין סופו לצאת חובה וחשיב מחיצה ה"ה עירות המוקף ח: והנראה עוד ליישב דהנה לכאורה יש להעיר לפי דברי הק"ס דכתב דמש"ה לא נזכר בש"ס דין זה דיש הכשר אכילה בעיר המוקף חומה משום דלא משכחת דהרי השחיטה בירושלים ובאמצע הדרך שבין ירושלים להעיר המוקף חומה יפסול ביוצא.

והרי משכחת שפיר לפי מה דאמרי' בש"ס מנחות (ע"ח:) ובפסחים (ס"ג:) השוחט תודה לפניו ולחומה חוץ לחומה לא קדיש הלחם ר"י אמר חוץ לחומת בית פגי אבל חוץ לחומת העזרה קדיש דלא בעי' על בסמוך יעו"ש וכן פסק רמב"ם ז"ל (פי"ב מפסוה"מ"ק) ומבואר דלקדש לחמי תודה לא בעי' שיהי' הלחם בעזרה רק שיהי' במקום הכשר אכילתו שאינו נפסל שם ביוצא אם יוקדש כגון חוץ לחומת ירושלים ועיי"ש בפסחים (ס"ג:) ברש"י ד"ה בית וא"כ קשה דשפיר אם ישחוט

תודה בעזרה והלחם יהי בעיר המוקף חומה דשם ליכא פסול יוצא כיון דהוי מקום הכשר אכילה לפי דברי הק"ס שפיר בכה"ג יתקדש הלחם דהא לא בעי' על בסמוך רק שלא יהי' מקום פסול ושפיר יהי' נאכלין הלחמי תודה שם בעיר המוק"ח דלא יצטרך כלל להוציאו מירושלים באופן שיפסל ביוצא דהא מתחלת הקידוש יהי' בעיר המוק"ח ועי' תוס' הרא"ש בנדה (ו'): דכתב דאף מאן דמכשיר השוחט תודה ולחמה חוץ לעזרה דהיינו רק בדיעבד אינו מיפסל אבל לכתחילה אין שוחטין אלא אם הלחם בעזרה יעי"ש: ואולם נראה לפמ"ש הק"ס (בפ"א מביהב"ח) דמעשר שני אינו נאכל בעיר המוק"ח ובעי' ירושלים ממש יעו"ש ובמ"א ביארתי דכיון דבעי' קבלת קדושה למע"ש דנקלט קדישתו ע"י מחיצות כמכות (י"ט).

(מש"ה בעינן ירושלים ולא מהני מוקף חומה גם לאכילתו ולפי"ז ה"ה כל קליטת קדושה בעי' ירושלים דוקא ואכמ"ל וא"כ שפיר בלחמי תודה דחלות קדושתן בשחיטה התודה כמבואר במנחות (דף ע"ח:): קרבנו על זבח מלמד שאין הלחם קדיש אלא בשחיטת הזבח לכן לא מהני אם הוא בעיר המוק"ח דקבלת קדושה דמי למע"ש דלכ"ע בעי' ירושלים וא"כ שוב כיון דהי' בירושלים בשעת שחיטת הזבח הרי א"א להוציאו לעיר המוק"ח דהא יפסל ביוצא חוץ לירושלים קודם שיגיע להעיר המוקפת חומה: ולפי"ז י"ל עפ"י דברי תוס' בחולין (ס"ט).

(הנ"ל בד"ה ותיבעי וכו' דלא שייך לומר דירושלים הוי מחיצה לעובר משום דאינו מחיצה לענין שחיטה וביארתי דהכוונה דכיון דמחיצת ירושלים הוא לדין אכילה לא מהני לשוי' מחיצה בחיים בשעה שאינו כלל בדין אכילה ויש להביא רא' לסברא זו מהא דזבחים (דף י"א.) שחטן לשם גבוה מהם כשרים לשם נמוך מהם פסולין ושלמים ששחטן לשם בכור ולשם מעשר חשוב נמוך ופירש"י ז"ל זבחים (ב') דבכור ומעשר נמוכין משלמים שהן טעונים סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק.

והנה מבואר מזה דאף דמתן ד' הוא בעת הזריקה לא מחיים בעת השחיטה וכן נסכים ותנופה מ"מ חשוב בשעת שחיטה בכור ומעשר נמוכין משלמים מדהזכירן רש"י ז"ל ביחוד עם סמיכה שהוא מחיים ולפי"ז מוכח מזה דחובת אכילה אינו נחשב מתחלה כלל דאל"כ אמאי לא הוה בכור ששחטו לשם מעשר ג"כ שחטו לשם נמוך דבכור אינו נאכל אלא לכהנים ומעשר נאכל לכל אדם והוי מעשר נמוך ואי דאכילה אינו בעת שחיטה הלא גם הזריקה אינו בעת שחיטה וחשוב נמוך בשביל הזריקה.

וע"כ דשאני אכילה דאינו חל החיוב רק אח"כ בעת שהותר לאכול וע"כ לא חשבי' נמיכות בענין אכילה משא"כ חובת הזריקה הוא מיד עם השחיטה שחל חובות עבודות הקרבן והם מכשירי הזריקה ולפי"ז צריך מובן סברת אביי דחשיב גם ירושלים מחיצה אף שאינה אז מחיצה בעת שחיטה לענין אכילה אך י"ל עפ"י דברי הש"ס זבחים (כ"ו) אמר ר' אמי אר"א היא בפנים ורגלי' בחוץ שחט ואח"כ חתך פסולה וכו' שמעת מינה בשר קדשים קלים שיצאו לפני זריקת דמים פסולה [ואעפ"י שסופו לצאת אחר זריקה להיות נאכל בכל העיר השתא מיהא לא מטא זמני' ודלא כר"י בזבחים (פ"ט).

(דמכשיר רש"י) ומשני דילמא בקדשי קדשים עיי"ש ומבואר דבקדשים קלים שחט ורגלי' בחוץ כשר ועיי"ש בתוד"ה חתך דרק לכתחילה הוא דבעי' כולו כולו בפנים אבל בדיעבד כשר עיי"ש ואולם כ"ז רק משום דיש קדושת ירושלים במקום רגלי' ויוצא דירושלים אינו פוסל בקדשים קלים משום דסופו לצאת אבל אם לא הי' קדושת ירושלים הי' מיפסל שהרי יוצא חוץ לירושלים

פוסל גם בקק"ל [ועי' בתוספת רעק"א ז"ל במעילה אות א' דגם אימורי קק"ל מיפסלי ביוצא חוץ לירושלים ובס' ת"י שם דכתב דכיון דגם ירושלים אינו מקום הראוי לאימורים ע"כ אינו פוסל יוצא גם חוץ לירושלים ואכ"מ בזה] ולכן שפיר הוי ירושלים מחיצה לענין קבלת קדושה ג"כ שהרי אם ישחוט בעזרה וידו תהי' חוץ לעזרה בירושלים יקבל היד קדושה משום דמקום הכשרו הוא עי' רש"י פסחים (ס"ג:) דמקום פסולו אינו מקבל קדושה יעו"ש וקי"ל דשחיטה מקדשת כמנחות (ט"ז:) ולא דוקא הדם רק כל הבהמה עי' רש"י מנחות (קא) וזו היא סברת אביי דנהי דמשום הכשר אכילה לא הי' ראוי להיות נחשב מחיצה שאין זה קודם הזריקה מ"מ כיון דהוה מחיצה לענין קדושת האבר שהוציא שאם ישחוט הבהמה יתקדש האבר ואף דלגבי כל הבהמה בכללה לא משכחת שיהי' מחיצה שהרי הבהמה צריכה שחיטה בפנים מ"מ הרי דנין על אותו האבר שהוציא מן גוף הבהמה ולגבי אבר אחד הוה ירושלים מחיצתו מיד דעי"ז שהוא בירושלים יכשר ליקדש אף אם לא יהי' בעזרה בעת שחיטה שפיר י"ל דהוי מחיצה להתירו בשחיטת אמו ולפי"ז ניחא דלא נקיט ותיבעי בעירות המוק"ח דז"א דשם ממ"נ מה דהוה מחיצה לענין אכילה לא מהני דעכשיו עדיין אינו בחיוב אכילה ועדיין אינו מחיצה לענין זה ולענין קבלת קדושה הרי במקום זה אינו ראוי לקבל קדושה ולהכי בעי בירושלים דראוי לקבלת קדושה ע"י שחיטת הבהמה שבפנים ויש לפלפל בזה טובא וכתבתי רק להעיר: דוש"ת בלונ"ח מנחם זעמבע מפראגא סימן ג.

ב"ה יום ה' ד' אדר שני ווארשא. לו הוד והדר ירבה בשמחה משנכנס אדר ה"ה כבוד ידי"נ הרב הגדול חריף ובקי נפלא עדיו לגאון ולתפארת שמו הטוב מו"ה מנחם נ"י בפראגא תשואות חן לכת"ר על קונטרסו אשר שלח לי וראו הביא לן חדשות ומועילות ובמה דסיים אפתח: א) הנה הביא כת"ר דברי הראב"ד בתו"כ ליישב דברי הש"ס (זבחים קי"ד) וקסבר ולדי קדשים בהוויתן קדושים דהכוונה דאלו הוה אמרינן במעי אמן הן קדושים לא הי' נפסלין מקדושתן אעפ"י שיצאו דרך דופן והאריך כת"ר בזה.

ולענ"ד ראי' לשיטת הראב"ד ז"ל דאין יוצא דופן פוסל בולדות קדשים למ"ד במעי אמן הם קדושים מהא דחולין (דף ע"ה.) הטילה נפל [בהמה המפלת] רבי יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה ורבי שמעון בן לקיש אמר חלבו כחלב חי' רבי יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה אוירא גרים אוירא גרם לשויא בהמה וכיון דנולד מיתסר ואפי' לרבי יהודה דאמר לעיל (ע"ד).

(חלב שליל מותר התם הוא דלא יצא לאויר) רבי שמעון בן לקיש אמר חלבו כחלב חי' חדשים גרמי [דחדשים ואוירא בעינן] איכא דאמרי כל היכא דלא כלו לו חדשיו לאו כלום הוא כי פליגי היכא דהושיט ידו למעי בהמה ותלש חלב של בן ט' חי ואכל רבי יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה חדשים גרמי (וכיון דכלו לו חדשיו חלבו אסור ומיהו כי שחטה לאמו שרי לי' רבי יהודה מכל בבהמה תאכלו) רבי שמעון בן לקיש אמר חלבו כחלב חי' חדשים ואוירא גרמי וכו' ואיכא דאמרי איתיבי' רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן מה חלב ושתי כליות האמורות באשם מוציא מכלל שליל אף כל מוציא מכלל שליל (בתורת כהנים שנוי' בשלמים את כל החלב אשר על הקרב ולא את השליל יכול לא יהא בעונש ובאזהרה אבל יהא בעומד והקרב כשהוא אומר חלב ושתי כליות באשם שאין תלמוד לומר כו' אלא לומר לך מה חלב ושתי כליות האמור באשם מוצא מכלל שליל חלב זה מוצא מכלל חלב שליל שאינך יכול לומר חלב שליל יקריב הנמצא באשם שהרי אין אשם נקיבה אף כלאפילו בקרבנות הבאין נקבה חלב האמור בהן מוצא מכלל שליל רש"י]

בשלמא לדידי משום הכי מיעטי' רחמנא [מש"ה מיעטי' לאשמעינן דלאו חלב הוא] אלא לדידך ליקרב [אלא לדידך דאמרת חלב הוא לענין אכילה אמאי מיעטי' מהקרבה] אמר לי' מידי דהוה אמחוסר זמן [מידי].

דהוה אמחוסר זמן דיצא לאויר העולם וכלו חדשיו ודכולי עלמא בהמה הוא ופסלי' רחמנא בהקרבה כל שבעה רש"י [ע"כ סוגית הגמ']. ולכאורה תימא דמאי פריך דחלב שליל ליקרב הא יוצא דופן הוא וביותר דלמה לי' למימר מידי דהוה אמחוסר זמן תיפוק לי' דיוצא דופן הוא ופסלי' רחמנא מליקרב וע"כ מוכח כשיטת הראב"ד ז"ל דכיון דקדושת אמ' על הולד שוב אין פוסל בו הא דמחוסר לידה: ב) ומה דרצה כת"ר לומר דמשום דהוה מחוסר זמן יהא אסור באכילה תמהני דחלילה שנאמר כן התורה מיעטה חלב שליל מהקרבה אבל הבשר נאכל דהותר בשחיטת וזריקת אמו: ג) ומה דהעיר כת"ר בדברי רמב"ם ז"ל בפ"א ממעשה הקרבנות (י"ט) הלכה דכתב היתה הבהמה מעוברת אעפ"י שכלו חדשיו של עובר ואפילו נמצא חי אינו מעלה חלבו עם חלב אמו אלא חלב אמו בלבד והרי העובר כאחד מאיבריה ע"כ והעיר כ"ת דלמאי זה הוסיף רמב"ם ז"ל דהעובר כאחד מאברי' הא אף אם עובר לאו ירך אמו ג"כ הדין דהחלב פסול להקרבה.

ונראה דהכוונה דחלב זה לא מיקרי חלב להקרבה דהוי כאחד מאברי' אבל מ"מ חשוב כבשר ונפקא מינה לפי מה דאמרינן בש"ס ע"ז (דף כ"ד:) וכדרב אדא בר אבהו דאמר רב אדא ב"א מנין לעולת נקיבה שהיא כשרה בבמת יחיד שנאמר ויקח שמואל טלה חלב אחד ויעלהו עולה [טלה חלב רחל ומניקה את בנה רש"י] ע"כ ומבואר דבבמה א"צ לעולה זכר דוקא.

א"כ אם שחט עולת נקיבה בבמת יחיד ומצא בה ולד הרי העובר כאחד מאברייה והוא כולו כליל כאמו אף החלב שבו עם הבשר דאף דאין עליו דין חלב מ"מ יש עליו דין בשר אבל בולדות קדשים הנאכלין גם העובר כבשר האם וחלבו אינו נקרב ולדעת הרמב"ם ז"ל בכלו לו חדשיו חייבין על חלבו כרת ופשוט: ד) וראיתי לגדול אחד בספרו שתמה דאיך אפשר לומר דחלב של בן תשעה יהא אסור הא בהדיא מבואר בתורת כהנים (פרשת ויקרא דיבורא דנדבה פרק י"ז פרשתא י"ד בריתא ד') אוציא את כולם [לעיל מינה ממעט חלב דפנות מעונש ומאזהרה ומהקרבה] ולא אוציא את חלב השליל המכסה את הקרב [ואימא דאם אכלו לחלב שליל דמוקדשין יהא ענוש].

כרת [ת"ל חלב ושתי הכליות [אהא דדריש בסמוך מה אשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל שאינו חייב להקריבו וה"ה דאין בו כרת] יעו"ש והנה שם הרי מיירי בכלו לו חדשיו וכדמוכח בסוגי' דחולין (דף ע"ה.) הנ"ל הרי בהדיא דגם מעונש ומאזהרה אמעוט וע"כ משום דהחלב נותר בשחיטת אמו ויקשה לשיטת רמב"ם ז"ל דחלב שליל בן ט' אסור והאריך בזה ונראה דהרמב"ם ז"ל יפרש עפ"י דברי הש"ס בפ"ק דכריתות (דף ד':) גופא אכל חלב נבילה לוקה שתיים חלב מוקדשין לוקה שתיים רבי יהודה אומר לוקה שלש [תרי קראי כתיבי חד בקדשים חוקת עולם וחד בין בחולין בין במוקדשין] יעו"ש.

ומבואר מזה דלרבי יהודה יש לאו מיוחד לחלב של מוקדשין וסתם ספרא רבי יהודה ולכן אמר דלאו זה המיוחד לחלב של מוקדשין איננו בחלב שליל כיון דפסול להקרבה אבל הלאו וכרת דיש גם בחלב חולין יש גם בחלב שליל דהיינו בן פקועה דלא התירה השחיטה להחלב וכשיטת הרמב"ם ז"ל: ה) ודע דבהא שהבאתי לעיל דברי הגמרא בע"ז וכן הוא בירושלמי (פ"א דמגילה הלכה י"א) הכל קרב בבמה בהמה ואי' ועופות גדולים וקטנים זכרים ונקיבות כו' זכרים ונקיבות

מנין ר' אבהו בשם רבי יוסי בר חנינה ואת הפרות העלו עולה לה' יעו"ש יש לעיין מהא דאמרינן בש"ס תמורה (דף כ').

(ת"ר המקדיש נקבה לעולתו ולפסחו ולאשמו עושה תמורה ר"ש אומר לעולתו עושה תמורה לפסחו ולאשמו אין עושה תמורה שאין לך דבר עושה תמורה אלא הרועה להסתאב [שאין לך דבר עושה תמורה אלא הרועה להסתאב כלומר שאין לך דבר שעושה תמורה, אלא ההוא דקדוש קדושת הגוף שאם אינו ראוי להקריב אינו נמכר בלא מום אלא ירעה הילכך ר"ש ס"ל באשם ופסח הואיל ואין שמן חל עליהן בנקבה דנמכר שלא במום הילכך לא עביד תמורה אבל בעולה.

דאיכא שם עולה עלה בעוף סבירא לי' דתרעה ועבדתו תמורה רש"י] וכו' היינו טעמא דר"ש גבי מפריש נקבה לעולתו משום הכי עושה תמורה דהאיכא שם עולה עלי' גבי עולת העוף ופריך אלא מעתה כו' יעו"ש וקשה דתיפוק לי' בעולת נקבה דאיכא עלי' שם עולה בבמה ואכ"מ:] ו) מה שהביא כת"ר התוספתא (פ"ג דתמורה) האומר מה שבמעי זו הקדש כו' ושחטה העובר אסור.

באכילה פשוט נראה דמיירי דשחטה בחוץ ואותו הולד אסור משום שחוטי חוץ וכמו שכתב כת"ר עצמו בסוף דבריו. ויש להאריך בכל זה.

אבקש ידי"נ להשיבנו דבר כי הנני מחבב מאוד דבריו: והנני דורש שלום תורתו באהבה רבה ומקרב ולב עמוק בשולי המכתב.

לא הבנתי פשטות דברי התוספת בזבחים (דף פ"ח:) בד"ה מתכפרים) דיש חילוק בין צבור לכל ישראל, דכתונת מכפרת אצבור ושעיר הפנימי על כל ישראל יעו"ש. ואינו מובן מה הוא צבור ומה הוא כל ישראל.

ולכאורה ה' נראה עפ"י דברי הגמ' בזבחים (דף ע"ה.) (אהא דתני במתני' שם דאם נתערבו קדשים בקדשים מין במינו יקרב לשם מי שהוא ופריך והא בעי סמיכה [דבעי סמיכה בבעלים ולא ידעינן מנול] אמר' רבי יוסף בקרבן נשים אבל קרבן אנשים לא איתיבי' אביי קרבן יחיד שנתערב בקרבן יחיד וקרבן צבור שנתערב בקרבן צבור וקרבן יחיד וקרבן צבור שנתערבו זה בזה נותן ארבע מתנות מכל אחד ואחד וכו' קתני יחיד דומיא דצבור "מה צבור גברי אף יחיד גברי" וכו' ע"כ.

ומבואר מזה דבקרבן צבור אין לנשים חלק והטעם דצבור מיקרי מי שהוא שוקל ונשים שאינן שוקלות אינן בכלל צבור וע"כ גם הכתונת דבא מתרומת הלשכה אינו מכפר עליהם. אבל לפי זה יקשה דגם השעיר הפנימי דבא מתרומת הלשכה אמאי מכפר עליהם: [ואמר המבלב"ד בתוך כתבי הרהמ"ח ז"ל מצאנו בזה תוספת דברים לענין זה ואמרתי להעתיקו בכאן וזה לשונו:] (ז) ואגב אכתוב הנה בתוספתא (פרק ט"ז דשבת) איתא רבי אליעזר אומר מילה דוחה שבת מפני שחייבים עליהן כרת לאחר זמן ע"כ ופשטות הכוונה נראה כדברי הש"ס ביומא (דף פ"ה) מה מילה שהוא אחד מאבריו של אדם דוחה שבת ק"ו לכל גופו ופירש"י ז"ל דמש"ה מילה דוחה שבת לפי שחייבים עלי' כרת לאחר זמן יעו"ש ומבואר דזה מיקרי פיקוח נפש משום שבהמנע המצוה יש חיוב כרת וכמו דפיקוח נפש דוחה שבת כן מצוה שיש פיקוח נפש בביטולה דוחה שבת וקשה לי בהא דפסחים (דף סו) פעם אחת חל ערב פסח להיות בשבת שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה שבת יעו"ש והרי פסח יש כרת בביטולו א"כ הוי כמו פיקוח נפש ואמאי לא ידעו

דוחה שבת ומ"ש ממילה דדחי שבת מהאי טעמא ונראה דיש חילוק בין יחיד לצבור עפ"י המבואר בתורת כהנים בכמה דוכתי וכן בספרי ונכרתה ולא הצבור שאין הצבור נכרתין יעו"ש ועיין כזה בש"ס בבא בתרא (דף קטו) גמירי דלא כלו שיבטא יעו"ש א"כ בשלמא בפסח אם נימא דלא דחי שבת א"כ הרי כל הצבור לא יעשו פסח כשחל בשבת וממילא ליכא כרת דאין הצבור נכרתין ולכן שפיר י"ל דפסח לא דחי שבת.

אבל מילה שהוא ליחיד שפיר יהי' כרת בביטולו חשוב ממילא פיקוח נפש ודחי שבת: ח) ועפ"י"ז יש ליישב קושית התוספת במס' יומא (דף נ"א.) (בדה"ע דוחה דהקשו דמנא לן דפסח דוחה שבת אפילו ביחיד כגון היכא שרוב הצבור זבין הא מתמיד גמרי' לפסח דידחה שבת ונימא דדיו לבא מן הדין להיות כנדון ודוקא כל הצבור דחי שבת ולא יחיד יעו"ש עוד הקשו מנא לן דפסח שני דוחה שבת למ"ד דדבר הלמד בגזירה שוה אינו חוזר ומלמד בהיקש א"כ אין פסח ראשון הלמד בגז"ש מתמיד שדוחה את השבת יכול ללמד על פסח שני בהיקש לפסח ראשון לענין שידחה שבת יעו"ש: אמנם לפי דברינו ניחא דכשהוא בא ביחיד הפסח שוב הרי איכא כרת בלאו הכי ידעינן מק"ו דפיקוח נפש דדחי שבת וכמו מילה דהוי פיקוח נפש ומכל שכן בפסח שני דאפילו למ"ד אין שוחטין את הפסח על היחיד מ"מ בפסח שני שוחטין ואם כן שפיר ידעינן דדוחה שבת דהוי כפיקוח נפש.

ט) [וזה לא כביר השגתי מכתב מאת מו"ח הגנ"י בענין זה] וז"ל ברכה ואורך ימים ושנים וכל טוב לראש מחמדי חתני אהובי הרב המפורסם וכו' ר' אברהם שיחי'. ע"ד [אשר הערות ברש"י יבמות (דף ס"ד):] בד"ה איסורא וסכנתא שאם חזקה בשני פעמים והשלישי ניתן לידחות ממנה הויא מילה שלא בזמנה ואינה דוחה את השבת יעו"ש דמבואר מזה דכל דין איסור מפקיע ממנו דין הזמן ונחשב כמילה שלא בזמנה והערות לענין כמה דברים כן] הלא ידעת מה דמרגלא בפומי על הך רש"י דדוקא במילה שאמר ראב"ע (ביומא דף פה) דמה דדוחה שבת הוא פקוח נפש דאבר אחד (שנכרת ע"י ועי' רש"י שם) וכיון דהוי להיפוך ספק פיקוח נפש ממילא לא דחיא שבת והוי כמילה שלא בזמנה אבל בעלי נגעים טהורים (עי' שבת קלב).

(דאינן מחללין עבודה שמומן אינן שווין בזרעו של אהרן אם עבדו בשבת לא עבדו איסורא דמחלל שבת וכן יבום במקום קטלנית בזה לא עברו איסורא דערייות. וכן הדין בשוחט על החמץ בשבת לא חילל שבת: י) ודע נשאלתי מאחד.

אם פסח הבא, בטומאה אם יחיד לא עשה פסח והוא טמא אם חייב כרת דהא איש טהור כתיב. והשבתי מלשון רש"י ברכות (דף יט:) ואית דאמרי משום מילת זכריו בערב פסח קאמר יעו"ש ועל כרחך דבפסח הבא בטומאה קאי דאי לאו משום מילת זכריו אז משום טומאה הוי עביד פסח רק דמבטל מהמול בנו וזה מעכבו מעשיית פסח ובחזיון כרת קאי יעו"ש והבן.

ישמחנו ד' במהרה ויאר פניו אלינו ונשמח יחד בכל טוב כחפץ לבב חותנו דור"ש באהבה מאיר שמחה כהן עכ"ל מו"ח הגנ"י: יא) שוב נתיישבתי בגוף קושיתי דמדוע מכפר השעיר הפנימי על נשים שאינן שוקלות. ויתכן עפ"י דברי הש"ס ביומא (דף נא:) אהא דפריך ותיפוק לי' דאשר לו אמר רחמנא משלו הוא מביא דתניא אשר לו משלו הוא מביא ולא משל צבור וכו' ולטעמין אחיו הכהנים אי לאו דקני בגויה היכי מכפר להו אלא שאני בי גזא דאהרן דאפקרי רחמנא גבי אחיו הכהנים הכא גבי תמורה נמי שאני בי גזא דאהרן דרחמנא אפקרי' לגבי אחיו הכהנים ע"כ ומבואר דאף דהכהנים לא נתנו משלהם ולא חסר ממונם מ"מ גלי קרא דאפקרי' לבי גזא דאהרן לגבי

אחיו הכהנים כן י"ל דאפקרי' רחמנא את השעיר לגבי מי שאינו שוקל: יב) ובגוף הדבר דמחוסר זמן אסור באכילה יש לעורר בהא דפריך הש"ס ביומא (דף סג:) מנין שלא יקדישנו מחוסר זמן ת"ל קרבן לה' לרבות שעיר המשתלח וכו' טעמא דרבי רחמנא הא לא רבי רחמנא הוה אמינא שעיר המשתלח קדוש במחוסר זמן והא אין הגורל קובע אלא בראוי לשם יעו"ש ויש לעורר דהא משכחת לה כגון ששעיר אחד יהי' כלו לו ח' ימים בחצות היום וההגרלה יעשה קודם חצות ואם יפול עליו הגורל לשם ימתין עד אחר חצות ומ"מ פסול לשעיר משום דבזמן שהגריל הוי מחוסר זמן והתינח לשיטות הסוברים דהא דבעינן שמונה ימים בבהמה לא בעינן מעת לעת אבל לשיטת הסוברים דבעינן בהו מעת לעת והאריכו בזה האחרונים.

א"כ שפיר משכחת דהוי מחוסר זמן קודם חצות וכגון שכלה ח' ימים מעת לעת בחצות והגורל קובע דראוי לשם אחר חצות ומצאתי בפמ"ג יו"ד סי' (ט"ו) שהאריך בזה דבעינן שמונה ימים מעל"ע להוציאו מספק נפל ובגליון שם נדפס בשם גדול אחד להעיר מסוגיין: ואמנם בפשיטות נראה לפי מה דכתב המהרש"א בביצה (דף ו).

(דעגל שיום השמיני שלו יו"ט למאן דאית לי' מוקצה אסור לשוחטו ביום טוב כיון דבין השמשות הי' אסור עיי"ש והנה בש"ס פסחים (דף מח.) קאמר הביא שה מן האפר ושחטו ביו"ט לתמיד מהו וכו' ואי אמרת איסור מוקצה דאורייתא מה לי איסור גופו מה לי איסור דבר אחר וכו' יעו"ש ומבואר מזה דלרבה דאית לי' מוקצה דאורייתא פסול מוקצה לקרבן וא"כ לא מצי לשנויי כה"ג דחל יום השמיני מעת לעת בחצות יוה"כ דז"א דא"כ יקשה לרבה דאית לי' מוקצה דלמה לי קרא הא השעיר הו"ל מוקצה ביוה"כ: יג) ואמנם קשה על שיטת המהרש"א ז"ל דאסור ביום השמיני שהוא יו"ט משום מוקצה מהא דכתבו התוס' בעירוכין (דף י"ח:) בד"ה שנתו שלו ולא של עולם הקשה הרב ר"ש בן הר' אלחנן למה לי קרא תיפוק לי' מסברא דאי לא תימא הכי היאך נמצא תמידין כשרין לראש השנה שאם נולד קודם ראש השנה מיד שנכנס ר"ה בן שתי שנים הוא ואנן כבש בן שנה בעינן לתמידין ואם הוא נולד יום ראש השנה מחוסר זמן הוא ויש מפרש דאין אנו מתחילין מנין שנתו כי אם מיום הרצאה כדאמרינן גבי בכור לפני ה' תאכלנו שנה בשנה ואמרינן בר"ה (דף ו'): דאין אנו מונין אלא מיום הרצאה ה"נ אמרינן הכא עכ"ל והשתא הא יקשה לרבה דאית לי' מוקצה דאורייתא דהא כיון דיום השמיני הוא יום טוב של ראש השנה הוה לי' מוקצה לדעת המהרש"א ובמ"א הארכתיו בכל זה ואכ"מ: יד) ודע דבדברי התורת כהנים פ' ויקרא (שהבאתי במכתבי ליד ידי שיחי') ופרשתי דממעט חלב שליל מלאו דמוקדשין הנה כזה השגתי כעת מכתב ממו"ח הנג"י ואעתיק לשונו.

ברכה מרובבה וחג שמח לראש חתני הרב המפורסם וכו' הר"ר אברהם שיחי'. חתני יקירי הנה בפירוש התוספתא דחולין פרק ז' דאיתא התם אליה מן המוקדשין חייב משום שני לאוין משום אליה ומשום מוקדשין חלב מן המוקדשין חייב משום שני לאויין משום חלב ומשום מוקדשין רבי יהודה מחייב ג' משום חלב ומשום מוקדשין ומשום חלב של מוקדשין עכ"ל התוספתא נראה דפירושו דלאו דכליל תהי' לא תאכל ליכא רק בהנך מילי דאם הוי חולין מותרין באכילה כעין מנחת כהן ולכן בכליות ויותרת ואלי' לוקה משום כליל תהי' אבל בחלב ליכא רק לאו דזרות ולא דחלב.

ובזה פירשתי דברי התורת כהנים (פ' ויקרא) על קרא דחלבו האליה דרבי יהודה אומר מה חלב לוקה שנים אף אליה והפירוש דעל דב קדשים איכא לאו מיוחד וזה גם באליה ולא דכליל תהי'

ובחלב ליכא לאו דכליל תהי' וזה האמת ברור: ובחידושי כתבתי בהא דשיטת רמב"ם ז"ל (בפ"ח ממא"ס ה"ו) דהאוכל גיד הנשה של נבילה או של טריפה או של עולה חייב שתיים דבארו בתראי דכיון דחייבי' רחמנא על אכילתו משום גה"נ איסורו חושבו לאיסור נבילה ג"כ וכהא דבכורות (דף י) דפטר חמור מטמא טומאת אוכלין אע"ג דלא חשוב עלי' דאיסורו חושבו וכתבתי ע"ז והא דאמר (בריש פ' ג"ה) אלא קסבר אין בגידין בנותן טעם ובמוקדשין איסור גיד איכא איסור מוקדשין ליכא נראה דזה אין סתירה דאיסור מוקדשין דהוא איסור מעילה דהוי אף בעורו של הבהמה ובגזיתו דהמתחמם בגיזי עולה מעל (פסחים לג) ותלש מן החטאת מעל (סוף פ"ה דמעילה) לכן האיסור הוא מצד גזל ממון של הקדש והשיעור בפרוטה דהוי ממון והמאכיל כאוכל וצירף המעילה לזמן מרובה חייב (כריתות טו) א"כ אין זה מצד דהוי אכילה ולא שייך לומר מדאחשבי' רחמנא לאכילה גבי גיד יהא נחשב נהנה להקדש כיון דהוא שיעור וגדר אחר.

אבל רבינו כתב לשון הבריתא גיד הנשה של עולה ובעולה איכא לאו אחרינא לאו דאכילת עולה דכליל תהי' לא תאכל דהוא בכזית ודוקא באכילה ובמנחות (עד:) מייתי לה כל שהוא בכליל תהי' כו' וכבר נתבאר דברים אלו במ"ל (פ"א מהלכות מעילה) ועל זה הבא לאכילה שייך לומר כיון דאחשבי' רחמנא לאכילה לחייבו בגיד חשבי' לאכילה משום עולה כיון דבני ביקתא חדא נינהו ושיעור אחד עכ"ל בחידושי: והנה רב אחד השיג ע"ז דהא גיד הנשה אזיל לתפוח וליכא בזה לאו דכליל תהי' דאינו הקרבה עכ"ד.

ואמנם יעיי' במנחות בדף (ע"ד.) [תניא אידך ר"ש אומר מנחת חוטא של כהנים נקמצת והקומץ קרב בפני עצמו והשירים קרבין בפני עצמן ר"א בר"ש אומר הקומץ קרב בעצמו והשירים מתפזרין על בית הדשן א"ר חייא בר אבא הוי בה רבי יוחנן בית הדשן דהיכא אי דלמעלה [על התפוח] היינו אבוה אי דלמטה יש לך דבר שקרב למטה וכו' עיי"ש בסוגי'] ומבואר דלרבי אלעזר ברבי שמעון דלבית הדשן דלמטה איכא ל"ת דלא תאכל ועל תפוח אמר בש"ס היינו דאבוה ומוכח דהוי הקרבה.

ישמחנו ה' יחד חותנו דו"ש באהבה מאיר שמחה כהן עכ"ל מו"ח הגנ"י במכתבו: טו) ועיי' בש"ס מעילה (דף י) אמר רבא הכל מודים שאם נהנה מבשר קדשי קדשים שנטמא ומאימורי קדשים קלים לאחר שהעלן דפטור ופריך פשיטא טא מאי קא מפסיד ומשני מהו דתימא בשר קדשי קדשים שנטמא אית לי' מצות שריפה לכהנים יעו"ש ומבואר מזה דכיון דיש חובת שריפה ס"ד דיחשב זה כראויות של הקטרה ועי' בתוס' שם בד"ה הכל באורך.

ועיי' שם בפירש"י בד"ה ובאימורי וכו' וא"ת הא אמרי' בפרקין דלעיל הפיגול לעולם מועלין בו ולא פרכינן מאי קמפסיד היינו טעמא דמועלין בו הואיל ומרצין לפגול דחשוב כולי האי דצריך זריקת דמים לקובעו בפיגול ושוב נמי דמועלין בו אע"ג דלא מפסיד יעו"ש ולא הבנתי הא מפורש במשנה דכריתות (דף יג:) יש אוכל אכילה אחת וחייב עלי' וכו' נותר מן המוקדשין וכתב רש"י ז"ל בכריתות (דף כ"ג).

(דהטעם משום דאם עלה לא ירד וה"נ בטמא הרי אם עלה לא ירד ובמ"א כתבתי ישוב לזה. אמנם המובחר כמו שדחה הרה"ג הר' מנחם מפראגא שיחי' דרק בנותר דאימורים דאם עלה לא ירד וראוי להקטרה בדיעבד מש"ה יש ע"ז דין ראויות לגבוה לענין מעילה וה"ה באימורין טמאין ג"כ חשוב ראוי משום זה דאם עלו לא ירדו.

אבל הכא במעילה הרי קאמר להדי' הנהנה מבשר קדשי קדשים שנטמא דבשר אינו ראוי לגבוה ואפילו עלו ירדו כזבחים (מג:): שפיר איצטריך לטעם דמצותו בשריפה ואכ"מ: טז) ודע עוד דבענין זה דעובר ירך אמו יש להעיר בהא דאיתא בירושלמי ב"ק פרק ה' (הלכה ה') ר' יסא בשם רבי יוחנן עוברין אין יוצאין בשן ועין ופריך ניהא בשן ועין [בתמ' היאך משכחת שן בעוברין] א"ר יסא בי ר' בון כיני מתני' עוברין אין יוצאין בשן ועין של אמן יעוש"ה ויש להעיר מהא דב"ק (דף ע"ח).

(בעי רבי ירמי' מכרה חוץ לשלשים יום חוץ מעוברה מהו אליבא דמ"ד עובר ירך אמו הוא לא תיבעי לך דהא שייר בה וכו' ועי' בקצות החושן סי' ר"ט (סק"א) ושם (סק"י) דהביא פלוגתת הראשונים בזה במוכר סתם. אם גם העובר בכלל אולם עיין בתוס' ע"ז (דף מז) גבי אתנן שכתבו דאין דעתה על העובר ושם ע"כ בסתם מיירי דאם פירש לה בהמה מעברתא פשיטא דגם הולד חשוב אתנן וע"כ דבסתם מיירי הרי מבואר דגם בסתם מכר, את העובר: והנה בש"ס תמורה (דף כ"ה:) לימא אם שיירו משויר תנאי הוא דתניא האומר לשפחתו הרי את בת חורין וולדך עבד ולדה כמות דברי רבי יוסי הגלילי וחכמים אומרים דבריו קיימין משום שנאמר האשה וילדי' תהי' לאדוניה וכו' מאי לאו בהא קמיפלגי דרבי יוסי סבר שיירו אינו משויר ורבנן סברי משויר רבי יוסי סבר שיירו אינו משויר אלא ירך אמו הוא ומש"ה יצא לחירות כמות] עיי"ש ואינו מובן הא דקאמר לרבי יוסי דהולד כמותה דמאי בכך דשיירו אינו משויר דעובר ירך אמו הוא הא מ"מ גם המשחרר חצי עבדו קיימא לן דקנה ועיין שו"ת רע"א (סי' כב): ונראה לפי מה דנסתפקתי במ"א בהא דקימא לן דתוך כדי דיבור כדיבור דמי בר ממקדש ומגרש וכו' אם גם בשחרורי עבדים דינם כמו מגרש דלא מהני חזרה ומצאתי בקהלת יעקב אלגזי שנסתפק בזה.

ודעתו נוטה דלא מהני חזרה בשחרור כמו במגרש. [ובחידושי הקשתי מהא דאמרינן בגיטין (דף י) בשלשה דרכים שוה גיטי נשים לשחרורי עבדים ולא אמר גם לענין תוך כדי דיבור דשוה לגט ומוכח דבשחרור מהני חזרה.

אבל זה טעות דהא אמרינן שם מילתא דליתא בקידושין קתני ומילתא דאיתא בקידושין לא קתני וא"כ הרי תוך כדי דיבור דלא מהני חזרה הוי מילתא דאיתא בקידושין דהא אמרינן בר ממקדש וכו'] ולפי"ז י"ל דזהו כוונת הש"ס כיון דעובר ירך אמו הוא וא"כ אם שחרר שפחה מעוברת מסתמא, שחרר גם העובר וא"כ אינו יכול לחזור תוך כדי דיבור ואכ"מ: אברהם.

[ע"כ מצאנו בהכת"י של הרב המחבר ז"ל]. סימן ד.

ב"ה פה פראגא. כבוד ידי"נ צמיד לבבי הרה"ג המופלא בבקיאותו עיניו כיונים על אפיקי הש"ס מוכתר במדותיו וכו' כמוהר"ר אברהם לופטביר שיחי' מכתבו היקר היום קבלתי והנני בעזה"י למלאות רצונו הטוב: א) ע"ד אשר העיר כת"ר להביא ראי' לדברי הראב"ד ז"ל (בתו"כ פ' אחרי) דכתב דבר חדש דיוצא דופן אינו פוסל רק בחולין אבל ולדות קדשים למאן דאמר במעי אמן הן קדושים אף אם נולדו דרך דופן אינן נפסלין מקדושתן והארכת בדבריו ז"ל במכתבי והביא כת"ר ראי' מהא דש"ס חולין (דף ע"ה) דפריך למ"ד דחלב שליל בן ט' חייבין עליו כרת מהא דתני' מה אשם מוציא מכלל שליל וכו' [דחלבו אינו קרב] ואם חלב הוא אמאי אינו קרב ומשני מידי דהוה אמחוסר זמן יעו"ש ותיפוק לי' דשליל הרי יוצא דופן הוא ופסול להקרבה וע"כ מוכח דקדמה קדושה ללידה אינו פוסל ביוצא דופן.

עכ"ד כ"ת.

והנה במכתבי הקדום הבאתי דשיטת רש"י ז"ל בנדה (מ"א.) וכן רמב"ם ז"ל (בפ"ד מה' תמורה ה"ח) דגם קדשים נפסלים ביוצא דופן ולפי"ז יש קושיא מסוגיא זו לשיטתם דאם כן אמאי לא משני דמש"ה אין חלב השליל נקרב משום דהו"ל יוצא דופן ול"ל טעם דמחוסר זמן: ונראה עפ"י מה דאמרינן במס' תמורה (דף יט:): המפריש נקיבה לאשם תרעה עד שתסתאב ובגמ' פריך עלה ולמא לי' תסתאב תמכר כיון דלא חזי למילתא היינו מומא [דהא נקיבה לאשם לא חזי ועי' תו' תמורה ז.].

דנקיבה כבע"מ] אמר ר"י אמר רב היינו טעמא דאמרינן מיגו דנחתא לי' קדושת דמים נחתא לי' קדושת הגוף יעו"ש ואינו מובן כיון דלא חזי להקרבה איך חל עלי' קדושת הגוף הא ענין קדוה"ג הוא במה שראוי להקרבה למזבח. וקדושת דמים הוא במה שהוא רק לבדק הבית וזה שאינו ראוי למזבח איך חל עליו קדוה"ג.

והנראה מזה דכמו דמצינו במנחות דמתקדשת קדושת הגוף בכלי שרת וכמבואר במתני' דמנחות (דף ק':) דעד שלא קידשו בכלי יש להם פדיון ולאחר שנתקדשו בכלי אין להם פדיון יעו"ש ומבואר דקדוה"ג של המנחה נעשה ע"י ההנחה בכלי שרת. והנה בש"ס זבחים (דף פ"ח).

(בהא דאין מביאין מנחות מן הערלה וכלאי הכרם אמרינן עלה ואם הביא לא קידש אר"י מאי לא קדש ליקרב אבל קדיש ליפסל ובפירש"י ז"ל דקידוש ליפסל היינו שיש עליו קדוה"ג ומוכשר להיות כפסול בטבול יום ואינו יוצא לחולין ע"י פדיון וטעון שריפה יעו"ש אבל אין קדוש ליקרב.

ועי' כזה בש"ס מנחות (דף ז') גבי קידוש פסולין בכלי שרת דאמר אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל וכן הוא במנחות (דף פ"ז:): גבי שלחן מהו שיקדש קמצים דמסיק דאין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל יעו"ש ומבואר מכל זה דקידוש ליקרב וקידוש ליפסל שני ענינים הם ואפשר שיהי' קדוש קדוה"ג גמור ליפסל בכל דברים הפוסלים ומ"מ לא יהי' קדוש בתורת קרבן ליקרב ולכן יתכן דגם בבהמה כן דאף היכא שאינו יכול לחול קדוה"ג ליקרב מ"מ קדיש ליפסל עכ"פ ויש עליו דין קדוה"ג גמור כמו בכל קידוש ליפסל ואף דבמנחה הקידוש בא ע"י כלי שרת מ"מ הלא בבהמה קדוש ע"י פיו כמו במנחה ע"י כלי שרת [ועי' תוס' שבועות (י"א).

(בד"ה מ"מ ובראב"ד ז"ל ריש תמיד מה דמחלק שם בטעם הדבר בבהמה נעשה קדוה"ג ע"י דיבור גרידא ואלו במנחה בעי כלי ועי' פסחים (ל"ד:)) ובמ"א אי"ה יבואר]. ויש להסביר בלשון אחר דכיון דכל קדושת הגוף הוא בשני ענינים הא' בחלות גוף הקדושה שלא יועיל פדיון לשוי' חולין הב' שנותן עליו הכשר הקרבה וכו"ל דיש קידוש ליפסל אף דאינו קדוש ליקרב.

והיכא דקדיש ליקרב הוה ב' עניני קדושה גוף הקדושה והכשר הקרבה. וע"כ אם פסול יש בזה ג"כ בתרי גוונא יש פסול שמסלק רק הכשר ההקרבה מלהיות עליו תורת קרבן אבל מ"מ גוף הקדושה נשארת וכהא דכתבו התוס' בזבחים (דף קיד:)) בד"ה היתר במה בכל מחוסר זמן דאף דפסול היינו רק פסול הקרבה אבל אם הקדישם קדשי קדוה"ג והא דאסור להקדישו מחוסר זמן הוא רק איסור גברא שלא להקדיש אבל הקדש גוף חל יעו"ש ויש פסול שמסלק גם גוף הקדוה"ג מלבד שמסלק תורת קרבן והכשר הקרבה וכאשר כן הוא באמת שיטת רש"י ז"ל בבכורות (דף כ"א:)) דפסול מחוסר זמן מעכב שלא יחול עליו שום קדושה כלל יעו"ש וכללא דמילתא דהיכא דיש עליו שם קרבן במינו כהא דתמורה (י"ז).

(אזי אינו מסלק דין הקדוה"ג רק הוא מונע הכשר הקרבה ובכה"ג צריך מום קבוע לפדות עליו אבל פסול כזה שאין במינו קרבן מסלק גם את הקדוה"ג וא"צ מום קבוע לפדות עליו וכן הוא בתמורה (דף יז) אמר שמואל המקדיש טריפה צריכה מום קבוע לפדות עליו ופרש"י ז"ל דסבר נחתא עליו קדוה"ג וכו' ומפרשין שם טריפה איכא במינה יעושה"ה ואכ"מ וזה פשוט וברור: והנה לפי המבואר בסוגי' דתמורה (דף י"ז).

(ר"א אומר הכלאים והטריפה והיוצא דופן וטומטום ואנדרוגינוס לא קדושין ולא מקדישין ובגמ' אמר רב פפא כבהמה טמאה מה בהמה טמאה לא קרבה ולא נחתה לה קדוה"ג אף הנך לא קרבי ולא נחתה לה קדוה"ג יעו"ש היטב בסוגי' וברמב"ם פ"ב מאיסורי מזבח ה"י יעו"ש ומבואר דיוצא דופן הוא פסול כזה שמסלק תרויהו הכשר ההקרבה וגם גוף הקדושה.

ואולם ברור דהיכא דלא יהי' בכח הפסול דיוצא דופן להפקיע גוף הקדושה מ"מ ברור דעכ"פ מסלק את הכשר ההקרבה דהא לא גרע משאר הפסולין שלעולם אין בכחם להפקיע הקדוה"ג ומ"מ יש דין פסול למנוע הכשר הקרבה ה"ה בפסול דיוצא דופן אף שהוא פסול אלים כזה שמסלק גם את גוף הקדושה מ"מ במקום שאינו יכול לסלק גוף הקדושה מסלק הכשר ההקרבה עכ"פ דאטו משום דכחו מרובה לסלק הקדושה עצמה לא יוכל לסלק תורת הכשר הקרבה וזה ברור בסברא ב) [ויש להעיר בזה מהא דכתב רש"י ז"ל בשבת (קלו).

(בד"ה איתרחשי וכו' ומיהו מיום השמיני הוא דירצה דאורחא לאו בת הקרבה עיי"ש וכבר העירו הפמ"ג והמנ"ח דמדברי רש"י ז"ל מבואר דבבמה דכשר לילה כזבחים (ק"כ.) (דשפיר יכשר להקרבה בליל שמיני ואם נימא דפסול שמסלק גוף הקדושה וגם הכשר ההקרבה דמ"מ היכא דאינו יכול לסלק את גוף הקדושה מסלק עכ"פ הכשר הקרבה אם כן הלא שיטת רש"י ז"ל בבכורות (דף כא:) דאין הקדש חל על מחוסר זמן ומבואר דסובר דמחוסר זמן הוא פסול המונע גוף הקדושה.

וא"כ אמאי לא נימא דבליל שמיני נהי דאמרי' בזבחים (י"ב.) (ובחולין (פ"א.

(לילה לקדושה יום להרצאה יעו"ש דגלי קרא שפסול מחוסר זמן בליל ח' אינו מסלק גוף הקדושה אבל מ"מ נימא דימנע הכשר הקרבה עכ"פ דאטו גרע פסול זה משאר פסולים המונעים הכשר הקרבה וה"נ בפסול דמחו"ז אף שבליל ח' היקלש מלסלק הקדושה אבל מ"מ ישאר מניעת הכשר הקרבה. וא"כ גם בבמה דליכא פסול לילה מ"מ יפסול בליל שמיני מהקרבה בתורת מחוסר זמן שפסול גם בבמה וע"כ מוכח מזה דפסולים כאלו שאינם מסלקים בשום פעם את הקדושה שפיר יכולים למנוע הכשר הקרבה אף דקדוש.

אבל פסול כזה המונע ההקדש שפיר כל ענין פסולו אינו גדר מניעת הקרבה רק סילוק ההקדש ובמקום שאינו יכול לסלק ההקדש כשר גם להקרבה ולכן שפיר כיון דלרש"י ז"ל לטעמ' בבכורות (כ"א.) (מחוסר זמן פוסל ההקדש שוב בליל ח' דגלי קרא לילה לקדושה שאינו פוסל ההקדש שוב ילפינן מזה דלגמרי פקע הפסול וכשר להקרבה כי נסתלק תורת מחו"ז והא דאינו קרב בליל ח' הוא משום דלילה הוי פסול במקדש לכל הקרבנות דביום צותו כתיב כמגילה (כ) אבל בבמה דכשר לילה שפיר בליל ח' דפקע פסול דמחוסר זמן לגמרי מותר להקריבו.

וזה סותר לסברא שכתבתי ואמנתי דמפורש בתוס' זבחים (דף י"ב.) (בד"ה לילה ובחולין (דף פ"א.

(דלמאן דאמר אין פסול לילה בבמה מ"מ אם שחט קרבן בליל ח' פסול יעו"ש וא"כ לכאורה סברא זו אם פסול המונע גם גוף הקדושה מסלק תורת הכשר הקרבה ג"כ היכא דאינו מסלק הקדושה הוא מחלוקת רש"י ותוס' דלתוס' שפיר אף דאין בכח הפסול לסלק הקדושה דגלי קרא לילה לקדושה מ"מ מונע הכשר הקרבה ולרש"י ז"ל כיון דליכא סילוק קדושה ממילא כשר להקרבה.

אבל באמת ז"א דהא כבר הבאתי שיטת תוס' בזבחים (קיד:) ובתמורה (דף יט.) (דהקדש חל על מחוסר זמן רק דיש איסור להקדיש יעו"ש ומבואר דשיטת תוס' דפסול מחוסר זמן אינו פסול המונע גם גוף הקדושה דהא שיטתם דחל ההקדש והוא רק ענין פסול להכשר הקרבה ומשום הכי שפיר בליל ח' אף דאמרה תורה לילה לקדושה ונסתלק האיסור גברא שלא להקדישו אבל מ"מ הפסול נשאר בתוקפו דהיינו מניעת הכשר ההקרבה ולכן שפיר דעת התוס' דגם בבמה פסול בליל ח'.

אך מרש"י ז"ל מוכח לכאורה דמחו"ז כיון שענין הפסול סילוק הקדושה בליל ח' דגזו"כ שחלה הקדושה נסתלק הפסול לגמרי: ואולם נראה די"ל דאין ראי' דהא מבואר בירושלמי (פי"ט דשבת) ליל שמיני כשמיני ובש"ס דילן חגיגה (דף ט.) (וכריתות (דף ז').

(ס"ל לר"י דלילה לאו מחוסר זמן יעו"ש. וע"כ י"ל דזהו טעמו של רש"י ז"ל דמכשיר קרבן בליל ח' בבמה משום דנסתלק לגמרי שם הפסול שהי' מחוסר זמן הרי לילה אינו מחוסר זמן.

אבל אלו הי' עליו שם מחו"ז שפיר הי' פוסל את ההקרבה אף במקום שאינו פוסל ההקדש דלא גרע משאר פסולים שבכחם למנוע הקידוש ליקרב אף שקדוש קדוה"ג וז"פ ולפי זה ניהא סברת הרמב"ם ז"ל דפוסל יוצא דופן אף בולדות קדשים והלא קדמה קדושה במעי אמן. ולפי מה שכתבתי ניהא עפ"י דברי הש"ס בחולין (דף ע"ה).

(אהא דאמר מה אשם מוצא מכלל שליל דשליל הנמצא במעי אמו מוקדשין פסול להקרבה [דפריך לר"י דחייבין על חלב שליל כרת] אלא לדידך ליקרב ומשני מידי דהוה אמחוסר זמן יעו"ש ומבואר דפסול שליל להקרבה מצד מחוסר זמן. והנה המנ"ח מ' רצ"ג דן לפי דברי התוס' בתמורה (דף י) דבעובר ליכא פסול דמחוסר זמן א"כ אמאי אמרינן דשליל יש בו פסולא דמחוסר זמן וכבר כתבתי בזה במכתבי הקדום.

והנה, בפשיטו יתכן עפ"י דברי הגמ' בזבחים (י"ב.) (ובחולין (פא).

(לילה לקדושה יום להרצאה יעו"ש דמותר להקדיש קרבן בליל שמיני אף דאינו כשר להקרבה. וכבר הבאתי דברי תוס' שם דגם בבמה דליכא פסול דלילה מ"מ אין מקריבין קרבן בליל ח' משום דהוה מחוסר זמן.

ומבואר דשיטת תוס' דיש פסול דמחו"ז לענין לפסול מהקרבה גרידא שהרי אף בליל ח' דמותר להקדיש מ"מ פסול עדיין מליקרב מצד מחו"ז ואף בבמה דליכא פסול לילה יש פסול דמחו"ז וא"כ יש לומר גם בעובר דהא דכתבו תוס' דליכא איסור להקדיש מחו"ז ותופס קדושתו כשהוא במעי אמו דמ"מ זה לא עדיף מליל שמיני דג"כ מותר להקדיש אבל עדיין אינו חזי להקרבה וליכא בזה קידוש ליקרב ומש"ה שפיר פסול חלב השליל להקרבה דלענין הקרבה גם במעי אמו

הוא מחוסר זמן וזה פשוט: וא"כ מובן שפיר הטעם דפסול יוצא דופן בולדות קדשים דהא פסול יוצא דופן נהי דהוי פסול כזה שמפקיע גוף הקדושה אבל מ"מ היכא דאינו יכול להפקיע הקדושה מ"מ עכ"פ מפקיע הכשר הקרבה.

וא"כ הא טעם ראב"ד ז"ל דכיון דקדמה קדושה לפסול אין בכח הפסול דיוצא דופן להפקיע מה שכבר חל והתינח אם הי' קדוש ליקרב גם במעי אמו א"כ קדמה קדושה בתרתי בגוף הקידוש ובקידוש ליקרב שפיר לא הי' בכח הפסול דיוצא דופן להפקיע את שכבר חל. אבל הלא במעי אמו יש בו פסול דמחוסר זמן המונע הכשר הקרבה ונמצא שלא הי' עליו קידוש ליקרב כלל במעי אמו א"כ לא קדים כלל הקדושה לקרב ליציאת דופן ושוב שפיר פוסל דנהי דגוף הקדושה הי' במעי אמו ואין בכחו לסלק הקדושה אבל מ"מ גם בכה"ג יכול למנוע הכשר הקרבה שלא קדם לו.

דענין הפסול יכול להיות גם במניעת הכשר הקרבה בלתי הפקעת הקדושה וזה נכון בסברת רמב"ם ז"ל: ויתישב בזה היטב דברי התוס' בזבחים (ק"ד.) דלמ"ד במעי אמן הן קדושים ויצא דרך דופן בעי מום קבוע לפדות וכן הוא בקרית ספר (פ"ד מתמורה) בדעת רמב"ם ז"ל וכבר תמה באו"ש דהרי יוצא דופן גרע מבעל מום שהרי גם תמורה ומעשר דחלין על בע"מ אינן חלים על יוצא דופן א"כ אין לך מום גדול מזה וכן מצאתי להגאון ר"ד פרדו בס' חסדי דוד לתוספתא (דתמורה פ"ג) ולפמ"ש ניהא כי באמת מאחר דקדמה קדושה ללידה לא הי' ראוי לחול כלל פסול דיוצא דופן וכסברת ראב"ד ז"ל אך הטעם כנ"ל דקדושה ליקרב לא קדמה משום דהו"ל מחו"ז ומהני הפסול למנוע הכשר הקרבה וכ"ז לענין הקרבה בעצמה אבל הקדוה"ג שקדמה שפיר נשארה ולא מהני פסול דיוצא דופן להפקיע קדושה שכבר קדמה וע"כ שפיר בעי מום קבוע לפדות ואינו דומה לכל יוצא דופן שמועיל ענין הפסול לסלק שניהם הקדושה והכשר הקרבה משא"כ זה דלקדוה"ג שקדם אינו מועיל פסול יוצא דופן להפקיע רק להכשר הקרבה ולפי"ז מיושב קושית כת"ר דלמאי הוצרך הש"ס לומר טעם פסול דשלייל מצד מחו"ז תיפוק לי' משום יוצא דופן ולפמ"ש ניהא כי הא בהא תליא ובס"ד דש"ס דבמעי אמו ליכא פסולא דמחו"ז כלל אף להקרבה א"כ חלה הקדושה במעי אמו ליקרב ושוב לכ"ע לא יפסול כלל מצד יוצא דופן שהרי הקדושה קדמה בכל ענינים בקדוה"ג ובהכשר הקרבה וליכא פסול כלל.

ומש"ה משני דיש פסול דמחו"ז לענין הקרבה ולכן שפיר רמב"ם ז"ל למסקנא דאינו חל קידוש ליקרב במעי אמו רק קדוה"ג גרידא שפיר מהני פסול דיוצא דופן להפקיע הכשר הקרבה עכ"פ שבוזה לא קדם לו שום קדושה וזה נכון: ג) ודע דבהא דאמרינן בבכורות (דף ט"ו:) דתני רבנן זכר לרבות את הוולד ונקבה לרבות את התמורה ואין לי אלא ולד תמימין ותמורת תמימין ולדבעלי מומין ותמורת בעלי מומין מנין כשהוא אומר אם זכר לרבות ולד בעלי מומין וכו' מיפלג פליגי בהו איכא למ"ד קדשי ליקרב ואיכא למ"ד קדשי לרעי' יעו"ש וכן הוא בתמורה (דף יז:) ומבואר מזה דולדות בעלי מומין מוקדשין לחד מ"ד קרבין אף שאין אמן קרבה ואולם אינו מבואר בולדות בעלי מומין אם בעינן לידה דרך רחם ואם לאו יהי' פסולין משום יוצא דופן או דדמי לכל ולדות קדשים דאף אם יצאו דרך דופן אינן נפסלין לשיטת ראב"ד ז"ל והנראה בזה דהא סברת הראב"ד ז"ל בתו"כ (פ' אחרי) דמכשיר יוצא דופן בולדות קדשים הוא משום דקדמה קדושה ללידה אין בכח הפסול לסלק מה שכבר חל והנה כבר ביארתי דבעינן קדמה קדושה בכל בין ליקדש בין ליקרב דאזי שפיר נגד מה שיש בכח הפסול לסלק הקדושה וגם למנוע הכשר

הקרבה הרי קדמה קדושה בכל אופן דכבר הי' חלות קדושת הגוף וגם קידוש ליקרב ואין בכח זה שיצא דרך דופן לסלק מה שכבר קדם לו.

אבל אם במעי אמו לא חלה הקדושה בתרתי רצוני לומר קדוה"ג וגם קידוש ליקרב אזי שפיר כשבא הפסול שענינו בשניהם יכול לסלק את מה שלא קדם לו ואם לא קדם הקידוש ליקרב מונע הכשר ההקרבה. והנה לפי זה קשה בשיטת הראב"ד ז"ל דסובר דולדות קדשים דבמעי אמן הן קדושים וע"כ דחלות קדושתן הוא ליקדש וגם ליקרב והא מפורש בסוגי' דחולין (ע"ה).

(דבמעי אמו דומה למחו"ז ואף דנימא דאין בו בעובר מחו"ז כלל רק דומה למחו"ז וכמ"ש במנ"ח הא מ"מ אינו ראוי ליקרב במעי אמו מאיזו טעם שיהי' וכיון דלא קדם קדושה אף ליקרב יש בכח זה שנעשה יוצא דופן להפקיע מה שקדם לחול. וע"כ צריך לומר דבמעי אמן אף שבעצמותו אינו ראוי ליקרב מ"מ קדיש ליקרב אגב אמי' וכמ"ש התוס' בזבחים (קי"ט).

(יעו"ש, וכששוחט וזורק האם יש גם על העובר תורת קרבן וכהא דתמורה (י"א.) דהשוחט את החטאת ומצא בה בן ד' דאינו נאכל אלא לזכרי כהונה ולפנים מן הקלעים וליום ולילה יעו"ש ולכן שפיר כיון דלראב"ד ז"ל ליכא פסול מחו"ז בעובר שוב שפיר מהני למיחשבי' תורת קדיש ליקרב עי"ז שחזי אגב אמי': ולפי"ז זהו רק בולדות קדשים תמימים אבל ולדות קדשים בעלי מומין דבמעי אמן לא חזי ליקרב אגב אמי' דהא אמי' בע"מ היא א"כ חלות הקדושה ליקרב הוא בשעה שיצא לאויר העולם ונעשה בהמה בפ"ע וביותר ראיתי להדיא בשיטה מקובצת לבכורות (דף טו:) דכתב דולדות בעלי מומין אינו חל עליהן קדושה גמורה כשהוא במעי אמו משום דהוה כאברי האם דלא חזי להקרבה ועומדת לפדות יעו"ש"ה וא"כ שוב בזה הרי לא קדים הקידוש ליקרב ושפיר כשיעשה יוצא דופן יפסול עכ"פ מהקרבה שלא קדים לו הכשר זה וזה הערה חדשה דאף דבש"ס מדמי ולדות בעלי מומין לולדות תמימים מ"מ יש חילוק ביניהם אם יולדו דרך דופן דולדות תמימים יקרבו וולדות בע"מ יפסלו מצד יוצא דופן ועיין ירושלמי שקלים (פרק ד' ה"ד) ר"ח בשם רב רבי אבהו בשם ר"י קדשי בדק הבית שפדאן תמימים יצאו לחולין מתניתין אמרה כן ולדן וחלבן מותר לאחר פדיון ר"ח בשם ר"ח תפתר שפדאן תמימים והוממו וכו' ובס' תקלין חזתין שם תמה מאוד בפ"י יעו"ש שהאריך טובא.

וראיתי בנועם ירושלמי שם דמפרש דהראי' דקדשי בד"ה נפדין תמימים מהא דולדות בעלי מומין מותרין ע"י פדיון יעו"ש מה שהאריך בהא דבכורות (י"ד:) דנפדין בלא מום משום שלא יהי' טפל חמור מן העיקר. ולפמ"ש יש לפלפל בסוגי' שם ואכמ"ל: ובנדה (דף מ"א).

(אהא דאמר דאיצטריך תרי קראי חד לבהמת חולין דאוליד דרך דופן ואקדשה וחד לבהמת קדשים דאוליד דרך דופן וקסבר ולדות קדשים בהויתן הם קדושים וכתב רש"י ז"ל דלא גרסינן ולדות קדשים בהויתן הן קדושים ופירוש משובש הוא דכ"ש למאן דאמר משעת יצירה הן קדושים דהיינו במעי אמן דאיצטריך למעוטי עכ"ל וראב"ד ז"ל בתו"כ באמת הוכיח מזה דלמ"ד במעי אמן הן קדושים אינו פוסל יוצא דופן.

והנה לרמב"ם ז"ל דשיטתו (בפ"ד מתמורה ה"ח) דפוסל יוצא דופן בולדות קדשים אף דפסקינן שם (בפ"ד מתמורה ה"ג) דבמעי אמן הן קדושים א"כ יקשה מהא דאמר וקסבר ולדות קדשים בהויתן הן קדושים דאפי' אם במעי אמן ג"כ פוסל וכקושיית רש"י ז"ל ונצטרך ג"כ למחוק הגירסא. ואמנם לפי דברינו בטעם סברת רמב"ם ז"ל יש ליישב הגירסא הכתובה וזהו.

עפ"י דברי הש"ס תמורה (י"ט:) דר"ש ס"ל דלא אמרי' מיגו דנחית ק"ד נחית קדוה"ג וביאר בשמ"ק כריתות (כ"ח.) דר"ש ס"ל דאין קדוה"ג חל בדבר שאינו ראוי ליקרב דקדושה וקידוש ליקרב חדא הוא עייש"ה ועיין בזה בירושלמי פסחים (פ"ט הלכה ו') דר"ש אמר נקיבה לעולה לא קדשה אלא הקדש דמים יעו"ש וא"כ ניחא שפיר דשם בסוגי' דנדה אזיל לר"ש כמבואר שם ושפיר לר"ש כיון דבמע' אמן הן קדושים א"כ קדמה קדושה שוב אין יוצא דופן פוסל מה תאמר דלא קדמה קדושה ליקרב והפסול מונע הכשר הקרבה ז"א דלר"ש כיון דהי' קדוה"ג בע"כ הי' קידוש ליקרב ועכשיו שאין הפסול מונע הקדושה ממילא כשר להקרבה דקדושה והכשר הקרבה חדא הוא לר"ש אבל רמב"ם ז"ל דפסק כרבנן דנחתה קדוה"ג אף במה דלא חזי להקרבה שפיר י"ל כנ"ל דמהני פסול דיו"ד להפקיע ההכשר דהקרבה שזה לא קדים לו קדושה ליקרב וכן"ל.

[ועיין בירושלמי שקלים (פ"ד הלכה ד) ההן אמר הקדיש דמים הקדיש וההן אמר הקדיש גופו הקדיש יעו"ש באורך ושם בסמוך כל שאינה יכולה ליקרב לא קדשה אלא הקדש דמים:] (ד) ודע ודע דבגוף קושית המנ"ח דאמאי אמרי' דחלב שליל אינו קרב משום דהו"ל מחו"ל והרי בעובר ליכא פסול מחו"ל כתוס' בתמורה (י'): יתכן ליישב עפ"י דברי השמ"ק בזבחים (י"ב).

(דכתב הטעם דבמע' אמו ליכא פסול דמחוסר זמן וז"ל א"נ במע' אמו אינו ראוי להקרבה ורחמנא לא פסול משום מחו"ל אלא כשנולד וראוי הוא להקריבו רחמנא פסלי' משום מחו"ל עייש"ה ומבואר מזה דפסול מחו"ל הוא רק במה דשייך להקרבה לולי הפסול אבל בעודו במע' אמו דאינו ראוי להקרבה כלל אינו נתפס בו שום פסול ואולם לכאורה יש לעיין הרי גם במע' אמו חזי הוא להקרבה אגב אמי' שהרי אם ישחוט האם יהי' הולד בר הקטרה ומוכן הוא אגב אמו וכעין דאמרי' בחולין (ע"ד).

(יש במינו שחיטה אגב אמו עיי"ש וה"נ בר הקטרה הוא אגב אמו אך ז"א דהא חלב שליל אימעוט מהקרבה ובאמת אינו נקרב אף אם היתה אמו ג"כ קדש ומכ"ש היכא דהאם חולין שאין הולד בר הקרבה ומש"ה לית בו פסול דמחו"ל. וא"כ ניחא דכ"ז למסקנא דהוה פסול חלב שליל שפיר לית בי' בעובר משום מחוסר זמן אבל אי אפשר להכשיר חלב שליל משום דאין פסול מחו"ל בעובר ז"א דאם חלב שליל קרב א"כ בר הקטרה הוא שפיר יש בו פסול מחו"ל וז"נ: ה) והנה בסוגי' דחולין (דף עה).

(הנ"ל דאמר הטעם דחלב שליל אינו קרב מידי דהוה אמחוסר זמן יש להעיר עוד דהנה במס' מנחות (דף נ"ח.) איתא ת"ר שאור בל תקטירו אין לי אלא כולו מקצתו מנין ת"ל כל ופליגי אביי ורבא בפירושא דמקצתו דלאביי מרבי חצי זית ולרבא מרבי חצי קומץ יעו"ש בסוגי' ובתוס' שם ד"ה אביי יעו"ש וראיתי בתורת כהנים (פרשת ויקרא פרשה י"ב) וז"ל שאור לא תקטירו אין לי אלא המרובה המיעוט מנין ת"ל כל שאור ובפירוש הראב"ד ז"ל עמד על שינוי הלשון מגמרא דילן דנקיט הריבוי על מקצתו ומאי זו הכוונה דתו"כ דנקט הריבוי על המיעוט יעו"ש, ונראה לפרש עפ"י דברי הגמרא במעילה (דף י"ז).

(ומנא תימרא מדתניא נשפך על הרצפה והי' מקומה קטפרס איהל על מקצתו טהור איהל על כולו טמא מאי מקצתו אילימא מקצת דם והאר"ח אמר רבי רביעית דם שהגיס בה טהורה אלא לאו ש"מ כאן בכולו כאן במקצתו ש"מ כאן בכולו דהיכא דאתי רביעית דם ממת שלם חשיב ומטמא אבל רביעית שאינו בא ממת שלם אלא ממקצתו אינו מטמא יעו"ש ובתוס' שם.

ומבואר דיש חילוק בין מקצת מתוך כולו למקצת גרידא. ועי' ברכות פ' כיצד מברכין, ולפי"ז גם בשאור י"ל דזה דמרבין מקטיר מקצתו הוא רק היכא דהאיסור בכולו כגון שעירב שאור עם כל המנחה והוא מקטיר מקצתו ולזה אמר בתורת כהנים לרבות המומעט היינו אף אם אין השאור מעורב בכולה מנחה רק במיעוטה מ"מ עובר.

דגזה"כ לרבות דלאו דוקא במקצתו דהיינו מתוך כולו עובר רק אפילו במיעוטו שאין האיסור רק במיעוט גרידא ג"כ עובר וזה פשוט: ובזה מובנים דברי הרמב"ן ז"ל בפירוש התורה (פ' ויקרא ב' י"א) כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ אסר להביא מנחה חמץ וכו' ואמר ממנו לאסור מקצתו כלומר חצי קומץ ע"כ יתמה מאוד בס' תוספת העזרה לת"כ ויקרא דהא בגמ' מנחות (נ"ז).

(מבואר דלאו מדכתיב ממנו ילפינן אלא מריבויא דכל יעו"ש שהניח בצ"ע. ולפמ"ש י"ל דרמב"ן ז"ל אזיל בשיטת התו"כ דדריש מריבויא דכל לרבות המועט והיינו כמש"כ דאפי' אם לא הי' האסור רק במיעוטו ג"כ אסור ומנ"ל לרבות כ"כ הא י"ל דמרבין רק מקצתו דהיינו אם האיסור בכולו והוא מקטיר רק מקצתו אבל לא בכשהאיסור רק במיעוטו וע"ז כתב רמב"ן ז"ל דיש לימוד על מקצתו מקרא דממנו לאסור מקצתו ולכן לפי שי' הת"כ דא"צ ריבויא דכל על מקצתו מרבי מיני' גם מיעוטו.

אבל לולי דהי' מיעוט מיוחד על מקצתו לא הוה ידעינן לאסור מיעוטו היכא שאין כולו אסור ופשוט: והנה לפי"ז יש להעיר בדבר חדש בהא דאמרינן בש"ס תמורה (דף ו:): מכאן אמרו המקדיש בעלי מומין עובר בחמשה לאווין וכו' ואשה לא תתנו מהם אלו אשים אין לי אלא כולן מקצתן מנין תלמוד לומר מהם יעו"ש ומבואר מזה דמסברא הוה אמרינן דלא יהי' חיוב במקטיר אברי בעלי מומין רק אם מקטיר כל הראוי להקטרה ומרבין מקרא דאף אם הקטיר מקצתן גם כן חייב.

והנה לפי הת"כ הנ"ל, דאף דמרבין מקטיר מקצתו היינו אם האיסור בכולו והוא מקטיר מקצתו אבל אם אין האיסור בכולו יש סברא דאינו חייב במקטיר אותו המקצת שיש בו הפסול ואיצטריך קרא לרבות בשאור דגם בכה"ג מיחייב: ולפי"ז יש לחקור דרק בשאור הוא דרבי קרא לחיובא גם בכה"ג והטעם דאיסור שאור הלא אינו מעצמו רק ע"י סיבה שע"י שיש שאור בהמנחה נאסרה בהקטרה אבל המנחה גופה בכשרותה עומדת מצד עצמה.

ומש"ה נהי דמסברא הוה אמרינן דאינו חייב רק אם עושה כל פעולת ההקטרה שיש לו לעשות דהיינו שמקטיר כולו ע"ז גלי קרא דגם מקצת יש עליו שם הקטרה וממילא חייב שפיר אף דליכא איסור בכולו דכיון דאין האיסור בעצמו אין חילוק בין אם הוא בכולו או במקצתו. אבל באיסור דהקטרת בעלי מומין ופסולי קרבן דתמיד ענין הפסול הוא בכל הבהמה בכללה כגון בעלי מומין ומחוסר זמן ושאר הפסולין שנתפסת כל הבהמה בפסול זה דהא אינו איסור ע"י סיבה רק בעצמותו אסורה כולה.

וא"כ י"ל דליכא חיוב מקטיר מקצתו רק אם האיסור בכולו כמו שהוא ענין איסור זה אבל כשאין איסור בכולו ליכא חיוב ונהי דרבי קרא דיש חיוב גם בהקטרת מקצתו היינו רק לאפוקי דלא נימא דאינו חייב רק אם מקטיר הכל לזה אשמעינן דיש חיוב בהקטרת מקצתו אבל מ"מ י"ל דזה

נשאר כמו שהוא מסברא דרק במקצתו מתוך כולו דהיינו שהאיסור בכולו עכ"פ ומקטיר מקצתו בזה הוא דחייב אבל כשאין האיסור בכולו פטור על הקטרת מקצתו.

ועי' בש"ס זבחים דף (ק"ז:) גבי שחוטי חוץ דחייב על השלם ואינו חייב על החסר יעו"ש וברש"י ותוס' שם ובמ"ל סוף מעה"ק באורך ויש לדון בזה לכאן ואכ"מ: ואולם לקושטא אין נ"מ בזה דהא בהא תליא דכיון דענין פסול בעל מום הוא ענין פסול הנתפס בכל הבהמה בכללה א"כ לא משכחת כלל דין זה לדון היכא דאין כל הבהמה באיסור בעל מום שהרי הוא ענין פסול שאי אפשר לחלקו לומר מקצתו בע"מ ומקצתו אינו בע"מ ותמיד כל ענין הפסול בכל הבהמה וממ"נ בשאור דאפשר שיהי' פסול במקצת הרי באמת יש ריבוי לאסור מיעוטו ג"כ ובהקטר בעל מום שאינו איסור הבא ע"י סיבה הרי שוב לא משכחת שיהי' בעל מום בחציו ואה"נ אלו הי' במציאות כזה שפיר לא הי' מחויב על הקטרת מקצתו כיון דאין כולו אסור אין חיוב על מקצת דמקצתו בעצמו לאו חיובא הוא אלא א"כ באה מאיסור שלם בכל החלב הראוי להקטרה בבהמה זו אבל אין נ"מ כנ"ל דלא משכחת ופשוט: ו) ואמנם יש להעיר לפי זה בדברי הגמ' חולין (דף ע"ה).

(הנ"ל דאמרינן הטעם דאין חלב שליל קרב אף דתורת חלב עליו לחייבו כרת להאוכלו משום דהוי מחוסר זמן. והלא פסול מחוסר זמן לחייב המקטיר עליו הוא משום דילפינן מבעל מום וכמבואר בחולין (דף פ'): ולילקי נמי משום לאו דמחו"ז דתני' מנין לכל הפסולין שבשור ושבשה שהוא בלא ירצה ת"ל וכו' ובפירש"י ז"ל דגבי פסולין ילפינן בתמורה (דף ו) עובר משום חמשה שמות משום בל תקדישו ומשום בל תשחטו וכו' ומשום בל תקטירו כולו ומשום בל תקטירו מקצתו ע"כ ומבואר דמחוסר זמן ילפינן מבע"מ לחייבו על הקטרתו כולו ומקצתו כבע"מ ולפי הנ"ל דאם הי' משכחת בהמה אחת שלא יהי' פסול מום בכולה לא הי' חיוב על מקטיר מקצת האימורים משום מקטיר בע"מ וה"ה במחו"ז דילפינן מבע"מ לחיוב מקטיר מקצתו ג"כ דינא הכי דאם הי' במציאות שלא יהי' כל האברים הראוים להקטרה באיסור מחו"ז שפיר יהי' הדין דאינו חייב על הקטרת מקצתו.

ומעתה יש להעיר לפי דברי הש"ס בחולין (דף עד:) איבעיא להו מי מונין בו ראשון ושני [נטמאה בהמה שחוטה מי אמרינן שליל שני או לא דאמרינן עובר ירך אמו] רבי יוחנן אמר מונין בו ראשון ושני [דתרי גופי נינהו] ר"ל אמר אין מונין בו ראשון ושני יעו"ש ומבואר דלר"י שליל הוה כתרי גופי עם אמו ולר"ל הוה כחד גופא: והנה זה ברור דאף לרבי יוחנן דכתרי גופי הוה אף דעובר ירך אמו דהיינו רק לענין טומאה אבל מ"מ ברור דלענין דין הקטרה כחד גופא נינהו כיון דמתיר אחד לשניהם דהיינו לאמו ולהשליל דהא הזריקה היא המתרת ההקטרה וזריקה חדא הוא דאיכא וראי' לזה מהא דאמרינן במנחות (דף יד:) גבי כבשי עצרת ושתי הלחם לענין אם פיגל באחד מהם אם נתפגל השני דאמרינן הכתוב עשאן גוף אחד דמעכבי אהדדי והכתוב עשאן שני גופין יעוש"ה בסוגי' ומבואר הסברא דאף דשני גופים הם כיון דמתיר אחד לשניהם הוי כגוף אחד וה"נ לענין הקטרה כחד גופא נינהו כיון דזריקה שהוא מתרת הקטרה זריקה אחת לשניהם.

ולפי"ז יש להעיר דאמאי אין חלב השליל קרב משום מחוסר זמן ולפי מה דהוכיח מנ"ח דכוונת הגמ' דהוי מחו"ז לא דרק דומה למחו"ז וכנ"ל] דהתינח אם מקטיר הכל שפיר יש איסור דמחוסר זמן בהקטרה דאימורי עובר אבל היכא דלא הקטיר אימורי האם כגון שנאבדו וכה"ג אמאי לא יקטיר אימורי העובר והלא אף שיהי' הדין דאברי העובר קרבים מ"מ הרי אינם נחשבים רק

מקצת אימורים שהרי העובר ירך אמו והאם והעובר קרבן אחד הוא דזריקה אחת שהוא הכפרה אחד הוא לשניהם ומשוי להו כגוף אחד וא"כ שוב בזה שאין האם מחוסר זמן והוי האיסור רק במקצתו דהיינו בעובר ומנ"ל בכה"ג ליאסר הקטרת מקצת כיון שאין האיסור בכולו [וגם בפשוטו יש לדון דאמאי נתפוס פסול מחו"ז במקצתו הא מסברא במקצתו ליכא פסול כלל רק בהקטרת הבהמה בכללה א"כ נהי דאתרבי היכי דכל הבהמה באיסורא קאי דכל מקצת ממנה פסול אבל מנ"ל להתפס פסול במקצת גרידא.

וזה י"ל דכיון דאמרה תורה דחלב שליל פסול ודינו כמו מחו"ז א"כ בזה עצמו גלי קרא דנתפס פסול מחו"ז במקצתו. אבל הנ"ל יקשה דאימא רק היכא דמקטיר גם חלב אמו אבל יקטיר חלב השליל גרידא דחייב מקטיר מקצתו דילי' ילפי' מבע"מ מנא לן הא אינו דומה לבע"מ שעכ"פ האיסור בכולו משא"כ בזה]: ואמנם לכאורה ממ"נ הלא בזה דאיצטריך קרא לרבות מקטיר מקצתו לענין הקטרת בעלי מומין ולא ידעינן מסברא דגם הקטרת כזית חשיבא הקטרה בכל מקום עי' זבחים (כ"ח).

((וקט:) ומנחות (כ"ו:) ושם (ט"ז:) (ונ"ז:) ודוכתי טובא רבו מלמנות. אך יש בזה ב' טעמים חדא מצד השלמת האיסור רצוני לומר דס"ד דבעינן שיעשה כל האיסור בשלימות והכוונה דהוה אמרינן דענין האיסור בכללו הוא.

דבזה שמקטיר כל הקרבן האסור להקריבו הוא הגורם האיסור ואין הענין בזה מה שמקטיר בע"מ למזבח דאזי הרי גם כזית הוי הקטרה רק ענין האיסור מה שמקטיר כל האיסור שיש בזה להקטיר ושם ה האיסור הוא הכלליות של האיסור. מה שמצרף החפץ האסור להקטירו ומקטירו כולו.

ונמצא שאם מקטיר מקצתו ליכא ענין האיסור דהרי המקצת אין בו ענין הכללי כלל וכלל וחצי איננו אף חצי מן כולו דכולו הרי הוא איסור שלם ואלו חצי אין בו אף מקצת שם שלם של איסור השלם ודו"ק: ועוד ראיתי בזה בפירוש הראב"ד ז"ל לתו"כ (פ' אמור פרק ז) אהא דאמרינן אין לי אלא כולם מנין אף מקצתם ת"ל מהם וכתב הראב"ד ז"ל פירוש כי לשון אשים משמע כל הראוי לאשים והוא החלב כולו ת"ל לא תתנו מהם עכ"ל ונראה מזה דאין הענין דסלקא דעתן דיהי' צריך הקטרת כולו משום צירוף כל האיסור.

רק משום דין ההקטרה דכיון דכל החלב ראוי להקטרה בעינן שיעשה כל מעשה ההקטרה שיש בקרבן זה ואזי הוא דמתחייב משום הקטרת בעל מום ודומה לזה בזבחים (דף ק"ח.) דמר סבר כי כתיב לעשות אותו על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר אכל בהמה כתיב ומר סבר אכל אבר ואבר כתיב אבל אחד דברי הכל אינו חייב אלא אחת יעו"ש ובמ"ל סוף מעה"ק באורך בזה ומבואר דלמ"ד דבעי' אבר שלם היינו שיהי' נקטר כל האבר אף שעדיין אינו צירוף כל האיסור.

דהעיקר שיהי' הקטרת כל האבר. וה"נ בזה ס"ד דבעי' הקטרת כל החלב אבל אינו תלוי בהקטרת כל האיסור: ונקדים עוד דברי הר"ן ז"ל במס' נדרים (דף פב:) בד"ה אמר דכתב דנהי דיפרנו אמר רחמנא דמשמע כולי' ולא פלגיה היינו שצריך להפך כל הנדר שיכול להפך אבל מה שאינו יכול אינו מבטל שם הפרת כולי' יעו"ש וסברא זו דומה לסברת הר"ן ז"ל בחולין (פ' הזרוע והלחיים) בטעם דשותפות כהן פטור ממתנות ולא מחיים מטעם שה ואפילו מקצת שה וכתב דנהי דאמרי' שה ואפילו מקצת שה היינו היכא דכל שיות שבו חייב דכה"ג כולו שה מיקרי יעו"ש ובא"נ ה' לולב תפ"ה אות כ"ט העיר מגיטין (מ"ג:) יעו"ש ומבואר מזה דכשאין כאן אלא חצי

מיקרי זה כולו לענין החיוב וכן לענין ההיתר ולפי"ז לא קשיא דאמאי מקטיר חלב העובר עובר הא הוי מקטיר מקצתו וליכא ריבוי על מקצת כזה ולפמ"ש הלא ממ"נ אם נימא כסברת הראב"ד ז"ל דמש"ה ס"ד דלא יתחייב על מקטיר מקצתו משום דמשמעותי דקרא אשים היינו כל הראוי להקטרה וא"כ שוב הרי לא בעבירת כל האיסור תליא מילתא רק בקיום הקטרת כל דבר הראוי להקטיר וא"כ עכשיו דגלי קרא דמהם דאף מקטיר מקצתו חייב א"כ לא בעינן כלל הקטרת כל הראוי א"כ שפיר חייב במקטיר אברי העובר אף שאין כולו אסור דהא לפי סברא זו לאו באיסור תליא מילתא.

וכל עצמה של הסברא לומר דבעינן כל האיסור הוא משום דנאמר כסברא הא' דס"ד דעבירת כל האיסור בצירוף שם כולו בעינן א"כ שוב הלא בחלב שליל דאמו מותרת שהרי הבהמה אינה מחוסרת זמן שוב חשיב זה המיעוט כל האיסור כיון דא"א להיות כאן איסור יותר ומיעוט זה ככולו נחשב. ושאיני בשאור דאפשר לחמץ כולו שפיר ס"ד דחשיב זה מקצתו אבל במיעוט זה דחלב העובר הוי זה כולו באיסור ואי דאינו כולו בהקטרה הלא לפי סברא זו בעינן רק כולו באיסור לא כולו בהקטרה: ואמנם דיש לומר בזה דמצרפינן.

תרויהו רצוני לומר דשפיר כיון דמשמעותא דקרא שיהי' פעולת ההקטרה בכל מה שראוי להקטיר וכמ"ש הראב"ד ז"ל דלשון אשים משמעותא כל הראוי לאשים. שוב אף דעכשיו גלי קרא דאינו כן ואף שאינו עושה כל ההקטרה הראוי ליעשות ג"כ חייב מ"מ י"ל דזה דחייבי' רחמנא בעשיית מקצת הקטרה היינו אם עכ"פ הי' האיסור בכל הבהמה אבל היכא דאין האיסור בכל הקרבן בזה הדרינן לסברתין דבעינן שיעשה כל מעשה ההקטרה.

ולאו משום דבעינן עבירת כל האיסור דלזה שפיר הי' מהני מה דהאיסור במיעוטו גרידא שיחשב זה כעבירת כולו כיון דזהו כל האיסור. אלא משום דבעינן פעולת ההקטרה בכל הקרבן דכשמקטיר כל הקרבן שראוי להקטיר עובר משום בע"מ וא"כ אין נ"מ מה דהוי ככולו באיסור כיון דמ"מ אינו כל ההקטרה וא"כ שוב במקטיר חלבי העובר של שליל אף דלגבי האיסור הוי כלל האיסור כיון דליכא יותר מ"מ ודאי דלגבי החלבים לבד האיסור אינו רק מקצת חלבים וא"כ יש לדון דמנ"ל דבכה"ג שאין האיסור בכל הבהמה לא בעינן שיעשה מעשה הקטרה דכל הקרבן.

ועוד יש לעורר ביותר דעכ"פ במקטיר רק מקצת חלב השליל לא יהי' איסור דבזה הוי רק מקטיר מקצתו ואין כולו אסור שהרי כל החלב של הבהמה והעובר ביחד הם הנקראין הקטרה אחת וכנ"ל א"כ על מקצתו של חלב שליל ליכא שם כולו לא מצד האיסור ולא מצד הקטרה. ומנ"ל לחייב על מקצתו כזה וכמ"ש: ז) והנה בגוף ההערה דמדוע יהי' איסור בהקטרת חלב עובר משום מחו"ז הא הוי הקטרת מקצתו שאין כולו אסור ומנ"ל ליאסור בכה"ג הי' נראה דלק"מ כי אלו לא הי' נאמר בתורה מיעוט על חלב שליל שלא יקרב והיינו דנין לאסור הקרבנות מצד מחו"ז שפיר הי' שייך לדון כנ"ל דאם אינו מקטיר חלב אמו הוה זה מקטיר מקצתו דלא מצינו לרבות איסור בכזה אבל הלא בפירוש אמרה תורה מה אשם מוציא מכלל שליל אף כל מוציא מכלל שליל וכדאי' בתו"כ (פ' ויקרא) א"כ גלי קרא שאין חלב זה מוכשר להקטרה ואנן הוא דאמרין דטעמי' דקרא משום דהוה כמחוסר זמן אבל מ"מ כיון דבגופי' כתיב הפסול דאמרה תורה דבעינן דומיא דאשם שמוציא מכלל שליל והרי באשם אין חלב השליל קרב כלל אף במקצתו ונסתלק מדין הכשר הקטרה וממילא אף אם אינו מקטיר חלב האם ג"כ חייב דנסתלק מדין הקרבה כיון דמיעטי' קרא ושאיני פסולי שור.

ושה.

דאמרינן בחולין (דף פ'): דילפינן מבע"מ וכמ"ש רש"י ז"ל שם גם במחז"ז דילפי' מבל תקטיר מקצתו דמוס יעו"ש בד"ה משום, שפיר י"ל כסברא הנ"ל דמקצתו אינו אסור רק מתוך כולו והיכא שאין כולו באיסור בעינן כל ההקטרה ביחד לגמרי וז"פ. לפי זה מיושב קושית כת"ר דתיפוק לי' משום דהו"ל יוצא דופן ולמה לי' קרא למעוטי שליל מהקטרה דבשלמא על תירוצ' הש"ס דהוי מחז"ז לא קשה דחדא מיניהו נקיט אבל הקושיא דל"ל קרא ולפמ"ש ניהא דלולי דגלי קרא דחלב שליל פסול שפיר הוה אמרינן דאם אינו מקטיר אימורי האם דשפיר מותר להקטיר אימורי שליל דאף דהוה יוצא דופן מ"מ כיון דעל האם ליכא פסול דיוצא דופן רק על מקצת של הולד ע"כ ליכא בזה חיובא במקטיר אימורי שליל דהוה מקטיר מקצתו שאין כולו אסור דבכה"ג ליכא חיוב והאם והעובר דקרבתן אחד הוא שניתרין בזריקה אחת ליכא חיוב במקטיר מקצתו ובאתי בזה רק להעיר: ח) ודע עוד דבגוף הדבר שלא יהי' איסור בהקטרת חלב העובר משום דהוה, רק מקטיר מקצתו באופן שאין כולו אסור דלא מצינו ריבוי ליאסור בזה.

נתיישבתי דלק"מ דהא זה ברור דאף לפי הסברא בס"ד דליכא חיובא במקטיר מקצתו מ"מ היינו רק כשדנין לענין חיובא דגברא לחייבו משום מקטיר בעלי מומין למזבח בזה הוה אמרינן מסברא דרק בעושה כל ההקטרה בכולו לא בחסרון עי' זבחים (קט:) ובמ"ל פי"ז ממעה"ק באורך אבל מ"מ פשוט וברור דליכא הכשר הקרבה וריצוי גם בהקטרת מקצתו שהרי בעלי מומין הוא ובמה הוכשר ומצד הקרבן הרי אין זה קרבן כלל דאף בלתי הפסול יש כאן חסרון הכשר.

ולפי זה שוב בחלב שליל הלא משמעותא דקרא דאמר מה אשם מוצא מכלל שליל לא אתי למעוטי חיובא דגברא דהא אין דנין כלל בזה לענין חיוב גברא רק דממעטינן לענין הכשר החפץ שהוא החלב שדנין אם מוכשר להקרבה וממעטינן דפסול וא"כ שוב כיון דידעינן דפסול הוא או משום מחז"ז או משום יו"ד ממילא אף דהוי רק הקטרת מקצתו ויש סברא שלא יתחייב המקטיר מ"מ ידעינן דאינו מוכשר להקרבה דגם מקצת פסול אין לו הכשר הקרבה רק דליכא חיובא בגברא ואנן על הקרבה קיימינן וזה פשוט: ט) ובש"ס יומא (דף סג:) ואשה לא תתנו מהם "אלו החלבים" כו' אין לי אלא כולם מקצתם מנין ת"ל מהם יעו"ש ויש לעורר דמדוע זה נקיט הש"ס בדיוק חלבים דהכוונה אימורי שלמים וחטאות ולא כלל אשים שהוא כולל גם לבשר עולה ובאמת בש"ס תמורה (דף ה'): גריס ואשה לא תתנו מהם "אלו אשים" וכו' אבל צריך מובן גירסא דש"ס יומא וכפי הנראה כן הוא גם הגירסא בתו"כ (פ' אמור פ"ז) אלו החלבים יעו"ש.

ונראה דהנה ראב"ד ז"ל התעורר בפירושו שם כטעם דהוה אמינא לומר שלא יהי' חיוב בהקטרת מקצתו דמדוע נאמר כן כיון דהקטרה בכל מקום חשוב בכזית וכבר הבאתי דבריו ז"ל בסמוך. ויתכן לפרש עפ"י דברי הגמרא פסחים (דף סד:) והתניא והקטירם שיהי' כולו כאחד יעו"ש וכן הוא בתו"כ (פ' ויקרא דיבורא דנדבה פי"ד) וביאר ראב"ד ז"ל בפירושו דהכוונה שיש חיוב שלא יפסיק בהקטרת הקרבן אמנם מצאתי בס' זית רענן להמגן אברהם ז"ל שהוסיף דהכוונה שגזה"כ שלא יהי' מקטיר החלבים של קרבן אחד בשני פעמים אלא בפעם אחת בבת אחת יעו"ש ומבואר מזה דהכשר מצות הקטרה בכל מקום הוא שיקטיר כל החלבים בבת אחת ולכן שפיר כמו דאמרו בפיוגול כהרצאת כשר כך הרצאת פסול יעו"ש בזבחים (כ"ז).

(ובמעילה (ב.) וכמה דוכתי ומבואר דבאותו אופן שהוא מצותו בכשרות באותו אופן יש חיוב בפסול ועי' מנחות (כא).

(הואיל וכנגדו ראוי בחטאות החיצוניות יעו"ש ומש"ה שפיר הוה אמינא דאינו עובר במקטיר את הפסול רק במקטיר כולו כאחת דבאופן כזה הוה הקטרה שבהכשר דהיינו שמקטיר כאחת אבל לא במקטיר מקצתו ואף דזה ודאי שאינו מעכב כאחת מ"מ כיון דכך מצותו לכתחלה דמי לס' תו' פסחים (י"א).

(ד"ה קוצרין דכיון דאינו מביא לכתחלה חשיב מקום שאי אתה מביא יעו"ש וה"נ אינו חייב בפסול רק בעשי' של לכתחלה כמצותו: והנה ראיתי דבר חדש בפירוש ראב"ד ז"ל לתו"כ (פ' ויקרא) וזה לשונו ונראה לי דדוקא באימורין [יש חיוב הקטרה כאחת] אבל באברי עולה הרי שנינו בתמיד (פ"ז) הושיט לו הראשון הראש והרגל וכו' הושיט לו השני לראשון שתי ידיים עכ"ל ומבואר מזה דמצוה זו להקטיר כולו כאחת הוא רק בחלבים אבל לא באברי עולה וא"כ שפיר ניחא דנקט חלבים דבאברי עולה לא צריך לרבות דיש חיוב בהקטרת מקצתו דהא כיון דבהכשר א"צ הקטרה כאחת וכל הקטרת כזית בפ"ע הוי הקטרה כמצותה ממילא ידעינן דיש חיוב בהקטרה דפסולין גם במקטיר מקצתה ולכך בדיוק נקט חלבים לאשמעינן שאף שבהכשר הוה חיוב להקטיר כאחת מ"מ יש בפסול חיוב גם במקטיר מקצתו ופשוט: ויתיישב לפי זה מה דהקשתי בסמוך דמנ"ל לחייב במקטיר חלב השליל לבדו משום מחו"ז והלא הוה מקטיר מקצתו שאין כולו אסור דאמו מותרת ומהיכי תיתי לחיוב על הקטרת מקצתו כזה.

ולפמ"ש יתכן דהנה זה ברור דהא דגלי קרא דיש חיוב בהקטרה להקטיר כאחת דזה רק בהקטרה כזו שיש עלי' תורת מתיר שמתרת הבשר לאכילה דכל כמה דלא הוקטרו אימורין הבשר אסור כפסחים (נ"ט): ומש"ה כיון דמתיר הוא הוי דבר אחד וכעין שכתבו תוס' בזבחים (דף מ"ב.) (שהקומץ דמתיר המנחה חשוב כולו אזכרה אחת יעו"ש ה"ה באימורים דכי איתניהו מעכבי וחשיבי מתירין וכמ"ש התוס' בזבחים (דף מ"ג).

(בד"ה והלבונה וברמב"ם (פי"ח מפסוהמ"ק הלכה ז) והאימורין מתירין את הבשר לאדם ועי' במ"ל שם מ"ש בזה. ומש"ה כיון דכל שיש מקצת שלא הקטיר עדיין הבשר אסור דכולו כאחת הוא המתיר מש"ה חשוב דבר אחד ובעינן להקטיר כל המתיר כאחת.

[ומובן היטב טעמא דראב"ד ז"ל דבעולה א"צ הקטרה כאחת דכיון דעולה כולו כליל ואין על הקטרה תורת מתיר שפיר כל כזית וכזית הוי הקטרה וא"צ בב"א משא"כ חלבים שהם מתירים הבשר בעי' שיקטיר בב"א שיקרב המתיר בבת אחת] אמנם באימורים כאלו שאינם מעכבים היתר הבשר ואין עליהם תורת מתיר אינו צריך כלל להקטירם כאחת דכל כזית וזית הוי הקטירה בפ"ע וז"ב: ולפי"ז לפי מה דראיתי בפירוש ראב"ד ז"ל לתו"כ (פ' ויקרא דיבורא דנדבה פי"ד) אהא דאמר על חלב דפנות וחלב שליל יכול לא יהי' באזהרה אבל יהי' בעמוד והקרב ת"ל חלב ושתי כליות באשם מה אשם מוציא מכלל שליל וכו' וכ' ראב"ד ז"ל פירוש אעפ"י שמיעט מהקרבה דילמא הני מילי דלא מעכב אכילת בשר אלא החלב המכסה את הקרב דהני ודאי כמה דלא מקטרי כהנים לא מצי אכלי בשר אבל הני לא ליעכב באכילת בשר מיהו יהא בכלל עמוד והקריבנו למצוה עכ"ל ומבואר מדבריו ז"ל דזה ידעינן גם בס"ד דאין חלב השליל מעכב בהקטרתו ואשמעינן הלימוד מאשם דמוציא מכלל שליל שאינו במצות הקטרה כלל ואם כי ראב"ד ז"ל על חלב דפנות קאי אבל המעיין שם יראה מבואר דגם על חלב שליל דבהדדי תני להו יעו"ש] וא"כ שוב בחלב שליל שאינו מעכב בהקטרתו לאכילת בשר א"כ אין עליו תורת וגדר מתיר א"כ שוב ברור דא"צ הקטרה כאחת דכל שאינו מתיר א"צ הקטרה כאחת כנ"ל.

וא"כ שוב א"צ שום ריבוי על הקטרת מקצתו בפסול כיון שא"צ להיות נקטר כאחת וז"פ: י) והנה לפי דברי ראב"ד ז"ל הללו דחיוב הקטרה כאחת הוא רק בחלבים שהוא אימורי חטאת ושלמים אבל באברי עולה ליכא חיובא דהקטרה כאחת עלה בדעתי ליישב סוגיא דתמורה (דף ו:): אתמר המעלה אברי בעלי מומין לגבי מזבח [ופרש"י ז"ל אברי הנתחים כמשפט עולה] אמר רבא עובר משום בל תקטירו כולו ומשום בל תקטירו מקצתו יעו"ש ומבואר דבחדא הקטרה יש חיוב משום מקטיר כולן ומשום מקטיר מקצתו והנה צריך מובן מדוע נקיט הש"ס אברים דעולה ולא נקיט גם אימורים דשלמים וחטאת דאם מקטיר כל האימורים הרי עובר משום כולו ומקצתו.

אולם לפי שיטת ראב"ד ז"ל יתכן עפ"י דברי רבנו גרשום ז"ל בתמורה (ו:): שם דהטעם דלוקה משום בל תקטירו כולו ומשום בל תקטירו מקצתו אף דהקטיר כולו ולא מקצתו משום דיש בכלל כולו מקצתו יעו"ש ונראה דמשום זה בדקדוק נקיט אברי עולה דהנה הטעם דמקטיר כולו חשוב גם מקטיר מקצתו אינו מובן דהא נצטרף ונעשה אחד ע"י הצירוף והוי רק הקטר כולו ונראה הוא משום דכל כזית וכזית שנשרף ע"ג המזבח הרי תורת הקטרה עליו מצד הקרבן (עי' ירושלמי פ"ב דשבת ה"א) ואף דנצטרף כולו מ"מ כיון דחל חיוב בתחלה על כל אבר ואבר להקטרה בפ"ע מש"ה לא פקע והוי ע"ז שתי השמות הקטרת כולו מצד הצירוף והקטרת מקצתו משום דכל מקצת ומקצת הוי בגדר חיוב הקטרה בפ"ע אמנם זה רק באברי עולה שאין החיוב להקטירו כאחת ויכול לעשות כמה הקטרות מיוחדות שפיר לא פקע שם מקצתו אף לאחר שצירפו והקטירו כולו אבל באימורים דהחיוב להקטיר כאחת א"כ מצות התורה שיעשה הקטרה אחת שפיר י"ל דכשמצרפו אין עלי' רק שם הקטרת כולו ולא הקטרת מקצתו דכיון דהמצוה הקטרה כאחת הוי חדא חיובא הקטרה.

ומיקרי הקטרת כולו לחוד ולא הקטרת מקצתו ודו"ק. ולפי זה נמצא דבר חדש דבמעלה אימורי בעל מום אין חייב רק משום מקטיר כולו לא משום מקטיר מקצתו: אמנם ראיתי ברמב"ם (בפ"א מה' איסורי מזבח ה"ד) נמצאת למד שאם הקדיש בעל מום ושחטו וזרק דמו "והקטיר אימוריו" לוקה ארבע מלקיות ובכס"מ שם ביאר דדעתו ז"ל דאינו לוקה משום בל תקטירו כולו ומשום בל תקטירו מקצתו ותמה טובא בזה יעו"ש שהביא דברי רמב"ם ז"ל בספר המצות שורש ט'.

ולמה שכתבתי הלא רמב"ם ז"ל דקדק "והקטיר אימוריו" דבשלמים וחטאת מיירי דאלו בעולה הרי כולו כליל ובזה הלא לכ"ע ליכא חיוב משום מקטיר מקצתו דכיון דחיוב להקטיר כאחת כשמקיים מצותו נעשה הקטרה אחת ואין עליו רק שם הקטרת כולו ואיך שיהי' צ"ב דברי רמב"ם ז"ל דשינה לשון הש"ס דנקיט אברי עולה ורמב"ם ז"ל דקדק אימורים ואכ"מ: יא) ודע דבגוף הדבר שכתבתי לדון לפי דברי ראב"ד ז"ל דליכא חיוב הקטרה כאחת בעולה דלפי"ז ליכא חיוב בל תקטירו כולו ובל תקטירו מקצתו רק בעולה בע"מ הנה מצאתי עוד בפירוש ראב"ד ז"ל (פ' אמור פ"ז) דכתב מפורש גם על חלבים דיש חיוב משום בל תקטירו כולו ומשום בל תקטירו מקצתו יעו"ש הנה דגם בשלמים ושאר קרבנות יש חיוב כולו ומקצתו ולא דוקא באברי עולה גרידא: ואולם בהתבונן בדבר נראה דראב"ד ז"ל לטעמי' ניחא שפיר דמחייב גם בחלבים אף דמצות הקטרתן כאחת וזה דהנה ראיתי בפירושו לת"כ שם (פרשה ז' משנה ד') דכתב על הא דעובר משום בל תקטירו כולו ומשום בל תקטירו מקצתו וז"ל ואי קשיא לך וכי האוכל חתיכה גדולה של חלב בבת אחת בהתראה עובר משום בל תאכל כולו ומשום בל תאכל מקצתו ויהא חייב על כל זית וזית ואי אמרת דבזה אחר זה עסקינן הכא ובשתי התראות אם כן מה כולו ומה

מקצתו דקאמר במקצתו נמי משכחת לה תרי ותלתא לאווי דהא אי אתרי בי' על כל זית וזית לקי אכולהו אלא לעולם בבת אחת ובחדא התראה קאמר דלקי תרתי משום כולו ומשום מקצתו מה שאין כן בחלב ודם ושאר איסורים מאי טעמא דחלב ודם בין לזית אחד בין למאה זתים חד לאו הוא דכתיב אבל הכא אע"ג דחד לאו נמי הוא כיון דפרט בהו רחמנא בכולן ממקצתם וכתבי' ללאו בי מצעי הוה לי' כמאן דכתיבי בחד תרי לאוי עכ"ל.

ומבואר מזה דהא דמחייבנן תרתי הוא משום דחשוב כשני לאווי וחייב בהתראה אחת שתיים: והנה לכאורה דברי הראב"ד ז"ל צריכים באור דהא בקושיתו הוי בעי לאוקמא הא דמחייב משום כולו ומשום מקצתו בב' אופנים או דמיירי בבת אחת ובהתראה על כולו ועל מקצתו שבו או דמיירי בזה אחר זה ובשתי התראות בין הקטרה לחברתה וסתר תרויהו.

אופן הא' סתר משום דהוקשה לו דבחלב בבת אחת ובהתראה על כל זית וזית שבו אינו חייב אלא אחת ועל אופן השני הוקשה לו דאם הי' התראה בין כל עשי' ועשי' יש הרבה חיובים אפ' במקצתו על כל זית וזית. וא"כ בתירוצו דחידש ז"ל דכולו ומקצתו כדין שני לאוויין הם למה לי' לאוקמא דוקא בבת אחת הלא אפילו בזה אחר זה יכול לאוקמי ובחדא התראה בתחלה על כולו ועל מקצתו דאי משום דאפילו במקצתו חייב ז"א דרק בהתראה בין עשי' לעשי' חייב על כל זית אבל לא בהתראה בתחלה דזה כהתראה אחת ואינו חייב בכה"ג רק בשני לאוויין ואי משום דבחלב כה"ג פטור הא שאני חלב דאינו רק לאו אחד משום הכי בעינן התראה בין כל אכילה ואכילה משא"כ מקטיר כולו ומקצתו דהוי כשני לאוויין סגי בחדא התראה קודם עשי' הראשונה על כולו ועל מקצתו.

ותו כיון דעדיפות דמקטיר כולו ומקצתו משאר לאוויין משום דחלקינהו רחמנא א"כ מנא לן ללמוד מזה באמת דאף בבת אחת ובהתראה אחת יתחייב שתיים הא י"ל דרק בעושה בזה אחר זה הוא דמחייב שתיים אבל לא בעושה בבת אחת והא דחלקה רחמנא מקצתו מכולו הוא לחיובא על התראה אחת שתיים דלולי החילוק לא הי' מתחייב רק אחת וכמובא וכל שתי זיתי חלב בזה אחר זה בהתראה אחת בתחלה דאינו חייב אלא אחת וכמ"ש התוס' במנחות (דף נ"ה:) בד"ה אף יעו"ש.

ועי"ז שחלקתן תורה לשני לאוין חייב גם בהתראה אחת אבל מנ"ל לחייב בהתראה אחת בב"א במעשה אחת: ולכאורה הי' נראה עפ"י דברי הש"ס מכות (דף כ'): גבי לחייב על כל קרחה וקרחה דפריך היכי דמי אילימא בזה אחר זה ובחמש התראות פשיטא אלא בחדא התראה (והוא קרח בזה אחר זה) מי מחייב והתנן נזיר שהי' שותה יין כל היום וכו' ומשני לא צריכא דסך חמש אצבעותא נשא ואותבינהו בבת אחת דהו"ל התראה לכל חדא וחדא [ופירש"י ז"ל דכיון דעביד בב"א וחדא התראה מחייב על כל אחת ואחת דהתראה אכולהו אצבעות שרי' ע"כ ובארו תוס' שם בד"ה לא דשיטת רש"י ז"ל דבזה אחר זה גרע מבת אחת.

דאם חלקינהו רחמנא והי' התראה אחת ועשאן בבת אחת דהתראה על כל חדא וחדא שדיח מחייב על כל אחת ואחת אבל עשאן בזה אחר זה אינו חייב אלא אחת משום דאינך הוי בלא התראה יעו"ש. ודעת התוס' שם דאפי' בזה אחר זה ובהתראה אחת מחייב כיון דהתחיל לעבור הראשונה תוכ"ד של ההתראה אע"ג דליכא תוכ"ד כי אם בקמייתא מ"מ לא מצי למימר אשתלאי וחייב על כל אחת ואחת יעו"ש] ולפי"ז י"ל דגם שיטת ראב"ד ז"ל כן בהא דחייב על הקטרת כולו ומקצתו

(אף דשם גדר אחר משום דהוי כגופין מוחלקין (כמ"ש תוס' במכות כ': שם) דבזה אחר זה א"א לחייב על התראה אחת דיכול לומר אשתלאי.

ושוב כיון דחלקינהו רחמנא לתרתי ע"כ בכהאי גוונא דהוי בת אחת דאלו דזאח"ז ממ"נ בשתי התראות פשיטא הא בכל מקום כן ובהתראה אחת באמת פטור וע"כ דמיירי בבת אחת וזה פשוט: ואמנם הלשון של ראב"ד ז"ל דנקט אלא לעולם בבת אחת "ובחדא התראה" קאמר דלקי תרתי צריך באור דמאי שייך לומר על בת אחת חדא התראה או שתי התראות הלא בת אחת גופה הוי חדא התראה דשתי התראות היינו שמתרה בין עשי' לחברתה וזה אי אפשר כשעושה בחדא עשי'.

ואם כוונתו ז"ל לומר שא"צ להתרות משום מקטיר כולו ומשום מקטיר מקצתו דהיינו שתי התראות שונות על כולו ועל מקצתו רק סגי בחדא התראה דהיינו שלא להקטיר בעל מום וכיון דחלקינהו רחמנא לכולו ומקצתו ממילא חייב תרתי. ז"א דפשיטא דצריך לקבל התראה על שמונים מלקות ולא מהני אם מתרה סתם משום הקטרת בע"מ: ולכן נראה עפ"י מה דכתב הריטב"א ז"ל במכות (דף כ:): דכתב אין לפרש בת אחת שעשה במקום אחת בפעם אחת קרחה גדולה כשעור חמש קרחות דא"כ ל"ל למפרך ממתני' דנזיר בלאו דידה נמי פשיטא שזה כאוכל אכילה גדולה של חלב שאינו חייב אלא אחת אלא כמו שפירש הרמ"ה ז"ל דהאי בת אחת היינו בזה אחר זה בלי הפסק בנתיים ומשום דליכא הפסק קרי להו בת אחת יעושה"ה ומבואר בזה דגם בקרחה דמחייב על כל קרחה וקרחה היינו בעושה מעשים מצורפים בזה אחר זה עכ"פ וקרי להו בבת אחת משום דבלי הפסק אבל בעושה מעשה אחת בב"א ממש ליכא למאן דמחייב.

וה"נ י"ל במעלה אברים בע"מ למזבח דאם העלן בפעם אחר דהעלאה אחת דאינו חייב אלא אחת כיון דהוא מעשה אחת וכוונת ראב"ד ז"ל דבת אחת בלי הפסק זה אחר זה ואזי מחייב אפילו בחדא התראה כיון דחלקינהו רחמנא וא"צ שתי התראות על כל העלאה והעלאה בפ"ע. רק דמיחייב בזה שהתרה בראשונה על כולו ועל מקצתו קודם שהעלה וזה פשוט: ולפי"ז שפיר מיחייב גם בהקטרת חלבים משום מקטיר מקצתו אף דהוה רק שם הקטרת כולו.

משום דממ"נ במעשה אחת ממש בהעלאה אחת הרי אינו חייב שתיים ובשתי העלאות בצירוף שוב הרי אין זה הקטרה כאחת וכמ"ש הזית רענן להמג"א ז"ל ויבואר בסמוך ושוב שפיר הוה זה מקטיר מקצתו ג"כ דבכהאי גוונא אינו נעשה הקטרה אחת ופשוט ויש לפקפק בגוף הסברא דחשוב הקטרה כאחת מצד המצוה להקטירן כאחת די"ל דכיון דהקרבת פסול שהוא בע"מ וליכא כלל חיוב הקטרה כאחת אף שכנגדו באותו אופן בהכשר הוי שם הקטרה אחת מ"מ בפסול אינו נעשה הקטרה אחת דאין כאן חיוב מצוה שיצרפו ואכ"מ]: וגוף דברי ראב"ד ז"ל שכתב דהריבוי דמקטיר מקצתו הוא לחייבו בב"א שתי מלקיות צ"ע לאביי בתמורה (ו'): דאין לוקין על לאו שבכללות וליכא רק חדא מלקות וע"כ גוף הקרא לגופי' לחייב על מקצתו אבל לא לענין שאם יקטיר כולו שיתחייב שתיים וגם ראב"ד ז"ל בעצמו בסמוך שם כתב כן להדי' דס"ד שלא יהי' חיוב כלל במקטיר מקצת ובכאן כתב דמרב' מקטיר כולו לחייבו גם משום מקצתו וזה צ"ע.

ועוד יש לעיין במה דלא ניחא לי' לראב"ד ז"ל לומר בשתי התראות משום דא"כ ליחייב על כל זית וזית והא א"כ מאי אהני לן בהתירוץ דהי' בב"א וחדא התראה הלא ממ"נ בע"כ צריך לקבל התראה על שני מלקיות דאל"כ אין זה קבלת התראה. וא"כ אם יתרה בתחלה על כל זית וזית שבו ג"כ יתחייב וכמבואר להדיא בירושלמי נזיר (פ"ו ה"ד) אבל אם הי' שפוד אחד של נבילה התחיל לאכול בו אמרו לו תהא יודע משאת אוכל כולו ויש בו עשרה זיתים ואתה מתחייב עשרה

מלקיות מקבל התריה בדעת הזאת יעו"ש ומבואר דאם מתרה בפעם אחת על כמה שיעורים מחייב על כל חדא וחדא וא"כ שוב לאו דוקא משום מקטיר מקצתו הא אף אם מתרה דיש בו כמה זתים מחייב [והלשון של הירושלמי "התחיל לאכול בו" נראה דהכוונה רש"י תוס' מכות (כ:) דהתחיל בראשונה תוכ"ד של התראה מהני על כולהו דלא מצי למימר אישתליין] ועי' בשו"ר קרבן שם שהאריך ויש לעיין בכל דבריו ואכמ"ל בזה: יב) וראיתי בספרא פ' ויקרא (דיבורא בחטאת פי"ד) אמר ר"ש בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי הקטר חלבים כשרין כל הלילה ודוחין שבת.

ע"כ והנה דברי ר"ש' אלו מובאים במנחות (דף ע"ב.) ובפסחים (סח:) ושם הגירסא הקטר חלבים "ואברים" כשרין כל הלילה ודוחין שבת ומבואר דהילפותא גם מאברי עולה דדוחין שבת וצריך מובן מדוע זה השמיט בתו"כ תיבת אברים ונקיט רק חלבים וכבר העיר בזה מר חמיו באו"ש סוף"א מה' ק"פ ומה שתירץ שם דאינו מוכח דדו"ש די"ל דדחינן שתהי' ביום לקיים מצות שירה כבר הקדימו הט"א בר"ה (דף ל).

(בזה יעו"ש) והוא דקדוק עצום דהא תמידין ומוספין של כל שבת הוא עולות וחלבים הם מחטאות שהוא רק במקרה בשבת ר"ח ויו"ט ומדוע זה השמיט הראי' מאברים שהוא דבר הנוהג בקביעות מדי שבת בשבתו. וכבר הרבתי בזה דרכים נכונים בישובו ואמנם לפי דברי ראב"ד הנ"ל יש לומר דרך פלפול דהנה ביבמות (ל"ג:) דאמרי' זר ששימש במאי אי בהקטרה האמר רבי יוסי הבערה ללאו יצאת יעו"ש ומבואר דליכא רק לאו במקטיר אימורים ותמהו האחרונים לפי דברי הש"ס בכריתות (דף יט:) דבכיבוי לכ"ע חייב סקילה ואינו דומה למבעיר וכ"כ התוס' ישנים בשבת (דף כ"ט:) יעו"ש והרי שיטת הרי"ף ז"ל בפ"ב דביצה דבישרא אגומרי יש חיוב כיבוי יעו"ש ועי' ביצה (דף כב:) מהו לעשן וברש"י שם דמכבה הגחלים כשנותן הבשמים עליהם וא"כ אמאי ליכא בהקטרת אימורים רק לאו האיכא גם כיבוי דהוה בסקילה ועי' ירושלמי פ"ב דשבת ואכ"מ.

ואולם לק"מ עפ"י דברי הגמ' בזבחים (דף צא) אמר שמואל המתנדב יין מביא ומזלפו ע"ג האשים וכו' ופריך והא קא מכבה כו' ת"ש יין כדברי ר"ע לספלים שמן כדברי ר"ט לאשים ועוד תניא יין נסך לספלים או אינו אלא לאשים אמרת לא יכבה ומשני לא קשיא הא ר"י הא ר"ש שמואל כר"ש דכיון דאין מתכוין לכבות אין לא תכבה ראי' עליו לאסור וכו' ואה פסיק רישא ולא ימות הוא אפשר דמזליף לי' בטיפין דקות מאוד הלכך אי נמי מכבה בטיפים גסות דבר שאינו מתכוין הוא עכ"ל רש"י ז"ל] יעו"ש ומבואר מזה דהיכא דאפשר בלי כיבוי אף אם עושה באופן דהוי פסיק רישא מ"מ חשוב אינו מתכוין דכל שאפשר בלי פסיק רישא אין פסיק רישא אוסרו.

וא"כ הלא כתבו הפוסקים דהא דבישרא אגומרא הוי מכבה הוא רק בדבר מרובה אבל בדבר מועט כמו כזית לאש הגדולה של המערכה אינו מכבה יעו"ש וא"כ שפיר אמר דליכא רק איסור מבעיר דלכבות הרי אינו מכוון ואף כשמקטירו כולו מ"מ כיון דאפשר בלי פסיק רישא שהרי הקטרה בכזית ואז אינו מכבה ועי' מנחות (ט"ז:) הקטיר שמשום וחזר והקטיר שומשום עד שהקטיר כולו כו' דפליגי אם דרך הקטרה בכך אבל בכזית לכ"ע הוי הקטרה יעו"ש ושוב אף אם מקטיר כולו ג"כ אינו עובר דהא כשאפשר בלי פסיק רישא אין הפסיק רישא אוסרו.

ואמנם יש לדון בזה די"ל דהא דכתב רש"י ז"ל דכשאפשר בלי פ"ר אין זה מיחשב פ"ר דהיינו רק אם כשיעשה באופן דליכא פ"ר לא יהי' ביטול מצוה שפיר חשוב אפשר כמו התם במזלף יין

דיש קיום מצוה במזלף טיפין דקות כמו בגסות ואינו מחויב כלל לזלף בגסות ומש"ה שפיר מיחשב שאפשר בלי פסיק רישא.

אבל היכא דיש חיוב מצוה לעשות באופן דהוי פ"ר י"ל דאין זה חשוב אפשר בלי פ"ר כיון דמ"מ מחמת המצוה א"א לו לעשות באופן זה. ואף דמצד המלאכה יש אפשרות בלי פ"ר א"כ שוב ראוי לתלות בס' הנודע אם מצוה מפקיע שם ראוי מ"מ י"ל דכיון דהענין שאפשר בלי פסיק רישא משוי לי' כאינו מכוון מש"ה מותר ושוב הרי כיון דא"א לו מפאת המצוה הוי זה מכוון גמור וכשדנין לגבי כוונת האדם אין נ"מ מה הוא הגורם אם מצוה או דבר אחר וז"פ ועי' מלחמות לרמב"ן פ' מקום שנהגו ולפי"ז הא קיי"ל בפסחים (ס"ד).

(ובתו"כ הנ"ל דבעינן בהקטרה שיהי' כאחת וכנ"ל א"כ שוב אי אפשר להקטיר בכזית כזית שהרי יש חיוב מצוה להקטיר כולו כאחת ושוב שפיר א"א בלי פ"ר והוי פסיק רישא ויתחייב גם משום ריבוי ואמאי אמרי' דליכא בהקטרה לרבי יוסי רק לאו: ואמנם הדבר נכון דזה דבעינן בהקטרה שיהי' כאחת הוא רק לקיום מצוה דכך מצותו להקטירו כאחת.

אבל מ"מ ברור דלענין שם הקטרה דחשוב הקטרה בכזית רק שביטל מצות הקטרה כאחת. והנה שם בזר ששימש בשבת הלא בלאו זה ליכא קיום מצוה בכל גיוני אף אם מקטירין כאחת דהא נפסל בהקטרתו וא"כ ליכא כלל חיוב הקטרה כאחת בזר ואין דנין כלל לקיום מצוה רק לענין שם הקטרה וא"כ שפיר אף אם מקטירו בכזית ג"כ הוי הקטרה וא"כ שפיר זר זה אפשר לו להקטיר באופן דלא יכבה דהיינו בכזית שאינו מכבה וכשמקטיר הכל אינו חייב משום כיבוי דהא אינו מכוין לכבות ואפשר לו בלא פ"ר שהרי לא יבטל שם הקטנה עי"ז וקיום מצוה בלאו זה ליכא וזה פשוט.

לפי זה נכונים דברי הת"כ דבא ללמד דחביבה מצוה בשעתה דו"ש אף באיסור סקילה וכהא דמנחות (ע"ב.) (דיליף לענין קצירת עומר בשבת דקוצר אב מלאכה) וא"כ למ"ד הבערה ללאו יצאת אינו מוכח מהקטרת אימורים דדוחין שבת רק דנדחה איסור לאו עי"ז דחביבה מצוה אבל לא איסור סקילה דהא בהקטרה דהוי הבערה ליכא רק לאו וכהא דיבמות (ל"ג:) הנ"ל.

ובפרט להירושלמי (פ"ב דשבת הלכה ה') דמאן דמחייב במקלקל בהבערה סבר כר"י דהבערה ללאו יעו"ש א"כ סבר ר"ש גופי' הבערה ללאו ושוב הרי לא יהי' מוכח מהקטרה דדו"ש רק דחביבה מצוה מדחה איסור לאו ומנ"ל לאיסור סקילה. ולזה בדקדוק נקט חלבים והשמיט אברים.

דמחלבים שפיר דהוי חיוב להקטיר כאחת וכאן דהוא בכשרות הרי יש חיוב מצוה להקטירין כאחת ושוב הרי אי אפשר להקטירין בכזית דהא מצותן להיות נקטירין כאחת וע"כ שוב יש בהקטרה זו גם חיוב כיבוי דאף דאינו מכוין הרי הוי פסיק רישא וכאן א"א בלא פ"ר שהרי כאן כהן הוא המקטיר בכשרות א"א להקטיר באופן שלא יכבה דיש ביטול מצוה והש"ס דיבמות הרי בהקטרת זר קאי דאזי ליכא חיוב כיבוי.

וכיבוי לכ"ע בסקילה ומוכח שפיר דחביבה מצוה דו"ש אף, באיסור סקילה. אמנם זה מוכח רק מהקטרת חלבים אבל מהקטרת אברי עולה אינו מוכח לפי דברי ראב"ד ז"ל דבאברי עולה א"צ הקטרה כאחת א"כ אפשר בהקטרה באופן שלא יכבה שוב אף אם מקטיר כולו ג"כ ליכא כיבוי דהא כל שאפשר בלי פ"ר אין זה פסיק רישא והוי רק איסור הבערה והרי הבערה ללאו יצתה א"כ אינו מוכח כלל דחביבה מצוה דוחה איסור סקילה ולכן בדקדוק נקיט חלבים דמזה דא"א

בהקטרת מיעוטו דמצוה להקטירן כאחת ויש חיוב כיבוי דהוי פ"ר הוא דמוכח דדו"ש באיסור סקילה משום חביבה מצוה בשעתה ונכון וזהו לתו"כ דאזיל בשיטת הירושלמי דלר"ש הבערה ללא אבל הש"ס דילן דלא תלי לה במקלקל וכמבואר בשבת (ק"ו).

(א"כ גם לר"ש אמרי' הבערה לחלק שפיר יכול להוכיח דחביבה מצוה דו"ש גם מאברים ופדרים דעולה דאף דבעולה ליכא חיוב כיבוי מ"מ הבערה ג"כ איסור סקילה ופשוט. (ויש לפלפל בזה דכיבוי הוי משאצל"ג עי' כריתות (כ':) ולר"י ור"ש פטור עי' שבת (כ"ט:)) וכן יש לדון דגם בעולה א"א בהקטרת מיעוטו משום איסור הניתוח דכתיב ולא נתח' לנתחים אם לא דנחלק דבהקרבה אין נ"מ שיהי' נקרב האבר כולו או הנתח כולו רק הוא איסור על האדם שלא לנתחו וכיון דכשעבר וניתח הוי הקטרה כמצותה גם לכתחלה בענין ההקטרה ועי' רמב"ם (פ"ד) מפרה (הי"ב) הפשיטה ונתחה כשרה ובמ"ל שם העיר מהא דחולין (י"א).

(יעו"ש ואכ"מ. מש"ה אינו מסלק שם אפשריות בלי פ"ר.

משא"כ הקטרה כאחת הוא חיוב בעצם מצות הקטרה שתהי' נקטרת כאחת ודברתי בזה במק"א ואכמ"ל:] יג) ובירושלמי פסחים (סוף פרק ה' ה"י) והקטירו שלא יערב חלבים בחלבים. והקטירם כולן כאחת.

ופריך הכא את מר והקטירו שלא יערב חלבים בחלבים והכא את מר והקטירם כולן כאחת הירושלמי סובר דפירוש והקטירם כאחת היינו שמותר להקטיר כל החלבים מכמה קרבנות מעורבים כאחת וע"ז קשיא לי' דהא תנן שלא יערב חלבים בחלבים. כן פירשו הפנ"מ והקרבן עדה] ומשני כאן במגיס כאן במזבח ע"כ והנה בפירושא דשנויא נחלקו הק"ע ופנ"מ שם דהק"ע מפרש דכוונת התירוץ הוא דהא דאסור להקריב מעוברין הוא במגיס.

בכלי שרת.

והא דמקטירן כולן כאחת הוא במזבח והפנ"מ מפרש בהיפוך דכנתונה למגיס מותר לערב אבל בהקטרה ע"ג מזבח לא יערב חלבים בחלבים [ועי' תוס' פסחים (סה.) בד"ה אטו במגס גופי' מקטיר ליה ובתוס' יומא (ס"ז:) בד"ה אטו יעוש"ה]: והנה איך שיהי' עכ"פ זה מבואר מדברי ירושלמי (לפי פירושם) דהא דאמרי' והקטירם כולם כאחת אין הכוונה שיהי' חיוב להקטיר קרבן אחד כולו בבת אחת רק הכוונה להיפוך שמותר להקטיר אברים מקרבנות שונים כאחת וזה סותר דברי הראב"ד ז"ל (וכן ד' רש"י ז"ל פסחים (ס"ד:)) דמפרש דבעינן כאחת בקרבן אחד.

ואמנם גוף הירושלמי יתכן לפרש לפי דברי ראב"ד ז"ל דכוונת הקושיא הכא את מר והקטירו שלא יערב חלבים בחלבים ומבואר דהאיסור מצד שמעורב חלבי זבחים שונים והלא הכא את מר והקטירו כולו כאחת ומבואר דבעינן שלא יפסיק בדבר אחר בין הקטרה של קרבן אחד וא"כ ממילא כשמעורב חלבים שונים מפסיק הוא בהקטרה אחרת של חלב אחר בין הקטרה דקרבן זה א"כ ל"ל למעט שלא יערב חלבים בחלבים תיפוק לי' דבעי' והקטירם כאחד שלא יפסוק.

וע"כ משמע דלא איכפת לן בהפסקה אם אינם מעורבין ורק העירוב של חלבים שונים הוא דאסור וע"ז מתרץ הירושלמי כאן במגיס כאן במזבח דזה האיסור להפסיק בהקטרה הוא במזבח ולערב אסור אפילו במגיס וזה נכון: ואמנם דע דמפשטות לשון ראב"ד ז"ל הי' נראה דהכוונה שלא יפסיק בהקטרת קרבן אחד היינו בהפסק הקטרה אחרת בנתיים דחיוב התורה הוא להקטיר חלב קרבן אחד בלי הפסק דבר אחר בנתיים.

אמנם שפיר י"ל דאינו צריך כלל מעשה ההקטרה בבית אחת ואם אינו מפסיק בהקטרה אחרת בנתיים שפיר רשאי להקטיר קרבן אחד באיזהו הקטרות בזה אחר זה וכלשון ראב"ד ז"ל "שלא יפסוק בהקטרתם" והירושלמי דפסחים כוונתו שלא יקטיר בהפסק חלב אחר בנתיים אבל זה אינו מבואר שיהי' חיוב בעשי' אחת דוקא.

ולפי זה צ"ע בדברי המג"א (ובס' זית רענן שהבאתי) דהעתיק והקטירם כאחת היינו שלא יהי' מקריב החלבים בשני פעמים רק בפעם אחת יעו"ש וזה צ"ע דאינו מבואר כלל מדברי ראב"ד דיהי' הכוונה כאחת בעשי' אחת רק הכוונה שלא יהי' הפסק בעשי' אחרת אבל שפיר מצטרפין שתי הקטרות להיות נחשבין כאחת כיון דאינו מפסיק בהקטרה אחרת בנתיים ואכמ"ל [ועי' זבחים (נ"ט): א"ל ר"י והלא כבר נאמר אלף עולות יעלה שלמה וכו' ואלו בבית העולמים ויזבח זבח השלמים כ"ב אלף וברד"ק (מלכים א' ח' ס"ג) תמה דשאני שלמים מעולות שכולן כליל ולראב"ד ז"ל נראה כי השלמים ביחד והעולות בזא"ז ועי' טהרת הקדש]: יד) והנה ברמב"ם ז"ל לא ראיתי שיביא חילוק הירושלמי בין מגיס למזבח וצ"ע הטעם בזה דהשמיט הירושלמי [ועי' בכסף משנה (פ"ז ממעשה הקרבנות ה"א) דכתב דשיטת הרמב"ם דאין חובה כלל ליתן אברים במגיס יעו"ש] אך הלח"מ שם תמה בזה ואכמ"ל] גם לא ראיתי שיביא הדין דהקטירם כולן כאחת.

לבד בקרבן פסח דכתב (בפ"א מק"פ ה"ו) ומקטירין אותן חלבים כל זבח וזבח לבדו יעו"ש ומבואר לכאורה דמפרש דחיוב הקטרה כאחת הוא במזבח שלא יערב חלבים בחלבים בעת הקטרה וכפי' הנ"ל בירושלמי. וגם זה צריך מובן דמדוע זה נקיט דוקא בפסח דין זה.

הא כללא הוא בכלל, הקטרות החלבים שיהי' כאחת ושלא יערב חלבים בחלבים: ועלה בדעתי לפרש דאין כוונת רמב"ם ז"ל בהא דמקטירין חלבי כל זבח פסח להו משום האיסור שלא יערב חלבים בחלבים רק הוא ענין אחר וזה עפ"י מה דאיתא בספרי (פ' קרח פסקא קט"ז) ר' יאשי' אומר מנין אתה אומר שאם הקטיר את החלב כראוי ואינו יודע לשם מי הקטירו שהכהנים נושאים עון על כך ת"ל ואתה ובניך אתך תשאו וגו' יעו"ש ומבואר מזה דיש איסור להקטיר באופן שאינו יודע לשם מי מקטירו.

וזו יתכן כוונת רמב"ם ז"ל ומקטירין אותן חלבי כל זבח וזבח לבדו דהיינו שידע המקריב לשם מי מקטירו וזהו רק בפסח דא"א לאחד להביא רק פסח אחד א"כ כל זבח וזבח לבדו יש לו בעלים אחרים בהכרח דאין אדם ממנה על שני פסחים. והוי מילתא דפסיקא שמקטירין על חלב זבח לבדו אבל בשאר הקרבנות שפיר אפשר להקטיר כאחת חלבי כמה זבחים אם יהי' כולם של בעלים א' דאז הרי יודע לשם מי מקטירין.

ואמנם מצד דין זה דשלא יערב חלבים בחלבים הוא דין בקרבן לא מצד העובד שידע לשם מי ובזה שפיר אף בקרבן של בעלים א' ג"כ אסור לערב חלבים בחלבים דבעינן הקטרת כל קרבן בפ"ע ודין זה הרי השמיטו רמב"ם ז"ל: [ועיין בתוס' זבחים (דף ב.) בד"ה כל הזבחים וכו' ולקמן דמייתי קרא לשם זבח דהיינו שינוי קודש לא מייתי נמי קרא לשם זבח דהיינו שינוי בעלים משום דשינוי בעלים לא שייך לפרש בשעת הקטרה דבשעת הקטרה לא משכחת לשם זבח וכו' יעו"ש ומבואר מדברי התוס' ז"ל דבהקטרת אימורים לא בעינן כלל לשם בעלים אף למצוה [ועי' מ"ל (בפ"ד ממעה"ק הי"א) ובק"א ריש זבחים יעו"ש] וכבר תמהתי במ"א מהך דספרי הנ"ל דמפורש דיש איסור שינוי בעלים גם בהקטרה והארכת בזה ועי' רע"ב (רפ"א

דזבחים) גבי שוחט שלא לשמן דכתב "ויקטיר אימוריהן לשמן" יעו"ש ואכ"מ] וכעת מצאתי בס' טהרת הקודש זבחים שם שהניח בצ"ע.

וליישב דברי תוס' יתכן דהנה בענין חיוב הקטרת אימורים י"ל ב' גדרים הא' דהוא חיוב פרטי של הקרבן ר"ל דכמו דתורת הקרבן לישחוט וליזרק שלמים או עולה וכה"ג כן מדיני הקרבן גם הקטרת האימורים רק דחלוקין בדין העיכוב דכל העבודות מעכבים הריצוי והקטרת אימורים לא מעכבי היכי דליתניהו עי' פסחים (נט:): הב' י"ל דחיוב פרטי של הקרבן דהיינו שמו הפרטי שלמים או עולה אינו על הקטרה כיון שאינה מעכבת הריצוי וחיוב הקטרה הוא חיוב כללי דכל אימורי קרבנות יהי' שלמים או חטאת או תודה יש חיוב להקטיר אבל אין שם הקרבן כלל על ההקטרה וכבר ביארתי ב"ה במ"א עט] זה מכמה דוכתי בש"ס וזו נראה סברת התוס' דס"ל דחיוב הקטרה אינו חיוב פרטי של הקרבן דנימא שתורת שלמים וכה"ג מחייב הקטרתו רק הוא ענין חיוב כללי דאימורי כל קרבן שנזרק דמו במזבח יש חיוב הקטרה עליהם ולכן ס"ל דא"צ לשמה ולשם הבעלים דכבר נסתלק ענין ושם הקרבן הפרטי שזהו המחייב מחשבת הלשמה ומחשבת הבעלים ואמנם הלא מבואר בפסחים (דף ס"ג:): אמר ר"פ הלכך כהן המקטיר את החלב עובר בל"ת הואיל וישנו בכלל הלנת אימורים [כהן המקטיר את חלב של פסח על החמץ עובר בל"ת] יעו"ש: ולכאורה הא מפורש במתני' דפסחים (ס"ג).

(שם דעל כל הזבחים פטור בשוחט על החמץ ורק בפסח הוא דיש איסור זה וא"כ אם הי' חיוב הקטרה רק חיוב כללי. להקטיר אימורי קרבנות א"כ אין על האימורין שם פסח ואמאי יתחייב המקטירין על החמץ הא על הקטר קרבן ליכא חיוב כשמקטיר על החמץ רק על פסח וזה הרי אין עליו שם פסח וע"כ דגם בהקטרת אימורים יש שם הפרטי של הקרבן ואימורי פסח כפסח הם ויש חיוב חמץ בהקטרתם וא"כ שוב אמאי לא יהי' גם חיוב לשמה ולשם בעלים כיון דתורת הקרבן בפרטות עליהם.

אולם יתכן דשאני אימורי פסח משאר האימורים דהנה פעולת האימורים בכל קרבן הרי ענינו היתר הבשר באכילה וכבר דנו תו' בזבחים (מ"ג.) בד"ה והלבונה אם חשיבי מתירין להבשר כיון דכי איתנייהו מעכבי או דלאו מתירין נינהו כיון דהוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר בזבחים (ד':) ועי' רמב"ם פי"ח מפסוהמ"ק ובמ"ל שם.

ומש"ה כיון דעיקר כפרה בדם שזהו עיקר הקרבן והאכילה אינו תנאי בהקרבן מש"ה א"א שיהי' האימורים מתירי האכילה חלק מדין הקרבן כיון דהאכילה גופה אינה מתנאי הקרבן. ולכן ס"ל לתוס' דאין על האימורים רק דין כללי של הקרבנות ולא שם הפרטי ומש"ה א"צ מחשבת הלשמו דבעלים.

אמנם בפסח דאמר בש"ס פסחים (צא:): דעיקרו לאכילה ולחד מ"ד אכילת פסחים מעכבא ועכ"פ חזי לאכילה בעי' לכ"ע יעו"ש שפיר י"ל דיש גם על האימורים תורת פסח כיון דמתירין דבשר נינהו ואכילת הבשר בפסח הוי תנאי להכשר הקרבן שפיר גם מתירי הבשר בכלל הפסח נינהו ושם פסח עליהן ועי' כסברא זו בחי' רשב"א למנחות (י"ד:): יעו"ש.

ולפי זה י"ל דתוס' מפרשו הספרי שאם מקטירין החלבים ואינם יודעים לשם מי דנושאים עון דהיינו חלבי פסח וכדברי רמב"ם ז"ל הנ"ל דבתלבי פסח קאי דבהני חלבים שפיר כיון דבהקטרה שם פסח עליהן יש חיוב דלשמו אבל בשאר הקטרות א"צ שידע לשם מי מקטירו [כן י"ל לחומר

הנושא אף שדחוק בלשון הספרי דמשמעוטי' דבכל הקטרות כן ואכמ"ל בזה) ועי' בירושלמי פסחים (פ"ה ה"ד) הקטיר אמורין על החמץ אית תנא תני חייב אית תנא תני פטור כו' יעו"ש ודוק]: אמנם בגוף הדבר שהקשתי דלפי דברי הספרי דחייב להקטיר לשמו א"כ ל"ל מיעוט שלא יערב חלבים בחלבים והרי כשמערב אינו יודע לשם מי מקטיר.

מלבד התירוץ שכתבתי דנ"מ בהרבה קרבנות של בעלים א' דמצד לשמו הרי שם א' היא ומצד שלא יערב גם בזה אסור נתיישבתי די"ל בפשיטות דאם מערב חלבים בחלבים ומקטיר לשם מי שהוא דשפיר חשוב לשם הבעלים והך דספרי שנושאים עון היינו שמשנהו לשם אחר עי"ז שאינו יודע לשם מי להקריבו וראי' מהא דזבחים (ע"א:) בנתערבו הזבחים דזורק לשם מי שהוא ועי' בפירש"י ז"ל שם דכתב דיאמר בפירוש שם הבעלים שהוא והתוס' נחלקו עליו יעו"ש בד"ה לשם מי שהוא.

ומבואר דאף בזריקה דבעי לשם הבעלים מ"מ בכה"ג דזורקו לשם מי שהוא מהני וכ"ש בהקטרה דמהני וא"כ שפיר לטעם דאינו יודע של מי הרי גם במעורב יכול לחשב לשם בעלים שהוא שלו, תהי' הקטרתו. ועוד אם לא יערב וידע של מי זה ושל מי זה שפיר יוכל להקטיר בב"א משני זבחים.

ולזה אמר שלא יערב חלבים בחלבים דזהו דין בפ"ע שיקטיר כל זבח בפ"ע ולא יערב חלבי שני זבחים אף שיודע לשם מי ופשוט כעת ראיתי במ"ל (פ"א ממעה"ק הי"ח) ציין ומ"ש רבינו וכל האימורים נקטרים כאחד בפ"ה דפסחים עיי"ש כנראה דגרס כן בדברי רמב"ם ז"ל והערני לזה ח"א [טו] ראיתי לכת"ר שכתב לתמוה ע"ד דכתבתי דיש סברא ליאסר הולד באכילה מצד מחו"ז ותמה כ"ת דמחו"ז הוי רק פסול הקרבה ופסול החלב אבל הבשר נאכל עכ"ד.

הנה מעולם לא היתה כוונתי לומר שמשום זה שהוא מחו"ז יאסר באכילה. אך כוונתי הי' עפ"י דברי הש"ס במעילה (דף ז:) אהא דתני במתני' דלרבי עקיבא זריקה מועלת ליוצא ואמרי' בגמ' לא אר"ע זריקה מועלת ליוצא אלא לשריפה אבל לענין אכילה לא ועיי"ש ובתוס' שם.

ונראה מזה דכל פסול להקרבה נתפס ענין הפסול בשני ענינים במתיר ובניתר רצוני לומר דכיון דקדשים אסורים ויש שמועלין בהם א"כ הפסול הוא בשני ענינים הא' שאינו ראוי לעשות בו מעשה עבודות כשחיטה וזריקה והקטרה. ובעבודות אלו אין בכחן להתיר מידי מעילה.

ועוד דאף אם הדם בהכשר הוא וראוי להיות מתיר מ"מ אין דבר הפסול ניתר ע"י זריקה כשרה דכמו אלו הי' הפסול בה מתיר לא הי' בכחו להתיר כן הפסול מעכב בניתר ג"כ. והנה רש"י ז"ל בפסחים (דף עז:) בד"ה דם כתב דמש"ה כי לית' לדם מעכב ואם אין דם אין בשר משום דמתחלת הקדשן הן נאסרים וכפרה אינה באה אלא בדם כו' וכיון דכפרה לית' איסורא להיכי אזיל עכ"ל וכן כתב במנחות (דף מז).

(בד"ה מאי ביניהו וכו' יעו"ש ונראה לפי זה דכל דבר הפסול מלבד שאסור באכילה מצד דין הפסול. יש גם כן איסור מעצמו ע"י הקדשו דכיון דפסול הוא הא אינו ניתר ע"י הזריקה ושוב הרי נשאר איסורא דהקדיש דלהיכי אזיל וזה ברור.

וזו היתה כוונתי דאף דאין מחוסר זמן של שליל פסול כזה האוסר באכילה. מ"מ כיון דלענין הקרבה יש בו דין פסול מחוסר זמן דהא פסול מטעם זה להקטרה אף דהוי חלב גמור שוב י"ל דעכ"פ מעכב הפסול שאינו ניתר בזריקה ונשאר ממילא איסור אכילה בעצם מצד ההקדש.

אבל לא שהפסול דמחו"ז אוסרו רק שמעכב בהיתר איסור הקדשו. וטעם החילוק בין כלו חדשיו ללא כלו ביארתי במכתבי הקדום: טז) והנה ה' נראה עוד בגוף קושיות כת"ר דל"ל מיעוט לחלב שליל קדשים שאינו קרב כחולין (דף ע"ה).

(מה אשם מוציא מכלל שליל וכו' תיפוק לי' דהו"ל יוצא דופן. וכעת ראיתי שכבר עמד בזה ס' עזרת כהנים לת"כ ויקרא ועיי"ש דתירץ דכיון דאינו קרב בזריקת עצמו ליכא איסור יעו"ש ודבריו דחוקים.

ולא ראה ד' ראב"ד ז"ל וכל המקומות שהבאתי בזה. ואמנם יתכן דהנה בהא דהקשה ראב"ד ז"ל בתו"כ (פ' אחרי) בהא דתמורה (י"א).

(דהשוחט את החטאת ומצא בה בן ד' חי דנאכלת דאמאי נאכלת והא יוצא דופן הוא וכמו שהעתיקתי לשונו במכתבי הקדום. לכאורה צ"ע בקושית הראב"ד ז"ל דמאי הוקשה לו הא מפורש בת"כ (פ' ויקרא) ובחולין (ע"ה).

(דחלב שליל אינו קרב דאמרינן מה אשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל יעו"ש וא"כ ממ"נ אם לענין הקטרה הוקשה לו שלא יהי' השליל נקטר דהוה יוצא דופן הא באמת כן הוא דאינו נקטר ואם לענין אכילה הרי כיון דאמו אינו יוצא דופן ושחיטה וזריקה שלה בהכשר הן מדוע לא יהי' נותר השליל באכילה.

ואמנם הדבר פשוט לפי דברי הש"ס מעילה (דף ז'): דאף דזריקה מועלת ליוצא אינו מועלת להתיר באכילה יעו"ש והטעם כנ"ל דכל, שנתפוס בו בניתר פסול אף שבמתיר ליתא לפסולא א"א לו להיות נותר באכילה ונשאר איסור מוקדשין. וא"כ אלו יצא הולד או נטמא הרי ודאי דלא הי' מועלת זריקה דאמו ליוצא ונטמא להתירו באכילה כן אם נאמר דיש פסול דיוצא דופן בשליל שוב איך מהני זריקה דאם להתירו באכילה הא פסול אינו נותר ומזה הוכיח ראב"ד ז"ל דליכא כלל פסולא דיוצא דופן בשליל כיון דקדמה קדושה ללידה דבכה"ג בשום מקום לא הוה יוצא דופן ושפיר נותר באכילה וז"פ: והנה לרמב"ם (בפ"ד מתמורה ה"ח) ולרש"י ז"ל בנדה (מ"א).

(דחולקין בזה וס"ל דבכה"ג דקדמה קדושה הוה יוצא דופן צ"ל בפשוטו הטעם דהשליל קדשים מותר באכילה דגזה"כ בשליל שיהא מותר וכמו דאיתא להדיא בת"כ (פ' שמיני פ"ב) דילפי' מקרא דכל מפרסת לרבות שליל מוקדשין שיהי' נותר באכילה בשחיטה וזריקה דאמו יעו"ש אבל בעלמא שפיר אף בקדמה קדושה ללידה יש פסול דיוצא דופן ולא ילפינן משליל וזה פשוט ולפי זה תתיישב קושית כת"ר דלדידן דגם בקדמה קדושה ללידה הוי יוצא דופן א"כ לא איצטריך מיעוט ליאסר חלב שליל מהקטרה דהא יו"ד הוא.

ולפמ"ש מיושב עפ"י מה דאיתא בת"כ (פ' צו פרשה ט') והבשר לרבות בשר הפנימי שיהא מותר (פי' שאם יצא מקצת אבר חוץ למחיצתו אעפ"י שנפסל מה שבחוץ מה שבפנים לא נפסל] שהי' בדין הואיל והטמא פסול והיוצא פסול מה הטמא אם נטמא מקצתו כולו טמא אף היוצא אם נטמא מקצתו יהי' כולו פסול ת"ל והבשר לרבות בשר הפנימי שהוא מותר עכ"ל.

ומבואר דלולי הקרא הוה אמרינן דא"א לחלק אבר א' שיהי' מקצתו בפסול ומקצתו בהכשר ואיצטריך ריבוי לזה ומבואר דאף בפסול כזה הבא ע"י סיבה הפוסלת כגון יוצא שהציאה לחוץ גורמת הפסול ואינו פסול הכולל כל הבהמה יש סברא שא"א לחלק הפסול ואיצטריך לרבות

ולפי"ז נראה מכ"ש בפסול הבא מעצמו דבזה מאי חזית שיהי' נפקע ממקצתו ויהי' נשאר האיסור במקצתו הלא ענין האיסור אינו ע"י סיבה דנימא שזה שנעשתה בו ענין הפוסל יפסל והשאר ישאר בכשרותו דהא הוא חלות הבא מאליו ע"י דין התורה ונתפס איפוא הפסול בכל הבהמה א"כ שוב הסברא נותנות דא"א לחלק הפסול לחצאין ואי פסול, ראוי להיות כולו פסול והיכא דגלי קרא דמקצתו מותר שוב אית לן למימר להיפוך דכולו מותר.

וכלשון הגמ' פסחים (ע"ט.) שאין קרבן צבור חלוק.

וכלן מותרין: ועי' מנחות (דף יג:) אמר רב הונא אומר הי' רבי יוסי פיגול בירך של ימין לא נתפגל ירך של שמאל וכו' איב"ע סברא לא עדיפא מחשבה ממעשה הטומאה אלו אטמי חד אבר מי אטמי לי' כולי' וכו' ולמסקנא מסיק בתיובתא יעוש"ה ומבואר דפיגול חלוק מטומאה דטומאה שהוא סיבה הפוסלת אפשר לחלק במקצתו שיהי' אבר שנגע בו נטמא כולו והשאר מהבהמה תשאר בהכשרה אבל פיגול שאינו מעשה בפרטיות באבר מיוחד א"א לחלקו ובע"כ כל הבהמה פסולה ובס"ד הי' סבור דכיון דמחשב באבר מיוחד חשוב זה פסול באבר אחד ומסיק דאינו כן.

וע"כ שוב בפסול דיוצא דופן שאינו ע"י סיבה שתהי' באבר א' מאבר השני א"כ שוב לא שייך לחלק הפסול ולומר דהשחיטה וזריקה ואכילה מותרת והקטרה תהי' אסורה שהרי הפסול הוא מאליו בכל הבהמה בשוה הן בבשר הן בחלב ואיך נחלק מקצתו ליאסור ומקצתו להתיר וע"כ או דאסור כולו או דמותר כולו.

וא"כ מיושב קושית כ"ת דלדידן דאמרינן דגזה"כ בשליל להתיר הבשר באכילה הרי מוכח דגזה"כ בשליל עצמו שאין עליו פסול דיוצא דופן דאלו הי' בו פסול הרי לא הי' נותר איסור מוקדשין שבו ע"י השחיטה וזריקה דאמו ונהי דלא ילפינן מיני' כללא לעלמא אבל עכ"פ בדידי' גופי' גזה"כ דאין פסול זה שוב אינו צריך מיעוט כלל להקטרה דא"א הקטרה גרידא במקום שאין השחיטה והזריקה נאסרת וראב"ד ז"ל קושיתו הי' לטעמי' שנאמר שיהי' גם הבשר אסור באכילה משום יוצא דופן אבל לדידן דבזה גזה"כ שוב ממילא כולו מותר ועי' תמורה (ד'): ואשה לא תתנו אלו אשים.

על המזבח זו זריקת דמים יעו"ש וכן ביומא (סג:) ומשמע לכאורה דגם בפסול שבכל הבהמה הי' ס"ד ליאסר הקטרה אף אם השחיטה והזריקה לא תיאסר אבל ז"א דחדא דאם הוה אמרי' כן בכל הפסולים שאין הפסול רק בהקטרה גרידא א"כ הרי הי' בזה גזה"כ דענין הפסולין הוא רק בהקטרה אבל עכשיו דגלי קרא דהפסול בכל הענינים שוב א"א לחלק לחצאין ליאסר הקטרה במקום שאין השחיטה וזריקה נאסרת.

ועוד דאף בס"ד דרק הקטרה אסור בבע"מ מ"מ לא הוה אמרינן שיהי' שחיטה וזריקה הכשר ויהי' נותר באכילה עי"ז דודאי הרי בע"מ הוא פסול בכל הבהמה רק דס"ד שאינו לוקה משום עשי' זו והרי זה כמעשה בחולין בעזרה. אבל פשיטא דאין בזה תורת הכשר קרבן ואנן דנין רק במה דהכשירה תורה מקצתו לתורת קרבן בשחיטה וזריקה ואכילה דא"א ליאסר הקטרה במקום זה בענין פסול שראוי להיות נתפס בכל הבהמה [וזה פשוט: יז] והנה בדברי ראב"ד ז"ל לתו"כ (פ' ויקרא) דכתב דגם לס"ד דחלב שליל קרב אינו מרצה ואינו מעכב לאכילת בשר וס"ד שיהי' קרב למצוה בעלמא יעו"ש יתכן לומר הטעם בזה דמדוע באמת נחלק.

כן בין חלב השליל לכל החלבים עפ"י קושית כת"ר דמדוע לא נפסול חלב השליל להקרבה משום יוצא דופן. אמנם יתכן לומר בזה עפ"י דברי הגמ' בזבחים (פ"ד:) דכל שפסילו בקדש הקדש מקבלו ואם עלו לא ירדו והנה בהך דפסילו בקודש מהו הכוונה בזה יש כמה שיטות עי' תוס' זבחים (פ"ד).

(וברש"י שם וברמב"ם. ושיטה אחת בזה דאם הפסול נולד אחר שכבר הי' קדוש חשוב פסולו בקודש ואם עלה לא ירד ואכ"מ מה שיש לדבר בזה מכמה דוכתי.

ולפי"ז יתכן לחדש בהא דש"ס נדה (דף מ"א.) (אמרינן דפסול דיוצא דופן הוא מהפסולים שאם עלו ירדו דאין פסולו בקדש יעו"ש דזהו רק בכל מקום שהי' יוצא דופן קודם השחיטה א"כ הי' קדם הפסול להקדש ואף במה דהוקדש.

בתחלה מ"מ קדושת הקרבן אינו מתחיל רק מעת השחיטה וכדאמרי' במנחות (ט"ז:) דם סכין מקדשא לי' ועי' סוטה (י"ד:) ועי' תוס' (זבחים ס"ז:) ובש"ס (ריש מעילה) דאם נפסל אחרי שחיטה חשוב פסולו בקודש יעו"ש דתלי' בשחיטה וא"כ כיון דקדם הפסול לשחיטה לא הוה פסולו בקודש ואם עלו ירדו.

אבל בשוחט בהמת קדשים ומצא בה ולד דחל עליו פסול דיוצא דופן אחר שכבר נתקדש בשחיטה דאמו י"ל דחשוב פסילו בקודש ועכ"פ אם עלה לא ירד. ולכן ניחא דאיצטריך קרא דחלב שליל אינו חלב להקטרה ודינו כבשר לענין הקטרה ושארף אם עלה למזבח ירד עי' זבחים (ל"ה:) ושם (מג:) יעו"ש אבל לולי הקרא אף דיוצא דופן הוא מ"מ כיון דבשעת שחיטה הי' כשר ונתקדש בקדושת קרבן שפיר הי' אמרי' דדינו ככל פסולו בקודש דאם עלה לא ירד.

ולפי זה מובן דברי הראב"ד ז"ל דאף בס"ד דחלב שליל קרב מ"מ אינו מרצה. ולפמ"ש ניחא כי מאחר דהוה יוצא דופן ראוי לפסלו רק דס"ד שעכ"פ אם עלה לא ירד בכה"ג דהוי פסילו אחר שחיטה א"כ הלא משנה מפורשת בזבחים (דף פ"ב).

(כל דמים הפסולים שעלו למזבח לא הורצה ציץ אלא על טמא שהציץ מרצה על הטמא ואינו מרצה על היוצא ובפירש"י ז"ל שם ואע"ג דפסולין שעלו לא ירדו ארצויי מיהא לא מרצי יעו"ש ושפיר אף דנימא דיוצא דופן כזה אם עלו לא ירדו אבל ארצויי מיהא לא מרצי ופשוט. (ואינו מוכרח די"ל דכוונת ראב"ד ז"ל אינו שאינו מרצה רק כוונתו שאינו מעכב להיתר הבשר ודינו ככשר עכ"פ וכעין של"ש דכשר ולא עלה אבל אינו דומה לאם עלה לא ירד שדינו כפסול ואכ"מ יותר:] יח) עוד העיר כ"ת לפרש דברי רמב"ם ז"ל (בפ"א ממעה"ק הי"ט) דכתב הטעם דהעובר קדשים נותר בשחיטת אמו משום דהעובר כאחד מאברי' וכתב כ"ת דהכוונה דאין על העובר דין חלב כיון דכאחד מאברי' אבל מ"מ יש לו דין בשר כאמו ונקרב בתורת בשר וחידוש כ"ת לפי זה בהא דש"ס ע"ז (כ"ד:) דבבמה כשר עולתנקיבה יעו"ש דשפיר אם ילדה ולד יקרב כיון דכולו כליל גם הולד כליל עכ"ד.

ולפע"ד נראה ראוי' מגמרא מפורשת להיפוך דבזבחים (דף לה:) אהא דאמרינן דמודה ר"ע בעולת נקבה דכמאן דקדים מומה להקדשה [ומש"ה אם עלתה עולת נקבה למזבח תרד אף דנקבה כשרה בעופות] ופריך מוטיב ר"ז המעלה מהן בחוץ פטור הא מאמן חייב והיכי משכחת לה בעולת נקבה אי אמרת בשלמא קסבר ר"ע עולת נקבה אם עלתה לא תרד הא מני ר"ע הוא [המעלה מהן

בחוץ וקתני בה שליל ומעלה מהן משמע מבשרו ומש"ה פטור דלא חזי להקרבה כדתני' בחולין (דף ע"ה).

(רש"י) יעו"ש ומבואר מדברי הש"ס דבס"ד דהי' סבור דלר"ע עולת נקבה שעלתה למזבח לא תרד ומש"ה אם העלה בחוץ חייב דכל שאם עלה לא ירד בפנים חייבין עלי' בחוץ כזבחים (ק"ט.) ומ"מ מפורש דעולת נקבה שילדה שליל דהמעלה ממנו פטור דבזה לכ"ע ירד משום דילפי' מאשם דמוציא מכלל שליל א"כ מבואר להדי' דאף בעולת נקבה דכולה כליל ואינו צריך תורת חלב רק תורת בשר דעולה הרי גם בשרה נקרב מ"מ אמעוט השליל לגמרי מהכשר הקרבה ואף אם עלה ירד.

ולפי זה ברור דגם בבמה כן דאף דעולת נקבה קרבה מ"מ אין שליל קרב דגם מתורת בשר איפסל. ואין סברא לומר דכיון דהמיעוט שאין שליל קרב הוא מאשם דאמרי' מה אשם מוציא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל כחולין (ע"ה).

(ואשם הרי לית' בבמה כמפורש בכמה דוכתי ועי' זבחים (קי"ד:) דז"א דא"כ שוב יקרב שליל של שלמים ג"כ בבמה אף בתורת חלב כיון דאשם לית' בבמה מנ"ל למעט וע"כ דבזה דומה במה למזבח וכהא דזבחים (ק"כ.) לענין זמן נותר וכה"ג יעו"ש וא"כ שוב כיון דמפורש בש"ס דשליל נתמעט גם מהקרבה בתורת בשר ממילא גם בבמה כן וזה ברור: וברמב"ם (פ"א ממעה"ק הנ"ל) דכתב והרי העובר כאחד מאברי האם יתכן לפרש הכוונה עפ"י דברי הש"ס זבחים (ק"ט.)

(כל הזבחים שבתורה שנשתייר כזית בשר זורק עליהן את הדם וכן כזית חלב זורק הדם יעו"ש וכן הוא במנחות (ט) ובמעילה (טו:) וכמה דוכתי ומבואר דאינו זורק את הדם רק אם מתיר עי"ז אכילת מזבח או אכילת אדם. ולפי זה נראה ברור דאם הקריב קרבן ומצא בה שליל ונאבדה האם והולד ונשתייר חלב הולד שאינו זורק את הדם אם הי' הולד כלו חדשיו דממ"נ הא אינו ראוי לאכילת מזבח דמפורש בחולין (ע"ה).

(דאינו ראוי להקרבה וגם לאכילת אדם אינו ראוי לפי שי' רמב"ם ז"ל (בפ"ז ממא"ס) דחלב שליל שכלו חדשיו אסור וחייבין עליו כרת וכל שלא נשתייר לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח אינו זורק את הדם וז"ב. ואמנם אם נשתייר בשר הולד דמותר באכילה שפיר זורק את הדם דאף דמהאם לא נשתייר כלום מ"מ כיון דהעובר כאחד מאברי' מיחשב שנשתייר בשר לשיוכל ליזרוק הדם וזו הכוונה דחשוב כא' מאברי' לענין שזורק דם האם בשביל שיור בשר הולד: ובגוף דין זה אם נשתייר בשר הולד אם זורק הדם יש להתבונן דהנה בזבחים (דף כה:) הצורם אוזן הפר ואח"כ קבל דמו פסול וברמב"ם (פ"א מפסוהמ"ק הלכה כ"ט) בהמה שחסרה מאבריה כל שהוא אחר שחיטה קודם קבלת הדם נפסלה עי"ש ומבואר מדבריו ז"ל דלאו דוקא אם נעשה מום בין שחיטה לקבלה פוסל רק גם חסרון כל שהוא פוסל ולכאורה הי' נראה מסברא דאם שחט קדשים ומצא בה שליל ונחסר הולד אחרי שחיטה קודם קבלה אם פוסל כל הקרבן דתליא בפלוגתא דולדות קדשים אם במעי אמן קדושים או בהויתן דלמ"ד דבמעי אמן הן קדושים והולד קדוש וכהא דתמורה (י"א).

(דנאכלת לזכרי כהונה א"כ כיון דהולד כאחד מאברי' הרי הוה חסרון להאם ומיפסלא בחסרון שבין שחיטה לקבלה. אמנם למ"ד בהויתן הן קדושים והוי הולד חולין גמורים אף דהוי, ירך אמו מ"מ מסתבר שאין חסרון שבחולין פוסל להאם קדשים ורק חסרון מן חלק דבר הקדש הוא

דמיחשב חסרון אבל חולין מינא אחרינא הוא ולא שייך בזה גדר חסרון לקדשים שאין חסרון החולין חסרון לגבי המוקדשין כמובן.

ואולם לכאורה יש להעיר לפי"ז בהא דתמורה (י"א.) (דפליגי בשוחט החטאת ומצא בה ולד אם נאכלת כבשר החטאת או דינו כחולין יעו"ש ומשמע דרק לגבי הולד פליגי והלא נ"מ גם לגבי האם לפמ"ש דאם נחסר הולד אחרי שחיטה דאם קדוש תפסול האם בחסרון זה ואם בהיותן קדושים והוי חולין אינו פוסל.

ולזה ה' נראה דכמ"ש הלח"מ (פ"ז מעבדים הלכה ה') דהאם בלי העובר אינו מיחשב חצי דעובר ירך אמו אמרי' אבל אין האם ירך העובר עיי"ש: ולפי"ז נראה לקושטא דאין חסרון של הולד נחשב כלל חסרון לגבי האם דהאם שלימה הוא גם בלי הולד ולהיפוך חסרון האם הוי חסרון להולד אבל אין חסרון שבולד חסרון כלל לגבי האם וממילא אינו פוסל מצד חסר בין שחיטה לקבלה עיי"ז שנחסר מן הולד ושפיר לגבי האם אין נ"מ אם הולד קדש או לא דאף אם במעי אמן קדושין ג"כ אינו פוסל חסרות דולד להאם והוכחה לזה מהא (דרפ"ב דפרה) ר"א אומר פרת חטאת המעוברת כשרה והלא העובר אינו פרה ואיך שורפה עם הפרה וע"כ דפותחה לאחר שחיטה ומוציא העובר והרי בחולין (יא).

(אמרי' ושרף אותה כשהוא שלימה ועי' תו' שם. וע"כ דחסרות העובר אינו מגרע שם שלימה דאמו ואכ"מ ולכן שפיר נקט הש"ס הנ"מ בפלוגתא דבמעי אמן קדושין או בהיותן רק לגבי הולד דלגבי האם אין נ"מ שאין חסרות הולד מגרע להאם.

ולפי"ז יש להתבונן בגוף דין זה שכתבנו דנשתייר הולד זורק הדם. והא כמו דחסרות שבולד אינו פועל שם חסרון להאם וזורק הדם כן י"ל דלהיפוך שיור הולד לא מיחשב שיור לגבי האם וכיון דהאם נחסרה כולה והזריקה היא בדם שבאם לא מצי לזרוק משום שיור הולד דאין האם חלק מהולד ולא חשיב כלל נשתייר לגבי האם.

ויש לחלק דאינו דומה שיור לחסרון ודו"ק: ובירושלמי קידושין (פ"א הלכה ג') הרי את בת חורין וולדך עבד ולדה כיוצא בה דברי ריה"ג וחכ"א לא עשה כלום וכו' רבי אימי בשם ר"י שניהם עבדים וכרבי דרבי אמר אדם משחרר חצי עבדו הא דאמר ריה"ג דמהני אתי כרבי אבל לדידן אינו משחרר חצי עבד ועי' ש"ק שם] ועי' תמורה (כ"ה:) יעו"ש הנה מבואר דלירושלמי חסרון הולד משוי לי' חסרון להאם למיחשבי חצי [ומר חמיו הגנ"י תירץ בטוב דברי הלח"מ] ולפי"ז לירושלמי י"ל שפיר דאם נחסר מהולד קודם קבלה דתיפהל האם מתורת חסרה בין שחיטה לקבלה דהא חסרון שבולד משוי לי' חסרון להאם.

ושפיר נ"מ גם להאם בהא דולדות קדשים אם כחולין או כקדשים לענין ליפסל ע"י החסרות של הולד דחולין לא פסלי. עוד יש לעורר לפ"ד דמש"ה לא נקיט הש"ס הנ"מ בפלוגתא דבהיותן קדושים לגבי האם משום דסובר הש"ס דאין חסרות שבולד פוסל להאם ודלא כהירושלמי.

דהרי בברייתא דתמורה (י"א.) (דתני השוחט את החטאת ומצא בה ולד דנאכל כבשר החטאת וסתמא תני דנאכל כאמו.

והא משכחת שהאם תאכל ואין הולד נאכל כגון שנחסר מקצת הולד קודם קבלה דאף דנימא דאין החסרון של הולד פוסל להאם דעדיין האם שלימה אבל מ"מ יהי' נחשב חסרון לגבי העובר ויפסל העובר עכ"פ: ולכן נראה בזה דהנה בבכורות (ל"ט.) בעי רב אחזבוי בר אמי יש מחוסר

אבר בפנים או אין מחוסר אבר מבפנים וכו' לאשחוטי ולאפרוקי לא איבעיא לן לאשחוטי בכור על חסרון שבפנים ולאפרוקי קדשים לא מיבעי' לן דלא חשוב מומא כולי האי רש"י] כי מיבעי' לן לאפסולי מאי תמים יהי' לרצון תמים אין חסרון לא או דילמא תמים יהי' כל מום מה מום מאבראי אף חסרון מאבראי ת"ש ואת שתי הכליות ולא בעל כוליא אחת וכו' ותני' אידך יסירנה לרבות בעל כוליא אחת וכו' דמ"ס חסרון מבפנים שמיה חסרון ומ"ס לא שמי' חסרון וכו' ומשני כאן שחסרה קודם שחיטה כאן שחסרה לאחר שחיטה ופריך ולאחר שחיטה קודם קבלה מי שרי והאמר ר"ז אמר רב הצורם אוזן הפר ואח"כ קבל דמו פסול שנ' ולקח מדם הפר הפר שהי' כבר אלא כאן שחסרה קודם קבלה כאן שחסרה לאחר קבלה עיי"ש [ומסוגיא זו מקור נאמן לדברי רמב"ם ז"ל (בפ"א מפסוהמ"ק הכ"ט) דבהמה שחסרה בין שחיטה לקבלה מיפסלא דהא מבואר דלאו דוקא מום רק אפילו חסרון כזה דלא מהני לשחוט ולפדות עליו רק דפסול מהקרבה ג"כ פוסל] ונראה להוכיח מסוגי' זו דזה דאמרינן הצורם אוזן הפר ואח"כ קבל דמו פסול שנאמר ולקח מדם הפר פר שהי' כבר ופירש"י ז"ל דבעינן שיהי' שלם בשעת קבלה כמו שהי' בעת שחיטה אין הכוינה דאם יש חסרות מכמו שהי' שלם במקרה בעת השחיטה צריך שיהי' נשאר כן עד אחרי קבלה דז"א דלא חמיר מום לאחר שחיטה מאלו הי' בחיים וכל שלא הי' פוסל בחיים אינו פוסל אחרי שחיטה וכוונת הגמ' שיהי' בשעת קבלה שלם כבשעת השחיטה היינו על שלימות ההכרחי מצד הדין דכיון דמדינא בעי שיהי' שלם בעת השחיטה צריך לישאר שלימות זה עד אחרי קבלה.

אבל מום כזה שלא הי' פוסל אם הי' מחיים אף שהי' במקרה שלם בעת שחיטה גם ממום כזה לא יפסל אם יוולד בין שחיטה לקבלה וזה מוכח מסוגיין דמוקי דכ"ע חסרון מבפנים שמי' חסרון והא דתני דבעל כוליא אחת פסול בחסרה קודם קבלה והא דתני כשר שחסרה לאחר קבלה ואם נאמר דבעי' שיהי' שלם בעת הקבלה כמו שהי' שלם בעת השחיטה אף שלא הי' צריך אז אותו השלימות א"כ הי' יכול לומר גם למ"ד חסרון מבפנים לא שמי' חסרון דמ"מ אם הי' שלם בעת השחיטה דשפיר פוסל מה שנחסר קודם קבלה כיון שאינו שוה בשלימות כמו שהי' בעת השחיטה ולמאי זה אמר רק למ"ד דחסרון מבפנים שמי' חסרון וע"כ ברור דאם חסרון מבפנים לא שמי' חסרון ואינו פוסל מחיים שוב אף שהי' שלם בשחיטה א"צ שיהי' שלם בזה עד שעת קבלה וז"ב.

שוב מצאתי בק"א (זבחים כ"ה:) דהעיר בלשון רמב"ם ז"ל (בפ"א מפסוהמ"ק הכ"ט) בהמה שנחסרה אפילו כל שהוא בין שחיטה לקבלה ואמאי לא קאמר חסרון כשיעור הפוסל מחיים יעו"ש דמספקא לי' בזה והנה מסוגיין מוכרח דאינו פוסל רק אם הי' פוסל מחיים ועי' בקרית ספר שם מה שיש לעי' בד' רמב"ם ז"ל לפ"ד ואכמ"ל: ולפי"ז נראה ברור דאין חסרון שבולד פוסל להאם גם אם נאמר דמיחשב חסרון להאם וכהירושלמי והיינו דהא זה ברור דאף למ"ד בבכורות (לט) דחסרון מבפנים שמי' חסרון דהיינו רק חסרון מגופה של בהמה אבל חסרון בעובר שבמע' אינו מסלק שם תמים של הבהמה מחיים קודם השחיטה דהא עומד להוולד ולעשות ולד בפ"ע ובזה לכ"ע לאו שמי' חסרון וז"פ.

וא"כ ממילא שוב אינו פוסל חסרון דולד אחרי שחיטה שהי' שלם מה הולד בעת השחיטה לא מיחשב זה חסרון דלא בעי' כלל שלימות כמו בשעת שחיטה רק שלימות כזה שהי' חובה מן הדין בשעת שחיטה לא מה שהי' שלם במקרה ושלימות זה של הולד לא הי' חובה בעת השחיטה דאם חסר הולד מחיים במעי אמן לכ"ע לאו חסרון הוא ושוב אינו פוסל מה שחסר קודם קבלה.

וניחא ג"כ הא דהעובר נאכל אף אם נחסר במקצת ולא חשוב עכ"פ חסר לגבי העובר ולפמ"ש נחא דכיון דאם יאסור העובר מחיים במעי בהמה אינו נפסל שהרי גם ולד מת נותר באכילה בשחיטת אמו שוב הוה לגבי עובר כחסר מקצת כזה שאינו פוסל מחיים דאינו פוסל חסרון כזה בין שחיטה לקבלה וברור: ובעיקר הדבר בחסרון הולד אם פוסל ה' נראה עוד למאי דכתב רמב"ם ז"ל (בפ"א מפסוהמ"ק הכ"ט) בהמה שנחסרה אחר שחיטה "הרי זה לא יקבל" שנאמר ולקח מדם הפר ע"כ.

ונראה מדקדוק לשונו ז"ל שאין פסול החסרון פסול בגופה של בהמה וככל פסולין האוסרין באכילה וכה"ג רק הוא דין במצות קבלה דבעי' לקבלה שיהי' הפר כמו שהי' בעת השחיטה ואם לאו לא יקבל דכתיב ולקח וזה על הקבלה נאמר. [ועי' תו' מעילה ה).]

(ד"ה היתר שחיטה וכו' וא"ת כי היכי דקאמר היתר זריקה שנינו כי נעשית הקבלה בהכשר כן הי' לו לומר היתר קבלה וכו' י"ל דלא דמי דגבי זריקה שייך שפיר היתר זריקה לפי שכשנתקבל בהכשר אז מותר לזרוק ואם. נתקבל בפסול אסור לזרוק אבל כי נימי נשחט בפסול אין אסור לקבל וכו' עכ"ל ומבואר דליכא איסור קבלה בדם פסול ועי' תמורה (ו':) משום ריבי' אמרו אף קבלת הדם יעו"ש וכן הוא בת"כ (אמור פרשה ז) ומוכח דלרבנן ליכא איסור בקבלה אבל בחסרון בין שחיטה לקבלה דנאמר האיסור מצד, ולקח דהיינו קבלה שפיר כ' רמז"ל הרי זה לא יקבל ואולי דזה דכתבו תוס' דליכא איסור.

בקבלה הוא רק אם גם אחרי הקבלה יהי' איסור ליזרוק שפיר אין איסור בקבלה אבל אם ע"י הקבלה יהי' חיוב ליזרוק שפיר אסור לקבל שהרי גורם זריקת פסולין וא"כ הלא בש"ס זבחים (פ"ז.) ומנחות ז).

(מסיק דכלי שרת מקדשין פסולין ליקרב ועי' בתוס' זבחים (פ"ז.) ד"ה כלי שרת דכל הני דתני לא יזרוק היינו אם הוא בכלי חול אבל אם הוא בכלי שרת שפיר זורק יעו"ש ועי' תוס' כריתות (כ"ד:) ד"ה קסבר א"כ שפיר ראוי ליאסר קבלת פסולין שהרי עי"ז הכלי שרת מקדש ליזרוק.

אמנם לפי דברי תוס' זבחים (פ"ז.) שם דזהו דכל"ש מקדש פסולין הוא כעין אם עלו לא ירדו דמזבח וע"כ י"ל דרק בפסולין שאם עלו לא ירדו מהני כל"ש לקדש הדם וכהני דהביאו תוס' שם פיגול וכה"ג יעו"ש אבל בפסול שנעשה קודם קבלה הרי כתבו תוס' זבחים (פ"ד:) בד"ה הניתנין דמשום שחיטה לבדה לא חשוב פסולו בקודש ואם עלה ירד [ומה דהאריכו בתוס' זבחים (ס"ז:) בד"ה אמר וגם מהסוגי' דזבחים (ק"ח).

(קבלה בכלי חוץ איכא ביניהו דמבואר דגם נפסל קודם קבלה לא ירד כתבתי במ"א באורך ואכ"מ] ומש"ה שפיר כיון דירד ואין הכלי שרת מקדש ליזרוק ממילא ליכא איסור לקבל: ולפי"ז יש לדון בחסרון בין שחיטה לקבלה דכתבו תוס' זבחים (ק"ט.) ד"ה כמאן דחסר בין קמיצה להקטרה אף דאמר במנחות (ט':) דחסרון כבע"מ מ"מ אם עלה לא ירד ועי' תוס' מנחות (ט:)) ד"ה אותן וכו' דשירים שחסרו, חשיבי כאלו הן בעין להקטיר הקומץ עליהן משום דאין חסרון פוסל בזבח וזה צ"ב כי חסרון בין שחיטה לקבלה הרי פוסל וקמיצה הא הוא כנגד שחיטה כמנחות (י"ג:) וכמה דוכתי א"כ שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה הוי כזבח שחסר בין שחיטה לקבלה וע"כ הי' נראה דעכ"פ חסרון קיל ואם עלה לא ירד ושפיר הכל"ש מקדש ומש"ה כ' רמב"ם ז"ל הרי זה לא יקבל דכיון דיקבל הכלי שרת יקדשו לדם ליזרוק כרמב"ם (פ"ג) מפסוהמ"ק ה"כ.

ומה דמסיים שם ואם קיבל וזרק הרי זה פסול היינו דאף דכל"ש מקדש אבל לא נפקע הפסול דהא מיחשב קבלה בפסול רק דהוי היתר זריקה ואכ"מ: אמנם באמת צ"ע בדבר דמפורש במנחות (ט:) דחיסרון כבע"מ. ובע"מ אם עלה ירד ועי' תו' זבחים (מ"ב:) ד"ה הקומץ דקומץ שחסר ירד.

וצ"ע בדברי התוס' וגם מאי דכתבנו בפשטא דכיון דהוה קודם קבלה ואין פסולו בקודש אין הכלי שרת מקדש דקידוש כלי שרת הוי כעין אם עלה לא ירד (וקודם קבלה הדין דירד מצאתי להראב"ד ז"ל) (בפירוש לת"כ פ' ויקרא דיבורא דחטאת פכ"א) ומתחזי לי מהתם (כריתות כד:) שאפילו שחטו ומשנודע לו קבל דמו אעפ"י שבשעת קבלה כבר נפסל כלי שרת מקדשין אותו ליקרב עכ"ל וזה חדש ואכ"מ במה שיש לעיין בזה] ולפי"ז יש לומר דכיון דאין חסרון הולד פוסל זריקת האם כנ"ל שוב ממילא הולד מותר אף שחסר מקצתו שאינו פסול רק איסור קבלה ועי"ז דחסר קבלה וזריקה מיפסל ואף אם זרק לא מהני כיון דקבלה בפסול היתה אבל זה דהקבלה והזריקה כשרה אין הולד פסול כלל משום חסרון ואכמ"ל: יט) וע"ד אשר שאל כוונת התוס' בזבחים (פ"ח:) בד"ה מכפרין דכתבו דכתונת מכפרת על צבור ושעיר הפנימי על כל ישראל יעו"ש דמהו צבור ומהו כל ישראל ע"כ יתכן הכוונה עפ"י מה דכתבו תוס' בזבחים (פ"ח:) שם דכתונת שמכפרת על שפיכת דמים אינה מכפרת על ההורג רק על ישראל שערבין זה בזה וכו' ואצבור מכפרת ולא על ההורג יעו"ש ומבואר דכפרת צבור כוונתם לאותן שלא חטאו שלא יענשו מצד ערבות אבל על החוטא בעצמו אינו מכפר.

ולפי"ז הלא מבואר בשבועות (ח.) דשעיר הפנימי מכפר על טומאת מקדש וקדשיו ומשמע בפשטא דמכפר גם על החוטא וראי' ברורה מהא דאי' בת"כ (פ' צו פי"ד) הנפש ולא הצבור וביאר ראב"ד ז"ל דאעפ"י שמצינו במקצת כריתות שהעון נפקד בו ובמשפחתו מיעט הכתוב בטומאת מקדש וקדשיו שאין הצבור נענשים עליו יעו"ש וא"כ בהכרח הכוונה דשעיר מכפר על החוטא שעבר דהצבור בל"ז אינם נענשים בזה.

וזהו למסקנא. כן י"ל בס"ד דשעיר הפנימי יכפר על שפיכת דמים דאף דבזה גם הצבור נענשים מ"מ מכפר ג"כ על ההורג כיון דמצינו שיש כח כפרה בשעיר זה גם על החוטא וזו כוונת התוס' דמכפר על כל ישראל היינו אף על החוטאים וצבור מיקרי למי שלא חטאו וזה פשוט: [ובהיותי בזה ראיתי דבר חידוש בראב"ד ז"ל (לתו"כ פ' צו) אהא דאי' בת"כ גבי פיגול הנפש ולא הצבור וכתב לפרש דכהן האוכל פיגול מק"צ אינו נענש ודחה ראב"ד ז"ל כי גם מקרבן יחיד אינו נענש יעו"ש וזה צ"ב אם לא דנאמר כיון דהי' שוגג הוי טועה בדבר מצוה עי' סוכה (מ"ב).

(ובראב"ד (פ"ז ממעילה הלכה ב) ואכ"מ: כ) והנה ראיתי לכ"ת דמפרש כוונת התוס' דצבור מקרי מי ששוקל והנשים שאינן שוקלות אין הכתונת הבא מתרומת הלשכה מכפר עליהם עכ"ד הנה בגוף החידוש דנשים שאינן שוקלות אין להם כפרה בק"צ העיר בתשו' רע"ק איגר ז"ל (סי' ט') בשם ס' בש"ר (סי' פ"ט) דנשים פטורות מתפלת מוספין לפי שאין להם חלק בק"צ יעו"ש אך הדברים צ"ע דבל"ז פטורין ממ"ע דתמידין ומוספין דהוי מ"ע שהז"ג וכבר העירו בזה האחרונים.

ומ"ש הטעם משום שאינן שוקלים אין להם חלק ואינם מתכפרים זה תמוה דהא מפורש בשבועות (דף ז'.) דפריך ואימא יולדת וכו' (דכל כפרת יוה"כ יהי' על יולדת) הנה מפורש דמכפר ק"צ גם על נשים וכן מוכח בחולין (דף קל"א:) ותניא אידך יכפר אלו העבדים עבדים כנענים דאינהו

נמי בעי כפרה דכל מצוה שהאשה חייבת עבד חייב וכ"מ דכתיב עונש איש ואשה שוין רש"י עיי"ש ומבואר דגם עבדים שאינם שוקלים מתכפרין בק"צ.

והטעם פשוט כמו דאמרי' ביומא (נ"א:) שאני בי גזא דאהרן דרחמנא אפקרי' לגבי אחיו הכהנים ומתכפרין בפרו עיי"ש כן זכי רחמנא כפרה לכל ישראל אף למי שלא שקל וכדמוכח מכהנים גופיהו לרבי יהודה דסובר בפ"א דשקלים דפטורין משקלים ומ"מ סובר ר"י בשבועות (ב:) דכהנים מתכפרין בשעיר המשתלח ה"נ מתכפרים נשים ועבדים אף שאינם שוקלים: והנה לכאורה לפי ס' כ"ת דמש"ה אין הכתונת מכפרת על הנשים משום דבא מתרומת הלשכה שאין לנשים חלק יש להעיר דלפי"ז למאי דמבואר ביומא (לה:) דכהן שעשתה לו אמו כתונת דעובד בה יעו"ש ברש"י ותוס' ובמאירי שם דמהני בכתונת מסירה לצבור ובירושלמי שקלים (פ"ד ה"א) תני אשה שעשתה כתונת לבנה כשרה ובלבד שתמסרנה לצבור וכו' דר' יוסי הוא וכו' מה פליגין בגופו של קרבן אבל במכשירי קרבן כל עמא מודי שהוא משתנה קרבן יחיד לקרבן צבור וכן הוא בירושלמי מגילה פ"א ובירושלמי תענית (פ"ד) הלכה ד' יעו"ש ועי' בגליון שם מ"ש בזה הנה דבגד"כ דהוי מכשירין דקרבן מהני מסירה לצבור א"כ שוב בכה"ג שאינו בא מתרומת הלשכה שפיר יהי גם לנשים כפרה.

ועוד יש לעורר למאי דאמר בספרי (פ' ראה) ר"י אומר כסף מכל השבטים [דאף דמזבח בעי משל צבור כדאי' בזבחים (קט"ז:) ובמנחות (כ"א.)] וכן בת"כ (פ' ויקרא) מ"מ מהני לגבות מכל שבט ושבט [יעו"ש ועי' ספרי (שלח פיסקא קי"א) גבי פר צבור ונסלח אין לי אלא אנשים נשים מנין ת"ל ונסלח ובס' זרע אברהם שם התעורר דמהו הכוונה בזה ויתכן דאשמעי' דזה שגובין אותו בתחלה מכל הצבור דגובין גם מנשים יעו"ש.

וא"כ שוב בכתונת אם לא יקחו מתרומת הלשכה רק שיגבו בתחלה מכל ישראל וגם מהנשים שפיר יכפר על נשים ג"כ כיון דגם הם נתנו חלק בזה וזה ודאי דאף שאינן שוקלות מ"מ כשגובין בתחלה דגובין גם מהם דהא גם בשקלים אמרי' במשנה דשקלים (פ"א מ"ד) אם שקלו מקבלין מידם יעו"ש וביאר בקרית ספר דאיצטריך לאשמעי' דמקבלין מהם דס"ד דכיון דפטורה אם שוקלת עוברת בלא ירבה יעו"ש (וד' צ"ע) ואכ"מ וכ"ז בשקלים אבל כשגובין בתחלה אדרבה יתנו ויתכפרו דהא אין להם כפרה אחרת: שוב נזכרתי דברי התוס' בשבועות (דף י"ד).

(אהא דאמרי' בגמ' מ"ש בדעם דלא מכפרי דלא קחסרי בי' ממונא דכתיב אשר לעם בדאהרן נמי לא חסרי בי' ממונא וכתבו תוס' בד"ה דלא. ואפי' למ"ד שהכהנים מצוים לשקול והשעיר בא מתרומת הלשכה מ"מ אם חסרו מעות הלשכה ובא לגבות לצורך שעיר אין גובין משלהם או אם בא אחר וזיכה השעיר לצבור כשר אעפ"י שלא זכו בו כהנים עכ"ל ומבואר מדברי התוס' ז"ל ב' דברים.

חדא דאף כהנים למ"ד ששוקלין מ"מ אם גובין בתחלה אין גובין מהם. ועוד מבואר דהמוסר שעיר לצבור אינו מזכה לכהנים ומשמע סברתם דאף באופן זה דהוי הצבור כשבא מתרומת הלשכה מ"מ המוסר לצבור אינו מוסר לכהנים.

ולפי"ז נראה דמכל שכן בנשים שאינן שוקלות ובודאי דכשגובין בתחלה אין גובין מהם. וגם נראה דהמוסר לצבור אינו מוסר לנשים דהא כהנים עדיפי דהם גברי וגם אזלי' למ"ד ששוקלים והם

בכלל הצבור מ"מ המוסר לצבור אינו מוסר לכהנים ומכ"ש שאינו מוסר לנשים דהא צבור הוא גברי כזבחים (ע"ה).

(אך באמת צריך באור ס' תוס' דמדוע לא נימא שמסר לצבור לכל מי שבכלל הצבור וגם לכהנים. וראיתי בריטב"א ז"ל בשבועות (י"ד).

(שם דהאריך בזה דיש כפרה לכהנים אף שאינם שוקלים יעו"ש דיש להעיר לכאן ובסוף דבריו ז"ל העתיק דברי תוס' או אם בא אחר וזיכה שעיר לצבור כשר ואעפ"י שלא "זיכה" בו כהנים ע"כ ומבואר כוונתו דלאו שהדין כן הוא ממילא שהמזכה לצבור אינו מזכה לכהנים רק דאם התנה המזכה שאינו מזכה לכהנים דג"כ יכשר דגם בלי כהנים יש שם צבור והטעם מכיון דאם לא שקלו אין ממשכנים לכהנים א"כ מבואר דיש דין צבור אף בלי חלק הכהנים.

אבל שפיר י"ל דהמזכה בסתם לצבור דזכי כולוהו ואולי גם כוונת תוס' כן בזה דכתבו אעפ"י שלא זכו בו כהנים דהיינו אם הוא באופן שלא זיכה לכהנים דאזי הרי לא זכו בו אבל בסתמא שפיר זכו כולוהו. וגם הא דכתבו דאין גובין בתחלה מהכהנים י"ל דכיון דיש להם כפרה בפ"ע מש"ה אין גובין ע"י זבחים (ו'): שני למה הוא בא יעו"ש אבל בנשים שאין להם כפרה אחרת מדוע לא יגבו מהם ואכמ"ל: כא) ובעיקר הדבר דקרבן צבור אם בעי דוקא מתרומת הלשכה או דכשר גם אם יגבו בתחלה יע"י תוס' ב"ק (דף ע"ז:) בד"ה אומר דדנו לענין פרה אדומה אם מותר להביא מתרומת הלשכה יעו"ש ומשמע דאם גובין בתחלה מהני וע"י בספרי חוקת (פיסקא קכ"ג) הנה ראיתי להרמב"ן ז"ל (בפירוש התורה פ' ויקרא) בפסוק תקריבו מלמד ששניהם מתנדבים עולה בשותפות.

קרבנכם מלמד שהוא באה נדבת צבור היא עולת קיץ המזבח הבאה מן המותרות לשון רש"י וכתב רמב"ן ז"ל פירש הרב כן לומר שאם יתנדבו רבים להביא עולה עולת השותפין הוא מה בין שנים המשתתפים בקרבן לעשרה ואלף שנשתתפו בו אבל עולת קיץ המזבח הוא עולת צבור ואולי לדעתו עולת העוף שאינו באה נדבת צבור וכן השלמים שאמרו שאין הצבור מביאין אותן נדבה בכולן יכולין הרבים להתנדב בהן בתחלה דעולת השותפין נקראת ושלמי שותפין נקראת לא מעטו אלא שלא יביאו אותן מן הקופות ואפשר שנאמר שאם רצו צבור להפריש בתחלה לנדבה ויגבו אותה כאשר יגבו השקלים לתמידין ומוספים.

שתהי' נדבת צבור כעולת בהמה וכ"ז שיתנדבו בו רוב ישראל הוא נדבת צבור והוא העיקר עכ"ל ומבואר בזה דנחלקו בענין צבור דלשיטת רש"י ז"ל אינו מיקרי של צבור רק אם בא מן הקופות דהיינו מתרומת הלשכה אבל אם גובין בתחלה אין זה רק כעין שותפות רבים ולכן אף דאין צבור מביאין עוף ושלמים היינו רק מתרומת הלשכה אבל מ"מ מתנדבין בתחלה ורמב"ן ז"ל סובר כי רוב ישראל הוא הגורם דין צבור אף שאינו בא מתרומת הלשכה.

ולפי"ז הא דכתבו תוס' בשבועות (י"ד.) ה"נ"ל דאם אין שקלים גובין בתחלה דעתם כדעת הרמב"ן ז"ל דכל שיתנו רוב ישראל יהי' נחשב של צבור אבל לרש"י ז"ל הרי זה שגובין בתחלה דין שותפות ולא צבור ואיך יכשר לקרבן צבור: והנה יש לתמוה מהא דש"ס מנחות (דף נ"ב) והוריות (ג'): ת"ר פר העלם דבר של צבור ושעירי ע"ז בתחלה מגבין להם דברי ר"י ר"ש אומר מתרומת הלשכה הן באין ופירש"י ז"ל לרבות פר העלם דבר דבא מתרומת הלשכה כתמיד ואע"ג דלאו אדעתא דהכי הביאו שקליהם שהרי לא היו יודעין שיחטאו אפ"ה מרבי להו קרא עכ"ל

ומבואר מדבריו ז"ל דזה לכ"ע בין לר"י בין לר"ש פר העלם דבר רשאין להיות גובין בתחלה ופלוגתתם הוא רק אם יכול להביאו מתרומת הלשכה ג"כ כיון דלא הביאו שקליהם אדעתא דהכי ולר"י אין מביאין ולר"ש מביאין אבל מגבין בתחלה לכ"ע ולפי"ז הלא פר העלם של דבר הוא קרבן צבור כתמיד כדמפורש ביומא (דף נ').

(ועי' מנחות (צ"ג.) לענין סמיכה דאין סמיכה בצבור יעו"ש וא"כ בעינן שיהי' על הקרבן דין קרבן צבור ואין מהני אם מגבין בתחלה הא לרש"י ז"ל אין ע"ז דין צבור רק דין קרבן השותפים ואנן בעי' שיהי' ק"צ.

ומוכח לכאורה כרמב"ן ז"ל דגם ע"י שגובין בתחלה מיחשב ק"צ. ויעי' בירושלמי שקלים (פ"ז ה"ג) גבי חביתין "דבר תורה הוא שתהא באה מן הצבור הייתי אומר יגבו.

לה התקינן שיהא מתרוהל"ש": ואפשר ליישב למאי דכתב רמב"ם ז"ל (בפ"א מתמורה הלכה א') ואחד מן השותפין שהמיר או מי שהמיר בקרבן מקרבנות הצבור הואיל ויש לו בהן שותפות הרי זה לוקה ואין התמורה קדש עכ"ל ומבואר מזה דבכל ק"צ אף דשם צבור עליו מ"מ מיקרי שיש ליחיד שותפות בו ומיקרי איפוא בשני השמות שותפות וצבור.

אולם בתוס' מנחות דף (ע"ח:) בד"ה או לאחד מבני חבורה כתבו אפסח קאי אבל אתמיד פשיטא דלא מחייב משום אחד שבישראל ע"כ ומבואר דאף לרבי יהודה בפסחים (סג.) דאסור לשחוט התמיד שהוא ק"צ על החמץ מ"מ אינו עובר ע"ז שיש לאחד מישראל חמץ ונראה סברתם דמקרבן צבור פקע דין היחיד ונסתלק שמו ואינו כלל בעלים דנעשה שם חדש צבור ותו לא [ועי' ט"ז (או"ח שצ"ה סק"ב) דהקשה בתמידין דהי' מותרות ושאר של אחד כולו ותירץ דכיון דנתערב כולו נעשה של כל א' וא' ואכ"מ] ואין ליחיד תורת שותף כלל רק תורת צבור וכיון דהצבור אין להם חמץ לא איכפת לן מה שיש ליחיד חמץ וכ"כ במ"א ליישב כל קושית המ' בשיטות אלו.

ולפי זה יתכן לומר בשיטת רש"י ז"ל דסובר דיש חילוק בין קרבן הבא מתרומת הלשכה לקרבן הבא ע"י שגובין בתחלה וזה דקרבן הבא מתרומת הלשכה שפיר הסברא כמ"ש תוס' דאין בזה תורת שותפים רק תורת צבור לחוד אבל ק"צ הבא ע"י שגובין בתחלה שפיר יש עליו שתי השמות שם צבור ושם שותפים וכסברת רמב"ם ז"ל [והטעם בזה עפ"י דברי הר"ש (בפ"ב דפרה משנה ג')] דהביא התוספתא דפרה אם מתרומת הלשכה היתה באה.

דמיה נופלין לתרומת הלשכה וכתב הר"ש ז"ל עיקרה מתרומת הלשכה ומיהו יכול אדם להתנדב ולמסור לצבור ואם נפדית אין דמי' נופלין לתרומת הלשכה דאדעתא דהכי לא אקדשיה יעו"ש ומבואר מזה דאף שמסרו לצבור מ"מ לא פקע זכות הנותן כיון דמסרו רק לצורך פרה ואינו דומה לתרומת הלשכה שהמעות בעצם הם של תרומת הלשכה ונשארו בקדושתם אף אם אין נשארינן לצורך פרה ולפי"ז ה"ה אם.

גובין בתחלה לצורך פרה ג"כ דינא הכי דאם נפדית חוזר המעות לבעליהן דאדעתא דהכי לא אקדשוה אבל אם בא מתרומת הלשכה פקע זכות הנותן לגמרי ופשוט דבכלי הקדשות דצבור כן הדין ולפי"ז מובן הטעם דק"צ הבא מתרומת הלשכה כיון דנפקע זכות הנותן לגמרי אין ע"ז תורת שותפות רק תורת צבור אבל אם גובין בתחלה דלא פקע זכות הנותן שהרי אם לא יעשה הק"ל יחזור הכסף לבעליו שפיר חשוב עדיין שיש לו שותפות ויש בזה איפוא ב' השמות תורת

צבור ותורת שותפות] וא"כ מיושב דכיון דכשבא הק"ל ע"י שגובין בתחלה יש בו תורת צבור ותורת שותפות ע"כ שפיר היכא דבעי' להכשרו תורת צבור יוצא בזה דעכ"פ של צבור הוא ומשו"ה מהני בפר העלם דבר להיות גובין בתחלה והיכא דבעי' להכשרו תורת שותפות כגון עוף ושלמים דנדבה שאין צבור מביאין שפיר מביא כדין שותפין דמה שיש עליו שם צבור לא מגרע כיון דמ"מ יש בו תורת שותפין ואכ"מ מה שיש לעי' עוד בזה: כב) וראיתי בפירוש רבנו גרשום למנחות (נ"ב).

(אהא דאמר בש"ס דפר העלם דבר בתחלה מגבין להם וזה לשונו בתחלה מגבין להם כלומר שלא היו לוקחין אותו מתרומת הלשכה אלא גובין עכשיו מכל אחד ואחד פרוטה וקונין מהן עכ"ל. ונראה מזה דכשגובין בתחלה אם יתן פחות מפרוטה לא יהי' לו חלק בק"צ וזה צריך באור דהא חזינן בכל ק"צ שמתכפרין אף שאין מגיע לכל אחד שיעור פרוטה וכבר העיר הגאון מקוטנא ז"ל מדברי רש"י סוכה (דף כ"ז:) דפחות מפרוטה אינו נחשב חלק כלל והד' עתיקים באחרונים ועי' תורי"ד סוכה (מ"א).

(ומדוע כשגובין בתחלה בעי' שיהי' בנתינתו שוה פרוטה. (ודוחק לחלק דשיהי' לו בקרבן זכות שו"פ לא בעי' אבל מ"מ הנתינה דפחות מפרוטה לאו נתינה הוא ושאיני ק"צ דעכ"פ נתן שיעור נתינה) ואולם לפמ"ש דכמו דאם מוסר לצבור כשאין קונין חוזר הכסף להמוסרו כמ"ש הר"ש בפרה כן כשגובין בתחלה אם אין קונין חוזר הכסף להנותנים לפי"ז יש לחדש לפמ"ש התוס' במעילה (דף י"ד).

(ד"ה בונין בחול ואח"כ מקדישין דלא שייך לומר לב ב"ד מתנה בהקדש נדבת יחיד אפילו הקדישם למוסרם לצבור יעו"ש ועי' תוס' מנחות (ט"ו:) ד"ה אפשר יעו"ש ומבואר דלא אמרינן לב ב"ד מתנה רק על מה שבא מתרומת הלשכה ומש"ה אף דמהני מסירת יחיד לצבור לא אמרינן בזה לב ב"ד מתנה.

ומובן הטעם לפי סברת הר"ש דאף שמסר לצבור לא פקע זכותו שאם לא יעשה מצותו ופקע ההקדש הרי הוא שלו מש"ה לא אמרינן בזה לב ב"ד מתנה כיון דאינו מבורר בהחלט שהוא של ההקדש ועי' ריטב"א שבועות (י"א.) (דהרשה בהא דלב ב"ד מתנה דנימא אין ברירה ומתרץ דדברים כאלו הוה דברים וא"צ בזה תנאי מפורש יעו"ש ועי' תוס' מנחות (ע"ג:) בד"ה איש וקמ"ל קרא דאפילו בא העכו"ם ומוסר לצבור אין מקבלין יעו"ש והטעם כנ"ל משום דלא פקע זכותו] ולפי זה ה"ה אם גובין בתחלה ג"כ לא אמרינן בזה לב ב"ד מתנה כיון דאינו בא מתרומת הלשכה ודינו כמו יחיד המוסר לצבור דאף דדינו כצבור כמפורש בר"ה (ז).

(ובב"מ (ק"א.) (ויומא (ל"ה).

(וכמה דוכתי מ"מ לא אמרינן בזה לב ב"ד מתנה כן בגובין בתחלה דג"כ לא פקע זכותו כנ"ל לא אמרי' לב ב"ד מתנה. וא"כ מיושב החילוק דבתרומת הלשכה לא בעי' שו"פ לכל אחד ובגובין בתחלה בעי' פרוטה וזה דהא בתרומת הלשכה לב ב"ד מתנין שיהי' כפרה לכל אחד אף למי שלא שקל וכמפורש במשנה (פ"ב דשקלים) ובכתובות (ק"ח).

(דב"ד מתנין על הגבוי ועל העתיד לגבות ועי' ברמב"ן ז"ל (פ' תשא) דעכשיו ליכא איסור דהדל לא ימעיט כיון דב"ד מתנין על העתיד לגבות שיהי' לו חלק בכפרה וכ"כ ריטב"א ז"ל שבועות (י"ד.) (שלב ב"ד מתנה להיות כפרה לכל אף למי שלא שקל יעו"ש ולכן שפיר אף שאין לו

שו"פ ב"ד מזכין לו הכפרה דלב ב"ד מתנה אבל אם, גובין בתחלה ואינו בא מתרומת הלשכה דלא מהני לב ב"ד שוב מי שלא נתן אין לו חלק וע"כ בעי' שו"פ שזהו שיעור נתינה ודו"ק [ועי' מ"ל (פ"ד משקלים) מה שהאריך בגדרי לב ב"ד מתנה ואכמ"ל בזה]: והנה אם כנים הדברים דגם ע"י גובין בתחלה לא אמרינן לב ב"ד מתנה יתכן ליישב דברי הרמב"ם והרע"ב (ריש פ"א דזבחים) דבק"צ אינו פוסל של"ש ומקור דבריהם בתוספתא (פ"ה דפסחים) דחטאת צבור ששחטו של"ש דיקטיר אימורין לערב כמו שהעיר בס' חסדי דוד לתוספתא.

וקשה דהא מבואר בת"כ (פ' ויקרא) גבי פר העלם דבר חטאת הקהל הוא דפסול של"ש יעו"ש מובא בתוס' זבחים (ח:) בד"ה הנך יעו"ש הנה להדי' דגם בק"צ פוסל של"ש ואין סברא לחלק לק"צ הקבוע לו זמן לפר העלם דבר של צבור שאין קבוע לו זמן. ולפמ"ש ניהא כי טעם רמב"ם ז"ל דאינו פוסל של"ש בק"צ הוא משום דאמרי' לב ב"ד מתנה וכמבואר בש"ס זבחים (ו:): קרבנות צבור קאמרת שאני ק"צ דלב ב"ד קמתנה עליהן כדאר"י אמר שמואל קרבנות צבור סכין מושכתן למה שהן וכ"כ בפירוש המשנה שם.

א"כ שוב אם יחיד ימסור קרבן לצבור בודאי יפסול של"ש דהא לא אמרי' בזה לב ב"ד מתנה ורמב"ם ז"ל בפשוטו קאי על ק"צ הבאין מתרומת הלשכה. ולפי"ז הא סתם ספרא ר"י ור"י הרי סובר דפר העלם דבר בתחלה מגבין להם וכמבואר בהוריות (ג:): לחד לישנא ועי' שם בירושלמי דהוריות (סופ"א) ובמנחות (נב) שפיר פוסל של"ש בפר העלם דבר אף דהוי ק"צ כיון דאינו בא מתרומת הלשכה ולא אמרי' בזה לב ב"ד מתנה ופשוט: כג) ובגוף הדבר דק"צ אם בא ע"י גובין בתחלה ולא מתרומת הלשכה ראיתי בתורת כהנים (פ' ויקרא פי"ג פט"ו) גבי עומר וז"ל ביכורך ביכורי כל יחיד ויחיד מלמד שאינה באה אלא משל צבור דברי ר"ע ע"כ ובס' זית רענן להמג"א מביא גירסא מלמד שאין העומר בא משל צבור משום דכתיב לשון יחיד ותמה מאוד בזה דליכא למ"ד שמנחת עומר תהי' כשרה משל יחיד יעו"ש.

ויתכן לפרש לפי דברי ר"ג ז"ל הנ"ל דכשגובין בתחלה בעינן שיהי' שוה פרוטה לכל אחד ואחד ומי שאינו נותן אין לו חלק ואינו דומה לבא מתרומת הלשכה שכולן יש להם חלק אף למי שלא שקל דלב ב"ד מתנין וכנ"ל באורך א"כ יתכן דזו הכוונה דאף דבכל ק"צ מהני אם יגבו מרוב ישראל וכדברי רמב"ן (פ' ויקרא) דע"י רוב נקרא ק"צ ואף דהנך שלא נתנו לא יתכפרו לא איכפת לן כיון דהוי משל הרוב ויש עליו דין צבור אמנם בעומר דכתיב ביכורין לשון יחיד אמר הת"כ דבעינן שיהי' לכל יחיד ויחיד חלק בו והכוונה דבעינן שיביא העומר מתרומת הלשכה דאזי מרצה גם למי שלא נתן ויש לכל א' מישראל בו חלק.

אבל לא יביא משל צבור בתחלה היינו שיגבה מרוב ישראל דאזי מי שלא יתן לא יהי' לו חלק זה לא מהני בעומר דגזה"כ ביכוריד לשון יחיד דבעינן שיהי' לכל יחיד חלק ואף דמשכחת שיגבו מן הצבור בתחלה ויגבו מן כולם דאזי הרי לכולם חלק מ"מ למ"ש תוס' שבועות (י"ד.) דכשגובין בתחלה אין גובין מהכהנים אף למ"ד דחייבין בשקלים וכן מהנשים כנ"ל שוב לא יהי' לכל יחיד ויחיד חלק ולכן החיוב להביא מתרומת הלשכה שאזי כל יחיד ויחיד יש לו חלק.

כן הי' נראה לפרש. וגירסא דידן ביכוריד ביכורי כל יחיד ויחיד מלמד שאינה באה אלא משל צבור דג"כ אינה מובנת דבתחלה קאמר שיהי' של כל יחיד ויחיד ולבסוף קאמר דאינו אלא משל צבור ולמ"ש מובן ביותר לפי מה דבארנו בשי' רש"י ז"ל דכשבא ע"י שגובין בתחלה הוי ע"ז שתי שמות תורת צבור ותורת שותפין דהא לרש"י ז"ל אם גובין בתחלה מביאין עופות ושלמים

שאינן באין בצבור משום דתורת שותפות ע"ז אבל כשבא מתרומת הלשכה אין ע"ז רק שם צבור וכנ"ל וזו הוא דקאמר ביכורי כל יחיד ויחיד היינו שיהי' לכל יחיד חלק מלמד שאינו באה אלא משל צבור לחודי' היינו שלא יהי' עליו רק שם צבור לא ע"י גובין בתחלה שיש עליו גם דין שותפות ואזי מי שלא נתן הרי אין לו חלק; ומצאתי כעת בראב"ד בפירושו לת"כ (פ' ויקרא) שכתב בכוריק בכורי כל וכו' מלמד שאינה באה אלא משל צבור וכו' "מתרומת הלשכה כדי שיהא לכולם חלק בה" עכ"ל ואינו מובן דמאי זה דמציין מתרומת הלשכה והרי בכל מקום דבעי' צבור מהני ג"כ אם גובין בתחלה ולא הול"ל רק שאינה באה משל יחיד.

ולמ"ש מבואר הכוונה בדקדוק דאשמעי' דבעי' שיהי' רק מתרומת הלשכה דגזה"כ בעומר דבעי' שיהי' לכל יחיד חלק וזה רק אם בא מתרומת הלשכה דאזי הכל זוכין. ואם כנים הדברים יתכן ליישב לפי זה קושית תוס' בסוכה (מ"א).

(ד"ה דאמאי אין מקריבין עומר אם אין בית הא קי"ל במגילה (ז.) מקריבין אעפ"י שאין בית יעו"ש.

ולמ"ש יתכן דהרי מבואר במשנה שקלים (פ"ח מ"ד) השקלים אינן נוהגים אלא בפני הבית עיי"ש וכבר התעורר בשאלת יעבץ דאיך מקריבין אעפ"י שאין בית הא א"א להביא קרבן צבור דלקרבן צבור בעינן שקלים ובשקלים גזה"כ דבעינן בית [ועי' מ"ל (פ"ד משקלים) דמסירה לצבור בע"כ לא מהני ובעינן לידע שהצבור רוצין במסירה יעו"ש וגם דנו אם אין הקופות נוהגות ונתבטל דין גזבר מהמעות אם יש דין מסירה לצבור ואכ"מ]: ואולם לק"מ דהא ק"צ אף שבא מתרומת הלשכה מ"מ אם גובין בתחלה מעות לצורך קרבן ג"כ הוי ע"ז תורת ק"צ א"כ שפיר מקריבין אעפ"י שאין בית דנהי דליכא שקלים אבל הרי יכולין ליגבות בתחלה מן רוב ישראל דנהי דא"א לגבות מן כל ישראל דמנא ידעינן אם ליכא א' בסוף העולם אבל הרי מרוב ישראל שפיר יכולין לגבות אף שאין בית וגם זה הוי דין ק"צ כרמב"ן ז"ל (פ' ויקרא).

וא"כ מיושב דשוב בעומר דגזה"כ שיהי' רק מתרומת הלשכה ולא ע"י מגבין בתחלה שוב א"א להיות בזמן שאין בית דליכא שקלים. ובאתי רק להעיר ועי' ב"מ (קי"א).

(דפליגי אם מהני בעומר מסירה לצבור ולמ"ש יש לדון בזה ואכ"מ]: ודע דבהא דכתבו תוס' שבועות (י"ד.) דכשגובין בתחלה אין גובין מן הכהנים ומשמע בפשטא דאין חיוב ליגבות מהכהנים אבל אם ירצו ליגבות שפיר יכולין ליתן ועי' בריטב"א שם.

הנה ה' נראה לחדש דבעומר (אם נימא דמהני גובין בתחלה) וכן בשתי הלחם ולחם הפנים אם יגבו בתחלה דאין גובין מן הכהנים אפי' אם ירצו וזה עפ"י מה דאמרי' בשקלים (פ"א מ"ד) אמר ר"י כל כהן שאינו שוקל חוטא אלא שהכהנים דורשים מקרא זה לעצמן וכל מנחת כהן כליל תהי' הואיל ועומר ושתה"ל ולחה"פ שלנו היאך הם נאכלים ובירושלמי שקלים (פ"א ה"ג) כן משיבין חכמים לר"י מנחת היחיד קריבה כליל ואין מנחת הצבור קריבה כליל חכמים דסברי שכהן שוקל משיבין דלא נאמר כליל אלא במנחת כהן יחיד לא בשל צבור] וכו' והוא מותיב לן זו לא נדבת יחיד הוא [וכי שקלים אינן נדבת יחיד] ואינן מתיבין לי' כיון שנמסרה לצבור כמי שהיא של צבור דמי' ע"כ ועי' עירוכין (ד).

(בפירש"י ד"ה שלנו יעו"ש ומבואר בזה דסברת רבי יהודה הי' דכיון דהשקלים נדבת יחיד אף שנמסרה לצבור לא פקע ממנו דין היחיד דעדיין הוא בעליו ועי' תו' זבחים (ד) בד"ה וישנן. דל"ש שינוי בעלים בק"צ שהכל בעליו יעו"ש.

ולכן מותיב דאם הכהנים שוקלים אף דעכשיו נעשה צבור מ"מ עדיין שם הכהן עליו והוי מנחת כהן ג"כ. וחכמים סברי דפקע דין היחיד לגמרי ואין בזה רק תורת צבור וכן פירש בס' תקלין חדתינ יעו"ש.

ולפי"ז זהו רק בבא מתרומת הלשכה דפקע זכות היחיד לגמרי שהרי של הקדש הוא בהחלט אבל בגובין בתחלה לפי דברי רש"י ז"ל הנ"ל דעדיין שם שותפות עליו ולא פקע זכותו דיחיד א"כ שוב אם יתנו הכהנים הרי שוב הוה בזה דין מנחת כהן ואינה נאכלת ואפשר דממילא א"א להקריבה ג"כ דהא אם אין שירים אין קומץ עי' פסחים (ע"ז).

(וכן במנחות (כ"ו.) ובמנחות (ט'.

(ועי' תוס' יומא (כ"ט.) דגם מה שאינו מעכב אם אינו ראוי בתחלתו מעכב יעו"ש ועי' בר"ש לת"כ פ' בהר יעו"ש ועי' תוס' מנחות (ט'): דחסרון במנחה כיון דכשר בזבח חשוב יש שירים ומקטירין הקומץ יעו"ש ויש לפלפל לפי"ז גם בזה דיש תערובת דין כהן דבזבח כשר דיחשב יש שירים ובפרט רהשירים הללו כשרין גמורין הם בדינם ולכן נקטא המשנה רק שאין נאכלין אבל לא היאך הם קרבים ועי' ר"ש לת"כ ויקרא ואכ"מ] ולפי"ז ניחא טפי הא דתו"כ דבעינן ביכורי כל יחיד ויחיד שיהי' לכל יחיד חלק ואין עומר אלא משל צבור מתרומת הלשכה כמ"ש הראב"ד ז"ל די"ל דהכוונה אף לכהנים וזה א"א רק בבא מתרומת הלשכה דכשגובין בתחלה הרי א"א לגבות מהכהנים דשוב יהי' מנחת כהן ושוב הרי אין לכהן חלק דכשגובין בתחלה מי שאינו נותן אין לו חלק אבל כשבא מתרומת הלשכה גם לכהנים יש חלק [ועי' מנחות (ס"ה).

(תשמרו שיהי' כולן באין מתרומת הלשכה וברבנו גרשום שם דילפינן משתי, הלחם וכל ק"צ יעו"ש ולמ"ש שתי הלחם חמיר]: ובגוף דברי הירושלמי דאמר "זו לא נדבת יחיד הוא ואינון מתיבין לי' כיון שנמסרה לצבור כמי שהוא של צבור ומבואר דקודם שנמסר כשדנין על גוף נתינת השקלים הוי ע"ז תורת יחיד ולרבי יהודה גם אחר הנתינה יש ע"ז דין יחיד ורבנן פליגי דכיון שנמסרה לצבור דמיא אבל בגוף הנתינה דשקלים משמע בפשיטו דלכ"ע נדבת יחיד הוא וזה מבואר מהירושלמי.

אולם ראה זה ראיתי בת"כ (פ' אמור) לרצונכם מלמד שאין כופין את הצבור בעל כרחו דאף דביחיד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני עי' ב"ב (מ"ח.) ועירוכין (כא).

(מ"מ הצבור אין כופין] ובפירוש הר"ש משנץ שם כתב וא"ת והא דתנן בפ"א דשקלים משיש בו שולחנות במקדש התחילו למשכן [והרי אין כופין את הצבור] כו' התם דממשכנין לאו משום שאינם רוצים להביא אלא כדי למהר להביא עכ"ל ומבואר מזה דבר חדש דאם אין רוצים לתת שקלים אין ממשכנים משום דאין כופין את הצבור והא דממשכנים הוא רק אם רוצים להביא ואין ממהרים וזה צ"ע כי הנתינת השקל הוא מכל יחיד בפ"ע ואיך יש בזה דין צבור לענין כפי' שאין כופין אפילו ליחיד שבהם והא לפי הירושלמי כשדנין על נתינת השקלים הוי בזה דין נדבת יחיד [ועי' יומא (דף נ"א).

(מ"ש חגיגה דקרי לי קרבן צבור משום דאתי בכנופא פסח נמי אתיא בכנופא ופירש"י ז"ל כנופא היינו ברגלים יעו"ש ועי' חגיגה (דף ו.) ובתוס' ד"ה קרבן יעו"ש ובפירוש ר"ת ז"ל ומשמע דרק משום דהזמן קבוע ברגלים אבל כשהכל חייבים בזמן אחד אינו מיחשב צבור עי"ז וכ"כ בחדושי מאירי שם).

ואפשר לומר דהנה בטעם דממשכנים על השקלים ראיתי בקרית ספר שכתב דילפינן מהדיוט דממשכנין על החוב כל שכן חוב גבוה יעו"ש ועי' תויו"ט פ"א דשקלים לענין לאו דלא תבא אל ביתו יעו"ש והנה לפי דבריו יומצא בהא דאמרינן בפ"א דשקלים דקטן שהתחיל אביו לשקול על ידו שוב אינו פוסק יעו"ש יהי' הדין דממשכנין את אביו על זה דכמו בחוב הדיוט אם מחייב עצמו במה שאינו חייב משתעבד כן נעשה מחויב לגבות עי"ז שהתחיל לשקול וג"כ הדין דממשכנין: אמנם ראיתי בתוספתא פ"א דשקלים נתמשכנו ישראל בשקליהן כו' כדי שיתכפרו ע"כ ומבואר דענין זה דממשכנין אינו מתורת חוב גבוה רק משום הכפרה וחלוק מחייבי חטאות שאין ממשכנין ובזה ממשכנין משום הכפרה ולפי"ז ודאי שאין ממשכנין לאב שהתחיל לשקול על ידו של קטן שהרי קטן לאו בר כפרה הוא.

ולפי זה י"ל סברת הר"ש ז"ל דזה שפיר נתינת השקלים הוי תורת נדבת יחיד אבל זהו רק כשדנין על גוף הנתינה דכל אחד ואחד נותן בפ"ע הוי עי"ז דין יחיד אמנם לענין ממשכנין סובר דמתורת חוב הקדש ליכא חיוב למשכן רק כטעם התוספתא דממשכנין משום הכפרה וע"כ בזה שפיר תורת צבור עי"ז שהרי בעת הכפרה פקע דין היחיד ונעשה של צבור וכסברת חכמים כיון שנמסרה לצבור כצבור דמי ואולם מצאתי בס' ריבב"ן הנדפס בש"ס ד' ווילנא פ"א דשקלים שכתב בקטן שהתחיל אביו לשקול על ידו דממשכנין וזה צ"ע כי הביא בעצמו שם טעם דממשכנין משום הכפרה והרי קטן לאו בר כפרה וע"כ דגם משום חוב ממשכנין לדידי' ואכ"מ בזה.

ועוד יש לעי' בגוף דברי הר"ש ז"ל די"ל דכוונתו רק אם כל הצבור יסכימו שלא לתת שקלים דבזה אין כופין אבל כל יחיד בפ"ע אינו רק נדבת יחיד ואולם לפי"ז י"ל בפסח אם נימא דהוי צבור כיון דאתי בכנופא ועי' יומא (נא.) ועי' ח' הר"ן סנהדרין (יד).

(י"ל דאין כופין גם ליחיד דדין צבור יש לו לכל קרבן וקרבן וניחא קושית מנ"ח דלא מצינו כפי' בפסח ואכמ"ל: כד) ראיתי לכ"ת דמתרץ הת"כ (פ' ויקרא פי"ז בריתא ג) דאינו בכלל עונש היינו חיוב מוקדשין אבל כרת דחולין איכא ע"כ יעו"ש שם הלשון "אוציא את החולין ולא אוציא את המוקדשין" מבואר דבתחלה ממעטי' חולין ואח"כ קדשים ושוב כיון דאימעוט דין קדשים כ"ש חולין.

אך התרי מיעוטי' הוא רק בחלב דפנות לא בחלב שליל ועי' בפ' הראב"ד ז"ל לתו"כ דמפרש המיעוט דקדשים מכרת דחלב יעו"ש ומצאתי בס' עז"כ דמפרש המיעוט דחלב דפנות במוקדשין ממעילה יעו"ש וניחא דבשליל שנאכל ויש לו היתר לכהנים עי' מעילה (ב.) ודאי דאין בו מעילה וגם לרמב"ם ז"ל דכלו חדשיו אינו נאכל הרי אינו ראוי לגבוה אינו חל מעילה בקדשים קלים כמעילה (ז:) ובק"ק כיון דהכל נותר אף חלב זה פקע ממנו מעילה עי' כריתות (כ"ג:) שהרי אינו ראוי להקרבה ואכ"מ: עוד ראיתי לכ"ת שהסכים לפירושי בתוספתא (פ"ג) דתמורה דשחטה העובר אסור באכילה היינו ששחט בחוץ ואסור משום שחוטי חוץ ע"כ הנה בהא דתמורה (י"א).

(דמסיק דליכא שחוטי חוץ ראה ברמב"ם (פי"ח ממעה"ק הי"ג) דדקדק שאינו לוקה יעו"ש ומשמע לכאורה דאיסור ישנו שוב יש לדון דמשום האיסור גרידא יהי נאסר כשחוטי חוץ ועי' רמב"ם (פי"ט ממעה"ק) דיש עשה ול"ת בשחוטי חוץ וכיון דעכ"פ י"ל דביטל העשה גם משום זה יאסר ומצאתי בקרית ספר שהתעורר שהולד הוי מחוסר זמן ולית בי' משום שחוטי חוץ יעו"ש ולפי סברתו י"ל דאינו נאסר משום שחוטי חוץ.

ורש"י חולין (ס"ט.) בד"ה ותיבעי שהבאתי דכתב דהולד נאסר משום שחוטי חוץ הרי מיירי שגם האם קדש ויש באמו איסור שחוטי חוץ מש"ה גם הולד נאסר דשחוטה אחת האוסרת לשניהם אבל זה אינו מוכח כשהאם חולין שיאסור הולד קדש: דוש"ת מנחם זעמבע מפראגא.

בשולי המכתב. ראיתי במכילתא (פ' בא) פרשה ה' מנין אתה אומר שאם אין להם לישראל אלא פסח א' שכולן יוצאין בו יד"ח ת"ל ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל ע"כ ומובא בקידושין (מב) בלשון אחר מנין אתה אומר שכל ישראל יוצאין בפסח א' ת"ל ושחטו ובפירש"י ז"ל דסבר אין אכילת פסחים מעכבת אולם לשון המכילתא משמע דאם יש להם שפיר אכילה מעכבת רק דאמר שאם אין להם אלא פסח א' יוצאין בו ומצאתי בפירוש ברורי המדות שהוכיח מכמה דוכתי דשיטת המכילתא דאכילת פסחים מעכבא וביאר הכוונה דאם אין להם לישראל אלא פסח א' יוצאין בו בלי אכילה דהוי אז כק"צ הבאין בטומאה שאין נאכלין אבל היכא דאפשר אכילה מעכבא עכ"ד וזה צ"ע דהא משנה מפורשת בפסחים (ע"ז:) ה' דברים באין בטומאה ואין נאכלין בטומאה חוץ מפסח משום דעיקרו לאכילה.

והי' נראה מתוך לשונו דכמו דיש חובת צבור בתמידין ומוספין והיינו שכל הצבור ביחד מביאין קרבן א' כן יש חובת צבור בפסח שכל הצבור יביאו פסח ועוד יש בפסח יתר על זה חובת כל יחיד כדי שיקיים האכילה ומ"מ לא מצינו שיהי' חיוב להביא פסח א' לכל הצבור ביחד לבד הפסחים שמביאין כל א' וא' משום דכיון דפסח אתי' בכנופי' והוי כמו ק"צ כיומא (נ"א).

(יוצאין הצבור בזה. ובפסח צבור לחודי' לא יצאו שהרי יש חיוב מיוחד לקיים מצות אכילה דבחיוב היחיד האכילה מעכבא וזו כוונת המכילתא לפ"ד דאם אין להם רק פסח א' אזי יש חיוב מצד חובת הצבור וחובת הצבור מתקיים אף בלי אכילה ככל קרבנות צבור דאין אכילה מעכבא והנה זה חדש למאוד שיהי' חובת צבור, בפסח והי' ניחא לפי"ז הא דיומא (נ"א).

(ונוהג בצבור כביחיד דפריך הש"ס ונוקמה בפסח ותמהו תוס' ישנים שהרי בפסח לא שייך ונוהג בצבור כביחיד ולפי הנ"ל הדברים כפשטן דיש פסח צבור ופסח יחיד. ואולם מהא דתוספתא פסחים (פו) גבי פסח דדו"ש "ולא פסח צבור אלא פסח יחיד" דנראה מדברי התוס' יומא (נ"א).

(דהכוונה דאם אין הצבור עושין הפסח כגון שרובן זבין ורק היחיד עושה ג"כ דו"ש ובט"א חגיגה (ט.) מסתפק בזה והם דברי התוס' והתוספתא.

ואמאי לא פירשו בפשיטות שיש פסח צבור היכא דליכא רק פסח א' שמקריבין עבור כל הצבור פסח א'. ומוכח דליכא כלל בפסח תורת צבור ובחידושי יש לי בזה אריכות דברים אך יען כי גוף הדבר חדש ולא מחזור אצלי אשמע מה כ"ת אומר בזה: יחוג חג המצות בדיעות דוש"ת מנחם.

סימן ה. ב"ה יום ד' כ"ד אדר שני תרע"ג ווארשא.

החיים והשלום וכל טוב סלה לראש ידיד נפשי הרה"ג המאור הגדול עדיו לגאון הרב מו"ה מנחם נ"י בפראגא. אחדשה"ט לפלא כי לא השיב על מכתבי שכתבתי לו ואמת כי קצרתי שם הרבה והנני לפרש שיחתי: הנה הבאתי ראי' לדברי הראב"ד ז"ל בתורת כהנים דכתב דאם ולדות קדשים במעי אמן הן קדושים לא שייך בהו הפסול דיוצא דופן מהא דש"ס חולין (דף ע"ה).

(אהא דפליגי רבי יוחנן ור"ל בהושיט ידו למעי בהמה ותלש חלב של בן תשעה חי ואכלו אם חייב כרת וקאמר ואיכא דאמרי איתיבי רשב"ל לרבי יוחנן מה חלב ושתי כליות האמורות באשם מוציא מכלל שליל אף כל מוציא מכלל שליל בשלמא לדידי מש"ה מיעטי' רחמנא [משום הכי מיעטי' לאשמעינן דלאו חלב הוא] אלא לדידך דליקרב [אלא לדידך דאמרת חלב הוא לענין אכילה אמאי מיעטי' מהקרבה] אמר לי' מידי דהוה אמחוסר זמן [ופרש"י ז"ל מידי דהוה אמחוסר זמן דיצא לאויר העולם וכלו חדשיו ודכולי עלמא בהמה הוא ופסלי' רחמנא מהקרבה] ע"כ ואם נימא דגם ולדות קדשים שיצאו דרך דופן פסולים א"כ ל"ל למימר הטעם דאין חלב שליל קרב משום דהוה מחוסר זמן תיפוק ליה דיוצא דופן הוא וביותר דהא התוס' בזבחים (דף י"ב).

(בד"ה לילה לקדושה יום להרצאה כתבו הקשה הר"ר יוסף דבטרומה (דף י').) משמע דתם במעי תמימה קדיש דקדושה חלה אעובר במעי אמו והיאך קדיש בין לבר פדא בין לרבי יוחנן והא לילה לקדושה דוקא אבל קודם לכן לא ובתמורה (דף י'): תירצו וי"ל דקודם שנולד מצי מקדיש לי' עכ"ל ומבואר מדבריהם דבמעי אמו לא שייך מחוסר זמן ואיך אמרינן דחלב שליל הוה מחוסר זמן וצריך לומר דלדמיון בעלמא קאמר דכמו דפסלה תורה מחוסר זמן כן פסלה חלב דשליל.

וא"כ עדיפא הוה לי' למימר דפסול משום יוצא דופן דהא באמת יוצא דופן הוא. ולכאורה יש לומר לפי מה דכתבו המפרשים דיש בן פקועה שאינו יוצא דופן כלל כגון שנולד דרך רחם אחר שנשחטה אמו רוב שנים דהרי הוא כחי' לכל דבריה יעו"ש בתו"ח בחולין (דף ע"ד): אם כן י"ל דמיירי בכהאי גוונא דאינו יוצא דופן ומכל מקום מיעטה התורה חלב שליל מהקרבה ושפיר קאמרה הגמרא מידי דהוה אמחוסר זמן: אמנם באמת תמוה דנהי דיוצא דופן לא הוי יתום מיהא הוי ומשנה מפורשת תנן בבכורות (דף נ"ז).

(דיתום פסול להקרבה ואיזהו יתום כל שמתה אמו או שנשחטה ואח"כ ילדה יעו"ש וא"כ אמאי לא קאמר מידי דהוה איתום וכן תמוהין בזה דברי הראב"ד שהעתיק כבוד תורתו דהביא ראי' מהא דתמורה (דף י"א.) דהשוחט את, החטאת ומצא בה ולד דאינו פסול משום יוצא דופן דהא מ"מ יתום הוי וצ"ע בדברי הקרית ספר שחידש דבעיר המוקף חומה מותר לאכול בה מן התורה קדשים קלים הארכתי הרבה ויישבתי קושיות התוספת בזבחים (דף ס'): בד"ה מאי אהא דאמרינן בגמרא שם רבי ישמעאל אומר יכול יעלה אדם מעשר שני לירושלים ויאכלנו בזמן הזה ודין הוא בכור טעון הבאת מקום ומעשר טעון הבאת מקום מה בכור אינו אלא בפני הבית אף מעשר אינו אלא בפני הבית וכו' ופריך מאי קסבר (מאי קסבר האי תנא דפשיט לי' בכור ממעשר) אי קסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לע"ל אפילו בכור נמי אפילו בכור נמי אפילו בכור יקריב ויאכל דהא מאן דאית לי' קדשה לעתיד לבא אית לי' שמקריבין אעפ"י שאין בית] ואי קסבר לא קדשה לע"ל אפילו בכור נמי תיבעי [ואי קסבר לא קדשה לע"ל אפילו בכור נמי תיבעי ואי קסבר קדושת בית בטלה לה ומיבעי לי' במעשר הואיל ואינו צורך לבית מי מתאכיל בירושלים ולפני

ה' קרינן ב' או לא אפילו בכור כה"ג נמי תיבעי ל' כגון שזרקו דמו ואימורנו וחרב הבית ובשרו קיים מהו שיאכלוהו רש"י] אמר רבינא לעולם קסבר לא קדשה והכא במאי עסקינן בבכור שנזרק דמו קודם חורבן הבית וחרב הבית ועדיין בשרו קיים ואיתקש בשרו לדמו מה דמו במזבח אף בשרו במזבח ואתי מעשר יליף מבכור והתוס' שם בד"ה מאי האריכו טובא וכתבו וז"ל אבל קשה מאי קאמר אפילו בכור נמי תיבעי ולא תיבעי מעשר אדרבה כיון דלא קדשה פשיטא דלא קרינן ב' לפני ה' דמחיצה לאכול דאורייתא ועוד דבכור פשיטא דמיפסל ביוצא כשחרב הבית ונפלו מחיצות כיון דלא קדשה ומה צריך כלל היקישא דבשר ודם וכ"ת כשחרב הבית ונהרס המזבח אבל החומות ירושלים קיימות ולא בטלה קדושתה לענין קדשים קלים ומעשר שני זהו תימא לומר דהא ירושלים לא נתקדשה אלא בשביל הבית ואיך יתכן שקדושת הבית תבטל וקדושת ירושלים קיימא עכ"ל ולפי דברי הקרית ספר דבעירות המוקפות חומה מותר אכילת קדשים קלים ניחא דהא ירושלים היא עיר המוקפת חומה וכמבואר בעירובין (דף ל"ב).

(במשנה ואלו הן בתי ערי חומה כו' וגדוד וחדוד ואונה וירושלים וכן כיוצא בהן עיי"ש ולכן מותר לאכיל בה קדשים קלים מתורת מוקף חומה ואין קדושתה מחמת הבית ופשוט: ואולם בזה דחק עצמו הקרית ספר דא"כ דעירות המוקפות חומה מותר לאכול בהם קדשים קלים אמאי אינו נאכל מעשר שני בעיר המוקף חומה יעו"ש ואולי דבמעשר שני כתיב למען תלמד ליראה וכו' ואמרו בספרי דגדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד והובא בתוספת קידושין (דף כ"ז) יעו"ש ואין זה אלא בירושלים: או י"ל דהנה הקרית ספר כתב שם דמש"ה קדשים קלים נאכלין בכל עיר המוקף חומה כמו דהי' אוכלין קדשים קלים במדבר בכל מחנה ישראל דלא הי' שם הפסק מחנות יעו"ש ודון מינה ומינה כמו דשם במדבר לא הי' נאכל מעשר שני אלא קדשים קלים כן בעיר המוקף חומה: [ויתכן דבמדבר דהענין הי' מקיף אותם היתה קדושתו כמו בעיר המוקף חומה יעוין עירובין (דף נ"ה): ותניא כשהן נפנים אין נפנין לא לפנייהם ולא לצדיהן אלא לאחריהן עיי"ש ומשום דהמחנה היתה קדושה ולכן קדשים קלים נאכל בכל מחנה ישראל וכזה יש לדבר ואכ"מ] יהי' איך שיהי' עכ"פ לדברי הקרית ספר מעשר שני חמיר בזה מקדשים, דבמעשר שני בעינן ירושלים וקדושתה משא"כ בקדשים קלים: ויתפרש בזה בטוב דברי הגמרא שבועות (דף ט"ז).

(ת"ש אבא שאול אומר. שני ביצעין היו בהר המשחה תחתונה ועליונה תחתונה נתקדשה בכל אלו עליונה: לא נתקדשה בכל אלו אלא בעולי גולה שלא במלך ושלא באורים ותומים.

תחתונה שהיתה קדושתה גמורה עמי הארץ נכנסים לשם ואוכלין שם קדשים קלים אבל לא מעשר שני וחברים אוכלין שם קדשים קלים ומעשר שני. עליונה שלא היתה קדושתה גמורה עמי הארץ היו נכנסים שם ואוכלין שם קדשים קלים אבל לא מעשר שני וכו' ואינו מובן מה זה שהי' אוכלין קדשים קלים ולא מעשר שני הא תרויהו חד דינא אית להו ועי' בפירש"י זו שם ולפי דברי הקרית ספר יתכן דהם חשבו דנהי העליונה אין בה קדושת ירושלים ולא נתקדשה בכל אלו אבל עכ"פ קדושת מוקף חומה יש בה ולכן לענין קדשים לא גרע מעיר המוקף חומה משא"כ לענין מעשר שני: ומצאתי במהרי"ט בשניות סימן ל"ז תשובה ארוכה בענין קבר חולדה שהיתה בירושלים דהקשה הא אין מלינין בה את המת ואין קוברין בירושלים וניחא ל' דקברוה בבצעה העליונה שלא נתקדשה והאריך טובא ולבסוף כתב וז"ל ועוד דלא גרע מקדושת בתי ערי חומה דתנן בפ"ק דכלים ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות עירות המוקפות חומה מקודשות

הימנה כו' וכ"ש שאין קוברין בתוכה וירושלים מנו לה בפ' בתרא דעירוכין בהדי עירות המוקפות חומה מימות יהושע בן נון וכו' אלמא לענין קדוש דערי חומה קדוש דעזרא חשיב קדוש ולא בעי מלך ונביא אלא לענין אכילת קדשים וכו' יעו"ש באורך אמנם משמע מדבריו שלא כדברי אביו המבי"ט בקרית ספר ויש להאריך בדברי המהרי"ט שם ואכמ"ל:מה שהבאתי דברי הגמרא בע"ז (דף כ"ד:) וירושלמי פ"א דמגילה דבבמה כשר עולת נקיבה מיושב בזה הא דש"ס זבחים (דף צ"ח).

(אהא דדרשינן מדכתיב היקישא לאשם. אשם מה אשם אין שפיר ושליא קדוש בו אף כל אין שפיר ושליא קדוש בו קסבר ולדות קדשים בהויתן הן קדושים ודנין אפשר משאי אפשר ובפירש"י ז"ל בד"ה מה אשם אין שפיר ושליא קדוש דהא זכר הוא ואין לך לומר בחלב ושתי כליות שלו שאף כל שליא שבמעיו משמע אף הבאים נקבות כגון חטאת ושלמים אין שפיר ושליא קדוש בהן ואין חלב ושתי הכליות של שליל שבמעיהם קרבים והקשה רש"י ז"ל ומעילה הו"ל למילף דזכר הוא אף כל אין שפיר ושליא קדוש בו ועי' בתוס' שם בד"ה אף כל שהקשו ג"כ כן יעו"ש ולפי הנ"ל הא עולת נקבה כשרה בבמה ומשכחת דשפיר ושליא קדוש בו ולכן יליף מאשם דלא קרב בבמה ופשוט מאוד: ידידו עוז דוש"ת באהבה רבה ומקרב ולב עמוק אברהם לופטביר.

בשולי המכתב. יעוין כת"ר בשיטה מקובצת לכריתות (דף כ"ח).

אהא דאמרי' בגמ' שם אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא מטמא מקדש עשיר שהפריש קן לכבשתו והעני הואיל ונדחה ידחה [כלומר שמחויב להקריב קרבן עשיר ורצה להקריב קרבן עני ואח"כ העני הואיל ונדחה ידחה שבשעה שהפרישו לא הי' ראוי להקריבו] אמר רב הונא ברי דרב יהושע ש"מ תלת ש"מ בע"ח נדחים וקדושת דמים מדחה ודיחוי מעיקרו הוה דיחוי קדושת דמים מדחה משהוקדש בתחלה לדמי' כמו זה שתחלתו לא קדיש אלא לדמיו דהא עשיר הי' [מתיב רב עוקבא בר חמא המפריש נקבה לפסחו קודם הפסח תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה פסח ילדה זכר ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו פסח ר"ש אומר הוא עצמו יקרב פסח ש"מ בעלי חיים אינם נדחין וכו' ובשם"ק שם אות ג' כתב תימא אמאי לא פריך נמי אמילתא דר"י וכו' ונראה לפרש דעשיר שהפריש קן לכבשתו אין לו פדיון ולא נחתא ליה קדושת הגוף כלל מהא דאמרינן בתמורה מיגו דנחתא לי' קדושת דמים נחתא ליה קדושת הגוף היינו דוקא בדבר שיש לו פדיון ע"י מום.

דלא מיעקרא מיני' קדושת המזבח לגמרי דירעה עד שיסתאב ויביא בדמיו למזבח דהשתא הוי קדושת הגוף זו כעין קדושת דמים הלכך נחתא ע"י מיגו ותו לא פקע לגמרי אבל עוף לא שייך בי' מיגו דקדושת דמים דידי' עומדים הדמים למזבח ואי נחתא לי' קדושת הגוף שוב אין לו תקנה למזבח דאין לעוף פדיון וכו' יעו"ש כי הם דברים נמרצים ומבואר מזה דבהא דאמרינן מיגו דנחתא קדושת דמים נחתא נמי קדושת הגוף יש חילוק בין דבר שיש בו פדיון דהשתא הוי קדושת הגוף זו כעין קדושת דמים משא"כ בעוף דאין לו פדיון אם נחתא לי' קדושת הגוף ובשו"ת אבני נזר להגאון מסאכאטשוב זצלה"ה כתב זאת מסבירא דנפשי' יעו"ש בח"ב סי' של"א.

ועל זה קשיא לי מהא דתמורה (דף י"ז.) אמר שמואל המקדיש את הטריפה צריכה מום קבוע לפדות עליו ש"מ פודין את הקדשים להאכילן לכלבים אלא אימא עושה קדושה למות ופירש"י ז"ל צריכה מום קבוע דקסבר שמואל דנחתא לה קדושת הגוף יעו"ש ומבואר שם דהיינו טעמא

דאמרינן מיגו דנחית קדושת דמים נחית נמי קדושת הגוף והרי שם עושה קדושה למות דאין פודין הקדשים להאכילן לכלבים ומ"מ אמרינן מיגו ויעוי' בשמ"ק שם הביא גירסא דגריס בדברי שמואל גופי' דסבר דמיגו דנחתא עלי' קדושת דמים נחתא עליה קדושת הגוף וכו' יעו"ש: סימן ו.

ב"ה יום ב' שביעי לראשון תרע"ג ווארשא. את חג המצות יחוג בדיצות ה"ה כבוד ידיד נפשי הרה"ג המאור הגדול חריף ובקי משנתו זך ונקי שמו הטוב נודע בשערים עדיו לגאון הרב מו"ה מנחם שיחי' בפראגא.

אחדשה"ט את קונטרסו היקר לי ראיתי ושש אנכי על אמרותיו אמנם הזמן גרמא כי ימי החג הבע"ל ממשמשים ובאים. ולכן לא באתי כעת אלא בשביל דבר שנתחדש: הנה הביא כבוד תורתו דברי הראב"ד ז"ל בתו"כ פ' ויקרא על קרא דוהקטירם כולם כאחת שלא יפסוק בהקטרתם הנה פשוט דהכוונה לפי שבהאימורין הי' חלב ויותרת הכבד ושתי הכליות והוא אמינא דיכול להקטיר מקצת אימורין היינו חלב לבד ואח"כ יקטיר את היתרת ושתי הכליות ולכן כתבה התורה "והקטירם" דהמצוה להקטיר כל האימורים בלא הפסק הקטרה אחרת ביניהן.

וכן מבואר להדיא בפסחים (דף ס"ד:): תנו רבנן פעם אחת ביקש אגריפס המלך ליתן עיניו באוכלסי ישראל רצה לידע כמה ישראלים יש] אמר לו לכהן גדול תן עיניך בפסחים נטל כוליא מכל אחד ונמצא שם ששים רבוא זוגי כליות וכו' ופריך נטל כוליא הא בעי אקטורא ומשני דהדר מקטיר להו ופריך והכתיב והקטירו שלא יערב חלביו של זה בזה [והקטירו משמע לבדו שלא יערב חלביו של קרבן זה בחלביו של קרבן אחר רש"י] ומשני דהדר מקטיר להו חדא חדא ופריך והתניא והקטירם שיהא כולו כאחד שיהא כולו כאחד כל האימורין של קרבן רש"י] אלא תפיסה בעלמא דשקיל מיניהו עד דיהבי לי' מידי אחרינא ע"כ.

הרי להדיא דמקרא "דוהקטירו" ילפינן שלא יערב חלביו של זה בזה ומקרא "דוהקטירם" ילפינן שיהא כולו כאחת היינו שלא יפסיק בין הקטרת החלב לשתי הכליות: ואמנם המגן אברהם בספרו זית רענן שהביא כ"ת כוונתו דהוסיף דבהקטרת החלב בעצמו מצוה שיקטירו בבת אחת ולא בשני פעמים ולדבריו מדוקדק לשון המשנה בזבחים (דף כ"ז:): השוחט את הזבח לזרוק דמו בחוץ או מקצת דמו בחוץ להקטיר אימוריו בחוץ או מקצת אימוריו בחוץ לאכול בשרו בחוץ או כזית מבשרו בחוץ או לאכול כזית מעור האליה בחוץ פסול ואין בו כרת.

לזרוק דמו למחר מקצת דמו למחר להקטיר אימוריו למחר או מקצת אימוריו למחר לאכול בשרו למחר או כזית מבשרו למחר או לאכול כזית מעור האליה למחר פיגול וחייבין עליו כרת ע"כ ויש לדקדק דכמו בנאכלין לא תני לאכול מקצת בשרו בחוץ כדתני גבי דם לזרוק מקצת דמו בחוץ וכן לזרוק מקצת דמו למחר וע"כ דם דהזיה בכל שהוא גם מקצת בכלל החיוב אבל בשר שיעור אכילתו בכזית א"כ גם גבי הקטרה הוה לי' למיתני כזית מאימוריה בחוץ כזית מאימוריה למחר דאין הקטרה פחותה מכזית ולדברי הז"ר מדוקדק דהמצוה הוא שיקטיר בבת אחת בפנים ולא הי' הקטרת כזית בפנים אלא מקצת אימוריו היינו יותרת ושתי הכליות זה הי' בפנים הקטרה דיכול להקטיר הכליות אחר החלב ובלבד שלא יפסיק ביניהם בהקטרה אחרת מקרבן אחר וזה פשוט: ויעוין בתוספתא דפסחים פרק ד' נשחט תמיד של בין הערבים מקטיר את הקטורת ומטיב את הנרות ובא לו אצל פסח קרעו והוציא את אימוריו "אפילו שלארבעה ושל חמשה" נתנו במיגס והקטירו על גבי המזבח וכו' יעו"ש ומזה משמע כהפני משה בירושלמי פסחים שהביא

כ"ת דבמיגס מותר לערב ואכ"מ: ע"ד אשר דברנו בדברי המכילתא (פ' בא) שאם אין להם לישראל אלא פסח אחד שכולן יוצאין בו ידי חובתן ובדברי המפרש שם דמשמע שיש דין פסח צבור היינו שהכל ביחד מקריבין רק פסח אחד.

ויש דין פסח חובה לכל אחד מישראל וכשרוב ישראל מביאין יש על זה תורת צבור ושוב אינו צריך הצבור להביא פסח אחד ביחד וכ"ת קיצר כעת בזה ואבקש את כת"ר להעתיק לי מחידושו מה שכתב בענין זה ע"ד המכילתא בענין פסח צבור. ויען אשר יש לי בזה הרהורי דברים אמרתי אשיחה וירוח לי.

הנה לשון התוספתא פרק ד' דפסחים ועוד מקובלני מרבתי שפסח דוחה את השבת כו' ולא פסח צבור אלא פסח יחיד והגר"א לא גריס לה אולם לדברי המפרש דבעצם הפסח הוא קרבן צבור כמו תמיד ואם אין מקריבין את הפסח אז בא משל צבור אתי שפיר טובא דבזה ידעו בני בתירא דפסח של צבור דוחה שבת אלא דשכחו ולא ידעו אם גם פסח שכל ישראל מקריבין כל יחיד ויחיד אם גם זה דוחה שבת וע"ז השיב הלל ולא פסח ציבור אלא אף פסח יחיד דוחה שבת ופשוט: כן יתפרש בזה דברי הגמרא בפסחים (דף ס"ג:) אהא דאמרי' בעא מיני' רב אושעיא מרבי אמי אין לו לשוחט ויש לו לאחד מבני חבורה מהו [לענין שוחט על החמץ קא בעי אם יש לאחד מבני חבורה חמץ אם עובר השוחט] אמר לי' מי כתיב לא תשחט על חמצך לא תשחט על חמץ כתיב אמר לי' אי הכי אפילו לאחד בסוף העולם נמי אפילו לאחד בסוף העולם שאינו מבני חבורה נמי אם ישנו עמו בעזרה יעבור השוחט הזה עליו אם התרו בו רש"י [אמר לי' אמר קרא לא תשחט ולא ילין לא תשחט על חמץ הנך דקיימי עלי' משום לא ילין] והיינו.

בני חבורה דבכלל לא ילין מן הבשר הן בבל תותירו רש"י [ע"כ והנה זה שפירש רש"י ז"ל הס"ד דלאחד בסוף העולם נמי אם ישנו עמו בעזרה יעבור השוחט הזה עלי' אינו מוכן הא אנו קיימא לן כרבי יוחנן דאעפ"י שאין עמו בעזרה עובר ומה יוסיף בזה שהוא בעזרה לחייב עבור זה את השוחט בשביל אחר שהוא מסוף העולם אמנם לדברי המכילתא דיש גם פסח צבור ופשטא דקרא לא תשחט על חמץ דם זבחי משמע דגם על פסח צבור הזהיר מדקרי לי' "זבחי" ואם כן כל ישראל יש להם חלק בו והוה אמינא דאם יש לאחד חמץ בסוף העולם מעכב מלשחוט את הפסח ועל זה אמר דכתיב לא תשחט ולא ילין הנך דקיימי עלי' משום לא ילין וכמו שכתבו התוס' במנחות (דף ע"ח:) בד"ה או לאחד מבני חבורה אפסח קאי אבל אתמיד פשיטא דלא מיחייב משום אחד שבישראל יעו"ש ומבואר דלרבי יהודה דיש חיוב גם על שחיטת התמיד על החמץ מ"מ אם היחיד יש לו חמץ אין סברא שיעכב את התמיד והצל"ח בפסחים שם כתב זאת מסברא דנפשי' והם דברי התוס' [וזה פשוט: יש לחדש עוד דלרבי שמעון דסבירא לי' דבגלגל לא היו מקריבין אלא חובות הקבוע להם זמן ויחיד לא הי' מקריב חובה אף בבמה גדולה ויתכן לומר דגם פסח לא הי' מקריבין יחידים אלא פסח צבור הי' קרב והי' מיושב בזה דברי הגמרא ביבמות (דף ע"א:) אמר רבי יוחנן משום רבי בנאה ערל מקבל הזאה שכן מצינו באבותינו שקבלו הזאה כשהן ערלים שנאמר והעם עלו מן הירדן בעשור לחודש הראשון בעשרה לא מהילי משום חולשא דאורחא הזאה אימת עביד להו לאו כשהן ערלים ופריך ודילמא לא עביד פסח כלל ומשני לא ס"ד דכתיב ויעשו את הפסח מתקיף לה מר זוטרא ודילמא פסח הבא בטומאה הי' אמר לי' רב אשי תניא בהדיא מלו וטבלו ועשו פסחיהן בטהרה יעו"ש ותמוה הס"ד דגמ' דלא עשו פסח אטו לא ידע קרא וזיל קרי בי רב הוא "ויעשו את הפסח" ולפי האומר ניחא דפריך דילמא רק

פסח צבור הקריבו ולא יחידים דהי' טמאים עד דמשני לי' דתני להדי' דמלו וטבלו ועשו פסחיהן היינו כל יחיד ויחיד אמנם לרבי שמעון י"ל דבאמת רק פסח צבור הקריבו וכן"ל ופשוט.

וארווח לן בזה מה דנשאלתי מכבוד מו"ח הגאון נ"י זה כביר אם לא ראיתי באיזה ספר טעם למה (בעזרא ג') כאשר בנו את המזבח (והיכל לא יסד) כתיב ויעשו את חג הסוכות ועולת יום ביומו וגו' ולא הזכיר שעשו את הפסח אולם (בעזרא ו') כאשר נגמר הבית ועשו את חנוכת הבית כתיב ויעשו בני הגולה את הפסח ויאכלו בני ישראל וגו' הלא דבר הוא.

והנה בראשית ההשקפה אמרתי דזה ברור דאף למ"ד דמקריבין אעפ"י שאין בית מ"מ פרה אדומה אינה נעשית אלא כשהבית בנוי דבעינן והזה אל נוכח פני אהל מועד וכמו שכתב רש"י ז"ל גיטין (דף ס'): בד"ה ופרשת פרה אדומה לפי שביום המחרת נשרפה הפרה להיות נטהרין לפסחיהן וקודם לכן לא יכלו לעשותה דבעינן והזה אל נוכח פני אהל מועד וכו' יעו"ש ומבואר במשנה פ"ק ג' דפרה דשני' עשה עזרא ואם כן קודם שעלה עזרא לא הי' להם אפר פרה והקריבו בטומאה ולכן לא זכר הכתוב גנותם ולכן כתיב (בעזרא ו) "כי הטהרו הכהנים והלויים כאחד כולם טהורים" הזכיר שעשו הפסח בטהרה.

אמנם מצאתי בתוספתא פרק ג' דפרה אפרן ירדה עמהן לבבל כו' והלא נטמא בארץ העמים יעו"ש הרי בהדיא דהי' להם אפר פרה ונסתר תירוצי: ואמנם לפי הנ"ל דאף בגלגל לא הקריבו רק פסח צבור יתכן דגם אז קודם שנבנה הבית וקדושת המקדש בטלה בזמן החורבן ורק המזבח נבנה הי' לו דין במת צבור וכמו שכתב הגאון מלבים ז"ל ולכן לא הקריבו רק פסח צבור רק כאשר נגמר הבית אז עשו בני הגולה את הפסח ומדיוק בפסוק "וישחטו הפסח לכל בני הגולה היינו דמעיקרא לא הקריבו אלא פסח אחד של צבור בלבד וזה יתכן: וכבוד מו"ח הגאון נ"י כתב לי אז דיתכן דהגם דהשתא אזלינן בתר רוב הנכנסין לעזרה קודם דסילק עזרא (שית שני דלא חשוב כמבואר בערכין דף י"ג) הי' עולי גולה כיחידים לגבי כל ישראל ולכן לא עשו פסח בטומאה רק קרבנות עולות ששקלו לשם כל ישראל הרחוקים עכ"ל.

ויש להמתיק יותר למאי דמבואר בתענית (דף י"ד.) שלחו לי' בני נינוה לרבי כו' שלח להו כיחידים דמיתו כו' יעו"ש הרי דיושבי חו"ל אפילו מדינה שלימה כיחידים דמי ויעו"ש בשו"ת אבני נזר ח"ב סי' ש"ד דמעלת ארץ ישראל על חוץ לארץ כי הארץ עושה להשוכנים עליה כאיש אחד דהארץ מצרפתם יעו"ש בשם מהר"ל ז"ל ולדבריו אתי שפיר דברי הגמרא דתענית] וא"כ קודם שעלה עזרא וקידש את הארץ הי' דינם כיחידים ולא הי' יכולין לעשות הפסח ופשוט: ובמ"א כתבתי בהא דהקשו התוס' בקידושין (דף ל"ז) דלמה לא עשו ישראל פסח במדבר יעו"ש דיתכן למאי דאיתא במכילתא ויקרא משה לכל זקני ישראל מלמד שעשאו ב"ד ופירשו המפרשים דעשאו ב"ד לקדשהחדש הרי דלהקרב הפסח הי' צריך קידוש עפ"י הראי' וכמו דאמר לו החודש הזה לכם וא"כ למאי שכתב הר"ח דבמדבר לא הי' מקדשין עפ"י הראי' כי לא ראו הלבנה כי הענן כסה אותה יעו"ש ולכן לא הקריבו פסח.

ויתכן דגם קודם שעלה עזרא לא הי' מקדשין עפ"י הראי' ולכן לא עשו פסח אמנם בזה יש לי אריכות דברים ואכ"מ: והנני דוש"ת מברכו בשמחת החג וביתרון הכשר ידידו עוז אברהם לופטביר. [אמר המלבה"ד בההעתק שהניח הגאון המחבר לעצמו מצאנו בזה קונטרס שיש בו תוספת דברים לענינים אלו ואמרנו להעתיקו כאן: א) במכילתא פ' בא מנין אתה אומר שאם אין להם לישראל אלא פסח אחד שכולן יוצאין בו ידי חובתן ת"ל ושחטו אותו וכו']

יעי"ש ובמפרש בירורי המדות פי' דכמו דמצוה על הצבור להקריב את התמיד כך מצוה עליהם להקריב את הפסח.

אלא דבפסח יש גם מצות אכילה. ולכן כל אחד מחיוב להקריב כדי שיקיים גם מצות אכילה. אבל אם אין להם לישראל אלא פסח אחד אז מצוה על הצבור להקריב יעי"ש אף שאין זה לשונו ממש עיי"ש: ונראה דדבר גדול דיבר. והכי ריהטא לישנא דתוספתא פ"ד דפסחים בזה"ל. ועוד מקובלני מרבתי שפסח דוחה את השבת וכו' ולא פסח צבור בלבד אלא פסח יחיד וכו' יעי"ש. ולכאורה אינו מובן.

אם הכוונה במה שאמר פסח צבור ופסח יחיד. פסח ראשון (דאיתא בכנופיא) ופסח שני (דרק יחידים מייתי לה) הא כבר אמר מתחילה ולא פסח ראשון ולא פסח שני.

ובאמת הגר"א לא גריס לה. אך לגירסתינו קשה: אמנם לפי הנ"ל יתפרש היטב.

דכוונת התוספתא דזה ידעו בני בתירה דפסח צבור דוחה שבת. דמה שנא מתמיד וכל קרבן צבור שדוחין את השבת.

רק על פסח יחיד מספקא להו. ולכן הוי ס"ל דאם חל ערב פסח בשבת מקריבין רק פסח צבור. ולזה קאמר ועוד מקובלני מרבתי שפסח דוחה את השבת ואפילו פסח יחיד כנ"ל: ומיושב בזה מה שהקשו דהא מוכח דפסח דוחה שבת מפסח מדבר שחל ערב פסח להיות בשבת לפי החשבון וכן מהא דלא ילין חלב חגי דמוקמינן לקרא לערב פסח שחל להיות בשבת. ומוכח דפסח דוחה שבת ולפי הנ"ל אתי שפיר דהוי אמינא דצבור מייתי ולא יחידים ופסח צבור הוא דדחי קמ"ל: ועפ"ז יתפרש היטב דברי הגמרא פסחים (דף סג).

(אי הכי אפילו לאחד בסוף העולם נמי ופירש"י שאינו מבני החבורה אם ישנו עמו בעזרה יעבור השוחט הזה עליו וכו' יעי"ש ולכאורה אינו מובן דהא אנן קיי"ל כרבי יהודה דאע"פ שאין עמו בעזרה חייב דלא בעינן על בסמוך. ואיך הוה אמינא דאם יש לאחד בסוף העולם חמץ שיעבור השוחט אמנם לפי הנ"ל דיש פסח צבור ג"כ פשטא דקרא דקרי לי' זבחי היינו המיוחד לו ומשמע דקאי על פסח צבור.

והוי אמינא דפסח כזה דכל יש להן חלק בו ע"כ אם יש לאחד בסוף העולם חמץ יעבור השוחט ולזה אמר דדווקא הנך דקיימו עלי' משום לא ילין וכמו שכתבו התוס' במנחות (דף עח) דבתמיד פשיטא דלא מחייב משום אחד שבישראל ודומיא דתמיד בעינן: ובזה יתפרש ג"כ מה דאמרינן בפסחים (דף סב).

(דלאוכליו ושלא לאוכליו אינו בצבור כיבחיד והכוונה כנ"ל דבפסח צבור אינו פוסל שלא לאוכליו ומיושב קו' התוס' שם בד"ה לשמו וכו' תימא לר"י מה אריא דאינו בצבור ת"ל דאפילו ביחיד אינו נוהג אלא בפסח. ולהנ"ל הכוונה דבפסח גופי' יש חילוק בין יחיד לצבור ובפסח דאינו פוסל שלא לאוכליו דהיינו בצבור פוסל ביחיד שפיר ודו"ק: ועפ"ז יתבאר נמי לנכון דברי רבי שמעון דס"ל דאשה בראשון אין שוחטין עלי' בפני עצמה ורק עושין אותה טפילה לאחרים כמבואר בפסחים (דף צא) והיינו משום דעיקר פסח היא פסח צבור [ורק משום מצות אכילה מקריב כל אחד בפני עצמו.

ומבואר בזבחים (דף עה) דצבור היינו גברי ומה צבור גברי אף יחיד גברי [וכיון דפסח צבור ליתא לנשים ה"נ יחיד.] והיינו משום דנשים אין שוקלות ואין קרבנות צבור קרבים משלהם.

וזה נראה כוונת התוספות זבחים (דף פח) בד"ה מתכפרים שכתבו דיש חילוק בין צבור לכל ישראל דכתונת מכפרת על צבור ושעיר הפנימי על כל ישראל והיינו דכתונת דבא מתרומת הלשכה אינו מכפר אלא על מי ששוקל. לבד משעיר הפנימי דכמו דכהנים מתכפרים בפר משום דרחמנא אפקרי' בי גזא דאהרן לגבי אחיו הכהנים כמבואר ביומא (דף נא) כמו כן אפקרי' רחמנא את השעיר לגבי מי שאינו שוקל] ולכך נשים בפסח רשות ואינו דוחה את השבת כיון דאינם שייכים להצבור ודוק: ונראה נמי לחדש דלר"ש דס"ל בזבחים (דף קטז) דבגלגל לא היה מקריבים אלא חובות שקבוע להם זמן ויחיד לא הי' מקריב חובה אף בבמה גדולה דה"ה דגם פסח לא הי' מקריבים יחידים אלא פסח צבור בלבד הי' מקריבים.

ומיושב בזה דברי הגמרא יבמות (דף עא) ודלמא לא עביד פסח כלל. ותמוה אטו לא ידע קרא וזיל קרי בי רב הוא.

ולפי האמור ניחא דפריך דלמא רק פסח צבור הקריבו ולא יחידים דהי' טמאים ומשני דתני דמלו וטבלו ועשו פסחיהן. אולם לר"ש י"ל דבאמת לא הקריבו רק פסח ציבור: ומיושב בזה מה שהעיר מורי חמי הגאון נ"י מדוע כאשר בנו את המזבח בימי עזרא והיכל לא יוסד כתיב (בעזרא ג) ויעשו את חג הסוכות ועולת יום ביום וגו' ולא הזכיר שעשו את הפסח.

ואולם (בעזרא ו) כאשר נגמר הבית ועשו את חנוכת המזבח כתיב ויעשו בני הגולה את הפסח ויאכלו בני ישראל הלא דבר היא: ולהנ"ל דאף בגלגל לא היו מקריבים רק פסח צבור יתכן דגם אז שנבנה הבית וקדושת המקדש בטלה בזמן החורבן ורק המזבח נבנה הי' לו דין במת צבור ולכן לא הקריבו רק פסח צבור אך כאשר נגמר הבית אז עשו בני הגולה את הפסח ומדיוק הפסוק וישחטו הפסח לכל בני הגולה היינו דמעיקרא לא הקריבו אלא פסח אחד של צבור בלבד ופשוט: וכבוד חמי הגאון נ"י כתב לי מאז דיתכן דגם דהשתא אזלינן בתר רוב הנכנסין לעזרה קודם דסליק עזרא הי' עולי גולה כיחידים לגבי כל ישראל ולכן לא עשו פסח בטומאה רק קרבנות עולות ששקלו לשם כל ישראל הרחוקים ע"כ ואכמ"ל:ב) ואגב אכתוב בהא דפסחים (דף צח) המפריש את פסחו ומת אם בנו ממונה עמו יביאנו לשם פסח אין בנו ממונה עמו יביאנו לשם שלמים ויש לעיין למה אין בזה דין ירושה ומה בכך דאין בנו ממונה עמו דירשנו דהא פסח כיון דיכול למוכרו וכמ"ש התוס' בב"ק (דף סו) דגזל קרבן דחברי' פשיטא דאית בי' דין ירושה.

[ודוחק גדול לומר שכבר הי' ממונה על פסח אחר] וכן יקשה בהא דב"ב (דף כג) דפריך על הא דבכור נוטל פי שנים במוקדשין מוקדשין לאו דידי' נינהו. ולשני בפסח דאביו הפריש פסח ומת ואז יטול הבכור פי שנים ופסח בלי בעלים לא הוי דמיד שמת ירושוהו בניו דזה פי' למיתה וזה פי' לחיים וצ"ע: ג) ועיין בפסחים (דף סו) שכח ולא הביא סכין מהו וכו' למחר מי שפסחו תוחבו בין צמרו וכו' והנה משמע מזה דכל אחד הי' לו סכין מיוחד לשחיטה.

דאל"כ הא הי' הרבה סכינים בעזרה. ונ"ל דטעמא דמלתא למה דקיי"ל דבית השחיטה רותח וסכין ששחט בה טריפה אסור לשחוט בה.

וא"כ הא הסכין בולע מפסח. ואם ישחוט בו פסח אחר יהי' שלא למנויו ואף דקיי"ל דסגי לקנח את הסכין.

מ"מ היכי דרגיל לשחוט בו צריך נעיצה והם רצו לעשות ע"צ היותר טוב ולכן הי' מיחדין סכין מיוחד לכל פסח ואף דלא מצינו דאם שחט חטאת ואח"כ שלמים דיהי' צריך הגעלה משום נותר היינו כדאיתא במכות (דף יז) זר שאכל לפני זריקה פטור כל היכי דקרינן בי' ואכלו אותם אשר כיפר בהם וכו' וא"כ ממה שבולע קודם זריקה לא אכפת לן.

אבל שלא למנויו איכא אף קודם זריקה ובזה נראה דהא דאמר אבא שאול בזבחים (דף פח) סכין מטרפת הי' במקדש ונמנו עלי' הכהנים וגנזוהי' היינו דנמצא טריפות בקרבנות והי' צריך הגעלה וכשם שאם נפגם אין מתקנים אותו כמו כן אם נאסר אין מגעילין אותן: ד) הנה בפסח מצרים לא נזכר מה הי' עושין בשירי הדם דבשיעור נתינה סגי על המשקוף ועל שתי המזוזות ובפרט דהי' מותרין כל האיסורים קודם מתן תורה.

ואולי משום זה לא כתיב לא תשחט על חמץ דם זבחי בפסח מצרים דמזה משמע אף שירי הדם. ובפרט דאחר תיבת לא תשחט וגו' נזכר ולא ילין חלב חגי ובפסח מצרים הא לא הי' הקטרת אימורים וכמבואר בפסחים (דף צו).

(ואכמ"ל: ואגב אכתוב דבמכילתא עה"פ לחק לך ולבניך לפי שהוא אומר ולקחו מן הדם שומע אני אף הנשים ת"ל לחק לך ולבניך וגו' עיי"ש. ונראה דאף דנשים בראשון חובה וכמבואר ג"כ במכילתא על קרא דמכסת נפשות מ"מ נתינת הדם לא הי' אלא באנשים וכמבואר בירושלמי פ"א דמגילה (הלכה) דאף בבמה פסולה אשה, כן הכא אף דהי' כדין במה מ"מ פסול באשה ואכמ"ל: ה) בתוס' פסחים (דף ס"ג).

(בהא דאמרינן לעולם אינו חייב עד שיהי' חמץ לשוחט כו' או לאחד מבני החבורה. דמ"מ אינו חייב אלא השוחט וכו' ועוד דלאו שאין בו מעשה היא עיי"ש: אמנם מדברי הרמב"ם בספר המצות (מצוה קטו) נראה בהדיא דחולק על התוס' הנז' והילך לשונו הזהב.

וענינו שבעת שחיתת הפסח לא יהי' חמץ ברשותו לא אצל הזורק וכו' ולא אצל אחד מבני החבורה וכל מי שיהי' חמץ אצלו בעת ההיא לוקה עכ"ל מבואר להדיא דכל מי שיש חמץ אצלו לוקה. וכן מבואר מדברי החינוך פ' משפטים: ונראה דתליא בחקירת האחרונים בהא דקיי"ל דשליחו של אדם כמותו אי אמרינן דהמעשה שעשה השליח מתייחסת להמשלח.

או דהכוונה דשליחו של אדם כמותו היינו דהשליח נעשה כבעל דבר וגופו של השליח נעשה כגופו של המשלח אבל לא דהמשלח עשה מידי ורק דאמרינן דכל מה שעשה השליח הוי כמו שעשאו המשלח דשליח נעשה כמשלח עיי"ש: ולפ"ז אם נימא כהצד הראשון הנ"ל ודאי דלוקה כל א' מבני החבורה שיש אצלו חמץ דהוי כאלו עשה מעשה הזביחה בידים ממש כיון דשחיתת קדשים בעי שליחות כמו דיליף מושחטו אותו וגו' ושפיר לוקה ולא חשוב לאו שאין בו מעשה.

וכה"ג כ' הלחם משנה בפ' מה' עכו"ם (הלכה)) על מ"ש הרמב"ם דעושה עכו"ם ע"י אחרים לוקה אף דאין בו מעשה מ"מ כיון דשליחו כמותו מקרי מעשה וה"נ כנ"ל. משא"כ אם נימא כהצד השני ודאי דאינו לוקה כי אם השוחט שעשה מעשה והיא נעשה בע"ד ונעשה כמשלח וחשוב ג"כ כמו שהחמץ הי' שלו: ומיושב מה שכתב הגאון שאגת ארי' דלמ"ד התראת ס' לא שמה התראה לא משכחת שוחט פסח על החמץ דלוקה (דהוי התראת ס' שמא יבטלנו) אלא בחמץ שקיבל עליו אחריות דלא מהני ביטול כיון דאינו שלו.

וקשה טובא כיון דלוקה הרי פטור מחיוב אחריות דקום לי' בדרכה מיני' ועיין בחולין (דף פא) בחדושי רבינו גרשום הנדפס בש"ס ווילנא] בהא דאמרינן חיובי מלקיות שוגגין ודבר אחר פי' כגון שגזל חמץ שעבר בבל יראה ופטור מתשלומין וכוונתו דגזל מעכו"ם בפסח י"א. לקי משום ב"י וכמו קנה חמץ בפסח: אמנם להנ"ל משכחת לה שהי' חמץ לאחד מבני חבורה דלוקה השוחט אף שאין לו חמץ כנ"ל.

ואחד לבני חבורה הי' לו חמץ שקיבל עליו אחריות דל"ש ביטול וגם קים לי' בד"מ ל"ש לפוטרו מאחריות דהא אינו לוקה רק השוחט וא"ש: ו) בירושלמי פ"ט דפסחים אית תנא תנוי דקין ותבלולין אין פוסלין בו מה אני מקיי' תמים להוציא מחוסר אבר עיי"ש וקשה לי' הא מבואר בע"ז (דף ה) דמש"ה שואלין ודורשין בהלכות פסח ל' יום קודם הפסח משום דפסול בי' מומין אפילו בדוקין שבעין משא"כ לדידהו דאינו פוסל אלא מחוסר אבר סגי ג' ימים עיי"ש וא"כ בפסח מצרים דאינו פוסל אלא מחוסר אבר כב"נ למה הי' צריך ל' יום: וכן יש לעיין בהא דבכורות (דף יב) יליף שה' שה' מפסח הא בפסח מצרים פשיטא דכלאים הי' כשר ש' דשור או כשב או עז כתיב אח"כ בפ' אמור ובשלח טריפה הי' פסול גם בב"נ ואכמ"ל: ז) ובשבת (דף) הילך אדם אצל רועה הרגיל אצלו וכו' דמקדיש לי' רועה מעיקרא עיי"ש וקשה לי' הא קיי"ל הפריש פסח על חבירו לא עשה ולא כלום וכן מבואר בירושלמי פ"ב דקדושה (הלכה) וצ"ע: והנה שם בירושלמי מוכח דדווקא הפרשה לא מהני שלא מדעת אבל שחיטת הפסח מהני שלא מדעת.

אמנם נראה דהדבר תליא אי ילפינן שליחו מושחטו כבבבלי קדושין (דף מב) א"כ הרי דגם השחיטה צריכה דעת. משא"כ אי ילפינן מאיש זוכה י"ל דדוקא הפרשה צריכה דעת ולא השחיטה א"כ בשחיטה לא בעינן שליחות.

ועיין בעירכין (דף כח) איתא שם פלוגתא ור"א בעצמו דס"ל דבנדרים (דף לו) דהפריש פסח על חבירו לא עשה ולא כלום הוא בעצמו ס"ל בירושלמי שם דאם שחט פסח על חבירו שפיר דמי הרי דיש חילוק בין הפרשה לשחיטה: שוב מצאתי בספר אור זרוע הגדול בה' פסחים שכתב להדיא דמותר לשחוט פסח חבירו שלא מדעתו דזכות היא לו משא"כ הפרשה שהוא משום הפקעת ממון לא מהני שלא מדעתו משא"כ שחיטה ומה דילפינן מושחטו אותו היינו דזכי' הוי משום שליחות ועדיף מיני' וכל זמן דלא הי' ידעינן שליחות כ"ש דלא הוי ידעינן זכי' משא"כ אליבא דאמת י"ל גם זכי' מהני ועדיף מיני' ומהני אפילו שלא מדעת והביא דברי הירושלמי הנז' ותמהני על האחרונים שלא הביאו: ח) ועיין פסחים (דף עא) תאמר בפסח שאין לו קצבה ופירש"י אפילו שחט כבר פסחו ומצא פסח זה שוחטו לשם מי שהוא ותמהו הא בעינן שליחות ולדברי האור זרוע הנ"ל אתי שפיר דשחיטת הפסח א"צ שליחות למסקנא: ובעיקר דברי רש"י הנ"ל י"ל עוד דהא דעת הר"ן ב' בנדרים (דף לו) דהיכי שנאבד אמרינן דדעת בעלים הוא דכל כהן שירצה להקריב.

וא"כ הא כ' רש"י שם (דף עב) דסבור שנאבד מבעליו וא"כ שפיר שחיט ואכמ"ל: ט) בפתח הבית בדיני ברירה מסתפק בממנה חבירו על פסחו אי צריך נמי קנין או סגי במינוי לבד עיי"ש: ונראה דהדבר תליא בפלוגתא דת"ק ור"י בסוכה (דף מב) יכול לאכול כזית צלי שוחטין עליו ר"י אומר עד שיכול לברר אכילה כיצד נותנין לו צרור וזורקו והיינו שיהי' ראוי לקנין: אך בירושלמי פ' האשה מבואר להדיא דלא בעינן קנין דאמרינן שם הגע עצמך שמינה אותו בחנם.

ושם ע"כ בלא קנין דאל"כ שוב הוי כמו נתן לו מעות דהא קיי"ל דכליו של קונה ובהאי סודר מקנה לו הפסח וע"כ דל"ב קנין ואכמ"ל: י) עיין רש"י חולין (דף קטו) דפסח מבושל אסור בהנאה וטעון עובר צורה עיי"ש ובשו"ת ברית אברהם (סי' לא) העיר הא קיי"ל דכל שפסילו בקודש ישרף מיד עיי"ש ובמנחת חינוך שהאריכו מאד בפלפולים: והרי הדבר מבואר בירושלמי פרק כיצד צולין נגע בחרס של תנור פסילו בגופו וישרף מיד נטף מרוטבו על החרס פסול מכשיר וטעון עובר צורה והיינו כיון דנאסר רק מחמת בליעה לא חשוב איסור מגופו.

וא"כ בבישול תליא אם צלי קדר ג"כ אסור אפילו בלא מים. וא"כ הא הוי כמו חרסו של תנור דמבואר בירושלמי דישרף מיד משא"כ אם נימא דדווקא מים בעינן א"כ אם הי' אפשר לסחוט הוי שרי ולא הוי אלא פסול מכשיר ולפ"ז יש להעיר לר"ל דס"ל דצלי קדר שרי כמ"ש התוס' למה פירש"י דטעון עובר צורה אך התוס' כתבו דלא פליג ר"ל, אלא לענין מלקות אבל אסור בלאו הכי מחמת דכתיב צלי אש: יא) דעת הרמב"ם דצליות הפסח הי' עם הגידים והקרומים והראב"ד תמה עיי"ש: ונראה דטעם הרמב"ם ז"ל דהא בפסח מצרים פשיטא דהי' נצלה כולו וא"כ אי אפשר שאחר מתן תורה ישתנה פי' הפסוק וכה"ג כתבו התוס' ריש פרק גיד הנשה בכוונת ר"י דאמר והלא מבני יעקב נאסר ועדיין בהמה טמאה מותרת להם.

וכתבו התוס' דא"א שישתנה פי' הפסוק וה"נ כנ"ל. וי"ל דזה טעמא דר"י דס"ל אכלו ואין בו כזית חייב והיינו כנ"ל דר"י לשיטתו דגיד הנשה נאסר לבני יעקב ולא נאמרו שיעורין לב"נ וא"כ כוונת התורה הי' גם על פחות מכזית וה"ה אח"כ לא נשתנה פי' הפסוק.

ולפ"ז לר"י בפסח מצרים לא הי' צולין עם הגידין ה"נ מודה הרמב"ם דלדידי' אסור לצלות עם הגידים ואכמ"ל: יב) בחולין (דף קטו) מניין לבשר בחלב שאסור ת"ל לא תאכלו ממנו ובשל וגו' שאין ת"ל ובשל מבושל יש לך בישול אחר שהיא כזה. עיי"ש נראה הכוונה שהיא כזה היינו כמו דבבשר בחלב חצי זית בשר וחצי זית חלב מצטרפין כמבואר בחולין (דף קח) כן גבי פסח מבושל חצי זית פסח עם חצי זית מצטרפין דהא בקדשים היתר מצטרף לאיסור.

אך באמת לא מצינו ענין היתר מצטרף לאיסור כי אם בפסולי קדשים. וכבר הארכתי במ"א דבפסח מבושל אינו עובר משום כל שבקודש פסול דזה דווקא היכי דקודם פסולו חזי וכמבואר במכות (דף יח) וא"כ בפסח מבושל דקודם פסולו נמי לא חזי לא שייך היתר מצטרף לאיסור וע"כ דקרא קאי על צלאו ואח"כ בשלו דאז הוי פסול ומיושב קו' התוס' דאיצטרך קרא לצלאו ואח"כ בשלו דאל"כ לא דמי לבב"ח ואכמ"ל: יג) והנה בדין ספק טומאה ברה"י לענין קרבן פסח יש לעיין דהנה עיין פסחים (דף יט) עזרה רשות הרבים היא יעיי"ש.

ובתוס' פ"ק דחולין והרמב"ן והריטב"א דלענין ס"ט דיינין להו כרה"ר דספיקו טהור עיי"ש ולפ"ז נראה לי בהא דקיי"ל בעירובין (דף קב) דהמכניס שרץ למקדש לוקה עיי"ש דמ"מ ספק טומאה מותר לכנוס דהא עזרה רה"ר וספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור כנ"ל: ובזה יונח לי מה דשמעתי מקשים בהא דנזיר (דף כט) מקיש נקיבה לזכר מה זכר מביא קרבן על הספק אף נקיבה אי מה זכר מביא קרבן ונאכל אף נקיבה מה לזכר שאינו אלא איסור אחד דחולין בעזרה תאמר בנקיבה שיש שני איסורים חולין בעזרה וכו'.

וקשה דהא גם על ההבאה י"ל כנ"ל דבזכר איסור א' ובנקיבה ב' איסורים חולין בעזרה וגם מכניס נבילה למקדש דהא המכניס שרץ למקדש לוקה וה"ה נבילה. ומזה רצו להוכיח דבנבילות

עוף טהור שאין לו טומאה רק בבית הבליעה אינו מחויב משום מכניס נבילה למקדש שוב מצאתי כן בס' בית הלוי (סי' ב') עיי"ש: אמנם להנ"ל מיושב היטב דמשום מכניס נבילה כיון דהוי רק ס' הו"ל ס"ט ברה"ר דטהור: ולפי"ז יש לתמוה מדברי הרמב"ם (ה' קרבן פסח פ"ז הלכה ז) שאם אחד נטמא בספק טומאה ברשות היחיד דנדחה לפסח שני.

והא עזרה הוי רשות הרבים. אך י"ל דשאני הכא דכבר נטמא ברה"י והוחזק לטמא ודאי ולכן אף שיצא משם מ"מ קם דינא.

ותדע דהא המסוכן ברשות היחיד והוציאו לרשות הרבים כשהוא ברשות היחיד ספיקו טמא וברה"ר ספיקו טהור עיין פ"ו דטהרות (משנה ו) ובשב שמעתתא שמעתתא ד' פ"ד וע"כ דשאני התם דלא הוי אלא ספק טומאה לא כן הכא דכבר הוחזק לטמא ברשות היחיד והוי ודאי טמא ועיין בשב שמעתתא (שמעתתא א' פט"ו) שכ' דבספק רשיות ל"א ספיקא טמא ועיין ברי"ט שהביא דהוא פלוגתא בירושלמי: יד) ואגב אכתוב דבמנחת חינוך (מצוה רסג) נסתפק היכי דאחד נטמא בספק טומאה ברה"י ואח"כ נכנס למקדש.

וכן אם כהן טימא עצמו בספק טומאה ברשות היחיד אי הוי כשאר אסורים עיי"ש ובמח"כ לא ראה דברי הירושלמי פסחים והביאו הרי"ט אלגאזי (דף ע) דאין נזיר מגלח על ספק טומאה ברשות היחיד ולפ"ז גם כהן אינו מצוה דכל טומאה שאין הנזיר מגלח עליו אין הכהן מצוה עליו וה"נ בס"ט ברה"י אי נימא דאין הנזיר מגלח ה"נ כהן לא מצוה ואכמ"ל: טו) ודע דשמעתי בשם חכם אחד שמסתפק בהא דקיי"ל דס"ט ברה"ר טהור וברה"י טמא מהו אם הוציא ידו לרשות היחיד והוא עומד ברה"ר אם אזלינן בתר גופא או בתר ידו ע"כ.

והנה כעין ס' הנ"ל מסתפק ג"כ הגאון רע"א לענין קנין ד' אמות אם הוא עומד ברשות הרבים סמוך לסימטא ד' אמות והמציאה היא בסימטא בתוך ד' אמותיו אם הוא קונה עיי"ש] ועיין בשבת (דף ג) ידו בתר גופא גריר עיי"ש: אך עיין בנזיר (דף נז) דפריך והא הוי תלתי והוי ספק טומאה ברשות הרבים דטהור.

ואמאי לא תי' דמיירי דעמדו ברשות היחיד והוא עומד ברה"ר ואפשר דהוא בכלל התי' ראיתי טומאה שנזרקה ביניכם ואולם מהא דהקשו התוס' בחולין (דף ב.) דעזרה רשות הרבים והוי ס' טומאה ברה"ר וכתבו דבדאי השוחט שהי' טמא עמד בחוץ לעזרה ומוכח דאזלינן בתר ידו ודו"ק: טז) ואגב אכתוב דלמ"ש הרשב"א דנשים אפילו ג' לא חשיבו רשות הרבים ועיין בנוב"י מהדו"ת חיו"ד (סי' קכ).

מיושב מה ששמעתי מקשים בהא דתי' התוס' בחולין ב' דמיירי בבמה דלא הוי רשות הרבים. דהא עכ"פ הוי תלתי הוא ואחרים רואין אותו.

ולפי הנ"ל י"ל דמיירי בנשים דשוחטות או דאחרים רואין הוי נשים ואכמ"ל: והנה הא דתירצו התוס' דאיירי בבמה לכאורה הא הוי דבר שאין בו דעת לשאול ואפילו ברה"י טהור אך למה דמבואר בפסחים (דף כ) מכדי האי מחט דבר שאינו בו דעת לשאול וכו' ומשני דהוי ספק טומאה הבא על ידי אדם ונשאלין עלי' עיי"ש הרי דבספק הבאה בידי אדם גם באין בו דעת לשאול טמא ברה"י וה"נ דכוותה ואכמ"ל: יז) ועיין בנדה (דף טו) בעלה נכנס להיכל ומקטיר קטורת הא דנקט עבודה בהיכל דאף בהיכל דפורשין בשעת הקטרה ולא הוי רה"ר.

ומצאתי זה בפני ארי' אולם הא דפריך ותיפוק לי' דהוי נוגע במעל"ע שבנדה לשון זה קשה להולמו והכי הו"ל למיפרך אמאי דאמאי נכנס להיכל הא נוגע במעל"ע שבנדה ויתכן דלכאורה הא טומאה הותרה בצבור ואך טומאה היוצאה מגופה לא הותרה עיין בכורות (דף לג). ולמה דאמרינן בזבחים (דף לב).

(טמאי מתים ונעשה זבים הואיל ואישתרי ואשתרי עיי"ש ולזה פריך הא הוי נוגע במעת לעת שבנדה והוא טומאת מגע דאישתרי בצבור ואח"כ נהי דטמא משום בועל נדה שוב נימא הואיל ואישתרי ואשתרי ומשני הוא דאמר כשמאי והא דפריך ת"ל דהוי בעל קרי היינו למה שכתב הנודע ביהודה דכל היכי דאיכא טומאה בלא"ה לקדשים לא גזרו טומאת מעת לעת עיי"ש מהדו"ת חיו"ד (סי' מו) וא"כ דהכא בלא"ה טמא משום בעל קרי ליכא טומאת מעת לעת ולמאי צריך לומר דסבר כשמאי ומשני בשלא גמר ביאתו ופשוט: יח) ובתשובות הגאון ר"ע איגר הנדפס מחדש (סי' קח) הקשה לו חכם אחד לשי' הר"ש שבשיטה מקובצת ב"מ (דף ז) דבמעשר דרחמנא אמר עשירי ודאי ולא עשירי ס' לא מהני אפילו רובא דרוב לא יצא מגדר ס' רק שהתורה התירה או אסרה ס' זה ולהכי במעשר דבפי' גלתה התורה דלא ספק ה"נ רובא לא מהני עיי"ש.

וא"כ ה"נ לענין ס' ברשות הרבים דהתורה אמרה דברה"ר טהור ה"נ ברוב יהי' טהור. והרי מבואר בתוספתא דטהרות פ' דט' שרצים וצפרדע א' ופירש אחד מהם דהולכין אחר הרוב וטמא והא ס"ט ברה"ר גזירת הכתוב דהוי טהור וה"ה רובא יהי' טהור וכמו במעשר ועיי"ש שתי' לו הגאון ז"ל למ"ש התוס' חולין (דף פה) דלא ילפינן מסוטה אלא בפלגא ופלגא ולא היכי דאיכא רוב.

וגם הא בתוספתא מיירי בדבר שיש בו דעת לשאול וא"כ ליכא לטהר מרב גידל ורק מסוטה ובדאיכא רוב לא ילפי' לה מסוטה ומש"ה טמא ועיי"ש שמסיים דלפ"ז ברשות היחיד כה"ג היכי דאיכא רובא לטהר כגון דאיכא ט' צפרדעים ושרץ אחד והוא דבר שיש בו דעת לשאול מ"מ טמא ולא אזלינן בתר רובא דנהי דמסוטה ליכא למילף רק פלגא ופלגא ולא באיכא רובא מ"מ מטמאין מדר"ג כיון שיש בו דעת לשאול והוי בכלל כל טהור יאכל בשר טהור ודאי ולא ספק יעיי"ש: ויש לתמוה מדברי הירושלמי סוף פרק קמא דכתובות (הלכה ד) דט' צפרדעים ושרץ אחד ופירש ונגע ברה"י ספיקו טמא [ומשום דכל קבוע כמחצה על מחצה וכש"ס דילן בכתובות (דף טו)] פירש לרשות הרבים טהור חזר לרשות היחיד טמא ובנמצא הלך אחר הרוב וכן בט' שרצים וצפרדע אחד ברה"ר טהור ובנמצא הלך אחר הרוב הרי דאזלינן בתר רוב לטהר ברה"י ג"כ: אמנם יש לקיים סברת הגאון הנ"ל ועפ"י פלוגתא דר"ש ורבנן בטהרות פ"ו המסוכן ברה"י והוציאו לרשות הרבים וחזר והוציאו לרשות היחיד כשהוא ברשות הרבים ספיקו טהור וכשהוא ברשות היחיד ספיקו טמא ר"ש אמר רה"ר מפסקת יעיי"ש וביאר בשב שמעתתא (שמעתתא ד' פ"ד) דטעם פלוגתייהו דר"ש דסובר דכל ס' טומאה ברשות היחיד אינו אלא ספק וכמ"ש רש"י ריש נדה וא"כ כיון דרשות הרבים ודאי הוי שוב הודאי מכריע את הספק ולכן גם ברה"י טהור אבל רבנן לטעמייהו דגם ברשות היחיד ודאי וא"כ אין ודאי מכריע את הודאי יעיי"ש: ולפ"ז זה פירוש הירושלמי דכלפי מה שאמר תחילה דאם פירש ונגע ברה"י טמא.

ואם אח"כ פי' לרשות הרבים טהור ואם חזר אח"כ לרה"י טמא דזה הוי בדומה ממש להך דטהרות הנ"ל והיינו דאין הודאי מכריע את הודאי ע"ז אמר דבנמצא הלך אחר הרוב. והיינו דבנמצא

ברשות הרבים ואח"כ חזר לרשות היחיד אף ברשות היחיד טהור והיינו כיון דאיכא רוב וא"כ לא ילפינן מסוטה ורק דמ"מ טמא מדרב גידל וכיון דרק מדרב גידל לא הוי אלא ספק.

וכיון דכבר הי' ברה"ר גם כשחזר ופי' לרה"י טהור. דהודאי מכריע את הספק.

ולעולם היכי דנמצא ברה"י ולא פי' לרה"ר גם בדאיכא רוב טמא מספק וכדברי הגאון הנ"ל: (יט) דעת הרמב"ם דבלאו דלא תוציא מן הבשר וגו' עובר בכזית. וגם אינו עובר רק בליל ט"ו.

ובמנחת חינוך (מצוה טו) כ' דלא ידע מאין הוציאהרמב"ם דהשיעור בכזית דהא מבואר בפסחים (דף פה) דאינו חייב עד שיניח דהוצאה כתיב בי' כשבת א"כ י"ל דבעי כגרוגרת כמו לענין הוצאת שבת וגם מנ"ל דדווקא בליל ט"ו ולא קודם לכן עיי"ש: ובאמת מקורו טהור מתוספתא פ"ג דמכות דאיתא שם המוציא כזית בשר מחבורה לחבורה בשעת אכילה חייב עיי"ש ומבואר מזה דדווקא בליל ט"ו שהיא שעת אכילה וגם כי שיעורי' בכזית.

ובדרך פלפול י"ל דמוכח דאפי' בכזית עובר דהא לענין יוצא פשיטא דמיפסל אפילו אין בו רק כזית מבשר בשדה טריפה. וגדולה מזו דעת הצ"ח דאפילו לענין עקירה בלא הנחה דאינו חייב משום לאו דלא תוציא מ"מ הבשר מיפסל עיי"ש ולפ"ז הא מבואר בשבת (דף צא) זרק כזית לבית טמא מהו ועיי"ש כיון דמצטרף לענין טומאה ה"נ לענין שבת וכו' עיי"ש וא"כ ה"נ כיון דמיפסל משום יוצא לענין אכילה חייב נמי משום יוצא ואכמ"ל: (כ) במשנה דפסחים (דף עא) שחטו ונמצא בעל מום חייב.

והטעם ע"כ כמ"ש רש"י שם דלא הוי אנוס דהו"ל לבקורי יעיי"ש: וקשה לי דא"כ דמירי דלא ביקרו מה ארי' שנמצא בעל מום אפי' נמצא תם נמי דהא פסח טעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה וכמבואר שם (דף צו:) וכן היא בסוכה (דף מב.) (דהשוטט את התמיד שאינו מבוקר כהלכתו בשבת חייב חטאת.

ומבואר שם בתוספות דאפילו נמצא תם. וא"כ ה"נ בפסח כנ"ל: ונראה דע"כ מזה ראי' דמתניתין מיירי בפסח שני דאינו טעון ביקור ולכך דווקא אם נמצא בעל מום משא"כ בנמצא תם וז"פ: ומיושב בזה מה שהקשו התוס' בפסחים (דף עג) ד"ה שחטו בהא דשחטו ונודע שמתו הבעלים או שנטמאו פטור.

ואמאי הא לא עשה מצוה ואנן קיי"ל כרבי יהושע דטעה בד"מ ולא עשה מצוה חייב ומה שתי' התוס' שם דכל אלו הם דברי ר"מ לא יספיק להרמב"ם שהביא בפ"ב מה' שגגות (הלכה ט) להמשנה כצורתה. והרי הוא ז"ל פסק כר"י דטעה בד"מ ולא עשה מצוה חייב: אך נראה דהלחם משנה שם רצה לתרץ דעת הרמב"ם ז"ל דלהכי פטור דהוי כמו שוחט אחרים לשם פסח דכשר להרמב"ם עצמו יעיי"ש: אולם גם זה יספיק דהא נשחט אחר תמיד של בין הערבים.

וקיי"ל דלא יאוחר דבר לתמיד של בין הערבים זולת פסח שנאמר בו בערב ובין הערבים וא"כ קשה דלא עשה מצוה דהא שחטו אחר התמיד אם אינו פסח: אמנם אם נימא דמיירי בפסח שני מיושב קו' התוס' אליבא דכ"ע. דהא מבואר בתוס' יומא (דף כט) דפסח שני נשחט קודם התמיד יעיי"ש.

וא"כ שפיר הוי טעה בד"מ ועשה מצוה וכמו אחרים לשם פסח דכשר ומיושב קו' התוס' לנכון ודוק: מה דמבואר דשחטו ונמצא טריפה בסתר נמי פטור בודאי יקשה דהא בכה"ג לא עשה מצוה

ואמאי פטור: ונראה דגם זה לק"מ לפמ"ש הריטב"א בחדושי' ליבמות (דף לד) בהא דפריך והרי תרומה דאינו זמנו בהול ותנן ה' אוכל בתרומה ונודע לו שהוא בן גרושה או בן חליצה וכו' רבי יהושע פוטר.

והקשה הריטב"א דלמא מטעם אונס פטור ותי' הריטב"א מדקתני ונודע לו שהוא ב"ג וב"ח וכו' ולא קתני ונמצא ע"כ דמיירי שיצא עליו קול שהוא בן גרושה ובן חליצה וזה דקתני ונודע וכו' עיי"ש: ולפ"ז הכא דקתני ונודע שמתו הבעלים וע"כ דאיירי נמי שיצא קול שמתו ע"כ לא הוי אונס משא"כ בשחטו ונמצא טריפה דקתני ונמצא שפיר הוי אונס ופטור מטעם אונס: אך לכאורה דברי הריטב"א תמוהים דאם מיירי שיצא עליו קול שהוא בן גרושה ובן חליצה אמאי יהי' עבודתו כשרה: וכן משמע בתוס' כתובות (דף כג) שהקשו הא גבי שבוי' נמי הוי איסור סקילה אם משמש בנה ע"ג המזבח בשבת יעיי"ש.

ותמהו האחרונים הא קיי"ל בלא נודע שהורצה. ולפי הנ"ל יובן דבריהם הא כתבו התוס' דמיירי שיצא עלי' קול שיש עדים ובכה"ג חשוב נודע הרי דביצא עלי' קול אין עבודתו כשרה וא"כ בנודע שהוא בן גרושה ובין חליצה אמאי יהי' עבודתו כשרה הא עלי' יצא קול מקודם.

ובכה"ג חשוב כנודע מקודם כנ"ל. ובזה נדחים דברי המשכנות יעקב בדברי רש"י כתובות (דף כז) דמש"ה הוי חזקה אף דבא מכח עדים משום דעד השתא הוי ודאי כשר עיי"ש ולפי הנ"ל הא.

מיירי שיצא עלי' קול שהוא בן גרושה לא שייך לומר כן ואכמ"ל: ובעיקר הקושיא משחטו ונמצא טריפה דפטור אף דלא עשה מצוה. די"ל דפטור מטעם מתעסק וכמ"ש התוס' בשבת (דף עב) דכסבור תלוש ונמצא מחובר פטור דחשוב מתעסק וה"ל בשחטו ונמצא טריפה דכסבור כשר ונמצא טריפה.

הוי מתעסק ופטור מקרבן: ובזה ניחא מה שפירש"י השוחט שלא לשמו דכסבור כשם שמותר לשמו כך מותר שלא לשמו. ולא פי' דכסבור שהיא תמיד וכבר עמד ע"ז הצ"ח אך לפי הנ"ל אתי שפיר דזה הוי מתעסק ועיין בתוס' (דף עג) שכתבו דתנא דידן סובר דמתעסק חייב ואכמ"ל: (כא) בירושלמי פ' תמיד נשחט (הלכה ג) יכול אם קדם הפסח לתמיד לא יאחר התמיד ח"ל תעשה ריבה ומבואר מזה דענין העבירה הוא במה שאיחר המוקדם דהיינו התמיד ולכן סלקא דעתן דלא יעשה התמיד שלא יעבור באיחור וצריך קרא וקשה מהא דאיתא שם בסמוך מתניתא אמרה פסח עצמו כשר אין תימר פסול כמי שלא קדמו יעו"ש הרי דהאיסור הוא גם מה שהקדים הפסח דאי לא כן היכי ס"ד שיפסול הפסח הא בו לא עשה שום איסור ורק בתמיד עשה איסור במה שאיחרו מן הפסח: אמנם יש ליישב דהנה הדבר ברור דבפסח ותמיד אם הקריב שניהם כאחד ג"כ אסור וכמבואר להדי' בירושלמי שם (הלכה א) דפריך ויקריבו שניהם כאחד א"ר ייסה כבש שני ואין פסח שני יעיי"ש ובמנ"ח האריך וכתב דלא מצינו בשום מקום דהתורה הקפידה שהפסח יהי' מאוחר מן התמיד רק שהזמן של פסח מתחיל אחר זמן התמיד ואם עברו ולא הביאו את התמיד אז יכול להיות שהפסח קודם אי לאו משום דתמיד הוא תדיר עיי"ש"ה ובמחכת"ה לא ראה דברי הירושלמי דמפורש דהקפידא הוא דתמיד יהי' קודם הפסח דוקא ואפילו בבת אחת אסור כנ"ל וא"כ כיון דבת אחת אסור שפיר י"ל דהעבירה בשניהם שלא יוקדם המאוחר ושלא יאחר המוקדם ולכך צריך קרא דתמיד שאוחר לפסח כשר והוי ס"ד ג"כ שהפסח יהי' נאסר במה שהקדימו לתמיד וכנ"ל: ואגב אכתוב דבירושלמי תרומות (פו) איתא הלעוס כבלוע אף בשבת כן אף ביוה"כ כן אף בפסח כן ונראה הכוונה דקיי"ל בפסחים (דף פה:) המוציא

בשר הפסח מחבורה אינו חייב עד שינוח דהוצאה כתיב בה כשבת עיי"ש וא"כ הלעוס כבליע והוי כמו שהניח וכמו דחשוב הנחה לענין שבת עי' כריתות (י"ד).

(ודוק: כב) כתב הר"ח הובא ברבינו בחיי פ' בא] דבמדבר לא הי' מקדשין עפ"י הראי' אלא עפ"י החשבון כי לא ראו חמה ולבנה כי הענן כיסה אותם יעיי"ש וביערות דבש ח"ב מה שהאריך והביא ראיות לזה יעיי"ש היטב: ולפענ"ד להביא ראי' ג"כ. מהא דפירש"י עה"ת פ' על הקרא דויעשו את הפסח וגו' דבגנותן של ישראל הכתוב מדבר דכל הזמן שהי' במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד יעיי"ש: ובתוס' קדושין (דף לז:): ד"ה הואיל האריכו לתמוה דלמה באמת לא הקריבו אלא פסח א' במדבר ואי משום דלאו מלו הא מילת זכריו אינו מעכב כיון דאנוסים היו עיי"ש: ולפי דברי הר"ח הנז' אמנם מיושב היטב.

והיינו למה דאמרינן במכילתא עה"פ ויקרא משה לכל זקני ישראל. מלמד שעשאן בית דין ופי' המפורשים שעשאן בית דין לקדש החודש.

הרי דלהקרבת הפסח הי' צריך קידוש חודש עפ"י הראי' וכמו דאמר שם החודש זה לכם כזה ראה וקדש. [ולדעת הרמב"ן קאי ושמרת את החקקה הזאת על מצות עיבור השנה] והקדים להם מצות קידוש החודש וא"כ במדבר דלא הי' אפשר לקדש על פי הראי' לא הקריבו הפסח רק בשנה השנית עפ"י הדיבור כנ"ל: אך תמי' לי מתוספתא ערוכה פ"א דר"ה וכן אתה מוצא בעומר של מן אם בא בזמנו מיד הוא כלה ואם לאו מתעכב הוא לשלשה ימים והיינו ע"כ דבערב ר"ה הי' יורד על יום ל' ואם בא עדים ביום שלשים הוא כלה דחם השמש ונמס ואם לאו מתעכב היא עד יום ל"א והיינו שלשה ימים כ"ט ול' ול"א.

עיי"ש הרי בהדיא דהי' מקדשין עפ"י הראי'. דהרי במדבר הי' המן.

ואם באו עדים שראו את החודש מיד כלה. הרי דגם במדבר מקדשין עפ"י הראי' ודלא כהר"ח הנ"ל: ומדברי התוספתא הנז' מוכח דלא הי' יורד מן ביו"ט כמו בשבת דירד בערב שבת על שבת ה"נ בערב יו"ט על יו"ט.

וצ"ע על התוס' ריש ביצה שפלפלו בזה ולא הביאו תוספתא הנז': אמנם נראה דאדרבא דמזה ראי' להיפוך דהי' יורד מן ביו"ט דאי לא כן קשה אמאי לא אמר דפעמים דהי' יורד על ד' ימים והיינו אם חל שבת אחר יו"ט. אך אם נימא דמן ירד ביו"ט ניחא.

דע"כ הא דאמר דמתעכב לשלשה ימים היינו כשחל יו"ט של ר"ה להיות ביום ו' וא"כ בודאי הי' המן ירד ביום ה' לצורך שבת. דהא מבואר בתוספות שם דאפילו אם נימא דירד מן ביו"ט מ"מ ביו"ט על שבת ודאי לא ירד דאין יו"ט מכין לשבת.

ושפיר קאמר דמתעכב שלשה ימים יום ה' ויום ו'. ויום ש"ק.

ואם באו בזמנו מיד הוא כלה היינו אם באו עדים ביום ה' אז מיד הוא כלה דהא למחר חול והיום הוא יו"ט וביו"ט יורד ולמחר ביום ו' ירד על שבת ופשוט: והנה יש לומר דלרבה דס"ל מוקצה דאורייתא וה"ה נולד אף אם הי' יורד ביו"ט לא הי' רשאין לאוכלו וכמו דפריך בעירובין (דף מו) על גשמים דהוי נולד ולכן לא הי' יורד מן ביו"ט לרבה משא"כ לדידן דלית לן מוקצה דאורייתא י"ל דהי' יורד מן ביו"ט ומיושב קו' התוס' ודו"ק: כג) במכילתא פ' בא על הפסוק החודש הזה לכם והלא לא הי' מדבר עמו אלא ביום אלא סמוך לשקיעת החמה נאמרה לו פרשה

זו והראהו עם חשכה עיי"ש: הנה מזה מוכח כשיטת הרמב"ם דאם ראו את החודש ביום כ"ט סמוך לשקיעת החמה יכולים לקדש את החודש.

גם מוכח מכאן דעד הרואה נעשה דיין [ובמדרש רבה אני ואתם נקדש את החודש] דהא לא הי' קבלת עדות: ויש לעיין בהא דר"ה (דף כה) סד"א הואיל ותנן ואם הי' מומחא לרבים דן אפילו יחידי וכו' אין לך מומחא לרבים יותר ממשא רבינו כו' הא אפילו אם נימא דמומחא לרבים יכול לקבל עדות החודש.

אבל עד הרואה דנעשה דיין פשיטא דבעינן שלשה דע"א אינו נאמן לקידוש החודש וכ"כ האחרונים בחו"מ (סי' ג) דגם הודאה בפני יחיד מומחא לא מהני וא"כ פשיטא דהי' צריך להיות אהרן בהדי' וצ"ע: כד) בעירוכין (דף לב:) ורמינהו אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי וכי אלו בלבד היו וכו' שכשעלו בני הגולה מצאו אלו וקידשום אלא כל שתעלה לך בידך מסורת מאבותיך שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון כל מצות הללו נוהגת בה מפני שקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא ופירש"י ז"ל בד"ה וקידשים מפרש במס' שבועות (דף טז) דמקדשי לה בשתי תודות ובשיר וב"ד מהלכין ושתי תודות אחריהן ע"כ.

וראיתי להטורי אבן במגילה (דף י.) בד"ה מצאו אלו וקדשו וז"ל בפ"ט דעירוכין פירש"י ז"ל דמקדשי לה בשתי תודות ובשיר וב"ד מהלכין י"ב תודות אחריהן וכו' ותימה לי הא התם מקדושה דירושלים איירי שתהא קדושה לאכילת קדשים קלים ומעשר שני אבל לענין קדושת ערי חומה אינו צריך הא ועוד שאין ענין תודה לקדושת ערי חומה שהרי אמרינן התם בשבועות (טו).

(אין עזרה מקודשת אלא בשירי מנחה מאי טעמא כירושלים מה ירושלים דבר הנאכל בה ויוצא ממנה נפסל אף עזרה וכו' וכיון דטעמא משום הכי הוא בשאר ערי חומה לא שייך האי טעמא דהא תודה אינה נאכלת בהן ואדרבה בביאתה לתוכן נפסלת ביוצא כיון שיצא חוץ לירושלים ובפ"ב דשבועות כתב רש"י לא פירש לי במה מקדשין ערי ארץ ישראל ול"נ דקדושת ערי א"י הי' בפה מפי ב"ד וכו' עיי"ש שהאריך ולפע"ד יש ליישב דברי רש"י ז"ל דהנה המבי"ט בספר קרית ספר כתב (בפ"ז מהלכות בית הבחירה) דעירות המוקפות חומה בדין הוא שיאכלו בה קדשים קלים כיון דהוי כמתנה ישראל שמשלחין מתוכן מצורעים כדאיתא בפ"א דכלים אלא דאי אפשר דאיכא הפסק בינם לירושלים א"כ יהי' נפסלים ביוצא אבל אי הי' סמוכות הי' אוכלים יעו"ש ולפי דבריו יומצא דלחמי תודה נאכלין בעירות המוקפות חומה דהא מבואר במנחות (דף ע"ח:) דהשוחרט תודה לפנים ולחמה חוץ לחומת העזרה קדיש הלחם לרבי יוחנן דלא בעינן על בסמוך והא דהשוחרט התודה לפנים ולחמה חוץ לחומה פסול היינו חוץ לחומת בית פאגי ועי' פסחים (סג:) ולפי"ז עם הי' הלחם בעירות המוקפות חומה דנאכלות שם קדשים קלים שפיר מקדש הלחם וכבר העירני בזה ידידי הרב סוע"ה עדיו לגאון כמוה"ר מנחם זעמבע שיחיל מפראגא.

ולפי זה מיושב היטב דברי רש"י ז"ל דשפיר עירות המוקפות חומה מתקדשת בלחמי תודה דהוי דבר הנאכל בה דשפיר באמת תודה נאכל בה ואם יצא נפסל ודו"ק: א) והנה מו"ח הגנ"י תמה מאוד על הרב קרית ספר דמחלק בין מעשר שני דבעי ירושלים לקדשים קלים דנאכלין גם במוקפות חומה ממקרא מפורש בפרשת ראה דכתוב כמה פסוקים ואכלתם לפני ד' אלוהיכם על זבחיכם כמו שכתוב על מעשר שני שאינו נאכל רק בירושלים ומה חילוק ביניהם.

וכבר כתבתי בזה איזה טעמים: עוד כתב מו"ח הגנ"י וז"ל: מעיין המטלטל הי' לשתי' לכל העם ויעוין תוספתא סוכה שהוא נעשה נחלים כו' ונהר גדול ולפי מה שכתב הר"ח דהענן הי' למעלה על המחנה לא היו נוטפין כלל. ודע מחמדי הנה מפשטיות הכתובים ובספרי בהעלותך מוכח דהענן הי' עליהם מלמעלה רק בעת נסיעתם מהמחנה אבל בחנייתם הי' הענן קפול על המשכן ויעוין ילקוט פקודי בשם ברייתא דמלאכת המשכן: מאיר שמחה כהן עכ"ל.

[הנה מצאנו בענינים אלו מכתב מר חמיו הגאון האדיר בעל אור שמח]: סימן ז.
ב"ה יום א' י"ג ניסן תרע"ג לפ"ק.

חיים טובים ומבורכים לראש חתני אהובי הרב המפורסם בשמו הטוב הר"ר אברהם שיחי' בכל טוב ואושר סלה: א) אברהם מחמדי תמול עליתי על הבימה לדרוש כדרכי ואמרתי קרוב לשתי שעות ב"ה וההלכה הי' הראש בשמך מה שכתבת לי בשוחט פסח בבמת יחיד בעת היתר הבמות אם פסול והבאתי רא' דפסול מדברי הספרי (תצא פיסקא רטז) לא יוכל לבכר לא יבכר הייתי אומר אם בכר מבוכר ת"ל לא יוכל וכן כאן כתיב לא תוכל לשחוט את הפסח באחד שעריך שאם נשחט פסול כן הבאתי מהרמב"ם שמפרש דלרבי יוסי דפסק כמותו ג"כ לכתחלה אין שוחטין פסח על היחיד ק"ו מפסח שני ולרבי יהודה בדיעבד ג"כ פסול ומנ"ל דדריש קרא דלא תוכל לאכול באחד (עי' פסחים צ"א).

(הרי דמיפסל בהאי קרא ועוד הארכתי הרבה בזה בפלפול אכ"מ: ב) והנה מ"ש בשם הר"ש בתורת כהנים [דליכא איסור לאכול שלא למנוין] היא תימא גדולה לא ישוער בכ"ז מהך דתערובת טעמים [דפסחים ע"ו: דמוכח דיש איסור דשלא למנוין] אין פירכא דשם כי יאכלו מתערובת פסח אחר שנשחט לשם אחר ואינו יוצא ידי חובת אכילתו ואיהו לא אמר דרק שלאחר שיצא באכילה אם יאכל מפסח אחר אין איסור.

אך גם זה נסתר מכמה מקומות: ג) והנה עוד הבאת בשם הר"ש משנן (פ' ויקרא) דהשוחט תמיד ופסח שאינו מבוקר אם עלו ירדו] הנה הר"ש כיון כפי המשך חכמה דרבי יוסי מיירי היכא שלקחו שאינו מבוקר ונמצא בעל מום ועי"ז אמר דאם כן עלו ירדו ומה תיקן וצריך לומר "ואת"ל דהכא כשאנו מבוקר ובע"מ גמור הוא ולכן לא מיפטר מטעם טעה בדבר מצוה או משום אנוס" דהא לא ביקרו והוא חסר בלשונו: ד) הנה דא ודאי דאם מופלא סמוך לאיש מפריש אבל אינו יכול לשוחטו עליו לבדו דבעי איש לפי אכלו ואינו איש והא דאין עושין חבורה שכולה קטנים היינו דהמה בני שלש עשרה רק שהן קטנים עדיין בהא שמא יבואוהו לידי פסול ופשוט: ה) והנה מ"ש ממכילתא "משארותם שיורי מצה ומרור או אינו כו' שיורי פסח הלא כבר נאמר והנותר עד בוקר באש" וכו' מוכח דהי' שורפין הפסח שנשאר ביום טוב והא אין שריפת קדשים דוחה יו"ט ואולי משום דרב אשי אמר (שבת כד:) דהוי עשה ול"ת עשה דשבתון שבת והעשה לא נאמרה קודם מ"ת קודם שנצטוו על השבת ואתי עשה ודחי ל"ת דלא יעשה מלאכה: ו) והנה מ"ש (בהא דלא כתיב מזבח בנסכים) פשוט נראה משום דאמרינן בזבחים (דף ס"א:): דבימי שלמה לא היו שיתין במזבח ולהרמב"ם (הי"ו) מנסכין על היסוד ולרש"י בור כרוי אצל מזבח לכן לא כתיב מזבח בנסכים: ז) ודע כי נפל ברעיוני דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט לא שייך בהקדש לזמן למ"ד בנדרים כ"ט.

[דקדושת דמים פקע בכדי וצ"ע שם בסוגי' דבר פדא והמקור הוא מדברי התוס' סוף תמורה גבי חרמי כהנים דלא אמרינן בהו אמירה לגבוה כו' ויש לדון בזה: ח) הגידה נא לי אם לא עלה בדעתך להתבונן מדוע פליגי ר"ש ורבנן גבי פסח בשבת אם מפשיטין כולו ולא פליגי גבי שעירי חטאת הצבור דרגלים ואם נאמר משום דשם הוי כחטא בשבת כדי שתזכה בשבת שיפשיט כל העור עבור לאכול הבשר בשבת משא"כ בפסח הוא כדי שתזכה בחול אם כן שעיר החיצון ביוה"כ נמי ואכ"מ: ט) ומה שכתב חתני מחמד עיני על מקטיר קטורת בהיכל [עיין בקונטרס זה אות יז] ישר ונעים ומה שכתבת בלשון הגמ' ותיפוק לי' הוא תריצות נפלאה אבל לפי"ז התירוצ' אינו מתפרש וכן קושי' שני' ותיפוק לי' דהוי בע"ק אינו על דרך זה אמנם לתרץ בזה קו' או"ש הוא עצה אבל צ"ב דהלא חיישינן מספק למעל לטמא למפרע והספק אימר קודם ביאתו לא ראתה ורק בהיותו עמה ולא הותרה קודם למגע נדה ולא שייך לומר הואיל דאשתרי אשתרי דהספק על כל רגע ורגע ובאופן כזה הוא חידוד אבל לא מסתברא: יתענג על רב שלום ויחוג חג המצות בדיצות ונתענג ברצוהשי"ת יחד בכל טוב וד' ישמחנו בישועתו כתקות נפש חותנו הדו"ש באהבה:

מאיר שמחה כהן.

סימן ח. בעזה"י פה פראגא.

החיים וכט"ס לכבוד ידי"נ צמיד לבבי הרה"ג המופלא בבקאותו עיניו כיונים על אפיקי הש"סאיש חמודות וכו' כמוהר"ר אברהם לופטביר נ": אחדשה"ט מכתביו היקרים קבלתי והנה כ"ת הכפיל ראייתו מהא דחולין (עה.) (לשיטת הראב"ד ז"ל בתו"כ (פ' אחרי) שהבאתי דכתב דבר חדש דולדות קדשים אינן נפסלין ביוצא דופן משום דקדמה קדושתו לפסולן למ"ד במעי אמן הן קדושים הנה כעת בטח תח"י תשובתי ושמה יראה מה שביארתי ב"ה שיטת ראב"ד ז"ל מכמה דוכתי בש"ס וכמה סתירות וא"צ לכפול הדברים: א) ואמנם אחת אזכור מה דהקשתי לדברי ראב"ד ז"ל דאין יוצא דופן פוסל אם קדמה קדושה מהא דש"ס תמורה (דף י"ז).

(תניא אר"מ ומאחר שאינן קדושין היאך מקדישין אלא אי אתה מוצא אלא במקדיש בהמה ואח"כ נטרפה במקדיש ולד ויצא דרך דופן (וקמ"ל דאינו עושה תמורה וגרע מבע"מ דחלה עליו תמורה) ומבואר להדי' דאף שקדמה קדושה שהרי הקדיש הולד במעי אמו מ"מ אם יצא אח"כ דרך דופן מיפסל ואינו עושה תמורה.

אולם תירצתי עפ"י דברי רש"י ז"ל בתמורה (דף י.) בד"ה אין קדושה חלה וכו' יעו"ש דמבואר דאם קדושה חלה על עוברין הוי כתחלת הקדש ואינו קדוש מכח אמי' ולכן י"ל דזה דכתב ראב"ד ז"ל דקדמה קדושה ללידה לא מיפסל ביוצא דופן דזהו רק בולדות קדשים שקדושתן מכח אמן וכדקדוק לשונו ז"ל שם "במעי אמן הן קדושין וכל קדושת אמן חלה עליהן" וע"כ נהי דכל בהמה צריכה הכשר לידה שיהי' נולד כדרכו ולא מהני מה דקדמה קדושה להכשירו להקרבה אם חסר לו דבר המכשירו שהוא הלידה כדרכו מ"מ סובר ראב"ד ז"ל דכיון דקדושתו מכח אמו כמו דמהני לי' עצם קדושה דאמי' ומותר להקריבו בעצמו כן מהני לי' הכשר לידה דאמו שנולדה כדרכה והי' לה הכשר הלידה ואף דמקריבין את הולד בתורת עצמו מ"מ חשוב מוקדש ומוכשר מצד אמו.

וכ"ז בולדות קדשים. אבל בהא דתמורה (יז).

(הנ"ל במקדיש ולד ויצא דרך דופן דקדושת הולד תחלת הקדש מצד עצמו ולא מכח אמי' שפיר אף דקדמה קדושה ללידה פסול דהא חסר לקדושה זו הכשר הלידה ולא מהני לי' הכשר לידה דאמו כיון דאין קדושתו מכח אמו והם דברים ברורים. יעו"ש באורך: ב) והנה לפי"ז יש ליישב שיטת רש"י ז"ל בנדה (מ"א).

(דגם ולדות קדשים נפסלין ביוצא דופן דיקשה מהא דחולין (עה.) דאמר מה אשם מוצא מכלל שליל דחלב שליל אינו ראוי להקטרה ולא קאמר משום דהוה יוצא דופן ומוכח דבשליל קדשים אינו חל הפסול ולפי דברינו יש להתבונן.

דהנה בש"ס תמורה (דף יז:) אם זכר לרבות הולד וכן הוא בבכורות (טו:) ובת"כ ויקרא פט"ז יעו"ש ומבואר דמרבין ולדות קדשים להקרבה ויש לעיין לפמ"ש התוס' בנדה (דף ג'): בד"ה תרנגולא דאגמא דלמ"ד חוששין לזרע האב אם האב אסור הו"ל זוז"ג וכן להיפוך אם האב היתר והאם אסורה הו"ל ג"כ זוז"ג ועי' חולין (נח) ותמורה (לא).

(יעו"ש וא"כ יקשה דהתינח דולדות קדשים שהאב והאם קדושין שפיר רבי קרא דקדשו ליקרב. אבל אם האב חולין אמאי לא נימא דהו"ל זוז"ג האב חולין ואם קדשים ואין בולד קדושת קרבן דאדרבה אינו ראוי להקרבה מצד תורת חולין של אביו ועי' תוס' חולין (סט) ד"ה תלתא יעו"ש וכבר התעורר בגוף הדבר בס' יהושע (ס"ל) (לז) והגאון מלבוב בס' בי"צ (יו"ד ח"ב) האריך בדבר: וראיתי דכ' לתרץ דהקדש דהוי דשיל"מ זוז"ג אסור.

אבל אינו מיושב בזה דמלבד דאיסור דשיל"מ בזוז"ג דהקדש רק מדרבנן כמ"ש תוס' ועי' מ"ל (פ"ז ממעילה) ובראב"ד (פ"ה מנדרים הט"ו) ובכס"מ שם והד' עתיקים. ואנן בדאורייתא קיימינן. מלבד זה הלא הקדש דהוי דשיל"מ אינו משום שאלה רק משום חילול וכמ"ש הר"ן בנדרים (נט). בד"ה תרומה מאי מצוה לאתשולי איכא וכו' והקדש דמנו לעיל בדשיל"מ אינו משום שאלה רק בהקדש בד"ה עסקינן דע"כ לפדי' קאי עכ"ל ומבואר דאם אינו ראוי לפדיון לא הוי דשיל"מ וא"כ הא אותה קדושה שלולדי קדשים שמצד אמו הרי לאו בר פדיון הוא דהוי קדוה"ג.

ואף חצי דין קדוה"ג אינו נפדה וכדמוכח מתוס' גיטין (מג:) בד"ה גמרי דבהמה של שני שותפים והקדיש חצי' דאינה קרבה דמ"מ תרעה ואינה נפדית בלא מום יעו"ש ואכ"מ בזה. וא"כ שוב קדושה זו שמתורת ולדי קדשים לאו בר חילול ואינו כלל דשיל"מ וכזה בפסחים (כ"ז:) תנור שהסיקו בעצי הקדש ואפה בו את הפת וכו' הפת אסורה ובתו' שם בד"ה הקדש דהקדש דשיל"מ ע"י חילול וביאר הא"מ (בתשובה סי' לפי דברי הר"ש (פ"ב דמע"ש) דבדבר שאינו בעין לא מהני חילול שוב זוז"ג מותר בהקדש יעו"ש ואכ"מ.

ועי' ברא"ש נדרים. (נט:) שם.

וראה ברמב"ם ז"ל (פ"ד מתמורה ה"ב) ולד חטאת תמות וכל שכן ולד תמורתה עכ"ל ולפי דבריהם הנ"ל יש לעורר דאינו כל שכן. דאדרבה ולד חטאת אף אם אביו חולין והו"ל זוז"ג מ"מ כיון דהוי הקדש ויש לו שאלה (דכן צ"ל סברתם דהוי דשיל"מ משום שאלה דחילול לא מהני) שפיר בכה"ג זוז"ג אסיר אבל בולד תמורת חטאת דמבואר בירושלמי (פ"ז דדמאי) דאין נשאלין על התמורה יעו"ש ובפ"מ שם.

ואף למאי דאמר בנזיר (לב) לב"ה נמי אע"ג דאמרי ב"ה תמורה בטעות הוי תמורה ה"מ היכי דאיתי' לעיקר הקדש אבל היכא דמתעקר עיקר הקדש מתעקר נמי תמורה ע"כ ומבואר דע"י שאלה בגוף ההקדש מתבטלת התמורה ושוב גם תמורה ישנה בשאלה ע"י שאלת ההקדש מ"מ היכא דליתי' להקדש בעולם ודאי דלא שייך שאלה וכהא דשבועות (כח).

(אכלה כולה אין נשאלין ועי' תוס' כריתות (י"ג:) ועצם התמורה הרי ליתא בשאלה א"כ שוב אם אביו חולין יהי' מותר משום זוז"ג דהקדש כזה דליתי' לא בחילול ולא בשאלה בודאי זוז"ג מותר ועכ"פ לדידן דמספקא לן אם חוששין לזרע האב ע"י חולין (עט.) (שוב מספק לא תמות ושאני ולד חטאת דתמיד בעת העיבור והלידה ישנה להאם בעולם ומהני שאלה לאם להפקע קדושת הולד דלא עדיף ולד קדשים מתמורה דג"כ קדושת התורה ומתעקרה ע"י עקירת גוף ההקדש ה"נ בזה והו"ל זוז"ג בדשיל"מ דאסור ואכמ"ל בזה): ואמנם נראה בישוב הדבר דהנה בהא דתמורה (דף י"א:) ובעירוכין (דף ד).

(מנין לאומר רגלה של זו עולה תהי' כולה עולה וכו' ואפילו למ"ד אין כולה עולה ה"מ דאקדיש דבר שאין הנשמה תלוי' בה אקדיש דבר שהנשמה תלוי' בה קדשה כולה עיי"ש ובקידושין (ז) ומבואר דגזה"כ בהקדש דכל שיש דין הקדש במקצתו פשטה קדושה בכולה וגם החולין נעשה קודש. ויש לחקור אם דין זה הוא דוקא בקדושה הבאה ע"י אדם דגזה"כ דכיון שהקדיש מקצת מיפשט בכולה אבל בקדושה הבאה מאלי' ע"י דין התורה לא אמרי' פשטה וכהא דכתב רמב"ן ז"ל ב"ב (ע"ט).

(לענין מעילה דאינה רק בהקדש הבא ע"י אדם ולא בהקדש ממילא יעושה"ה ובקצוה"ח (סי' ר') וה"נ לענין פשטה. או דאין חילוק דדין פשטה הוא מחמת עצם כח של הקדושה וכל שהוא קדוש במקצתו בדבר שהנשמה תלוי' בו אף הקדש מאלי' ג"כ מתפשט בכולה [וד' פנ"י קידושין (ז).

(עי' במקנה שם] ויש להביא ראי' מהא דכתבו תוס' גיטין (דף מג:) ד"ה גמרי להקשות בבהמה של שני שותפים והקדיש חצי' וחזר ולקחה דאמר בש"ס קידושין (ז.) (דאם חזר והקדיש חצי' השני' קדושה ול"ל לקדושי הא מיד שלקח חצי' נימא פשטא קדושה בכולה יעו"ש ואם נימא דרק הקדש אדם מתפשט אבל לא הקדש תורה א"כ בעת שהקדישו האדם הרי לא הי' יכול להתפשט דהוי דעת אחרת מעכבת ועכשיו שחזר ולקחה הרי כבר קדוש הוא מצד דין תורה וליתי' לדיבורי' וע"כ דכל שקדוש.

מאלי' מתפשטת בכולה ואולם אינו מוכרח די"ל דמ"מ הקדושה שעלי' מכח אדם היא באה וכמובן. ואולם מהא דש"ס תמורה (דף ה:) דפריך לרבא דכל מילתא דאמר רחמנא ל"ת אעל"מ והרי תמורה דאמר רחמנא לא יחליפנו וכו' ותנא כו' שאם הימר מומר ומשני שאני התם דאמר קרא והי' הוא ותמורתו יהי' קודש עיי"ש ומבואר דמצד דיבור האדם לא מהני כלל בתמורה דהא כ"מ דאמר רחמנא ל"ת אעל"מ רק הוא דין קדושה שע"י גזה"כ דכשאומר לשון תמורה נותנת עליו דין התורה קדושה לא מצד הקדשו וכבר בארתי בחי' כן מכמה דוכתי דקדושת תמורה אינה קדושת אדם רק קדושת התורה ולפי זה הלא מפורש בש"ס תמורה (דף י).

(במשנה אמר רבי יוסי והלא במוקדשין האומר רגלה של זו עולה כולה עולה אף כשיאמר רגלה של זו תמורה תהי' כולה תמורה תחת' ע"כ ועי' רש"י שם (דף י:) בד"ה ואי ר"י דטעמא דמ"ד דלא אמרי' פשטה משום דסובר דהוי גזה"כ שאינו מתחיל כלל דין תמורה על אבר אחד דאינה

נוהגת באברים יעו"ש ומבואר דאלו הי' חלה תמורה על אבר אחד אזי לכ"ע הוה אמרי' דפשטה תמורה בכולה וא"כ מבואר מזה דאף בקדושת התורה ג"כ אמרי' פשטה דהא תמורה אינו הקדש אדם רק הקדש תורה ומ"מ אמרי' פשטה.

ולפי זה נראה ברור דגם בולדות קדשים אם יש על מקצתו קדושה מכח דין ולדות קדשים אף שזה קדושה הבאה מאלי' מגזה"כ וכמ"ש תוס' תמורה (לא:) והוי רק קדושת התורה מ"מ נימא פשטה קדושה בכולה דגם בקדושת התורה אמרי' פשטה וכן"ל: ומעתה נראה עפ"י דברי הר"ש משנץ בפירוש לת"כ פ' אמור (פרק ד' ברייתא י') אהא דתני' בת"כ שם מנין אוכלי תרומה באוכלי חולין וכו' משקה קדש במשקה תרומה (שאם נתערבו בפחות ממאה שאסור לאכלן בטומאה) ת"ל מן הקדשים וכתב הר"ש ז"ל עוד קשה דמשקה קודש מאי נינהו דמותרין בשתי' דבטלי טמאין בטהורין וכ"ת יין ושמן שנלקחו לצורך נסכים ונתערב בהן ממשקה קדש טמא דבטלי במאה והלא כיון שנגעו להדדי נטמאו כלם כדמוכח בבכורות (כב) גבי ציר של עם הארץ דלקדירה אסור משום דמצא מין את מינו וכו' וי"ל לעולם במשקה שנטהר לצורך הקדש וכשנתערב בהן מעט משקין טמאים פודין אותו ומוציאין לחולין ואע"ג שכששותה הן חולין מ"מ כשנתערב הי' קדש עכ"ל: והנה בד' הר"ש ז"ל שם יש לעי' טובא ועכ"פ מבואר מדבריו ז"ל דלא אמרינן ביטול מיעוט ברוב היכא שאם לא יתבטל מיעוט הטמא ברוב הטהור יהי' הדין דגם הרוב נעשה טמא כמו המיעוט וכעת נדפס בס' א"נ ח"ב סי' שנ"ח וסי' שע"ד יעו"ש שהאריך להוכיח מהא דבכורות (כ"ב).

(ומריש מקואות (פ"א) דכללא הוא בכל ביטול כן דאם לולי הביטול לא יהי' רוב שיבטל לא אמרינן כלל ביטול דאדרבה אמרינן שאינו בטל וממילא אין כאן רוב יעו"ש וקדמו הר"ש ז"ל ואכ"מ בזה) ולפי"ז הלא כתב הר"ן ז"ל (בע"ז פ"ג) דטעם היתר זוז"ג מתורת ביטול שבטל גורם האיסור בגורם היתר וסגי לי' בחד דכיון דגורם קיל איסורי' בטל חד בחד יעו"ש וא"כ מיושב שפיר הקושי' דולדות קדשים שאביהן חולין יהי' מותרין משום דהוה זוז"ג ולפמ"ש ניהא דבכל זוז"ג הרי אף אם נימא דאינו בטל ויש שם גורם איסור מ"מ הגורם היתר נשאר בהיתרו שהרי אין היתר מתהפך להיות איסור וכד' המ"ל בפ"ז ממעילה ומכמה דוכתי והד' עתיקים.

ולכן שפיר אמרי' דין ביטול דבטל גורם איסור בהיתר דכיון דקיל איסורו סגי חד בחד אמנם בהא דולדות קדשים שהוא קדשים בעלי חיים דהדין דאם קדיש מקצתו אף שהוא הקדש תורה מ"מ פשטה קדושה בכולה וכן"ל א"כ אם לא נימא ביטול לגורם דהקדש שוב הרי גם גורם דחולין יעשה הקדש עי"ז דנימא פשטה קדושה בכולה ויעשה גם החולין קודש ולא יהי' כלל גורם חולין.

שוב בכה"ג לא אמרינן כלל ביטול ואדרבה אמרינן דיש גורם דהקדש ונעשה הכל קודש מצד פשטה. ואף דאם יבוטל הגורם דהקדש בגורם דחולין לא יהי' כלל בזה דין פשטה שהרי אין כאן קדושה כלל דהא נתבטלה מ"מ אמרינן להיפוך דכיון דלולי דין הביטול ליכא גורם חולין שיבטל שהרי נעשה קודש ע"י פשטה ממילא ליכא דין ביטול ובכה"ג שפיר זוז"ג אסור מה"ת ועי' ר"ן שם דאם א"א להיות כמוהו זוז"ג אסור: (ג) והנה י"ל לפי"ז דברי רש"י ז"ל דכתב דיוצא דופן פוסל בולדות קדשים דקשה מהא דחולין (ע"ה).

(דאמר פסול שליל מצד מחו"ז ומצריך קרא ולא קאמר משום יוצא דופן וכמ"ש כ"ת. ולפמ"ש ניהא ואקדים מה דנראה ברור בהא דאמרי' בעירוכין (ד).

(הנ"ל בדבר שהנשמה תלוי בו אמרינן פשטה קדושה בכולה ונראה דענין פשטה שייך רק במה שהוא תלוי בענין קדושה אזי אמרינן דהקדושה יש לה כח להתפשט ולהפך את החולין לקדש אבל מה שאינו תלוי בקדושה רק שיש לו הכשר לאיזו ענין אף שהדבר הקדוש יש לו אותו הכשר מ"מ כיון דאין דנין על עצם הקדושה רק על ההכשר נראה ברור דלא אמרינן בזה פשטה הכשרו בכולו דלא מצינו שהכשר לחציו יתפשט הכשרו בכולו דרק בקדושה יש גזה"כ זה להתפשט ולא בשאר הדינים וראי' לזה מהא דאי' בת"כ (פ' אמור פרשתא ה) פרט לשחציו עבד וחציו בן חורין (חצי עבד וחצי בן חורין של כהן אינו אוכל בתרומה) ועי' בר"ש משנן שם.

וכן מפורש במשנה דיבמות (ס"ז.) מפני חלקו של עובר עיי"ש וכבר תמהו על התוס' גיטין (מב:) בד"ה מעוכב ואכ"מ ובס' שמחת יו"ט להריט"א עמד דנימא בחציו דפשטה קדושה בכולו יעו"ש וע"כ מוכח מזה לפמ"ש רמב"ם ז"ל בפירוש המשנה גיטין (דף י"ב).

(בהא דאמרינן מפני שהוא קנינו דענין אכילת עבד בתרומה אינו מצד מצוה רק מצד קנין הרב יש לו הכשר זה יעו"ש ועי' בשו"ת הרי"מ ז"ל ריש ברכות שמסתפק בזה יעו"ש ומפורש בדברי רמב"ם ז"ל ועי' תו' גיטין (יג:) ואכ"מ בזה. ולכן לא שייך בזה פשטה דבשלמא אלו הי' אוכל מצד קדושת כהונה שבעצמותו הי' שייך כן אבל הכשר זה שיש לו לאכילת תרומה הרי הוא מצד קנין כהונה וזה אינו ענין קדושה רק דין והכשר לא אמרינן בזה שיפשוט הכשרו בכולו ומש"ה חצי עבד וחצי בן חורין דכהן אינו אוכל בתרומה וזה פשוט: ד) ולפי זה יתכן דזה דכתב רש"י ז"ל דולדות קדשים נפסלין ביוצא דופן דהוא רק בולדות קדשים מאב חולין אז שפיר מיפסל ביוצא דופן אבל בולדות ששניהם קודש דהיינו האב והאם שפיר י"ל דסובר כראב"ד ז"ל וטעם הדבר לפ"ד (באות א') דבמקדיש ולד בתחלה שקדושתו מכח עצמו גם לראב"ד ז"ל מיפסל ביוצא דופן ולא הכשיר רק בולדות קדשים דקדושתו מכח אמן מש"ה מהני לי' ג"כ הכשר לידה דאמו.

ומבואר דאין הענין דולדות קדשים אינן נפסלין ביוצא דופן משום דא"צ הכשר לידה רק משום דיש להם הכשר זה ע"י אמן. דכשם דקדושתו דאמו מקניא להו ה"נ מהני' להו הכשר לידה דאמו והיכא דאינו קדוש מכח אמו שפיר מיפסל ביוצא דופן אף שקדוש מתחלה קודם שחל הפסול.

ולפי"ז בולדות קדשים שאביו חולין הלא אית לן למימר דיהי' מותרין לגמרי משום דהו"ל זוז"ג והתירוץ כמ"ש דכיון דלולי דין ביטול גורם דהקדש בחולין נימא פשטה אמרי' להיפוך דאינו בטל הגורם הקדש ופשטה קדושתו גם בגורם חולין וכנ"ל וכל זה כשדנין לגבי דין חלות הקדושה בולד שפיר אמרינן דפשטה בכולו אבל אם הולד קדשים יצא דרך דופן דאזי מלבד דין חלות הקדושה הא בעינן הכשר לידה דגזה"כ בכל קרבן שאינו קרב כל שלא נולד כדרכו וא"כ שוב נהי' דמהני לי' הכשר לידה דאמו כמו דמהני לי' גוף קדושתו דאמי' אבל הרי מצד האב שהוא חולין לית לי' הכשר לידה דאף דהאב נולד כדרכו ולא יצא דרך דופן מ"מ ברור דלא מהני הכשר לידה דאב חולין לולד דאל"כ בכל ולד שיצא דרך דופן ואביו ואמו לא יצאו דרך דופן נימא כן דמהני לי' הכשר לידה, דאביו ודאמו ולא יפסול משום יוצא דופן וע"כ דרק בולד קדשים מהני לי' מתורת דין דאמרי' מיגו דמהני קדושת האם לולד יש לו ג"כ דין זה דהכשר לידה דאמו לולד וכמפורש בלשון הראב"ד ז"ל אבל בולדות דחולין לא מהני הכשר לידה דאב ודאם לולד וא"כ שוב הרי חסר לו הכשר לידה מצד אביו חולין וראוי שיפסול מצד יוצא דופן מה תאמר דנימא

פשטה קדושה בכולה וגם גורם האב נעשה קודש ז"א דמ"מ לא עדיף ממקדיש ולד ויצא דרך דופן דש"ס תמורה (י"ז).

(דאמרי' דמיפסל אף שקדוש מקודם ולא עדיף גורם זה דחולין שנעשה קודש ע"י פשטה וגם הרי אין בו לא אמרינן פשטה רק בדין קדושה אבל לא בדין ההכשר לידה דאמו וכנ"ל דרך בדין קדושה אמרינן פשטה ולא בדינים אחרים ושוב חציו פסול מצד שחסר לו הכשר לידה לגורם דחולין ואף אם נימא דע"י דאמרי' פשטה קדושת' בכול' יש גם על הגורם חולין תורת קדושת האם לא לבד דהוי קדוש מצד הדין פשטה רק דשוה בדינו להחשב הכל בשם קדושת האם וכדמוכח מהא דתמורה (י"א).

(דקדושה שמתפשטת בכולה עושה תמורה יעו"ש הנה דפשטה אינו חשוב הקדש תורה מאליו רק דשוה בדינו לגוף ההקדש מ"מ זה רק במה דנוגע לקדושה שפיר ע"י דפשטה בכולו אמרי' דשני הקדושות היינו עצם ההקדש והחצי השני שע"י פשטה שניהם שוים בקדושתם וכ"ז במה שנוגע לדין קדושה. אבל לענין יוצא דופן דאף דקדיש מיפסל אח"כ עי"ז שנעשה יוצא דופן וכהא דתמורה (י"ז).

(במקדיש ולד ויצא דרך דופן א"כ זה הולד שאינו מיפסל הוא מצד הדין דהכשר דאמו וזה אינו גדר קדושה רק הכשר וגזה"כ ושוב בהכשר זה הרי לא אמרי' פשטה וממילא. נשאר חציו דהיינו הגורם חולין בלי הכשר לידה והוי איפוא קדוש בכולו והכשר לידה במקצתו ושפיר מיפסל ביוצא דופן ובזה ל"ש ביטול גורם דחולין בגורם דהקדש כי אינו מחדש הכשר ע"י הביטול ומאחר דגורם דחולין כיון שיצא דרך דופן הרי חסר לו בחציו הכשר לידה לדין הקרבה א"א להכשירו ע"י ביטול שאינו רק מסלק הפסול אבל אינו מחדש שם וכמ"ש האחרונים בנתערב מיעוט אינו מצה ברוב מצה ועי' ירושלמי פסחים (פ"ג ה"א) א"ר בון ב"כ קומי ר"ל תפתר בחמץ ומצה שנתערבו וכו' אם בשרובו מצה יוצא בהן ידי חובתו יעו"ש ואכ"מ בזה]: וזה יש לומר טעמא דרש"י ז"ל דפוסל יוצא דופן בולדות קדשים דאף דבגוף הסברא י"ל דסובר כראב"ד מ"מ כיון דיש בולד גורם דחולין ולהכשר לידה לא אמרי' פשטה מש"ה שפיר יש בולד פסולא דיוצא דופן.

אמנם זה רק אם חוששין לזרע האב ויש על הולד תורת גורם מאביו ועי' תוס' בכורות (ז) בד"ה והא ובתוס' חולין (נח) ד"ה מכאן יעו"ש אבל למ"ד בחולין (ע"ט) ובבכורות (יז) (דאין חוששין לזרע האב א"כ גורם דחולין דלית' והוי על הולד דין מוקדשין בכולו שפיר מהני לי' הכשר לידה דאמו לשלא יופסל ביוצא דופן וא"כ ניחא דבהא דילפינן בחולין (ע"ה).

(מה אשם מוצא מכלל שליל הוא סתם ספרא דאתי' כר"י ור"י סובר דאין חוששין לזרע האב וכדאמר בחולין (עט.) (זו דברי ר"י דאמר אין חוששין לזרע האב יעו"ש ועי' תוס' שם בד"ה מאי ובחולין (פ"ו): ד"ה לחלק א"כ שפיר לר"י דליכא גורם האב ליכא פסולא דיוצא דופן בולדות קדשים ושפיר איצטריך קרא.

[וגם בפשוטו הי' ניחא כי עכ"פ בולד שהאב והאם קדשים לא מיפסל משום יוצא דופן ומ"מ אימעוט מהקרבה ושפיר איצטריך קרא. אך בזה יש לפלפל עוד בס' רש"י ז"ל אם מהני הכשר לידה דאב אפי' כשהוא קודש וחוששין לזרע האב וכ"כ במ"א בזה כי אף דחוששין לזרע האב מ"מ אינו דומה גורם האב לגורם האם עי' תו' סנהדרין (פ"א:) ואכ"מ דלפי"ז הי' ניחא שיטת רש"י ז"ל בכל גווני.

ולכן כתבתי בפשוטו דלר"י לטעמי דאין חוששין לזרע האב בכל גונוי ליכא פסולא דיוצא דופן] ויש עוד לבנות בזה וכתבתי רק להעיר: (ה) ובש"ס תמורה (דף ט"ז.) (ת"ר חמש חטאות מיתות וכו' אי אתה יכול לומר ולד חטאת בצבור לפי שאין חטאת נקיבה בצבור וכו' ע"כ וכן הוא בהוריות (ו:) ובכמה דוכתי ועי' ירושלמי שבת פ"א ה"ד ה' חטאות המיתות רצו ב"ד לבטל מבטלין ובגה"ש.

וראיתי בספר יהושע שם דהקשה דשפיר משכחת לה ולד חטאת בצבור למ"ד חוששין לזרע האב א"כ חטאת זכר שבא בהמת חולין הוי הולד כדין ולד חטאת יעו"ש שהאריך והנראה בזה למאי דאמר בש"ס מעילה (י.) חטאות המיתות לא נהנין ולא מועלין ופירש"י ז"ל שם דלא נהנין מדרבנן וכ"כ ר"ג ז"ל שם דהוי רק איסור דרבנן ומבואר מזה דמה"ת פקע קדושתן לגמרי ועי' מעילה (י"ב).

(ובתוס' שם ד"ה וכי דכתבו דגם על חטאות המיתות יש קושיא דקדושה שבהם להיכן הלכה יעו"ש אבל עכ"פ כן הדין דפקעה קדושתם לגמרי יראה לשון הגמ' בגיטין (כ"ח.) השולח חטאתו ממדינת הים מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים [ופירש"י ז"ל ולא חיישינן שמא מתו בעלי' ולמיתה אזלא] ובגמ' שם אבל חטאת העוף מספיקא לא ליעול חולין בעזרה צריכה יעו"ש ומבואר פשטות לשון הגמרא דחטאת שמתו בעלי' יש בו דין חולין בעזרה וצ"ע"ק מהא דנזיר (דף כ"ה).

(ותמורה (דף ח':) דאמר אלא קרא מיבעי' לי' דאי עבר ומקריב (חטאות המיתות) קאי בעשה ע"כ ואכ"מ ועי' בתוס' ישנים יומא (דף נ"ה.) ד"ה ונברור יעו"ש.

והנה לפי זה ברור דבחטאות המיתות אם יהי' מקצתו חטאת המיתות דלא אמרי' פשטה קדושתו בכולו וטעם הדבר למאי דאמר בתמורה (יא:) דבעי רבא בעוף מהו אם אמרי' פשטה קדושה בכולו] בהמה אמר רחמנא והא לאו בהמה או דילמא קרבן אמר רחמנא והא נמי קרבן הוא יעו"ש וא"כ שוב ודאי היכא דעי"ז דנימא דפשטה יהי' נפקע דין קרבן ודאי דלא אמרינן פשטה דכיון דמבואר בגמ' דענין פשטה אינו דין כללי רק הוא גזה"כ ואף במה שאין טעם לחלק מ"מ במה דאינו מפורש לא אמרי' פשטה ואם נימא גם בעוף פשטה הוא משום דגם עוף קרי קרבן ושוב הרי לא מצינו הא דגזה"כ דפשטה רק היכא דעי"ז דתפשיט תתפשט הקדושה ביותר אבל היכא דאדרבה תפקע לגמרי בודאי דל"ש לומר פשטה קדושה שע"ז תפקע הקדושה וזה ברור וא"כ גם בחטאות המיתות כיון דעי"ז דאמרינן פשטה יחול עליו הדין חטאת המיתות ויפקע מעילתו ונעשה כחולין בודאי דלא אמרינן בכזה פשטה וזה פשוט: והנה לפי"ז קשיא בולד חטאת שאביו חולין דשוב נימא בזה דהו"ל זוז"ג ויהי' הולד מותר מה"ת ואי"ל כמ"ש (באות ב) דכיון דלולי הביטול נימא פשטה קדושה ויעשה גם גורם חולין קודש לא מהני גורם חולין לבטל גורם הקדש דז"א דהתינח בכל הקדשים דאמרי' פשטה.

אבל בולד חטאת אם נימא דפשטה יהי' ע"ז דין ולד חטאת דלמיתה ונעשה כחולין וא"כ לא שייך בזה פשטה ושוב נימא דבטל גורם חטאת בגורם דחולין ואין כאן דין חטאת כלל כמו בכל זוז"ג ועי' סנהדרין (פ"א:) וחולין (נח.) ותמורה (ל"א).

(יעו"ש דנטרפה ולבסוף עיברה תליא בזוז"ג ועי' רש"י תמורה (י"א.) ד"ה מתי דכשנתעברה ואח"כ הקדישה אינו ולדות קדשים רק כשהקדישה ולבסוף נתעברה עיי"ש וא"כ ולד חטאת

היינו היכא דהקדישה ולבסוף נתעברה וזה תליא בזוז"ג: וואמנם דהי' נראה ליישב בסברא נכונה.

דלא שייך כלל גדר דזה וזה גורם בולד חטאת. וזה דהיכא דבאנו לאסור את הולד להמשיך עליו איסור שיש באביו או באמו כהא דתמורה (דף ל) כל האסורין לגבי מזבח ולדותיהן מותרים ובגמ' שם דהוא משום דזוז"ג מותר יע"ש דשם הרי הולד בעצם אינו מאיסורי מזבח שהרי אינו לא מחיר ולא אתנן רק דאמו הוא באיסור זה ורוצים להמשיך איסור האם לולד ע"ז שפיר אמרינן דהוה זוז"ג דכשם שהאם גורמת לולד כן האב גורם ובאב הרי ליכא איסור זה של האם והולד בעצמותו אינו איסור אבל בולד חטאת הלא האם אין עלי' דין זה דתמות דאדרבה האם חטאת כשרה וקריבה א"כ זה שאנו אוסרין לולד חטאת אינו משום שממשיכין איסור האם לולד שהרי באם ליכא כלל איסור וע"כ הא דאוסרין לולד הוא מצד עצמו שכשהוא ולד חטאת גזה"כ לאוסרו אף שאין אמו אסורה וא"כ שוב לא שייך להתיר מצד גורם אביו שהוא חולין דזה אינו שהרי גם גורם אמו אינו אוסרו וחשיבי שני הגורמים היתר גורם דאב וגורם דאם ולא בטל כלל אחד בחבירו וכמ"ש בחי' הר"ן ז"ל אלא (סט) דמ"ש"ה בן פקועה שבא על בהמה מעלייתא דאין לולד תקנה דכיון דשניהם מותרים ל"ש זוז"ג להתיר בלי שחיטה עיי"ש וה"נ בזה האיסור שכולד מצד עצמו מפאת שהוא ולד חטאת ואין אמו החטאת אוסרו לכן אינו בטל גורם האם בגורם האב וזה סברא נכונה: אורם בהתבונן אין זה ישוב.

למאי דאמר בתמורה (כ"ד:) מבכרת שהיתה מעוברת אומר מה שבמע"י זו אם זכר עולה ואם נקבה זבחי שלמים [ועי"ז יפקיע מכהן] ובגמ' פריך נקבה מי קא קדושה בבכורה ומשני סיפא אתי' לבהמה והקדש דאם חטאת הוא ונתעברה ורוצה להערים שלא ילך למיחה משנהו לקדושה אחרת, רש"י] ומבואר דאף דאיסור ולד חטאת הוא מעצמו של ולד לא משום שנמשך עליו איסור האם מ"מ היכא שאין בולד קדושת חטאת של אמו אף דהוא ולד חטאת אין עליו דין ולד חטאת למות דהא במה ששינהו לקדושה אחרת הרי לא נסתלק ממנו שם ולד חטאת שזה דבר בעצם וע"כ דיש תנאי בזה דכל אא על הולד קדושת חטאת אינו חל עליו דין מיתה מצד שהוא ולד ועי' בירושלמי פסחים (פ"ט ה"ו) וא"כ שפיר לענין זה שדנין על הולד שיהי' בו קדושת חטאת של אמו הרי בזה י"ל שפיר דגורם דאביו שהוא חולין יתירו למ"ד חוששין לזרע האב שלא א.

ער והי' בולד קדושת חטאת ושוב ממילא אף כשדנין לענין מם שבא איסורו מצד הולד בעצמו דהיינו לגבי דין ולד חטאת למות ג"כ יהי' מותר דהא אינו נאסר מצד עצמו כל שאין עליו קדושת אמו וקדושת אמו שבאה ע"י גורם דאמו בטלה בגורם דאביו שהוא חולין ושפיר יקשה דלא יהי' איסור ולד חטאת רק באביו ואמו חטאות לא כשהאב חולין]: וא ואמנם ראה בירושלמי יומא (פ"ו סוף הלכה א') אהא דתנן במתני' אם משהגריל מת יביא שנים ויגריל עליהם בתחלה כו' והשני ירעה ר"י אומר תמות ופריר הירושלמי וקשיא על דר' יהודה וכי יש אדם מגריל למיתה דכיון דמיד שמגריל יהי' דין השני למות איך חלה הקדושה של הגרלה] וכו' א"ר מנא הן דאת מקשי לה על ר' יהודה קשייתא על דמתניתא דתנין תמן ולד חטאת אאא חטאת) וחטאת שמתו בעלי' ימותו ויש אדם מימר למיתה משעה ראשונה עיי"ש ובגה"ש שם והנה מבואר מזה דהוקשה לירושלמי דאיך מהני תמורה בחטאת הא מיד הוי קדושה למות ואיך חלה קדושה בכה"ג [ועי' תמורה (י"ז).

(דמקדש טריפה קדוש למות עיי"ש] ולכאורה צ"ע אמאי לא קשיא לי' לירושלמי גם מולד חטאת דתני ברישא דכיון דבלי קדושת החטאת אינו חל דין מיתה איך חלה קדושה למות ואי דגזה"כ הוא הא גם תמורה הוי גזה"כ והלל"מ וע"כ נראה לומר דכיון דקדושת וולד חטאת חלה במעי אמו ואזי אינו מבורר שיהי' דינו למות שהרי אפשר שתשחט החטאת ויהי' נאכל כאמו וכהך דתמורה (י"א).

(דהשוחט את החטאת ומצא בה וולד דנאכל כבשר החטאת שפיר אין להקדש אלא מקומו ושעתו ואזי שפיר חל דין קדושת חטאת גם על הולד ועי' רשב"א חולין (צ').) דאין איסור גיד חל במעי אמו כיון שאפשר שתשחט האם ולא יהי' איסור גיד על הולד עיי"ש וה"נ בעת חלות הקדושה אינו נחשב קדושה למות כיון דאפשר שיהי' קדיש ולא יהי' דינו למיתה ומש"ה פריך רק מתמורת חטאת דמיד קדוש למות וז"פ: ולפי"ז י"ל שפיר גם בהא דפשטה קדושה בכולה דאף דמסתבר דל"ש פשטה היכא דעי"ז תופקע הקדושה ואף לפי מסקנת הירושלמי דיש קרושה למות היינו היכא דכך הוא ענין קדושתו.

אבל לא דתתפשט קדושה ועי"ז חופקע לגמרי כמובן. מ"מ בולד חטאת דחלות קדושתו הוא במעי אמו בשעה שאינו מבורר למות שהרי אפשר שיהי' נותר בשחיטת וזריקת אמו החטאת שפיר אמרינן אז דפשטה קדושה בכולה ויש על כל הולד קדושת חטאת לענין שאם תשחט האם יהי' נאכל כבשר חטאת.

ואם לא שחטו לאם ונולד אזי הוא דחל דין וולד חטאת מאליו אבל חלות קדושתו הוא לקדושה לא למות ודומה ממש לס"ד דירושלמי דליכא קדושה למות דמ"מ בולד חטאת הי' ניחא משום דחלות קדושתו אינו מבורר למיתה וכנ"ל כן לענין פשטה י"ל ג"כ כן דבתר שעתו אזלי' ואזי בעת החלות ענין הפשטה אינו למות רק להתקדש לגמרי ולפי"ז ניחא שפיר קושיא הנ"ל דכשהוא וולד חטאת שאביו חולין אמאי יש עליו דין וולד חטאת ולא מהני גורם אביו להתירו ולמ"ש ניחא דממ"נ מצד איסור וולד חטאת הרי הוא מעצמו ואינו בשביל איסור של אמו לא מהני זוז"ג ומצד דין קדושת חטאת שבאמו שגורם לולד שיהי' קדוש בקדושת חטאת ע"ז אמרינן פשטה קדושה בכולה כנ"ל דכל דבלי הביטול אין כאן גורם היתר אינו בטל כלל.

דאין זה נחשב קדושה למות כיון דבמעי אמו קדושתו ליקדש דהרי יכול להיות נותר בזריקת אמו ולהאכל כאמו וכל זה בולד חטאת נקבה אבל בולד חטאת זכר ואמו חולין הלא אם ישחוט האם לא יהי' נותר או שאין כאן זריקה להתירו וא"כ כל קדושתו הוא מיד למות אף במעי אמו וא"כ לא אמרי' בזה פשטה קדושה בכולה ושוב הוי שני גורמים שוים וזוז"ג מותר ובטל גורם דאביו שהוא וולד חטאת בגורם דאמו שהוא חולין ואין כאן דין קדושה כלל וזה נכון: ח) ויתיישב לפי זה הא דתמורה (טו).

(לרבי נתן אחת הוא והעמידה על חמש] חטאות המיתות לא הוי רק אחת ומספק העמידה על חמש] והקשו דהרי מפורש בסוגי' שם דהלל"מ דכל שבחטאת מתה באשם רועה א"כ שוב ליכא ספק על וולד חטאת שהרי באשם שהוא זכר ליכא וולד וכתוס' תמורה (י"ח.) ד"ה בדמיהן יעו"ש ועי' שעה"מ (פ"ד ממעה"ק ה"ח).

ולמ"ש ניחא דהא כתבו תוס' בזבחים (ה'): ד"ה בשם ר"ת דהא דבכל שבחטאת מתה באשם רועה הוא מדרבנן דמה"ת באשם קרב עולה יעו"ש וכ"כ בכמה דוכתי. א"כ שוב כיון דקרב עולה

וקדושה הוא שוב שפיר בזכר עולה הבא על בהמה דחולין הוי הולד ולד אשם דהא בזה שנשאר קדיש מה"ת אמרי' פשטה קדושה בכולה ודמי לשאר ולדות קדשים דלא הוי זוז"ג.

ובמ"א כתבתי עוד בהא דהערו דולד הנולד מחולין וקדשים יהי' כלאים לפי שי' רש"י מכות (כ"ב.) (דחולין וקדשים כלאים הן ולמ"ש נדחה כ"ז.

אולם עי' בריטב"א מכות (כב.) (שם דתמה טובא דהיכן שמענו דחולין וקדשים ב' מינים והביא בשם רמ"ה דהבשר והעור שני מינים והבשר חול והעור קודש נחלקים העור והבשר זה מזה ונעשה כשני גופים עכ"ל וזה ל"ש בולד קדשים שהעור והבשר שוין בדינם.

ויל"ע בזה מזבחים ק"ג. אבל עור תפיס עיי"ש ומד' תוס' חולין (ק"ז).

(ד"ה הוא וכן ביומא (נט:) דליכא מעילה בהעור ובכה"ג יהי' כלאים ואכ"מ): ודע דלפמ"ש הטעם דולד חטאת שאביו חולין אינו נותר משום זוז"ג אף דבמה שאזיל למיתה ל"ש פשטה מ"מ חלות קדושתו הוא במעי אמו שאינו מבורר למית' יש לעיין בהא דירושלמי פסחים (פ"ט ה"ו) צבור שהפריש נקבה וכן נשיא שהפריש שעירה ר"י אמר קדשה וולדה מת [דהוי ולד חטאת] יעו"ש ובזה יש להקשות היכא דאביו חולין דיהי' הולד מותר לגמרי לפמ"ש בשמ"ק בכורות (ט"ו:) דולדות בע"מ כיון שאין אמן ראוי' לכ"ע בהיתן הן קדושין יעו"ש וא"כ ממילא גם ולדות חטאת נקיבה דכבע"מ דמי וכמ"ש תו' בתמורה (ז).

(ד"ה אפילו דמקדיש נקיבה לעולה לקי ומפורש כן בזבחים (ל"ה:) גבי עולת נקיבה דכמאן דקדים מומן להקדשן דמי יעו"ש. ג"כ אינו חל עליהם קדושה במעי אמן כיון דאמן אינו ראוי להקרבה ודינה כבע"מ ושוב ל"ש פשטה קדושה בכולה כיון דחלות קדושה מיד למות וא"כ שוב יהי' מותר מטעם זוז"ג דל"ש טעם הנ"ל דלולי הביטול הכל נעשה קדש וליכא גורם חולין כלל דז"א דהא לא אמרי' פשטה בקדושה למות וכן"ל ואכ"מ בזה: ט) ובעיקר הדבר דכתבתי דבחטאת המיתות לא אמרינן פשטה קדושה בכולה משום דעי"ז שתתפשט יהי' דינה למות ויפקע הקדושה ולא אמרי' פשטה כדי להפקיע הקדושה.

יש לעיין עוד בזה די"ל בטעם הירושלמי יומא (פ"ו) דפריך וכי יש אדם מימר למיתה ולא פריך על ולד חטאת דבלי דין קדושת חטאת אין עלי' דין ולד חטאת כתמורה (כ"ה:) ואיך חלה קדושה למות ונראה די"ל דאדרבה היא הנותנת דכיון דאם אין קדושת חטאת על הולד אין בה דין מיתה ע"כ לומר דבתחלה חלה קדושת החטאת על הולד ואחר זה הוא דנעשה הדין מיתה ומש"ה שפיר אין זה נחשב קדושה למות דהתחלת הקדושה הוא ליקדש לא לדין מיתה ואח"כ הוא דנסתאב מזה הדין מיתה וטעם הדבר דכיון דקדושת חטאת באה עליו מכח אמו המתפסת עלי' קדושה זו ודין למות הוא מעצמו שהוא ולד חטאת וכמו שביארתי באורך ע"כ שפיר חלות דין האם קודם זמן מה לחלות דין שבעצמו והוי התפסת האם רק ליקדש וממילא נעשה דין עצמו למות.

אבל בתמורה דהכל מעצמו ואין כאן דבר אחר המתפיס בו קדושה כי לא נתחלל קדושה דחטאת כלל על התמורה כמובן שפיר סובר הירושלמי דהוה מיד קדושה למות דהקדושה והדין מיתה בדבר אחד ודו"ק. ולפי"ז יש לדון דאף דולד חטאת למיתה מ"מ אמרינן פשטה דכיון דדנין לענין חלות קדושה בתחלה מצד האם ואזי ליכא עדיין הדין למות שפיר י"ל דהקדושה פשטה בכולה ולא איכפת לן מה שיהי' בסופו הדין למות כיון דמ"מ התחלת הפשטה ליקדש ואין ברצוני

להאריך במה שיש להעמיק בזה (יעוי' בסי' ב' אות י"ד): ואולם יתכן בפשיטו הטעם דלא אמרינן פשטה בחטאות המיתות וזה עפ"י דברי התוס' ישנים יומא (דף נ"ו).

(דבחטאות המיתות ל"ש פדיון דאין פדיון לאיסור הנאה רק לקדושה והני לאו קדושים נינהו יעו"ש. וא"כ הא מבואר בש"ס תמורה (כו).

(תניא אידך בהמה חצי' עולה וחצי' חטאת תקרב עולה דברי ר"מ ר"י אומר תמות ושוינ באומר חצי' חטאת וחצי' עולה שתמות כו' היינו טעמא דחטאת מעורבת קריבה ואפי' אמר חצי' חטאת וחצי' עולה קרבה קמ"ל דלא ועיי"ש בפירש"י ז"ל ובתוס' ד"ה ר"י דמיירי דאמר חצי' חטאת וחצי' עולה וכוון דאיכא עליו תמורת חטאת למיתה אזלא עיי"ש ונראה לכאורה ללמוד מזה דאף דבש"ס הוריות (ו).

(אמרינן דבחטאות המיתות בעינן שימותו רוב בעלי' יעו"ש [ועי' תוס' יומא (ס"ה): ד"ה גזירה דאם כהן א' מת הוי חטאת שמתו בעלי' יעו"ש ובגה"ש שם] מ"מ זה רק בגברא אבל בבהמה כיון שיש עלי' שם חטאות המיתות במקצתה כעין תמורת חטאת במקצתה אף שאין כולה בשם זה מ"מ הדין דתמות.

וה"ה בולד חטאת דכל חטאות המיתות דין א' להם. וא"כ שוב בשלמא אלו הי' נצרך לדין חטאת המיתות שיהי' על כל הבהמה דין זה א"כ כ"ז דלא נפשטה הקדושה בכולה לא הי' גם על מקצת זה דין חטאת המיתות שפיר הי' שייך לדון כנ"ל דעכ"פ עכשיו אין ענין הפשטה למות רק לקדושה.

אבל לפ"ד דגם על מקצתו יש דין מיתה א"כ אותו מקצת שקדש שוב חל עליו דין מיתה ופקע ממנו דין קדושה ויש עליו רק איסור דחטאת המיתות א"כ לא שייך כלל פשטה דהא רק בקדושה אמרי' פשטה לא באיסורין וזה המקצת פקע קדושתו וליכא עליו רק דין איסור שלא אמרינן בזה פשטה: ולפי"ז נכון גם כן הטעם דולד חטאת נקיבה אף שאביו חולין דתמות ואלו ולד חטאת זכר לא אזלא למיתה וכנ"ל ולמ"ש מובן הטעם בפשיטו דבולד חטאת נקיבה דבמע' אמו עדיין אין בו דין מיתה שהרי יכול לשחוט האם ולאכלו בזריקה דאמו שפיר אמרי' במקצתו דין פשטה וליכא כלל גורם דחולין.

אבל בחטאת זכר הרי מצד גורם אביו יש דין מיתה אף שעדיין לא נפשיט בכולו ולא נהפך הגורם דחולין להקדש מ"מ מצד מחציתו בעצמו ג"כ יש בו דין מיתה כדין חצי' תמורת חטאת א"כ שוב אותו גורם שמצד אביו פקע קדושתו וחל עליו דין איסור חטאת המיתות שוב באיסור הרי לא אמרינן פשטה וממילא הגורם חולין מבטל לה גורם איסור וכולו מותר דנהי דמקצתו יש בו דין מיתה אבל עכ"פ מקצתו בעי' ובזוז"ג דמשוי לגורם איסור כמאן דליתא א"כ אין כאן אפי' מקצתו ומתוך החומר שבתחלה מותר לגמרי ודו"ק היטב.

ויש לפלפל עוד בזה: (י' ובגוף דברי הירושלמי יומא (פ"ו סוה"א) דפריך על תמורת חטאת וכי יש אדם מימר למיתה והקשיתי דמדוע לא הוקשה מרישא דולד חטאת וכתבתי לתרץ דכיון דחלות קדושתו במעי אמו ואז אפשר שיהי' כשר אגב אמו מש"ה לא מיחשב קדושה למות יש לעיין דהא בש"ס תמורה (י"א).

(פליגי אם במעי אמן הן קדושין או בהויתן קדושין יעו"ש והך דולד חטאת למיתה הוא הלל"מ א"כ יקשה למ"ד בהויתן קדושים וגם בולד חטאת כן כמפורש בתמורה (יא.) שם א"כ איך

משכחת ולד חטאת הא כל שאין עלי' קדושת חטאת אין עלי' דין ולד חטאת כתמורה (כה) ואיך חלה קדושה למות.

ולכן ה' נראה בכוונת הירושלמי דסובר דתמורה הוי הקדש ע"י אדם וכתמורה (ג) לא תיתני מימר דבדיבורי' איתעביד מעשה יעו"ש ודלא כמ"ש בפשיטו (באות ב) ולכן ולד חטאת דהוא הקדש תורה שפיר ניחא לי' דקדוש אף דעי"ז אזיל למיתה דגזה"כ הוא בהקדש תורה. אבל תמורה דהקדש הבא ע"י אדם אין סברא שיוכל להתפס קדושה למות.

ולפי"ז יש לפלפל בדברינו ואולם בפשוטו אין קושיא כ"כ דלא הקשה הירושלמי למ"ד בהויתן קדושים דהרי י"ל דהאמת דבמע' אמו קדיש ולמסקנא הרי כמו דתמורת חטאת תמות וע"כ דגזה"כ לחול קדושה למות ה"ה ולד חטאת למ"ד בהויתן קדושים ג"כ גזה"כ שיחול ופשוט. וניחא לפי"ז הא דקשיא למ"ד בהויתן קדושין איך משכחת ולד חטאת כשאביו חולין הא הדרא קושיא דהוי זוז"ג ואי"ל כמ"ש דפשטה קדושה בכולה וליכא גורם חולין דז"א דזה ניחא למ"ד במע' אמן קדושים ואז עדיין אפשר ליקדש בלי דין מיתה שפיר אמרי' פשטה אבל למ"ד בהויתן קדושים דמיד הוה למות א"כ לא אמרי' פשטה ושוב הוה זוז"ג ונימא דמותר לגמרי.

ולפמ"ש ניחא כי הא בהא תליא דלמ"ד במע' אמן קדושים א"כ ליכא גזה"כ בולד חטאת שיחול קדושה למות הרי שפיר שייך פשטה בשעה שאין דינו למות ולא הוי זוז"ג כי נהפך לקדש ולמ"ד בהויתן קדושים א"כ כל ולד חטאת גזה"כ שיחול קדושה למות ושוב י"ל דאמרי' פשטה גם בכה"ג כיון דקדושה זו חלה למות ומ"ד חוששין לזרע האב י"ל דסובר במע' אמן קדושים וכנ"ל ויש לפלפל עוד בכ"ז: יא) ובגוף הדבר שכתבתי בולד חטאת למ"ד במע' אמן הן קדושים דאין בו דין ולד חטאת במע' אמו (ועי' בסי' ב' אות מ"ש בזה) ויסוד הטעם עפ"י ס' רשב"א ז"ל בחולין (ז).

(דכיון דאפשר שתשחט האם ויהי' חלבו מותר מש"ה אינו חל האיסור במע' אמו יעו"ש וה"נ כיון דאפשר להיות נותר ע"י אמו כהא דתמורה (יא) ממילא אינו כלל באיסור ולד חטאת במע' אמו. הנה יש להבין לפי"ז טעם דברי השמ"ק בכורות (טו): דכתב דולדות קדשים בע"מ אף למ"ד בתמורה (יז): ובכורות שם דקרבי מ"מ אינם קדושים רק בהויתן ועיי"ש טעמו כי יש לעיין טובא וכ"כ במ"א בזה.

ואמנם למ"ש י"ל דהנה לכאורה לפי סברא זו דכיון דאפשר שלא תשאר איסור אינו חל איסור במע' אמו כן להיפוך נימא כיון דאפשר שלא יוכשר לקרבן שוב גם במע' אמו לא יחול הקדושה עדיין וא"כ יקשה בטעמא דמ"ד ולדות קדשים במע' אמן הן קדושים והא אפשר שתשחט האם ואזי יהי' הולד פסול להקרבה כמפורש בחולין (עד) והיכא דאינו חזי להקרבה לא חלה עליו קדושה כמו שדנו תו' זבחים (פ"ד:) וכמה דוכתי וא"כ נימא דאינו חל קדושה במע' אמו כיון שאינו מבורר ליקדש.

ואולם זה טעות דהא מבואר בש"ס תמורה (יא.) (דהשוחט את החטאת ומצא בה ולד דנאכלת לזכרי כהונה למ"ד במע' אמן, קדושים א"כ הרי גם אם תשחט האם יש עליו דין קרבן אגב אמו וממ"נ אם יולד קודם שחיטת אמו הרי שפיר מיחזי חזי להקרבה ואם תשחט אמו הרי זה עצמו קרבן הוא דמאי נ"מ אם נקרב בעצמו או דיש עליו תורת קרבן ע"י זריקה דאמו ועי' תוס' חולין (ע"ז:) וזבחים (קי"ד).

(דגם נדמה וטריפה קדשי בולדות קדשים משום דחזי אגב אמו ולכן שפיר חשיב מבורר קדושתו ושפיר חלה הקדושה במעי אמו וא"כ ניחא דזהו רק בולדות קדשים תמימים אבל ולדות בע"מ דמבואר במעילה (יט:): קדשי מזבח תמימים ונעשו בע"מ עבר ושחטן רבי אומר יקברו יעו"ש ובשמ"ק שם וא"כ אם ישחוט האם לא יהי' הולד חזי לדין קרבן שהרי גם האם תקבר ושוב כיון דאינו מבורר קדושתו דאפשר שתשחט האם ולא יהי' חזי להקרבה מש"ה לא אמרי' במעי אמן קדושים וזה פשוט: יב) ודע דיש לעיין בטעם שכתבתי דמש"ה ולדות קדשים במעי אמן קדושים משום דמבורר קדושתו דבין אם יולדו קודם שחיטה יכשרו לקרבן בין אם יולדו אחרי שחיטה יכשרו אגב אמן ויש לעיין דא"כ אמאי אמרי' בתמורה (יא).

(דגם בולד חטאת במעי אמן הן קדושין ומנ"ל הא והא י"ל דרק בולדות שאר הקדשים דאף אם יולדו קודם שחיטת אמן ג"כ יוכשרו לקרבן דגזה"כ בולדות קדשים קרבים שפיר חלה קדושה במעי אמו. אבל ולד חטאת דאם יולד קודם שחיטת אמו הרי יהי' ולד חטאת דלמיתה ולא יקרב א"כ אינו מבורר קדושתו במעי אמו דהא אפשר שקודם שתשחט אמו יולד ויהי' פסול לקרבן א"כ וכמ"ש הרשב"א דאינו חל איסור במעי אמו משום דאפשר שתשחט קודם שיולד כן נימא דאינו חל במעי אמו קדושה בולד חטאת כיון דאפשר שיולד קודם שישחוט וצ"ל דמ"מ כיון דחזי אגב אמו דהא השוחט חטאת ומצא בה ולד הדין דנאכל כבשר החטאת סגי משום זה עצמו שתחול עליו קדושה במעי אמו כיון דכעת הוא ביחד עם אמו וחזי אגב אמי' ואינו דומה לאפשרות הסתלקות האיסור במעי אמו מזה שאפשרות הסתלקות קדושתו הוא רק כשישתנה ממה שהוא עכשיו ופשוט: ולפי זה י"ל טעם נכון בהא דתמורה (יא).

(דהשוחט את החטאת ומצא בה ולד דנאכלת דהקשה ראב"ד ז"ל בתו"כ (פ' אחרי) דיפסול משום יוצא דופן וניחא לי' דכיון דקדמה קדושה ללידה אינו פוסל יו"ד וכ"כ בזה ליישב שי' רש"י ורמב"ם דלא תירצו כן. ולמ"ש ניחא דהא תליא דעכשיו דאמרינן דשחיטת האם מהני לולד גם בחטאת ולית בי' פסולא דיוצא דופן בכה"ג.

שפיר הדין דגם בולד חטאת במעי אמן קדושים דאף דלא חזי לכשיוולד קודם שחיטה דהא הוה ולד חטאת מ"מ הרי חזי אגב אמו. אבל אם נימא דאם שחט האם אסור לאכול הולד דהוי כיו"ד א"כ בע"כ הא דאמרי' בכל ולדות קדשים במעי אמן הן קדושים אינו משום דחזי אגב אמו לכשתשחט דז"א שהרי בכה"ג פסול משום יוצא דופן וע"כ דחשוב חזי להקרבה כשיוולד קודם שחיטה ושוב בחטאת ממ"נ לא חזי דכשיוולד קודם שחיטה הוי ולד חטאת וכשישחט קודם שיולד הוי יוצא דופן וא"כ שוב אז נימא בחטאת דלכ"ע בהויתן קדושים וא"כ מיושב שפיר דאיך נימא דמש"ה ליכא פסילא דיו"ד משום דקדמה קדושה במעי אמו ז"א דאם נימא דיש פסול דיוצא דופן שוב הרי לא קדמה קדושה כלל בולד חטאת דהא אם נימא דפסול הרי ולד חטאת לא חזי להקרבה בשום ענין ושוב דמי לולדות בע"מ דכ' השמ"ק בכורות (טו:): דלכ"ע בהויתן קדושים.

ושוב לא קדמה קדושה כלל לפסול ואיך אפשר להכשיר מצד קדמה קדושה הא אם פסול לא קדמה קדושה כלל וזה נכון: יג) ראיתי לכ"ת שתמה בד' ראב"ד ז"ל בתו"כ (פ' אחרי) דכתב דאם קדמה קדושה ללידה אינו נפסל ע"י שיצא דרך דופן והוכיח מהא דתמורה (יא) דהשוחט את החטאת ומצא בה ולד דנאכלת כנ"ל ותמה כ"ת דעכ"פ יתום הוי ומפורש בבכורות (נ"ז).

(איזהו יתום כל שנשחטה אמו ואח"כ ילדה עכ"ד הנה בפשוטו לפי ס' ראב"ד ז"ל דקדמה קדושה ללידה לא נפסל ביו"ד ומוקמינן קרא דפוסל יו"ד בחולין א"כ הלא יתום ויו"ד מחד קרא נפקא

א"כ מדוע לא נאמר ביתום כן דרך בחולין פוסל יתום אבל לא בולדות קדשים שקדמה קדושה ללידה.

ועי' במכילתא בא (פרשה ח"י) יתום שהוא כשר למזבח וכו' מה להלן אין חלה עליו אלא בחיי אמו גבי בכור יתום פסול] וכו' יעו"ש ובס' זית רענן להמג"א (בא רמז רכג מכילתא) כתב דשי' המכילתא דיתום כשר בכל הקדשים משום דכ' תחת אמו לבד בבכור דכ' עם אמו יעו"ש ובפירוש מיצוי המדות שם כתב לפרש דיש תרי גווני יתום ויתום גמור גם למכילתא פסול יעו"ש באורך ולפמ"ש יש לעיין ביתום דקדמה קדושה לפסול דבכזה כשר לגבי מזבח ועי' רש"י חולין (קלו:) ואכ"מ: והנה לפי ס' כ"ת דבפסולא דיתום לא מהני קדמה קדושה ללידה יש לעיין מהא דחולין (לח:) אהא דאמר תחת אמו פרט ליתום ופריך היכי דמי אילימא דילדתי' אמי' והדר מתה לעולם תחי ותיזל אלא דמתה והדר ילידתי' מכי יולד נפקא [דהיינו יוצא דופן] אלא פשיטא זה פירש למיתה וזה פירש לחיים [כלומר בשעת מיתתה ילדה דרך הרחם ואשמעי' קרא דבעי חיות עד גמר לידה רש"י] ע"כ ואם נימא דיתום פוסל אף שקדמה קדושה א"כ מאי פריך אלא דמתה והדר ילידתי' מכי יולד נפקא ופסול מצד יו"ד והא נ"מ בולדות קדשים דמשום יו"ד אינו פוסל כמ"ש ראב"ד ז"ל ומצד יתום מיפסל.

ומוכח כמ"ש דהיכא דאינו מיפסל משום יו"ד ה"ה דאינו מיפסל משום יתום. ואמנם לק"מ דכיון דהש"ס אקרא קאי א"כ הרי בעינן לתרוצי לכ"ע ושוב ליכא למימר דאיצטריך מיעוט דיתום לולדות קדשים שאינן נפסלין משום יו"ד דז"א דהתינח למ"ד במעי אמן קדושים אבל למ"ד בהויתן קדושים הרי גם יוצא דופן פוסל וכמ"ש ראב"ד ז"ל בתו"כ (פ' אחרי) שם לפרש סוגי' דנדה (מא).

(דאמר דיו"ד פוסל בולדות קדשים דקסבר בהויתן קדושתין ולא קדמה קדושה וא"כ למ"ד זה לא איצטריך קרא ליתום שמתה אמו והדר ילידתי' דגם בולדות קדשים יש פסול דיוצא דופן וזה פשוט: יד) וראה ברמב"ם (פ"ג מאיסו"מ ה"ד) תחת אמו פרט ליתום שנולד אחרי שנשחטה אמו וכבר תמה בס' חסדי דוד הספרדי לתוספתא דתיפוק לי' דנולד אחרי שחיטת אמו הוי יו"ד כקושיית הגמ' בחולין (לח:) ולע"ד צ"ע עוד מהא דכתב רמב"ם ז"ל (בפ"ו מבכורות הי"ד) הכל נכנסים לדיר להתעשר חוץ מן הכלאים וכו' וכן היתום שמתה אמו "או נשחטה עם לידתו" אינו מתעשר ע"כ הנה מבואר דרמב"ם ז"ל דקדק לכתוב "עם לידתו" ולא כתב אחר שנשחטה והיינו דפסק כמסקנת הש"ס בחולין (ל"ח:) דעל יתום כזה שמת עם לידתו דזה פירש למיתה וזה פירש לחיים דלא הוה יוצא דופן הוא דאיצטריך פסול דיתום ומדוע זה גבי קדשים נקט שנולד אחרי שנשחטה אמו שזה הרי יוצא דופן הוא וזה צ"ע: אולם לפמ"ש יתכן ליישב דהא קשה כנ"ל דאיצטריך קרא דיתום לפסול אף בנולד אחרי שנשחטה אמו היכא דליכא פסול דיוצא דופן כגון בולדות קדשים קדושה אינו נפסל משום יוצא דופן לראב"ד ז"ל.

[וגם לשיטת רמב"ם ז"ל פ"ג מתמורה ה"ח דכתב ולדות קדשים שיצאו דרך דופן הרי אלו יפדו יעו"ש דמבואר דחולק וסובר דלא מהני קדמה קדושה לענין פסול דיו"ד. מ"מ הרי ראב"ד ז"ל הוכיח מהא דתמורה (י"א).

(דהשוחט חטאת ומצא בה ולד זילכא פסול דיו"ד ורמב"ם ז"ל פסקה (בפ"א ממעה"ק הי"ט) ובפ"ד מתמורה (ה"ד) יעו"ש. ויש בזה ב' תירוצים חדא דאחר שחיטה לכ"ע אינו פוסל יוצא דופן וכמ"ש באורך בסמוך.

ועוד דבזה שאינו נקרב הולד רק נאכל אגב אמו ל"ש פסולא דיוצא דופן כמ"ש בס' עז"כ לת"כ ויקרא יעו"ש ונ"מ לענין ליקרב הולד בעצמו דלטעם הב' הרי שפיר לענין הקרבה בעצמו יש בו פסול דיוצא דופן ולטעם הא' אחר שחיטה אינו פוסל יוצא דופן ועי' רש"י חולין (ע"ד:) בטעם פסול דבן פקועה לפסח משום דהוה יו"ד ועי' תוס' שם ובתו"ח שם וכ"כ בזה והיינו להקריבו בעצמו וא"כ שפיר בולדות קדשים שנשחטו אמן אי לאו הפסול דיתום לא הי' פסולין להקריבן בעצמן קודם זריקת אמן דהא אחר שחיטה אינו פוסל יו"ד ואיצטריך שפיר פסולא דיתום ואכ"מ]: ואמנם הש"ס בעי לתרוצי גם למ"ד בהיתן הן קדושים וכנ"ל אבל רמב"ם ז"ל דפסק במעי אמן קדושים וכמ"ש (בפ"ד מתמורה ה"ד) א"כ שוב קדמה קדושה ושחיטה הרי אינו פוסל יוצא דופן ושפיר איצטריך למיפסל להקריבו בתורת עצמו מצד יתום וכ"ז בקדשים אבל בה' בכורות דגבי מעשר אם נכנס לדיר להתעשר דלא מיירי בולד מעשר רק בולד חולין עי' בכורות (נ"ג:) דאין מוקדשין מתעשרין ושוב שפיר פוסל יוצא דופן וליכא פסול יתום רק אם נשחטה עם לידתו וזה פירש למיתה וזה לחיים כן הי' נראה לכאורה: ואמנם נתישבתי דאין זה תירוצ' כלל.

דהנה בהא דכתב רש"י ז"ל בחולין (ע"ד:) לפסול בן פקועה לקרבן משום יוצא דופן יש לעיין דהא מפורש בחולין (דף עה.) (מה אשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל יעו"ש ומבואר דשליל אימעוט מהקטרה ומהאי קרא גופא יש למעוט גם זריקה שהרי באשם ליכא גם זריקת שליל ועי' תוס' חולין (צב).

(ד"ה אילימא ובפרט לשי' תוס' יומא (כט.) דאם אינו ראוי להקטרה בתחלתו הקטרה מעכבת יעו"ש וא"כ ממילא ידעי' דא"א להכשיר שליל לקרבן ולכן נראה פשוט דשני ענינים הם דיש קדושת ולדות קדשים דמהני לי' קדושה דאמו.

ויש קדושת עצמו. ולכן המיעוט דמה אשם מוציא מכלל שליל היינו שמיעטן הכתוב מתורת הכשר קדושת ולדות קדשים דגזה"כ שמצד קדושה זו אין השליל בר הקרבה אבל בן פקועה הנולד מחולין והוא מקדישו בעצמו שפיר ס"ד דלא אמעוט שליל כי הוה אמרי' דשליל פסול לדין ולדות קדשים אבל לא לדין קרבן ומש"ה איצטריך רש"י ז"ל הטעם דהוה יוצא דופן וזה פשוט.

ולפי זה שו' בולדות קדשים גופיהו הרי אינו חל שום קדושה מחדש וכמפורש בתמורה (דף) (שם (כה:)) יעו"ש"ה וע"כ א"א להקריבן רק בקדושה זו שעליהן מתורת ולדות קדשים ושוב לא איצטריך מיעוט דיתום לולדות קדשים שנולדו אחרי שחיטת אמן דהא מיעטן הכתוב דמה אשם מוציא מכלל שליל ורמב"ם ז"ל הביא דרש זה בפ"א ממעה"ק יעו"ש א"כ ידעי' דבתורת ולדות קדשים אין שליל נקטר ונזרק ולכן ד' רמב"ם ז"ל עדיין צ"ע: טו) ובגוף הדבר אם יתום פוסל בולדות קדשים לפי שי' ראב"ד ז"ל דיוצא דופן אינו פוסל.

הי' נראה דזה תליא בטעם דברי ראב"ד ז"ל דהנה י"ל ב' טעמים הא' דכיון דכבר חל דין הקידוש אין בכח הפסול להפקיע. הב' י"ל דמהני לי' הכשר לידה דאמי' דסובר הראב"ד דענין פסול דיוצא דופן אינו דבר הפוסל בעצם רק חסרון הכשר שחסר לו הכשר לידה ולכן מהני הכשר לידה דאמי' וכבר ביארתי זה.

וא"כ לטעם הא' שפיר גם בפסול יתום כן דכיון דקדמה קדושה א"א להפקיע מה שכבר חל. אבל לטעם הב' זה ל"ש בפסול יתום כי זה אינו חסרון דבר שיועיל השלמה דאמי' כי הוא ענין פסול

בעצמותו כמובן ומאי מועיל לזה מה שאמו כשרה ואין בה פסול זה הא מ"מ אין לאמה הכשר וכח לסלק פסול זה שבולד ורק בפסול יו"ד לפי הנ"ל דהוי פסול חסרון שחסר לו הכשר לידה מהני הכשר לידה דאמו להשלים חסרון זה אבל אין בכח הכשרות דאם לבטל פסול עצם שבולד ודו"ק.

ונחזי הנה בש"ס בכורות (מב.) (חמשה לא קדושים ולא מקדישים לענין תמורה) וכו' אפיק טומטום ועייל יתום ע"כ ופירש"י ז"ל שאם הן קדושים אין עושין תמורה והיכי דמי שהן עצמן קדושים כגון בולדות קדשים יעו"ש.

ולפי"ז מוכח דיתום פוסל גם בולדות קדשים שהרי מוקי הא דאין עושין תמורה ביתום והיכי קדיש וע"כ בולדות קדשים ונעשה יתום ומוכח מדאינו עושה תמורה דפקעה קדושה לגמרי. ואמנם דכן הוא שי' רש"י ז"ל אבל הרי הש"ס יש לפרש דאינו מיירי בולדות קדשים רק במקדיש ולד ונעשה יתום כהא דתמורה (יז).

(במקדיש ולד ויצא דרך דופן יעו"ש. אבל שפיר בולדות קדשים י"ל דאינו פוסל.

ואמנם עכ"פ זה מוכח דגם בקדמה קדושה מסתלק עי"ז שנעשה יתום ושוב ממ"נ אם נימא כטעם הא' דקדמה קדושה אינו יכול להפקיע הרי ביתום אינו כן שהרי מבואר להדי' דפסול דיתום מפקיע הקדושה ולטעם הב' דמהני הכשר דאמי' בודאי ל"ש ביתום שאין בכח האם להפקיע פוסל דולד ורק להשלים חסרון ההכשר של לידה אבל לא הפקעה וכו"ל [ויש לפלפל עוד דקדושת ולדות קדשים שפיר אינו יכול להפקיע] ואכמ"ל: טז) ובעיקר דברי רמב"ם (פ"ד מתמורה ה"ח) דפסק דיוצא דופן פוסל גם ולדות קדשים אף שקדמה קדושה במעי אמן דיקשה לפ"ד, מהא דתמורה (י"א).

(דהשוחט החטאת ומצא בה ולד דנאכלת והרי הוי יוצא דופן וכקו' ראב"ד ז"ל בתו"כ יעו"ש הי' נראה ליישב בפשוטו דהנה באמת ס' ראב"ד ז"ל נכוחה דכיון דקדמה הקדושה לחול אמאי יפקע עי"ז שנעשה יו"ד אח"כ. וצריך מובן ס' רמב"ם ז"ל.

ונראה בטעמו דהא במנחות (טז:) דם סכין מקדשא לי' ועי' סוטה (ט"ו) ומנחות (עח:) ובתו' חולין (ג.) (וזבחים מז).

(יעו"ש ומבואר דבשחיטה נגמר ההקדש וחל קדוה"ג גמור יעו"ש ואינו מובן הא בהמה מחיים הוי קדוה"ג גמור ועי' ראב"ד ריש תמיד. ועי' מעילה (ט) נשחטה הוכשרה ליפסל בטבוי' כו' ונראה דהכוונה דמחיים כיון שיש לו אפשריות פדיון ע"י מום אין זה קדוה"ג גמור אבל אחרי שחיטה דאמר בש"ס מנחות (ק"א).

(מכלי שרת לא אשכחן דמיפרק ופירש"י ז"ל ואפי' נולד בה מום אין פדיון אחר שחיטה יעו"ש ע"כ הוי זה קדוה"ג גמור ועי' רשב"א ביצה (ל) דמוכח מדבריו דגם לאביי דסובר בנדרים (כט.) (דקדוה"ג פקע בכדי היינו קדושה דמחיים אבל קדושה דשחיטה שנגמר קדוה"ג גמור לא פקע בכדי יעו"ש שכתב דעצי סוכה לא מהני תנאי דמדמינן לחגיגה ממש וכוונתו כמ"ש, הר"ש בפי' לת"כ (פ' אמור) דהיקש סוכה לחגיגה היינו לאימורי חגיגה יעו"ש דאין להם פדיון לאחר שחיטה (ומר חמיו הגנ"י ביאר כן בד' רשב"א ז"ל) ולכן ניהא דכיון דמחיים אפשר להפקע הקדושת הגוף ע"י מום ופדיון לכן סובר רמב"ם ז"ל דנפקע ג"כ עי"ז שנעשה יוצא דופן דלא חשיב קדמה קדושה משום שאינה קדוה"ג גמור שלא יוכל להפקע.

וא"כ ניחא דזה בנעשה יוצא דופן מחיים. אבל השוחט את החטאת ומצא בה ולד דהי' שחיטה ג"כ ונעשה קדוה"ג כזה שאין לו הפקעה שפיר גם לרמב"ם ז"ל קדמה קדושה כזו ללידה אינו מיפסל ביו"ד וכמו לראב"ד ז"ל בקדמה קדושה גרידא כן לרמב"ם קדושה ושחיטה וז"פ: יז) ודע דבגוף הדבר שכתבתי בשי' רמב"ם ז"ל דגם ולדות קדשים נפסלין ביוצא דופן דמ"מ קדמה קדושה ושחיטה אינו פוסל ביוצא דופן יש להתבונן עוד דהנה בהא דאמרי' ולדות קדשים במעי אמן הן קדושים יש לחקור אם הענין דיצירתו בקדש מקדשתו או דמה שהוא במעי אמו מקדשתא לי' ונ"מ אם בשעה שנוצר לא הי' קודש ואח"כ נתקדשה האם.

דאם היצירה מקדשת זה אינו קדוש שהרי לא הי' יצירה בקודש. ואם מחיצת אמו מקדשא לי' שפיר בכל המשך הזמן שהוא במעי אמו מתקדש אף שלא הי' יצירה בקודש.

ונחזי הנה בתמורה (י"א:) בעיא מיני' אביי מרב יוסף היא שלמים וולדה חולין ושחטה בפנים מהו למ"ד ולדי קדשים בהויתן הן קדושים מי הוה חולין בעזרה או לא [הקדיש בהמה מעוברת חוץ מעוברת כו' ומיבעי לי' אליבא דמ"ד בהויתן הן קדושים והשתא מיהא לא קדוש עובר. ושחטה לאם בפנים בעזרה מי הוה ולד חב"ע רש"י] א"ל מי קרינן בי' כי ירחק ממך המקום עיי"ש ומבואר מדברי הגמ' דאמרה למ"ד בהויתן קדושים דרק למ"ד זה היא דמשכחת בהמה שלמים והולד חולין אבל למ"ד במעי אמן קדושים ליכא למיבעי' אם יש חיוב משום חב"ע של הולד דלעולם הולד מתקדש ולפי"ז מוכח דמחיצת אמו מקדשת אף שלא הי' יצירה בקודש דהא הכא בהקדיש בהמה מעוברת מיבעי' לי' כמ"ש רש"י ז"ל ולא הי' בזה יצירה בקודש ומ"מ הוה אמרי' במעי אמן קדושין.

ועי' רש"י תמורה (י'): בד"ה לעוברת וכו' והיכא דאקדשי' לעובר ושיירי' לולד לקדושה אחרת אינו קדוש ולמ"ד במעי אמן קדושים קדיש לאלתר יעו"ש ומבואר ג"כ דבהקדיש מעוברת שלא הי' יצירה בקודש מ"מ מתקדש וע"כ דמחיצת אמו אהני לי' לקדשו: ואולם הרמב"ם (פ"ב משחיטה ה"ד) כתב היא שלמים וולדה חולין ושחטה בפנים הולד מותר באכילה לפי שאינו יכול לשחוט אותו בריחוק מקום ע"כ והנה שיטתו ז"ל (בפ"ד מתמורה ה"ד) דבמעי אמן קדושים א"כ מבואר לכאורה מזה דמצריך טעם שאינו בריחוק מקום שיש ולד קדשים שאינו קדוש במעי אמו והיכי דמי ע"כ דסובר דבנתעברה ואח"כ הקדישה אינו קדוש הולד ומוכח מזה דסובר דבעי' יצירה בקודש ולא מהני לקדשו מה שהוא במחיצת אמו [וסוגי' דתמורה (י"א:) צ"ל דאינו מפרש כפירש"י ז"ל הנ"ל רק מפרש כפי' רבינו גרשום ז"ל שם והיינו דלמ"ד במעי אמו קדיש בודאי הוה חב"ע בנתעברה ואח"כ הקדיש והבעי' גם למ"ד בהויתן קדושים אם איסור חב"ע ג"כ בהויתן ומסיק דאף די' חב"ע פטור ושוב גם למ"ד במעי אמו אף דהוה חב"ע פטור שאינו בריחוק מקום]: ולפי"ז נתבונן דהתינח לפי שי' רש"י ז"ל דלא בעי' יצירה בקודש רק מה שהוא במחיצת אמו מהני להמשיך קדושת האם שפיר י"ל דשחיטה דאם מהני' לולד דכיון דהוא במחיצה אחת והשחיטה מקדשת כמנחות (ט"ז:) ושם (עח:) וסוטה (יד:) אף שאינו שעת יצירה מתקדש הולד בקדוה"ג גמור לשלא יופסל ביוצא דופן.

אמנם לרמב"ם ז"ל לטעמי' דרק היצירה מקדשת וחזי' דגם בעת שמתגדל בתוכו לא מהני לקדש בנתעברה ואח"כ הקדישהא"כ שוב הרי שעת השחיטה הרי אינו שעת היצירה שוב אין בכח האם לקדש לולד ונשאר רק הקידוש שמשעת היצירה וזה הרי נפקע עיי"ז שנעשה יוצא דופן לפי שי' רמב"ם ז"ל: ואמנם י"ל למ"ש תו' שבועות (יא.)

(ד"ה מ"מ וז"ל וי"מ דודאי לא היתה המכתשת כלי שרת אלא שהקטורת ה' קדוש קדוה"ג (דיבורו שה' אומר יהא זה קטורת חל עלי' קדוה"ג אחר כתישה במכתשת שה' ראוי להקטיר כמו בבהמה שהיא קדושה כשאומר יהא זה לעולה וכו' עכ"ל ונראה כוונתם דס"ל דגם בבהמה אין הענין דהסכין מקדש קדוה"ג גמור דלטעמיהו אין הסכין כלי שרת ע"י חולין (ג).

(וזבחים (מז.) רק הקידוש הוא בדיבורו ונגמר להיות קדוה"ג גמור בעת שנעשה ראוי לזריקה והקטרה שהוא אחר השחיטה לכן גם בקטורת מהני דיבורו שיחול קדוה"ג אחר שנכתש במכתשת ונעשה ראוי להקטרה אבל לא דהמכתשת מקדשת וכן השחיטה רק הענין שנגמר אז כח דיבורו שבתחלה וזה מבואר: ולפי"ז נראה דאף דזה ודאי דלפי שיטת רש"י ז"ל דבעי' יצירה בקודש דלא מהני שחיטה דאם לחוד לקדש ע"י תמורה (יא).

(דמ"מ בזה שה' יצירה בקודש א"כ התחיל אז לחול קדוה"ג להיות נגמר אחר השחיטה שפיר גמר זה דשחיטה מהני גם לולד דבשלמא אלו ה' זה עצם ענין קדושה ה' שייך לדון כלל שאז לא מהני דין קדושת האם לולד אבל הרי זה הוא רק גמר קדושה שבתחלה שפיר כיון דהולד ג"כ ה' לו יצירה בקודש מהני ל' שחיטה להיות נגמר קדושתו שבתחלה וז"פ: ועוד י"ל בפשיטות לפי מה דכתבנו מדברי הרא"ש פ' בהמה המקשה דשחיטה דאם דמהני לולד אינו מתורת היתר גרידא שניתר הולד רק מתורת נשחט ג"כ דשוחט לאם חשוב שוחט לולד דהא מה"ט בעי' לאוסרי' משום חב"ע לולד במעי אמו וכ"כ בזה באורך (בסי' ב' ואכ"מ) א"כ פשוט דגם לגדר שחיטת מוקדשין כיון דגם הולד קודש חשוב ששוחט לולד בשחיטת מוקדשין וא"כ שוב נהי דאינו שעת היצירה היינו רק למה דבעי' לקדושי מכח קדושת האם שפיר בעי' שעת היצירה.

וכן אלו ה' נחשב רק שוחט להאם ואנן בעי' להמשיך קדושת האם לולד ה' מקום לומר דאין זה שעת היצירה אבל הלא אינו כן רק דחשיב שוחט לולד בעצמו והולד בעצמו יש לו פעולת השחיטה א"כ מאי בכך דאינו שעת היצירה הא אין קדושתו מאמו רק מעצמו וקדושת עצמו א"צ שעת היצירה ולכן כיון דקדוש הוא ע"י יצירה בקודש מהני ל' שחיטה מחמת עצמו לשלא יופסל ביו"ד.

ורק היכא דלא נתקדש ביצירה הוא דלא מהני שחיטה דהא אינו שחיטת מוקדשין ופשוט: (יח) ובגוף החקירה בהא דבמעי אמן קדושים אם בעי' שעת היצירה או מחיצת אמו מקדשא ל' דהבאתי מדברי הש"ס תמורה ורמב"ם יש לעיין עוד כזה למ"ד בהויתן קדושים אם הוי' גרידא בלי יצירה בקדש מקדשת דהא למ"ד זה ליכא יצירה בקודש דבמעי אמו חולין הוא.

או דרק הוי' שאחר יצירה בקודש מקדשת אבל הוי' גרידא בלי יצירה בקדש אינה מקדשת והטעם דס"ל למ"ד זה דקדושת ולדי קדשים מתלי תלי וקאי עד שנגמר הויתו וכס' תו' שבועות (י"א.) הנ"ל לענין קדוה"ג גמור כן למ"ד זה בגוף הקדושה מתחיל משעת יצירה במעי אם קודש ונגמר בהויתו.

והנה בהא דא' בתמורה (יא.) דבעי' היא שלמים וולדה חולין למ"ד בהויתן קדושים אם יש איסור דחב"ע וביאר רש"י ז"ל דמיירי שהקדישה מעוברת יעו"ש וזה צ"ע כי אף בהקדישה ואח"כ נתעברה ג"כ סובר מ"ד זה דרק בהויתן קדושין ולמאי זה נקיט ז"ל דוקא בנתעברה ואח"כ הקדישה ובהגהת הש"ס רצו להגיה יעו"ש ולזה ה' נראה דהכוונה עפ"ד תו' (שם יא:) ד"ה היא דהקשו דהא מפורש בתמורה (יא).

(דהשוחט החטאת ומצא בה ולד דנאכלת לכל אדם למ"ד בהויתן קדושים יעו"ש א"כ מפורש דליכא איסורא דחב"ע וראיתי בשמ"ק שתירץ דשם בלא כלו חדשיו אבל כאן בעי בכלו חדשיו אם יש חולין בעזרה יעו"ש והנה רש"י בתמורה (י"א.) שם כתב דאף דבהויתן קדושים מ"מ אם כלו חדשיו מתקדש אחר שחיטת האם כיון דחי הוא אף דלא ה"ל לידה יעו"ש וכבר הוכיח כן הלח"מ (בפ"ד מתמורה ה"ד) והארכתי בזה.

וזו י"ל הכוונה דכיון דבעיית הש"ס לענין חב"ע היינו בכלו חדשיו כד' השמ"ק א"כ הרי לרש"י ז"ל לכ"ע בהויתן קדושים ומאי מיבעי ל'י. ולזה פירש"י ז"ל דמיירי בנתעברה ואח"כ הקדישה דבזה שלא ה' יצירה בקדש לא מהני הויתן ליקדש ושפיר גם בכלו חדשיו הוי חולין ויש ספק אם הוי חב"ע.

וכ"ז אם בהויתן קדושים אבל אם במעי אמן קדושים שפיר מחיצת אמו מקדשה אף בלי יצירה בקודש כהא דנתעברה ואח"כ הקדישה כן יש לפרש. ולפי"ז יהי' מוכח מזה ב' החקירות חדא דאם במעי אמן קדושים לא בעי' יצירה בקודש הב' דאם בהויתן קדושים הוא בגדר גמר להיצירה בקדש שבתחלה: ואולם יקשה לפי"ז דברי רש"י ז"ל אהדדי דכתב בתמורה (י:) ד"ה לעוברת דנתעברה ואח"כ הקדישה למ"ד בהויתן קדושים קדיש לכשיילד יעו"ש.

וכן בהא דש"ס תמורה (יא) ברש"י ד"ה מאי לאו תנאי וכו' כשהוא מעוברת בשעת הקדש וכו' דבהויתן הוא דקדיש עכ"ל. ומבואר דהוי' גרידא בלי יצירה מקדשת וזה סותר לדברינו בבאור ד' רש"י ז"ל הנ"ל.

אולם יש לחלק לפמ"ש במ"א דיש תרי גווני בהויתן קדושים הא' ע"י פעולת לידה הב' ע"י זה דחי ויצא לאויר העולם (עי' בסי' ב' אות ד) ולכן בהני דוכתי דיש פעולת לידה שפיר מקדשת הוי' בלי יצירה אבל בהא דתמורה (י"א:) דבעי לענין חב"ע דלא ה"ל לידה שפיר אם ה' יצירה בקדש מהני גם הוי' כזו דכלו חדשיו.

אבל בנתעברה ולבסוף הקדישה לא מיקדש ע"י הוי' כזו ופשוט: ודע דמה שכתבתי להוכיח מתמורה (יא:) ומרש"י שם (י:) דלמ"ד במעי אמן קדושים לא בעי' יצירה בקדש רק מחיצת אמו מקדשא ל'י יש לעיין עוד בזה דהנה ברש"י תמורה (כ"ה:) ד"ה אבל וכו' דכי אמרי' בהויתן או במעי אמן ה"מ בהקדישן ולבסוף נתעברו וכו' אבל במקדיש מעוברת חשוב עובר לקבולי קדושה באנפי נפשי' עכ"ל ומבואר להדי' דגם למ"ד במעי אמן קדושים בעי' יצירה בקודש.

וזה סותר הני דוכתי. וגם יקשה בהא דתמורה (יא:) דבעי למ"ד בהויתן בהיא שלמים וולדה חולין אם הוי חב"ע והלא גם למ"ד במעי אמן קדושים יש למיבעי כיון דמיירי בנתעברה ולבסוף הקדישה כמ"ש רש"י ז"ל שם להדיא.

(וזה אין סברא לומר דלמ"ד במעי אמן גרע מלמ"ד בהויתן דהמכוון במעי אמן הוא דוקא בעת היצירה דאין טעם לזה וגם בפשוטו נראה דלכ"ע בהויתן מקדש רק דמ"ד זה דבמעי אמן סובר דמתחיל עוד בזמן מוקדם ליקדש אבל ודאי דסובר ג"כ דהוי' מקדשא. וא"כ אלו הוי' מקדשא בלי יצירה ה"ה למ"ד במעי אמו דהוי' לכ"ע מקדשא ובל"ז לא תתישב הקושיא לפי"ז דהא בשוחט שלמים והולד חולין דליכא לידה לכ"ע חולין הוא דנתעברה ואח"כ הקדישה כנ"ל] ועי' תמורה (כ"ד:) דמבואר דגם למ"ד בהויתן כשמשנהו במעי אמו אינומיקדש יעו"ש ועי' תוס' שם ד"ה קסבר ועי' תו' זבחים (קי"ד).

(ד"ה וקסבר ובנדה (מ"א.) יעו"ש: וליישוב כל זה ה' נראה עפ"י דברי הש"ס תמורה (כה:) אר"י הפריש חטאת מעוברת וילדה רצה בה מתכפר רצה בולדה מתכפר מ"ט קסבר ר"י אם שיירו משויר ועי' בפירש"י שם ובמסקנא מסיק דשיירו אינו משויר יעו"ש בכל הסוגי'.

ולכן יתכן דאם שיירו משויר והולד חולין דשפיר בנתעברה ולבסוף הקדישה אין על הולד תורת ולד קדשים ולא מהני שוים הוי' לקדשו אבל אם נימא דשיירו אינו משויר שפיר אף בנתעברה ולבסוף הקדישה יש על הולד תורת ולדות קדשים אך יש חילוק בדבר דלמ"ד במעי אמן אינו יכול להתפיסו בקדושה אחרת אבל למ"ד בהויתן כיון דיכול להתפיסו בקדושה אחרת כמפורש בתמורה (כ"ד:) ה"ה בנתעברה ואח"כ הקדישה אף דאינו משויר ויש לו תורת ולד קדשים דלא עדיף מולד ממש יעו"ש וזה מבואר בלשון רמב"ם ז"ל (בפ"ד מתמורה הי"ג) ואין מערימין על בהמת הקדש להקדיש עוברה קדושה אחרת אלא הרי הוא כקדושת אמו שולדות הקדשים ממעי אמן הן קדושים עכ"ל ומבואר דלמ"ד בהויתן מהני לשנותו קודם שנולד (וזה סותר ס' תוס' בבכורות (טו:) ד"ה מאי יעו"ש] ולכן ניחא הא דרש"י תמורה (י':) ד"ה לעוברה דשם לר"י דשיירו משויר וולדה חולין אפי' נולד והא דתמורה (יא) דמבואר דנתעברה ואח"כ הקדישה מהני בהויתן ליקדש למ"ד אינו משויר דיש לו תורת ולד קדשים וצ"ע עוד בדבר וכתבתי להעיר: (יט) ראיתי לכ"ת שהעיר לפי דברי הקרית ספר (בפ"ז מביהב"ח) דמותר לאכול קדשים קלים בעירות המוקפות חומה כמו בירושלים דלפי"ז מותר לאכול בירושלים עצמה ג"כ בתורת מוק"ח ול"מ אם בטלה קדושת הבית והעיר מדברי תוס' זבחים (ס':) ד"ה מאי וכו' ואיך יתכן שקדושת הבית תבטל וקדושת ירושלים קיימא יע"ש והא י"ל דהוא מדין מוק"ח דלא בטלה עכ"ד ונראה די"ל דברי תוס' דהנה סברת הקרית ספר דמוק"ח שוה לירושלים נראה עפ"י סוגי' דזבחים (נ"ה).

(ת"ר ואת חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור א"ר נחמי' וכי ראשונים בטומאה אכלו אלא טהור מכלל שהוא טמא טהור מטומאת מצורע וכו' ואיזה זה מחנה ישראל ע"כ ומבואר דאכילת קדשים דבעי ירושלים אינו מצד ירושלים רק דבעי שיהי' מקום הטהור מטומאת מצורעים ולכן שפיר הא מפורש במשנה דכלים (פ"א מ"ח) עירות המוקפות חומה מקודשות מהם שהמצורעין משתלחין משם יעו"ש א"כ הרי גם מוק"ח הוא בכלל מקום טהור מטומאת מצורעים ולכן כשר לאכילת קק"ל וז"פ: ולפי"ז הא בש"ס ברכות (ה:) גבי הא דאר"י נגעים אינן יסורין של אהבה דפריך מהא דתני' דהוי מזבח כפרה ומשני הא לן והא להו ופירש"י ז"ל הא לן בארץ ישראל שערי חומה מקודשות בה ומצורע טעון שילוח חוצה להן וכו' יעו"ש ובתוס' ד"ה הוא תמהו דשילוח מחנות אינו נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג יעו"ש ולפי"ז לתוס' לטעמייהו ברור דבזמן שאין היובל נוהג אין לאכול במוקפות חומה כיון דעכשיו שוב אינו מקום טהור דאין טעון שילוח למצורעים.

[ועי' רש"י ותוס' גיטין (לו) אם בזמן בית שני ה' היובל נוהג יעו"ש]. ולכן גם בירושלים אין אוכלין מטעם מוק"ח ופשוט.

ואמנם הרי קושית תוס' תוכל להיות על גוף הדין שחרב הבית בזמן שהי' נוהג היובל כמובן. אך הרי תוס' הזכירו גם מע"ש וזה מבואר בדברי קרית ספר דבעי ירושלים דוקא [ועי' בר"ש (פ"א דכלים שם מז) דביאר הא דסנהדרין (מב).

(דבית הסקילה חוץ לג' מחנות דהיינו גם חוץ למוקפות חומה יעו"ש ומבואר ג"כ דערי חומה תורת מחנה ישראל עלייהו ועי' בסוגי' דזבחים (ק"ה:) יעו"ש: (כ) ובעיקר דברי הק"ס דמותר

לאכול קק"ל במוק"ח קשה לי בהא דפסחים (פה:) אמר רב גגין ועליות לא נתקדשו [בין גגי ירושלים בקדושת ירושלים לקדשים קלים בין גגי עזרה לקדושת עזרה לאכילת קדשי קדשים רש"י] יעו"ש וקשה דהא מבואר ברמב"ם פי"ב משמיטה ויובל הי"א כל שהוא לפני מן החומה כגון "הגגות" והמרחצאות והשובכות הרי הוא כבתים וכו' ע"כ ומבואר דבבתי ערי חומה אין חילוק בין גגין לבתים.

וא"כ ה"ה לענין שילוח מצורעים וכה"ג ג"כ כן דחד דינא אית להו. וא"כ ודאי דלפי דברי ק"ס דמותר לאכול במוק"ח דה"ה בגגין שבמוק"ח כיון דשם אין חילוק בין גגין לבתים א"כ קשה אמאי אין אוכלין בגגין שבירושלים נהי דליכא קדושת ירושלים בגגין מ"מ הרי ירושלים מוק"ח כעירוכין (לב).

(א"כ יהי נאכל בתורת מוק"ח. [ועי' בתו' מכות (י"ב).

(ד"ה אילן וכו' ואויר ירושלים כירושלים ובמהרש"א שם דביאר דאוכלין קדשים קלים בגגין דירושלים יעו"ש וכבר תמה עליו המ"ל מהא דמפורש פסחים (פה:) דפריך לרב דגגין לא נתקדשו מהא דאמר רב כזיתא פסחא והלילא פקע איגרא מאי לאו דאכלי לי' באיגרא עיי"ש הנה מפורש דגם פסח דהוא קדשים קלים אין אוכלין בגגין יעו"ש שנשאר בצ"ע ולמ"ש טעם בדבר לפי ד' הק"ס ואולם התוס' בעצמם בשבועות (יז:) ד"ה ואין כתבו וה"ה דאין אוכלין דגגין ועליות לא נתקדשו יעו"ש וכן ברש"י פסחים הנ"ל ומפורש דאין אוכלין גם קק"ל בגגין]: והנה בתשובת הרשב"א ז"ל סי' ל"ד כתב השואל גירסא דאין אוכלין קדשים קלים בגגין ועליות וכו' הרשב"א ז"ל ותמיהני אפילו למ"ד גגין ועליות לא נתקדשו מי גריעי משאר העיר שנאכלין שם קק"ל ע"כ ומפורש כדברי מהרש"א ז"ל ולזה העירני מר חמיו הגנ"י אלא שתמה מהא דפסחים (פה:) דאמר דגם פסח אין אוכלין בגגין ובספרו פ"ז מביהב"ח נדחק בזה יעו"ש והקושיא הוא קושיית המ"ל על המהרש"א ז"ל ועי' מנ"ח מ' שס"ב מ"ש בזה יעו"ש ובירושלמי פסחים (פ"ז הי"ב) ר"ש בשם רב גגות ירושלים חול יעו"ש: וליישב דברי הרשב"א ז"ל יתכן עפ"י דברי המכילתא (בא פ"א) עד שלא נבחרה ירושלים היתה כל א"י כשרה למזבחות משנבחרה ירושלים יצאה א"י שנאמר השמר לך כו' כי אם במקום אשר יבחר ע"כ ומבואר מזה דהיכא דכתיב במקום אשר יבחר הכוונה ירושלים דוקא ועי' רלב"ג פ' ראה גבי פסח דכ' ובשלת ואכלת במקום אשר יבחר דהיינו ירושלים והמקדש יעו"ש והוא כדברי המכילתא ולפי"ז ברור דאף לפי דברי הקרית ספר דאוכלין קדשים קלים במוק"ח היינו טעמא כהא דזבחים (נה).

(דהוי מקום טהור כנ"ל וקק"ל אינם צריכין ירושלים רק מקום טהור ממצורעים. אבל פסח דגזה"כ דבעי מקום אשר יבחר דהוא ירושלים ודאי דאינו נאכל במוק"ח וזה ברור: ולפי"ז נכונים דברי רשב"א ז"ל די"ל דשפיר גגין דירושלים לא נתקדשו בקדושת ירושלים רק דמ"מ אוכלין שם שהרי לא גרע ממוקף חומה דירושלים קדושת מוק"ח עלי' ובמוק"ח גם גגין נתקדשו לשילוח מצורעים והוי מקום טהור.

אמנם הש"ס דפסחים פריך שפיר מפסח דאכלי בגגין דפסח דבעי מקום אשר יבחר שהוא ירושלים דוקא ואינן נאכלין במוק"ח א"כ איך נאכלין בגגין שאין עליהן קדושת ירושלים. (ועי' ראב"ד ריש תמיד דגגין ועליות דלא נתקדשו היינו בהני שנבנו קודם שהוקדש אבל גגין שנבנו אח"כ אינו מפקיע הקדושה יעו"ש ויש לעי' לפי"ז בד' רשב"א ז"ל ואכ"מ]: כא) והנה הקרית ספר שם כתב דמעשר שני בעי ירושלים ואינו נאכל בערי חומה משום דכתיב לא תוכל לאכול

בשעריך יעו"ש וזה צ"ע כי לאו זה ישנו גם בקק"ל כמפורש ברמב"ם (פי"א ממעה"ק ה"ד) דאוכל קק"ל חוץ לחומת ירושלים לוקה משום לא תוכל לאכול בשעריך יעו"ש ובמכות (י"ח).

(וגמ' מפורשת בזבחים (נה גבי קק"ל ועוד לא תוכל לאכול בשעריך כתיב יעו"ש ודוחק לומר דלאכילה שפיר א"א במוק"ח שהוא בכלל שעריך אבל מ"מ כיון שהוא מקום טהור לא יופסל ביוצא שזה פסול אחר ואם יוסיפו על ירושלים עד מוק"ח כהא דרמב"ם פ"ו מביהב"ח ובספרי דברים שלעתיד יוסיפו עד דמשק יעו"ש לא יופסל דאינו במשמעות דבריו] וראיתי לכת"ר שהאריך טובא לחלק בין מע"ש לקק"ל דמע"ש חמיר יעו"ש ובאמת כי מצינו חומר בקק"ל ממע"ש לענין גגין דשי' רש"י ותוס' דקק"ל אין אוכלין בגגות ומפורש בגמ' פסחים כנ"ל ואולם במע"ש כתב הריטב"א במכות (יב) דאוכלין מע"ש בגגין ועליות וכן הוא בתוס' שנ"ץ שם יעו"ש ויש לפלפל מכמה דוכתי בזה: והנה הי' נראה לומר טעם החילוק דמע"ש אינו נאכל במוק"ח ואקדים מה דהקשתי במכתבי דמשכחת הכשר אכילת קק"ל במוק"ח בלחמי תודה דאמר במנחות (עח:): דלא בעי' על בסמוך וקדוש הלחם חוץ לעזרה אם הוא בירושלים וה"ה אם הוא במוק"ח לקרית ספר כיון שאינו מקום פסול וכמבואר ברש"י פסחים (ס"ג:): ד"ה בית פגי דחוץ לירושלים שהוא מקום שנפסל א"א להתקדש יעו"ש ושוב במוק"ח שפיר יתקדש ויהי' נאכל ומדוע זה כ' הק"ס דמש"ה לא נזכר בש"ס דין זה משום דלא משכחת והרי משכחת שפיר כנ"ל: ומצאתי ברבנו חננאל ז"ל בפסחים (סג:): שם דכתב השוחט את התודה לפניו ולחמה חוץ לחומה לא קדיש הלחם כו' ונמצא זבח בלא לחם כי הוא במקום אחד והלחם במקום אחר יעו"ש בנועם לשונו ז"ל ונראה הכוונה למאי דאמר בזבחים (קה:): מחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה דמי יעו"ש ואולם בנזיר (מ"ה:): אם גילח במדינה חוץ לירושלים לא הי' מגלח תחת הדוד ובארו תוס' שם ד"ה לא משום דמחוסר הבאת שערו מחוץ לירושלים לתת תחת הדוד יעו"ש ומבואר דחשיב מחוסר ע"י חסרון קריבה וע"כ החילוק דכמו בירושלים גופי' לא חשיב מחוסר אף שגילח רחוק ממקום הבישול והיינו משום שהוא מקום אחד בדינו כן בזה שהוא במקום אחד בדינו ויכול לקרבם מחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה אבל בגילח חוץ למדינה שהוא קריבה משני מקומות שונים בדינם שזה בחוץ וזה במקום הקודש מחוסר קריבה חשיב מחוסר וכ"כ במ"א ואכמ"ל בזה.

ולפי זה כל שכן שני דברים המרוחקים ויש אויר פסול מפסיק ביניהם דחשיב מחוסר קריבה דזה גרע ממה שמונחים במקומות חלוקים שמ"מ אפשר לקרבם כמובן וזה שא"א לקרבם בודאי מחוסר גמור הוא וזה נראה כוונת הר"ח ז"ל דשיטתו ז"ל דהא דהשוחט תודה לפניו ולחמה חוץ לחומה לא קדיש הלחם אינו משום פסול יוצא רק דסובר דאף דלא בעינן על בסמוך היינו דסגי במה דאפשר לקרבן דמחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה ואפשריות זה משוי' לי' כבסמוך ולכן זה רק שניהם במקום אחד שוה בדינו אבל כשהלחם בחוץ לא מיחשב בסמוך דחשוב בכה"ג מחוסר קריבה וזה ברור למדקדק בלשונו הזהב יעו"ש ולפי"ז ניחא דגם בשוחט תודה לפניו ולחמה במוקף חומה דלא יתקדש הלחם דנהי דאינו פוסל שם אבל מ"מ הרי א"א לקרב הלחם להזבח דהא יש אויר פסול בנתיים שוב הוה זה מחוסר קריבה ואינו מקרי על בסמוך וזה ברור: ולפי"ז יתכן לחלק בין מע"ש דבעי ירושלים לקק"ל דסגי במוק"ח.

דהנה בזבחים (ס'.) ומכות (יט).

(מבואר דמע"ש איתקוש לבכור ואינו נאכל אלא בזמן שמזבח בנוי ועי' במ"ל (פ"ו מביהב"ח הי"ד) דזה דכתב רמב"ם דאם אין מקדש ירקב הוא משום דליכא מזבח ע"ש וזה דבעי מזבח אמרי' בזבחים (ס.) דילפי' מדכתיב אצל המזבח ושם (נ"ט).

(לענין מזבח שנפגם דכתיב וזבחת עליו יעו"ש א"כ י"ל דכיון דגזוה"כ דבעי מזבח בנוי ה"ה דבעי אצל המזבח ועי' במשנת חכמים לענין לאו דלא תטע כל עץ אצל המזבח דכיון דבעי שיהי' אצל המזבח בעי שיהי' מזבח בנוי יעו"ש וה"ה די"ל להיפוך דזהו הטעם דבעי מזבח בנוי משום דבעי אצל המזבח.

ולפי זה שפיר כיון דבעי אכילה אצל המזבח א"כ הי' נצרך להיות בסמוך ממש רק דכל שהוא מקום אחד בדינו חשוב בסמוך לדידן דלא בעי' בסמוך ממש. אבל שוב במוקפות חומה דיש אויר שאינו כשר שמפסיק בין המזבח להעיר האוק"ח נהי דמע"ש אינו נפסל ביוצא כחולין (ס"ח:) [ועי' מהרש"א מכות (יז:) דגם קק"ל אין נפסלין וכבר תמהו עליו ממשנה דפסחים (פ"ה:) אבר שיצא מקצתו חותך יעו"ש ועי' בזבחים (פט) ובירושלמי יומא (פ"ו) ופסחים (מט:) ומעילה (ו:) וכמה דוכתי] אבל מ"מ הרי גם חוץ ופנים במקום שאינו פוסל חשיבי מחוסר הבאה כנ"ל ה"ה בזה שאויר שאינו כשר מפסיק בנתיים אינו נחשב אצל המזבח.

וכל זה רק במע"ש אבל בקק"ל דכתבו תוס' זבחים (סח.) דלר"ע אינו מעכב באכילה שיהי' מזבח יעו"ש שפיר נאכל במוק"ח דלא בעי' אצל המזבח כן י"ל [ועי' סנהדרין (יד:) מלמד שהמקום גורם ובתוס' שם ד"ה מלמד דגם במע"ש כתיב מקום ואמאי נאכל בכל העיר וגבי סנהדרין לא מקרי מקום אלא סמוך למחנה שכינה יעו"ש ובחי' רבינו יונה לסנהדרין שם ואולם עכ"פ י"ל דכיון דכתיב מקום בעי עכ"פ שלא יהי' הפסק מקום אחר למחנה שכינה וכל דליכא הפסק מקרי סמוך אבל במוק"ח דיש הפסק מקום פסול שוב הרי אינו סמוך למחנה שכינה ואכ"מ] ואולם אין הדבר ברור כ"כ כי י"ל דאף דבעי מזבח לא בעי אצל מזבח וכבר תמהו על המשנ"ח וגם עי' ברמב"ם בסופ"ג מפסוהמ"ק דכתב מפורש דגם אכילת קדשים קלים בעי מזבח ובלח"מ שם וכתבתי רק להעיר: כב) ודע דגוף הקושיא שהקשתי דמשכחת אכילת קק"ל במוק"ח בלחמי תודה ראיתי בפ"י הר"ש (פ"א דכלים מ"ח) אהא דתני לפניו מן החומה מקודש מהם שאוכלין שם קק"ל דהקשה הר"ש הרי איכא עוד נ"מ גם לענין שוחט התודה לפניו ולחמה חוץ לחומה יעו"ש ולדברי ק"ס נכון דלענין אכילת קק"ל נקט ירושלים משום דלא משכחת במוקף חומה כיון דהשחיטה בירושלים יפסל ביוצא וכמ"ש הק"ס, אבל לענין שוחט התודה לפניו ולחמה חוץ לחומה הרי לאו דוקא ירושלים הא גם בערי חומה יתקדש וזה ראי' נכונה לדברי ק"ס: כג) ודע דבפ"י הרא"ש לכלים (פ"א מ"ח) כתב ואפשר דהיינו בכלל אכילת קק"ל דאינו קדוש אלא במקום הראוי לאכילה ע"כ ויעו"י רש"י פסחים (ס"ג:) ד"ה בית דכ' שני גדרים בזה שאינו מקדש כשהלחם בחוץ משום דאינו מקום אכילה ומשום דמיפסל שם ביוצא אולם הרא"ש ז"ל נראה טעמו רק משום דאינו מקום מוכשר לאכילה.

ונראה ברור דהכוונה עפ"י הירושלמי (יומא פ"ו ה"ו) רשב"ל כדעתי דבשר קק"ל שיצא קודם זריקת דמים דמיפסל משום שלא הגיע זמנו לצאת ע"כ ומבואר דלר"ל הטעם דלא קדיש הלחם בירושלים משום דמיפסל ביוצא וכמו לר"י אם הלחם חוץ לחומת ירושלים וזה הוא שי' הירושלמי אמנם בגמ' דילן פסחים (ס"ג:) שם אמר טעמא דר"ל משום דבעי' על בסמוך ועי' בדו"ח לרעק"א ז"ל שתמה דמנ"ל הא י"ל משום הפסול יעו"ש ונראה לפי דברי רשב"א ז"ל

במנחות (נ) דאם נתקדש בחוץ ליכא פסול יוצא דאינו יוצא כיון שלא יצא מפנים והוכיח כן מסוגי' יעו"ש וכ"כ במ"א מהא דסוכה (נ).

(ואכ"מ וזה י"ל שיטת הגמ' דילן דאלו הי' מועיל קידוש כשהלחם בחוץ לא הי' מיפסל ביוצא שהרי לא יצא מפנים וזהו דפירש הרא"ש ז"ל כי לקידוש בעי' מקום אכילתו וע"כ חוץ לירושלים שאינו מקום אכילה אף דלא הי' מיפסל ביוצא אינו יכול להתקדש אבל בירושלים לר"ל דהוי מקום אכילתו הוצרך להא דעל בסמוך וזה עומק דברי הרא"ש ז"ל ואכ"מ: כד) עוד העיר כ"ת בדמדבר דהי' דין מוקף חומה משום היקף הענן יעיין ברמב"ן פ' ראה דכתב דשלמים נאכלין במדבר בכל מקום שירצו אף חוץ למחנה יעו"ש ויל"ע בדבריו ז"ל ואכ"מ ודע עוד כי במ"ש מדברי הגמ' זבחים (נה).

(דסגי לאכילת קדשים קלים מקום טהור משילוח מצורעים וזהו טעמו של הק"ס. יתכן לומר בזה למ"ש רמב"ם (בפ"ג מב"מ) דהנכנס בטומאה לירושלים עובר משום לא יטמאו את מחניהם ומצורע שנכנס למוקפות חומה אינו עובר רק בעשה דבדד ישב יעו"ש וע"כ י"ל דבירושלים יש איסור מצד המקום שמתמא את מחנהו ע"י כניסתו.

אבל בעירות המוק"ח אין זהו חובת המקום שיהי' טהור רק איסור וחיוב גברא דבדד ישב וא"כ י"ל דהא דסגי לאכילת קק"ל במקום טהור מן המצורעים היינו מקום כזה שחיוב הטהרה מצד המקום וזה בירושלים אבל לא בעירות המוק"ח שאין חובת הטהרה מצד המקום ועי' פסחים (סז). (בשעה שטמאי מתים משתלחין זבים ומצורעים משתלחין ובצל"ח שם דבכל יום דיש היתר גברא לטמא מת בעזרה אבל חובת טהרת המקום במקומו יעו"ש וה"נ י"ל בזה ואכ"מ: דוש"ת מנחם זעמבע מפראגא.

סימן ט. שלום וברכה לראש ידי"נ הרה"ג המאור הגדול החריף עדיו לגאון מו"ה מנחם זעמבע נ"י בפראגא.

אחדשה"ט יקרת מכתבו הגיעני ושש אנכי על אמרותיו. והנני לכתוב לו איזהו הערות: (א) בהא דהביא כ"ת בשם ספר יהושע דולד הנוול מן חולין וקדשים הוי כלאים לפי דברי רש"י מכות (כ"ב).

(ולפי"ז גם מרכיב חולין וקדשים באילנות הוי כלאים ויש להעיר מהא דאיתא בירושלמי פ"א דערלה ספקה להקדש חייב בערלה ואמאי לא תני אעפ"י שאין ישראל רשאי לעשות כן וכהא דאמרי' שם בירושלמי תני עכו"ם שהרכיב אילן מאכל ע"ג אילן סרק אעפ"י שאין ישראל רשאי לעשות כן ע"ש וע"כ דליכא איסור כלאים בחולין וקדשים: ב) ובגוף קושית ספר יהושע שהביא כ"ת דאם האב קודש והאם חולין למ"ד חוששין לזרע האב דהוי הולד ולדות קדשים יתכן דכמו דאמרי' בש"ס תמורה (דף ל"א).

(אמר רב הונא מודים חכמים לר"א באפרוח ביצת טריפה שאסור וכו' א"ל אביי אדרבה איפכא מסתברא כו' אבל גבי ביצה אימת גדלה לכי מסרחא וכי אסרחא עפרא בעלמא עיי"ש ומפורש דכיון דנולד מעפרא מותר ועי' רמב"ם פ"ג ממאכלות אסורות הי"א דאפרוח שנולד מביצת טריפה מותר שאין מינו טמא ותמה ראב"ד ז"ל דלמאי הוסיף טעם שאינו נזכר בגמרא דבגמרא הרי אמרי' ההיתר משום דמעפרא קגדיל וביאר ההמ"ג דהכוונה למעט אפרוח ביצת עוף טמא דלא אמרינן לאימת גדיל לכי מסרח דכיון דמינו טמא אסור יע"ש וא"כ הקדש הרי הוא איסור

כמו טריפה וכה"ג לא מין איסור שוב ולד הנולד מאב קודש הרי זרע האב מסרח והוי כעפרא בעלמא ומותר ופשוט: ג) בהא דהביא כת"ר דברי התוס' בברכות (דף ה'): דבזמן שאין היובל נוהג ליכא קדושת עירות המוקפות חומה.

הנה לפי דברי התוס' בכתובות (דף מ"ה:) בד"ה על פתח ב"ד אבל קשה לר"י כיון דמסתמא ב"ד לאו חוץ לשלש מחנות יתבי היכי קאמר הכא סוקלין אותה על פתח ב"ד הא ילפינן התם בכל הנסקלין מפרים הנשרפין וצריכין ליסקל חוץ לג' מחנות ותירץ ר"י דהכא בעיר שרובה עכו"ם בטלה קדושת היקף חומה ואין צריך להוציאה לחוץ לחומה דחומה כמאן דליתא דהא עירות המוקפות חומה משתלחין מצורעין מהם כדאמרין במס' כלים (פ"א מ"ז) וכשהוא רובה עכו"ם אין משתלחין משום דבטלה קדושת חומה עכ"ל] ולפי"ז למאן דאמר בירושלמי פ"ב דדמאי דארץ ישראל רובה נתונה ביד עכו"ם ע"ש א"כ ליכא עכשיו כלל קדושת עירות המוקפות חומה וזה נכון: ד) בהא דהעיר כת"ר בדין פשטה קדושה בכולה בחטאות המיתות ראיתי להשעה"מ בפ"ה מעירוכין שכתב דבמקדיש בעבירה לא אמרי' פשטא קדושה בכולה דרק במקדיש בהיתר גלי קרא דפשטא קדושה בכולה ע"ש ותמהני שזה נגד המשנה בתמורה (דף י').

(אמר רבי יוסי והלא במקדשין האומר רגלה של זו עולה כולה עולה אף כשיאמר רגלה של זו תחת זו תהא כולה תמורה תחת' ע"ש הנה דגם בתמורה שהוא עבירה אמרינן פשטה קדושה בכולה וצ"ע: ה) ואכתוב הערה אחת בהא דראיתי בתוספתא פ"ג דמכות בשלו עובר משום פסול קדש ואינו מובן ויתכן הכוונה דאם בישלו לקרבן פסח ואח"כ אכלו דעובר גם משום הך לאו דכל שבקדש פסול וכדאמרי' בפסחים (דף כ"ד).

(כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו ופשוט. אלא דיש לעיין לפי דברי הגמ' במכות (דף י"ח:) דפריך ולילקי נמי כדרכי אלעזר דאמר רבי אלעזר לא יאכל כי קדש הוא כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו ומשני ה"מ היכא דקודם פסולו חזי הכא קודם פסולו נמי לא חזי ע"ש ומבואר דאם קודם פסולו לא חזי אינו בכלל הלאו וא"כ הו"ל לחלק בין אם צלאו בתחלה לפסח ואח"כ בישלו או בישלו ואח"כ צלאו דאם צלאו בתחלה דהי' ראוי קודם פסולו עובר בלאו זה דפסול קדש.

אבל בבישלו בתחלה אינו עובר ואמאי תני בתוספתא סתמא דיש גם פסול קדש ואכ"מ: ו) ויש לעיין בהא דאמרי' בפסחים (מ"ד) ובזבחים (צ"ז:) דבקדשים היתר מצטרף לאיסור אם רק בפסולי קדשים כגון אם הי' חזי קודם פסולו אבל אם לא חזי קודם פסולו דאינו בכלל הלאו דכל שבקדש פסול אינו בכלל פסולי קדשים ולא אמרינן היתר מצטרף לאיסור ולפי"ז יש לעיין בפסח מבושל אם מצטרפין המים לכשיעור דהיתר מצטרף לאיסור בקדשים ויהי' נ"מ בין צלאו ואח"כ בישלו דהוי בכלל פסולי קדשים או בשלו בתחלה ואכ"מ.

אקוה לתשובת מעכ"ת מוקירו ומכבדו אברהם לופטביר. סימן י.

[שנית להרב הנ"ל]. ב"ה יום א' לסדר וחיית ורבית תרע"ג לפ"ק קרלסבאד.

החיים וכט"ס לראש ידי"נ הרה"ג המאור הגדול החרף עדיו לגאון כמו"ה מנחם נ"י זעמבע. אחדשה"ט הנה ידידי זה ימים ארבעה אשר באתי קרלסבאדה ומהרבנים לא מצאתי אף אחד ולכן יואיל נא ידידי להודיענו משלומו ומשלום תורתו ויהי' לי לעונג ואכתוב לו מה דנתעוררתי בלמדי בסנהדרין (דף ט"ו).

(בעי רבי אבין שער העומד ליגזוז בכמה כגזוז דמי ובשלשה או כמחובר דמי ובעשרה ת"ש המקדש את עבדו אין מועלין בו רשב"ג אומר מועלין בשערו וקי"ל דבשער העומד ליגזוז פליגי ש"מ ופירש"י ז"ל דלת"ק דאמר לית בהו מעילה סבר כמחובר דמי ולענין פדי' נמי בעי' עשרה ולר"ש כגזוז דמי.

ונזכרתי דבפירוש רבינו חננאל ז"ל מפרש דבשער העומד ליגזוז פליגי דלמ"ד כגזוז אמרינן דלא נתכוין להקדיש השער יעו"ש ואינו תח"י כעת והנה לפי דבריו ז"ל מיושב קושית התוס' בד"ה שער העומד ליגזוז דהא מעילה ילפי' מתרומה ולענין תרומה לא אמרינן כל העומד ליקצור כקצור דמי עיי"ש ולפי פיר"ת ז"ל ניחא] אך לכאורה יקשה לפירוש זה דהאי מועלין ואין מועלין קדוש ואינו קדוש מיבעי' לי' וכעין דפריך הש"ס בגיטין (דף ל"ח).

אהא דבעי למימר דפליגי אם קדוש ואינו קדוש ופריך ותוסברא האי מועלין בו ואין מועלין בו האי קדוש ואינו קדוש מיבעי' לי' יעו"ש: ב) ולזה נראה דבאמת מהראוי לומר פשטה קדושה בכולה על הגיזה וזה כביר ראיתי בספר שמחת יו"ט להרי"ט אלגזי שהעיר במשחרר חצי עבד אמאי לא נימא פשטה קדושה בכולה וכמו דפריך בקידושין (דף ז').

(יעו"ש.

אמנם נראה דעכ"פ מעילה אין בו לפמ"ש רמב"ן ז"ל בב"ב (דף ע"ט.) (דהקדש כזה ע"י אדם לית בי' מעילה ועי' קצוה"ח סי' ר' וכבר כתבו כן האחרונים דהקדש ע"י פשטה קדושה בכולה לית בי' מעילה דלא בא הקדושה ע"י אדם א"כ.

שפיר למ"ד כגזוז ולא נתכוין להקדיש הגיזה רק דפשטה קדושה מאל"י אין מועלין אבל למ"ד לאו כגזוז ונתכוין להקדיש הגיזה והוי הקדש ע"י אדם שפיר מועלין בו ופשוט. הנה צ"ע לשון רש"י ז"ל בסנהדרין (ט"ו).

(שם בד"ה במתפס מטלטלי כו' שאומר ערכי עלי ונתחייב ערך הקצוב לפי שניו והי' לו מטלטלין ואמר הרי אלו לערכי וחלה עליהן קדושה וכו' עכ"ל וצ"ע דהא מפורש בחולין (דף קל"ט) ונתן את ערכך חולין יהי' בידך עד שיבואו ליד גזבר ואיך כתב רש"י ז"ל דחלה עליהן קדושה ואכ"מ.

והנני ידידו שאו דוש"ת באהבה רבה ומקרב ולב עמוק מברך בכט"ס אברהם לופטביר. [אמר המלכה"ד בהעתק שהניח הרה"ג המחבר לעצמו מצאנו בזה תוספת דברים ואמרנו להעתיקו לכאן:] א) בקידושין (דף ז) גבי חציית מקודשת לי פריך הש"ס דנימא פשטה קדושת בכולה מי לא תנן האומר רגלה של זו עולה דכולה עולה דפשטה קדושה בכולה עיי"ש: ובתוס' הקשו הא בתמורה נפקא לי' מקרא דאשר יתן ממנו וגו' והכא ליכא קרא עיי"ש: ונראה דהא קיי"ל דבדבר שהנשמה תלוי' בו דלכ"ע פשטה קדושה בכולה.

ומ"מ הרמב"ם והתוס' דהיא נמי מהקרא ולא מסברא ילפינן לה וכמו שהוכיח השער המלך בפ"ר מה' עירכין (הלכה י"ג) עיי"ש. הרי דגם דבר שהנשמה תלוי' בו דפשטה קדושה בכולה ילפי' מקרא.

ומ"מ דעת התוס' בתמורה (דף כ"א) דאפילו אם נימא דגם בהקדיש דבר שהנשמה תלוי' בו לא פשטה קדושה בכולה דלא ילפי' מקרא מ"מ בהקדיש חצי' פשטה כולה בכולה. הרי דלזה ל"צ

קרא וא"כ שפיר פריך ונפשט קדושה בכולה בחציין מקודשת לי ולק"מ קו' תוס' דליכא קרא דהא לזה א"צ קרא דדווקא בהקדיש אבר צריך קרא משא"כ לחצי ושפיר פריך ודו"ק: (ב) ועיין בשער המלך שם דדווקא בהקדיש בעל מום לב"ה אמרינן דפשטה קדושה בכולה ולא בהקדיש תמימים.

דהא פריך הש"ס בתמורה (דף ו') דנימא כ"מ דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ות' דגזירת הכתוב דקדוש. וא"כ זה ניחא במה שהקדיש אבל לא שנימא עוד דפשטה קדושה בכולה.

אלא שתמה על הרמב"ם למה לא הביא זה עיי"ש: ונראה פשוט שיש ראי' מזה לשיטת הלח"מ דהרמב"ם פסק כאב"י דאי עביד מהני ושפיר לא הביא חילוק זה משא"כ סוגיא דראשית הגם שהביא השער המלך י"ל דקאי לרבא: אמנם דברי השער המלך תמוהים ממשנה דתמורה (דף י) אמר רבי יוסי והלא במוקדשין האומר רגלה של זו עולה כולה עולה עיי"ש ומה ראי' ממוקדשין לתמורה דבאיסור הא לא אמרינן פשטה קדושה בכולה וצ"ע: (ג) ועיין שם בקדושין בהמה של שני שותפין והקדיש אחד חצי' וחזר ולקחה והקדישה קדושה ואינה קריבה ועושה תמורה ותמורתה כיוצא בה יעיי"ש והקשה במקנה דלמה לי חזר והקדיש.

הא באמת פשטה קדושה בכולה ורק משום דדעת אחרת לא כמו גבי אשה וא"כ שחזר ולקחה נימא פשטה קדושה בכולה עיי"ש וחידוש שלא זכר שהיא קו' התוס' בגיטין (דף מ"ג:) ד"ה גמרו ועיין תוס' חולין (דף ס"ט) ד"ה תמכר וכו' עיי"ש: (ד) ולעיקר הקושיא נראה דהא בעי למימר ותמורתה כיוצא בה.

והא קיי"ל דאין הולד עושה תמורה. ובודאי דמה דאמרינן פשטה קדושה בכולה לא עדיף מולד תמורה כיון דלא הוי ההקדש ע"י דבורו אלא ממילא מחמת האבר שהקדיש.

ובזה נראה מה דדייק הש"ס רגלה של זו עולה כולה עולה ולא נקט חטאת ולהנ"ל דווקא עולה דולד עולה קרב משא"כ ולד חטאת. וגם הא אין מתכפר בשבח, הקדש עיין מנחות (דף פ') ולכך נקט עולה דווקא.

ונראה דמה דכ' הרמב"ם דבהקדש לא מהני חזרה תוך כדי דיבור היינו בולד כיון דלאו מחמת דבורו קדוש ואכמ"ל: (ה) בתוספתא (מכות פ"ג) שנינן האוכל כזית נא כזית מבושל חייב הוציא כזית מחבורה לחבורה חייב אם אכלו כך צ"ל] עובר עליו משום פסולי קודש עיי"ש והוא הברייטא המובא בפסחים (דף פ"ה) האוכלו עובר עליו בל"ת.

והנה מה דלא אמר גם על כזית נא ומבושל עובר עליו משום פסול קודש היינו כל שבקודש פסול. משום דזה דווקא היכי דקודם פסולו חזי וכדאיתא להדיא במכות (דף י"ח) וא"כ במבושל דפסח דקודם פסולו נמי לא חזי דהא חי היא ובאי ג"כ עובר משום כי אם צלי אש אין בו משום כל שבקודש פסול בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו וז"פ.

[ובזה ניחא הא דפסחים מ"א דפליגי באוכל נא ומבושל אם לוקה תרתי למ"ד לשב"כ לוקין ואמאי לא ילקה משום כל שבקודש למ"ד זה וע"כ כנ"ל] ועפ"ז ימצא לנו דבצלאו כדינו ואח"כ בשלו דכבר ה' ראוי קודם בישולו דלוקה נמי משום כל שבקודש פסול וז"ב: (ו) שוב ראיתי בשו"ת ברית אברהם (סי') שהאריך בזה אי בפסח מבושל יש בו משום לאו דכל שבקודש פסול והביא דברי רש"י חולין (דף קט"ו) דפסח מבושל אסור באכילה ובהנאה דכל קדשים שאינם ראויים לאכילה תעובר צורתן עיי"ש אך לא הביא דברי התוספתא שהבאנו: (ז) והנה אם נימא

דיש ב' משום כל שבקודש פסול י"ל דחצי זית בשר וחצי זית מים מצטרפין דבקדשים הרי אמרינן היתר מצטרף לאיסור וכמבואר בחולין (דף צ"ז) וזבחים שם.

וכמו בבשר בחלב דחצי זית בשר וחצי זית חלב מצטרפין וכמבואר בחולין (דף ק"ח) וה"נ במבושל דפסח. וכ"ש לר"ל דיליף בשר בחלב מפסח דיש לך בישול אחר שהיא כזה: ובזה נסתר מה שראיתי בספר אחד לישב דברי התוס' פסחים (דף מ"א) בהא דיליף שאר משקין מק"ו ותמהו התוס' דאין עונשין מן הדין יעיי"ש.

והוא תמוה וכאשר תמה הש"א דהא יש עשה דכי אם צלי אש ובכה"ג עונשין מן הדין כנודע וע"ז כ' בספר הנ"ל דנ"מ לענין שמצטרפין המים דמצד הלאו דאל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים גם המים מצטרפין משא"כ מצד העשה דכי אם צלי אש עיי"ש ואמנם לפמ"ש דהוי פסול קודש פשיטא דהמים מצטרפין דהא אמרינן היתר מצטרף לאיסור וכן טעם כעיקר אסור בקדשים ואכמ"ל: ח) ובחולין (דף כד) מנין לביצת טמאה שאסורה ת"ל ואת בת היענה וכי בת יש לה ליענה אלא איזו זו ביצת טמאה.

ויש לדקדק. דהא דעת הרמב"ם דכל הדברים דאסורים משום היוצא מטמא אין בהם אלא איסור עשה.

וא"כ בביצת טמא דמרבין לה מבת היענה הא בקרא כתיב ואת זה לא תאכלו וגו' ואת בת היענה. הרי דביצת טמאה יש בה משום לאו דלא תאכלו.

ובהדיא כ' הרמב"ם דעל ביצת טמאה אין לוקין. גם יש לדקדק אמאי רמזה תורה ביצת טמאה דווקא בבת היענה הא כל עוף טמאה אסורים הבצים ממנה: ונראה למה דמבואר ברמב"ם פ"ג מה' מאכלות אסורות דאפרוח ביצת טמאה אף דיש לו סימן טהרה אסור מפני שהוא מין טמא ולא דמי לטריפה עיי"ש.

ושלא כדברי התוס' נדה (דף נ) שכתבו להיפוך וא"כ הא ידוע דיענה אכזרי' היא על בני' וכדכתיב בת עמי לאכזר כיענים במדבר וא"כ כיון שהיא אינה שומרת הבצים כשאר עופות וא"כ באים עופות אחרים אפילו טהורים ויושבים על הבצים ומ"מ אסורות כדעת הרמב"ם ז"ל: ט) ולפ"ז י"ל דמה שמרמז הקרא לאיסור ביצת טמא בבת היענה היינו כנ"ל דאסור מצד אפרוח מביצת בת היענה.

וממילא מוכח דגם הבצים אסורות דאל"כ גם היוצא ממנה יהי' טהור. ואתי שפיר דיש לאו באפרוח מביצת טמאים דהרי אסור מקרא דלא תאכלו ולוקין שפיר כדעת הרמב"ם ומ"מ הבצים של שאר עופות טמאים אין לוקין כדעת הרמב"ם ובביצת בת היענה אה"נ דלוקין דהא כ' הה"מ דאפרוח שנולד מביצת טמאה לוקין אף דעל הביצת אין לוקין ולמ"ש י"ל דילפינן זה מקרא דלא תאכלו דבת היענה הנ"ל דאסורה רק משום האפרוחים כנ"ל.

ובזה מיושב קו' החוות דעת (סי' פא) למה לי קרא ת"ל דכל היוצא מטמא טמא ולמ"ש איצטריך למלקות וניחא מה דמרמז הקרא לאיסור ביצת טמא דווקא בבת היענה וכן"ל ואכמ"ל: [אמר המלכה"ד בהעתק שהניח הרה"ג לעצמו מצינו קונטרס מסודר בדיני מעילה ויש בו תוספת דברים השייכים לכאן אמרנו להעתיקם]: א) בסנהדרין (דף טו).

(המקדיש את עבדו מועילין בו וכו' ומבואר שם דבשערו העומדים לגזוז פליגי אי מועילין בשערו יעיי"ש. וראיתי בפ"ר"ח שם שפירש פירוש חדש דמ"ד אין מועילין בו סבור דכגזוז דמי וא"כ כי הקדיש את העבד מעולם לא הקדיש את השער יעיי"ש: ולכאורה יש לעיין מהא דחולין (דף קלה).

(דבאומר חוץ מגזיזתה אמרינן דפשטה קדושה בכולה וא"כ גם אי נימא דכגזוז דמי למה לא ימעול בשערו הא פשטה קדושה בכולי'. וכמו באומר חוץ מגזיזתה: ועוד דיקשה בכאן מה דמקשה בגיטין (דף לט).

(ותיסברא האי מועילין בו ואין מועילין בו קדיש ואינו קדוש מבעיא לי' בשלמא לפירש"י הא כ"ע סברו דשערו קדוש וכשיגזזו מועילין בהם וכמ"ש הריטב"א בחדושו משא"כ לפי' הר"ח דלא קדשי השערות כלל למ"ד אין מועילין בו יקשה קו' הגמ' קדוש ואינו קדוש מבעיא לי': אך נראה למ"ש התוספות חיצוניות [הובאו בריטב"א] דאף דמשמע מכולי סוגיא דהגיזה מותרת ובעלמא אמרינן המתכוון לחמם בגיזי חולין ונתחמם בגיזה עולה שמעל דשאני עולה שהקדיש את כולה ואת גזיזתה משא"כ בבכור יעיי"ש: ולפ"ז י"ל דאפילו אם נימא דפשטה קדושה בכולה מ"מ לא מעל בשערו כיון דלא הקדישם אלא דממילא קדוש מטעם דפשטה קדושה בכולה וכמו בבכור לדעת תוס' חיצוניות הנ"ל: ועוד דלדעת הרמב"ן גבי הקדיש בור ונתמלא מים דאף דחצר הקדש קונה מ"מ אין בו מעילה כיון דלא הוי מכח המקדיש וא"כ בהא פליגי דמ"ד מועילין בו סובר דלאו כגזוז דמי וא"כ הא הקדיש גם השער ושפיר מועילין בו ומ"ד אין מועילין בו סובר דכגזוז דמי ולא הקדיש את השער והגם שפשטה קדושה בכולה מ"מ אין מועילין.

דהא לא בא ההקדש מכח המקדיש וזה ברור: ומיושב ממילא דלא תקשה קו' הש"ס דגיטין דקדוש ואינו קדוש מבעיא לי' ולהנ"ל שפיר קדושה פשטה קדושה בכולה. ורק דמ"מ אין בו מעילה כיון דלא הקדיש השער ורק מכח דפשטה קדושה בכולה ליכא מעילה וזה נכון: ועם פי' הר"ח הנז' מיושב קו' התוס' דסנהדרין שם דבהא דאמרינן דכגזוז דמי.

קשה דלמה לא נימא דילפינן חטא חטא מתרומה ובתרומה כל העומד לקצור לאו כקצור דמי. ולפי הנ"ל ניחא דזה לענין מעילה ילפינן חטא חטא מתרומה.

אבל הכא אנו דנין על תחילת הקדש אם חל ההקדש מעיקרא ובזה לא שייך גז"ש דחטא חטא וגו' ודו"ק: ואגב אכתב מה שצ"ע לי דברי רש"י ב"ק (דף ו') סע"א ד"ה שור רעהו וכו' במ"ש וז"ל ואי קודם פדי' אין מעילה בקרקעות דכל המחובר לקרקע כקרקע דמי עכ"ל הא מכי תלשה הבהמה ואכלה הוי תלוש וכמבואר בתוס' ב"ב (דף עט) גם הא דאין מעילה במחובר לקרקע היינו לענין קרבן מעילה אבל קרן ודאי משלם.

אי לאו דרעהו ולא של הקדש וצ"ע: ב) ועיין מעילה (דף טו) בהא דפריך שם על עולא דס"ל קדשים שמתו יצאו מידי מעילה ופריך לא יהי' אלא דאקדיש אשפה לבדק הבית מי לית בי' מעילה ותמהו התוספות מי דמי אשפה ראוי לפדות משא"כ קדשים שמתו דבעי העמדה והערכה. ומה שתי' התוס' דמיירי שהעמידם מחיים ולא הספיק לפדותם עד שמת.

כבר העיר בגליון הש"ס להגאון רע"א ז"ל] דסותרים דבריו להא דחולין (דף קלה) יעיי"ש: וליישב קו' התוספות נראה דמזה יש ראיה למ"ש השיטה מקובצת ב"ב (דף עט) גבי לא למזבח ולא לבדק הבית כתב שם כגון אשפה מלאה זבל שאע"פ שאפשר למוכרו כו' אפי"ה כיון דיש

בו בזיון וכו' דהוי ל' כמחיר כלב שיש בו בזיון וסיים שם דמ"מ מועילין בה כיון דההקדש חל עליו יעיי"ש.

וזהו דפריך לא יהי' אלא דאקדיש אשפה דג"כ אינו ראוי לפדי' ומ"מ מועילין בה כן נמי בקדשים שמתו נהי דאין פודין קדשים להאכילן לכלבים וזה ג"כ משום בזיון קדשים. מ"מ הא חזינן גבי אשפה דמועילין אף דאינן ראוי לפדי' (פשוט: ג) בבעל המאור עבודה זרה (דף נב) כ' אבל שאר הקדשות כגון אבני מזבח כו' יכולים הי' לצאת לחולין על ידי ישראל דבני מעילה ניהו אבל על ידי עכו"ם דלאו בני מעילה ניהו לא יעיי"ש וברמב"ן שם: ונראה בטעמו עפ"י מה שכתב לי ידידי הרב בעל דבר אברהם ונדפס בספרו הנ"ל (סי' יא) דיציאת הקודש ע"י מעילה דמי לפדיון בכסף וכמו שכתב הריטב"א חולין (דף קלט) גבי תרנוגלת שמרדה דפקעה קדושתה.

דזה דווקא באומר הרי עלי דנתחייב באחריות והוי ל' כחילול עיי"ש וה"נ במעילה דחייבתו התורה לשלם מה שנהנה ע"י קרן וחומש הוי כפודהו בכסף עיי"ש: ולפ"ז בעכו"ם דקיי"ל דנהרג על גזל ולא ניתן להשבון וכמבואר בע"ז (דף עא) שפיר לא נפיק לחולין ע"י מעילה. דל"ש שפודהו בכסף כיון דבדידי' לא ניתן להשיבון.

ומ"ל גזל הדיוט ומ"ל גזל גבוה ע"כ לא נפיק לחולין דקדושה לא פקעה בכדי. ודווקא ישראל דנתחייב בקרבן וחומש כנ"ל: ויש לעיין בלאו הכי אם עכו"ם יכול לפדות הקדש דבהקדש הרי כתיב ונתן הכסף וקם לו ועכו"ם הרי קנינו במשיכה ועכ"פ מבואר מדברי רבינו המאור דענין מעילה שיצא לחולין לא שייך כי אם ע"י ישראל וכאמור.

אך יש לעיין בהא דפסחים (דף כז) דפריך הש"ס והלא מעל המסיק וכו' נפיק לחולין. ודלמא מיירי שעכו"ם הסיקו דלא מעל ולא נפיק לחולין ומלבד זה יש לעיין דאמאי לא משני בגידולי הקדש דאין בהם מעילה וצריך לומר כמו שדן בס' אבני נזר (סי' ס"ז) דלא מהני פדיון בגדולי הקדש דלא אלימי למיתפס פדיונם וכמו הלוקח בכסף מעשר יעיי"ש: ולפ"ז ממ"נ קשיא אי מיירי בגדולי הקדש א"כ קשיא דמה בין זה לערלה.

דהא גם הקדש כזה בטל. דהא לא מהני פדיון ולא הוי דבר שיש לו מתירין.

ואי מיירי בהקדש גמור הא מעל המסיק וזה נכון. אך דמירושלמי לא משמע כן.

דהרי בפ"ק דערלה (הלכה) אמר שם גבי ביצת הקדש שנעשית אפרוח דלרב כהנא פודה אותה כמו שהיא עיי"ש. ומבואר דגם בגדולי הקדש מהני פדי' דזה ודאי גדולי הקדש ומשמע דנפדת וכן מפורש בתוספות מנחות (דף עא) בד"ה ומתירין וכו' שהקשו בהא דמתירין גמזיות של הקדש דנחלל שוה מנה על שוה פרוטה יעיי"ש אף דסובר אין מעילה בגדולין.

ואולי יש לכוון זה בדבריהם שתירצו דאסרום בקונם. ותמוה דהא קונם כללי יש לו פדיון.

ולפי הנ"ל י"ל דקונם דבא על ידי דבורו הוא דיש לו פדיון אבל הגדולין אין להם פדיון מה שאין כן הקדש הא על הקדש דממילא יש לו פדיון ורק מעילה אין בו וכדברי הרמב"ן. אחר שכתבתי כל זה הראני ידי' נ הרב הגאון ר' מנחם מפראגא נ"י מ"ש הר"ש משנץ בפירושו לתו"כ פ' בחקותי דעל הגדולין אין מוסיפין חומש אבל פדיון יש להם עיי"ש הרי דמהני פדיון לגדולין ודלא כנ"ל ואכמ"ל: ד) ודע שיש להסתפק במועיל בזדון אי חייב ג"כ משום הלאו דלא תגזול דמה לי ממון הדיוט ומה לי ממון גבוה.

ועיין בבא בתרא (דף פז) ובכריתות (דף יח) אממונא לא מכפר יעיי"ש: והנה אם נימא כן. נכון ליישב דברי הרמב"ם בפ' ממעילה (הלכה) (שכתב דהמועיל בזדון לוקה ומשלם.

ותמהו עליו דהא קיי"ל דאין לוקה ומשלם ולפי הנ"ל הנהו נכון כיון דגלי קרא גבי גזל דאין הלאו פוטר ממונא. א"כ אפילו אם יש בו לאו אחר ג"כ אינו פטור וכמ"ש הרמב"ם גבי חובל בחבירו ביום הכפורים דהלאו דיום הכפורים אינו פוטר דבפי' רבתה תורה חובל בחבירו בתשלומין וה"נ כיון דבפי' רבתה תורה דגוזל מחבירו משלם ה"נ בנתערב בו עוד איסור מעילה וזה ברור ונכון: ה) עיין מעילה (דף י) הנהנה מבשר קדשי קדשים שנטמא כו' מה דתימא הואיל מצותו בשריפה ועיין שם בפירש"י דשאני פיגול דהואיל דצריך שיהי' מרצה לפיגולו עיי"ש.

ולא הבנתי הא בנותר מועילין אף דאין בו רק מצות שריפה ובהדיא שנינו בכריתות (דף יג) יש אוכל אכילה אחת וכו' נותר מן המוקדשין וכבר כ' רש"י בכריתות (דף כג:) דהטעם משום דאי עלה לא ירד. וה"נ בטמא הא אם עלה לא ירד ועיין בזבחים (דף מג) ויש לדחוק כמו דאמרין בפסחים (דף פג) דטמא הואיל ואיתא בחולין מחזי כי עובדין דחול משא"כ נותר הא ליתא רק בקדשים ולכן בחמץ של הקדש אין מועילין ואכמ"ל: ו) ואגב אכתוב ברמב"ם פ"א מה' ציצית ואין עושין לא מצמר הגזול ולא מצמר של עיר הנדחת ולאמשל קדשים ואם עשה פסול עכ"ל.

ולא כתב דבשוגג מעל ויצא לחולין וגם הא בידו לפדותו והיכי שייך שם פסול: ואולי דאע"פ כן פסול משום תעשה וכמו שחקר הפרי מגדים במודר הנאה מבגד והטיל בו ציצית ואח"כ נשאל עליו עיי"ש ומש"ה שייך שם פסול ויש מזה ראי' להפרי מגדים הנ"ל. אך יש לדחות די"ל דמיירי בצמר הנתלש מן הבהמה דבעי העמדה והערכה וכמ"ש התוס' בבכורות (דף כו) וא"כ אינו מועיל פדיון.

וגם הא דבשוגג לא מעל י"ל משום דמצות לאו לה"נ. ומה"ט כ' הכ"מ דשל עיר הנדחת פסול דכתותי מכתת שיעורי' ולא משום הנאה והיינו כנ"ל [ופשוט דדווקא בציצית של עיר הנדחת שייך מצות לאו לה"נ דהבגד הא מותר בלבישה ורק מחמת הציצית ע"ז שייך מצות לאו לה"נ משא"כ בכלאים דמחמת הציצית נעשה כל הבגד של כלאים ל"ש מצות לאו להנות ניתנו וכמו היכי דכל הבגד היא של עיר הנדחת וזה פשוט].

והנה כעין לשון זה של הרמב"ם הנ"ל תמצא ג"כ בלשון הרמב"ם בפ"ג מה' שקלים שקל הגזול ושקל של הקדש ושקל של עיר הנדחת עיי"ש. ועיין כ"מ שם למה פרט עיר הנדחת ולא הבנתי דה"נ בציצית פרט כך ובפרט למה דאיתא בתוספתא פ"ד דקדושין המקדש ביין נסך וכו' ובעיר הנדחת ויושבי' אע"פ שמכרן וקידש בדמיהן אינה מקודשת עכ"ל הרי דתופס דמיו.

ולכך לא עשה כלום והיינו דעיר הנדחת דין ע"ז יש לה ולכן כשם דבע"ז מחובר לא נאסר כן בעיר הנדחת ולכך הי' בה אילנות מותרין אבל בית פשיטא דצריך שריפה דהוי תלוש ולבסוף חיברו יעין חולין (דף טז) ובתוס' שם מה שמחלקים בין בית לאילן]: ואולם מה דפרט בשקלים של עיר הנדחת פשוט דלשיטת רבינו פ"ד מה' עבודה זרה דקדשי בדק הבית יפדו ואח"כ שורפין אותן.

א"כ אם הפריש שקול ואח"כ נגמר הדין של עיר הנדחת ה"א כיון דבשעת הקדש הי' שלו שפיר דמי קמ"ל ופשיטא דבשאר איסור הנאה דאין בידו להקדישו אינו מועיל ההקדש ופשוט: ואגב אכתוב דבב"ב (דף עט) הקדיש בור ואח"כ נתמלא מים וברשב"ם מים ראויים לבדק הבית ולא

למזבח דמים מכונסין פסולין לניסוך עיי"ש וצ"ע הא חזי לכיור למה דקיי"ל דשאר מימות כשרים לכיור יעיין זבחים (דף כב) ומזה נראה דבמי כיור ליכא מעילה.

דהא אי אפשר לצמצם ליטול כשיעור דווקא והוי כמו בגדי כהונה דאין מועילין בהם דלא ניתנה תורה למלאכי השרת וגם הא ממנו לוקחין להשקאת סוטה וא"כ כיון דבמי כיור עצמו ליכא מעילה לא שייך דנמעול בהם ואכמ"ל: ז) ובירושלמי סנהדרין פרק י' (הלכה ז') קדשי עיר הנדחת ר"י אומר אין מועילין בהם ובפשיטות י"ל הטעם דהוי כמו קדשים שמתו דיצאו מידי מעילה כיון דלא חזי למידי דאזלו לאיבוד עיין מעילה (דף טו) ור"י לשיטתו ור"ל לשיטתו ויש לומר הטעם למ"ש הריטב"א במכות ליישב קו' התוס' בהא דמשני שבישלו בעצי הקדש דאמאי לא חשוב גם מעילה.

ותי' דכי אסרה התורה הוא דווקא היכי דאסור בהנאה מחמת איסור מעילה אבל לא היכי דאסור מחמת איסור אחר. וא"כ בקדשי עיר הנדחת דמלבד איסור מעילה יש בי' איסור הנאה מצד עיר הנדחת לכן אין בו מעילה.

אך קשה מהא דפסחים (דף כט) האוכל חמץ של הקדש במועד דמעל דהא אסור בהנאה מחמת חמץ וצ"ע [ע"כ מצאנו בכתבי הרה"ג המחבר ז"ל]: סימן יא. ב"ה פה פראגא.

כבוד ידי"נ הרה"ג המופלא בבקיאותו עיניו כיונים על אפיקי הש"ס וכו' כמוהר"ר אברהם לופטביר שיחי': א) אחדשה"ט. ע"ד הירושלמי ערלה (פ"א ה"א) דתני סיפקה להקדש חייב בערלה הרכיב אילן חולין באילן הקדש חייב בערלה] והעיר כת"ר דאמאי לא מסיים שאין ישראל רשאי לעשות כן וכעין לשון הירושלמי שם (הלכה ב) תני עכו"ם שהרכיב אילן מאכל ע"ג אילן סרק "אעפ"י שאין ישראל רשאי לעשות כן" חייב בערלה וה"נ לפי דברי הש"ס (מכות כ"ב) המנהיג בשור הפסוהמ"ק לוקה וביאר רש"י ז"ל דמשום דהוי בו חולין וקדשים הוי כשני מינים וחשיב כלאים א"כ אין ישראל רשאי לעשות כן להרכיב חולין בהקדש והקדש בחולין עכ"ד לכאורה לפי ד' ריטב"א ז"ל במכות שם דתמה דהיכן שמענו דחולין וקדשים הוי שני מינים וביאר בשם הרמ"ה דהעור והבשר שני מינים הם והכא פלגינהו רחמנא בפסוהמ"ק שעשה הבשר חולין והעור והגזזה קדש נחלקים העור והבשר זה מזה ונעשה כשני גופים ממש יעו"ש וזה לכאורה ל"ש בהרכבה שמין א' הוא.

שיהי' נעשה כלאים ע"י חולין וקדשים. אך הלא בכריתות (ט"ו).

(דשני אילנות כגופין מוחלקים יעו"ש ועכ"פ כחילוק העור והבשר שפיר י"ל כס' כ"ת דחשיב כלאים משום חילוק דחולין והקדש] והנה בגוף הדקדוק בירושלמי הנה לכאורה להיפוך צריך מובן הא דנקט גבי עכו"ם שהרכיב אילן מאכל שאין ישראל רשאי לעשות כן דמאי נ"מ אם מותר לישראל או אסור וגם הא פשיטא דכלאים הוא: ונראה פשוט דהכוונה למאי דאמר בירושלמי (פ"א דערלה) גפן שעלה במקום חורשין מקום שאינו ישוב] פטורין מן הערלה אמר ר"י אפי' נטעה אפי' נטעה בידים ולא עלתה מאלי' ופריך והתנינן העולה מאליה חייב בערלה ומשני תמן כשנטעה במקום ישוב ברם הכא שנטעה במקום חורשין יעו"ש ובמהר"א פולדא דאף דלא בעי' לחיוב ערלה נטיעת אדם מ"מ בעי' כדרך נטיעה ואם נטע בחורשין שאינו כדרך אף שנטע בידים פטור מערלה.

וא"כ שוב בהרכבת איסור דאמר בנדרים (נ"ט.) (דהיתירא זרעי אינשי דאיסורא לא זרעי אינשי יעו"ש יש סברא דאינו נחשב כדרך נטיעה ע"י סוטה (מ"ג) כאן בהרכבת איסור יעו"ש.

אך הלא היכא דיש צד היתר בשום פעם אין האיסור מסלק שם כדרכו כיון דעצם המעשה כדרך הוא (ועי' כריתות (ז':) במשנה) וכעין הא דירושלמי (פ"א דערלה סוה"א) הפנימי למאכל והחיצון לסיג ראוי לחשוב עליו ולחייבו יעו"ש דכיון דיש צד חיוב אזלינן בתר העצם. אך הנה בתו"כ (פ' קדושים) אמר לרבות דמרכיב בהמת אחרים [עכו"ם] חייב ובראב"ד ז"ל שם פירש דאסור לישראל להרכיב בהמת עכו"ם בשאינו מינו ועי' ירושלמי (פ"ז דכלאים ה') [וכתב עוד שם ונראה דגם בהרכבת אילן של עכו"ם מוזהר הישראל דילפי' מהרכבת בהמה דמוזהר בשל עכו"ם ה"ה הרכבת אילן אסור אפי' בשל עכו"ם ע"י "ל כוונ' הירושלמי דאשמעי' דעכו"ם שהרכיב אילן מאכל באילן סרק דהוי כלאים מ"מ יש חיוב ערלהאף דאינו כדרך נטיעה דהוי הרכבת איסור ואשמעינן רבותא אעפ"י שאין ישראל רשאי לעשות כן באותו אילן של העכו"ם (וכדברי ראב"ד ז"ל הנ"ל) דאלו ה' היתר לישראל בשל העכו"ם א"כ ה' בזה צד היתר לישראל בהרכבה זו אף דבשלו אסור ודאי דה' נחשב כדרך נטיעה דאין האיסור יכול לסלק שם כדרכו בכה"ג וקמ"ל דאעפ"י שאין ישראל רשאי לעשות כן אינה נחשבת נטיעה שלא כדרכה וחייב בערלה ופשיט.

ולפי"ז בהקדש דתמיד יש צד היתר וכסברת הירושלמי (פ"א דערלה) סיפקה להקדש חייב שכן בידו לפדותו יעו"ש דחשיב צד חיוב. וא"כ אין זה רבותא כלל מה שישראל אינו רשאי לעשות כן דמ"מ יש צד היתר ע"י פדי' ואזלי' בתר העצם שהיא כדרך נטיעה ופשוט: ועוד יש לדון דישראל יהי' מותר להרכיב אילן הקדש באילן חולין של עכו"ם למאי דכתב הראב"ד ז"ל בפירושו לתו"כ (פ' קדושים) ונראה דרק בהני תרתי דגם בב"נ יש איסור דהרכבת בהמה והרכבת אילן ע"כ יש חיוב גם לישראל במרכיב בהמת עכו"ם ואילן עכו"ם אבל היכא דאין ב"נ מצוה ליכא חיוב לישראל בשל עכו"ם יעו"ש ולפי"ז הלא בהרכבת חולין והקדש דן המנ"ח דעכו"ם אינו מוזהר כיון שהמין אחד ורק חלוק בדינו יעו"ש ועי' סנהדרין (פ).

(חו"א אומר אף על הכלאים מוזהר עכו"ם) מנה"מ אמר ושמואל דאמר קרא את חוקותי תשמרו חוקים שחקקתי לך כבר יעו"ש וזה ל"ש על חילוק בדינים שהתורה לישראל נאמרה ולא ה' אז החוקים האלו. ושוב כיון דעכו"ם אינו מוזהר בהרכבה זו י"ל דליכא איסור לישראל להרכיב חולין דעכו"ם בקדשים דאף דהקדשים אינם של עכו"ם מ"מ כיון דכלאים הוא משני המינים ביחד והמין חולין של העכו"ם שאין העכו"ם מוזהר ה"ה דאין הישראל מוזהר ומין א' לבדו אינו איסור וא"כ ניהא דלא תני שאין ישראל רשאי לעשות כן גבי סיפקה להקדש דכיון דהכוונה שמוזהר בשל עכו"ם הא בזה אינו מוזהר כיון דהעכו"ם עצמו אינו מוזהר וכדברי ראב"ד ז"ל: ואולם זה אינו ברור כמ"ש המנ"ח שם דשם כלאים נאסר וכיון דגם חולין וקדשים כלאים הוא י"ל דגם ב"נ מוזהר וגם יש לדון דההקדש מורכב במין אחר יש איסור אף שאין איסור במה שמרכיב דהיינו החולין ואכ"מ בזה: ואמנם לפי צד זה י"ל בפשוטו דהנה ראיתי בס' מראה הפנים (בפ"א דערלה ה"ב) דבר חדש דזה דב"נ מצווה בהרכבת אילן הוא רק הרכבת אילן מאכל באילן מאכל אבל אינו מוזהר בהרכבת אילן מאכל באילן סרק והוכיח זה מדברי הירושלמי דאמר עכו"ם שהרכיב אילן מאכל באילן סרק אעפ"י שאין ישראל רשאי לעשות כן ומבואר דהעכו"ם מותר לעשות כן וע"כ משום דהוה אילן מאכל ע"ג אילן סרק אין ב"נ מוזהר יעו"ש וא"כ בפשוטו

ניחא דלא נקט בהקדש שאין ישראל רשאי לעשות כן דהא גם מוזהר בהרכבה זו דחולין וקדשים וממ"נ מיושב אם כצד זה דב"נ מוזהר ניחא ואם ב"נ אינו מוזהר בהרכבה זו שהוא כלאים מצד חילוק הדין יתכן התי' הא' [וכמובן בלא ד' המה"פ]: (ב) עוד יש לפרש לשון הירושלמי עכו"ם שהרכיב אילן מאכל באילן סרק אעפ"י שאין ישראל רשאי לעשות כן ונראה למאי דכתב רמב"ם (פ"א מכלאים ה"ו) ואסור לישראל להניח לעכו"ם שירכיב לו אילנות כלאים וביאר המ"ל שאין האיסור משום אמירה לעכו"ם וכהא דבעי בש"ס ב"מ (צ).

(דא"כ הול"ל ואסור לומר לעכו"ם אלא הכוונה אף בלא אמירה אסור להניח כיון דהעכו"ם מוזהר אם יניחנו לזרוע יש בזה לפני עור יעו"ש ולכאורה לפי"ז ימצא דמותר להניח לעכו"ם להרכיב בשל ישראל אילן מאכל באילן סרק כיון דהעכו"ם אינו מוזהר כדברי המה"פ הנ"ל ליכא לפני עור.

אמנם מצאתי להרדב"ז ז"ל (לשונות הרמב"ם א' תקס"ד) שהאריך בדברי רמב"ם ותוכן דבריו ז"ל בשם הראב"ד דכיון דאף המקיים לוקה לא גרע מה שמניח לעכו"ם להרכיב ממקיים כלאים יעו"ש [ועיי"ש דכתב דגבי כלאי אילנות דמותר לקיימן הוצרך ליכתוב דאסור יעו"ש וזה חידוש גדול דלא יהי' איסור מקיים גבי כלאי אילנות דמפוי' ברמב"ם (פ"א מכלאים ה"ג) דאסור לקיים כלאי זרעים אף שמותרין באכילה וה"ה לכלאי אילנות ואכ"מ] ולפי"ז מבואר דאין האיסור בזה שמניח לעכו"ם מצד העכו"ם רק מצד הישראל דהוה כמקיים א"כ אף היכא דאין העכו"ם מוזהר מ"מ כיון דישראל מוזהר אסור דהוי כמקיים.

וזה י"ל בפירושא דירושלמי דאשמעי' שאין ישראל רשאי לעשות כן להניח לעכו"ם להרכיב אילן מאכל באילן סרק דיש סברא כיון שהעכו"ם אינו מוזהר מותר קמ"ל דהוה כמקיים ועי' בהשגת הראב"ד לב"מ (צ.) (יעו"ש וא"כ ניחא גם דקדוק כ"ת דגבי הקדש לא נקיט שאין ישראל רשאי דהנה ראיתי באור זרוע (ח"ב תכ"ג) שכ' ותניא בתוספתא דכלאים פ"ב ישראל שקיים כלאים בתוך שדהו אין הכהנים נכנסים בתוכה כו' וראיתי מפרשים כי בחבר עסקינן שלא הי' מניח כלאים בשדה לולי שיש שם קברים והכל אסור בהנאה דבכה"ג ליכא א"י מקיים] ולכך לא יכנסו הכהנים לתוכו עכ"ל והובא באחרונים שהוכיחו מזה דאם יש איס"ה לבד כלאים אינו אסור משום מקיים וא"כ שוב ברור דבהקדש דתנן במעילה (י"ג).

(שרשי הדיוט בשל הקדש כו' לא נהנין ולא מועלין ובב"ב (כ"ו.)) כאן בתוך ט"ז אמה יעו"ש א"כ שוב אסור מצד הקדש שוב ליכא איסור מקיים.

[וגם למ"ש הח"ס (בתשו' ח"ו סי' כ"ה) דאם אינו ניכר הכלאים ליכא איסור מקיים א"כ הרי הקדש וחולין אינו ניכר הכלאים דבהיכרא הוי מין א'] א"כ שוב ליכא איסור על ישראל להניחו לעכו"ם להרכיב כיון דהעכו"ם אינו מוזהר כנ"ל ובישראל ליכא בזה איסור מקיים וכ"כ במ"א לדון באם אינו רוצה בקיומו של שני המינים הרי אינו רוצה בקיומו של כלאים ואכמ"ל יותר: ויתישבו לפי פי' זה דברי רמב"ם ז"ל (פ"י ממע"ש ה"ו) עכו"ם שהרכיב אילן מאכל ע"ג אילן סרק חייב בערלה ע"כ וצ"ב דמדוע השמיט לשון זה שמסיים הירושלמי אעפ"י שאין ישראל רשאי לעשות כן ואמנם יתכן עפ"י פירוש המשנה לרמב"ם (ערלה פ"א) דעכו"ם הנוטע לעצמו פטור מן הערלה יעו"ש ואולם בחיבורו (פ"י ממע"ש ה"ה) כתב דעכו"ם שנטע בין לישראל "בין לעצמו" חייב בערלה יעו"ש [ועי' בכס"מ (פ"א מכלאים ה"ה) ובמ"ל מה דתמה ברמב"ם פ"י ממלכים ה"ו ואכ"מ] ונחזי לפי האמור בכוונת הירושלמי אעפ"י שאין ישראל רשאי לעשות כן

היינו שאסור להניח להעכו"ם שירכיב אילן מאכל באילן סרק ואשמעי' דאף שאין העכו"ם מוזהר בכזה (כ"ד מה"פ) מ"מ אסור מצד הישראל דהוי כמקיים.

וזה יתכן דברייטא סוברת כפי שי' רמב"ם בפ"י המשנה דעכו"ם הנוטע לעצמו פטור מערלה וא"כ בהכרח הא דתני עכו"ם שהרכיב אילן מאכל באילן סרק דחייב בערלה אינו שהרכיב לעצמו דאזי פטור רק מיירי שהרכיב לישראל ושפיר תני שאין ישראל רשאי לעשות כן דכיון דשל ישראל הוא הוה זה כמקיים אמנם בחיבורו דפסק דעכו"ם הנוטע לעצמו חייב בערלה א"כ יש חיוב ערלה גם באופן שלא עשה הישראל אסור כהא דהעכו"ם הרכיב לעצמו ומש"ה השמיט זה דאין ישראל רשאי לעשות כן ונכון:ג) ובגוף דברי הירושלמי (פ"א דערלה ה"ב) דתני עכו"ם שהרכיב אילן מאכל באילן סרק דחייב בערלה דצ"ב דמדוע זה לא נקט בפשטה שהרכיב אילן מאכל באילן מאכל י"ל בפשוטו דהא בתו"כ (פ' קדושים) אמר ונטעתם פרט למברך ומרכיב דפטור מערלה יעו"ש וכבר תמהו תוס' בד"ה (דף ט: ד"ה מרכיב) מהא דאמר בגמ' שם דמרכיב חייב בערלה יעו"ש מ"ש בזה ובר"ן ורמב"ן שם וראיתי להר"ש משנץ (בפ"י לת"כ) דכתב דחיוב מרכיב מיירי באילן שאינו עושה פירות דחשיב כקרקע עצמה ולא הוי כמרכיב יעו"ש.

וא"כ הא אילן סרק הכוונה שאינו עושה פירות ועי' או"ז (ה' כלאים סי' ר"ס) יעו"ש. וא"כ בדקדוק נקט אילן מאכל באילן סרק דבכה"ג הוא דחייב מרכיב.

אולם בר"ש רפ"א דערלה כתב כמה גווני אחרוני לחיוב מרכיב יעו"ש ועי' בט"א ואכ"מ. וראה בס' זית רענן (להמג"א) שכתב (בפ' קדושים) בהא דממעטינן עץ סרק מערלה.

נראה לי דבעי למעט אפי' פירות הגדלים על אילני סרק פטורים מערלה דלאו שמם פרי יעו"ש ויל"ע מהא דנדה (ח:): אבל באילן שאינו עושה פירות מידי דקטפו זהו פרי יעו"ש ואכ"מ וכבר האריך בלבושי שרד בליקוטיו דמותר להרכיב אילני יער זה בזה דפירותיהן לא חשיבי יעו"ש וניחא הא דנקט אילן מאכל, באילן סרק היינו אף בסרק שיש לו פירות דבזה הרי אין כל הפרי בחיוב דחלק פרי הסרק אינו חשיב קמ"ל דחייב בערלה כיון שהרכיב אילן מאכל וכהא דירושלמי (פ"א דערלה ה"א) מכיון שעירוב בו מחשבת חיוב חייב ופשוט: ד) ובגוף הדבר שכתב כת"ר דמרכיב אילן חולין עם הקדש דמי לכלאים יש לעיין בהא דכתבו תוס' שבת (פה).

(ד"ה לא תסיג דהקשו דאמאי לא תני הזורע כלאים לוקה שמונים דהא יש גם לא תסיג גבול רעך כדאמר בגמ' שם ותירצו דהוה לאו שבכללות יעו"ש ולהנ"ל יש לעיין דבמרכיב בהקדש ליכא לא תסיג גבול רעך דהקדש אינו בכלל רעך כב"מ (פז:): רעך ולא של הקדש ודוכתי טובא בש"ס. וי"ל ג"כ דאם מרכיב הקדש בחולין הוי האיסור משום החולין ואכ"מ: [ודע דלפי דברי תוס' דבכלאים יש גם לאו דלא תסיג נחא לשון הירושלמי פאה (פ"א ה"ד) תני זורעים זרעים וזרעי אילן כאחד והזורע מן החרצנים לוקה ארבעים ע"כ דאינו מובן דשינה מבכ"מ דנקט לוקה גרידא וממילא ידעינן דמלקות הוא מ'.

ולדברי תוס' נחא דאשמעינן דאינו לוקה רק ארבעים אבל לא שמונים דמשום לא תסיג אינו לוקה ופשוט ויש ליישב לפי זה דברי ירושלמי שם דפריך בעא קומי ר"י תמן אמרין זרעי אילן קרוין זרעים וכא את אמר זרעי אילן אינן קרוין זרעים הוקשה לו אהא דתני דזורעים זרעים וזרעי אילן כאחד דמבואר דזרעי אילן אינן בכלל זרעים ולא הוי כלאים ואמאי גבי הכשר זרעים אמרי' דזרעי אילן קרוין זרעים.

פ"מ] יעוש"ה. וקשה דהא מבואר בקידושין (לט).

(דכלאי זרעים מותרין בח"ל ואינו אסור רק כלאי הכרם ועי' ברמב"ם (רפ"א מכלאים) וא"כ מאי קשי' לי' לירושלמי הא י"ל דזרעי אילן חשיבי זרעים אבל לא חשיבי אילן ומש"ה שפיר בהכשר דבעינן זרעים חשיבי זרעים אבל בכלאים י"ל דברייתא זו מיירי בח"ל דליכא איסור דכלאי זרעים מש"ה זורעין זרעים וזרעי אילן כאחד דאינן כאילן להחשב כלאים בכרם וכ"כ בזה.

ולפמ"ש ניחא כי מאחר דבאותה ברייתא תני והזורע מן החרצנים לוקה מ' וע"כ הכוונה כאמור דאשמעי' דמשום לא תסיג אינו לוקה וא"כ ע"כ דאינו מיירי בח"ל דהא מבואר בספרי (שופטים) מובא ברמב"ם (פ"ז מגניבה הי"א) דאינו חייב בלאו דלא תסיג רק בארץ ישראל שנאמר בנחלתך אשר תנחל יעו"ש ולא איצטריך לאשמעי' דליכא מלקות רק ארבעים וע"כ בא"י מיירי ושוב מוכח דזרעי אילן אינן זרעים כלל דהא בארץ גם כלאי זרעים אסורין ופריך שפיר מהכשר (ופשוט): ה) ובגוף דברי הירושלמי (ערלה פ"א ה"ב) תני עכו"ם שהרכיב אילן מאכל באילן סרק אעפ"י שאין ישראל רשאי לעשות כן יעו"ש דמשמע פשטות הלשון דעכו"ם מותר לעשות כן וביאר המה"פ דאף דעכו"ם מוזהר בכלאים מ"מ בהרכבת אילן מאכל באילן סרק אינו מוזהר יעו דצ"ע טובא דמאי חילוק וכיון דמוזהר כישראל יהי' דינו לגמרי כישראל דגם אילן מאכל באילן סרק אסור ועי' סנהדרין (ס).

(ובירושלמי כלאים פ"א ה"ז מנין שאין מרכיבין אילן סרק ע"ג עץ מאכל וכו' יעו"ש: ונראה ליישב למאי דאמר בירושלמי תרומות (פ"א ה"א) התיבון הרי עכו"ם אין כתיב בו מחשבה ותורם והתני ר"ה עכו"ם אין להם מחשבה ומשני תמן להכשר כאן לתרומה יעו"ש ובתוס' חולין (יג) [ועי' בפנ"מ ובס' ניר שם דברים תמוהים ואכ"מ] ואינו מוכן החילוק בין הכשר לתרומה.

והי' נראה לפרש למאי דאמר בשבת (מג:): האמר וצריך לעצים חייב שתים אחת משום קוצר ואחת משום נוטע ובארו תוס' דאף למאן דמחייב במלאכה שאינו צריכה לגופה מ"מ אם אינו צריך לעצים לאו קצירה הוא יעו"ש ועי' תוס' סנהדרין (כו.) (דהקוצר עצים בשביעית פטור רק בשבת חייב משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה ומחשבתו משוי' לי' קצירה ועי' מהרש"א שם.

ונראה ללמוד מזה דיש שני גדרים במחשבה הא' מחשבה המשלמת למעשה רצוני לומר בכל מלאכת שבת דבעי' מלאכת מחשבת אין הענין שהמחשבה היא המחשבת שם המלאכה רק דהיא משלמת למלאכה דענין המלאכה הוא במעשה לא במחשבה אלא דאם חסר להמעשה השלמת המחשבה ליכא חיובא ואף דלגבי שם המלאכה הרי עשה מלאכה מ"מ א"א לחייבו אם חסר מחשבה דבעי' מחשבה להשלים החיוב.

שיהי' נקרא מלאכת מחשבת ולזה סגי לר"י אף אם אין צריך לגופה דמ"מ אינו עושה בלי מחשבה. ועוד יש מחשבה המחשבת שם המלאכה כהא דאמר עצים דמצד המעשה לאו קצירה הוא דקצירה רק בפרי ולא בעצים ועי' מחשבתו מחדש עלי' שם מלאכה וכן בזורה עי' ב"ק (סג) ובאופן כזה לכ"ע בעי' מחשבה לגופה דרק במחשבה גמורה כזו אפשר לחדש שם מלאכה.

ודומה לזה כתב המאירי שבת (קכ.) (בשם י"מ שכיון שאינו מכבה אלא גורם שרי אף דהוי פסיק רישא יעו"ש והכוונה ג"כ דאף דהיכא דהוי פסיק רישא מיחשב מלאכת מחשבת וחייב גם חטאת כתוס' פסחים (סד).

(ד"ה מ"מ היינו היכא דמצד המעשה הוי מלאכה אינו נחשב בלי מחשבה היכי דהוה פ"ר. אבל בגורם דבעלמא לאו עשי' רק גבי שבת אמר בב"ק (ס) דזורה חייב משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה ומחשבתו משוי' לי' מלאכה בזה בעינן מחשבה גמורה לא פסיק רישא שמועיל רק להשלמת המעשה אבל אינה מחשבה המחדשת שם ודוק ובחידושי לה' שבת ביררתי בזה כמה ענינים ואכ"מ] ולפי זה י"ל דעכו"ם דאין לו מחשבה היינו ג"כ מחשבה המחדשת דין ושם הוא דאין לו שאין בכחו לפעול במחשבתו על דיני התורה.

אבל מחשבה המשלמת למעשה שפיר י"ל דלגבי נפשי' מחשבה הוא ואינו נחשב כעושה בלי מחשבה [ועי' במהר"א פולדא שם דכ"כ דלגבי נפשי' הוה מחשבה] וזה י"ל באור הירושלמי דבתרומה דיש מעשה הפרשה מש"ה אף דכתיב ונחשב ובעי' שלא יהי' בלא מחשבה גם גבי העכו"ם אינו נחשב בלי מחשבה.

אבל הכשר דהמחשבה המחדשת דין ההכשר זה אין בכח מחשבת העכו"ם דאין לעכו"ם מחשבה [ובמ"א הארכתי בבאור כל דברי הירושלמי שם]: ולפי"ז י"ל הטעם דעכו"ם פטור בהרכב דאילן מאכל באילן סרק דהנהגה דקי"ל דאילן סרק באילן סרק פטור ביאר הלבוש (ה' כלאי זרעים) משום דסתם שדך לזרעים הראוים לאכילה עומד יעו"ש והנהגה לפי טעם זה ענין הפטור מצד הקרקע שאינה עומדת לזריעה כזו שאינו דבר מאכל.

גם יש פטור משום חסרון הפועל שאין דרך לזרוע מה שאינו דבר מאכל וכלשון הגמ' שבת (צה:): כדרך שבני אדם מוציאים לזריעה [והיטב דיבר הגאון מקוטנא ז"ל בזה מובא באמ"ב בתשו' פי' י' יעו"ש באורך] והנהגה כשמרכיב אילן מאכל באילן סרק לטעם הפטור שאינו כדרך זריעה שפיר הוי זה כדרך כיון שאחד מין מאכל אמנם לטעם החסרון בהקרקע שעומדת לראוים לאכילה הלא בכאן איכא גם אינו ראוי לאכילה שאינה עומדת לזה ועי' בתשובת הרדב"ז דהזורע ליהנות מראי' אף דהוי כדרך פטור משום שאינו דבר מאכל יעו"ש (סי' ב"א רנג) אך ביארתי במ"א דכמו דכתבו תוס' בסנהדרין (כו) דקצירת עצים דלאו פרי הוא מיפטר בשביעית ומ"מ בשבת חייב משום דתליא במחשבה מחשבתו משוי' לי' מלאכה כן בכלאים דתליא גם כן במחשבה וכמ"ש הר"ש (פ"ז דכלאים) דכשנזרע שלא בכוונה מותר יעו"ש ובתו' יבמות (פג:): [ובס' אג"ט זורע י"ב הביא ראיות לזה] שפיר מחשבתו משוי' לי' זריעה כיון דהאחד מין מאכל דלא שייך בטלה דעתו.

ורק היכא דשייך בטלה דעתו כהא דשבת (קז:): בזורע בעציץ שאינו נקוב יעו"ש וכן בשני מיני סרק ואכ"מ בזה: ולפי"ז ניחא דשפיר בהרכבת אילן מאכל באילן מאכל שזהו מצד עצם דין התורה חשיב מעשה בכלאים אף דהעכו"ם לאו בר כוונה מ"מ חייב דלגבי נפשי' יש לו מחשבה המשלמת למעשה.

אמנם במרכיב אילן מאכל באילן סרק דאין דרך הקרקע לזה וכל החיוב מצד דכלאים תליא במחשבה ומחשבתו משוי' לי' זריעה שוב הרי לעכו"ם ליכא מחשבה כזו המחדשת חיוב ומש"ה מיפטר [ועי' רש"י שבת (ע"ג:)] דאמר דחייב משום קוצר הוי רק תולדה יכ"כ בכריתות (ט"ו.) ד"ה בדלית וזה צ"ב שהרי שי' רש"י ז"ל שבת (ע"ג:): שם דנוטע מבריק ומרכיב הוי אבות אף דלא הי' במשכן משום דדומה ממש וכשי' רמב"ן בפ"ז משבת ה"ג (דלא כרמ"ך המובא בכס"מ שם דבעי דוקא שיהי' במשכן) ורק באמר משום נוטע שי' רש"י שם דהוי רק תולדה שאין המעשה דומה לנטיעה יעו"ש אבל משום קוצר דהוי מעשה קצירה אמאי לא יהי' רק תולדה

ולמ"ש נחא כי מאחר דהחיוב קצירת עצים משום מחשבתו משוי ל' קצירה שוב אין זה אב דאב הוה עצם חיוב מצד התורה לא המתחדש ע"י מחשבת האדם [וצ"ע מהא דכריתות (ט"ו).

(בדלית המודלית ע"ג תאנה כו' יעו"ש וברבנו גרשום דעכ"פ מבואר שמה שדומה הוי תודה]. ולפי"ז יל"ע בכלאים דכיון דע"י מחשבתו הוי רק תולדה ותליא אם יש תולדות בכלאים עי' מו"ק (ב:) וגם אם עכו"ם חייב על תולדות ואכ"מ בזה] ויש לי בכ"ז אריכות וכתבתי למעכ"ת רק גוף ההערה: [ובהיותי בזה ראיתי בירושלמי כלאים (בפ"א) אהא דשעורין וזונין הוי כלאים וכו' כר"א דתנין תמן המקיים קוצים בכרם קידש כו' יעו"ש ויש להעיר דגם כרבנן י"ל דאתי די"ל דפלוגתתם רק בחיוב מקיים שאינו מעשה רק מחשבה הוא דסברי רבנן שאין זה מחשבה לחיובא אבל בזורע שעושה מעשה י"ל דגם לרבנן מחייב [ועי' בר"י מיגש לב"ב (צד:) דחיוב מקיים משום דמיחשב כזורע ועי' רש"י ע"ז (ס"ד).

(ובפירוש ר"ח מו"ק (ב:) וראה ברמב"ם (פ"ה מכלאים הח"י) דכתב הרואה בכרם עשב שאין דרך בנ"א לזורעו וכו' ע"כ דמשמע ג"כ דרק במקיים לא בזורע ועי' בכס"מ פ"א מכלאים ה"ד ואכ"מ:] ו) ובעיקר הדבר שכתב כ"ת דמרכיב חולין עם קדשים הוי כלאים כמו פסוהמ"ק דש"ס מכות (כב.) (דמשום דחולין וקדשים שני מינים הוי כלאים אם כי ראיתי שהאחרונים דנו מסברא בק"ד וחולין אם הוי כלאים אמנם נראה למאי דאמר בירושלמי חלה (פ"ד ה"ב) תני רב חלפתא בן שאול קב הקדש מצרף אם ה' שני עיסות שאין בכל א' כשיעור ובאמצע ה' מונח מין אחר אינו מצרף אבל אם ה' מונח קב הקדש באמצע מצרף לחיוב חלה] קב חלה אינו מצרף (דאם מונח חלה שהופרשה באמצע שתי עיסות אינו מצרף) ופריך מה בין הקדש ומה בין חלה ומשני הקדש ראוי לפדותו ולחייבו חלה אינו ראוי לפדותה ולאיבה ע"כ ומבואר מזה דאף דבעינן לצירוף שיהי' מינו מ"מ חשיב הקדש מינו משום דבר פדיון הוא וחלה לאו מינו שאין לו פדיון וכן אמר בירושלמי פ"א דערלה שם דסיפקה לזקנה פטור לח"ל פטור להקדש חייב שהוא ראוי לפדותו ולחייבו ע"כ וכן אמר שם בירושלמי (הלכה ב) ולא דמיא הקדש ראוי הוא לפדותו ולחייבו יעו"ש ומבואר מכל זה דהקדש כזה שיש לו פדיון חשיב מינו דחולין אבל דבר שאין לו פדיון אינו נחשב מינו וא"כ נהי דכתב רש"י ז"ל במכות (כ"ב).

(דחולין וקדשים כלאים אבל הלא שם בפסוהמ"ק קאי שזה ההקדש שבו אין לו פדיון דהא גם לאחר פדיון אסורין בגיזה ועבודה כמבואר בבכורות (טו.) (שפיר נחשב ההקדש למין אחר אבל מנ"ל לאסור בהרכבה דאילנות דלא משפחת בהו קדוה"ג שאין אילן ראוי להקרבה ועי' ב"ב (ע"ט).

(וע"כ בקדושת דמים שיש לו פדיון ושוב הרי מפורש דהואיל וראוי לפדותו חשיב מינו וזה פשוט הן דיש ראי' מהא דכריתות (כ"א:) אמר מר מה עוף שאין בו כלאים אף בהמה ת"ל בהמה [הבריתא אמרה דאי הוה כתיב איסור דם גבי עוף הוה אמרי' דבעינן דומי' דעוף שאין בו כלאים] ופריך כלאים דמאי אי כלאים דהרבעה וכלאים דחרישה והתנן ח' ועוף כיוצא בהם יעו"ש וקשה למאי דמבואר דמנחות (ק:) דעוף שנפסל אין לו פדיון וכן הוא במעילה (יב).

(אבל הני עופות כיון דאין מום פוסל בהם אין לעופות פדיון וכתבו תוס' ד"ה אבל דגם מחוסר אבר שפוסל בעופות אין לו פדיון יעו"ש ומפורש בכמה דוכתי בש"ס ומקורו בת"כ פ' ויקרא (חובה פי"ח) והביא אותם אין לעוף פדיון יעו"ש ולפי"ז שפיר עוף יחידי א"א שיהי' כלאים דאף

אם יהי' הקדש ויפסל הרי אין לו פדיון וכולו קודש פסול הוא אבל בהמה יש כלאים בבהמה אחת בפסוהמ"ק שנפדו כהא דרש"י מכות (כב).

(וא"כ מאי פריך כלאים דמאי הא י"ל דהכי קאמר מה עוף יחידי שאין בי כלאים לאפוקי בהמה דיש כלאים בבהמה יחידית. ועיין בערוך לנר שם מ"ש בזה ולזה ה"ל נראה לפי דברי רש"י ז"ל כריתות (כח).

(ד"ה קדושת דמים מדחה כו' וא"ת אין פדיון לעוף ה"מ היכי דנראה להקריב אבל זה לא חלה עליו קדושת מזבח מעולם עכ"ל ומבואר מזה דעוף שאינו קדוש אלא קדושת דמים שפיר יש לו פדיון [ויל"ע מהא דתו"כ בחוקותי (פ"ד) ממעט מדכתיב והעמיד את הבהמה וכו' ואין העופות וכו' וכלי שרת נפדים ע"כ ומשמע דאימעוט מהעמדה ושוב ראוי לתלות בהא דתמורה (לב): אם קדשי בד"ה היו בכלל העמדה והערכה ועי' ראב"דשם ואכ"מ] וא"כ הא כבר ביאר המ"ל (פי"א מכלאים) דלאו דוקא המנהיג בשור פסוהמ"ק לוקה רק כל בהמת חולין בפ"ע ומוקדשין בפ"ע כשהנהיג בידו כלאים יעו"ש ושוב שפיר עוף שהקדישו קדושת דמים ופדה חציו או שהקדיש רק חציו לפי דברי הש"ס עירוכין (ד).

(דבק"ד לא אמרינן פשטה קדושה בכולה ומכש"כ בעוף דגם בקדשי מזבח בעי בתמורה (יא): בעוף מהו יעו"ש ושוב עוף יחידי כזה שמעורב בו חולין וקדשים יש בו תורת כלאים ופריך שפיר והתנן ח"י ועוף כיוצא בהן וממילא דיש כלאים גם בעוף יחידי. ואמנם זה רק אם נימא דגם קדשי דמים הוי אינו מינו דחולין אבל לפי הירושלמי דמה שבידו לפדותו משוי' לי' מינו נסתר זה דהא בעי' לדין כלאים עירוב קדוה"ג עם חולין וזה ליתא בעוף יחידי דהא כשהוא פסוהמ"ק אין לו פדיון והוי כולו קודש פסול בלי שם חולין ואכמ"ל: ו) ודע דלפי האמור בירושלמי דקב חלה אינו מצרף משום דאין לה פדיון ומבואר עוד בירושלמי חלה (פ"ד שם) קב תרומה אינו מצרף ועי' בפ"י מהר"א פולדא דמשום זה דמהני שאלה אינו נחשב מינו כל שאינו בפדי' יעו"ש בטעמו] ולפי זה יומצא דבר מחודש דאף לפי הנ"ל דהמרכוב חולין בהקדש אין בו משום כלאים מ"מ המרכיב תרומה עם חולין יש בו משום כלאים דהא מבואר בזבחים (מ"ו).

(כי גמרינן מעילה חטא חטא מתרומה דומיא דתרומה דקדישה קדוה"ג יעו"ש ומבואר דתרומה יש עלי' דין קדושת הגוף ועי' פסחים (לד): הכא בענבים של תרומה עסקינן דקדושת פה דידהו כקדושת כלי דמיא יעו"ש ומבואר ביותר דתרומה דינה כנתקדם בכלי שרת והיינו משום דאין לה פדיון כיבמות (ע"ג): ודוכתי טובא [ועי' ירושלמי יבמות (פ"ח ה"א) ולא מן התרומה שהוא למד מן הלמד ובש"ק שם] וא"כ שוב כיון דאמר בירושלמי דתרומה חשיבה אינו מינו דחולין א"כ הוי קדש וחול דיש בו משום זורע כלאים כיון שהוא קדש שאין לו פדיון [וכעת נדפס ס' אבני נזר (או"ח ח"ב תפט) וראיתי שכ' בתו"ד בפשיטו דמרכיב תרומה עם חולין הוי כלאים כחולין וקדשים] והנה זה חידוש גדול דהרכבת תרומה בחולין הוי כלאים ולא ראיתי בשום מקום וגם הא"נ לא הביא שום ראי': והי' נראה לומר דלא משכחת כלל חיובא דזריעת כלאים בתרומה.

וזה דהנה מבואר במתני' דכלאים (פ"ח מא) כלאי הכרם אסורין מלזרוע ומלקיים ואסורין בהנאה כלאי זרעים אסורין מלזרוע ומלקיים ומותרין באכילה וכ"ש בהנאה ע"כ ומבואר דיש איסור גברא לזרוע אף במקום שאין הזריעה נאסרת כגון בכלאי זרעים דמותרין מ"מ יש לאו שלא לזרוע אמנם יש לספק בכלאי הכרם דאסורין בהנאה די"ל דהאיסור של הפועל ושל הנפעל אגודין זה בזה וכל שליכא איסור לזרוע אין הזרעים נאסרים וכן להיפוך היכא דאין הזרעים

נאסרים ליכא איסור גברא לזרוע דאף דבכלאי הזרעים אינם אגודין זה בזה היינו משום דכך הוא איסורו שאינן נאסרין ולא תלתה התורה חובת הזרוע באיסור הנזרע אבל כלאי הכרם דבחד קרא כתיבי איסור הזריעה ואיסור הנאה של הנזרע שפיר י"ל דאגודים זה בזה ובמקום שאינו עובר בזריעתו אין הזרעים נאסרים ועי' תוס' חולין (קכ:) ד"ה היכא וכו' אלא אכלאים קאמר כדפי' שאינו זה איסור הבא מאליו שע"י מעשה הזריעה נאסרין הכלאים וגם העבירה הי' בשעת זריעה יעו"ש וכן להיפוך אם אין הזרעים נאסרים ליכא איסור לזרוע.

ועי' פ"ז דכלאים (משנה) מעשה באחד שזרע כרמו בשביעית ובא מעשה לפני ר"ע ואמר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו דבגה"ש לירושלמי שם כתב דמ"מ לוקה הזרע כמפורש במכות (כא:) יש חורש וכו' כלאים בשביעית היינו משום דנאסר עכ"פ אחרי שביעית והוי מקיים באיסור ע"י מעשה הזריעה שבתחלה יעו"ש וכבר דברי האחרונים בהך דמכות והד' עתיקים ואכ"מ.

ומשמע דפשוט לי' דבאופן שאינה נאסרת כלל הזריעה ליכא חיוב על הזרוע דבכלאי הכרם האיסור תנאי החיוב של הזרע: ואמנם בספר יראים עמוד זרעים (סי' קנב) דהביא הא' (דפ' רה"ג) ר' יאשי' אומר אינו חייב עד שיזרע חיטה ושעורה וחרצן במפולת יד וכתב. וכי בעי ר"י תלתא מינים לחייב הזרע אבל הכרם והמלאה נאסרת בלא זריעת שלשה במפולת יד כו' אע"ג דלא מחייב זרע.

אע"ג דתקדש דמפקינן מיני' איסורא כתיב בקרא דמפקינן מיני' חובת הזרוע לא אמרינן הא בהא תליא כו' עכ"ל ומבואר מזה דאינם אגודים זה בזה ויוכל להיות איסור הנאה בהזרעים אף דליכא חיובא לזרוע וכ"ש להיפוך דיש איסור וחיוב על הזרוע אף שאין הזרעים נאסרים דמצינו דוגמתו בכלאי זרעים ושפיר לוקה משום כלאים בשביעית ופשוט ועי' כס"מ פ"ה מכלאים ה"ז בשם הר"ן דכתב בדעת רמב"ם דלא כיראים ועי' כס"מ פ"ח מכלאים פי"ד: ואמנם נראה למאי דאמר בירושלמי כלאים (פ"א הלכה) זרע שני מינים וחלקן גדר ר"י אמר פטור ר"ל אמר חייב.

מודה ר"ל בזרע ע"מ לחלקו גדר שהוא פטור עיי"ש ומבואר מזה דאם בעת השרשה לא יהי' איסור כלאים מצד שחילקן ולא יהי' מעורבין ביחד סובר ר"י דפטור ולר"ל עכ"פ בדעתו בשעת זריעה לחלקן ליכא בזה חיוב זרע כלאים אף דבשעת הזריעה שני מינים הם. וא"כ נראה ברור דאם זה שנסתלק איסור הנאה של הנזרעים הוא מצד הסתלקות שם כלאים שנפרד עירוב השני מינים בזה ליכא חיוב על הזרע דרק אם סיבת היתר של הזרעים מצד דבר אחר גרם לו שהוא שביעית וכה"ג שבזה השם כלאים ישנו כבתחלה רק דאינו אסור אזי שפיר יש איסור לזרוע אף שאינו נאסר בהנאה אבל היכא דסיבת ההיתר הוא הסתלקות הכלאים שאז בעת השרשה אינם שני מינים ונודע זה בעת הזריעה הוי זה כמו זרע ע"מ לחלקן דמאי נ"מ אם מחלקן בגדר או שמאליו נתחלקו ואינן כלאים דאף שאין האיסור תנאי בחובת הזרוע וכמו כלאי זרעים אבל שיהי' נשאר השם כלאים זה הוי תנאי בחובת הזרוע דגם בכלאי זרעים אף שמותרין אבל מ"מ כלאים הם ובעירובין הן וה"נ מעכב שיהי' בעת השרשה מעורבים משני המינים וזה ברור: ולפי זה הא מבואר במנחות (דף ע').

(בעי ר"א שכולת שמרחה בכרי ושתלה וקרא עלי' שם במחובר מהו וכו' או דילמא כיון דשתלה פקע טיבלא מינה א"ל רבנן לאביי א"כ מצינו תרומה במחובר לקרקע יעו"ש ומבואר דמספקא לי' לש"ס אם יש זריעה להפקיע איסור טבל ופשוט לי' דא"כ מצינו תרומה במחובר וע"כ דפקע

טיבלא. ונראה דלפי מסקנא זו דלא מצינו תרומה במחובר וזריעה מפקיע טבלא דה"ה דזריעה מפקעת שם תרומה וקדושתה והטעם י"ל דכמו דמהני זריעה להפקיע טומאה וכן הכשר כמ"ש תוס' חולין (ק"ח:) ד"ה כשם דאילן מלא פירות שנתלש והוכשר וחזר ונטעו דבטל ההכשר כשהשריש יעו"ש והטעם כמו שביאר הק"ס דכשנעשה מחובר פקע מיני' שם אוכל יעו"ש וה"ה דמפקיע קדושת תרומה דג"כ מתנאי קדושתה שיהי' בו תורת אוכל וכמ"ש הרמב"ן ז"ל במלחמות בב"מ פ' המפקיד דאם הבאישה התרומה לא מתפס בה קדושה דבעי' אוכל יעו"ש וא"כ כשנעשה מחובר דבטל שם אוכל פקע קדושת תרומה.

(ועי' שבת (יז:) אמר שמואל אף גידולי תרומה תרומה בו ביום גזרו ובפירש"י שם דגזרי' שמא יזרעה לבטלה מתורת תרומה ועי' במאירי שם ועי' פסחים (לד.) דרק בדבר שזרעו כלה ובירושלמי ביכורים פ"ב ה"ב סוגי' ערוכה בזה ועי' בסוגי' דנדרים (נח).

(ומ"מ י"ל דמה"ת גם גוף התרומה בטלה קדושתה ע"י השרשה שנעשית מחובר לא לבד שהגידולין מותרין] וזה מוכח מראי' זו עצמה דאל"כ עדיין מצינו תרומה במחובר לקרקע כגון שזרע תרומה וע"כ משמע לכאורה דהשרשה מפקיע קדושת תרומה. וא"כ ניחא דלא מצינו בשום מקום איסור הרכבת תרומה עם חולין דהא לא משכחת דממ"נ אם ירכיב חולין בתרומה הא א"א דלא מצינו תרומה במחובר לקרקע וכמנחות (ע) הנ"ל ואם ירכיב תרומה בחולין הא מבואר בפסחים (כה).

(זאת אומרת כלאי הכרם עיקרן נאסרין [בהשרשה] יעו"ש ומבואר דאיסור הזרעים אינו בעת זריעה רק בעת השרשה. וא"כ נהי דחובת הזורע אינו תלוי באיסור הנזרעים דאף במקום שהן מותרים יש איסור לזרוע מ"מ לפי הנ"ל דאם נתפרדו ונסתלקו מתורת כלאים בשעת השרשה שהוא חלות איסורן פטור מיד על הזריעה כגון זורע ע"מ לחלקן גדר א"כ שוב בזה שבעת השרשה תופקע קדושת התרומה ויהי' הכל חולין ולא יהי' כאן שוב שני מינים וזה נודע בעת הזריעה הוי כמו זורע ע"מ לחלקן גדר דפטור דגם בכאן סופו לחלקו דאף דבשעת זריעה הוי כלאים שזה קודש וזה חול מ"מ בעת השרשה יסתלק הכלאים ובכה"ג פטור מיד על הזריעה כן הי' נראה: ח) ובמנחות (ע).

(שם אהא דפשוט דשבולת שמרחה ואח"כ שתלה דפקע טיבלא א"ל רבנן לאביי אם כן מצינו תרומה במחובר לקרקע ותנן לא מצינו תרומה במחובר לקרקע המ' בארו דהכוונה להא דתנן בבכורים (פ"ד מ"ד) ויש בבכורים משא"כ בתרומה שהבכורים נקנין במחובר לקרקע] א"ל כי תניא ההוא לענין אאיחויבי מיתה וחומש אי תליש ואכיל תליש הוא ואי גחין ואכיל בטלה דעתו אצל כל אדם יעו"ש וקשה דלפי תירוצ' הש"ס דלא פקע טיבלא א"כ ודאי דגם הזורע תרומה לא פקע קדושתה (דאין סברא דתרומה תצטרך טפי שם אוכל מטבל בפרט להסוברים דתרומה מצד טבל ואכ"מ) וא"כ יחזר שנתלש ובו פירות לשיטות הסוברים דתרומת זיתים וענבים מה"ת וקרא עליהן שם תרומה אף שלא נגמר מלאכתן דחל דין תרומה כמפריש בשבלין וכהא דב"מ (פח:) בזיתים וענבים דלאו בני גורן יעו"ש ואח"כ נטעו לא פקעה תרומתה א"כ שוב הא בארו דלפי תירוצ' הש"ס דהא דלא מצינו תרומה במחובר מיירי לענין פטור חומש משום דאי גחין ואכיל בטלא דעתו והלא בבכורים תנן דנקנין במחובר ע"כ ג"כ הכוונה דחייב חומש במחובר והלא בטלא דעתו ותי' דבכורים שהם בפירות הוי כדרך לאכול במחובר עי' רש"י סוכה (לז:) ובתבו"ש יעו"ש.

וא"כ שוב נהי דבהבעי' נקטי' שבולת שמרחה דהיינו תבואה הוא משום דביחור עם פירות שתלשו א"א לגמור מלאכתו בעודו ביחור ואם יתלשנו הרי א"א לחזור ולנטעו דנטיעת הפירות הוא עם היחור כמובן וליכא למיבעי' אם יוכל לקרות שם במחובר דהא לא הי' עדיין טיבלא כ"ז שהי' ביחור אבל למסקנא דלא פקע טיבלא א"כ גם תרומה אינה נפקעת וקריאת תרומה מהני אף בלי גמר מלאכה וא"כ קשה דשפיר משכחת גם בתרומה חיוב חומש במחובר ביחור שתלשו עם ענבים וקרא שם תרומה ואח"כ חזר ונטעו ליחור זה ואכיל דחייב דבפירות לא אמרי' בטלא דעתו.

ואמנם לפמ"ש י"ל דהא לפי דברי הירושלמי (חלה פ"ד) דתרומה אינו מינו דחולין א"כ המרכיב תרומה בחולין הוי מרכיב כלאים ותירצתי דכיון דבעת השרשה פקעה תרומה וליכא כלאים פטור מיד על הזריעה דהוי כמו הזורע ע"מ לחלקן גדר וכ"ז לפי צד זה דזריעה מפקעת טיבלא י"ל דה"ה דמפקעת תרומה אבל לפי דחיית הש"ס דלא פקע טיבלא א"כ לא פקעה גם תרומה ושוב עדיין בהשרשה הוי כלאים וממילא יש חיוב כלאים ונאסר לאכלן בעודן הן מחוברים דאף דבזיתים לא יהי' רק כלאי אילנות ומותר באכילה כרמב"ם (פ"א מכלאים ה"ז) וגם אפשר אין דרכו לאכלו רק מליח עי' ברכות (לח:): וע"ז (ל"ט:): ועי' ברכות (ל"ה).

(דזית אקרי כרם מ"מ בענבים הוי כלאי כרם ונאסרין וא"כ ניחא דיחור שנתלש עם ענבים ועשאן תרומה וחזר ונטען הרי הוה מרכיב כלאים דהיחור בעצמו חול והפירות קודש (ובתבואה כגון שבולת יוכל להיות שאין שם חולין אחרים) וממילא נאסור משום כלאים. ושוב ליכא חיוב חומש וכמ"ש רמב"ם (בפ"י מתרומות הי"א) נזיר ששגג ושתה יין של תרומה דאינו משלם החומש יעו"ש כיון דהוי תרומה של איסור ועי' בק"ס שם דמחלק מהא (דהלכה ז שם) דאכל תרומה ביוה"כ חייב חומש דשם נאסר בכל האוכלין אבל בנזיר האוכל שנאסר עליו יעו"ש וה"נ תרומה שנעשית כלאים דהאכל נאסר עליו פטור מחומש וזה דרך פלפול.

ויש לדחות וגם גוף הדבר שיהי' בתרומה וחולין תורת כלאים לא מסתבר ובחי' הארכתי ואכ"מ: (ט) ובעיקר הדבר שכתבתי לדון דזריעה מפקעת קדושת התרומה כמו דאמרי' דמפקעת טיבלא נתיישבתי דאינו ברור דראיתי בשמ"ק שם במנחות (ע) דכתב או דילמא פקע טיבלא ולא להתירה באכילה שהרי גידולים טבל כו' אלא כלומר פקע טיבלא מינה והו"ל כאלו לא טבלא וקרי' בי' ממנו ולא מן המחובר עכ"ל באור כוונתו דהוקשה לו דאיך נימא דהזריקה מפקעת טיבלא והלא גידולי הטבל אסורים באין זרעו כלה ואם הי' נפקע הטבל אמאי יאסרו ועוד מדוע בעי בקרא שם במחובר ולא בעי בלי קריאת שם אם פקע טיבלא ולזה פירש השמ"ק דבעיית הש"ס הי' רק לענין אם מהני קריאת שם במחובר דאף דגזה"כ שאין תורמין במחובר היינו מחובר כזה שלא חל עדיין חובת הפרשה אבל שבולת שמראה ואח"כ שתלה דחל חיוב הפרשה שפיר יכול להפריש גם במחובר וזו הוא דאמר דפקע טיבלא אינו איסור הטבל שזה אינו נפקע ע"י זריעה רק הכוונה שנפקע חובת ההפרשה וכיון דדמי כמו שאין בו חובת הפרשה דאין תורמין במחובר וז"ב: ולפי"ז מבואר מדבריו ז"ל דאין זריעה מועלת להפקיע טבל אף לס"ד וא"כ ה"ה דאינו מפקיע קדושת תרומה, ואף די"ל סברא דתרומה בעי' שיהי' לה שם אוכל ומחובר לאו אוכל מ"מ אין סברא לחלק וגם מגוף הסוגי' דמנחות (ע) שם יש להוכיח כן ואין ברצוני להאריך ובמ"א יתבאר אי"ה: וראיתי ברמב"ם (פי"א מתרומות הכ"ו) שתלה ואח"כ קרא עליו שם ועשאה תרומה ה"ז ספק תרומה הואיל וזרעה שמא פרח הטבל ממנה ונעשית כפירות שעדיין לא נגמרו

אבל אם עשאן תרומה קודם שיזרענה הרי זו תרומה לפיכך אם תלש ממנה ואכל במזיד ח"מ עכ"ד ונראה שיטתו דאף לפי צד זה דמספקא לש"ס דזריעה מפקיע מ"מ בדין תרומה אינו בטל ע"י שמחובר לקרקע דהא דבעי הש"ס אם פקע טבלא אין הענין שזריעה מפקעת האיסור שאין זרועה לאיסורים רק לטומאה והכשר אלא הענין גדר ביטול המירות וכהא דירושלמי ברכות (פ"ה ה"א) תני ר"ה מרבה אדם דגן ותבן ומערים עלי' לפוטרן מן המעשרות וביאר רבנו יונה ז"ל שם דאםאחר מירות חזר ועירב תבן בתבואה מיפטר ממעשר משום דבטל המירות שהוא נקיון התבואה יעו"ש וז"ש רמב"ם ז"ל.

ונעשה כפירות שלא נגמרו דענין המירות שהוא גמר התבואה כדרכה וזה שמחובר אין ע"ז שם גמר ונסתלק ענין המירות והא דלא מצינו. תרומה במחובר לשיטתו היינו חלות שם תרומה אבל מציאות תרומה ישנו במחובר: ולפי"ז שפיר יש דין תרומה גם אחרי ההרכבה דהיינו בשעת השרשה ושפיר הוי כלאים ואף דהגדולים חולין מ"מ בכלאים לא בעינן שהגדולים יאסרו רק שהמינים בעצמם שזרעין יאסרו ע"י עירובם וזה הרי שפיר נשאר אף בעת השרשה כי התרומה אינה נפקעת [אולם לרמב"ם ליכא כלל חיוב כלאים מצד עירוב חולין וקדשים יעו"י פ"ט מכלאים הי"א דביאר סברת הש"ס מכות (כב).

(דהמנהיג בשור פסוהמ"ק לוקה משום דרחמנא קרי' טמאה. וטמאה וטהורה כלאים הם יעו"ש ובמ"ל שם ואכ"מ: י) ודע כי בהקדש אם כי ל"ש לדון תורת הפקעת קדושה ע"י זריעה דרך גידולי הקדש חולין כדתנן בפ"ט דתרומות וברמב"ם (פ"ה ממעילה הי"א) אבל ההקדש עצמו ודאי דאינו נפקע א"כ הקדש בחולין הוי כלאים וכן להיפוך חולין בהקדש אף דיונק מן ההקדש נאסר כרמב"ם (פ"ה ממעילה ה"ו) ובגמ' ב"ב (כו) וכן במעילה (י"ג).

(מ"מ אינו נתהפך להקדש רק תורת חולין עליו ואסור מצד יניקה של ההקדש אבל בעצמותו הרי חולין הוא ועי' ירושלמי (פ"ג דקידושין ה"א) ליידיא מילה אמר לאחר שלשים יום לשייר גיזה ועבודה והוכיח בתשו' רשב"א (ח"ג קכב) דיכול לשייר בהקדש שלא תאסור היניקה יעו"ש והד' עתיקים א"כ ודאי דאין היניקה מהפכת את החולין להקדש אפי' אם לא שייר דלגבי עצמותו הרי תמיד משויר הוא והשויר מהני ליניקה ודו"ק וראה בירושלמי ערלה (פ"א ה"ג) וילקה לפי חשבון יע"ש ומבואר דאין ההיתר נהפך ע"י יניקה דאיסור ואכ"מ: אמנם בפשיטו י"ל טעם בהקדש שלא ילקה עפ"י דברי הגמ' פסחים (כט).

(דהאוכל חמץ של הקדש לא מעל ובארו תו' כריתות (יג): דקדושת דמים פקע הקדשו עי"ז שנעשה אינו ראוי לפדי' והד' עתיקים ובירושלמי פסחים (פ"א ה"ד) גבי חמץ הקדישו אינו מיקדש לפי שאין פודין וכו' יעו"ש ובנו"י ביאר דאף קדושה שחלה בהיתר מ"מ איס"ה מפקיע יעו"ש באורך.

וא"כ לפי הנ"ל דאם בעת השרשה יבוטל הכלאים ליכא חיוב על הזריעה דהוי כמו ע"מ לחלקן גדר ושוב בזה אם יהי' איסור זריעה דכלאים הרי יאסור בהנאה ושוב פקע ההקדש ואין כאן כלאים. ואינו דומה לכל כלאים שאף שחל האיסור נשאר שני מינים.

אבל בזה א"א לחול תורת כלאים דאם חל שוב אינו שני מינים דפקע ההקדש וכחולין הוא ואף דאם מותר שוב הוה הקדש והוי כלאים מ"מ אם נאסור אינו כלאים וא"א ללקות: ולפי"ז יהי' קיל כלאי הכרם מכלאי זרעים דבכלאי. זרעים שמותרין באכילה שפיר יהי' מלקות בזרוע חולין

והקדש דהא לא פקע ההקדש ע"י השרשה ונשאר שני מינים אבל כלאי הכרם דחמיר שנאסר ויפקע ההקדש שוב ליכא כלאים דא"א לאסור דא"כ מותר אולם נראה דגם בכלאי הכרם ילקהו דכמו דאמרי' (בפ"ז דכלאים) דבשביעית אינו נאסור משום דאין אדם אוסר דשא"ש ומפורש במכות (כא:): דלוקה.

ה"ה די"ל דכיון דמין א' הקדש אינו נאסור דאינו כרמך ועי' ירושלמי (פ"א דערלה ה"א) הקדיש ואח"כ נטע פטור. גבי שביעית צריכה [בעי' הוא אם שביעית נוהג בשל הקדש ועי' מ"ל (רפ"א משמיטה)] וא"כ בכלאים ודאי דאינו נאסר אותו מין הקדש ושפיר נשאר ההקדש והוי שני מינים.

ואולם כ"ז לפי הצד דגם ק"ד וחולין כלאים אך לפי דברינו (באות) בכל ענין ליכא כלאים בהרכבת אילנות דהקדש וחולין ואכמ"ל יותר. ובגוף הדבר אם ריעה מפקעת ההקדש ראיתי בשמ"ק זבחים (כ).

(אהא דכתב רש"י ז"ל ד"ה מוכני כו' שיהי' מימיו מחוברין למי המעין ובטלה "לינתן" יעו"ש ומבואר דהשקה דמי כיור מהני לענין פסול לינה אבל מ"מ גוף ההקדש נשאר ואמנם בשמ"ק שם גרים "ובטלה קדושתן" יעו"ש וזה חדש לומר דהשקה מפקיע גוף ההקדש ועי' פסחים (ל"ד:)) דאין זריעה להקדש משום מעלה יעו"ש וזה להפקיע טומאת ההקדש אבל גוף ההקדש גם בלי מעלה אינו נפקע.

ועי' ירושלמי תרומות (פ"ט ה"א) מי חג שנטמאו משיקן ועושה אורי מי חג הי' מי חג מעיקרו כבר נדחו יעו"ש ואם הי' כפקע גוף ההקדש א"כ הוי זה דיחוי מקודש לקדש דהא קדושה חדשה שמקדושה עכשיו לא נדחית וקדושה ראשונה ולא לה בהשקה וכבר כ' בחידושי באורך לבאר דאין דיחוי מקודש לקודש ואכ"מ] ועי' רמב"ם פ"ו מאיסו"מ ובצל"ח פסחים וע"כ דאין השקה לגוף ההקדש.

ואמנם לדברי התוספתא פ"ב דטבול יום (מובא בר"ש שם) חומר באוכלי שאין להם טהרה מטומאתן וביאר הר"ש דמשקין דלא נשתנו חשיב שיש להם טהרה בהשקה אבל חיטין שנזרעו כיון דאשריש כחיטין אחריני חשיבי יעו"ש וזה בירור חילוק בין השקה דהוא בתורת מטהר לבין זריעה שהוא סילוק הטומאה שאין כאן עוד מה שנטמא.

ולפי"ז יש לדון דהשקה אינו מפקיע ההקדש אבל זריעה דאוכלין דהוי כחשי אחריני יפקיע. וכיון דלפי דברי השמ"ק השקה מפקיע הקדש כ"ש זריעה דחיטין ואכ"מ:] יא) ראיתי לכת"ר שכתב דכמו דאמרי' בתמורה (לא, הכל מודים באפרוח ביצת טריפה שמותר דאימת קגביל לכי מסרח כי מסרח עפרא בעלמא הוא יעו"ש ה"נ ולד של זכר קדשים הבא על בהמת חולין אין בו דין קדשים דכיון דזרע האב קדש מסרח הוי זה כעפרא בעלמא ומותר ודחה לפי"ז דברי ס' יהושע שכתב דגם בכה"ג הוי ולדות קדשים למ"ד חוששין לזרע האב יעו"ש עכ"ד הנה בפשיטו הי' נראה דאינו דומה ביצת טריפה לולד הקדש למאי דאמר בתמורה (ל"ד).

(ונשרפין דהקדש אפרן מותר והתניא כל הנשרפין אפרן מותר חוץ מאפר אשרה. ואפר הקדש לעולם אסור כו' קתני מיהא אפר הקדש לעולם אסור אמר רמי בר חמא כגון דנפלה דליקה מאלי' כיון דלא ידיעה מאן דלא הוי אינש דלימיעול דליפוק אפרן לחולין (דאי הדליקה אדם מעל המסיק ונפיק אפר לחולין והני דטעונין שריפה בלא שום מעילה יצא אפרן לחולין כו' והא דקתני אפר

הקדש אסור היכא דליכא מעילה כו' רש"י [יעו"ש בסוגי' ועי' פסחים (כז:) בהא דפריך והלא מעל המסיק יעוש"ה ועי' תוס' מנחות (נב).

(ד"ה ואין מועלין דאפר שלא נעשית מצותה מועלין בהם יעו"ש וא"כ י"ל דשאני ביצת טריפה דכשנעשה כעפר הוי כנבילה מוסרחת ומותרת אבל וולד הקדש אף שנעשה כעפר מ"מ י"ל דלא פקע קדושתו דגם אפר הקדש אסור כ"ז שלא מעל בו אדם: ואולם יש לעיין לפי דברי רש"י ז"ל כריתות (כג).

ד"ה בגסה דמש"ה מועלין בנותר משום דחזי לגבוה דקי"ל אם עלה לא ירד יעו"ש ובתו' כריתות (יג:) ועי' רש"י זבחים (מו) ד"ה הוא דכיון דלית בי' תו צורך גבוה לא קרינן בי' קדשי ה' עיי"ש ומשמע מזה דהיכא דנסתלק הראויות לגבוה בקדוה"ג פקע קדושתו ואף שלא נעשית מצותה מ"מ כיון שאינו ראוי למצותו נפקע קדושתו וכ"פ המ"ל בפ"ה ממעילה דאינו ראוי למצותו הוי כנעשה מצותו שאין מועלין בהם עי' כריתות (ו) וביומא (סא).

(ובמעילה (יא.) יעוש"ה ועי' קידושין (נד).

(גבי כתנות כהונה שבלו ובמהרש"א שם ובשעה"מ פ"ה ממעילה יעוש"ה: וא"כ שוב באפר כזה שנפרד מן הקדשים של קדוה"ג ונעשה אינו ראוי לגבוה י"ל דלית בי' קדושה. ואמנם י"ל דהא בהא תליא דלמ"ד אין חוששין לזרע האב וולד הנולד מזכר קדשים ואמו חולין אינו בכלל ולדות קדשים שפיר פקע לגמרי ההקדש מזרע האב שנעשה פירשא.

אבל למ"ד חוששין לזרע האב א"כ הרי אמרינן דיש בו דין ולדות קדשים להקריב שוב כשדנין לגבי זרע האב אם יש בו ראויות לגבוה שלא יפקע קדושתו שוב אמרי' להיפוך דחשיב ראוי לגבוה משום דראוי להעשות בו וולד דכך הוא סדר גדילתו ויהי' שפיר ראוי לגבוה ולדות קדשים קרבין כתמורה (יז) וממילא לא נסתלק כלל הראויות שלו לגבוה גם בעת שנעשה פירשא ואפרא דאפר כזה שעדיין ראוי לגבוה הקדש הוא: ולפי"ז יש לפלפל במה שדנו האחרונים בולד של זכר קדשים ואמו חולין דיהי' איסור כלאים משום דיש בו חולין וקדשים וכס' רש"י מכות (כב).

(ולפמ"ש אם נימא דהוי כלאים ואינו ראוי להקרבה שוב הרי נאמר בזה דזרע אביו שנעשה אפרא פקע קדושתו ואי דאפר זה ראוי להקרבה לכשיגמר סדר גדילתו ז"א דכשילד ממנו וולד הרי יהי' כלאים ולא יהי' ראוי ושוב מיד שנעשה אפר פקע ראיותו ולא הוי כלל תורת קדשים וליכא כלאים אך אם נימא דכשר להקרבה דחשיב וולד קדשים שוב לא פקע קדושתו ושוב ראוי לפוסלו משום כלאים.

וא"כ ממ"נ אינו ראוי ליקרב בתורת ולדות קדשים דאם כשר הרי כלאים ואם פסול ופקע קדושתו ואינו כלאים שוב הוי רק כשר ליקרב בתורת עצמו אבל לא בתורת ולדות קדשים דזרע האב פקע קדושתו ואכמ"ל במה שיש לפלפל בזה. [ובגוף ההערה כיון כ"ת לדברי הא"נ (יו"ד סי' ע"ה אות ח') שהעיר בהא דבכורות (ז).

(דנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא אסור למאן דאוסר זוז"ג והלא הולד בא מש"ז דהוי כמו נבילה מוסרחת כמ"ש תוס' חולין (ס"ד.) ד"ה שאם יעו"ש ונימא מעפרא קגדיל יעוש"ה: (יב) ונתעורר לי לפי"ז ענין ראוי לבארו דגרסינן בירושלמי ערלה (פ"א ה"ה) ביצת עבודה זרה שנעשה אפרוח ר"ח בשם ר"י איתפלגון חזקי' וכהנא.

כהנא אמר מותרת חזקי' אמר אסור ופריך על דעת' דחזקי' איך אפשר לביצת ע"ז שתעשה אפרוח מה נן קיימין אם כשפחסה אין כאן אפרוח אם כשהכניסה לפנים מן הקנקילין איתא חמי ואלו השתחוה לה לא אסרה מפני שהכניסה לפנים מן הקלקלנין אסרה האי ביצה היאך נאסרה ע"י ע"ז דקי"ל דאין נעשית ע"ז אם לא ע"י תפיסת יד אדם ומאי תפיסת יד שייכא בה אי בשפחסה ששברה לשם ע"ז היאך יכול אח"כ להולד ממנה אפרוח הואיל ונשברה ואי שהכניסה לפנים מן החדר של ע"ז הא אלו השתחוה לא אסרה כ"ש שלא נאסרה ע"י הכניסה לחדר) אמר ר' יודן אבוי דר"מ תפתר שגדר בה ע"ז ע"כ: והנה בקושית הירושלמי דלא משכחת לביצת ע"ז שתעשה אפרוח תמהו רבים דאמאי לא מוקי בחליפי ע"ז דגם חליפי ע"ז אסורין דכל שאתה מהוה ממנו הרי הוא כמוהו ושפיר אסורה כשנעשית אפרוח.

ונראה דהנה צ"ע בטעם כהנא דמתיר ביצת ע"ז שנעשה אפרוח והרי אף דביצת טריפה מותר האפרוח דאימת קגביל לכי קמסרח ונעשה אפרא בעלמא כתמורה (לא.) מ"מ אפר ע"ז אסור הוא כדתנן בתמורה (לד.

(ובע"ז (ל"ד): המקדש בפרש ע"ז אינה מקודשת וראוי ליאסר גם האפרוח הנולד ממנה. וראיתי למר חמיו דכתב הטעם דכיון דבע"ז אין בעלי חיים נאסרין מש"ה כשנעשה אפרוח ונעשה בע"ז חפקע ממנו דין ע"ז יעו"ש [ובגוף הדבר עי' בפ"מ לירושלמי ע"ז (פ"ג ה"ה) השתחוה לביצה חזקי' אמר לא אסרה ר"י אמר אסרה דמפרש דפליגי אם הוי כבע"ז כיון שנולד.

ממנו אפרוח יעו"ש] וא"כ ניחא דלא מוקי בחליפי ע"ז דהא מבואר בע"ז (סב:) יהב לי' חיטי באגרא כו' זיל קלינהו וקברינהו יעו"ש דחליפי ע"ז אפרן אסור והנה בע"ז (נד:) אעפ"י שאמרו המשתחוה לבעלי חיים לא אסרין עשאן חליפין לע"ז אסרין יעו"ש ומבואר דחליפי ע"ז שפיר חל איסורן גם בבע"ז.

וא"כ בכה"ג גם לכהנא יאסור ביצת ע"ז שנעשה אפרוח כיון דאפרו אסור ואף דנעשה בע"ז חל הא בחליפין גם בע"ז אסורין. וע"כ מוקי לה בע"ז עצמה וזה פשוט: וראיתי בירושלמי ע"ז (פ"א ה"ד) ר"א בשם ר"י החליף בהמה בע"ז אסורה רב חסדא בעי אלו השתחוה לה לא אסרה מפני שהחליף בהמה בע"ז אסרה ע"כ והנה סברת רב חסדא הוא קושיא לזה דאמרין דחליפי ע"ז אסור גם בבעלי חיים דאיך יהי' טפל חמיר מן העיקר וכיון דכל איסור חליפין מצד איסור של הע"ז איך יהי' חמיר מע"ז עצמה שאינה חל איסורה על בעל חיים.

ונראה די"ל טעם דאיך מ"ד דאוסר חליפי ע"ז בבעלי חיים. דהנה בירושלמי שבת פ"ט ה"א רבי בא בשם רב המשתחוה לבית אסרו לאילן לא אסרו ופריך והא תנינן שלש אשרות הן ומשני תפתר שנשתחוה לזמורה ואח"כ נטעה ע"כ ומבואר דאין איסור ע"ז חל במחובר וגם בתליש ולבסוף חברו כשהשריש בקרקע דחשיב כמחובר מעיקרו וכמ"ש תוס' חולין (טז).

(ד"ה לענין ע"ש. מ"מ אם חל איסור ע"ז בתליש לא פקע אף שנעשה מחובר ונראה מזה דאין הענין דמחובר אינו נאסור בע"ז משום דאין מחובר תופס איסור דע"ז דא"כ אף שחל איסורו בתלוש הי' נפקע כשנעשה מחובר רק הענין דא"א להתחיל לחול שם ע"ז במה שהוא מחובר אבל האיסור של ע"ז לא בתורת התחלת חלות שמו שפיר יכול להיות גם במחובר ולכן שפיר כשתלש זמורה ונטעה נשאר באיסור ע"ז: ולפי"ז י"ל כן גם בבעלי חיים דהענין שאין יכול להתחיל לחול שם הע"ז על בעלי חיים אבל האיסור יכול להיות נתפס גם בבע"ז.

וא"כ י"ל הטעם דחליפי ע"ז חיילי על בעלי חיים ולא הוי טפל חמיר מן העיקר עפ"י דברי הגמ' בב"מ (נד:) גופא אריב"ל על הקדש ראשון מוסיף חומש ועל הקדש שני אינו מוסיף חומש אמר רבא מ"ט דריב"ל אמר קרא ואם המקדיש יגאל את ביתו המקדיש ולא המתפס [המתפס זה תחת הראשון שהשני נתפס בקדושה של אחר ולא מחמת עצמה באה לו רש"י] ע"כ.

ומבואר מזה דכשמחלל הקדש על אחר לא אמרינן דכיון דחפץ זה הנחלף לא ה' מעולם בקדושה יהי' זה מיחשב הקדש חדש לגבי החפץ רק דאמרי' דכיון דעצם הקדושה הוא מכח התפשטות קדושה של חפץ הראשון הוי זה רק התפשטות איסור הראשון לא התחלת חלות וכיון דשם הקדושה אינו חדשה לא משגחינן במה שהוא חדש לגבי חפץ הנחלף [ועי' ר"ן מגילה ר"פ בני העיר דבהכ"נ שמכרוה].

הדמים דהוי קדושה שני' קלושין מקדושה ראשונה דהוי כלקוח בכסף מעשר יעו"ש ותבין] ועי' ר"ה (ה:) חליפי עולה ושלמים כו' סד"א הואיל ומכח קמא קאתו כמאן דעברו עליה ג' רגלים דמי קמ"ל ע"ש. ומבואר דחליפין אינו דבר חדש רק התפשטות הראשון ומש"ה ס"ד דיצטרף לג' רגלים.

ועי' תמורה (ט:) הומם וחיללו על אחר מהו שיחזור וימיר כו' בגוף אחר אע"ג דקדיש אותה קדושה חוזר ומימר או דילמא כל דבאותה קדושה אינו חוזר ומימר יעו"ש בסוגי'. ומבואר דספק הש"ס אם דנין על הגוף דהוי גוף חדש, או על ההקדש שאינו חדש רק התפשטות הראשון: ולפי"ז י"ל גם בהא דחליפי ע"ז דאף דלגבי החפץ הוי זה חלות חדש שהרי זה החפץ לא ה' עליו שום איסור מ"מ כיון דלגבי שם עצם האיסור ע"ז כל איסורו משום התפשטות הראשון אין זה מיחשב חלות חדש כי אותו איסור עצמו שה' בע"ז נתפס גם על חליפיו וזה י"ל סברת ר"י דאוסר חליפי ע"ז בבע"ח אף דאלו השתחוה לה לא אסרה דשאני השתחוה שהוא חלות השם ע"ז בתחלה זה א"א להיות בבע"ח אבל חליפין דאף דלגבי החפץ הנחלף הוי חלות חדש אבל מ"מ ענין האיסור הוא רק מכח התפסת והתפשטות איסור הראשון וכנ"ל שפיר בכה"ג נאסור גם בבע"ח דאין זה טפל חמיר מן העיקר דגם בעיקר גופי' בכה"ג שאינו התחלת חלות שם ע"ז תופס איסורו בבע"ח ובחליפין הרי לעולם כן אינן התחלת חלות רק התפסת איסור הראשון: ואמנם סברת ר"ח כעין סברת הגמ' בב"מ (נד) חומש כתחלת הקדש דמי ופירש"י ז"ל שהרי מאליו ניתוסף ולא נתפס תחת הראשון יעו"ש ואינו דומה לקרן שנתחלל הקדש הראשון עליו ונמשך קדושת הראשון עליו אבל חומש שלא ניתן תחת הראשון ומאליו הוא נתפוס הוי כהקדש ראשון.

וה"נ סובר ר"ח דכיון דבע"ז הראשון באיסורו עומד הוי זה כמאליו נתפס שהרי לא נתחלל הראשון [ועי' תורי"ד ע"ז (נד:) דזה החילוק בין הקדש לע"ז דהקדש תופס דמיו ויוצא לחולין וע"ז תופס דמיו ונשארו באיסורם ועי' ע"ז (סב.) ואכ"מ].

ולכן סובר דחשיבי חליפין חלות שם חדש ואינו חל על בע"ח כמו שע"ז עצמה בחלות שם חדש אינו חל על בע"ח וזה פשוט ובחידושי ביררתי ענין זה דחליפי ע"ז אם הוא המשכת איסור הראשון של הע"ז או דהוי איסורה מעצמו מגזה"כ מכמה דוכתי ואכמ"ל: ולפי זה נחזי דלפי דברינו בטעם הירושלמי דלא מוקי הא דביצת ע"ז שנעשה אפרוח בחליפי ע"ז משום דבזה גם לכהנא נאסור האפרוח דחליפי ע"ז אסורין גם בבע"ח.

ולפמ"ש הלא לסברת כהנא דביצת ע"ז, שנעשה אפרוח מותר משום דנעשה בע"ח א"כ סובר דאף שחל איסור ע"ז ואינו חלות חדש מ"מ אינו תופס איסורו כשהוא בע"ח. ושוב ממילא לדידי' אית לן למימר דחליפי ע"ז בבע"ח מותרים וכסברת ר"ח בירושלמי דאלו השתחוה לא אסרה החליפה אסרה בתמי' דהא גם חליפין הללו אף שאינו חלות חדש מ"מ א"א לתפוס איסור בבע"ח אף שכבר חל ולא יהי' חמירי חליפין שהוא דבר חדש לגבי החפץ מגוף ע"ז שאינו תופס איסורו בבע"ח וא"כ נסתר התירוץ דבאליפי ע"ז בע"ח אסורים דז"א דהא בהא תלי' ולסברת כהנא שפיר מותרים ובחידושי כתבתי באורך ליישב וכתבתי בכאן רק להעיר: יג) ובעיקר הדבר אם איסור ע"ז נפקע היכא דכבר חל ע"ז שנעשה בע"ח יל"ע עוד מהא דע"ז (כ"ט:) והחומץ של נכרי שהי' יין מתחלתו דפריך פשיטא משום דאחמיץ פקע לי' איסורא וכן בסמוך שם אר"ע שנינו יין מבושל שהי' מתחלתו יין אסור ופריך פשיטא משום דאי בשל פקע לי' איסורא יעו"ש ומבואר דאף במה דאינו חל איסור ע"ז מ"מ לאחר החלות אינו נפקע [ועי' שו"ת הרי"מ ז"ל שהתעורר בהא דע"ז (כ"ט:) מדם שבשלו דאף דחל האיסור מותר והניח בקושיא יעו"ש ואולי החילוק דאיסור דם הרי אין סופו אסור משום מעשה שבתחלתו רק בכל עת חלות איסור התורה עליו ומש"ה כיון דבעי' שיהי' בו תנאי דראוי לכפרה כמנחות (כא).

(שפיר בעינן שיהי' לו ראויות זה תמיד ולא מהני מה שהי' ראוי בתחלה דאין התחלה אוסרו על להבא שאינו מעשה האיסור רק הוא עצם איסור בכל רגע ורגע. אבל ביי"נ דמעשה הניסוך אוסרו הא דבעי' ראוי לגבוה הוא בעת הניסוך וכשהי' ראוי אז מעשה זו אוסרו על להבא אף שנעשה אינו ראוי ואכ"מ בזה) ובחידושי הארכתי לחלק בין מחובר דאמר בירושלמי שבת דאינו נפקע איסור ע"ז לבין בעלי חיים לפי הנ"ל דסברת כהנא דניתר האפרוח ופקע איסור הע"ז (דנדחק מר חמיו בזה) וכתבתי דזה תליא אם הא דמחובר ובע"ח אינן נאסרין אם הוא בתורת מתיר איסור ע"ז עי"ז שמחוברין וחיים או דאינו מתיר כלל רק הוא תנאי בחלות האיסור דבכה"ג אינו מתחיל האיסור לחול ואלו הי' חל אין המחובר ובע"ח מתירו כלל [ועי' תוס' חולין (קכ"ח).

(ד"ה בהמה מהו שתעשה יד לאבר תימא מאי קאמיבעי' לי' אי משום דבהמה בחייה לאו בת קבולי טומאה היא כל ידות שבעולם נמי לא מקבלי טומאה כו' וי"ל דלא דמי לשאר ידות דמאי דאינן מקבלין טומאה משום שאינם אוכל אבל בבע"ח כי נמי הוי אוכל כגון ב"פ איכא למ"ד דלא מק"ט ע"כ ומבואר דידות הטהורים בעצם היינו שאינו מתחילה דין טומאה אבל בע"ח הטהורים הוא בתורת מפקיע הטומאה ואף שהתחיל שם ודין הטומאה מ"מ עי"ז שהוא בע"ח חיותו מטהרו ואכ"מ בבירור ד"ז] וה"נ י"ל באיסור ע"ז ועי' חולין (קכח).

(שם הרי אמרו המשתחוה לחצי דלעת אסרו בעי רבי ירמי' מהו שתעשה יד לחברתה ובתוס' שם ד"ה הרי וכו' ואין לומר דבדלעת מחוברת איירי והחצי טמא בטומאת ע"ז] וקא מיבעי לי' אי הוה יד אידך להוציא כיון שהוא מחובר כו' אמאי נקיט דלעת כו' יעו"ש והיינו דזה שהוא מחובר אינו הפקעת איסור ע"ז בתורת מתיר ומפקיע רק שהוא תנאי בגוף החלות א"כ ליכא למיבעי כן דכל ידות הרי אינן טמאין ומכניסות ומוציאות כס' תוס' הנ"ל ועי' ברמב"ם (פ"ח מעכו"ם ה"ג) ובמ"ל (פ"ו מאה"ט) יעו"ש.

ולפי"ז יהי' מוכח מהירושלמי דבעלי חיים דמותרין בע"ז הוא בגדר מתיר האיסור ע"ז ומש"ה אף שכבר חל מפקיעו אבל מחובר הוא רק שאינו נאסר אבל אינו מתיר וכיון שחל האיסור שוב לא פקע והרבתי להעיר מכמה דוכתי בזה ואכ"מ: וראה בע"ז (נד:) כי אתא רב דימי אר"י אעפ"י

שאמרו המשתחוה לקרקע עולם לא אסרה חפר בה בורות שיחין ומערות אסרה כי אתא ר"ש בר"י אמר ר"י אעפ"י שאמרו המשתחוה לבעלי חיים לא אסרן החליפין אסרן והקשתי לפי דברי הירושלמי ע"ז פ"ה ה"א לענין שכר פעולה ביין נסך דאסור משום דהוי כעין חליפי ע"ז "נתן לו קרקע בשכרו מהו" [אם קרקע אסור ביי"נ] בכל אתר את אמר אין קרקע נאסר וכא נאסר יעו"ש ומבואר דחליפי ע"ז ממש אסור בקרקע.

וביי"נ הוא דמיבעי לי' אם דינו כגוף ע"ז שאין קרקע נאסר או כחליפין ועי' בפנ"מ שם. וא"כ למאי זה נקיט הדין דחליפין אסורין בבע"ח ושבוך קרקע דעסיק בה: אולם למ"ש נחא כי בקרקע דלכ"ע אינו מפקיע ומתיר איסור הע"ז וע"ז שנעשית מחובר נשארה באיסורה וכהא דירושלמי שבת דזמורה שנטעה דאסורה וא"כ ודאי דחליפין אסורין בקרקע שהרי אין זה טפל חמיר מן העיקר דגם הע"ז גופה נתפס איסורה בקרקע כל, שאינו התחלות חלות שם ע"ז ובחליפין דלעולם כן הוא שאינו התחלות חלות האיסור ודאי נאסר גם קרקע.

ולזה אשמעי' דגם בעלי חיים דסובר כהנא בירושלמי ערלה דכשנעשה בע"ח מפקיע מידי איסור ע"ז דמ"מ סובר ר"י דחליפין שאינו חלות חדש דתופס איסור ע"ז אף הוא בע"ח וכתבתי זה רק להעיר למעכ"ת כי בחידושי נתבארו הענינים: יד) ובירושלמי ערלה (פ"א) שם. ביצת הקדש שנעשה אפרוח אר"י פליגי בה כהנא ורבי יוחנן כהנא אמר אסורה ור"י אמר מותרת וראיתי בהגהת י"א ליו"ד סי' פ"ו סעי' ז' דטעם מ"ד דאסורה באינו דומה לאפרוח ביצת טריפה דאמרין דמטפרא קגדיל משום דאפר הקדש אסור וה"ה ביצת ע"ז דאסור יעו"ש וחידוש שלא הזכיר דכהנא עצמו מתיר ביצת ע"ז שנעשה אפרוח אף דאפר ע"ז ג"כ אסור וע"כ הטעם כנ"ל דע"ז דאינו אסור בב"ח נותר עי"ז משא"כ הקדש דאסור גם בבע"ח]: אמנם בגוף טעם דכהנא דמתיר ביצת ע"ז שנעשית אפרוח ואוסר ביצת הקדש שנעשה אפרוח.

לכאורה ה' נראה למאי דאמר בע"ז (מו:): בעי רמי בר חמא המשתחוה לקמת חיטים מהו למנחות יש שינוי בנעבד או אין שינוי בנעבד יש שינוי בנעבד דלא מיתסר לגבוה אלא בעיני' אבל היכי דאשתני שפיר דמי ואית דגרסי המשתחוה לחיטין קמחן מהו למנחות כו' דכיון דתלוש ניהו נאסרו בהנאה להדיוט כו' מאי מהני להו שינוי רש"י] אמר מר זוטרא ברי' דר"נ ת"ש כל האסורין לגבי מזבח ולדותיהן מותרין וכו' אבל עיברו ולבסוף נרבעו דברי הכל אסור הנה דאין שינוי בנעבד] וכו' הכי השתא התם מעיקרא בהמה והשתא בהמה דשא הוא דאחיזא באפה הכא מעיקרא חיטי והשתא קמחא ע"כ ומבואר דמיבעי לי' לש"ס בשינוי גמור אם יש שינוי בנעבד להתיר איסורו לגבוה ולאית ספרים דגרסי שברש"י הבעי' הוא להתיר גם להדיוט [ועי' תורי"ד שם דגריס ג"כ המשתחוה לחיטים תלושים יעו"ש טעמו] ושינוי דולדות אינו שינוי גמור יעו"ש: והנה טעם הדבר דשינוי מתיר הוא משום דהוי כפנים חדשות וכס' הש"ס בעירובין (כ"ד).

(פנים חדשות באו לכאן ובכמה דוכתי בש"ס וראיתי מקשים בהא דכתב הרמב"ם (פ"א מכה"מ הי"ג) גבי כלי שרת ואם נשברו מתוך אותם ועושה אותם כלי אחר ואין קדושתן מסתלקת מהם לעולם ע"כ וביאר המ"ל בפ"ה ממעילה הי"ד דגם לאחר שתקנן נשארו בקדושתם יעו"ש ואמאי לא נימא פנים חדשות באו לכאן וכהא דב"ק (צו:): יעו"ש ועיין בתשו' חות יאיר (סי' קס"ב) שהתיר אם היתכו כלי בהכנס משום דפנים חדשות הוא יעו"ש.

ובפשיטו נראה דלכאורה למאי דאמר במעילה (י) מועלין בהם משהוקדשו קדושת פה בעלמא] קדשו בכלי הוכשר ליפסל בטבו"י ובמחו"כ ובלינה [דנעשה קדוה"ג] יעו"ש. ומבואר דבתחלה

הי' רק קדושת דמים ואח"כ נעשה קדוה"ג ולכאורה ענין קדוה"ג הוי רק תוספת על קדושת דמים שהי' בתחלה אבל מ"מ נשאר גם קדושת דמים דבמאי פקע ואולם מהא דב"ק (עז) מעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דראובן ובתוס' שם (דף עט) ד"ה גנב דהמקדיש לבד"ה חשיב כמו מכירה יעו"ש מוכח דקדוה"ג לית בו דין קדושת דמים כלל אף שגם הדמים נקנין לגבוה וכן משמע מהא דזבחים (מו).

(ומעילה (יא.) דאין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו וביאר רש"י ז"ל דכיון דאינו ראוי לגבוה פקע קדושתו יעו"ש והרי בקדושת דמים לא שייך נעשה מצותו שהרי ענין הקדושה משום הקנין דהקדש וזה לא נפקע ע"י עשיית המצוה (ויש לדון לפי"ז בהא דקידושין (נד) גבי כתנות כהונה ושבלו דמועלין ובמהרש"א ובמ"ל פ"ה ממעילה יעו"ש] וא"כ בכל קדוה"ג אף שנעשה מצותו יאסור משום ק"ד שבו וע"כ דליכא כלל ק"ד.

והטעם עפ"י דברי הגמ' מעילה (טו.) (קדשים שמתו יצאו מידי מעילה ד"ת ופריך במאי אי נימא בקדשי בד"ה לא יהי' אלא הקדש אשפה למזבח מי לא קדיש ובתוס' שם ד"ה ואפי' כו' הקשו מי דמי אשפה ראויין לפדות אבל האי לאו בר פדיון ותל' דמיירי שהעמידו מחיים ובר פדיון הוא יעו"ש ומבואר דק"ד שאינו ראוי לפדיון אינו קדוש ועי' פסחים (כט).

(ובירושלמי פ"ב דפסחים יעו"ש ולכן קדוה"ג שאינו ראוי לפדיון גם ק"ד אין בו ועי' רש"י מעילה (יט:) ד"ה אין כו' דקדושת הגוף הוא ולא קדושת דמים דלאו לפדי' קיימא כו' יעו"ש ופשוט: ונראה דזה רק בקדוה"ג שאין לו פדיון כנתקדש בכלי וכה"ג עי' מעילה (יט:) שם שפיר פקע תורת ק"ד אבל כלי שרת עצמן דמה"ת יש להם פדיון וכמ"ש תוס' מנחות (ק:) ד"ה וכלי שרת יעו"ש שפיר אף דהוי קדוה"ג מ"מ כיון דבא מתרומת הלשכה ככתובות (קו).

(שפיר יש בו דין ק"ד ג"כ. וא"כ ניחא דלא שייך להתיר מצד שינוי רק באיסור או קדושה שמפאת דין התורה אמרינן דכשנשתנה ואינו אותו דבר נותר דזה לא נאסר.

אבל קדושת דמים שהוא גדר קנין ממון של גבוה ועי' קצוה"ח סי' ר' אינו נפקע ע"י שינוי דאטא קנין ממון פקע ע"י שינוי וכיון דנשאר ממון הקדש נשאר באיסורו ומש"ה אין כלי שרת שהוא ק"ד נותר ע"י פנים חדשות ויש לי בזה אריכות דברים ואכ"מ: ולפי"ז י"ל טעמא דמ"ד דמתיר ביצת ע"ז שנעשה אפרוח משום דסובר דשינוי מועיל לנעבד וסובר דזה עדיף מהא דחטיט' ונעשו קמח דע"ז (מו:) דבעי אם יש שינוי דעכ"פ הרי נשתנה לדבר האסור שגם קמח הנעבד נאסר אבל ביצה שנעשה אפרוח דשינוי גמור הוא ונשתנה לדבר המותר דאפרוח שהוא בע"ח לא יאסר שפיר שינוי כזו מתירו ואף דנימא דבשאר אסורים לא מהני שינוי היינו משום דלא נאסר ע"י פעולה אבל בנעבד שפעולתו אוסרתו הרי זה לא נעבד ועי' בחק יעקב סי' תס"ז דשינוי לדבר המותר מתיר יעו"ש.

וכ"ז באיסור ע"ז אבל באיסור הקדש דהוי משום קנין גבוה דלא מהני פנים חדשות להפקיע הקנין נשאר באיסורו ואכמ"ל במה שיל"ע בזה (ועי' רמב"ם פ"ו מאיסור"מ ה"ד דכתב דכל"ש אין לו פדיון משום דאינו בהעמדה יעו"ש ומשמע דהוי מה"ת ואכ"מ:] טו) ובעיקר דברי הירושלמי בערלה (פ"א ה"ה) ביצת הקדש שנעשה אפרוח דכהנא אמר אסורה ור"י אמר מותרת יש להתבונן מהא דמעילה (יב) במתני' חלב המוקדשין ובצי תורין לא נהנין ולא מועלין בד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי בד"ה הקדש תרנגולת מועלין בה ובביצתה [בק"מ הואיל וחלב ובצים

אינן ראויין למזבח אין מועלין בהם אבל בקדשי בד"ה דכולן ראויין לבדק הבית מועלין בהם רש"י] ולפי"ז במאי מיירי הירושלמי אם בבצת קדשי בדק הבית שנעשה אפרוח מ"ט דמאן דמתיר הא מועלין בהביצה ואמאי לא ימעלו בהאפרוח דנהי דמעפרא קגדיל הא גם עפר בד"ה אסור דלא יהי' אלא הקדיש אשפה כמעילה (טו).

(ג) ושם (יב.) ובכמה דוכתי א"כ מ"ט דמאן דאסר ואמאי חמיר האפרוח יותר מהביצה שנוצר ממנה ועיי"ש בירושלמי דמשמע דיש איסור תורה בזה: ולכאורה יתכן כמו דס"ל למ"ד ולדות קדשים בהויתן הן קדושים בש"ס תמורה (י"א).

(וזבחים (קי"ד.) דבמעז אמו הולד חולין ומ"מ כשנולד חל עליו קדושת אמו.

ואידך מ"ד ס"ל דגם במעז אמו חל עליו קדושה ויתכן דבבצים שנעשו אפרוח הוי כעין ולדות קדשים ולכ"ע בהויתן הן קדושים דכיון דכבר נפרד מן האם ואינן במעז' כדרך ולדות בהמה לכ"ע הבצים חולין מה"ת ומש"ה ביצי תורין דק"מ לא מועלין בהם וכשנולד האפרוח אזי בהויתו קדיש ושפיר מיירי הירושלמי בביצי קדשי מזבח דאין מועלין בהם וכשנעשה אפרוח חל עליו קדושה: ואולם יקשה לפי"ז במשנתנו דביצי תורין של קדשי מזבח דאין מועלין בהם ופירש"י ז"ל משום דאינו ראוי לגבוה והלא ראויין לגבוה אם יעשו אפרוח ואף דעכשיו אינן ראויין אבל יש בהם ראויות לאחר זמן וכיוצא בזה פליגי ר"ש ורבנן במעילה (י"ב).

(במשנה ר"ש אומר תורים שלא הגיע זמנן מועלין בהם ובגמ' בשלמא ר"ש כדחני טעמא שהי' ר"ש אומר כל שראוי לבא לאחר זמן והקדישו בתוך זמנו הרי הוא בל"ת כו' [וה"נ תורים שהקדישו קודם זמנם הואיל ויהי' ראויים לאחר מכאן השתא נמי אית בהו מעילה רש"י] יעו"ש ואין סברא לחלק דשם זמנו של הראויות ברור משא"כ בכאן מי ימר שהביצה תעשה אפרוח דז"א דשם גרע שאין התחלה לקדושה שבשעתו מחו"ז משא"כ בבצים דהוי גידולי הקדש והטעם דאין מועלין מבואר בתמורה (ל"א:) ואפילו למ"ד מועלין בגידולי מזבח ה"מ גידולין דחזי למזבח אבל גידולין דלא חזי למזבח אין מועלין בהם ופירש"י ז"ל גידולין דחזי למזבח כגון ולדות קדשים יעו"ש ה"א"כ הלא גם בצים הוי גידולין דחזי למזבח ואית לן למימר דתשאר בהם קדושת אמם דראוין לגבוה וכשיעשה אפרוח ואין זה חלות קדושה חדשה שפיר אית לן למימר דמהני ראויות דלאחר זמן אף שאינו עתיד לבא בודאי: ובגוף הענין אני נבון טובא לומר באפרוח ביצת הקדש דין ולדות קדשים דבהויתן קדושים ולא יהי' צריך הקדש מחדש רק יקרב לגבי מזבח מפאת קדושת הביצה דלפי דברי תוס' בתמורה (ל"א:) קדושת ולדי קדשים ילפינן מקרא ומנ"ל ריבוי דחזי להקרבה: ומצאתי בזה דברים חדשים בפירוש הראב"ד לתו"כ (פ' ויקרא פרשה י"א פ"כ) אהא דאי' בת"כ שם הקדיש תרנגולת למזבח מועלים בה ובביצתה (משום דאינו ראוי למזבח והוי רק ק"ד] יכול אפי' הקדיש תורים למזבח (שהן קדשי מזבח) יהי' מועלין בביציהם כו' ת"ל מקדשי ה' מועט וכתב הראב"ד ז"ל שהמקדיש תורים קדושת הגוף אין מועלין בביציהן מתחזי לי דוקא כשהיו ביצים נגמרות במעיהן בשעת הקדשן שאין קדושת הגוף חלה עליהן אבל לא היו נגמרות ואח"כ נגמרו וילדו זכר הוכשרו למזבח אגב אמם וחלה עליהם קדושת הגוף וכבר היו בני מעילה הלכך אפי' נולדו לאחר מכאן מועלין בהם שהם כטלה ונעשה איל עכ"ל הנה הדברים הם קלורין לעינים דאפרוח ביצת קדשים יש בו תורת ולדות קדשים והוכשר למזבח אגב אמו.

ולכאורה תימה לפי"ז מהירושלמי פ"א דערלה הנ"ל דכהנא מתיר אפרוח שנעשה מביצת הקדש והלא האפרוח קדוש הוא: ויש לפרש בדברי הראב"ד ז"ל שני פירושים בהא דכתב הוכשרו למזבח אגב אמם וחלה עליהן קדושת הגוף וכבר היו בני מעילה דיש לפרש דהיו בני מעילה קודם שנעשו ביצים שנגמרו דאזי היו דבר אחד עם אמם והיו בני מעילה אבל משנגמרו אין מעילה בבצים עצמן ומשום דכיון דאין ראויין לגבוה לית בהו מעילה ואף דכשנעשו אפרוחין ונעשו ראויין לגבוה להקרבה הדרא המעילה שהי' עליהן מקודם שנגמרו וכלשון הראב"ד ז"ל משום דכבר היו בני מעילה.

ולכן ניהא משנתינו במעילה (י"ב:) דביצי תורין של קדשי מזבח אין מועלין בהם ולא מחלקינן בין אם היו נגמרות בשעת ההקדש דאזי אין קדושה חלה עליהן שאינן ראויין לגבוה וכעין דאמר בתמורה (י"א.) (שם כ"ה:) בהפריש מעוברת למ"ד שיירו משויר דהולד חולין כן בזה לכ"ע הבצים שהיו גמורות חולין הם.

אבל אם לא היו נגמרות ואח"כ נגמרו משהקדישן שפיר יש עליהן קדושת אמם. דז"א דלענין הבצים עצמם לעולם דינן שוה שאין בהם מעילה אף אם לא היו נגמרות בשעת ההקדש רק החילוק לענין אפרוח שנוצר ממנו דכשלא היו נגמרות חל עליהן קדושת הגוף לענין האפרוח כולדות קדשים למ"ד במעי אמם חולין ובהויתן קדושתן.

אבל הן עצמן לאו בני מעילה. ויש לפרש לשון ראב"ד ז"ל כפשוטו דאם הקדישן קודם שנגמרו חל עליהן קדושת הגוף דחשיב שיש בהם ראיות לגבוה משום דאם יולד מהם אפרוח יהי' ראוי לגבוה ואף שעדיין לא נעשה עפרא ואינן עומדים לזה מ"מ כיון דיש בהם צד ראויות לגבוה מועלין בבצים עצמן אף לכשנגמרו.

והסברא נותנת כן דלא פקע מעילתן באמצע דכיון דקודם שנגמרו והי' דבר אחד עם המעילה ואח"כ כשנעשה אפרוח ג"כ יש בו מעילה לא מסתבר שנאמר דאחר שפקע מעילתו באמצע תחזור וכעין לשון הגמ' מנחות (ק"ב.) (לבתר דפקע קדושת' במאי הדרא רכבא עלה יעו"ש.

ומתני' דאין מועלין בבצים היינו שהקדישן כשהן גמירות דאינו חל עליהם קדושת הגוף וכמ"ש הראב"ד ז"ל ונחזי דלפי הכוונה הא' דאם נגמרו פקעה המעילה מהבצים עצמן יש לפרש הירושלמי דמיירי בבצי קדוה"ג שהוקדשו קודם שנגמרו וחלה עליהן קדוה"ג ופליגי כהנא ור"י בהכי דכהנא דמתיר האפרוח ס"ל דאף דבמעי אמם הי' עליהן קדוה"ג מ"מ מכיון דפקע מעילתן לאחר שנפרדו מאמן ואינו ראוי שוב אגב אמו למזבח אמרינן דכיון דנפקע המעילה מהבצים כשנגמרו שוב לא הדר רכיב עליהו מעילה על האפרוחים.

ומאן דאסר ס"ל דכיון דבתחלה הי' עליהם מעילה משעה שהי' ראוי אגב אמו שפיר הדר רכיב עלי' קדושה כשהדר איחזי לגבוה וראב"ד ז"ל סובר כר"י בירושלמי דאוסר האפרוח. ולפי הכוונה בדברי ראב"ד ז"ל דאם הקדישן קודם שנגמרו נמשך קדושתן ואינו נפקע באמצע כשנגמרו ומשום דזה עצמו חשיב ראוי לגבוה מה שיהי' ראוי כשנעשה אפרוח צריך לפרש הירושלמי דבבצים שהקדישן משנגמרו מיירי דלית בהו מעילה מה"ת רק מדרבנן ופליגי על האפרוח הנולד אם אסור מדרבנן או מותר לגמרי אבל בבצים שיש בהם מעילה לכ"ע אינו נותר עי"ז שנעשה אפרוח דאדרבה הרי כל איסור מעילתן קודם שנעשו אפר הוא משום זה עצמו שיש

בהם ראויות לגבוה שיהי' נעשה אפרוח ויהי' חזי לגבוה וכן בבצי קדושת דמים ברור דאינו נפקע ממון הקדש עי"ז שנעשה אפר דזכות ממון גבוה לא פקע וכלשון הגמ' מעילה (ט"ו).

(לא יהי' אלא הקדיש אשפה לבדק הבית מי לא קדיש ולא גרע הקדש מהדיוט ועי' בירושלמי שם דר"י מודה דבעי פדיון מדרבנן דלמאן דאוסר הוא מה"ת] וצ"ע עוד בזה: טז) מ"ש כ"ת בדברי רמב"ם (פ"ג ממא"ס הי"א) אפרוח שנולד מביצת טריפה מותר שאין מינו טמא דתמה ראב"ד ז"ל דבתמורה (לא).

(אמרי' הטעם דאימת קגביל לכי תסרח עפרא בעלמא וביאר ההמ"ג דכוונת רמב"ם ז"ל למעט אפרוח ביצת טמא דכיון דמינו טמא לא מהני טעם דלכי מסרח עפרא בעלמא יעו"ש (הנה לשון הר"ן (פ' א"ט) בהא דהקשה דל"ל קרא להתיר ביצה משום אמ"ה הא כיון דהאפרוח טהור ע"כ דהביצה מותרת ותירץ י"ל דאפי' ביצה טמאה אפרוח מותר ואפי' אפרוח של ביצה טריפה שרינן התם בתמורה (לא).

(משום דלכי מסרח הוא דקגדלא יעו"ש ומבואר דמתיר אפרוח ביצת טמאה וזה נגד שי' רמב"ם ז"ל וצ"ל דטמאה כזו בס"ד דאסור משום אמ"ה אינו נחשב בגדר מינו טמא דהוא רק ענין איסור לא ענין המין אולם זה שכתב ואפי' אפרוח של ביצת טריפה שרינן צ"ב דלהיפוך אפרוח ביצת טמאה גרע מאפרוח ביצת טריפה כדברי רמב"ם ז"ל דזה שמינו טמא לא מהני היתרא דמעפרא קגדיל וראיתי שעמד בזה באמ"ב יעו"ש ואכ"מ.

ועי' ברמב"ן ז"ל (רפ"א דבכורות) יעו"ש בשם הגאונים] ואולם בנדה (נ:) תרנגול דאגמא אסור תרנגולתא דאגמא שרייא (מין אחד היא והזכר טמא והנקיבה מותרת] ובתוס' ד"ה תרנגולתא וכו' ונקיבה נמי אין לאוסרה למאן דאסר זה וזה גורם דהא אפרוח לא יצא אלא מן הביצה ומעפרא קגדיל ע"כ.

מבואר דאף דהזכר של מין זה טמא מ"מ אמרי' דאפרוח הנולד כשהיא נקיבה מותרת ומוכח דגם למינו טמא מהני היתרא דמעפרא קגדיל. וכבר התעוררו בזה שזה סותר סברת רמב"ם דבמינו טמא אינו נותר עי"ז דמעפרא קגדיל.

ונראה דהנה בתוס' חולין (נ"ח.) ד"ה מכאן הקשו בהא דאמר בש"ס שם דולד טריפה הוי זוז"ג והא אין חוששין לזרע האב ותירצו דכשהאחד איסור אסור משום זוז"ג יעו"ש וכבר האריכו בבאור דברי תוס' וגם בחידושי הארכתי בזה.

ואמנם אנקוט שורש הסברא הנוגע לענינו. וזה דהנה בכל זה וזה גורם יש לדון בשני דרכים הא' בגדר המשכת שם המין רצוני לומר דלמ"ד זוז"ג אסור נמשך שם המין איסור על הנגרם כהא דחולין (פ).

(בצבי הבא על התיישה יעו"ש בסוגיא. הב' יש לומר שאינו פועל כלל על הנגרם להיות נקרא בשם מין של הגורם רק הוא גדר איסור שבשביל שהגורם אסור יש בכחו לאסור גם הנגרם על ידו אף שאינו נמשך אחרי מינו וכהא דפסחים (כו).

(שאור של תרומה שנפל לחולין דפליגי אם זוז"ג אסור דשם אין החולין נעשים מין תרומה וכמבואר בתוס' נדה (מ"ז.) ד"ה אתי וכו' מה שגם החולין נחשבו כתרומה ליפטר מן החלה כאלו הכל תרומה זה אינו אלא מדרבנן עכ"ל ומבואר דמה"ת הוי עדיין מין חולין רק הוא ענין

איסור שאיסור זרות דתרומה אוסרת גם החולין אף שאינו מינו וזה כוונת תוס' בקושיתם דכיון דאין חוששין לזרע האב ראוי לן שלא לחשב את הגורם שמצד האב לגורם לפעול שום דין. ועי' תוס' בכורות (ז.) ד"ה והא וכו' דכ"כ יעו"ש.

ולזה תירצו וזה דפליגי אם חוששין לזרע האב היינו אם נמשך עליו שם מינו של האב על הנולד ולמ"ד אין חוששין לזרע האב אינו נקרב מינו דאב. אבל מ"מ זהו רק בששניהם היתר אבל כשאחד איסור שפיר כשדנין לענין דין איסור שבו אף שאין חוששין לזרע האב ואינו נקרא מינו מ"מ אוסר ככל גרמת איסור למ"ד זוז"ג אסור וכן להיפוך את הגורם הוא מין המותר שפיר גרמתו מתיר ככל גרמת היתר ולא משום דנעשה מינו דהא אין חוששין לזרע האב ולא שדינן לי' בתרי' לענין שם מינו רק מתורת גרמת איסור או היתר ועי' תוס' סנהדרין (פ'): ד"ה אלא יעו"ש בלשון אחר ובחת"ס לחולין ראיתי דכתב דכוונתם כדבריהם בחולין ואכ"מ בבאור ד' תוס'.

ואיך שיהי' גוף הסברא נכונה דאף דאין חוששין ואינו מינו אוסר מצד דין גרמת איסור: ולפי"ז ניחא דברי תוס' בנדה בתרנגולא דאגמא דמותר האפרוח מביצה שאביו טמא ואמו טהורה משום דהוי זוז"ג וזה דסברתם כדבריהם בחולין דממ"נ דמצד מינו של האב הטמא ליכא בזה כיון דאין חוששין לזרע האב וכמו שהקשו בחולין דלא שדינן לי' כלל להיות נקרא מינו דאבוא מה תאמר כתירוצם דעכ"פ יאסור כמו כל איסור דגרמתו אוסר ז"א דשוב לענין דין האיסור בלבד בלתי ענין מין טמא שפיר מהני הא דמעפרא קגדיל להפקיע האיסור דכיון דאיסור זה שמצד הגורם אינו בתורת מין טמא דהא אין חוששין לזרע האב והוא איסור גרידא שפיר דמי לכל איסור דפקע עי"ז דמעפרא קגדיל ורמב"ם הרי מיירי דהאב והאם טמאים ויש עליהן עוף טהור דבזה שיש עליהן שם מין טמא אינו נפקע עי"ז שנעשה עפרא ונכון: ואולם יש לעיין בדברי תוס' נדה (נ:): שם דהנה בפשיטו לפי דברי רמב"ם דהיכא דמינו טמא לא מהני מה דמעפרא קגדיל להתירו מסתבר דגם להיפוך במינו טהור אינו נפקע שם מינו טהור עי"ז שנעשה עפרא דמאי חילוק בין מין טהור למין טמא.

ולפי זה יש לעורר בדברי תוס' שם דכתבו להקשות דאמאי תרנגולא דאגמא אסור נימא כל היוצא מן הטהור טהור (דהא אמו טהורה לדידן דזוז"ג מותר) ותירצו שהרי האם לא ילדה האפרוח אלא בצים הטילה והאפרוח מעפרא קגדיל ונאסר ממילא ע"י שיש לו סימני טומאה יעו"ש ולמ"ש דלרמב"ם אינו נפקע שם מין טהור אף שנעשה עפרא א"כ נימא דהתרנגולא דאגמא שיוצא מאם טהורה ונחשב מינו דאמו יהי מותר ואי דיש לו סימני טומאה הא מפורש בבכורות (ז.).

(דגמל הנולד מן הפרה מותר משום דיוצא מן הטהור טהור יעו"ש הנה דמה שהוא מין טהור מטהרו אף נגד סימני טומאה א"כ גם בתרנגולא דאגמא נימא דלא פקע שם מינו טהור ויהי' טהור אף שיש לו סימני טומאה דמין טהור מטהרו ומוכח דמין טהור נפקע עי"ז שנעשה עפרא לשיטת תוס' וה"ה די"ל דגם מין טמא פקע אם נעשה עפרא.

לפי שיטתם [ובמ"א דנתי לחלק בין יוצא מן הטהור ליוצא. מן הטמא דטהור אינו מטהר דאינו שם כלל שיפעול על היוצא ממנו רק הוא ממילא שאינו טמא אבל טמא שהוא שם יכול לפעול על היוצא ממנו וזה יהי' החילוק בין מינו טמא למינו טהור אולם אינו מחוור מסוגי' דבכורות (ז.).

(ואכ"מ] ואולי נאמר דכל דהוי זוז"ג אף אם מותר או אסור אינו נקרא שם מינו דהיתר זוז"ג מתורת ביטול כדברי הר"ן (פ"ג דע"ז) חשיב שיש גורם המפקיע מתורת מינו וא"א ליחסו לשום מין של שני הגורמים רק דנין בזה כדבר חדש ואזלינן בתר סימניו ואם יש לו סימני טהרה טהור: יז) וראיתי בתשובת מהרי"ט ז"ל (סי' נ"א) שכתב והריני בא לברר טעמו של דבר בשנים וסימנין אינם עיקר הגדלות שהן גורמין הדין.

דשנים וסימנים לא כתיבי בקרא אלא גדולה וקטנה כתיבא ומסרו לנו סימנים להבחין בין גדולה לקטנה והם שערות ולהכי קרוי להו סימנים שאינם אלא סימן שעל ידם נכרת הגדולה אבל אינה נעשית היא עצמה גדולה על ידם וכו' ומה דומה לזה עופות טמאים שמסרו לנו רבותינו כל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקרקבנו נקלף טהור כו' אלא ע"כ לא תלינן מילתא בסימנין יעו"ש"ה ולפלא שלא הזכיר כלל דברי התוס' בנדה (נ'): דכתבו בפשיטות דנטמא משום שיש להם סימני טומאה ומבואר דס"ל דהסימנים אינם בגדר מסמן את המין רק שהם עצמם מטמאין ויש בזה לדבר טובא ואכ"מ (וכעת נדפס ס' א"נ לאו"ח וראיתי בסי' תפ"ז שהאריך בד' התו' נדה והביא דברי הבית מאיר ע"ש ובגוף ד' מהרי"ט ז"ל דסימני גדלות אינו גורם הגדלות רק סימן לגדלות יש לעי' מהא נדה (מ"ו).

(מבן ט' ועד בן י"ב ויום א' שומא ריב"י אומר סימן עיי"ש ומשמע לכאורה דלרוב"י הסימן משוי לי' גדול דבשלמא לדידן כיון שהגיע לכלל שנים י"ל דהסימן הוא מסמן שכבר יש לו דעה כגדול. אבל בלא הגיע לשנים מאי מועיל הסימן וע"כ דהסימן משוי לי' גדול, וראה בריטב"א ז"ל שם אהא דאמר בש"ס נדה (מ"ו).

(שם והוא שעודן בו ז"ל פ'י שלא אמר ר"י בר יהודה שיהי' סימן גדלות אלא לאחר שהגדיל ויש לו שערות אלו שאם אינן בו האי ודאי קטן ואצ"ל דכל שלא הגיע לכלל שני גדלות קטן הוא גם למפרע ואעפ"י שעודן בו לאחר גדלות עכ"ל ומבואר מזה דגם לריב"י לא מהני סימנים קודם שנים רק לענין שאם עודן בו אין נחשבין לשומא בשביל זה שנולדו בו בקטנות אבל לא מהני' לשוי' בגדלות למפרע רק מכאן ולהבא.

אך לשון רש"י ז"ל שם בנדה (מ"ו.) (והוא שעודן בו כשהגדיל אבל נשרו בנתיים אגלאי מילתא דשומא הוי עכ"ל ונראה מדלא פירש להיפוך דאם עודן בו אגלאי מילתא דגדול הוי למפרע וכשנשרו ממילא שומא הן ומוכח דהגדלות א"צ כלל לאגלאי מילתא למפרע רק מיד הוי גדול כשהביא ב"ש אף מבן ט' ואילך רק דאם נשרו אח"כ אגל"מ שלא הי' סימן כלל.

ומצאתי בפ'י הרא"ש לנזיר (ל:): אהא דאמר שם דאם הגיע לעונת נדרים לא בטלא נזירות אביו דאף אם הביא ב' שערות הוי קטן והק' הרא"ש ז"ל דהא ריב"י ס"ל אם הביא ב' שערות גדול הוא עיי"ש ובתו' שם ד"ה ה"ג דאף אם מביא הם שומא יעו"ש ולריטב"א ז"ל לק"מ שהרי עכ"פ קטן הוא גם לריב"י ואינן מועלין רק על זמן הגדלות לשלא יחשבו שומא ושפיר מהני נזירות אביו ומוכח דס"ל דמיד נעשה גדול.

ועי' ברא"ש קידושין (פ"ד סי' כ"ה) ובמקנה שם יעו"ש ותבין: ועי' בפ'י הראב"ד ז"ל לתו"כ (פ' בחוקותי פ"ב) אהא דמרבי בת"כ בן ט' שנה ויום אחד כתב הראב"ד ז"ל דר"י בר יהודה קאמר לה דאמר שאם הביא שתי שערות מבן ט' ואילך הרי הוא כבן י"ב שנה ויום אחד לרבנן שנדרו

נדר והקדשו הקדש ויכול לפדות ג"כ ההקדש עיי"ש וזה חדש דריב"י משוי לי' דין מופלא ועי' תו' גיטין (ס"ה).

(ומבואר שיטתו דגדול הוא דנעשה מבן י"ג ע"י אותן השערות רק שמיד חל עליו דין מופלא ובחי' הרבתי לברר דבריו ז"ל ואכ"מ: ובאמת צע"ג שהרי בירושלמי יבמות (פ"י הלכה ז) קאמר אהא דר"י בר יהודה דבן ט' שהביא ש"ש סימן ר"י בעי עמדו בו בשעת סימנין למפרע הוא נעשה איש או מכאן ולבא ר"א פשיטא לי' למפרע הוא נעשה איש כ"ש לבא ע"כ וזה סותר שי' ריטב"א ז"ל דמכאן ולהבא הוא דנעשה גדול דבירושלמי מפורש להיפוך וגם שי' רש"י ז"ל דמיד נעשה גדול צ"ע דבירושלמי משמע דאח"כ הוא דנעשה גדול למפרע ועכ"פ ספק הנ"ל בסימנים לשי' מהרי"ט ז"ל תליא בזה ובמ"א יבואר אי"ה: יח) אשר העיר כת"ר לפמ"ש תוס' כתובות (מ"ה:) דעיר שרובה עכו"ם בטל ממנה קדושת עיר מוקף חומה יעו"ש דלפי"ז ליכא עכשיו קדושת עירות המוק"ח למ"ד בירושלמי פ"ב דדמאי דארץ ישראל נתונה ביד עכו"ם עכ"ד יפה אמר ואין סתירה לדבריו מדברי תוס' בברכות (ה':) ד"ה הא דגם בזמן הזה יש דין עירות המוק"ח ועי' בצל"ח שם דהא תוס' אזלי אליבא דר' יוחנן ור' יוחנן הרי סובר בירושלמי (פ"ב) דדמאי דרוב א"י נתונה ביד ישראל.

אולם ראה בירושלמי (פ"א דמגילה הלכה א') חרב הכרך ונעשה של עכו"ם [אם דינו וכמוקף חומה לענין מגילה בט"ו] ואינו מובן מאי נ"מ בזה שנעשה של עכו"ם ואי הבעי' משום דחרב הא קי"ל אשר לו חומה אעפ"י שאין לו עכשיו חומה חשוב מוקף חומה וכמבואר במגילה (ג':) ומצאתי בבאור הגר"א ז"ל (באו"ח סי' תרפ"ח) שביאר עפ"ד תו' בכתובות דכשנעשה של עכו"ם בטל קדושת ערי חומה ובעי אם קריאת מגילה בט"ו במוקפות חומה תליא בקדושת ערי חומה ואם בטל קדושתה בטל דין קריאת מגילה יעו"ש ולפ"ד יש לפרש פשיטות הירושלמי שם וז"ל איתא חמי בו אין קורין חוצה לו קורין ואינו מובן: ולפי"ז י"ל דבר"ן ז"ל (פ"א דמגילה) בשם הרמב"ן פירש דבחוצה לו קורין הכוונה דבח"ל קורין וא"כ מובן שפיר דכיון דבח"ל ליכא קדושת ערי חומה ומ"מ קורין בט"ו מזה מוכח דקריאת ט"ו אינו תלוי בקדושה וע"כ מכ"ש זה שכבר הי' בו קדושת ערי חומה קורין בו אף שעכשיו בטל קדושתו וז"פ [ועי' ט"א ריש מגילה שחקר בזה אם בעי קדושת ערי חומה לקריאת מגילה ולפי הנ"ל הדבר מפורש בירושלמי] ואמנם זה דאמר הירושלמי דחרב הכרך ונעשה של עכו"ם צ"ב דלמאי זה הוסיף שחרב דהיינו שנפלה מחיצתו הלא כיון שהוא ביד עכו"ם ממילא פקעה קדושתה לפ"ד תוס' כתובות ולכן הי' נראה דלא מהני מה שרובה עכו"ם לבטל קדושת ערי חומה רק אם עכשיו אין לו חומה וכל קדושתיה מכיון שהי' לו חומה שפיר מועיל לבטל הקדושה.

אבל עיר המוקפת חומה גם עכשיו אינו מועיל מה שרובה עכו"ם לבטל חומתה דרק הדין ע"ח יכול לבטל אבל לא החומה ממש ולכן נקט הירושלמי "חרב הכרך היינו שחרב היקפה" ונעשה של עכו"ם דבזה נפקע קדושת דין עיר מוקף חומה ובעי אם יש לו דין פרזי לקריאת מגילה ולפי"ז גם למ"ד דרובה נתונה ביד עכו"ם מ"מ בעיר שעדיין יש לה חומה שפיר גם בזה"ז יש קדושת ערי חומה ואכ"מ: יט) מה דהשיג כת"ר על חידושו דשעה"מ (בפ"ה מעירוכין) דבהקדש בעבירה כגון בע"מ לא אמרי' פשטה קדושה בכולה מהא דמפורש במשנה דתמורה (י).

(אף האומר רגלה של זו תמורה תהי' כולה תמורה יעו"ש דגם בתמורה שהוא בעבירה עי' תמורה (כ.) אמרי' פשטה עכ"ד יש מקום לס' השעה"מ דיש לחלק בין קדושת דמים לקדוה"ג.

והטעם דהא בתמורה (י"א:) בעי רבא בעוף מהו אם אמרי' פשטה] יעו"ש ומבואר דענין פשטה גזה"כ הוא ואף שאין טעם לחלק מ"מ אמרי' דרק כדכתיב ותו לא אולם דנו דהסברא משום דדעתו של המקדיש שתתפשט ועי' פנ"י קידושין (ז.) ובמקנה והד' עתיקים, אך בקדוה"ג מהני אף בלי דעתו דמקדיש כגון היכא דלא מהני דעתו עי' תו' חולין (קמ).

(ואכ"מ בזה והיינו מגזה"כ דאמרי' פשטה. אמנם בק"ד דלא כתיב בקרא י"ל שפיר דהוי רק משום דעתו שתתפשט וזה יהי' שי' רמב"ם (בפ"ה מעירוכין הי"ז) דגם בק"ד אמרי' פשטה אף דגזה"כ רק בקדוה"ג ועי' לח"מ (הי"ד שם ובחולין (קלה) ועירוכין (ד':) יעו"ש והיינו מצד דעתו וכנ"ל וא"כ י"ל דהטעם דבעבירה לא אמרי' פשטה משום דמצד דיבורו הרי לא הקדיש כולו רק מצד מחשבתו ומחשבה לא מהני באיסור כמ"ש בס' ושב הכהן דבאיסור לא מהני מחשבה עד שיוציא בשפתיו יעו"ש בסוף תמורה [ועי' רבנו גרשום תמורה (ג) וכן המקדים תרומה לבכורים לא במפריש קמיירי דהיינו מעשה שהקדיש תרומה אלא כגון שנתן עיניו בצד זה לשם תרומה יעו"ש ומפורש דמהני מחשבה באיסור ויש לחלק ואכ"מ] ולכן המקדיש בע"מ לא מהני מחשבתו שתפשט בכולו דבאיסור ל"מ מחשבה.

או לפי דברי הש"ס תמורה (ה:) דפריך והרי הקדש בעלמם כו' דנימא לא מהני ומשני דגלי קרא יעו"ש והגזה"כ הי' רק על דיבורו אבל על מחשבתו שתפשט שפיר אמרי' לא מהני וכ"ז בק"ד דהפשטה מצד מחשבתו אבל בתמורה דהוי קדוה"ג וענין פשטה מצד גזה"כ דקדושה מתפשטת בלי דעתו גם בהקדש בעבירה אמרי' פשטה ופשוט.

[וראיתי ברבנו גרשום ז"ל תמורה (ה.) דכתב הטעם דאמרין פשטה קדושה בכולה ואי אפשר לחלוק הראש מן הגוף פשטה קדושה בכולה דא"א לישחוט הראש לשם עולה והגוף לשם חולין דאין שוחטין חולין בעזרה עכ"ל.

וזה צ"ע דאטו בבמה דליכא איסור דחב"ע לא נימא פשטה. וגם יל"ע מהא דתמורה (יב).

(בהיא שלמים ולדה חולין דלא קרי' כי ירחק ממך המקום יעו"ש ה"ה בזה ליכא חב"ע ועי' תמורה (יא:) דפריך והא קא מחוסרת אבר על חיוב מצד הנדר אף שכולו קודש פריך] יעו"ש ובכה"ג דהשאר חולין הוי כמחוסר אבר ואכ"מ במה שיל"ע בזה:] (כ) מ"ש כ"ת בדברי התוספתא (פ"ג דמכות) בשלו עובר משום פסול קודש וביאר כ"ת דהכוונה אם בשלו לפסח ואכלו עובר משום פסול קודש היינו הלאו דכל שבקודש פסול בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו וכדאמרי' בפסחים (כד).

(עכ"ד.

הנה בפירושא דתוספתא ראיתי ג' פירושים. (הא') כנ"ל דקאי על אכילת פסח מבושל דעובר משום לאו דכל שבקודש וכו' ולפי"ז התוספתא אזלא בשיטת הירושלמי פסחים (פ"ז ה"ב) נגע בחרסו של תנור פסול גוף הוא ונשרף מיד.

נטף מרוטבו על החרס פסול מכשיר הוא וטעון עיבור צורה עיי"ש וכיון דפסח מבושל הוי פסול הגוף יש בו הלאו דכל שבקודש פסול ועי' רש"י פסחים (פ"ה.) (ד"ה הרי דבפסח שיצא יש לאו דכל שבקודש וכו' אולם לשיטת רש"י חולין (קטו:) ד"ה אבל דפסח מבושל פסול מכשיר וטעון עיבור צורה דן בס' ברית אברהם דליכא לאו דכל שבקודש פסול וכבר האריך המנ"ח בזה

ואכ"מ]: ואמנם יקשה לשון התוספתא דנקט עובר משום פסול קודש ולא תני חייב כדתני בכל הפרק יעו"ש וע"כ דבזה ליכא חיוב מלקות רק איסורא וכן דקדק בפ"א מנחת בכורים שם. ואמאי לא ילקה משום לאו זה לשי' רש"י מכות (יג.) (ד"ה נותר דמשום לאו דכל שבקודש לקי ועי' תו' פסחים (כ"ד).

(ד"ה הא דהוי לאו שבכללות יעו"ש. אך בריטב"א מכות (ט"ז).

(כתב דבר חדש דבלאו שבכללות כשיצא אחד ללמד לעצמו מלקות מלמד על כל הכלל ללקות יעו"ש ושוב עכשיו. דיש קרא מיוחד בחטאת דאי מדר"א דכל שבקודש פסול אין לוקין על לאו שבכללות כמבואר בפסחים (כד).

(שוב הוה חטאת דבר שהי' בכלל וכו' דמלמד על כל הכלל דכל שבקודש פסול ללקות ונראה עפ"י הירושלמי (שבת פ"ז) ר"י אומר לא תנחשו ולא תעוננו שני דברים שיצאו מן הכלל אין חולקין [דהוי ב"כ הבאין כאחד] יעו"ש וא"כ י"ל דכיון דחטאת יצא ללמד וכן נותר עי' תו' פסחים (כד).

(הוי כמו ב"כ דאין מלמדין ובמ"א הארכתי בזה: עוד ראיתי בפ"א מנחת בכורים שם שמפרש בשלו עובר משום פסול קודש היינו דכיון דע"י הבישול נפסל הפסח עובר על זה שבשלו יעו"ש וכפירושו ראיתי בס' צ"פ (כלאים פ"ו) אלא דהעיר מהא דספרי ראה (פיסקא עו) ר"א אומר ומה פסח שאין חייבין על בשולו חייבין על אכילתו בב"ח שחייבין על בישולו אינו דין שחייבין על אכילתו יעו"ש והרי לתוספתא גם בפסח יש חיוב על בישולו יעו"ש ולק"מ כי כוונת הספרי דבפסח הבישול מצד עצמו היתר לולי זה שנאסר על ידי באכילה א"כ אין הבישול גורם איסור האכילה דלהיפוך איסור האכילה גורם לאסור הבישול ומבואר דאסור באכילה בעצם אף שכשדנין לאסור באכילה עדיין הבישול מותר שוב כל שכן בבב"ח דגם לולי איסור האכילה יש איסור בישול בעצמותו בודאי נאסר אח"כ באכילה.

ועוד י"ל דבפסח אין שם הבישול האיסור רק ענין הפסול הוא האיסור ואם יפסלו לפסח באופן אחר ג"כ אסור אבל בב"ח שם האיסור הבישול ופשוט: עוד ראיתי שם דמפרש דתוספתא קאי ארישא שם דתני פסח שיצא חוץ לחבורה דנפסל וע"ז אמר דאם בשלו אח"כ לפסח זה שיצא דאינו עובר רק משום פסול קדש דהיינו יוצא ולא מצד פסח מבושל יעו"ש דמדמה להא דפסחים (מ"א).

(דהאוכל כזית נא מבעוד יום פטור כיון שאינו בקום אכול צלי יעו"ש וה"ה ביוצא שבשלו שאינו בקום אכול פטור. ובחידושי לה' ק"פ הארכתי בד"ז מהא דפסחים (פ"ד).

(ר"פ אמר מבעוד יום יש בו משום שבירת עצם מ"ט לאורתא מיחזי לאכילה אלא באבר שיצא מקצתו קמיפלגי וכו' ובפירש"י אבל אבר שיצא כולו דכ"ע אין בו משום שבירת עצם דהשתא מיהא פסול הוא יעו"ש. ומבואר דסובר דהשובר עצם מבעוד יום חייב ושובר בפסול מחמת יוצא פטור ומוכח דיוצא הוי פסול טפי מבעוד יום וכיון דבעוד יום חשיב אינו בקום אכול כ"ש בפסול משום יוצא.

אולם אינו מוכח דביום הרי אינו משום פסולו רק שאין זמנו אז לאכילת צלי והוה סימן דבזמן כזה פטור ועי' תוספתא פ"ד דפסחים השוחט את הפסח לאוכלו בי"ד כשר ועי' רמ"ע סי' א'

משא"כ לילה דזמן אכילת צלי שפיר בכפילת הפסולים י"ל דיש שני איסורים [ועי' בש"ק סופ"ז דפסחים אהא דירושלמי דאין מוציא אחר מוציא הדא אמרה כיון שהוציאו פסלו ותמה מהא דמנחות (נו:)] הכל מודים במחמץ אחר מחמץ יעו"ש ועי' ירושלמי (פ"ה דפסחים ה"ד) בשנפסלה מחמת חימוצה יעו"ש: ובחידושי הארכתי לבאר דתליא בענין האיסור אם הוא מחמת הפסול דאזי אם כבר פסול שאינו פוסל עוד אינו עובר אבל אם האיסור בעצם המעשה שפיר אף שפסול חייב ולמדתי מלשון רמב"ם (פ"א מק"פ ה"ז) המניח אימורים ולא הקטירן עד שלנו "ונפסלו בלינה" הרי זה עובר בל"ת יעו"ש דמדהוסיף רמז"ל ונפסל בלינה מוכח דענין פסול דלינה הוא תנאי בהלאו דעי"ז שנפסל עובר ואין הלאו בעצם ההלנה ואכמ"ל בכל זה] אולם בפירושא דתוספתא מחזור כדברי כ"ת דעובר באכילה דפסח מבושל משום לאו דכל שבקודש פסול בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו: כא) ובעיקר דברי התוספתא דהאוכל פסח מבושל עובר משום כל שבקודש וכו' העיר כ"ת למאי דאמר במכות (יח:)] הני מילי היכא דחזי קודם פסולו [אזי יש לאו דכל שבקודש פסול] אבל הכא דקודם פסולו נמי לא חזי (ליכא לאו זה) יעו"ש וא"כ בפסח שבישלו התינח אם צלאו לפסח ואח"כ בשלו דהי' חזי קודם פסולו שפיר לאחר שבשלו יש לאו דכל שבקודש כו' אבל בשלו תחלה דלא הי' חזי קודם פסולו לא יהי' לאו זה עכ"ד.

מה דפשיטא לי' לכת"ר דפסח קודם בישולו חשיב לא חזי. אינו נראה דלא מיבעי' כל זמן שהוא נא דבידו לשוי' ראוי ולגמור מצותו והכשרו פשוט דשפיר מיחשב חזי אלא אף אם סילק הראויות לצלותו כגון שבישלו דאמר בפסחים (מ"א).

(דבשלו ואח"כ צלאו אסור ועי' ירושלמי (פ"ז דפסחים ה"א) יעו"ש מ"מ לא אמרינן דנסתלק שם ראוי למפרע דכיון דבפועל ממש לא הי' ראוי רק שהי' בידו לשוי' ראוי. כשנסתלק ראויות זה יחשב למפרע כאלו לא הי' ראוי מעולם וכזה בתוס' ב"מ (נ"ג:)] ד"ה לא פליג יעו"ש ותבין דז"א דהא מבואר בפסחים (פ"ד:)] דשבירת העצם בנא למ"ד ראוי לאכילה בעינן חייב דהאי חזי לאכילה דמטוי לי' ואכיל לי' יעו"ש ומבואר דנא חשיב חזי משום שראוי לצלותו וברמב"ם הוסיף (בפ"י מק"פ ה"ו)] פסח שהוא נא "או מבושל" ושבר את העצם לוקה שהי' לו שעת הכושר יעו"ש הנה הוסיף ז"ל דגם עי"ז שבישלו ונסתלק מה שהי' בידו לצליתו מ"מ לא נתבטל שם ראוי בתחלה כיון דמ"מ בשעתו הי' בידו וה"נ י"ל דחשיב חזי בתחלה כיון שהי' בידו לצלותו ושפיר לאחר שבשלו עובר משום פסול קודש: אך מהא דזבחים (לו:)] אמר רב חסדא מרגלא בפומי' דרב דימי בר"ח בשר פסח שלא הוצלה ולחמי תודה שלא הורמו חייבין עליהן משום טומאה [אע"ג דפסח אינו נאכל אלא צלי מ"מ חשוב נותר לטהורים להתחייב משום טומאה] וכו' לאפוקי בשר פסח שלא הוצלה וכו' דלא חזי לא לגבוה ולא להדיוט עיי"ש ומבואר לכאורה דפליגי אם חשיב נותר לטהורים כל שאינו ראוי בפועל ממש ואף שראוי להיות נותר כשנצלה לא מהני.

וא"כ לענין לאו זה דכל שבקודש פסול כו' דבעינן שיהי' חזי קודם פסולו הוא משום דדומיא דנותר בעינן שחזי קודם פסולו וכמ"ש רש"י וריטב"א ז"ל מכות (יח:)] שם א"כ נימא דבעי' שיהי' ראוי בפועל ממש כמו נותר ולא סגי במה שראוי בדין ושם ראויות [וכזה בחי' הר"ן לחולין (ל"ג:)] דבעי' דומי' דמים דהוי משקה בלא שום דין דאגלאי למפרע יעו"ש ובפי' ראב"ד לת"כ (פ' צו) דמש"ה חטאת העוף הבא על הספק אינו בשריפה משום דבעי' דומי' דמלואים שהוא ודאי יעו"ש]: ובעיקר דברי הש"ס מכות (יח:)] דאמר דהאוכל בשר עולה כיון דלא חזי קודם פסולו דליכא לאו דכל שבקודש קשה מהא דאמר בתו"כ (צו פ"ח) גבי כל חטאת אשר יובא

מדמה לא תאכל באש תשרף כל שטעון שריפה בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו יעו"ש והנה חטאת שנכנס דמה לפנים לא חזי קודם פסולו ועובר בל"ת על אכילתו ואמאי לא ילפינן גם בכל דלא חזי קודם פסולו שיעבור בלאו זה אולם ניהא דשם דמיירי בחטאת דהוי קדשי קדשים שאני אבל בקדשים קלים אינו מוכח רק מנותר ומש"ה בעי' דומיא דנותר דחזי קודם פסולו [וראה לשון רש"י ז"ל פסחים (כ"ד).

(ד"ה כל וכו' לרבות על שאר פסולי קדשי קדשים בלאו כגון פיגול ויוצא ונשפך דמו יעו"ש וצ"ע דהא בנשפך דמו לא חזי קודם פסולו ואמאי כתב דיש לאו ואינו דומה לפיגול דאמר במעילה (י"ז:) דיש לאו דכל שבקודש דפיגול שאני דחשיב ככשר וכסברת הגמ' מעילה (ב) הואיל ומרצין לפיגולו דכהרצאת כשר כך הרצאת פסול יעו"ש אבל מנ"ל לאו גם בנשפך דמו ועי' בהגהת הש"ס ולמ"ש כיון דרש"י נקיט בקדשי קדשים שפיר גם בלא חזי קודם פסולו יש לאו לפי הת"כ דילפינן מחטאת] וא"כ הלא הש"ס בעולה מיירי דהוה קדשי קדשים ילקה משום הך לאו דחטאת אף דלא חזי קודם פסולו ואכמ"ל בזה: ובפשוטו נראה בכוונת הש"ס מכות (י"ח).

(דכיון דלא חזי קודם פסולו דליכא לאו דכל שבקודש פסול וכו' דאין הכוונה אם לא הי' ראוי לאכילה מתחלתו ע"י איזו פסול שפסלו דז"א דמאי נ"מ בין פסול א' לשני פסולים כיון דחל גם פסול השני ופסול הרי הוא בכלל דכל שבקודש פסול כו'. אך הכוונה בדבר שאינו ראוי לאכילה מחמת דינו רצוני לומר דאף דאין עליו שם פסול וכשר גמור הוא מ"מ כשרותו גורמת לו שלא יהי' נאכל דכך גזה"כ שאף שכשר אינו נאכל כהא דבשר עולה דהכשרו שיהי' כולו כליל לא מחמת פסולו בכה"ג מיקרי לא חזי לאכילה ואף שנפסל אינו עובר משום כל שבקודש פסול אבל אם אינו ראוי ע"י פסול ובעצמותו בהכשרו בר אכילה הוא שפיר אף דהוי פסול מתחלתו יש לאו דכל שבקודש פסול וכו' וכהא דנשפך דמו דרש"י פסחים (כד:) דלולי הפסול בשר בר אכילה הוא וזה מבואר גם בדברי תוס' זבחים (צ"ז:) דיש לאו דכל שבקודש אף בבשר פסול מתחלתו וע"כ דכוונת הגמ' במכות (י"ח).

(רק על נותר דאימורים שאינם ראויים לאכילה בעצם מצד כשרותן אבל בנותר דבשר דמה שאינו לאכילה מצד הפסול שפיר גם בפסול מתחלתו יש פסול זה דכל שבקודש וכו' וא"כ ניהא גם קושית כ"ת דבשלו לפסח קודם שיצלאו דלא חזי בתחלתו ולמ"ש בשר הפסח דבכשרותו בר אכילה ופסולו גרם לו שפיר אף בפסול מתחלה יש לאו דכל שבקודש וכו' ופשוט: כב) ראיתי לכ"ת שהעיר בהא דאמרינן היתר מצטרף לאיסור בקדשים דרק בפסולי קדש דחזי קודם פסולן אבל אם לא חזי קודם פסולו דאמר במכות (י"ח:) דליכא לאו דכל שבקודש פסול וכו' ה"ה דלא אמרינן היתר מצטרף לאיסור עכ"ל דזה נסתר מד' רש"י ותוס' זבחים (צ"ז:) ד"ה נתי דגם נשחטה בלילה ולן דמה אמרינן בהו דהיתר מצטרף לאיסור יעו"ש הנה דגם בפסולין דלא חזי מעולם היתר מצטרף לאיסור ואכתוב מה דראיתי מקשים בדברי רש"י זבחים (צ"ז:) אהא דכל אשר יגע בבשרה יקדש אם פסולה תפסל דהיתר מצטרף לאיסור ופירש"י ז"ל לענין לאו דכל שבקודש פסול יעו"ש דאמאי לא פירש גם אם נגע באימורים דיש לאו כדאמר במנחות (ע"ח) כל שבכליל תהי' לא תאכל ואף כהן מוזהר יעו"ש ובכה"ג נימא המל"א.

והוי רבותא טפי דאף דאין איסור אכילתו משום פסול מ"מ מצטרף היתר לאיסור אולם נראה דטעותא הוא דהנה ראיתי בשיטה מקובצת לכריתות (ד:) אות חל וי"ל דמיירי באימורים שנפסלו דליתניהו בכליל תהי' עכ"ל ומבואר דבפסול ליכא לאו דכליל כיון שאינו ראוי להיות כליל. אך

צ"ע בזה מהא דמכות (י"ח:) דאמר רבא זר שאכל עולה לפני זריקה חוץ לחומה לר"ש לוקה חמש וכו' כאידך דר"א כל שהוא בכליל תהי' לא תאכל יעו"ש ומפורש דגם אימורים שנפסלו ביוצא יש בהם לאו דכל שבכליל תהי' וזה סותר דברי השמ"ק: אמנם מסברא הי' נראה הכלל בזה למאי דאמר זבחים (קט).

(אחד קדשים כשרים ואחד קדשים פסולין שהי' פסולן בקודש והקריבן בחוץ חייב [דכיון דבפנים אם עלה לא ירד חשיב מתקבל בפנים רש"י] ועי' מעילה (ב:) דאמר ג"כ דהיכא דאם עלו לא ירדו מועלין יעו"ש ועי' יומא (כ"ד:) גבי זר שהעלה דבר פסול דחייב ופירש"י ז"ל בהנך פסולין שפסולן בקודש דאם עלה לא ירד מש"ה חשיבא הקטרה יעו"ש.

ומבואר דכל שיש לו הכשר אם עלה חשיב בר הקטרה וע"כ שפיר יוצא דאמר בזבחים (פ"ד.) דפסולו בקודש ואם עלו לא ירדו שפיר הוי ג"כ שם כליל לענין לעבור על הלאו דכל שבכליל לא תאכל אבל מה שאם עלה ירד ודאי דאינו בכלל כליל ואינו בלאו זה.

ולפי"ז ודאי אם נבלעו אימורים בחולין הבליעה אינה ראוי' להקטרה כלל שפיר ליכא בזה האיסור דכל שבכליל תהי' לא תאכל ופשוט [ועי' רש"י זבחים (מ"ג:)] ד"ה פקע כו' שלא יתחייב האוכלן מידי עכ"ל ואמאי כיון דפקע פסולן יהי' הלאו דכל שבכליל תהי' כו' ואכ"מ:] כג) וזה לא כביר תמהתי על המ"ל (בפ"א מק"פ ה"ה) דמסתפק בזורק על החמץ אחר שנפסל הפסחאם לוקה על לאו דלא תשחט על החמץ והביא ראי' מהירושלמי פסחים (פ"ה ה"ד) מנין לשוחט פסח על החמץ שהוא עובר בל"ת ת"ל לא תשחט אין לי אלא השוחט זורק מנין ת"ל על חמץ דם א"ר שמואל ממה שמתחייב על הזריקה הדא אמרה פסח עצמו כשר ע"כ ומבואר דאם הי' הדין דהפסח פסול הי' פטור על הזריקה ורק משום דכשר הוא דמתחייב על הזריקה ושוב היכא דנפסל פטור עכ"ד המ"ל.

והקשתי דאמאי לא נימא כללא דמשנתינו דאם הוא פסול כזה שאם עלה לא ירד חשיב קרבן וחייב בשוחט וזורק על החמץ ואם הוא פסול דירד פטור דאין פסולו בקודש וא"כ אין ראי' מהא דירושלמי דהא הטעם דהוה ס"ד לומר דפסח ששחטו על החמץ פסול הוא משום דלימא כל מילתא וכו' לא מהני וכמ"ש תוס' תמורה (ד:) וכ"כ הצ"ח דאם פסול הוי כנבילה יעו"ש וא"כ שפיר כיון דנפסל בשחוטת ויהי' הדין דירד וכהא דמעילה (ב:) בשחטן בדרום כמאן דחנקינהו דמי יעו"ש דאם עלו ירדו שפיר הי' צריך להיות הדין דפטור על הזריקה וע"כ ממה שהוא מתחייב על הזריקה מוכח דפסח עצמו כשר דא"א לומר בזה פסול רק פסול שאם עלה ירד.

אבל שפיר י"ל דפסולין שאם עלו לא ירדו דחייב זורק על החמץ (וראה ברש"י פסחים (ס"ג:)) ד"ה המקטיר את החלב של הפסח על החמץ שיש לו בשעת הקטרה אי לא הי' לו בשעת שחיטה ע"כ וזה צ"ע דכיון דע"כ סובר רש"י דהפסח ששחטו על החמץ מיפסל דאל"כ אף אם הי' לו בשעת שחיטה שפיר יתחייב על מה שיש לו בעת הקטרה כיון דבכשרותו עומד וע"כ דסובר דמיפסל וכן ביאר הצ"ח יעו"ש.

וא"כ אמאי לא קאמר ג"כ שלא הי' לו חמץ גם בעת זריקה דהא גם בזריקה פוסל ויהי' פטור על הקטרה. ולמ"ש ניהא דבשחיטה דאם מיפסל אין פסולו בקודש ואם עלה ירד שפיר יפטר אח"כ על הקטרה דנסתלק מתורת קרבן אבל אם לא הי' לו חמץ בעת שחיטה דשוב אף שהי' לו בעת זריקה ונפסל מ"מ הוי פסולו בקודש דלא ירד שפיר חייב על ההקטרה אף שפסול ונכון:] ואולם

בהתבונן בדבר הי' נראה לומר סברא נכונה וזה למאי דאמר במנחות (פ"ט:) אר"י אשם מצורע ששחטו שלא לשמן טעון נסכים שאם אי אתה אומר כן פסלתו מתקיף לה רב מנשה בר גדא אלא מעתה כבש העומר ששחטו שלא לשמו תהי' מנחתו כפולה וכו' ותמיד של שחר ששחטו שלא לשמו יהי' טעון שני גזירין בשני כהנים וכו' ר"א אמר בשלמא הנך עולות נינהו אי לא חזי לעולת חובה קרבי לעולת נדבה אלא אשם אי לא מוקמית לי' במילתי' אשם נדבה מי איכא יעו"ש וברמב"ם פ"ה ממחו"כ ה"ב יעו"ש ונראה באור הדברים דהנה בכל קרבן הקרב לגבוה יש שם קרבן כללי ויש שם פרטי רצוני לומר דכל מה שהוא ראוי להקטירו במזבח מיקרי קרבן בכלל ויש שם פרטי היינו דין כל קרבן וקרבן בפ"ע כעין חטאת חלוק מעולה וכן שלמים ושאר כל הקרבנות כפי דינם.

וא"כ בשוחט קרבן שלא לשמו דאמר ריש זבחים דכשר ולא עלה לשם חובה יעו"ש י"ל בזה ב' גדרים הא' י"ל דכיון דהדין דשל"ש כשר לא נפקע מן הקרבן שם הפרטי שלו כמו שהי' קודם שחישב דאף דענין זה שיש בו שם הפרטי הוא מתורת הריצוי שבו שמרצה כאשם וכעולה וכה"ג וריצוי זה הרי נסתלק במחשבתו שחישב שלא לשמה דהא לא עלו לבעלים מ"מ נשאר בו באיזה ענין שם הפרטי שלו וכדאמר ריש זבחים דעולה ששחטה של"ש אסור לזרוק דמה של"ש יעו"ש: וזה הי' סברת הש"ס בס"ד דאשם מצורע שיש לו דין פרטי לענין נסכים וכן כבש הבא עם העומר מנחתו כפולה ותמיד טעון שני גזירים בכהן אחד דאף דבכל הקרבנות אין דינים אלו נוהגים מ"מ כיון דהוקדש לכך אף שלא עלה לבעלים נשאר שמו הפרטי אמנם במסקנא מסיק גדר אחר דאף דשוחט שלא לשמו כשר ונשאר שם הכללי של הקרבן דעדיין ראוי לגבוה מ"מ שם הפרטי שלו פקע לגמרי והרי זה דומה לפסול שאם עלה ירד דאמרי' דפקע ממנו דין קרבן כיון שאינו ראוי להקטרה כך לגבי שם הפרטי שלו דכל ענינו הפרטי מצד הריצוי כשנסתלקה ריצוי זו נתבטל שם תואר הקרבן לגמרי ומיחשב רק קרבן הראוי לגבוה בכלל אבל אין לו דין פרטי איזהו קרבן הוא.

ונראה ללמוד מזה דבקרבן פסול גמור אף בפסול שאם עלה לא ירד דודאי פקע ממנו שם הקרבן הפרטי דאף בשלא לשמו דלא עלו לבעלים לשם חובה דמ"מ כשר גמור שהרי קרב לכתחלה ומרצה כנדבה עי' זבחים (ה) מ"מ אמרי' דכיון דאינו מרצה לחובתו אין לו תואר קרבן בפרט רק שם כללי דבר הקרב לגבוה מכ"ש בפסול שאין לו שום ריצוי וכמ"ש רש"י זבחים (פ"ב).

(דאף דאם עלה לא ירדו ארצויי מיהא לא מרצי יעו"ש והוי רק הכשר להיותו מותר להקטיר במזבח בודאי פקע ממנו שם הפרטי וגם לפי סברת ס"ד דש"ס דבשל"ש נשאר שם הפרטי מ"מ בפסול גמור אף שלא ירד פקע לגמרי שמו הפרטי דענין שם הפרטי תלוי בהריצוי וכיון דליכא ריצוי הוה דינו לגבי שם הפרטי כדין פסול שאם עלה ירד דנתבטל ממנו גם.

שם הכללי וזה ברור: ולפי"ז נראה דאימתי אמרינן דמשום דאם עלה לא ירד חשיב קרבן דהיינו רק לגבי חיובים שאינם תלויין בשם פרטי רק בשם קרבן הכללי כהא דחייב משום מעלה בחוץ דבר פסול בזבחים (קט.) (וכן בזר שהקטיר פסולין בהא דיומא (כ"ד:) דא"צ שום תואר איזה קרבן יהי' דכל שראוי לגבוה בפנים מחייב על הקטרתו בחוץ וכן לחיוב זרות אין נ"מ איזהו קרבן.

אבל בשוחט על החמץ דאמר בפסחים (ס"ג:) ושאר כל הזבחים פטורין יעו"ש א"כ מתנאי האיסור שיהי' עליי שם קרבן פסח ולא סגי במה שראוי לגבוה בשם קרבן כללי שפיר י"ל בפסח

שנפסל דאף דהדין אם עלה לא ירד מ"מ הוי רק קרבן כללי הקרב לגבוה דליכא חיובא דזורק על החמץ דאלו שם פסח שבו הרי תלוי בריצוי וכיון דאינו מרצה פקע לגמרי ואינו פסח רק קרבן וכמו עלה ירד לגבי שם הכללי כן היכא דאינו מרצה נפקע לגבי שם הפרטי וזה סברא נכונה: וראה בתוס' יומא (כ"ט:) ד"ה אלא וכו' דאהא דכתבו דקרבן הנקרב אחר תמיד של בין הערבים דפסול הקשו מהא דפסחים (ס"ג).

(דסבר ר"ש דשאר כל הזבחים ששחטן על החמץ בזמן פסח בין לשמן בין של"ש פטור ואמר טעמא בגמ' דבזמן דחייב על אזבח דפסח לא מחייב אזבחים ומאי איצטריך להאי טעמא תיפוק לי' דפטור משום דזבחים פסולין הם כיון ששחטן בזמן פסח דהוי אחר תמיד יעו"ש: ואולם לפמ"ש ניהא דהא בהא תליא דעכשיו דאמרינן דבשאר הזבחים פטור שוחט וזורק על החמץ א"כ בעינן לחיובא דחמץ שם פסח דוקא שפיר י"ל דאף אם פסול רק בפסול שאם עלה לא ירד מ"מ פטור דנסתלק שם פסח והוי רק כשאר זבח דפטור.

אבל לולי קרא דבזמן דחייב אזבח לא מחייב אזבחים א"כ הוה אמרינן דיש חיוב חמץ בכל הזבחים שפיר הי' חייב בשוחט על החמץ אף שפסול משום שוחט אחר תשבה"ט דמ"מ הרי שחטן בלילה הוא מהנך דאם עלה לא ירדו עי' זבחים (ס"ח:) אמר רב שמאל ולילה אין מטמאין בבית הבליעה דשחיתת לילה לא תרד ועי' זבחים (פ"ד:) יעו"ש וכו"ש אחר תשבה"ע שיש לו הכשר בפסח דלא ירד וא"כ שפיר הוי קרבן וחייב משום שוחט וזורק על החמץ דהא אז בס"ד לא הי' צריך לחיוב חמץ שם פרטי של פסח דהא חייב על כל הזבחים וא"כ אף דנפסל ואינו פסח אבל מ"מ הרי קרבן הוא דהא לא ירד וכמו דחייב משום חוץ טרות ושפיר איצטריך קרא לפטור שאר זבחים וממילא גם בהך דלא ירד פטור משום חמץ כיון דאינו פסח ואמנם יל"ע בזה מהא דפסחים (ס"ג).

(דאמר ר"ש דבמועד חייב על שאר הזבחים ואמאי פטור בפסול הא לא ירד והוי קרבן עכ"פ וע"כ טעם אחר בזה משום דהוה שחיטה שאינה ראוי' וכמ"ש רש"י שם ועי' תוס' חולין (פ"ה.) (ד"ה ואין ויש להאריך בזה ואכ"מ: כד) ראיתי לכת"ר שמסתפק בפסח מבושל אם מצטרפין המים לכשיעור משום דהיתר מצטרף לאיסור בקדשים עכ"ד.

ועי' רמב"ם פ"ח מק"פ הי"ב לענין רוטב למאי דאמר ביומא (פ"א.) (על הא דתנן האוכל והשותה אין מצטרפין מאן תנא כו' ר' יהושע הוא דתנן כלל אר"י כל שטומאתו ושיעורו שוין מצטרפין כו' שיעורו ולא טומאתו וטומאתו ולא שיעורו אין מצטרפין ור"נ אמר ע"כ לא פליגי רבנן בטומאה דשם טומאה חד הוא אבל הכא ביתובי דעתא תליא מילתא ובהכי לא מיתבא דעתא יעו"ש ומבואר דיש ב' טעמים בהא דאוכל ושותה אין מצטרפין לר"י דבעי שיהי' שוה בשיעורן והאוכל ושותה דאין שוין בשיעורן אין מצטרפין ולרבנן משום דביוה"כ בעי יתובי דעתא.

ובהכי לא מיתבא דעתא: והנה בתוספתא (ריש פ"א דפסחים) איתא גם בחמץ כשם שאכילה בכזית כך שת' בכזית האוכל והשותה אין מצטרפין יעו"ש וזה צ"ע דהא בחמץ לא תליא ביתובי דעתא ושיעוריהן שוים אמאי לא יצטרכו האוכל והשותה ומצאתי ברבנו מנוח פ"א מחו"מ דכתב דשתיית חמץ ברביעית יעו"ש ובודאי כן גירסתו בתוספתא ושפיר אין שיעורן שוה אין מצטרפין אולם ראיתי בס' חסדי דוד לתוספתא (פ"ב דכריתות) דהתעורר בהא דתוספתא שם בכל איסורים כשם שאכילה בכזית כך שתיתה בכזית ושת' ואכילה אין מצטרפין ואמאי הא שוי בשיעוריהו יעו"ש מ"ש בזה ועי' בצ"פ ה' חו"מ ונראה להוכיח מזה דאין אוכל ושותה מצטרפין אף בשווי

בשיעוריהו בכל איסורין שבתורה כיון דכתיב בהו אכילה אינו מצטרף עם שתי' עי' תוס' חולין (ק"כ).

(ד"ה לרבות עיי"ש וסברת הגמ' יומא (פ"א.) הוא רק ביוה"כ דא"צ דין אוכל דלא כתיב אכילה ס"ד דיצטרפו וקמ"ל דמשום דלא שוי שיעוריהו או דלא מייטבא דעתא גם ביוה"כ אין מצטרפין אבל בעלמא ברור דאין אוכל ושותה מצטרפין ולפי"ז שוב בפסח מבושל במים אין המים מצטרפין דאין אוכל ושותה מצטרפין אף בששניהם איסור מכ"ש דלא אמרי' היתר מצטרף לאיסור באוכל ושותה וזה ברור וכעת ראיתי בס' א"צ (או"ח שנ"ה) דהעיר בהא דפסחים (מ"ג).

(נזיר ששרה פתו ביין ויש בו כדי לצרף כזית חייב דלמ"ד דשיעור שתי' ברביעית שוב אין שיעורן שוה ואין מצטרף אף באיסור ואיסור מכ"ש בהיתר ואיסור יעו"ש ואולם עי' במאירי יומא (ע"ח.) בהא דאמרי' שם דציר שע"ג האוכל מצטרף ונ"ל בשרה פתו ביין שדינו כדין ציר שע"ג ירק יעו"ש וזה נ"מ לדינא ביוה"כ במקום שצריך ליתן פחות משיעור עור לחולה שאסור ליתן לו פת השרוי ביין דזה שפיר מצטרף אף שאין אוכל ושותה מצטרף ולכן י"ל דגם בנזיר פת עם יין מצטרף ואף דביוה"כ שניהם איסור ובנזיר הצירוף הוא הפת אל היין ויש לדון דהיין בטל להפת משום דמכשירו אבל אין הפת מכשיר היין מ"מ כיון דמכשירי אוכלא הם כדבר אחד שפיר מצטרפין ואכמ"ל יותר] ועי' רש"י פסחים (ל"ה).

(בד"ה המחזהו שכתב דהמחזהו במים ע"ש ובפי' ר"ח כתב שהמחזהו במשקה יעו"ש ואכ"מ: כה) ראיתי לכת"ר (במכתבו ה') שהביא דברי רבנו חננאל סנהדרין (ט"ו). דביאר הגמ' דסנהדרין שם המקדיש עבדו אין מועלין בו רשב"ג אומר מועלין בשערו וקי"ל דבשער העומד ליגזוז פליגי וביאר דלת"ק כגזוז ולא הקדיש השער ולרשב"ג דלאו כגזוז דמי הקדיש גם השער יעו"ש הנה בגליון שם תמה דכיון דלרשב"ג לאו כגזוז אמאי מועלין הא אין מעילה במחובר וכתב שמצוה ליישב ולא אדע מהו דאטי מבואר שנהנה בשערו בהיותו מחובר הא י"ל דפליגי בנהנה מהם אחר שתלשן וכמ"ש תוס' מעילה (י"ג).

(ד"ה ומועלין דמחובר שתלשו מועלין בו ועי' בסוגי' שם הדש קלעילין בשדה הקדש מעל יעו"ש. וכ"כ רשב"א וריטב"א גיטין (ל"ט).

(יעו"ש וזה דאין מועלין במחובר הוא רק בעת שהוא מחובר ופשוט [ולפירוש ר"ח ז"ל מדוקדק לשון המקדיש עבדו דמאי נ"מ בהקדיש העבד הא גם בהקדיש שערו לחוד פליגי לפי פירש"י ז"ל דלת"ק לאו כגזוז והוי מחובר דאין מועלין ולרשב"ג כגזוז וכתלוש. אמנם לפיר"ח ניחא דכיון דת"ק סובר כגזוז א"כ אם הקדיש שערו בודאי מועלין ולזה נקט המקדיש עבדו דאז אמרי' שאין כוונתו להקדיש השטר כיון דכגזוז]: וראיתי בס' תוספת העזרה לת"כ ויקרא שרצה לחדש דגידולי קדשי בד"ה המחוברים אין מועלין בהם לכ"ע משום דכיון דגוף ההקדש אין בו מעילה שהרי מחובר הוא גם בגידוליו אין מעילה יעו"ש.

ולפי"ז הי' ניחא מה דיש לעורר לפי דברי ר"ח ז"ל דלת"ק כגזוז ולא נתכוון להקדיש השער ומש"ה אין מועלין דהתינח בשער שהיו בעת ההקדש אבל שער שגדל אח"כ אמאי לא ימעלו בו הא הוי גידולי הקדש ואמר בתמורה (ל"א:) דמועלין בגידולי קדשי בדק הבית יעו"ש ובתוס' ד"ה ואפי' כו' יעוש"ה.

ועי' מעילה (י"ג.) וב"ב (ע"ט).

(ודוח"ל דסבר כמ"ד אין מעילה בגידולין ומש"ה לא נקיט קדוש ואינו קדוש דעכ"פ קדש הוא רק שאין מועלין דזהו דוחק ועי' ירושלמי פאה (פ"ז ה"ז) מהו שישיר לו בגדוליהן וכן בירושלמי פסחים (פ"ד ה"ט) יעו"ש [וגם בשער שהי' בעת ההקדש יש לדון לפי דברי רמב"ם פ"ה ממעילה ה"ו וכל זמן שהוא מחובר לו הולך ומשביח יעו"ש א"כ הוי שבח הקדש ועי' כריתות (כ"ז).

(דבעי רבי אלעזר אדם מתכפר בשבח הקדש או לא יעו"ש. ומשמע דשבח הקדש דינו כהקדש. ובמ"א ביארתי היטב ההבדל בין גידולי הקדש לשבח הקדש ואכ"מ. וגם יש לדון מצד יונק מן ההקדש עי' ירושלמי קידושין (פ"ג ה"א) הרי זו עולה לאחר שלשים יום מכרה בתוך שלשים אינה מכורה הקדישה לא קדשה ליידיא מילה אמר לאחר שלשים יום לשייר גיזה ועבודה והוכיח רשב"א ז"ל בנדרים (כ"ט).

(מזה דאף דבהמה הקדש מ"מ הגיזה והעבודה מותרת דאפשר לשייר היניקה מהקדש שתהי' חולין והביא דש"ס דילן ב"ב (ע"ט.) חולק בזה דא"א לגוף שיהי' הקדש והיניקה חולין יעו"ש והד' עתיקים.

אך זה תליא בהא דנזיר (ל"ט.) איבעי' להו האי מזיא מלתחת רבי או מלעיל יעו"ש דאמר למאי נ"מ וכו' והרי נ"מ לשער ששייר בהקדש והשביח ואכ"מ] אך להנ"ל ניחא דהא הוי גידול מחובר ואין מועלין בגידולי מחובר: אמנם דברים תמוהים הם דהא מפורש [נה דמעילה (י"ג) הקדיש בור ואח"כ נתמלא מים וכו' רבייוסי אומר מועלין בגידוליה מפני שהן גידולי הקדש יעו"ש ומפורש דגידולי מחובר מועלין בהם ועי' ת"כ (ויקרא דיבורא דחובה פ"כ) והטעם פשוט לפי הנ"ל דגם המחובר עצמו כשתלשו יש בו מעילה א"כ הא דאין מועלין במחובר אינו משום חסרון בהקדושה שבו דא"כ מאי מועיל שתלשו הא לית בי' קדושה למעול וע"כ דענין קדושה שבו הוא קדושה גמורה בכל דיני' וכמ"ש תוס' ב"ק (י"ב:) ד"ה מאן אהא דאמר בש"ס שם דקדשים קלים דלית בהו מעילה חייב בנזקין דמ"מ קרקע הקדש דלית בי' מעילה הוי נכסי גבוה יעו"ש.

והטעם דבקדשים קלים הוי פטור המעילה מצד חסרון הקדושה אבל בקרקע הפטור מצד דין במעילה שאינה נוהגת במה שמחובר אבל אינו חסרון בגוף הקדושה. ועי' רש"י ב"ק (ו:) ד"ה שור יעו"ש.

וע"כ שפיר בגידולין שאינם מחוברים מועלין בהם דאינו חמיר מן העיקר שהרי גם גוף המחובר כשיתלשו יש בו מעילה ופשוט ומדוקדק לשון המשנה מעילה (י"ג.) ר"י אומר המקדיש את השדה מועלין "בהן" ובגידולי' יעו"ש דאינו מובן איך מועלין בהם הא מחובר הוא וע"כ כשתלשו למאי נ"מ זה לענין הך דינא דגידולין דאתא ר"י לאשמעי' ולמ"ש הכוונה דמש"ה מועלין בגידולין אף דהוי גידולי מחובר ואין טפל חמיר מן העיקר עי' זבחים (מ"ט:) ובכורות (יד:) משום דמועלין בהן עצמם ג"כ לכשיתלשו וזה פשוט: [ובגוף הדין דגידולי הקדש יש לספק דהנה נראה דאף ואין מועלין במחובר דמ"מ אסור ליהנות מן התורה וכ"כ הט"א מגילה (כ"ג).

(ד"ה אדם יעו"ש. וכ"כ השעה"מ (פ"א ממעילה) להוכיח מהא דפסחים (כ"ו).

(יעו"ש ומפורש בתוס' גיטין (ל"ח:) בד"ה גופי' וכו' ואפילו במחובר איסורא מיהא איכא כו' יעו"ש וברשב"א שם דאיכא מיעוט מקרא יעו"ש. מוכח דקרקע הקדש אסור בהנאה מה"ת.

ומ"ש בס' חסדי דוד לתוספתא (פ"א דמעילה) בהא דתני בתוספתא הדר בצלו של שובך כו' לא נהנין יעו"ש. דמלשון לא נהנין משמע דהוי רק מדרבנן אינו מוכרח שהרי כ' תוס' יומא (נ"ט: ד"ה והרי).

דלא נהנין מדאורייתא קאמר. ועי' תו' מעילה (י"ב:) ד"ה חלב וכו' ובשמ"ק שם.

ועי' תויו"ט (פ"ג דמעילה מ"ב) בשם התוס' דלא נהנין מה"ת. וכוונתו לד' תוס' תמורה (ג).

(ד"ה לא וכו' יעו"ש אלא דיש לדון בגידולי הקדש דאמר בפסחים (נ"ו:) גבי אנשי יריחו התירו גמזיות של הקדש ובגדולין הבאין לאחר מכאן עסקינן וכו' ורבנן סברי נהי דמעילה ליכא איסורא מיהא איכא יעו"ש אם איסור זה הוי מה"ת די"ל דטעם איסור תורה של הנאה מקרקע הקדש הוא כמו שביאר בשמ"ק מנחות (ה:) טעם דברי תו"י נדרים (י) ד"ה אדם דבשלמים שאין מועלין מ"מ איסורא דאורייתא איכא דהטעם משום כל יחל יעו"ש וה"נ בקרקע יש כל יחל.

אך בגידולין שהוא לא הקדיש בפיו י"ל דליכא בזה כל יחל דברו שהרי אינו מחלל כלל דבריו דמאליהן נתקדשו ובמ"א דנתי דהא דלא אמר בשלמים הטעם משום גזל גבוה כהא דב"ב (פח:) חמיר גזל הדיוט מגזל גבוה יעו"ש ובמהרש"א ועי' תוס' כתובות (ל:) ד"ה זר כו' אבל קרן וחומש דהקדש אינו משום כפרה אלא משלם ממון שגזל הקדש יעו"ש אך בקדוה"ג שאין לו פדיון י"ל דאין בזה גדר גזילה שאינו בדין ממון יעו"י רש"י מעילה (י"ט:) ד"ה רכב יעו"ש.

ולפי"ז בגידולי הקדש דראיתי בשמ"ק ב"מ (נ"ה.) דכתב דמהני בו פדיון יעו"ש שפיר יש תורת ממון לגבוה ויש בזה איסור מצד גזל דמה לי גזל הדיוט ומה לי גזל גבוה ואכ"מ בזה] כו) ובעיקר דבעי הר"ח ה' נראה למאי דכתבו תוס' ב"מ (ע"ט:) ד"ה השתא דאף למ"ד עובר לאו ירך אמו מ"מ בלשון בני אדם וכוונתם חשבי גוף אחד יעו"ש כן י"ל בהא דשער דפליגי אם כגזיז דלאו דפלוגתתם בעצם דין השער אם מיחשב כזיז או לא רק פליגי בכוונת האדם במה שעומד אצלו דאם עומד אצלו להגזז כשמקדיש העבד אינו מכוון לשערו וכשאינו עומד אצלו להגזז אמרי' דכיון גם להשער.

וניחא לפי"ז הא דנזיר (נא.) בעי חזקי' שערו העומד לגלח וכו' מי אמרי' כל העומד ליגזוז כגזוז דמי או דילמא השתא מיהא הא מחוברין יעו"ש וצ"ע דלא קאמר כתנאי דהמקדיש את עבדו אם מועלין בשערו דקי"ל דבעומד ליגזוז פליגי כסנהדרין (ט"ו).

(וגיטין (לט.) ולהנ"ל י"ל דשם הספק לענין רקב המת, שהוא מצד עצם דין התורה אם דינו כמחובר או כתלוש אבל פלוגתא דהמקדיש עבדו הוא בכוונת המקדיש מהו אצלו אם עומד ליגזוז ונתכיון להקדישו כדברי ר"ח ז"ל.

ועי' רמב"ם (פ"ג מטו"מ ה"ג) הנוגע במת בשערו או בשיניו או בצפרניו כשהן מחוברין נטמא יעו"ש דקדק להביא גם שערו ועי' פ"ג דאהלות בר"ש שם בשם הספרי ובקריית ספר להמבי"ט פ"א מטו"מ שהביאו בלשון אחר יעו"ש: אמנם (בפ"א מטו"מ ה"ג) בדין אדם הנוגע בצפורניו ובשיניו דנטמא השמיט הדין אם נוגע בשערו בטמא אם מתטמא יעו"ש וזה צ"ב ובפשטו החילוק דבמת השער לאו כגזוז אבל בחי אם עומד ליגזוז כגזוז דמי ועי' עירוכין (ז:) יעו"ש ומדוקדק לפי"ז לשון הגמ' בנזיר (נ"א).

(או דילמא השתא מיהא מחוברין ולא קאמר או דילמא כמחברין דמי אך הכוונה דעכשיו שהוא מת הרי אינו עומד להגזז א"כ אף כשהי' בחיים הי' עומד ליגזזו וכתלוש דמי מ"מ אגלאי מילתא שאינו עומד לכך וכס' תוס' חגיגה (ד.) (דעבד שמת אגלאי מילתא שלא הי' עומד לשחרור יעו"ש וה"נ בזה אולם ברמב"ם פ"ה ממעילה ה"י כתב דכ"ז שהוא מחובר הולך ומשביח.

יעו"ש משמע דמחיים אינו עומד להגזז טפי לפי שמשביח ואכ"מ:] כז) מ"ש כ"ת דאף דאין מועלין בשערו קדוש מצד פשטה קדושת העבד בכולה ע"כ זה נסתר מדברי הגמ' חולין (קלה.) (דבמקדיש לבדק הבית חוץ מגיזה וכחישה דאז אין הגיזה קודש] ופריך קדשי מזבח נמי דאמר חוץ מגיזה וכחישה ומשני אפ"ה פשטא קדושה בכולה וכו' יעו"ש ומבואר דבקדשי בד"ה לא אמרי' פשטה ומהני שיעור הגיזה למיהוי חולין א"כ גם במקדיש, עבדו דאינו רק קדשי בדק הבית לא אמרי' פשטה לשערו וזה פשוט וביותר ראיתי בחתם סופר שם דכתב דגם בקדשי מזבח דאמרי' בגיזה פשטה דזהו רק למ"ד דעומד ליגזזו לאו כגזוזו והוי מחובר לבהמה אמרי' פשטה וכמ"ש תוס' חולין (קל"ה).

(ד"ה והא וכו' דגיזה דינה כבהמה עצמה יעו"ש ולפי"ז ודאי דבקדשי בד"ה ולמ"ד כגזוז דמי דלא אמרי' כלל פשטה. אך בד' חת"ס יל"ע מחולין (קל"ה).

(שם דמשני דבקדשי מזבח אמרי' פשטה ולא משכחת דלישייר גיזה והרי לרשב"ג דכגזוז שפיר משייר גיזה גם בק"מ וכו"ל א"כ לאוקמה כרשב"ג ואכ"מ. ועי' בעירוכין (ד:) דאמר דבעבד לא אמרי' פשטה יעו"ש ואכ"מ: כח) מ"ש כ"ת לדון בקדושה שע"י פשטה דלא נמעול דהוי הקדש ממילא לרמב"ן ב"ב (ע"ט).

(כבר כתבו בזה ובמ"א דתני בהא דפסחים (ל"ג.) (נתכוון לחמם בגיזי חולין ונתחמם בגיזי עולה דמעל יעו"ש הנה דמועלין בגיזה וכן מועלין בעורות כמבואר במשנה מעילה (ט יעו"ש (ועי' תוס' חולין (קי"ז).

(ד"ה היא וביומאס:) דבעור ליכא מעילה מדאורייתא יעו"ש) והרי אינם ראויין לגבוה להקרבה ואיך חל קדושה עליהו וע"כ משום פשטה קדושת כל הבהמה גם על הגיזה והעור א"כ מוכח דע"י פשטה מועלין ופשטות הגמ' תמורה (י.) (דקדושה שע"י פשטה עושה תמורה יעו"ש משמע ג"כ דמה שקדוש ע"י פשטה שוה בדינו כגוף הקדושה וה"ה לענין מעילה] אך החילוק מבואר דהגיזה והעור נהי דאינו ראוי ליתפוס קדושת מזבח לפי שאינו ראוי למזבח מ"מ הרי דיבורו הי' גם ע"ז רק דלולי הדין דפשטה לא הי' מהני שפיר עכשיו דאמרי' פשטה אמרי' דהוי כהקדש אדם כיון דמ"מ הקדיש בדיבור משא"כ היכא דנפשט מאליו בלי דיבור יש לדון כנ"ל ובחי' הארכתי: כט) ודע דבסוגי' דחולין (קלה).

(דאמר דבקדשי מזבח ששייר גיזה דאמרי' פשטה ומנא תימרא דתנן האומר רגלה של זו עולה וכו' וקשה דמאי ראי' הא מבואר בירושלמי פסחים (פ"ט ה"ה) תני בן בג בג שה תמים ואין גיזה תמימה (שה חלק לגמרי בלי גיזה כשר לקרבן דלא בעינן תמים רק בגופה של בהמה יעו"ש. ועי' רמב"ם (מעילה פ"ו ה"ב) קדשי קדשים התמימים שתלש מצמרן כו' שאין תלישת הצמר פוסלתן מליקרב ע"כ.

וכוונתו להירושלמי דפסחים הנ"ל. וא"כ מאי ראי' הא שם באומר רגלה של זו עולה הרי מן תואר הקרבן והכשרו שיהי' תמים ומחוסר אבר או מום פוסל.

ועי' תמורה (יא:) שפיר אמרי' פשטה אבל מנ"ל לומר פשטה על הגיזה שאינה כלל מן צורך הקרבן והכשרו דאף בלי צמר לגמרי ג"כ כשר דלא בעי' גיזה תמימה [וכ"כ במ"א הטעם דבק"ד לא אמרי' פשטה עפ"י דברי הגמ' (מעילה ט"ו.) (קדשי בד"ה לא יהי' אלא הקדיש אשפה כו' יעו"ש.

וכיון דא"צ גוף שלם וחי לקדושתו אמרי' דכל חלק חשוב בפ"ע ואין שייכות מה שהקדיש למה שלא הקדיש ושאני ק"מ דתואר הכשרו בגוף שלם וחי א"כ חצי השני משלים ההכשר לחציו שהקדיש מש"ה אמרי' פשטה. ולפי"ז מכיון דמסיק בחולין (קלה.

(דבק"ד לא אמרי' פשטה א"כ שוב גם בגיזה לא נימא פשטה שאינו מהכשרו קרבן כירושלמי הנ"ל דשה תמים ואין גיזה תמימה ואכמ"ל.] (ל) מ"ש להעיר בשם הרי"ט אלגזי דבמשחרר חצי עבדו נימא פשטה דהא אמר בגיטין (ל"ח:) דעם קדוש מיקרי והוי זה ענין קדושה ג"כ.

בחידושי כתבתי כמה דרכים בישובו ובפשוטו כיון דעי"ז יופקע קנינו דבעלים לגמרי אם ישתחרר גם חציו השני שוב הוה זה עצמו כדעת אחרת מעכבת דאמר בקידושין (ז.) (דלא אמרי' פשטה ומה לי דעת אחרת של אחר או דעת אחרת של המשאר דמ"מ קנינו מעכב שלא יתפשט ואינו דומה להקדש דלא מיחשב קנינו בחצי השני כדעת אחרת משום דגם אחרי ההקדש חשיב כבעלים כדאמר בב"ק (ע"ו).

(מעיקרא תורא דראובן והשתא תורח דראובן יעו"ש דפטור מד' וה' דלא חשיב מכירה מה שמקדישו דעדיין שם הבעלים ע"ז ועי' ירושלמי (פ"א דמעשרות ה"א) הקדש לא יצא ידי הבעלים יעו"ש ואכ"מ: דוש"ת מנחם זעמבע מפראגא. סימן יב.

ב"ה יום ב' אחד עשר בירחא תליתאי ווארשא שלום וברכה לראש ידיד נפשי הרה"ג המאור הגדול עדיו לגאון חריף ובקי בכל חדר תורה מו"ה מנחם זעמבע נ"י בפראגא. אחדשה"ט יקרת מכתבו הגיעני ויען שדבריו חביבים אלי אבוא על סדר דבריו: (א) בהא דכתב כבוד תורתו דמשום הכי במרכיב חולין בהקדש לא הוה כלאים משום דבידו לסלק הקדושה ע"י פדיון ומסתייעי לי' מדברי הירושלמי (חלה) קב הקדש מצרף יפה כתב.

ויש להביא ראי' לזה מדברי רש"י ז"ל בתמורה (דף י"א:) אהא דאמר הש"ס בעי מיני' מרבא הקדיש חד אבר מהו בגיזה ופירש"י ז"ל בד"ה הקדיש אבר מהו בגיזה בעבודה לא תיבעי לך דאסור דהא מכחיש לה עכ"ל. וקשה דהא עבודה בלאו הכי אסור משום כלאים דהא חולין והקדש מעורבין בו לשיטת רש"י ז"ל במכות (דף כ"א.

(דחולין והקדש הוי' כלאים ולסברת כבוד תורתו ניחא דזה לא חשיב כלאים כיון דבידו לפדותו (אם לא נימא מיגו דנחית לי' קדושת דמים נחית לי' קדושת הגוף יעו"ש בתמורה (י"א:) (שם) ואם דדעת המהרש"א בחולין (דף קל"ה.) (דלא מהני פדיון לאבר אחד מן הבהמה זה רק אם הקדיש בהמה ונפל בה מום לא מהני פדיון לאבר אחד רק בעינן שיפדה כולה אבל כאן דלא הקדיש רק אבר אחד מהני בו פדיון אם יפול בו מום ופשוט: (ב) ודא ברור דהא דמיבעי לי' בהקדיש חד אבר מהו בגיזה דמיבעי לי' על איסור גיזה באותו אבר דעל חילק מהגוף דאינו קדוש פשיטא דמותר בגיזה וכן מבואר בשיטה מקובצת בתמורה (י"א:) שם.

וגדולה מזה מבואר בחולין (דף קלה) דאם הקדיש בהמה חוץ מגיזתה אמרינן דפשטה קדושה בכולה יעו"ש ומבואר דלולי הדין דפשטה קדושה והי' נשארית הגיזה חולין הי' מותר לגזוז אף שכל הבהמה קדושה א"כ פשיטא דעל חלק מהגוף שאינו קדוש וגם הגיזה חולין דמותר לגזוז ג) וזה נראה בדעת הרמב"ם ז"ל פ"א ממעילה (הלכה) דכתב וז"ל כל קדשי מזבח בין קדשי קדשים בין קדשים קלים אסורין בגיזה ועבודה שנאמר לא תעבוד בבכור שורך ולא תגזז בכור צאנך והוא הדין לשאר קדשים והגזוז את השור או העובד בצאן לוקה מן התורה ותולש אינו כגזוז ויראה לי שאינו לוקה עד שיגזז כדי רוחב הסיט כפול לא יהי' זה חמיר משבת עכ"ל ומבואר מזה דיש שיעור לחיוב גזוז במוקדשין אמנם בעבודה במוקדשין משמע בכמה מקומות דלא בעינן שיעור יעוין מכות (דף כ"ב).

(גבי יש חורש תלם אחד וחייב עליו משום שמונה לאוין החורש בשור וחמור והן מוקדשין וכו' ופירש"י דבכור שור עובר משום לא תעבוד בבכור שורך יעו"ש ואם איתא דעבודה במוקדשין צריך שיעור לא הוה תני לה במנין הלאוין וכמ"ש התוס' שם (דף כ"ב.) בד"ה אלא וכו' דמשה לא מחשבי' ללאו דהזיד במעילה משום דלא חשיב אלא לאו דאיתניהו בפחות משה פרוטה ע"כ והיינו דלא חשיב מה דבעינן שיעור וע"כ דעבודה במוקדשין יש איסור בלי שיעור והחילוק יתכן דהעבודה החיוב על מה שעשה עבודה בבהמת הקדש ולכן אם דש בה בפחות מכגורגרת מקרי עבודה לגבי הבהמה לא כן בגיזה דאם הגיזה חולין אין בה משום לא תגזז והחיוב הוא משום הגיזה לכן בעינן שיעור כדי רוחב סיט.

וכתבתי זה להוציא מדברי המנ"ח שכתב דאיבעיית הש"ס הוא על חלק מהגוף שאינו קדיש אם אסור בגיזה יעו"ש וזה נגד דברי השמ"ק הנ"ל ויש להאריך בזה ואכ"מ: ד) עוד האריך כבוד תורתו בדברי ירושלמי (ערלה פ"א) עכו"ם שהרכיב אילן מאכל ע"ג אילן סרק אעפ"י שאין ישראל רשאי לעשות כן חייב בערלה.

והאריך בזה והדברים ראויין למי שאומרן אולם אינו מובן דלמה לא נקט רבותא יותר דאף ישראל שהרכיב הגם דעבר על לאו מ"מ חייב בערלה ומזה הי' נראה דבקושטא דאם ישראל מרכיב דפטור מן הערלה והטעם דכיון דמקיים כללים אסור לכ"ע א"כ עומד לעקור ואין זה בכלל נטיעה ועי' בסוטה (דף מ"ג:) דממעט מנטעתם פרט להרכבת איסור יעו"ש ולהכי נקט בעכו"ם שהרכיב בשלו דחייב בערלה ופשוט: ה) ויש לעיין בדברי מהרש"א בסוטה שם (מ"ג:) אהא דאיתא שם גבי החוזרין מעורכי מלחמה תנו רבנן אשר נטע אין לי אלא כרם מנין לרבות וכו' ולא חיללו פרט למבריך ולמרכיב ופריך והא אנן תנן אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב אמר רבי זירא אמר רב חסדא לא קשיא כאן בהרכבת איסור כאן בהרכבת היתר [בהרכבת איסור אינו חוזר מעורכי מלחמה אבל בהרכבת היתר חוזר] ובמהרש"א שם כתב וז"ל והכא לא מקשינן לימא דלא כר"י דאמר הירא ורך הלבב הירא מעבירות שבידו דאפשר דהוא לא עביד איסורא כגון דאריסא דידה' הרכיב מין בשאינו מינו עכ"ל ומבואר דהוקשה למהרש"א ז"ל דאמאי בהרכבת איסור אינו חוזר הא עכ"פ ירא מעבירות שבידו דהיינו ההרכבת איסור וניחא לי' דאף דהרכבה הוא של איסור ומ"מ הבעלים לא עברו.

ולפי דברינו קשה דעכ"פ אף שאחר הרכיב באיסור מ"מ הבעלים עוברים במה שמקיימין כללים והוי ג"כ ירא מעבירת איסור מקיים כללים ואכ"מ: ו) ויעוין עוד שם במהרש"א אהא דמשני

בגמ' רב נחמן בר יצחק אמר במבריק אילן בירק והאי תנא הוא דתניא המבריק אילן בירק רשב"ג מתיר משום רבי יהודה בן גמדא איש כפר עכו וחכמים אוסרים ופירש"י ז"ל הא דקתני מתני' מרכיב חוזר במרכיב אילן בירק דלא בעי למיהדר משום קמא ואם תאמר מין בשאינו מינו הוא ואמעוטא לה הרכבת איסור מולא חיללו פרט למבריק ומרכיב האי תנא הוא דאמר מותר עכ"ל וכתב המהרש"א ז"ל והכא לא מקשינן מ"ש ילדה בזקנה דבטיל ומ"ש אילן בירק דלא בטיל דהא אילן בירק נמי אי מומלך עלה לאו בת מיהדר הוא די"ל דילדה בזקנה כיון דמינה הוא בטיל לגבה משא"כ אילן בירק כיון דלאו בת מינה הוא לא בטיל לגבה עכ"ל ומבואר מזה דמרכיב בשאינו מינה לא בטיל ולפי"ז יש להעיר בסיפקה להקדש אם נימא דחולין לקדשים הוי שני מינים בלאו הכי לא בטיל א"כ למה לי' להירושלמי לומר הטעם דסיפקה להקדש חייב משום דראוי לפדותו ולחייבו ויש להאריך הרבה בסוגי' דסוטה (דף מ"ג) הנ"ל ואי"ה במ"א יבואר: ז) ומה שכתב כבוד תורתו והאריך דכל הטעם דמרכיב אילן מאכל באילן סרק חייב הוא מטעם מחשבתו משוי לי' זריעה ועכו"ם אין לו מחשבה.

הנה ידידי דוקא מחשבה אין לו אבל מעשה יש לו יעוין לשון רש"י ז"ל חולין (דף קכ"א:): בד"ה השוחט בהמה טמאה לנכרי וכו' ונכרי בטמאה לא מהני לה מחשבה בעודה מפרכסת דלא אשכחן היתר בדכוותה ע"כ ומשמע דאי לאו הכי הי' מהני מחשבתן דעכו"ם וכן משמע מהא דעכו"ם שנטע חייב בערלה אף דהנוטע לסיג ולקורות פטור כדאי' בריש פ"א דערלה מ"מ מהני מחשבתו דעכו"ם אם נטעו לאכילה ויעוין בירושלמי ערלה פ"א הלכה ב' ערלה מאימתי הוא מונה לו משעת נטיעתו רשב"ל אמר ובלבד דברים שהן באין במחשבה כגון חרובי צלמונה וחרובי גידודה אבל ערבה כנטוע בארץ ובפנ"מ שם מפרש ובלבד דברים שהן באים במחשבה דוקא שהרכיבו ע"ג אילן שלפעמים נחשבים הם כשיש לו מחשבה לאכול מפירותיו כגון חרובי צלמונה וכו' ובכגון הני מיירי נמי האי ברייתא וקמ"ל דבכה"ג הרכבה מקריא ואילן סרק דקתני לאו דוקא אלא כלומר שאינו אילן מאכל יעושה ומוכת, מזה דמעשה עם מחשבה יש לו לעכו"ם.

אולם מזה, אין ראוי' דהא עלו מאליהן חייב בערלה כמבואר בפ"א דערלה ונטיעת עכו"ם לא גרע מעלו מאליהן: ובזה יתפרש דברי הגמרא בסוטה (מ"ג:): דאהא דקאמר דברהכבת היתר חוזר מעורכי מלחמה פריך האי הרכבת היתר היכי דמי אילימא ילדה בילדה תיפוק לי' דבעי מיהדר משום ילדה ראשונה אלא ילדה בזקנה והאמר ר' אבהו ילדה שסיבכה בזקנה בטלה ילדה בזקנה ואין בה דין ערלה אמר רבי ירמיה לעולם ילדה בילדה וכיון דנטע להך קמייטא לסיג ולקורות דתנן הנוטע לסיג ולקורות פטור מן הערלה ופריך מ"ש ילדה בזקנה דבטלה ומ"ש ילדה בילדה דלא בטלה ומשני התם אי מומלך עלה לאו בת מיהדר הוא הכא אי מומלך עלה בת מיהדר הוא מידי דהוה אעלו מאליהן דתנן עלו מאליהן חייב בערלה ע"כ.

ואינו מובן הדמיון לעלו מאליהן ולפ"ד יתכן דכיון דמעיקרא נטעו לסיג ואח"כ מומלך עלה למאכל א"כ מחשבה מוציאה מידי מחשבה ונעשה כעלו מאליהן ופשוט: ח) הנה בהא דאמרו במכות (דף כ"ב.) (המנהיג בשור פסולי המוקדשין לוקה יש לעיין איך הדין בקדשי עכו"ם שהוממו ונפדו למאי שכתב רש"י ז"ל שם דמש"ה הוי כלאים משום דתורת חולין וקדשים יש עליו דאסור בגיזה ועבודה ולפי"ז בקדשי עכו"ם דאין בהם מעילה בקדשי מזבח וכמבואר בזבחים (דף מ"ה).

(א"כ יש לומר דגם איסור גיזה ועבודה אין בהן ובפרט דעיקר קרא דלא תגזו בבכור כתיב דלא שייך בעכו"ם ולפי"ז בפסולי המוקדשין דעכו"ם אין בהם משום כלאים לשיטת רש"י ז"ל. אולם י"ל דבפסולי המוקדשין מלבד האיסור דגיזה ועבודה אסור ג"כ בהנאה מחיים ולכן כשמת או נטרף צריך קבורה וכן משמע מהא דבכורות (דף י"ב).

(איבעיא להו מהו לפדות בפסולי המוקדשין אליבא דרבי שמעון לא תיבעי לך כיון דאמר מותר בהנאה חולין הוא כיון דאמר פטר חמור מותר בהנאה קודם פדיון חולין הוא הפטר חמור ויכול לפדותו בה) כי תיבעי לך אליבא דרבי יהודה דאמר אסור בהנאה מאי כיון דאסור בהנאה אין איסור חל על איסור או דילמא כיון דלא תפיס פדיונו אפקועי איסורא בעלמא הוא וכו' יעו"ש ומדמדמי לי' לפטר חמור דאסור בהנאה מחיים משמע דגם בפסולי המוקדשין יש איסור הנאה וא"כ מחמת איסור זה חשיב כלאים ופשוט: ט) והנה אם נאמר כן דפסולי המוקדשין אסורין בהנאה מלבד האיסור דגיזה ועבודה אלא דמעילה לית בהו יש ליישב בדרך פלפול קושית התוס' בפסחים (דף מ"ז).

(אהא דמתני' יש חורש תלם אחד וחייב עלי' משום שמונה לאוין החורש בשור ובחמור והן מוקדשין וכלאים בכרם ושביעית ביום טוב כהן ונזיר אבות הטומאה והקשו תוס' בד"ה מוקדשין ולפירוש ר"י קשה אמאי נקט שור וחמור בשור לחודי' הוה מצי לאשכוחי כלאים בשור פסולי המוקדשין וכו' כדאמר בפ' בתרא דמכות דאמר ר' יצחק המנהיג בשור פסולי המוקדשין לוקה משום דעשאו הכתוב שני גופים דאיתקש לצבי ואיל וכו' עכ"ל).

אמנם לפי הנ"ל יתכן דלכאורה בחורש במוקדשין הלא החרישה נאסרה בהנאה דומה להא דתנן במס' ע"ז (דף מ"ט:): נטל הימנה כרכור אסור בהנאה ארג בו את הבגד אסור בהנאה יעו"ש וכמו דאמרו גבי שבת דיש שבח עצים בפת ובהדיא שנינו בירושלמי סוף פרק א' דנדרים את אומר ידי עושה עמך אסור חרש עמו בקרקע עד כמה הוא אסור עמו כדי שכרו או עד כדי הניית קרקע כלומר במתני' תנן דהאומר ידי עושה עמך חל הנדר מעתה קמיבעיא לי' אם חורש המודר עם הנודר בקרקע עד כמה נאסר ממלאכתו עד כדי שכרו אי עד כדי מה שהשביחה הקרקע ע"י מלאכתו ק"ע ופנ"מ] גדר עמו בתנור עד כמה היא אסור עד כדי שכרו או עד כדי הניית התנור עכ"ל הירושלמי [ויתכן לפרש דסברת איבעיית הירושלמי הוא כיון דקימא לן יש מעילה בקונמות ובמעילה הא בעי' נהנה ופוגם כמבואר במעילה (י"ח).

(וא"כ מה שהוא יותר על שכרו הא בזה הוי נהנה ולא פגם ואכ"מ] עכ"פ מבואר מזה דאם אסור לחרוש כשעבר וחרש נאסרה החרישה וא"כ גם בחורש במוקדשין פשיטא דנאסרה החרישה עד כדי שכרו עכ"פ. אולם פשוט דלזה מהני פדיון וכמו שכתב בשיטה מקובצת לתמורה (דף י'): אות א' דמהני אם חולל עבודה במוקדשין על דמים יעו"ש וא"כ שפיר חייב גם משום יום טוב ולא הוה מקלקל דנהי דהחרישה נאסרה מ"מ הרי גם בזה מועיל פדיון: אולם זה דוקא אם חרש במיקדשין דנהי דבקדושת הגוף לא מהני פדיון מ"מ דמי העבודה מהני אם נתן כדי שכרו להקדש ויעוין בנדרים (דף ל"ג:): מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש יעו"ש בפירוש הרא"ש דכתב בד"ה תפול הנאה להקדש שאין יכול לעכבו שאז הי' נהנה ממנו וצריך ליתן להקדש לפי שאסר עליו הנאתו כהקדש הלכך כל הנאה הבאה לידו ממנה הקדש הוא ולא מצי להוליקה לים המלח דלאו כל כמיני' להפסיד להקדש והיינו דדייק מהכא בגמרא דיש מעילה בקונמות עכ"ל

אבל בחרש בפסולי המוקדשין דמעילה לית בהו רק איסור הנאה ולזה לא מהני פדיון דלא אלים למיתפס פדיוני' א"כ החרישה נאסרה והוי מקלקל ופטור משום לאו דיו"ט ודו"ק.

ביתר דברי כבוד תורתו לא ראיתי לעיין כעת ואי"ה עוד חזון למועד והנני דורש שלום תורתו באהבה רבה ומקרב ולב עמוק מוקירו ומכבדו ידידי עוז:
לופטביר. סימן יג.

שנית להרה"ג הנ"ל. ב"ה יום ד' י"א תמוז ווארשא.

החיים והשלום וכל טוב סלה לראש ידיד נפשי הרה"ג המאור הגדול עמקן נפלא מעוז ומגדול שמו נודע בשערים עדיו לגאון סיני ועוקר הרים כמו"ה מנחם נ"י זעמבע בפראגא: אחדשה"ט ושלום תורתו באהבה לפלא כי לא השיבני על מכתבי שכתבתי לכבוד תורתו אולם נזכרתי שגם אנכי לא השבתי אז על כמה דברים שבאו במכתבו ואמרתי לעיין בהם כי דבריו חביבים אצלי: (א) הנה הביא כבוד תורתו דברי התוס' נדה (דף נ'): בד"ה תרנגולא דאגמא והאריך בדברים נכונים והדברים ראויין למי שאמרן זולת מה שתמה על דברי המהרי"ט בתשובה שכתב כי סימני טומאה אינם בעצם טומאה רק שהם סימן לטומאה וע"ז תמה מדברי התוס' נדה הנ"ל, דמפורש מדבריהם ז"ל דאף שאינו מין טמא מ"מ נטמא ע"י שיש לו סימני טומאה.

אולם לדעתי דברי המהרי"ט נכונים דלכאורה יש לתמוה ע"ד המהרי"ט מהא דבכורות (דף י'.) ר"ש אומר אף הגמל והארנבת כו' אינן צריכין לא מחשבה ולא הכשר ואמר רבי שמעון מה טעם הואיל ויש בהן סימני טהרה [אף הגמל דינו כבהמה טהורה שאינה צריכה מחשבה לשו' אוכל הואיל ויש בה אחד מסימני טהרה יעו"ש הנה מפורש דהסימנים פועלים לטהרה וממילא הוא הדין לטומאה וצ"ע]: אמנם עיינתי במהרי"ט שהביא רא'י מהא דטהורה שילדה מין טמא מותר באכילה הרי דהסימנים אינם פועלין לטומאה יעו"ש ולפי"ז הא מבואר בבכורות (דף ו:) אך את זה לא תאכלו ממעלי הגירה וממפריסי הפרסה יש לך שהוא מעלה גרה ומפריס פרסה ואי אתה אוכלו ואיזה זה טהור שנולד מן הטמא או אינו אלא טמא הנולד מן הטהור וכו' ת"ל גמל טמא הוא טמא ואין טמא הנולד מן הטהור טמא אלא טהור ר"ש אומר גמל גמל שני פעמים אחד גמל הנולד מן הגמלה ואחד גמל הנולד מן הפרה יעו"ש ומבואר דס"ל לר"ש דגמל הנולד מן הפרה אסור באכילה משום הסימנים א"כ לדיד' הסימנים הם בעצם טומאה ושפיר קאמר ר"ש לטעמי' דגמל והארנבת אין צריכין מחשבה הואיל ויש בהן חד סימן טהרה והמהרי"ט ז"ל לא קאמר אלא לדידן ופשוט ולפי זה בעופות דלא שייך בהן כל היוצא מן הטהור טהור וכמו שפלפלו התוס' שם שוב הסימנים הם בעצם המטמאים וכמו לר"ש בבהמה כן לדידן בעוף ודברי המהרי"ט נכונים ויש לעיין בדברי התוס' נדה (נ:) הנ"ל מהא דחולין (דף קכ"ז).

(ת"ר הצב למינהו לרבות הערוד ופירש"י ז"ל ערוד מן הצב ומן הנחש הוא בא יעו"ש והשתא לדברי התוס' בנדה שם דבדבר שהוא מטיל בצים לא אזלינן בתר מינו אלא תליא אם יש לו סימני טומאה או לא יעו"ש והרי צב והלטאה מטילין בצים וכמבואר להדי' בחולין (דף ס"ד) וממה נפשך אם יש לו סימני צב פשיטא דהוא צב גופי' ואם אין לו סימני צב מאי אהני לן דבא מן הצב כיון דלא אזלינן בתר מינו ואכ"מ מה שיש לדבר מזה: ב) עוד ראיתי לכבוד תורתו שעמד בדברי רש"י ז"ל פסחים (דף כ"ד).

(גבי לאו דכל שבקודש פסול דכתב לרבות שאר פסולי קדשי קדשים כגון פיגול ויוצא וכו' והעיר כ"ת דלמה נקיט קדשים וראיתי שעמד בזה הרש"ש בהגהות ולכאורה רציתי לומר דבקרא כתיב לא יאכל כי קודש הוא והכוונה דאף לאחר שנפסל מ"מ קדש הוא דהא צריך לשורפו בפנים דבמקום אכילתו שם שריפתו וכמפורש בפסחים (דף כ"ד).

(שם ר"ש אומר בקדש באש תשרף לימד על חטאת ששורפין אותה בקודש ואין לי אלא זו בלבד פסולי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים מנין ת"ל וכל בקדש באש תשרף ועיי"ש [וכבר תפסו על המהרש"א בקידושין (דף נ"ז): דכתב דבפיגול נפקע שם קדשים] וזהו רק בקדשי קדשים אבל בקדשים קלים דלאחר שנפסל אין צריך לשורפו במקום קדוש אינו בכלל דכל שבקודש פסול אולם הא שיטת רש"י ז"ל בפסחים (דף מ"ט).

(אהא דתני במתני' מי שיצא מירושלים ונזכר שיש בידו בשר קדש אם עבר צופים שורפו במקומו ואם לאו חוזר ושורפו לפני הבירה וכתב רש"י ז"ל בד"ה שיש בידו בשר קדש שיש בידו קדשים קלים חוזר ושורפו בירושלים דבמקום אכילתו שריפתו יעו"ש ומבואר דגם קדשים קלים מצוה לשורפן בירושלים במקום אכילתו [ולשיטת הקרית ספר דעיר המוקפת אכילת קדשים קלים יש לעיין אם רשאי לשרוף בעיר המוקפת חומה ויש להאריך בזה]: ג) ומה שכתב כבוד תורתו דבפסח מבושל אין המים מצטרף לחיוב דאוכל ושותה אינו מצטרף הנה ידידי הלא כבר כתבתי דלפי הסוגי' דחולין (דף קט"ו).

(אמר ר"ל מנין לבשר בחלב שאסור ת"ל אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל שאין ת"ל מבושל מה ת"ל מבושל יש לך בישול אחר שהוא כזה ואיזה זה בשר בחלב יעו"ש א"כ הרי בבשר בחלב חצי זית בשר וחצי זית חלב מצטרף אף דזה אכילה וזה שתי' וע"כ כיון דזהו האיסור שאסרה תורה ה"ה בפסח מבושל מצטרף.

ויעוין ברמב"ם (פרק י' ממאכלות אסורות ה"ז) והאוכל כזית מכלאי הכרם בין מן הירק בין מן הענבים לוקה מן התורה ושניהם מצטרפין זה עם זה עכ"ל הרי אף דהם שני מינים ובעלמא אין זה צירוף מ"מ הכא מצטרף כיון דזה גופא איסור וה"ה בפסח מבושל ופשוט: ד) ומה שכתב כבוד תורתו בדין שינוי באיסור הנה יש בזה אריכות דנראה שזה שיטת היראים ס"י רצ"ג (ר"ז לפי היראים הישן) דכתב וז"ל בב"ק פ' הגוזל עצים ובתמורה פ' כל האסורין אמרינן נתן לה חיטים ועשאו סולת זתים ועשאו שמן ענבים ועשאו יין תני רב יוסף דמן צפורי ב"ש אסורין וב"ה מתירין ואמרינן טעמא דבית הלל דשינוי קני פירוש נתן לה חיטים באתננה ואמר לה כשיובא אליך יהיו לך באתננך ולא חל איסור אתנן עד שיבא אליה ועשאו סולת קודם ביאה ומאחר דקננה בשינוי לא נתחייבה כי אם דמים ובשעת ביאה נתחייבה לו דמים ולא חייל איסור אתנן על הדמים כדתנן בכל האסורין (דף ל:) נתן לה כספים הרי אלו מותרים כך נראה לי פירוש עיקר אע"ג דהם ולא שינויהם ולא ולדותיהם אין פירושם שוה אין בכך כלום.

והמפרש ועשאו סולת לאחר שחל עליהם איסור אתנן לא יתכן טעם דשינוי קונה וכי בשביל שקנאם בשינוי יהי' מותר או אסורין עכ"ל וכנראה דסבירא לי' דאין שינוי מועיל באיסור וקשה דהרי בע"ז (דף מ"ו.) (מיבעי לן אי יש שינוי בנעבד וזה כביר ראיתי בספר אחד שהביא קושיא זו מהגאון מקוטנא ז"ל.

ויעוין בפירוש רבנו גרשום בכריתות (דף ה' אהא דאמרין בש"ס דבחדש דכתיב ג' לאוין לחם וקלי וכרמל נכתוב קלי ולא ליכתוב לחם ונילוף מקלי ומשני לחם מקלי לא אתי משום דאיתי' בעיניה וכו' ניכתוב כרמל ונילוף לחם וקלי מיני' איכא למיפרך מה לכרמל שכן לא נשתנה מבריייתו ובפי' רגמ"ה דקלי איתיה בעיני' דלא נטחן ולא נתערב במים ומלח וכו' ואכ"מ מה שיש לדבר בזה: ה) ואכתוב הערה אחת קטנה בהא דכתבו התוספת בזבחים (דף קי"ד) בד"ה וקסבר ולדות קדשים בהויתן הן קדושים וכו' וא"ת בסוף בהמה המקשה דתנן המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים ושמיקדשין תקבר ומפרש בגמרא משום דרובא בר מיקדש הוא ע"כ מדקאמר תקבר קסבר במעי אמן הן קדושין דאי בהויתן אמאי תקבר הא לא חיילא קדושה אלא בחזי להקרבה וא"כ כולה בר מיקדש הוא ואמאי נקיט רובא דאפילו אכלאים ונדמה תפשה קדושת אימיה אי במעי אמן הן קדושין כדאשכחן בתמורה (דף י"ז) דאמרין גבי כלאים טומטום ואנדרוגינוס דאי אתה מוצא אלא בולדות קדשים ולכל הפחות אתיא כמ"ד במעי אמן הן קדושין ויש לומר דנקט רובא ולא כולה משום דאיכא דמות יונה וקליט לר"ש דכיון דלא מישתרי באכילה לא מיסתבר דתפסינהו קדושת אמן אע"ג דבמעי אמן הן קדושין עכ"ל ומביאר מדברי התוס' דגם למ"ד ולדי קדשים במעי אמן הן קדושים מ"מ היכי דלא מישתרי באכילה כמו דמות יונה או קלוט לר"ש לא תפסינהו קדושת אמן וצ"ע דהא בהדיא מבואר בחולין (דף ס"ט).

(לאתויי קלוט במעי אמו ואליבא דר"ש דאע"ג דאמר ר"ש קלוט בן פרה אסור הני מילי היכי דיצא לאויר העולם אבל במעי אמו שרי יעו"ש ומבואר דקלוט במעי אמו עדיין אינו אסור באכילה ואם כן למ"ד במעי אמן הן קדושים כיון דכבר חלה קדושה עליהן דבמעי אמו שרי מהיכי תיתי שיפקע אח"כ כשנולד.

אך צ"ל דסבירא להו להתוס' דמ"מ כיון דכי יולדו יהי' אסיר באכילה שוב לא תפסינהו קדושת אמן. וזה מוכרח בשיטתם ז"ל: ויש ליישב בזה דברי הרמב"ם ז"ל פרק ד' מהלכות תמורה הלכה ח' שכתב ולדות קדשים שיצאו דרך דופן או שילדו טומטום ואנדרוגינוס וכלאים וטריפה הרי אלו יפדו ויביא בדמיהן קרבן ע"כ והוא תמוה דאיך כתב בילדה טריפה דיפדה והא אין פודין קדשים להאכילן לכלבים וכבר עמדו בזה ועיין באור שמח שם.

ולסברת התוספת דהיכא דלא מישתרי באכילה אף דהאיסור לא חל עדיין במעי אמו מ"מ לא תפסינהו קדושת אמן ניחא. ואף דמכל מקום קדושת דמים יש בהן הרי זה כמו מקדיש נבילה דכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ה מעירוכין הלכה י"ב דאם הקדיש שחיטה או נבילה לבדק הבית הרי זו תפדה כשאר מטלטלין עיי"ש ויש בזה אריכות דברים ואכ"מ.

אבקש ידי"נ לכתוב לי איזהו חקירות חדשות במילי דנזיקין אשר הוא עוסק כעת: הנני דורש שלום תורתו באהבה מוקירו ומכבדו כערכו ידידו עוז: אברהם לופטביר [אמר המלכה"ד בתוך כתבי הרהמ"ח ז"ל מצאנו בזה תוספות דברים ואמרנו להעתיקו בכאן וזה לשונו]: ודרך אגב אמרתי לכתוב איזה הערות בדין צירוף איסורים (שכ' באות ג') דהנה ראיתי בהרמב"ם ז"ל פ"א מה' שביתות עשור (הלכה) דבשתי' הוי השיעור בכדי שתיית רביעית עיי"ש והקשו עליו מכריתות (י"ג) שתה וחזר ושתה אם יש בין שתי' ראשונה לשני' כדי אכילת פרס מצטרף הרי דגם בשתי' השיעור בכדי אכילת פרס עיי"ש: אך י"ל דטעם הרמב"ם לפמ"ש רש"י בסוכה (דף מט.

(שמע מינה כי שבע אינש חמרא מגרונו שבע. ופירש"י ע"י ששותהו בלגימת גסות וגרון מלא הוא משביע ולא ע"י שתי' מרובה ולא ע"י שמכניס הרבה יין במעיו ע"י לגימות דקות ואינו כאוכלין ששובע שלהם בא ע"י מילוי הכרס יעיי"ש.

מבואר מזה דשאני שתי' מאכילה דבשתי' הנאתו הוא רק בגרון משא"כ אכילה ולפ"ז י"ל דהיינו טעמא דאכילה היא בכדי אכילת פרס משא"כ בשתי' דהנאתו רק בגרון וכששותהו בלגימת דקות אינו שבע ולכך לא מהני צירוף אכילת פרס. ובעי דווקא רביעית שהיא יותר מכדי אכילת פרס: אכן לענין טומאת העכו"ם דבי' לא בעינן דרך שתי' דאפילו תחב לו חבירו לבית הבליעה נטמא ה"ה דמצטרף בכדי אכילת פרס ובזה איירו הברייתא דכריתות יתות הנ"ל ועיין ירושלמי שקלים פ"ה בעינן שתי' בב"א עיי"ש: ז) ובכריתות (דף יח) אכל ושתה בהעלם אחת וכו' והא בין אכילה ושתי' א"א דלא הוי שהיות דמתידע לי' כו' ולכאורה מה פריך דלמא מיירי דאכל ושתה בכדי אכילת פרס ואח"כ השלים בבת אחת אכילה ושתי' והרי אמרינן לקמן דעל חצי שיעור אין יום הכפורים מכפר: אך נראה לפמ"ש האחרונים דעל אכילת יום הכפורים החיוב על הנאת מעים כיון דביתובא דעתא תליא מלתא עיין עליהם.

ואפילו לדברי הירושלמי פ"ח דתרומות דהלעוס כבלוע אף ביום הכפורים כן עיי"ש. מ"מ הא האי שמעתתא אליבא דר"ל אזדא דס"ל ידיעות ס' מחלקת לחטאת והוא הא ס"ל בחולין (דף קג) דכל איסורים החיוב בהנאת מעים.

אמנם כל זה באכילה אבל בשתי' הא מבואר בפירש"י סוכה (דף מט.) גבי חמרא מגרונו שבע דשתי' אינו כמו אכילה דשובע שלהם בא ע"י מילוי כרס אלא ע"י ששותהו בלגימות גסות וגרון מלא הוא משביע ולא ע"י שמכניס הרבה יין במעיו עיי"ש: ולפ"ז י"ל דגם לר"ל תליא בהנאת הגרון וא"כ הא כבר נתחייב על השתי' קודם שנתחייב על האכילה דהנאת הגרון בא קודם למילוי הכרס והוי לי' שפיר שהות דמתידע לי' והוי ידיעת ספק כנ"ל: והנה בהא דמקשה הש"ס שם ונוקמי' כגון דאכל כזית פיגול יש לעיין דהא מוקי הש"ס בשבועות (דף כד) דהמשנה מיירי בבכור עיי"ש.

וא"כ הא קיי"ל דזריקת פיגול אינו מביא לידי מעילה בקדשים קלים. וא"כ בכה"ג אינו חייב אשם מעילה וצ"ע: ח) ואגב אכתוב דבדברי הירושלמי הנ"ל איתא הלעום כבלוע אף בשבת כן אף ביום הכפורים כן אף בפסח כן.

ונ"ל הכוונה דקיי"ל בפסחים (דף פה:) המוציא בשר הפסח מחבורה אינו חייב עד שינוח דהוצאה כתיב בה כשבת עיי"ש וא"כ הלעום כבליעה. והוי כמו שהניח.

וכמו דחשוב הנחה לענין שבת ודוק: ט) ובחולין (דף קג:) חלקו מבחוץ פטור ופירש"י והתוספות דגבי אבר מן החי דחידוש היא דגידין ועצמות נמי מצטרפין ובעלמא לא מחייב עליהו אמרינן אין לך בו אלא חדושו ולא נאמרה בי' הלכה דכדי אכילת פרס מצטרף עיי"ש ועיין בחדושי הגרע"א שהקשה דה"נ נימא בגיד הנשה דהוי חידוש.

דאין מצטרף בכדי אכילת פרס עיי"ש ובאמת כבר קדמו בזה הפרי מגדים (סי' סה) שכ"כ בפשיטות ולא בדרך קושי' והוליד מזה דה"ה דח"ש מותר בי' דל"ש חזי לאצטרופי ועיין מנחת חינוך מצוה ג' ובמצוה י"ט שכ"כ לענין שאור ועיין בחדושי ח"ס ע"ז (דף סח) שכ"כ לענין

שקצים המאוסים עיי"ש: אך מה דחדית לן הפרי מגדים לענין גיד לכאורה מבואר להיפוך מדברי רש"י חולין (דף פג).

(בד"ה דלית כו' שכ' ואית דמפרשי דליכא כזית בחד מנייהו אלא בתרווייהו ואינו נראה שיהי' שתי התראות מצטרפות דאי אכל בתוך אכילת פרס היינו בבת אחת ואי לאחר אכילת פרס וכו' עיי"ש הרי לך דאפילו בגיד הנשה מצטרפין בכדי אכילת פרס: שוב ראיתי דלק"מ דהפרי מגדים כ"כ לדידן דקיי"ל אין בגידין בנותן טעם ועץ היא והתורה חייבה עליו א"כ הוי חידוש.

משא"כ למ"ד יש בגידין בנותן טעם לא הוי שום חידוש בגיד מבכל התורה. ומצטרף בכדי אכילת פרס כמו בכל התורה.

ומעתה שפיר כ' רש"י כן אליבא דרבי יהודה דס"ל שם דאינו חייב אלא אחת וכגון דלית בתרווייהו כי אם זית א'. ורבי יהודה הא ס"ל בחולין (דף ק:;) דיש בגידין בנותן טעם ואתי שפיר: ועיין מנחת חינוך (מצוה קס) ובשו"ת חתם סופר או"ח (סי' ק"מ) שתמהו תמלי' עצומה דבזבחים (דף ע).

(גבי נבילת עוף טהור אמרינן סד"א הואיל וחידוש. היא אפילו ביותר מכדי אכילת פרס נמי וכו' והכא אמרינן להיפוך דבחידוש דווקא בבת אחת עיי"ש: ונראה דיש לחלק דשאני התם דהחידוש דלא מטמא במגע ומשא כמו נבלת בהמה א"כ אמרינן בטומאה שמטמא בבית הבליעה דמצטרף אפ"ל ביותר מכדי אכילת פרס לא כן הכא דהחידוש דחשוב אכילה ואז דווקא בבת אחת גם יש לחלק בין איסור לטומאה ודוק: י) ועיין מנחת חינוך (מצוה שע"ב) דכמו דבאבר מן החי לא מצטרף כדי אכילת פרס.

ה"ה חרצן לנזיר דהוי כמו עפר וכמבואר שם בגמרא. ה"ה דלא מצטרף כדי אכילת פרס יעיי"ש: ובזה רווחא שמעתתא בשבועות (דף כב) נזיר שאמר שבועה שלא אוכל חרצן בכמה כיון דכזית איסורא דאורייתא כי קא משתבע אהיתרא קא משתבע ודעת' אמשהו וכו' עיי"ש ובתוס' שם הקשו דלמה נקט דווקא חרצן ולא נבילה ולכל אדם וכמו דפשטינן באמת מנבילה וכו' יעיי"ש: ולהנ"ל הנהו נכון דהתוס' הקשו עוד שם דהיכי קאמר אהיתרא קא משתבע.

והא ח"ש אסור מה"ת: אמנם להנ"ל מיושב חדא מגו חדא דבאמת בחרצן מותר ח"ש מה"ת כיון דהטעם דח"ש אסור מה"ת משום דחזי לאצטרופי בכדי אכילת פרס. וא"כ חרצן דאינו מצטרפין בכדי אכילת פרס כנ"ל ח"ש מותר מה"ת ומיושב ממילא דמבעי דווקא בנזיר דבשאר איסורים דח"ש אסור מה"ת ליכא למבעי מידי דל"ש היתרא דח"ש אסור מה"ת ואין שבועה חל עליהם ודוק: ומה דפשיט התם הש"ס מנבילה ואמר טעמא דפריש וכו' ומה רא' מנבילה דח"ש הא אסור מנבילה.

היינו דלר"ל דס"ל דח"ש מותר מה"ת ולדידי' הוי נבילה כמו חרצן לנזיר לדידן ואפי"ה טעמא דפריש הא לא פריש דעת' אכזית. וה"ה לדידן בחרצן אף דמותר מה"ת ח"ש לא אמרינן דדעת' אהיתרא דהיינו חצי שיעור רק דעת' אכזית: ומאד יתיישב לפי זה קו' הגאון רע"א בתשובה (סי' קנ"ד) שהקשה דלמה פשוט הש"ס מר"ל ומשום טעמא דפריש הא לא פריש דעת' אכזית אלמא דאאיסורא קא משתבע ולמה לא פשיט מרבי יוחנן דמוקי לה בכולל ולימא טעמא דכלל הא לא כלל דעת' אכזית ואינו חל עיי"ש והוא קו' עצמה: ולהנ"ל הדבר נכון ומאד נעלה.

דמרבי יוחנן באמת אין ראי' דכל היכי שנוכל לומר דדעת' אהיתרא ואאיסורא דדעת' אהיתרא דלרבי יוחנן לא משכחת היתרא דהא גם חצי זית אסור מה"ת. ובאמת שי"ל דבחרצן וכל מקום דח"ש מותר בנשבע עליהם דעת' אמשהו דהוי היתרא.

ושאני שם דגם משהו אסור א"כ דע"כ דעת' אאיסורא. כן י"ל דדעת' אכזית ולכך פשיטמר"ל דח"ש מותר גם בנבילה ואפ"ה ל"א דעת' אמשהו ה"נ בחרצן לדידן ל"א דעת' אמשהו ודוק: (יא) ועיין בדו"ח בסוף הספר רצה השואל לחדש דבשביעת בטוי דהוי חידוש כמבואר בשביעות (דף לז) אינו מצטרף בכדי אכילת פרס.

והוא ז"ל דחה דהשביעה מעיקרא היתה שלא יאכל בכדי אכילת פרס עיי"ש: ולפי מה דחדית לן בשו"ת ח"ס (סי' ק"מ הנ"ל) דאם נימא סתם אכילה היא בכ"ש אז בחידוש מצטרף אפילו ביותר מכדי אכילת פרס עיי"ש א"כ ה"נ בשבועה דסתם אכילה בכ"ש משמע לשיטת הרא"ם [ועיין מל"מ פ"א מחמץ שכ"כ] ה"ה דמצטרף אפילו ביותר מכדי אכילת פרס: ויש להעיר דאי נימא כנ"ל דבתיקדוש מצטרף אפילו ביותר מכא"פ.

או רק בת אחת ולא מצטרף אפילו בכדי אכילת פרס. וכ"כ הח"ס ע"ז (דף סח) לענין שקצים והביא כן בשם ס' כפני יונה.

עיי"ש ובאמת שכ"ה מפורש בירושלמי פ"ו דנזיר (הלכה א) ושם אמרין הו"א דטומאתו בטלה איסורו נמי בטיל עיי"ש: ולפ"ז בבשר בחלב דנמי חידוש הוא כמבואר בפסחים (דף מד) וחולין (דף קח) לא יהי' מצטרף בכדי אכילת פרס. או אפילו ביותר מכדי אכילת פרס וצ"ע: (יב) ודע דבהא דכתבתי בדין שינוי באיסור יש לעיין בכריתות (דף ה) דמש"ה כתיב לחם וקלי דאי כתיב קלי הו"א דווקא קלי דאיתא בעינא אבל לחם דליתא בעינא וכו' עיי"ש וביאר המקור חיים (סי') דהכוונה משום דנשתנה מקמח ללחם.

וכדעת הרבינו יונה הנודע דדעתו דנבילה שהטמינו בדבש ונהפך לדבש מותר עיי"ש: ויש להעיר דלפי זה מה פריך בפסחים (דף כג) (לרבי אבהו והרי חדש דרחמנא אמר ולחם וקלי וקרמל וכו' ותנן קוצר לשחת ומאכיל וכו' דהא דעת רש"י בע"ז (דף מו) דבאיסור הנאה לא מהני שינוי דהא מ"מ הנאה היא (ובזה יש).

ליישוב מה שעמד בס' נחלת יעקב להגאון מליסא שם מהא דמעילה (דף יב) דפריך אמאי המקיז דם בבהמת קדשים מועילין הא תנן חלב המוקדשין אין מועילין. ומה ראי' מדם לחלב שנשתנה עיי"ש ולהנ"ל אתי שפיר דקדשים דאיסורי בהנאה לא מהני שינוי [וא"כ היכי ס"ד דחדש יהי' אסור בהנאה.

דא"כ תרי קראי דלחם וקלי למה לי דליכא למימר דהו"א דלחם מותר משום דנשתנה הא באיסורי הנאה לא מהני שינוי: מיהו אפשר לומר דדעת רש"י כדעת הרמב"ם דעל הנאה ליכא מלקות וא"כ י"ל דצריך תרי קראי לענין מלקות דאי מצד הנאה הא ליכא מלקות וא"כ נהי דבהנאה לא שייך שינוי.

היינו דמ"מ אסור בהנאה אבל מלקות ליכא וצריך לחם למלקות ופשיט: ואגב אכתוב דבס' נחלת יעקב הנ"ל הביא בשם הגאון בעל חתם סופר שפי' כוונת הש"ס דלחם ליתא בעינא משום שיש בהלחם גם מים וא"כ הוי אמינא דאינו מצטרף ובעינן כזית לבד המים לכך צריך קרא דאיסור

הוא מצד הלחם וגם המים מצטרפין דע"י הקמח והמים גם שניהם מקרי לחם: ולענ"ד הדבר תליא בפלוגתא שבש"ס מנחות (דף נד) בבשר העגל שנתפחו אי משערין לכמות שהן.

ולמה דמסיק דכל היכי דמעיקרא לא הוי בי' והשתא הוי מדרבנן עיי"ש א"כ שפיר צריך קרא. כיון דמעיקרא לא הוי כשיעור וע"י השאור והמים נתפח ונעשה כשיעור: ודע דבש"ת הר"י מינץ (סי' טו) דעתו דל"א ח"ש אסור מה"ת.

אלא היכי דהי' כשיעור ורק הוא אכל החצי. משא"כ היכי דמעיקרא כשנולד לא הי' כשיעור ולכך בלב עוף שאין בדמו כזית לא שייך לאסור דמו משום ח"ש יעיי"ש [ויש להעיר מדברי רש"י כריתות (דף כב) בלב עוף שאין בדמו כזית ופירש"י דמש"ה אינו עובר אבל אסור מה"ת דח"ש אסור מה"ת] ועיין כזה בחדושי הריטב"א ב"מ (דף נג) לענין מעשר שני שאין בו שוה פרוטה דאם מעולם לא הי' בו שוה פרוטה אז מותר מה"ת עיי"ש ובדברי הרשב"א ז"ל קדושין גבי ישנו לשכירות מתחילה ועד סוף יעיי"ש: ולפ"ז י"ל דזה הכוונה כל היכא דמעיקרא לא הוי בי' והשתא הוי בי' מדרבנן כיון דמעולם לא הי' כשיעור נהי דתפחה מ"מ משערין כמו שהי' מעיקרא מה"ת.

ודוק: יג) ועיין בספר מגן האלף בהשמטות שהביא ראי' לשיטת רבינו יונה דאיסור שנשתנה מותר מהא דנדה (דף ע) אשתו של לוט מה שתטמא אמר לי' מת מטמא ואין מלח מטמא הרי דבנשתנה ואין זה מה שאסרה התורה מותר עיי"ש ואין ראי' דשאני התם דהיא נשתנה עוד קודם הדיבור ולא הי' עלי' מעולם שם איסור דקודם הדיבור הא לא נאסר ולאחר הדיבור כבר היתה לנציב מלח.

משא"כ איסור שחל עליו שם איסור מעולם י"ל דשוב לא פקע ופשוט: יד) ועיין פסחים (דף לה:) מי שאסורו משום בל תאכל חמץ. והקשו האחרונים א"כ מה פריך הירושלמי גבי חדש נייתי עשה וידחה ל"ת הא אין אסורו משום בל תאכל חמץ דאין איסור חמץ חל על איסור חדש.

ונראה דהא מבואר בכריתות (דף ה) אכל לחם וקלי וכרמל לוקה ג' מבואר דהיכי דאפה לחם מחדש פקע איסור קלי וכרמל ולוקה משום לחם וא"כ הא איסור חמץ קודם לאיסור לחם דבשעת האפי' פקע האיסור קלי וכרמל וחל איסור חמץ ואיסור לחם אינו עד שיאפה ואכמ"ל: ובזה יש ליישב מה דאיתא בירושלמי פ"א דקדושין (הלכה ז) דפליגי ר"א ורבנן אי חדש בחוץ לארץ דאורייתא דר"א ס"ל דבחוץ לארץ לאו דאורייתא דכתיב בכל מושבותיכם ואיתא שם מה עבדו רבנן בהדין קרא] בחדש שיצא מארץ ישראל לחוץ לארץ עיי"ש וקשה מהיכי תיתי שיפקע איסור חדש במה שיצא מארץ ישראל ואף דמצינו כה"ג פלוגתא בחלה אי פירות ארץ ישראל שיצאו לחוץ לארץ אם הם חייבים שאני התם דתליא בהגלגול והגלגול הי' בחוץ לארץ משא"כ בחדש.

אמנם להנ"ל דבעת שאפה נפקע איסור קלי וכרמל וחל איסור לחם א"כ שפיר הוי אמינא דהיכי דהוציא חדש מארץ ישראל לחוץ לארץ ועשה שם לחם דיהי' פטור משום חדש קמ"ל קרא דגם בכה"ג יש איסור חדש: טו) ובהיותי בזה אמרתי ליישב הא דמנחות (דף ה) קסבר ר"ל האיר המזרח מתיר והקשו התוס' הא מ"מ עד הביאכם למצוה ולא מקרי עדיין ממשקה ישראל עיי"ש: ונראה למ"ש הפוסקים דכל איסורי תורה הוי איסורי חפצא לכן אי אסור באיסור חפצא לא חשוב ממשקה ישראל כיון דבעצם האיסור מונח על החפץ.

משא"כ באיסור גברא והחפץ אינו אסור ל"ש ממשקה ישראל. וזהו דמשני קסבר האיר המזרח מתיר וליכא תו איסור חדש ונהי דעד הביאכם למצוה מ"מ מצוה הוי רק אקרקפתא דגברא וחשוב ממשקה ישראל וכה"ג חילק בפסחים (דף מח) דאיסור מוקצה חשוב ממשקה ישראל כיון דדבר אחר גרם לו והיינו דאיסור היום אינו על החפץ כנודע: ויותר י"ל ע"ד החידוד קצת דבאמת חדש הוי ל"ת שהזמן גרמא ובל"ת שהזמן גרמא גם הנשים חייבות.

וכל זה עד שהגיע האיר המזרח אבל לאחר שהגיע זמן זה פקע הלאו דלחם וקלי וכרמל וא"כ נהי דיש מ"ע להביא את העומר אבל זה שוב הוי מ"ע שהזמן גרמא דנשים פטורות וא"כ הא כתבו התוס' בזבחים (דף פח) דדווקא מה דאסור לכל ישראל לא מקרי ממשקה ישראל משא"כ בדבר האסור לישראל בלבד ומותר לכהנים ולכן תרומה מקרי ממשקה ישראל כיון דמותר לכהנים וה"ה הכא כיון דמותר לנשים וזה הכוונה עד הביאכם למצוה ובזה אין נשים בכלל ושוב הוי ממשקה ישראל משא"כ אם הי' הדין דהעומר מתיר ועד הבאת עומר אסור בחדש והלאו דלחם וקלי בתוקפו דלא הי' חשוב ממשקה ישראל וא"ש: ובזה ניחא התוספתא (פי"ד דשבת) מטלטלין את החדש בשבת עיי"ש.

ולא נתברר דמה שנא מכל איסורי מאכלות שאסור לטלטלם בשבת וכדאיתא בשבת (דף קכז) יעיי"ש ולהנ"ל הכוונה אם חל יום הקרבת העומר בשבת דאז מותר לטלטל החדש אף קודם הקרבת העומר כיון דחזי לנשים וכמבואר בסוכה (דף מב) מקבלת אשה מיד בנה יעיי"ש וי"ל ג"כ משום דאין מוקצה לחצי שבת ועיין תוס' סוכה שם ד"ה טלטול וכו' וז"פ: גם י"ל הכוונה בתוספתא אם חל י"ז בניסן להיות בשבת ובזמן הזה דאין עומר הא יום הנפ' כולו אסור מה"ת וא"כ הא הוקצה בין השמשות ורק משום דמוקצה מחמת יום שעבר לא אמרינן לזה קמ"ל התוספתא דווקא בחדש ואתי שפיר: טז) ועיין מנחות (דף סז) אומר הי' ר"ע מירוח עכו"ם אינו פוטר יעיי"ש והקשו התוס' דא"כ איך אתי מאינו מעושר הא בעינן ממשקה ישראל עיי"ש: ויש לתרץ למה דס"ל לר"ע בחולין (דף קא:) דאין איסור חל על איסור אף אם הוא חמור.

א"כ הא לא חל איסור טבל על איסור חדש ורק כי פקע מיני' איסור חדש והיא משישלוט האור ברובה וכמבואר שם (דף כז) ואז כבר נעשה מצותו אך בטבל על חדש הוי איסור כולל דחל אף לאחר הקרבת העומר וזה תליא בפלוגתא דהרמב"ם והראב"ד פ"ד מה' שבועות הלכה י' בנשבע שלא יאכל היום ואח"כ נשבע שלא יאכלנה לעולם אי הוי כולל יעיי"ש ואכמ"ל בזה: יז) ובעיקר הדבר אי דבר שאינו אסור לכל חשוב ממשקה ישראל דפליגי בזה רש"י ותוס' בזבחים (דף פח).

(דדעת התוס' דתרומה דמותר לכהנים חשוב ממשקה ישראל. ודלא כדעת רש"י שם.

נראה דתליא בזה דהא באמת יש הכרח לשיטת התוס' מהא דמליקה מותרת לגבוה וכמ"ש המהרש"א בחולין (דף צ.) (דחשוב ממשקה ישראל משום דמותר לכהנים אמנם לבר קפרא דס"ל ביבמות (דף לג) דזר שאכל מליקה אינו חייב משום נבילה.

וא"כ הא מותר לכל ישראל. ומה דאסור לזרים משום זרות הא הוי כן בכל הקדש, וכמ"ש המוהרש"א דאם נימא דגיד אינו חל אהקדש דחשוב ממשקה ישראל כיון דמשום גיד מותר לכל.

ואיסור זרות הא ישנו בכל קדשים וז"פ. אמנם לר"ח דזר חייב על מליקה יש הכרח כנ"ל ואכמ"ל: [ועיין תוספתא פ"ח דמנחות דס"ל לר"ח דמביאין מנחות מן הטבל.

והוא נגד ש"ס דילן פסחים (דף מח). ונראה דתליא בפלוגתא דרש"י ותוס' יבמות דף פו.

(אי איסור טבל מחמת תרומה המעורב בו. ועיין תוס' קדושין (דף לח:): ד"ה וה"ה וכו' דטבל מסתבר דלא חמור מתרומה כיון דאינו אלא מחמת תרומה ועיין ר"ן נדרים (דף פ"ד) אי מעשר עני טובל.

וא"כ כמו דתרומה חשוב ממשקה ישראל ה"נ לא חמור טבל מיני' ולכך ס"ל לר"ח דמביאין ממנו מנחות ובזה ניחא קצת הרמב"ם פ"ה מאיסורי מזבח שלא הביא טעם ממשקה ישראל אלא משום מצוה הב"ע משום שהביא דאין מביאין מן הטבל דבזה ל"ש טעם ממשקה ישראל: עוד י"ל דהדבר תליא בפלוגתא דרבי ורבנן בחולין (דף צ) דרבנן ס"ל מצותו בכך שאני ורבי דהביא ראי' ממליקה נראה דלית לי' הסברא דמצותו בכך.

וא"כ י"ל דלרבי יש ראי' ממליקה דתרומה חשוב מן המותר לישראל וה"ה טבל כנ"ל. וצ"ע לרבי היאך הקריב אדם ראשון קרבן והא נאסר לו בשר וכבר הקשו בזה.

ואמרתי מכבר דמצותו בכך כיון דא"א בהיתר עיין רש"י מנחות (ה:): דבא"א חשוב מצותי בכך. ואמנם לרבי צ"ע.

המסדר יצחק בצלאל:] סימן יד. ב"ה פה פראגא.

כבוד ידידי ורב חביבי הרה"ג המופלא בבקיאותו עיניו כיונים על אפיקי הש"ס מוכתר במדותיו וכו' מוהר"ר אברהם שיחי': אחדשה"ט הנני להשיבו על מכתביו בעזה"י ולאשר ביקש ממני מעכ"ת לכתוב לו איזהו הערות במילי דנזיקין אמרתי לפתוח במה דסיים: (א) ראיתי ברמב"ם (פי"ז מה' אשות ה"ד) מי שגירש את אשתו ועליו שטר חוב ובא בע"ח והאשה לגבות וכו' אם אין לו אלא קרקע שאין בה כדי לגבות שניהן ולא ה' בה דין קדימה נותנין אותה לבעל חוב "ואם נשאר לאשה כלום תטול" ואם לאו תדחה מפני בעל חוב "שהרי בע"ח הפסיד והוציא מעותיו והאשה לא חסרה דבר" וכו' עכ"ל והנה זה דכ' הרמב"ם ואם נשאר לאשה כלום תטול דאינו מובן דמאי קמ"ל כיון דליכא ע"ז שום חוב אמאי לא תגבה נראה דכיון לומר דאף אם הקרקע הזו אין בה דין חלוקה א"כ יש בזה דין דגוד או אגוד עי' ב"ב (י"ג).

(וכיון דהדין דכדי חובו בע"ח קדים א"כ שוב כיון שאינו ראוי ליחלק יתנו כל הקרקע לבע"ח והאשה תטול מעות ולזה אשמעי' דכיון דבעצם מתורת החיוב חיובא דבע"ח בזוזי כתו' כתובות (צב.) (וחוב שניהם שוה רק דנתנו דין קדימה לבע"ח לפי שהפסיד והוציא מעותיו וזה הרי הוא רק בכדי חובו אבל על היתר שלא הפסיד אין לו שום קדימה ונחשב לזה כאלו שניהם שוים וזו שכ' ואם נשאר לאשה כלום היינו אף שאינו ראוי ליחלק מ"מ תטול וזה נגד שי' ריטב"א בשמ"ק כתובות (פו).

(דמפרש הא דאמר בש"ס שם ואי לא איכא אלא ארעא חדא ולא חזי' אלא לחד לבע"ח יהבינן דאין הכוונה שאין כדי לגבות שניהם דבכה"ג בע"ח ואשה שניהם גוביםאלא דאיכא גובינא לתרווייהו ואין בקרקע דין חלוקה דאזי בע"ח קדים ליטול הקרקע והאשה תטול מעות וזה דקדוק לשון הגמ' ולא חזיא אלא לחד יעו"ש ועי' תו' ב"ב (צב) ד"ה אי וא"כ אם לשי' זו דלא הורע כח האשה נגד הבע"ח מ"מ באין בה דין חלוקה יהבינן לבע"ח שוב יש סברא דלרמב"ם דאם אין כדי לגבות שניהם בע"ח קדים דשוב באין בו דין חלוקה כ"ש שלא תטול האשה ולזה אשמעי' ואם נשאר לאשה כלום תטול ופשוטו: ועי' שמ"ק שם בשם תוס' שנץ דכתב דאף אם הכתובה

קודמת מ"מ לבע"ח יהבינן וכ' הטעם דכיון דקי"ל דלוה ולוה וקנה נכסים יחלוקו א"כ שעבוד המוקדם והמאוחר שוין שוב ממילא תדחה האשה דכל שבבע"ח שניהם שוין.

בבע"ח ואשה תדחה האשה יעו"ש ויל"ע מהא דב"ב (קלב.) כתב כל נכסיו לאשתו ויצא עליו שטר חוב ר"א אומר תקרע מתנתה ותעמוד על כתובתה יעו"ש וברשב"ם והרי אף שכתובתה קודמת כמ"ש רבינו גרשום שם מ"מ יגבה בע"ח ומאי מהני לה שתעמיד על כתובתה ומוכח דאם כתובתה קודמת אין בע"ח קודם (ולשון רשב"ם שם ד"ה ויצא כו' לכתובתה לא קדים צ"ב דאם שניהם שוים ג"כ בע"ח קודם ומאי אהני לה כתובתה והול"ל דהכתובה קודמת) ואולי דהיכא דיש קרקע שנשתעבדה כבר לאשה בכה"ג לא גזלי' מהאשה ליתן לבע"ח ורק היכא דבאין לגבות עכשיו מקרקע המוטלת ביניהם הוא דבע"ח קדים וכמ"ש הרא"ש פ' הכותב ובאס"ז שם יעו"ש ושפיר נ"מ במה שתעמוד על כתובתה]: והנה רמב"ם ז"ל הוסיף הטעם דבע"ח קדים לפי שהפסיד והוציא מעותיו וזו לא הפסידה וברור דאין הכוונה למעט מתנה באחריות (עי' ב"מ טו).

(מתנה דלא כתיב הכי ובשמ"ק שם ובשמ"ק ב"ב ע"ז. ד"ה זכי יעו"ש) או שחייב עצמו במה שאינו חייב שלא הוציא מעות דז"א דכיון דהקנה לו מרצונו הרי עכשיו אצלו כהפסד מעות דנעשה כמקח וכרמב"ם (פכ"א ממלוה ה"ג) ואם קבל הנותן אחריות ובהמ"ג שם רק בכתובות אשה כ"ז שלא גבתה מתק"ח אין זה מיקרי הפסד מעות שאין לה עדיין קנין בעצם המעות.

ובאשה ל"ש לומר הגדר דחייב עצמו לבד תק"ח דז"א דכיון דהחויב מתק"ח אין חיוב חל על חיוב ועי' כתובות (קב) דמשני כיון דמשועבד מדאורייתא ופריך א"ה אמאי כתב לו ומשני כדי לברר לו כהן יעו"ש והרי נ"מ אם יפקע שעבוד תורה כגון אם יתן הפדיון לאחר וע"כ דאין חיוב חל על חיוב ויש לדבר שם בזה ואכ"מ ועי' תומים צ"ז סקכ"א].

ומצאתי בתומים (צט סק"ב) דכ' בפשטא דאם מחייב עצמו במה שאינו חייב בהודאה בפני עדים אין לבע"ח שלוח דין קדימה דשני החובות שוים יעו"ש.ה. וע"כ כתובה שאני כנ"ל כיון שהוי רק מתק"ח לא מיקרי הפסד כ"ז שלא גבתה [ועי' ריטב"א ב"מ (מו).

(דהאריך טובא בהא דהודאה מהני אף שאינו חייב באמת וכ' עוי"ל שיכול להוציאם מידו דהודאת בע"ד כמאה עדים מיהו כל כמה דלא הוציאה אינו יכול לחלל עליהם דבמאי קני להו יעי"ש ומבואר דסובר דהודאה הוא רק זכות לכשיבא לידו אבל בתחלה אינו שלו ועי' תו' ב"מ (מ"ו.) שם ד"ה ונקניהו יעו"ש וא"כ י"ל דדמי לכתובה]: ולפי"ז יש להעיר בהא דכתובות (קא:)) הנושא את האשה ופסקה עמו כדי שיזון את בתה כו' ניזונית מנכסים משועבדים "מפני שהוא כבעלת חוב" ע"כ ובירושלמי כתובות (פי"ב ה"א) במה הוא מתחייב לה לא כן ר"י ור"ל תריהון אמרין הכותב שט"ח על חבירו בחזקת שהוא חייב לו ונמצא שאינו חייב לו אינו חייב ליתן לו ומשני עשו אותה כתוספת כתובה ע"כ ומבואר דהחויב מתורת דין תוספת כתובה וקשה הלא המשנה אמרה מפני שהוא כבעלת חוב וא"כ אם יהי' עוד בע"ח שלוח וליכא אלא ארעא חדא כהא דכתובות (פו).

(יהי' הדין דשניהם גובים דהא בבע"ח אף שבא ע"י שחייב עצמו אין בו דין קדימה לזה שלוח ואלו לטעם דעשו אותה כתוספת כתובה הרי בע"ח קדים לכתובה [ועי' שמ"ק כתובות (קא:)) ד"ה מפני שהביא י"מ דאף אם מתה הבת חייב ליורשי' דהוית בעלת חוב ממש ורשב"א הוכיח מהירושלמי שם מתה כבר מתה דלכן לא אמרו שהוא בעלת חוב רק כבע"ח אבל אינה בע"ח

גמור יעי"ש והירושלמי לטעמי] וגם יש להעיר לטעם הרמב"ם שזה הוציא מעותיו לפיכך בע"ח קדים ולפי הנ"ל דרך נגד חוב מתק"ח א"כ בארוסה שכתב לה כתובה באחריות דמדינא אינה גובית ממשועבדים וכמ"ש רמב"ם (בפ"י מאשות הי"א) והוה זה רק גדר מחייב עצמו בדבר שאינו חייב וא"כ דמיא לבע"ח.

ובשני חובות אף שהשני לא הלוח שניהם שוים וא"כ יהי' עדיפות לכתובת ארוסה מכתובת נשואה וכזה ראיתי לרמב"ן ז"ל במלחמות פ"ג דכתובות דכתב הלכך נשא חרשת אעפ"י שכתב לה מאתים כסבר בתולה ולא מצא בתולים כיון שמדעת עצמו כתב מאתים אינה מפסדת כלום יעו"ש הנה דגרעה כתובה שמצד החיוב תק"ח שחזי רק מה שמגיע לה מדינא אבל זו שחייב בעצמה אף שאינו חייב אין לה תורת כתובה וא"כ ה"נ בזה שיש חיוב מצד עצמו הוה כשני לוין וגם בכתובת חרשת נימא דהוי כבע"ח שבא ע"י שחייב עצמו אליו דאין לבע"ח קדימה, ואולי בכתובת ארוסה כיון שהשעבוד הוא רק תוספת לעצם הכתובה לא גרע מתוספת כתובה בכל מקום דג"כ בע"ח קדים וכמ"ש הה"מ (פי"ז מאשות ה"ד).

אבל בחרשת דהכל חיוב חדש יל"ע דיהי' עדיף וזה לא מסתבר ובחי' הארכת: (ב) ובגוף הדין דמחייב עצמו בדבר שאינו חייב דכתב רמב"ם (פי"א ממכירה ה"ט"ו) המחייב עצמו בממון לאחר בלא תנאי כלל אעפ"י שלא הי' חייב לו כלום הר"ז חייב כו' או שאמר לו בפני עדים הריני חייב לך מנה בשטר וכו' יעו"ש ובהה"מ ג' באורך מהא דכתובות (קא:) ודברי רמב"ם ז"ל יש בהם ב' כוונות אם הוא ענין הקנאה או גדר הודאה והאריך בזה הקצות סי' מ' יעו"ש דהביא ד' הנומק"י ב"ב (קמט).

(דהוא מגדר אוריתא. ודברי רמב"ם מתבארין מדברי תשובת הר"י מיגש (סי' צ"ז) דכתב מפורש דאם כותב דרך חיוב והקנאה לא מהני רק מתורת הודאה יעו"ש וכבר האריכו בזה ואמנם יש לחקור אם חייב עצמו בפני עדים והי' בתוכם קרוב, או פסול אם בטלה כל העדות כהא דמכות ו.)

(דנמצא א' קרוב או פסול מבטל העדות וה"נ מבטל החיוב: . אולם י"ל דהא זה נראה דבהגדה לחוד שיעיד קרוב או פסול עם הכשרים שזה חייב עצמו לפניו בדבר שאינו חייב לא יפסל דהא המחייב עצמו בדבר שאינו חייב אינו מתחייב רק אם יש עדים וכמ"ש הריטב"א ב"מ (מו:) והאריך בזה הקצות סי' מ' יעו"ש ובמ"א הקשתי מדברי הש"ך (סי' מ' סק"ג) דכתב ידו בלי עדים הוי הודאה וכבר נחלקו הב"ח והש"ך אם כת"י הוה דין שטר ואכ"מ א"כ אין העדים בגדר בירור על המעשה וככל עדות ממון דאמר בקידושין (סה:) לא איברי סהדא אלא לשקרי ועי' רמב"ם (פ"ה מיסוה"ת ה"ב) רק הוי בגדר עצם דבלי עדים אף שחייב עצמו לא מהני וא"כ זה הפסול שמגיד שחייב עצמו בפניו הרי אינו מגיד כלל שחייב עצמו שהרי בפניו לאו חיוב הוא כלל וכאלו מגיד שחייב עצמו בתנאי וכה"ג מדברים הפוסלים.

ואינו דומה לכל עדות שמגיד שראה המעשה ונמצא שזה חייב בעצמו כיון שהלוח אבל בכאן לפי דבריו לא ראה כלל שום חיוב כי הוא מגיד שזה חייב עצמו בלי עדים ובכה"ג ליכא חיוב כלל וכבר העיר כזה מרן ז"ל בחי' הרי"מ (בלקוטים לחו"מ לו) בד' תוס' מכות (ו) ד"ה שמואל דתמהו מקדושין וגיטין שיש קרובים א"כ מבטלים הכשרים ותי' דבראי' בלי הגדה אינם פוסלין יעו"ש ותיפוק לי' דבקידושין הרי המקדש בלא עדים לאו קידושין הוא א"כ זה הפסול שמגיד שראה שנתקדשה בפניו הרי אינו מעיד על קידושין כלל דבפניו הוי כבלא עדים והרי זה כמעיד ששמע

האמירה בלא הנתינה ואף שראה שקדשה בפני אחרים זהו מצד האחרים אבל מצד עדותו שנתקדשה לפניו אינו עדות על קדושין כלל יעו"ש ואמנם צ"ל סברת תוס' דבס"ד דסברי דגם ראי' לחודא פוסלת אין העדות בשעת ראי' על הדין רק על המעשה רצוני לומר דקידושין דבעי עדות אינו תנאי במעשה קידושין שהמעשה הוא אמירה ונתינה רק הוא תנאי בדין קידושין דלחלות קידושין בעי' קידושין בעדים והפסול שמעיד מצד עדותו אינו מעיד על דין קידושין בעדים דאזי בעת ראי' סגי בראיית המעשה לא הדין ואח"כ בעת הגדה שהוא לפני ב"ד בעינן גדר הגדת הדין קידושין אמנם הראי' הוא רק על המעשה לחודא ולפני ב"ד מתחדש הדין ולכן בעינן רק שיראו המעשה נתינה ואמירה לאשה אבל לא ראיית דין קידושין וע"כ שפיר כיון דהפסול רואה המעשה כהכשר ראויה לפסולו משום נמצא א' קא"פ אף דחסר לו ראיית קידושין מצד הדין מ"מ בעת ראי' סגי בראיית המעשה ובחי' הארכתי.

ולפי"ז שוב במחייב עצמו במה שאינו חייב בעת הגדה בודאי אינו פוסל שהרי אינו מגיד על חיוב. דלפניו לא הי' כלל שום מחייב עצמו כנ"ל שוב גם בעת הראי' לא יבטל שהרי בכאן ליכא שום מעשה לראות רק הדין חיוב ומצד עדותו הרי אינו רואה כלל ובזה יל"ע בהא דירושלמי גיטין (פ"א ה"א) כתב כל נכסיו לשני בני"א קרובים לזה וכשרין לזה כו' נמצא א' קא"פ וכו' דאם כתב בתורת הודאה דשוב לא יפסל ועי' רי"ף פ"א דמכות ופלפלתי לפי"ז אך רצון כ"ת רק גוף החקירה: ג) ראיתי בר"ן פ' השולח (דף לז).

(דהביא ספרי ר"ש אומר כל בעל משה ידו ולא היורש ופירש דהא דאמרי בגיטין (לז.) (יתומים א"צ פריזבול היינו שהלוו משלהם והספרי ממעט מדינא יורשי מלוה יעו"ש וראה ביראים סי' רע"ג דכתב לענין לאו דלא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו שהאיסור על המלוה ועיי"ש דמדמי לשמיטה וכל שאינו הלואה כהקפת חנות שאינו בכלל כי תשה ליתא בלאו דלא תעבוט עבוטו אך בנתיבות סי' צ"ז סק"א מסתפק בזה וכן הביאו שיטות בזה ואכ"מ אבל יורש שאינו בכלל כי תשה אינו מוזהר בלא תבא אל ביתו [ועי' בחי' הרי"מ ז"ל שם שכ"כ להעיר מכתובות (פד:) יעו"ש שדן אם ביאה במקצת שמה ביאה לענין לאו דלא תבא אל ביתו כהא דזבחים (לג:) ועיי"ש דמפרש הספרי (תצא פיסקא רעו) יכול לא ימשכננו בפנים אבל ימשכננו בחוץ דהיינו ע"י ביאה במקצת ואכ"מ].

ועכ"פ יורש אינו מוזהר: אמנם מסברא הי' נראה דליכא היתר ליורש רק כשיורש הממון מכח אביו המורישו וכמ"ש תוס' גיטין (יג.) (ד"ה והא בשם ר"ת דמש"ה מצוה לקיים דברי המת משום דמכח מורישם היא דקירשו ע"ש [ועי' רשב"א נדרים (לד:) ולא מן המוריש באה לו נחלה אלא שהתורה זכתה לו עכ"ל.

ועי' ירושלמי שקלים (סופ"א) היא שני אחין היא שני גיסים שירשו את חמיהן דבזה י"ל כרשב"א] דכיון שאפשר לממון זה שיבא ליד מורישם שפיר חשיבי זה בגדר ירושה מהמוריש. אבל ממון שאינו בא מכח האב המוריש רק שהדין הוא ששייך ליורשים נראה דשפיר הוי זה בכלל משה ידו כיון שאין החוב מכח אב רק מכח עצמם וכזה כתבו תוס' בגיטין (יג).

(ד"ה והא דבגר ל"א מצוה לקיים דברי המת משום דפסק כח המוריש ונ"מ בהא דב"ק (מ) חייבי כופרין מאי אם ממשכנים אותן] דאף אם נימא דמשכנני מ"מ יש איסור ליכנס לביתו משום הלאו דלא תבא אל ביתו ואף דכ' תוס' שם ד"ה חייבי וכו' ביורשי הניזק עצמו אם יכולין למשכנו ויורש הרי אינו מוזהר בלאו דלא תבא כנ"ל.

מ"מ כיון דכופר אינו משתלם אלא לאחר מיתה ואפי' אחר שעשאו טריפה אין לו כופר רק ליורשים כמבואר בגיטין (מ"ג. ג.) יע"ש א"כ אין זה חוב האב רק חוב היורש בעצמו דכך גזה"כ שמתחייב להיורש אבל אין היורש יורשו מן האב ושפיר יש איסור לבא אל ביתו אם נימא דכל חיוב ממון בכלל האיסור וזה ברור: ולפי"ז יל"ע דמאי מדמי הש"ס בגיטין (מ).

(הא דכופר אם ממשכנן לחייבי עירוכין והרי אף אם ממשכנן בכופר אינו דומה בדינו לחייבי עירוכין דשם ליכא איסור דלא תבא אל ביתו וכמ"ש רש"י עירוכין (כג:) ד"ה ממשכנן דהגזבר נכנס לביתו למשכן וטעם הדבר ביאר בתוס' יו"ט פ"א דשקלים דהוא משום דהוי חוב גבוה יעו"ש אבל כופר שאינו חוב גבוה רק להדיוט כי המעות לוקחים הדיוט א"כ יש איסור דלא תבא אל ביתו ואינו דומה לחייבי עירוכין.

[ואולי זה תליא במש"כ במ"א מדברי הקרית ספר פ"א דשקלים דהא דממשכנן בשקלים הוא מצד חוב גבוה ובהריבב"ן הנדפס בש"ס ד' ווילנא הוכיח מהתוספתא דממשכנן משום הכפרה יעו"ש וא"כ מכיון דבעירוכין נכנסים לביתו למשכן עבור כפרה ה"ה בכופר הוי כפרה. אבל אם שם ההיתר מצד חוב גבוה שוב הרי כופר אינו חוב גבוה:] ובהא דב"ק (מ).

(שם דבעי למימר דאין ממשכנן בכופר חקרת ד"ל דגרע משאר חוב דאמר בתמורה (ד.) דבמשכון גלי קרא דאי עבד מהני יעו"ש ואף שעבר והשכין באיסור מ"מ י"ל דרק במשכון עבור חובו שמגיע לו שפיר גזה"כ דקנה.

אבל כופר שזה לא הלוהו והחייב הוא רק מתורת כפרה למזיק י"ל דכיון דנימא דאין ממשכנן שוב גרע משאר חוב ואם עבר והשכין לא קנה ונ"מ עוד לענין לאו דגזילה דהנה הרמב"ם (פ"ג מגזילה) כתב החוטף משכון שלא ברשות הרי זה גזלן ועי' ראב"ד ז"ל בהשגות שם. ונראה דפליגי אם היכא דע"י הגזילה נקנה החפץ לגזלן בקנין גמור (לא רק לקנין אונסין) אם זה הוי ג"כ גזילה דרמב"ם סובר דמ"מ המעשה הוא מעשה גזילה אף שלאחר שגזלו יקנוהו וראב"ד סובר דכיון דחייב לו א"כ קנהו כדאמר תמורה (ו).

(אין זה נחשב גזילה שלא מצינו גזילה היכא שע"י מעשה גזילה נעשית שלו ואכ"מ וא"כ בכופר דאין ממשכנן אם נימא דלא קנה הרי יהי' בזה גזילה גם לראב"ד והארכתיו בכ"ז ואכ"מ. אך האי כופר אינו חיוב כ"ז שלא נתברר בב"ד ושוב ליכא גזילה כרמב"ם פ"ב ממלוה: ד) ראיתי בשמ"ק ב"ק (ק"י).

(דבר חדש דאף דאמר שם או אינו אלא המושב זה כפל ובגניבת הגר הכתוב מדבר וכו' בממון המשתלם בראש הכתוב מדבר יעו"ש דמבואר דעל גניבת הגר כשנשבע והודה משלם כפל לגר וליכא חומש רק בגזל הגר ונשבע והודה וכתב בשם הראב"ד דמ"מ אם נשבע והודה ומת הגר משלם חומש לכהנים אף בגניבת הגר דכיון דלא זכה הכתוב כפל לכהנים חייב בחומש יעו"ש ונראה מסברא דזה רק למסקנת הגמ' שם (ק'): דכהנים בגזל הגר מקבלי מתנה הוי ולא יורשין דגר יעו"ש א"כ אף שלגר לא הי' חיוב חומש רק חיוב כפל מ"מ להם דמקבלי מתנות נינהו מגיע להם חומש ולא כפל אבל אי נימא יורשין הוי א"כ אין להם לירש רק מה שהי' שייך להגר מחיים דהיינו כפל ולא חומש וכיון דגלי קרא דכפל אינו לכהנים שוב גם חומש לית להו דאין להם תורת ירושה רק מה שהי' באפשריות להיות להגר בעצמו וז"פ אמנם יקשה מהא דב"ק (ק"י): בעי רבא כהנים בגזל הגר יורשין הוי או מקבלי מתנות ופריך למאי נפקא מינה והרי

לפי"ז נ"מ בגניבת הגר ונשבע והודה דאם יורשין הוי פטור מחומש ואם מקבלי מתנות חייב בחומש כמ"ש הרשב"א.

ויהי' מזה ראי' לשי' המאירי שם דכתב גנבת הגר אינה נדונית כגזלו אלא זכה הגנב במיתתו של גר הן בקרן הן בכפל יעו"ש"ה: אמנם נראה בסברת הרשב"א ז"ל למאי דאמר ריש מכות מעידין אנו באיש פלוני שזנתה אשתו והוזמו שנהרגין ואין משלמין כתובה וביאר ריטב"א ז"ל (מכות ב.) דאע"ג דאין מקיימין הזמה לחצאין וכדמוכח מהא דאמרי' (מכות ב.)

(גבי ועשיתם לו ולא לזרעו וה"נ הוי הזמה לחצאין שהרי אין משלמין כתובה שהיו מפסידין לה ותירץ כיון דקים לי' בדרכה מיני' היא דין תורה שבכל מקום שיש מיתה וממון שהמיתה עומדת במקום שניהם וכולה הזמה היא עכ"ל ומבואר דאין ענין דקלב"מ בגדר סילוק החיוב של עונש הקל רק דחשוב זה עצמו כאלו עשה שניהם וכבר הארכתי במ"א בזה מהא דכתובות (לג) ואכ"מ.

ונראה ללמוד מזה דכיון דיש שני חיובים ואמרה תורה לעשות רק עונש א' אמרי' דהכונה שיהי' זה במקום עשיית שניהם אבל לא אמרי' דנסתלק החיוב מהשני לגמרי: ולפי"ז י"ל גם בגניבת הגר ונשבע דאף דאמרה תורה דפטור מחומש ומשלם כפל לגר אין הענין משום דאין עליו חייב חומש רק דכיון דחייב גם בכפל נתינת הכפל מיחשב כאלו נתן החומש ועי' ב"ק (סה).

(חומשו עולה לו בכפילו דברי ר"י וחכ"א ממון המשתלם בראש מוסיף חומש ממון שאינו משתלם בראש אינו מוסיף חומש יעו"ש אבל מ"מ גם לרבנן אינו גדר פטור גברא רק פטור מעשה דנתינת הכפל חשיב כנתינת החומש אבל על הגברא רמי גם חיובא דחומש וזה סברת הרשב"א ז"ל דכשמת הגר שאינו נותן כפל לכהנים וליכא דבר הפוטרו מחומש ממילא נשאר בחיובא דגברא לשלם חומש שחיוב זה הי' עליו גם בחיים דגר אלא שמעשה הנתינה דכפל הי' נחשב כחומש ג"כ ועכשיו נשאר בחיוב חומשו וא"כ ניחא שפיר דגם למ"ד יורשין הוי דיש חיוב חומש דאף שאין להם לירש מה שאין לו לגר עצמו מ"מ חיוב חומש מיחשב שישנו לגר אלא דהכפל הי' נחשב כנתינת חומש ובחי' הארכתי ואכ"מ: ה) ודרך אגב אכתוב מה דראיתי דבר חדש בשו"ת רבי בצלאל אשכנזי (סי' לט) דכתב השואל לענין לאו דגונב נפש דאמאי מיקרי גניבה הרי הבעלים יודעים והוי גזילה והשיב וז"ל.

ולקושטא דמילתא דליכא חיוב מיתה אלא בגונב נפש ולא בגוזל דכתב הרמב"ם (בפ"ט מגניבה) אין הגנב חייב מיתת חנק עד שיגנוב בן אדם ויכניסנו לרשותו וכו' משמע להדיא דוקא כשגנבו אבל אם תקף באחד מישראל לפני אחיו ונשתמש בו ומכרו אינו חייב כו' דכיון שידעו בו ישראל דנמכר עכ"פ יפדוהו והרי אינו אבוד משא"כ בגונב דלא ידע אדם בגניבתו והרי הוא אבוד לעולם וכו' וגדולה מזו אמרו דאם מכרו לאחד מקרוביו של גנב כגון שמכרו לאביו או לאחיו הרי זה פטור שנאמר גונב נפש מאחיו עד שיבדלנו מאחיו ומקרוביו במכירה והלכך גזול נמי לאו מובדל הוא כיון דמכירין ישראל בגזילתו וכו' ואינו ענין כאן הא דמדעת הבעלים דהנגנב אינו בעל.

ובעליו הם אביו ואחיו ושאר קרוביו שנגנב והובדל זה מהם וכלפי מי שגנב ממנו קרוי כאן שלא מדעת הבעלים וכו' עכ"ל. העתקתי לשונו אולי אינו תח"י כ"ת.

והנה מבואר מזה שני דברים חדשים הא' גוף הדין שאין חיוב בגוזל נפש רק בגונב נפש. ועוד בירור בענין חיוב דגונב נפש שאין ענין הגניבה להנגנב רק לקרוביו או אחיו שהובדל מהם ואם הוא שלא מדעתם הוי גניבה.

ומדעתם הוי גזילה ופטור אבל מה שהוא מידיעת הנגנב אינו מיחשב גזילה דאין החיוב בשביל הנגנב וזה חדש למאוד. והנה בגוף הדין אין סתירה מהא דכתב רמב"ם פ"ט ממלכים ה"ט בן נח חייב על הגזל וכו' ואחד הגוזל או הגונב ממון או גונב נפש עכ"ל וכתב הכס"מ ואעפ"י שכ' רבנו גונב נפש לאו למימרא דדוקא גונב אבל לא גוזל נפש אלא לרבותא נקטה וכו' יעו"ש ומבואר גם בגוזל נפש יש חיוב אך אין זה סתירה דשאני עכו"ם שחיובו אינו מצד דין גונב נפש ומכרו רק מתורת גזילה ולכן שפיר חייב גם בגוזל נפש אבל ישראל שאין חיובו רק ע"י גניבה ומכירה והוא עצם חיוב שפיר י"ל דגזה"כ דוקא גונב ולא גוזל נפש ועי' מנ"ח ואולם בהא דכתב שאין החיוב מצד הנגנב רק מצד קרוביו שמבדילו מהם ותליא אם הוא שלא בידיעתם דאזי הוה גניבה יש לעורר מהא דכתבו תוס' סנהדרין (פ"ה:) ד"ה עד דמספקא להו אם הגביה את הנגנב.

ברשות בעלים אם חייב וכתבו דכיון דפטור מכרו לקרובים דבעינן שיוציאו מרשות אחיו כ"ש דברשות בעלים לא מהני כלל ע"כ ואם נימא דחיוב גונב נפש הוא רק משום שגונבו מאחיו אבל לא מה שמוציאו מרשות עצמו שהרי זה מדעת הוא ואין זה גניבה רק גזילה וכו"ל א"כ מאי ראי' דשפיר בעי' שיוציאו מרשות אחיו שזה הוא חיוב הגניבה אבל לא מרשות בעלים דאצלו גזילה הוא ומוכח דסברי תוס' דחיוב הגניבה גם בשביל הנגנב: וראה בב"ק (ס"ח:) א"ל רבי יוחנן גניבה בנפש יוכיח יאוש בבעלים וחייב ופירש"י ז"ל הגונב נפש ומכרו אין כאן יאוש שאין אדם מתיאש על עצמו ורחמנא חייביה יעו"ש ומשמע פשטות לשונו דחיוב הגניבה בשביל הנגנב דאלו בשביל קרוביו או אחיו הרי שפיר יכולין להתיאש ממנו כמובן.

ואולם יתכן לחלק דחיוב גניבה ותפיסת הקנין דמכירה שני ענינים הם והרי מבואר בב"ק (ס"ח:) שם דר"י בעי להוכיח דיש חיוב מכירה אף בלי יאוש שאינו נתפס בו קנין ולא אהני מעשיו וא"כ בשלמא אלו הי' מועיל יאוש אדם עצמו שיהי' נעשה הפקר שיוכלו אחרים לזכות בו שפיר הי' שייך לומר דחיוב מכירה הוא רק במקום דאהני מעשיו כגון אחר יאוש אבל זה שקרוביו מיאשין אותו ודאי שאין זה מועיל להפקירו דהא אינו קנין קרוביו שיהי' ברשותם להפקירו ואינו ממונם ליאש אותו באופן שיהי' אהני מעשיו דלוקחו ורק לענין עצם דין הגניבה שפיר ס' ר"ב אשכנזי דכיון דגאולת קרובים מצוה א"כ מבואר כוונת התורה שלא יהי' מיבדל מרשותם.

אבל לא להפקירו לאלם קנין הלוקח שהרי אינו שלהם ולכן לא כתב רש"י ז"ל רק מזה שהאדם עצמו אינו מיאש ואף דאין החיוב בשביל הנגנב מ"מ לענין אהני מעשיו דמכירה ודאי דתליא רק בנגנב שאם הי' מועיל הפקרו הי' זה יכול לקנות אבל לענין עצם חיוב הגניבה י"ל דהוא בשביל הקרובים ופשיט.

[ובמ"א דיברתי בס' הנ"ל דכיון דגאולת קרובים מצוה מש"ה חשיב זה גניבה ומכירה שמוציאו מרשותם דהתינח במכרוהו לעכו"ם אבל לישראל הרי אין גאולת קרובים מצוה והארכת עוה בהא דסנהדרין (פו:) גניבה אתחלתא דמכירה ובחי' הר"ן שם באורך והעירותי מכמה דוכתי ואכ"מ:] (ו) ודע דראיתי ברמב"ם (פכ"א מעדות ה"ט) העידו שנים שמכרו לזה הישראל וכו' ובכס"מ ויש לדקדק בדברי רבנו שכ' שמכרו לזה הישראל דמשמע שאם מכרו לעכו"ם אינו חייב ומנין לנו לומר כן יע"ש מה שתירץ והנה זה חדש לומר דגונב נפש ומכרו הוא רק לישראל ובמ"א כתבתי איזה טעמים לומר כן ובפשוטו יתכן דבאמת לא שייך כלל גדר מכירה כי אף דמצינו שאדם מוכר עצמו אין אדם מוכר את חבירו שאינו ממונו ולא מצינו בשום מקום מכירה כזו ולא אהני מעשיו כלל דאינו נעשה ממונו שיהי' בתורת מכירה: אמנם יתכן דכמ"ש תוס'

מעילה (ח"י: ד"ה ואומר) בהא דמוציא מרשות הקדש לרשות הדיוט כגון שמכרו חייב והרי כל היכא דאיתי' בי גזא דרחמנא איתי' ואין זה מכירה כלל ובארו דכיון דעשה בה ההדיוט מעשה שחשוב זכי' וקנין מהדיוט להדיוט במקום אחר מתחייב עי"ז יעו"ש ומבואר דכיון דמצינו אופן בהיתר דמהני שוב יתכן דחייבה רחמנא בכזה דחשיב גדר מכירה.

וה"נ בגנב ומכר לאחר דמצינו גדר מכירה לאדם במכרוהו ב"ד לעבד שפיר הוי זה גדר מכירה וכשעושה כזה אחר הגניבה חייב מיתה דעושה מעשה מכירה במקום אחר דהיינו של ב"ד שמהני. וא"כ הא מבואר ברמב"ם פ"א מעבדים ה"ג עבד עברי שמכרוהו ב"ד אין מוכרין אותו אלא לישראל וכו' וכן המוכר עצמו אינו רשאי למכור עצמו לעכו"ם ואם עבר ומכר עצמו אפי' לעכו"ם הרי זה מכור ע"כ ודקדקתי מזה דמדלא תני גם במכרוהו ב"ד שאם עברו ומכרוהו הר"ז מכור דרך במוכר עצמו דגלי קרא או לעקר וגו' היא דמהני מכירה אבל מכרוהו ב"ד לעכו"ם לא מהני וש"ר שכ"כ במנ"ח מ' מ"ב יעו"ש שכתב שזה ברור.

וא"כ שוב הא זה אינו מוכר עצמו רק הגנב מוכרו ומכרוהו אחרים הרי לא משכחת רק במכרוהו ב"ד לישראל לא לעכו"ם ולכן שפיר י"ל דהמוכר לעכו"ם אינו מחשב מכירה כיון שאין במעשה זו גדר מכירה בשום פעם (פשיט: ז) ראיתי בהרב המגיד (פט"ז ממלוה ה"ז) ויש מי שכתב דכי אמר שטר פרוע הוא הרי הוא כמוחלו עכשיו ואין לך מחילה גדולה מזו עכ"ל פשטות לשונו ז"ל משמע דרק באומר פרוע הוה כמחילה דמסלק השטר אבל בפרוע ממש לא הזכיר שיהי' כמחילה והטור סי' ס"ו הביא בשם בעה"ת ב' דעות אם פרעון כמחילה ובש"ך (שם ס"ק סב) נראה דאומר פרוע עם קבלת פרעון חדא הוא יעו"ש.

אמנם ראיתי בשמ"ק כתובות (פו.) גבי קריבתי דר"נ קמכרה כתובתה בטוה"נ איגרשה ושכיבא אתי קא תבעה לה לברתא וכו' אזלא ומחלה וכו' יעו"ש ובשמ"ק תמה דאמאי לא תבעוהו להבעל את הכתובה ותי' דהלוקחות סברי שברתה קבלה כתובתה ואע"ג דפרעון הוה כמחילה ולא הי' להם לתבוע מכח הכתובה מ"מ יכולין לומר זה הפרעון שקבלת שלנו הוא עכ"ל ומבואר דכל שקבל מעות יכול הלוקח לומר דנתקבל עבורו ואף לשי' הסוברים דמוחל שט"ח אינו משלם רק דמים שנתן מ"מ בזה חייב לתת הכל וא"כ יש חילוק דהאומר שטר פרוע א"צ לשלם רק דמים שנתן כי לא בירר שקיבל כל הדמים ואולי נתפשר וכה"ג.

ועי' בחלקת מחוקק באהע"ז (סי' ק"ה סק"ח) דכ' דהאומר כי השטר פרוע היינו שהי' פרוע קודם המכר והי' מקח טעות וא"צ לשלם ללוקח רק הדמים שנתן יעו"ש"ה. אבל בפרעון ממש הרי יכול הלוקח הלוקח ליטעון שעבורו קיבל המעות וכמ"ש השמ"ק: והנה לשיטות הסוברים דפרעון אינו כמחילה יש לחדש דזהו רק פרעון למלוה עצמו אבל פרעון ליד אחר בציווי של המלוה דמבואר בחו"מ סי' קכ"א דמיפטר ועי' רמ"א חו"מ (סי' ק"כ סעי' ב') יעו"ש.

שפיר פרעון כזה הוה כמחילה והטעם נראה דהנה צ"ע טעם הפוסקים דפרעון אינו כמחילה שהרי סברת ההמ"ג נכוחה דאין לך מחילה גדולה מזו. ומצאתי בפרישה חו"מ ס"ו סקי"ז וז"ל אעפ"י דע"י הפרעון ודאי מחל לי' המוכר מ"מ הוא דפשע להזיק ללוקח זה לכן דין הוא שישלם עכ"ל ובאור הדברים בפשיטו דכיון דפרעון בע"כ שמי' פרעון כמו דהוכיח רמב"ן ז"ל מהא דעירוכין (ל"ב).

(יעו"ש שוב אין ההיזק של הלוקח השטר בא ע"י קבלת המלוה את המעות של הפרעון דאף אם לא הי' רוצה לקבלם הי' זה מסתלק מן החוב כיון דמהני פרעון בע"כ ואינו תלוי בדעתו ע"כ חשיב הלוח שפרע מזיק שעבודו של חבירו וחייב לשלם ואינו דומה למלוה שמחל שאז ההיזק בא מצד המלוה אבל בכאן ההיזק בא מפאת הלוח וחוזר ומתחייב מצד מזיק שעבוד חבירו זה באור סברת הפרישה ועי' קצות פ"ו סק"י יעו"ש: ולפי"ז הלא אימתי אמרי' פרעון בע"כ שמי' פרעון היינו אם שילם למי שהחויב אליו שיש לו שעבוד הגוף ושעבוד נכסי.

אבל מלוה שצוה ליתן לא' הפרעון באופן שזה לא קנאו ומ"מ מיפטר הלוח ע"י שציית להמלוה פשוט דאם יפרע לזה בע"כ דלא מהני ליפטר כיון דכשהוא בע"כ הרי אין זה עושה שליחותו של המלוה ונמצא שלא נתן כלל למי שמחויב ורק מדעתו דהוה ציית להמלוה נפטר מחיובו בכה"ג וזה פשיט וא"כ שוב כשפורע למי שמצווה המלוה ליתן גרע מפורע למלוה עצמו.

דכשפורע למלוה עצמו נשאר הלוח מחויב מטעם מזיק שעבוד חבירו כי גם בלי דעת המלוה הי' מהני הפרעון אמנם בזה דכל הפרעון דמועיל הוא רק ע"י ציוי המלוה. והלוח בעצמותו לא הי' יכול לפרוע לזה האחר וגם לא בע"כ שפיר פרעון כזה מחילה הוא ובזה יתיישב בכמה דוכתי ואין ברצוני להאריך רק גוף החידוש ועי' שמ"ק ב"מ (יט גבי נתינת שובר דהוה כמחילה ואכ"מ): (ח) ראיתי בנומק"י פ"א דב"ק אהא דאין שמין לגזלן וכו' צריך להחזיר לו או גזילה או דמיו דמה לי הן מה לי דמיהן כי באותן דמים יכול לקנות חפץ כאותו שגזל אבל דבר שצריך למכור כדי לקנות חפץ כמו שגזל אינו יכול ליתן לו עכ"ל ונראה מלשון זה דהא דמהני השבת דמים בגזילה אין הענין כי ליכא עליו חיוב להשיב חפץ כעין שגזל.

דז"א דעדיין חובת השבת חפץ עליו דכיון דגזל חפץ מחויב להשיב חפץ [והכופר בחפץ אף שמודה במעות כ' בשמ"ק ב"מ (מח דחייב קרבן שבועה יעו"ש אך רמב"ן ז"ל חולק בזה דכיון דמודה בעיקר החוב אף שכופר ביחוד כלי פטור מקרבן שבועה יעו"ש ועי' תוס' ב"ק (קח) ד"ה טען וכו' דכיון דנתחייב באונסין שוב כשאבד אינו כופר כלום יעו"ש ומבואר דמה שכופר החפץ אינו מחייבתו קרבן כיון שמודה בדמים וכ"כ במ"א בזה] אלא דמ"מ מיפטר בהשבת דמים דהוה כהשבת החפץ כיון שיכול לקנות בזה חפץ אבל מ"מ לגבי חיובא דגברא מיחשב מחויב בהשבת חפץ וזה מבואר משטחיות לשונו ז"ל: ואמנם זה רק בגזילה אבל במזיק וכה"ג אינו מבואר אם יש עליו חוב נתינת חפץ כמה שלקח והדמים במקום חפץ כיון שיכול לקנות או דסגי בדמים לחוד ועי' במחנה אפרים בזה אולם ראיתי בההמ"ג (פ"גמשכירות ה"ג) אהא דהסבל ששבר חבית של יין וכו' והכוונה שהם יש להם לשלם לו חבית יין לפיכך כל שמשלמים דמים מחשבינן להו כיון יעו"ש ומבואר דגם במזיק חיובא דגברא להחזיר חפץ כמה שהזיק ומיפטר בדמים כיון שראוי לקנות בהם חפץ כזה.

וראה בשמ"ק ב"מ (ה.) כי איצטריך קרא היכא דחפר בה בורות וכו' הקשה הר' יונה אכתי כל הודאת קרקע הילך הוא "שהרי אינו חייב להעמיד לו קרקע" אלא אותו קרקע הוא מחזיר ודמי קלקול החפירה וכו' יעו"ש ומינה נשמע דטעמו דרמב"ם ז"ל בפ"ה מטוען ה"ב וכפי ד' ההמ"ג שם דדמים הבאין מחמת קרקע כקרקע ואין נשבעין עליהן יעו"ש דיתכן דסובר רמב"ם דאף דטענו דמים מ"מ חיובא דגברא להשיב לו קרקע שהזיקו רק דמהני השבת דמים לפוטרו אבל מ"מ לענין דין שבועה בתר חיובא דגברא אזלינן והרי חיובו קרקע הוא: ואם כנים הדברים יתפרש בזה הירושלמי (שבועות פ"ה) ר' יצחק שאל מהו שישלם דמי העבד מפיו.

כל שלשים קנס או יותר מדמיו קנס וכו' אין תימר יותר מדמיו קנס משלם בעי אם שיוי העבד
הוי דמים לא קנס] ופשוט תמן תנינן המית שורך עבדי והוא אומר לא המית משביעך אני פטור
(והא כפרו בכדי דמיו שאינו קנס וע"כ דהכל קנס) ומשני א"ר חגיי תפתר בהמית עבד מוכה
שחין שאינו שוה כלום] יעו"ש והקשו בזה למאי דכתב הה"מ בפ"ה מטוען ה"ג דטענו דמי עבד
הוה טענו קרקע יעו"ש אבל כ"ז בכדי דמיו שהוא זכות בגופו של עבד אבל יותר מכדי דמיו
שאינו מפאת שיוי העבד אינו כקרקע כיון דאינו תובעו הפסד משיוי הקרקע וא"כ מאי ראי' מייתי
הירושלמי דגם בכדי דמיו קנס מדלא מחייב שבועה משום כפירה דכדי דמיו אם נימא דהוי ממון
והלא ממ"נ זה דהוצרך לטעם קנס ולא מיפטר משום דמים הבאין מחמת קרקע הוא על יותר
מכדי דמיו שאינו בא משום הפסד שיוי של הקרקע.

אבל כדי דמיו דהוי שיוי העבד שהוא קרקע בל"ז פטור דדמים הבאין מחמת קרקע כקרקע. ומר
חמיו האריך בזה: ולפמ"ש הלא זה ברור דבעבד אין חיוב תשלומיו חובת חזרת עבד עצמו שהמית
כי תשלומיו הם ענין דין ואף אם העבד שוה יותר ג"כ אינו משלם רק שלשים סלעים וכדתנן
בעירוכין (יג:) בשור המועד שהמית העבד להקל ולהחמיר יעו"ש א"כ מבואר דאין זה גדר חובת
גברא לשלם עבד רק דין תשלומי שלשים סלעים.

וא"כ הלא הטעם דדמים הבאין מחמת קרקע דכקרקע אף דהדמים אינם כקרקע משום דחובת
גברא הוא תשלומי קרקע שהפסיד ומיפטר בהשבה זו. וכ"ז במה שהתשלומין שיוי דבר שהפסיד
והוי גם זה בכלל השיוי עצם החפץ וכנ"ל דגם כפירת חפץ חשיבא כפירה.

אבל בעבד שאין בזה גדר שיוי כלל רק עצם דין שפיר חשיב זה חיוב דמים גרידא ושפיר אם
בכדי דמיו ממונא הוא יתחייב ודו"ק ויש עוד לעיין בזה: ט) ראיתי בהרב המגיד פ"ב מזכי' דהביא
תוספתא גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו ויצאו עליו כתובת אשה ובע"ח גובין מן האחרון ע"כ
ומבואר דבעל חוב גובה מנכסי הפקר ובתשו' הרשב"א סי', רנ"ב כתב דרק מנכסי הפקר עד
שלא בא לרשות זוכה אבל גר שהי' לו פקדון ביד אחר ומת דזכה הנפקד אין בע"ח גובה ממנו
יעו"ש דהוכיח כן מהא דב"ב (קמט).

(גבי איסר גיורא עיי"ש ויש לחקור במקדיש נכסיו דאמר בעירוכין (כג:) דנפרעין מנכסי הקדש
יעו"ש דקדושת דמים אינו מפקיע מידי שעבוד ואח"כ בא אחד ופדה באופן שיצא מרשות הקדש
וישאר הפקר [ועי' חולין (קלט.)] לפי שמצינו בהקדשות ומעשרות שמתחללין על מעות יעו"ש
דסגי בהפרשה לחילול הנה דאף שאין המחלל קונה את החפץ בלי נתינה לגזבר וכמ"ש רמב"ם
(פ"ז מעירוכין הי"ב) בנתינת הכסף הוא שלו מ"מ מהני חילול לשוי' הפקר וכן ראיתי בס' בית
אברהם לפסחים (כט).

(להגה"ק זצ"ל מטעעכינאוי שכ"כ בפשיטות דמהני פדיון בהקדש לשוי' הפקר ואכ"מ בזה) א"כ
יש לחקור אם בע"ח גובה מנכסי הפקר אלו די"ל דרק כשהם הפקר מיד שהפקירן הוא דבע"ח
גובה אבל זה שהי' באמצע ברשות הקדש י"ל דאין בע"ח גובה כיון שאין ההפקר מרשות הלוח.
אך מסברא נראה כיון דגם בעת ההקדש משועבדים היו שהרי אין קדושת דמים מפקיע מידי
שעבוד שפיר אין בכח ההפקר להפקיע השעבוד דכל דקודם ההפקר לא פקע שעבודו הבע"ח
גובה מנכסי הפקר: ולפי"ז הי' אפשר ליישב מה דהקשו בהא דשבועות (מב:) דהבא ליפרע מנכסי
הקדש נשבע ונוטל יעו"ש למאי דאמר ב"מ (ד:) דמש"ה לא אמרי' מיגו דחשיד אממונא חשיד

אשבועתא משום דאשתמוטי או כתירוץ אביי משום ספק מלוה ישינה יעו"ש וא"כ בזה שבא ליטול מן ההקדש נימא מיגו דחשיד אממונא וכו' דלא שייך אשתמוטי בנוטל.

וגם ס' מלוה ישונה ל"ש כיון דאמר בב"מ (ו) דפרשי אינשי מספק שבועה דליתא בחזרה ולא פרשי מס' ממון דאיתא בחזרה יעו"ש וזה לא שייך בהקדש דאיכא מעילה וגם הממון ליתא בחזרה ושפיר נימא מיגו דחשיד וכו' והוא קושי' מפורסמת: אמנם למ"ש יתכן דהא אמר בעירוכין (כג:) דהבא ליפרע מנכסי הקדש פודה ונותן דינר קודם גבי' יעו"ש ומהני אף שהוא פחות משויי דהקדש שחיללו על שו"פ מחולל כב"מ (נז).

(וכמה דוכתי. ולכאורה צ"ע דהא מלוה זה הרי אחר הוא [ועי' רמב"ם פ"ז מעירוכין דאחר פודהו והמלוה גובה מהפודה ואכ"מ בבאור שיטתו ז"ל] וכבר הוכיחו תוס' בתמורה (כ"ז:) דרק הבעלים מחללים על שו"פ לא אחר יעו"ש ואיך מחלל המלוה.

אך לסברת תו' מנחות (עא.) (דמש"ה אין אחר מחלל על פחות משויי דאין סברא שהאחר ירויח לעצמו יעו"ש וזה ל"ש במלוה שהקרקע משועבדת לו ורק איסורא דהקדש עלה שפיר מחלל גם על פחות משויי כי הדין ממון שלו הוא.

ועי' ראב"ד (פט"ו ממעה"ק ה"ז) דהמחלל קדושת עולה שתחיל קדושת שלמים סגי בפדיון כל דהו יעו"ש והטעם כיון שאין דנין על הדמים רק על האיסור סגי לכ"ע בכל דהו ואכ"מ] אולם אם נימא מיגו דחשיד וכו' הרי אין משועבדת לו כלל והוי דמי הקדש ולא מהני פדיונו בפחות משויי כיון דאחר הוא ושוב חשיד על ממון דלית' בחזרה: אמנם לפי סברת תוס' שאין סברא שהאחר יפדה ויקח לעצמו בפחות משויי נראה דאם פדה באופן דיסולק ההקדש וישאר הפקר דשפיר מתחלל ההקדש כיון שאינו לוקח לעצמו ואין זכ' לשום אדם בזה ורק בפודה לקנות הוא סברת תוס' דלא מהני באחר ופשוט.

וא"כ לכאורה מלוה זה שבא לגבות דנותן דינר דהוי בפחות משויי בידו לפדות שישאר הפקר ושוב הרי לית בי' מעילה דנפדה הוא קודם הגבי'. אך הלא בהכרח שהפדי' הוא שיעשו הנכסים שלו לגוביינא ואם ישארו הפקר מאין יגבה.

חובו.

אמנם למ"ש ניחא כי מכיון דהנכסים משועבדים גם בעודן הקדש גם כשנעשו הפקר בע"ח גובה מנכסי הפקר כתוספתא הנ"ל ואף שההפקר בא ע"י פדיית המלוה מ"מ לא פקע השעבוד כיון דלא הי' שום זמן בלי שעבוד וסילוק ההקדש שנעשה ממילא הפקר אינו מפקיע השעבוד ודו"ק. ויש לפלפל בכ"ז טובא ורשמתי רק להעיר: (י) ודע דבשי' ההמ"ג דגם מנכסי הגר שמת וזכה ישראל בנכסיו גובה בע"ח הי' נראה להעיר דמ"מ חוב גבוה אינו גובה מנכסי הגר שזכה בהם אחר ונועם הדבר דבכל שעבוד כתב הנתיבות דהוא מגדר קנין שהלוה מקנה לו ועי' ריטב"א קידושין (יג).

.)

אמנם בחוב גבוה דהוי שעבוד התורה אינו בגדר קנין רק דין ערבות על השעבוד הגיף והנה הר"ן הסביר הא דלוה שמת דפקע שעבוד הגוף דאינו נפקע שעבוד נכסי ומתרץ דכך הקנה לו נכסיו באופן זה שאם ימות יגבה מהם יעו"ש בכתובות פ' הכותב וזה שייך רק בשעבוד שהוא

מתורת הקנאה אמרי' דבאופן זה הקנה לו אבל שעבוד התורה הרי כיון שמת ופקע שעבוד הגוף ממילא יפקע הערבות דנכסים.

אך הטעם דאמרי' גם בחוב גבוה שעבודא דאורייתא אף שמת הלואה כדאמרי' קידושין (י"ג.) האשה שהפרישה חטאתה וכו' ועי' ירושלמי חגיגה (פ"א ה"א) הוא כמ"ש הבעה"מ ב"ב קע"ד ובנ"י שם דכיון דירש נכסי אביו מחויב גופו לשלם זיש על היורש שעבוד הגוף והוי הנכסים ערבים בשביל חיוב היורש יעו"ש"ה ותבין ובראב"ד שם דהשיג בזה ואכ"מ: אמנם בגר שמת שאין זה יורש מכחו כמ"ש תו' גיטין (יג) דפסק כח המוריש ולא אמרי' בזה מצוה לקיים דברי המת יעו"ש"ה א"כ י"ל דפקע שעבוד הגוף מהזוכה וליכא שעבודא רק משום דכך הקנה לו הנכסים לכשימות וכד' הר"ן ז"ל וזה לא מהני בחוב גבוה שאינו מתורת הקנאה רק מדין שעבוד ערבות והרי ביורש מגר ליכא שעבוד הגוף על הזוכה שוב ליכא שעבוד ערבות וממ"נ כמ"ש.

וניחא קושית הגאון מקוטנא ז"ל בהא דמנחות (נא.) גר שמת נסכיו משל צבור והלא מ"נ אם לא הניח נכסים האמר בירושלמי ריש חגיגה דגם מאחר אין גובין מהיורשים ואם הניח נכסים הרי בע"ח גובה מנכסי הגר ולמ"ש ניחא כי רק חוב הדיוט מתורת הקנאת הלואה לא חוב גבוה ויש לעיין בכ"ז: יא) ודע דבהא דאמר בירושלמי שביעית (פ"י ה"ד) שלא א תאמר הואיל ואין ירושת הגר ד"ת יחזיר לבניו וביאר הפנ"מ דקמ"ל דבירושה דרבנן בן קודם לבת ועי' רש"י יבמות (סב).

(דגבי ב"נ בן ובת שוים) אולם יש לפרש דהא מבואר בקידושין (טו:) דעבד עברי אינו עובד את היורש רק את הבן יעו"ש ומבואר דענין ירושת הבן אינו באורת יורש רק כהא דעירובין (ע':) יורש מהו שיבטל רשות כו' יורש כרעא דאבוה הוא יעו"ש והיינו דנחשב כאלו האב בחיים ועי' מאירי שם.

ולכן ס"ד דבגר לא תקנו כלל ירושה רק הבן דהוי כרעא דאבוה הוא דיורש כמו בע"ע ולזה אשמעי' דגם הבת יורשת. שתקנו בזה גדר ירושה אבל מ"מ זה אינו מוכח דבן קודם לבת בזה ואכ"מ: יב) ראיתי לכת"ר שהתעורר בהא דתמורה (יא:) דבעי הקדיש חד אבר מהו בגיזה וכתב רש"י ז"ל דבעבודה לא תיבעי לך דמכחיש לה, יעו"ש והעיר כת"ר דתאסור משום כלאים כיון דהקדיש אבר א' והשאר חולין וכס' הש"ס, במכות (כב).

(דהמנהיג שור פסוהמ"ק לוקה משום דחולין וקדשים מעורבים הוי כלאים וניחא לי' עפ"ד (במכתב הקדום) דלהירושלמי (חלה פ"ד) הקדש שיש לו פדיון הוי מינו דחולין שוב הקדש כזה אינו כלאים וה"נ יש לו פדיון לאותו אבר ואינו כלאים עכ"ד הנה בזה אם הקדיש חד אבר אם קדוש בקדוה"ג יעו"ש בתוס' גיטין (מג:) ד"ה גמרי וכו' שאני התם דאפשר שתרעה ויהי' חצי דמיה הקדש וחצי דמיה חולין יעו"ש ומבואר דסברי דהמקדיש חצי בהמה אינה נפדית בלא קום ובעי' רא' ומוכח דחלה קדוה"ג גם באבר אחד דאל"כ אמאי לא יפדה שלא במום ככל קדושת דמים ועי' תמורה צא לא והנה גם מדברי הסוגי' דתמורה (יא:) הנ"ל יש הוכיח כן דבעי הקדיש חד אבר מהו בגיזה והרי מבואר בחולין (קלה).

(דקדשי בדק הבית מדאורייתא בני גיזה נינהו יעו"ש ועי' בכורות (יד.) דאינו אסור רק בקדושת דמים למזבח אבל קדשי בד"ה ליכא איסורא אפי' מדרבנן יעו"ש וא"כ שוב אם נימא דבהקדיש

חד אבר הוי רק קדושת דמים אמאי יאסור בכה"ג כיון דאינו דומה כלל לקדוה"ג דהא אפי' בהקדיש כל הבהמה ליכא איסורא רק מדרבנן.

אך זה י"ל עפ"י דברי הש"ס שם בסמוך דבעי. אם אמרי' מיגו דנחית קדושת דמים נחית נמי קדוה"ג יעו"ש א"כ י"ל דזהו עצמו ספק הש"ס אם אמרי' מיגו וחל קדוה"ג על אותו אבר ליאסר בגיזה או דאינו רק ק"ד ואינו אסור בגיזה.

ולפי"ז הרי אותו ספק של הש"ס בגיזה ישנו לענין עבודה שהרי אם נימא דאינו אסור בגיזה משום דהוי רק ק"ד שוב לא יאסור גם בעבודה וכן"ל דקדושת דמים וחולין לאו כלאים הוא. אבל אם אסור בגיזה דנימא דהוי קדוה"ג שוב גם בעבודה יאסור דהוי כלאים והוי גיזה ועבודה בחד ספק ולזה פירש"י ז"ל דבעבודה פשיטא דאסור אף להצד דאינו אסור בגיזה: ואמנם מדברי רש"י ז"ל עצמו דכתב דבעבודה פשיטא דאסור משום דמכחיש לה מוכח דאף לפי הצד דאינו אסור בגיזה מ"מ יש קדושת הגוף בחד אבר שהרי פשטות הסוגי' משמע דמה"ת קא בעי לה אם אסור בגיזה יעו"ש בסוגי' והרי קדושת דמים מותר בעבודה אף דמכחיש לה ואלו הי' הספק של הש"ס בזה עצמו אם המקדיש אבר א' הוה קדוה"ג א"כ גם לענין עבודה יש ספק זה עצמו וע"כ דזה פשיטא לי' דכיון דהקדיש לקרבן [אף לר"י דלא אמרי' פשטה קדושה בכולה וכמ"ש בשמ"ק תמורה (יא: שם)] דחל קדוה"ג על אותו האבר ואינו נפדה בלא מום וכמ"ש תוס' וא"כ שפיר יחשב כלאים דקדוה"ג וחולין כלאים הוא: ונראה דהנה לפי הירושלמי (דחלה פ"ד) דקדושת דמים הוי מינו דחולין לפי שיש לו פדיון יש לעיין אם קדושת דמים וקדושת הגוף חד מינא נינהו דכיון דקדוה"ג עם חולין הוי כלאים והוי שני מינים שוב מכיון דק"ד עם חולין חד מינא ממילא קדוה"ג וק"ד תרי מינא נינהו או דמ"מ כיון דתרויהו קדושים כחד מינא הוא.

ואף דאין בכח הקדושת דמים לשוי' אינו מינו דחולין מ"מ גם אינו מינו דקדוה"ג לא הוי כיון דמ"מ קדוש הוא. ונראה מהא דכתב הרמב"ם (בפ"א מה' פרה אדומה ה"ט) שחטה לשם חולין תפדה ואינה מכפרת ובכסף משנה שם כתב להעיר דהא חטאת ששחטה לשם חולין כשרה כזבחים (מו: יעו"ש).

אך פשטות שיטת רמב"ם מבואר דכיון דפרה בעצמותה קדשי בדק הבית הוא וכמבואר בזבחים (יד:) ודוכתי טובא א"כ הא אמר בזבחים (ג.) (אר"י אמר רב חטאת ששחטה לשם חולין כשרה אלמא דמינא מחריב בה דלאו מינא לא מחריב בה יעו"ש ומבואר דמש"ה אין פוסל במחשב לשם חולין משום דחולין לאו מינא הוא.

ושוב זהו רק בקדשי מזבח שאין להם פדיון הוי חולין לאו מינא. אבל בפרה דקדשי בד"ה ויש לה פדיון וכשבעות (י"א:) שפיר לשם חולין מחריב בה [וראה לרבנו גרשום ז"ל חולין (פא:)] בהא דתנן השוחט פרת חטאת ר"ש פוטר וכתב ר"ג ז"ל דהכוונה דשחט פרת חטאת לשם חולין דהוי שחיטה שאינה ראוי' יעו"ש ומבואר דפוסל לגמרי השוחט לשם חולין בפרה אדומה].

והנה הרמב"ם (פ"ד מפרה ה"ג) כתב פרה שנשחטה שלא לשמה פסולה יעו"ש והוא משנה בפרה פ"ד. ומבואר מזה דאף דפרה קדשי בדק הבית וחשיבא מינא דחולין שהרי אמרינן דמחשבת חולין מחריב בה.

מ"מ לא אמרינן להיפוך דקדשי מזבח יחשבו אינו מינו ולא יפסול מחשבת קדשים אחרים. רק אמרינן תרויהו דלגבי חולין לא נחשב אינו מינו כיון דבעצמותו חולין דהא יש לה פדיון אבל

מ"מ כ"ז שלא נפדה דמועלין בו וקדש גמור הוא הוי גם מינו דקדשי מזבח ומחריב בה גם מחשבת שלא לשמה דקדשי מזבח (ובפרט דחטאת קרי' רחמנא).

ולפי"ז ברור גם לענין כלאים דקדושת דמים עם קדוה"ג בודאי חד מינא הוא דאף דק"ד חד מינא עם חולין מ"מ כיון דתרויהו קדושים הוי מינא דקדוה"ג גם כן וזה פשוט וברור: ולפי"ז י"ל דהנה בתמורה (יא:) בעי הקדיש אבר אחד לדמיו מי אמרינן תרי מיגו. מיגו דנחית קדושת דמים נחית קדוה"ג ומיגו דנחית קדושה אחד אבר נחית קדושה לכולי' יעו"ש ובפירש"י ז"ל מהפך המיגו דבתחלה אמרינן מיגו דנחית קדושה על חד אבר נחית לכל הבהמה יעו"ש בלשונו ז"ל.

והנה בעי' השני' דהקדיש חד אבר מהו בגיזה יתכן לפרש דהוא באם תמצי לומר של הבעי' הראשונה. וא"כ ניחא דאם נפרש דרק זה נשאר בספק אם אמרינן תרי מיגו מ"מ חדא מיגו אמרינן עכ"פ א"כ בפשיטו ניחא לפי שי' רש"י ז"ל דאמרינן מיגו הראשונה דנחית ק"ד על כל הבהמה א"כ לא הוה כלאים בהקדיש חד אבר דהא אין כאן חולין כלל כיון דכל הבהמה הוה קדושת דמים.

אך לפי הנ"ל דמדכתב רש"י ז"ל דיש איסור עבודה מוכח דהוי קדוה"ג בחד אבר. וע"כ לפרש דבעיית הש"ס הי' רק אם אמרינן תרי מיגו ביחד היינו שנאמר מיגו דנחית ק"ד נחית על כולה ומיגו דנחית ק"ד נחית קדוה"ג וזה נשאר בספק אבל מ"מ כל חדא מיגו אמרינן דזה אמרינן דהקדיש חד אבר נחית קדושת דמים על כולה וגם זה אמרי' דמיגו דנחית ק"ד אחד אבר נחית קדוה"ג על אותו האבר.

אך תרתי ביחד דהיינו שיהי' ע"י הקדש חד אבר קדוה"ג בכל הבהמה זה נשאר בספק: ולפי"ז בעי' השני' היא לפי אם תמצא לומר דלא אמרי' תרתי מיגו ביחד ואינה קדוה"ג בכולה אבל מ"מ כל חדא מיגו אמרינן והוה כולה ק"ד ע"י מיגו דנחית אחד אבר נחית אכילה ואותו אבר הוי קדוה"ג ע"י מיגו דנחית ק"ד נחית קדוה"ג ובעי אם אסור בגיזה לפי דיש אז הבהמה אינה קדוה"ג ואין אסורה בגיזה גם אותו האבר לא יאסר בגיזה דהוי כקדושה לחצאין עי' רש"י בכורות (ט:) גבי שותפות עכו"ם בבכורה דאתה גוזז משום דאין קדושה לחצאין יעו"ש או דמ"מ כיון דאותו האבר קדוה"ג שפיר אסור בגיזה.

וא"כ ניחא דלא קאמר האיסור דעבודה משום דהוי כלאים דז"א דלפי האמור דבאיבעי' זו קיימינן דכל הבהמה הוי ק"ד, ואותו האבר הוי קדוה"ג א"כ ודאי קדושת דמים וקדושת הגוף אינם כלאים זה בזה ומש"ה פירש"י ז"ל דכיון דאותו האבר קדוה"ג אסור בעבודה משום דמכחיש לה ופשוט: (יג) ובגוף דברי רבנו גרשום ז"ל דהשוחט פרה אדומה לשם חולין פסולה דצ"ע מהא דזבחים (מו:) חטאת ששחטה לשם חולין כשרה וכמ"ש הכס"מ הנ"ל יתכן בפשיטו למאי דכתבו תוס' זבחים (קי"ג) ד"ה חוץ להקשות דפרה אדומה ששחטה חוץ מגיתה יתחייב משום שוחט קדשים בחוץ ותירצו שם ג' תירוצים יעו"ש בדבריהם.

ועכ"פ זה מבואר דסברתם ז"ל דכיון דחוץ אינו מקום הכשר קרבן רק לפרה וע"כ זה רק כשהוא כמצותה אבל שלא כמצותה שוב יש איסור חוץ. ולכן י"ל דזהו טעמו של ר"ג ז"ל דאף דחטאת ששחטה לשם חולין כשרה מ"מ כיון דאמר שם דלא עלתה לבעלים א"כ י"ל דרק בפנים דהוי מקום הכשר קרב יש הכשר הקרבה גם במה דלא עלתה אבל בפרה כיון שלא עלתה הרי אינו פרה ושוב הוה זה פסול משום דהוא בחוץ דכל שאינה בהכשר פרה ממילא פסול משום חוץ וזה

ברור ועי' תוס' תמורה (לג:) ד"ה משום ואכמ"ל: יד) ובעיקר דברי הש"ס דתמורה (יא:) דבעי הקדיש חד אבר מהו בגיזה ולא בעי על עבודה כמ"ש רש"י ז"ל משום דמכחיש לה דהקשתי דבק"ד ליכא איסור מצד דמכחיש וא"כ לפי הצד דאינו אסור בגיזה דהיינו דנימא דאינו רק ק"ד א"כ גם בעבודה לא יאסור וכדמשמע פשטות הסוגי' יתכן בפשוטו למאי דכ'.

הכס"מ (פ"ג ממעילה הט"ז) בשם מהר"י קורקוס דהקשה בכל בעלי מומין שקדם מומן להקדישן דאינו אסור בגיזה ועבודה דאמאי לא יאסור משום מעילה שהרי נהנה ותירץ דהכוונה באופן שאינו נהנה מהגיזה ומהעבודה יעו"ש ומבואר דגם ק"ד אסורי בגו"ע היכא דנהנה משום מעילה: ואולם לכאורה בגיזה ליכא איסור מעילה דהא כ' תו' מעילה (יב) ד"ה חלב דמש"ה גיזת פסוהמ"ק מותרת מה"ת משום דאינו ראוי למזבח ואין חיות הבהמה תלוי בו לית בי' מעילה יעו"ש ומבואר דליכא איסור מעילה בגיזה.

ולפי"ז יהי' חלוקה עבודה מגיזה בק"ד דליכא איסור דלא תגוז ולא תעבוד דעבודה כשנהנה עכ"פ אסורה משום מעילה אבל גיזה מותרת. ובקדשי מזבח דאף במקום שאינו נהנה אסור בעצמותו ליגזוז וליעבד שפיר אסורי שניהם הגיזה והעבודה.

אך הא דברי תוס' צ"ע מהא דפסחים (לג) נתכוון לחמם בגיזי חולין ונתחמם בגיזי עולה מעל יעו"ש ומבואר להדי' דיש מעילה בגיזה וכבר התעורר הרי"ט בבכורות פ"ג יעו"ש. גם קשה מהא דתמורה (לד).

(דמועלין בנוצה של עוף דמ"ש מכל גיזה דאין מועלין לשיטת תוס' ועי' ירושלמי שבת פ' כלל גדול ובבכורות (כ"ה.)) עוף שאין לו גיזה תלישתו זו גיזתו יעו"ש.

ולכן הי' נראה דבאמת אין מועלין בגיזה וכמ"ש תוס' רק היכא דראוי למזבח חל עליו דין מעילה דכללא הוא דכל מה שראוי לגבוה יש בו מעילה וכמבואר במשנה דמעילה (ז:) ועי' תוס' מעילה (ח.) (ד"ה אין וברש"י זבחים מ"ו).

(דמכיון דראוי לגבוה הוי קדשי ה' יעו"ש ומצאתי באחרונים דפירשו הא דגיזי עולה מועלין בו דהכוונה בצמר שבראשי כבשים דאמר בזבחים (פ"ה.) (בזמן שהן מחוברים יעלו יעו"ש והוי ראוי למזבח וכן נוצה של עוף כתב הראב"ד ז"ל בפירושו לת"כ פ' ויקרא דקריבה למזבח יעו"ש.

אבל שפיר גיזה שאינה קריבה במזבח אין בה מעילה ואסורה רק המעשה דגיזה מצד לא תגוז אבל לא מצד איסור מעילה אף שנהנה ולפי"ז י"ל שפיר דבעיית הש"ס אם ליכא רק ק"ד באותו אבר ואינו אסור בגיזה או דיש בו קדוה"ג ואסור בגיזה וזה רק לגבי גיזה זו שעכ"פ אינה קריבה במזבח וליכא איסור מצד מעילה.

אבל בעבודה פשוט לי' דעכ"פ בנהנה אסור אף דהוי ק"ד משום איסור מעילה. ובעי בגיזה דליכא בשום ענין איסור מעילה אם עכ"פ אסור בגיזה אם הוי קדוה"ג כן י"ל: טו) ודע דבדברי הראב"ד ז"ל (בפי' לת"כ ויקרא) דנוצה של עוף קריבה במזבח קשה מהא דמנחות (עד:) אהא דתני במתני' מנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים למזבח ואין בהם לכהנים ובזה יפה כחמזבח מכח הכהנים ובגמ' פריך ותו ליכא (שיהי' יפה כח מזבח מכח הכהנים) והאיכא עולת העוף דכולה קריבה למזבח] ומשני איכא מוראה ונוצה (דאין קרבין למזבח רש"י) והרי לראב"ד ז"ל נוצה קריבה במזבח וצ"ע בדבר ובחי' הארכת ליישב ואכ"מ [וראה ברמב"ם פ"ב ממעילה ה"ו]

דחטאת העוף שנאכלת לכהנים אסור ליהנות במוראתה ונוצתה וראיתי בס' חסדי דוד הספרדי לתוספתא דתמורה דתמה דאף דדין זה הוא בתמורה (לד).

(דמוראה ונוצה אסורה אבל הרי שם מיירי בעולת העוף אבל חטאת העוף שהוא לכהנים מותרת מוראה ונוצה יעו"ש והנה בתוס' זבחים (לה.) (ד"ה פיגל בזבח כתבו דהא דאמרי' פיגל באלל נתפגלה מוראה פיגל במוראה לא נתפגל אלל דבעולת העוף מיירי ומשום דאין בה לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח יעו"ש ומבואר דחטאת העוף שפיר מתפגלת ועי' בגליון להגר"א ז"ל מ"ש שם.

ומוכח דבחטאת העוף שפיר המוראה ראוי לאכילה אולם ראיתי בשיטה מקובצת (זבחים לה. שם) דכתב דכיון דאיכא אינשי דאכלו לי', מתפגל אבל אינו מפגל דרובא דאינשי לא אכלו לי' יעו"ש היטב בסוגי'.

וזה נראה טעמא דראב"ד ז"ל (בתו"כ ויקרא פ"ז פ"ט) אהא דאמר בת"כ והשליך אותה כו' ולא חטאת העוף ופירש ראב"ד ז"ל שאם ירצה כהן יאכל אותו זפק עיי"ש וזה צ"ב דאכילת קדשים הוי מ"ע ואינו תלוי בדעתו של כהן וכיון דגלי קרא שאינו בכלל השלכה שוב נימא דהוי חיוב אך הטעם כדברי השמ"ק דכיון דבעצם לאו בר אכילה הוא ורובא דאינשי לא אכלי לי' מש"ה תליא בדעתו של כהן ויש בזה אריכות דברים ואכ"מ איך שיהי' מוכח מהא דבחטאת העוף נתפגלה מוראה שהדין דמותרת באכילה וחידוש שלא הזכיר כלל מזה.

אמנם ברמב"ם (פי"ח מפסוה"מ ק"ה הכ"ג) מבואר דלא נתפגל לא אלל ולא מוראה ואכמ"ל: [טז] ודע עוד דראיתי דבר חידוש בס' מרכבת המשנה (פט"ו ממעה"ק ה"ז) דכתב דהא דאמרינן בשבועות (יא.) (ובתמורה (יט:) המקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף משום דאמרינן מיגו דנחית ק"ד נחית נמי קדוה"ג יעו"ש דמ"מ זהו רק לענין שהוא עצמה תקרב עולה כלשון רמב"ם (שם דין ה') אבל מ"מ היא ברשות הבעלים למכור אותה למחויב עולה ושלמים ואף דאמרינן בפסחים (פט:) המוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום היינו רק היכא דהוא עצמו הקדיש עולה.

אבל בזה דהוא לא נדר בהמה זו אלא דמיה שפיר רשאים הבעלים למכרה למחויב עולה עכ"ד ועי' בלח"מ פ"ה מעירוכין הי"ד עיי"ש. ודבריו ז"ל צ"ע דאטי הא דהמוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום הוא משום הפקעת חובתו הלא הוא משום עצם החפץ שאינו דבר הנקנה א"כ מאי נ"מ אם הוא עשה הקדוה"ג או שמאליו נעשה קדוה"ג הא מבואר בקידושין (נד:) דמע"ש למ"ד ממון גבוה אינו יכול ליתנו במתנה משום דלאו בר הקנאה הוא יעו"ש ועי' קצות סי' ק"י.

ובב"מ (נו:) וב"ק (עז:) וה"נ בזה [ובמ"א העירותי בזה לפ"ד הכס"מ (פט"ו ממעה"ק סוף ה"ז) דהמקדיש זכר לדמיו דקדיש קדוה"ג מ"מ אם הקדישו, לזמן פקע בכדי עי' נדרים (כ"ט.) (ופלפתי טובא ואכ"מ.

וגם באיסור הטלת מום בזכר שהקדיש לדמיו דנתי טובא מהא דכתב רבינו אלחנן בתוספותיו לע"ז (יג:) דקדשי, מזבח תמימים שהקדישן לבדק הבית כיון דהדין דאינו יוצא מידי מזבח לעולם יש בו איסור הטלת מום מה"ת יעו"ש כ"ש זכר שהקדיש לדמיו למזבח ואכ"מ יש אריכות דברים בזה: [יז] וראיתי ברמב"ם (פ"א ממעילה הי"ג) הקדיש אבר אחד מן הבהמה בין לבדק הבית בין למזבח הרי הדבר ספק אם אסורה כולה בגיזה ועבודה לפיכך אסור ואין לוקין עליו עכ"ל.

וצ"ע בזה דמפרש הבעי' גם בהקדיש לבד"ה שאינו אסור אפי' מדרבנן בגיזה כבכורות (יד.) ומכ"ש במקדיש רק אבר א'.

וגם מהא דאמר בתמורה (יא:) כי קתני אסורה בעבודה מדרבנן ע"ש מוכח דהבעי' מה"ת וזה אינו אפי' בקדושת דמים למזבח כבכורות (יד.) (וכה) ועי' ירושלמי שקלים (פ"ד ה"ד) ליידיא לגיזה ועבודה וגם צ"ע בזה דכ' הדבר ספק אם אסורה "כולה" והרי בחולין (קלה).

(דשייר חוץ מגיזה ליכא איסור גיזה יעו"ש ומבואר דאיסור גיזה אינו מצד הבהמה הנגזזת שהרי אף שהבהמה קודש מ"מ כיון דהגיזה אינה קודש ליכא איסור וע"כ דבגיזה תליא מילתא וא"כ איך נאמר בהקדש אבר א' שתאסור גיזת כולה כיון דשאר הגיזה חול ועי' מנ"ח ובשעה"מ פ"ה מעירוכין].

ועלה בדעתי למאי דאמר בחולין (קלה.) (דיש איסור בגיזה משום דמכחיש לה יעו"ש ועי' מהרש"א שם דגם בקדשי בד"ה יש איסור גיזה מה"ת משום מכחיש ורק היכא דשיירי לכחישה ליכא איסור גיזה יעו"ש.

אך ברמב"ם (פ"י מבכורים ה"ב) אהא דאמר שם דאיצטריך למעט קדשים מראשית הגז כגון ששייר לגיזה השמיט לשון הגמ' דשייר כחישה והביא רק גיזה יעו"ש ובכס"מ: אך יתכן דברמב"ם (בפ"א ממעילה ה"י) דשער הנתלש מן הקדשים אסור בהנאה ובמ"ל שם דרק מדרבנן עי' תו' חולין (לו).

(ד"ה ס"ד ומעילה (יב.) (ד"ה חלב ובכורות (כה).

(ד"ה שער יעו"ש אולם מד' הק"ס נראה דהוא מה"ת. אמנם נראה דאימתי יכולין לומר דאסורה הגיזה היינו אם יש איסור על הגיזה מצד עצמה של הגיזה דנעשה האיסור בבהמה ובגוף הגיזה [וכס' הריב"ש לענין שבת בחיוב גוזז יעו"ש] אזי הגיזה נאסרת אבל אם האיסור רק משום מכחיש דאזי נעשה האיסור רק בבהמה לא בגיזה עצמה שפיר הגיזה מותרת וז"ב.

וא"כ נכונים ד' רמב"ם דכיון דמשכחת שעבר וגזז דס"ד שיתחייב לתת לכהן רק משום דנאסר בהנאה לאו דידאי' ושוב כששייר לגיזה אף, דלא שייר כחישה שוב הגיזה מותרת ואיצטריך קרא לפטור בעבר וגזז ודו"ק: ולפי"ז ה' אפשר ליישב הא דתמורה (יא:) דלשי' רמב"ם הבעי' מצד כחישה וזה שפיר אוסר גם בקדשי בד"ה וכן עבודה [אך מהא דאמר שם גיזה דלא מכחשא וכו' מוכח כרש"י דגיזה אינה מכחשת לאותו אבר] ואכמ"ל וצ"ע עדיין בכ"ז: יח) ודע דבהא דחולין (קלה) דאמר דמקדיש בהמה חוץ מגיזה פשטה קדושה בכולה ומנא תימרא דאמר ר"י והלא במוקדשין האומר רגלה של זו עולה וכו' יעו"ש יש לעורר למאי דאמר בחולין (קלה).

(שם רבא אמר במקדיש גיזה עצמה דליכא איסור גיזה יעו"ש ומבואר מזה דאף למ"ד המקדיש אבר שאין הנשמה תלוי' בו דפשטא קדושה בכולה דמ"מ המקדיש גיזה לא אמרינן פשטא קדושה בכל הבהמה והטעם פשיט דהגיזה בטלה להבהמה אבל אין הבהמה בטלה להגיזה (ועי' לח"מ פ"ז מעבדים) וא"כ יקשה דמנ"ל דאמרינן פשטה גם על דבר שאין בכחו לפשט קדושה על אחרים הא י"ל דרק במקדיש אבר א' מהבהמה עצמה דזה המקצת שלא הקדיש ביכולתו לגרום קדושה על זה האבר שעל ידו בעי' למימר פשטה שהרי להיפוך אם יקדיש כל הבהמה לבד זה האבר נימא אז דפשטה קדושה על אותו האבר ממילא שפיר עכשיו מהני זה האבר לפשט קדושתו בהשאר דכל שראוי לעשות קדושה מקבל קדושה.

אבל מנ"ל בגיזה שאין ביכולתה לפשט קדושתה על הבהמה מנ"ל דהבהמה פשטא קדושתה גם על הגיזה ונראה דלק"מ דמוכח מהא דסובר מ"דזה דלא אמרינן פשטה רק אם הקדיש דבר שהנשמה תלוי' ומתפשט גם על אבר שאין הנשמה תלוי' בו ומבואר דכח המפשט עדיף מכח המתפשט שהרי אבר שאין הנשמה תלוי' בו אינו עושה קדושה ומ"מ מתפשט גם על מה שאין הנשמה תלוי' בו וזה פשוט.

ומדוקדק לישנא דגמ' דחולין (קלה.) שם ואפי' למ"ד לא אמרי' וכו' דהיינו דמזה מוכח דגם בכזה שאינו עושה קדושה מ"מ מקבל קדושה ואולם קשה מהא דב"ק (עח:) גבי מכירה לחייב ד' וה' אם מכרה חוץ מגיזתו דפליגי אם חשיב שאר ולא קרי' בי' ומכרו כולו יעו"ש א"כ מאי ראי' מהא דאמרי' פשטה בגופה של בהמה דכל אבר ממנה הוי שיוור לשנאמר פשטה בגיזה שהוא חוץ מגופה ובעלמא לא הוי שיוור ואכ"מ בזה: ובעיקר הדבר שהבאתי מדברי תוס' גיטין (מ"ג:) דמקדיש חצי בהמה הוי קדוה"ג דה"ה מקדיש אבר אחד יש בו קדוה"ג.

לכאורה יש לדון בזה עפ"י דברי התוס' תמורה (כו,) ד"ה האומר דכתבו לחלק בין אבר אחד לחצי בהמה דאף דאין אבר אחד עושה תמורה דמ"מ חצי עושה תמורה יעו"ש ומבואר דשיטת תוס' דיש חילוק בין אבר אחד לחציה וא"כ י"ל גם לענין קדוה"ג דאף דחציה הוה קדוה"ג שהרי עבדה תמירה ובעי רעי' ואינה נפדית בלא מום דמ"מ אבר אחד שאינו עושה תמירה שפיר נפדה בלא מום.

אמנם הא סברת תוס' דחלוק חציה מאבר אחד הוא כדאמר חולין (סט.) בהמה בבהמה לרבות הולד ופריך אלא מעתה ימירו בו אלמא תנן אין ממירין לא אברין בעוברין וכו' יעו"ש ומבואר דהא דאין ממירין באברין משום דאינו בכלל בהמה ובזה סברו התוס' דעכ"פ חצי יש עלי' שם בהמה.

אבל בעצם קדוה"ג לא מסתבר לחלק בין חצי לאבר אחד דכיון דאינו ראוי להקרבה ומ"מ גם במקדיש חציו ומ"מ אינו נפדה בלא מום ה"ה במקדיש אבר א' אינו נפדה בלא מום ופשיט. (ועיין ברש"י קידושין ז.)

(ד"ה ואינה כו' שלא קידשה אלא חצי ותמכר ויקריב אחרת בדמי' עכ"ל ומדלא הזכיר שיהי' צריך רעי' משמע לכאורה דסובר דאינו רק ק"ד ונפדה שלא במום ולפי"ז יש לעיין בדברינו דאזלי' לרש"י ז"ל ואכ"מ:] יט) ודע דבחידוש זה שכתבו התוס' בתמורה (דף כ"ו.) בד"ה האומר דאף דאין ממירין באברים מ"מ בחצי בהמה ממירין יש להקשות מהא דאיתא באוספתא (פרק א' דתמורה) (ומייתי לה רמב"ם ז"ל) וז"ל בהמה שחצי קדש וחצי חול לא עושה תמורה ולא נעשית תמורה ע"כ והנה מזה דאינה עושית תמורה לא תקשי לדברי התוס' דהרי תוס' ז"ל מיירי היכא דכל הבהמה קדושה והוא אינו מימר אלא בחצי בזה שפיר מהני אבל התוספתא הרי רק בחצי קדש י"ל דאינה קדושה גמורה לעשות תמורה אף דבעי רעי' לשי' תו' גיטין (מ"ג:) אבל מזה דתני בתוספתא דאינה נעשית תמורה קשה לפי שיטת תוס' דבחצי בהמה שפיר תפסא תמורה א"כ אמאי אינה נתפסת תמורה בבהמה שחצי קדש וחצי חול וזה צ"ע.

וליישב דברי תוס' יתכן עפ"י, דברי הש"ס בתמורה (דף י'). (במשנה אין ממירין לא אברין בעוברין ולא עוברין באברים וכו' ר' יוסי אומר ממירין אברים בשלמין אבל לא שלמים בהם אמר ר' יוסי והלא במוקדשין האומר רגלה של זו עולה כולה עולה אף כשיאמר רגלה של זו

תמורה תחת זו הרי זו כולה תמורה תחת' ע"כ וזה צריך באור דהא זה דין בפ"ע דסובר ר"י דממירין אברים בשלמים א"כ למאי זה אשמעי' עכשיו הדין דאמרי' פשטה בתמורה ויתכן לפרש דהנה בזה דאין ממירין אברים בשלמים יש ב' טעמים וזה דבש"ס חולין (ס"ט).

(אהא דיליף מקרא דבהמה לרבות את הולד פריך אלא מעתה ימירו בו [דהא גבי תמורה, בהמה כתיב ואם המר ימיר בהמה בבהמה רש"י] ומבואר דזה דאין ממירין בעוברין משום דלאו בהמה מיקרי וכן י"ל טעם דאין ממירין באברים משום דאבר אחד לאו בהמה מיקרי וכ"כ בחי' רמב"ן ז"ל שם.

ואולם ראה ברבינו גרשום בתמורה (י'). (דכתב וז"ל אין ממירין אברים בשלמים דלא תפיס קדושת תמורה בחד אבר כשהוא מחובר לגוף הבהמה שאין בו דין תמורה ע"כ ונראה דזה טעם חדש וסברתו דכיון דענין תמורה חידוש הוא שחידשה תורה אמרינן דא"א להיות קדושת תמורה לחצאין וכיון שהנשאר מן הבהמה אין בו קדושת תמורה אין נתפס דין תמורה באבר המחובר בו דא"א לחלק בהמה אחת שמקצתה תהי' תמורה ומקצתה לא תהי' תמורה.

וזה יש לפרש דברי ר' יוסי דפליג על ת"ק וס"ל דממירין אברים בשלמים ומשום דס"ל דאבר אחד מן הבהמה חשיב בהמה ויש בו דין תמורה. ואולם הלא יש סברא ג"כ דא"א לחלק קדושת תמורה לחצאין ואיך יתפוס תמורה בחד אבר המחובר לגוף שאינו תמורה ע"ז קאמר ר"י דגם בתמורה אמרינן פשטא קדושה בכולה וא"כ אדרבה ע"י שחלה הקדושה באותו אבר ממילא כל הבהמה תקדוש בקדושת תמורה ואין כאן תמורה לחצאין: ונראה דסברת תוס' בתמורה (כ"ו).

(דבאומר חציה תמורה מהני הוא רק להטעם דהחסרון באבר שאינו נעשה תמורה משום דאינו בהמה דשפיר חצי' בכלל בהמה כיון דאין כאן רוב בהמה שלא המיר שפיר יש על החצי שם בהמה. אמנם לפי הטעם דא"א לתפוס קדושת תמורה בדבר שמחובר למה שאין בו קדושת תמורה שוב גם בחצי כן דנהי דחשיבא בהמה אבל מ"מ הרי יש לה צירוף אל החצי השני' ובעלי חיים א"א למיפלג [ועי' סנהדרין (קי"ב).

(בהמה חצי' של עיה"נ אסורה כמאן דלא פליגא וברמ"ה שם וז"ל מכדי מעיקרא כי קא חייל איסורא אבעלי חיים קא חייל ובעלי חיים לאו בני חלוקה נינהו דכי פלגינהו להו לאו בעלי חיים נינהו ואשתתכח, דמעיקרא לאו כמאן דפליגא דמי יעו"ש ומבואר דכשחל איסור על בע"ח ע"כ על כולי' חייל דא"א למיפלג' דא"כ לאו בעלי חיים הוא.

ואם כי דבריו ז"ל צ"ע דאטי איסור עיר הנדחת בעי בע"ח דוקא דאזי הי' שייך סברא זו אבל הלא חל אף על מה שאינו בע"ח וא"כ מאי בכך דכי פלגינהו לאו בע"ח נינהו ודומה לזה במעילה (ט"ו.) (גבי קדשים שמתו פריך אי בקדשי בד"ה לא יהי' אלא הקדיש אשפה עיי"ש, הנה דכיון דאין הקדושה צריכה.

דוקא בע"ח אף שהוא הקדיש בע"ח מ"מ אין קדושתו תלוי' בזה וה"נ דכוותי' [ושוב א"א לומר דיחול קדושת תמורה בחצי בהמה המחוברת לחצי שאינה תמורה. אך לזה שפיר י"ל, דלמ"ד פשטה קדושה בכולה אמרינן דחלה קדושה וממילא הרי התמורה בכל הבהמה דפשטה קדושת תמורה בכולה: ולפי"ז נראה לפי מה דאיתא בירושלמי (פ"ב דשקלים ה"א) כל שהוא קדש אין קדושה חלה עליו יעו"ש ועי' תמורה (ל"ב).

(במתני' אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית אין משנין אותן מקדושה לקדושה יעו"ש ועי' רש"י זבחים (ל'.) בד"ה הרי זו תמורת עולה כו' דאין קדושה חלה על קדושה יעו"ש דאין קדושת תמורה חל על קדושת תמורה ועי' רש"י חולין (קל"ב).

(בד"ה ואם כו' שאין קדושה חלה על קדושה יעו"ש ועי' ירושלמי שקלים (פ"ד ה"ד) ובחידושי ביארתי ענין זה ואכ"מ וא"כ בבהמה שחצי' קדש ברור דאינו חל קדושת תמורה על החצי קדש ואפי' אם ימיר כל הבהמה לא תחול התמורה על החצי קדש דאין קדושה חלה על קדושה ולפי"ז מיושבין דברי תוס' דבאומר חצי' תמורה עולה דשפירחילא תמורה דהרי תוס' לטעמייהו שם דאמרין פשטה קדושת תמורה בכולה וא"כ ממ"נ חל משום הטעם דאין ממירין באברין משום דלאו בהמה הוא ס"ל דחצי' בכלל בהמה ומשום הטעם שא"א להיות קדושת תמורה בחצי בהמה המחוברת לחצי שאין בה קדושת תמורה לזה י"ל דאדרבה אמרי' פשטה קדושת תמורה וכולה תמורה וכ"ז בבהמת חול אבל בתוספתא דחצי' קדש וחצי' חול א"כ אף דנימא דמהני התמורה דחשיבא בהמה מ"מ לא תתפשט בכולה דאין קדושת תמורה חלה על קדושה שקדמה לה ותשאר איפוא רק החצי חול בקדושת תמורה והחצי קדש בקדושתה הראשונה לא בקדושת תמורה שפיר י"ל דא"א לחלק קדושת תמורה לחצאין וא"א להיות קדושת תמורה בחצי בהמה המחוברת לגוף שאינה תמורה ואף שקדש הוא אבל קדושת הקדש לחוד וקדושת תמורה לחוד דזה תחלת הקדש וזה סוף הקדש כתמורה (ב').

(ובקדושת הקדש מועיל שאלה ובקדושת תמורה ל"מ שאלה כירושלמי (פ"ז דמאי) וע"כ שני קדושות שונות הם וחשיב שרק חצי' בקדושת תמורה וזה א"א להיות כ"ד ר"ג ז"ל וזה נכון. [ויש לפלפל בדברי רבנו גרשום ז"ל די"ל דכוונתו מצד ביטול שאבר אחד בטל לבהמה וכיון דרובא לאו בר מיקדש בתמורה גם המיעוט אינו תופס ועי' כזה בחולין (ס"ט):] דאם רובא דרך רחם קדיש בבכורה ואם רובא דרך דופן אינו קדוש יעו"ש ולכן י"ל דזה טעם דחצי מהני משום דאין כאן רוב להיפוך שיבטל דין התמורה שבחציו אבל כשהתמורה רק באבר אחד נגרר אחריו הרוב ועי' לשון רש"י ז"ל בכורות (דף ט':) בד"ה לא וכו' שאין קדושה לחצאין יעו"ש ועי' עירובין (נ').

(דאין מעשר לחצאין ובחידושי ביארתי היטב דברי ר"ג ז"ל ואכ"מ: [כ) ראיתי לכת"ר שהעיר לפי דברי מהרש"א ז"ל חולין (קלה.) דאינו מועיל פדיון לאבר אחד דא"כ חד אבר יחשב כלאים שהרי אין לו פדיון עכ"ד ז"א דעכ"פ יש להקדושה פדיון שהרי כשיפדה כל הבהמה יהי' גם אבר זה נפדה ויצא לחולין.

וגם כ"ת דחה שפיר. ובגוף חידושו דמהרש"א, ז"ל שבהמה קדושה אינו יכול לפדות אבר ממנה וכן אינו יכול לפדות הגיזה לחודא יעו"ש לא נודע מנ"ל שיהי' חיוב פדי' בבת אחת לכל ההקדש.

והי' נראה לכאורה דהטעם עפ"י דברי תוס' גיטין (מג:) ד"ה גמרי דכתבו דאף שלא הקדיש רק חציה ובשעת ההקדש לא הי' ראוי לפשוט בכולה מ"מ כי חזר ולקח אלו לא הי' משתיר בהקדשו הוה אמרינן גמרי ההקדש יעו"ש ומוכח מזה דענין פשטה אינו דוקא בעת החלות רק כל אימת דמשכח רווחא לפשוט פשטא בכולה.

ולפי"ז שפיר בפודה אבר אחד כיון דנשארה שאר הבהמה בקדושתה שוב נימא פשטה קדושה, בכולה אחר הפדיון דאין נ"מ בין תחלת הקדש לסוף הקדש לענין זה דפשטה. אולם באמת ז"א דהתינח בקדשי מזבח אבל מהרש"א ז"ל הרי מיירי בקדשי בד"ה דאמר בעירוכין (ה).

(ובחולין (קלה.) שם דלא אמרינן פשטה א"כ שפיר יועיל פדיון לאבר אחד.

ועוד לפי תירוצם הא' בגיטין (מג:) מבואר דבסופו לא אמרי' פשטה. ולכן הי' נראה שאין זה מצד דין שבפדיון רק מתנאי ההערכה דכיון דבעי' העמדה והערכה ובלי ערך לא מהני הפדיון (וכ"כ במ"א בהא דכ' השעה"מ בה' עירוכין לענין דיעבד יעו"ש) ועי' תוס' חולין (קל"ה).

(דאם העמיד והעריך בעת שלא הי' ראוי לפדיון דלא מהני הפדיון ובגה"ש תמה מתוס' מעילה (טו.) דמהני העמדה והערכה מחיים לפדותו אח"כ ואכ"מ בזה.

מש"ה בעי העמדה והערכה בכל ההקדש ביחד שאינו דומה ערך הבהמה בכללה לערך אבר א' בפ"ע וזהו מתנאי ההערכה ולהעריך הכל לא מהני כיון שאינו פודה השאר. אבל בהקדש שא"צ העמדה והערכה י"ל דפודין כל אבר בפ"ע ואולם מהא דכתבו תוס' בב"מ (נ"ז:) ד"ה יצא לחולין דאם פדה בהמת בע"מ פחות משויו בכדי ביטול מקח לר"ל אינו נפדה רק כנגד המעות שנתן יעו"ש ומבואר דמהני אף דפודה רק חצי בהמה וצ"ע בד' מהרש"א ז"ל ואכמ"ל: כא) ראיתי לכת"ר דמבאר הירושלמי (פ"א דערלה) עכו"ם שהרכיב אילן מאכל באילן סרק דחייב בערלה דבישראל בהרכבת איסור פטור מערלה כיון דמקיים אסור עומד לעקור ואין זה נטיעה עכ"ד בגוף הדין ראה בלח"מ (פ"ז ממלכים ה"ו) שהאריך בהא דסוטה (מג:) ומתוך ד' מבואר דהעיקר תלוי בהיתר אכילה וכל שמותר אף שהוא באיסור כלאים יש ערלה ועי' בר"ן ובחידושי הר"ן ז"ל פ"א דר"ה (י) דמשמע מלשונו ז"ל שיש חיוב ערלה בהרכבת איסור וגם בד"ז שכ' כת"ר דבעכו"ם אינו עומד לעקור לא מצאתי מפורש דבעכו"ם ליכא איסור מקיים לפי ד' ר"י מיגאש ז"ל דמקיים כזורע ועי' ע"ז (סד) אין עודרין עם העכו"ם בכלאים אבל עוקרין עמו כדי למעוטי תפלה ומסיק דאף לר"ע דמקיים לוקה מ"מ למעוטי תפלה שפיר דמי יעו"ש ובריטב"א שם [ועי' ט"א מגילה (י"ב).

(ד"ה ועל כדברי כת"ר בתמיהתו על מהרש"א סוטה (מ"ג:) יעו"ש:] ומ"ש כ"ת להעיר בהא דירושלמי (פ"א דערלה) דסיפקה להקדש חייב בערלה דאמאי לא אמר הטעם דיחזור של חולין לא בטל בשל הקדש משום דלאו מינה וכמ"ש מהרש"א סוטה (מג:) דאילן בירק לא בטל משום דלאו בת מינה, אף דילדה בזקנה בטלא עכ"ד.

לק"מ דענין ביטול דילדה בזקנה אינו ענין ביטול איסור רק ביטול הגידול וע"כ תליא רק במה שהיא בטבע מינו או אינו מינו ולא מהני בזה מה דהקדש וחולין שני מינים כיון דבטבע הגידול שניהם אילן הם ואינו דומה לאילן וירק שהם שני עניני גידול ופשוט. ובמ"א דנתי לפ"ד רש"י מנחות (כ"ג:) ד"ה לעולם יעו"ש דחולין הוי מינו דקדשים אבל קדשים לאו מינו דחולין וע"כ כשדנין לגבי כלאים חשיב כלאים דעכ"פ הקדשים אינו מינו אבל כשדנין לגבי הביטול שפיר בטל החולין דלגבי חולין הוי מינו שאפשר לחולין להיות כקדשים ואכ"מ: כב) ראיתי לכת"ר שהוכיח מהא דעכו"ם שנטע חייב בערלה דמהני מחשבת העכו"ם כיון דעביד מעשה לק"מ דכבר ביארתי מהירושלמי, תרומות (פ"א) דמ"מ מחשבה המחדשת חיוב לית לי' לעכו"ם מחשבה ועי' ירושלמי ערלה שם ובלבד דברים שהן באין במחשבה ודו"ק: ומ"ש כ"ת דנטיעת עכו"ם דחייב

בערלה מהני כעולה מאליו ז"א דודאי נטיעת עכו"ם עדיף מעולה מאליו שהרי רמב"ם (בפי' ממע"ש דין ה) העולה מאליו ברשות היחיד חייב ובכס"מ שם ביאר דלרבים העולה מאליו פטור וכן ראיתי בפירוש ראב"ד ז"ל (לתו"כ קדושים) שכ"כ יעו"ש ומוכח דנטיעת עכו"ם דחייב אפי' לרבים דעדיפא מעולה מאליו ועי' בלשון רמב"ם (ה"ג) שם הנוטע לרבים בתוך שדהו ודו"ק: ובהיותי בזה אמרתי להעירו בהא דתנן בתרומות (פ"ג מט) ר"י אומר אין לעכו"ם רבעי וחכ"א יש לו ועיי"ש במאי פליגי בתויו"ט.

ונראה למאי דכתבו תוס' פסחים (מד:) ד"ה והוא וכו' ור"ת פירש ה"ה לערלה בשתים דהיינו בשנת ארבע דיש היתר לאיסורו ע"י פד' או להביאו לירושלים עכ"ל. ונראה ללמוד מדבריהתוס' דבר חדש בגדר רבעי דאין הענין שלאחר ג' שנים יפסק דין ערלה לגמרי והתחיל איסור חדש דרבעי וגדר איסורו כמע"ש כדאמר בירושלמי (פאה פ"ז ה"ה) וכ"כ רמב"ם (פ"ט ממע"ש ה"א) נטע רבעי הרי הוא קדש כמע"ש יעו"ש.

דא"כ מאי שייטי' דיש היתר לאיסור רבעי להיות נלמד עי"ז לאיסור ערלה אלא סברת התוס' ז"ל דאיסור ערלה נמשך הוא גם בשנה הרביעית רק דחידשה תורה היתר פד' ושפיר הוי זה היתר לאיסור ערלה שגם רבעי איסורו מתורת ערלה הוא [ועי' שעה"מ פ"י ממא"ס הט"ז שדן דנטע רבעי יהי' אסור בהנאה] וכזה דעת הרא"ש ז"ל בנדרים (י"א).

(באיסור תרומה דאיסורו הוא איסור טבל רק שנתחדש היתר בשירים ולכהן יעו"ש ובירושלמי פ"ב דשבת והד' עתיקים ה"נ רבעי הוא איסור ערלה ונתחדש בו היתר פד'. ועי' ברטנורא (פ"ב דערלה מ"ג) הערלה מעלה את הערלה צ"ל דאחד מהם נטע רבעי שהם שני שמות כו' וקרי תנא נטע רבעי ערלה שמן הערלה הוא בא יעו"ש ולדברינו כי זהו איסור ערלה בעצמו שנמשך איסורו ברביעית א"כ ניחא דקרי לרבעי ערלה כי הוא איסור הערלה.

ולפי"ז י"ל דזהו טעמא דחכמים דכיון דערלה נוהגת בשל נכרים שפיר נוהגת גם רבעי שזהו המשך איסור הערלה. אמנם ר"י פליג דאיסור ערלה כבר נפסק ורבעי איסור חדש ואין לנו ליאסור בשל עכו"ם ופשוט: וראיתי בירושלמי ערלה (פ"א ה"א) אמר ר' יוחנן דברי ר"י כל שאין לו ערלה אין לו רבעי ר"י בעי עד שיהא לו שלש שנים ערלה א"ר יונה עיקר ערלה צריכה לי' א"ר יוסה עיקר רבעי צריכה לי' כל שאין לו ערלה אין לו רבעי ע"כ וביאר מהר"א דפליגי בנטע שנה ראשונה לסיג דאמר ברפ"א דערלה דפטור מערלה ונמלך אח"כ למאכל דהדין דנוהג בו ערלה ואמר ר"י דמ"מ רבעי אין לו דזיקת שלש שנים של ערלה הוא שמחייבת ברבעי אבל זה שלא נהג ג' שני ערלה אין לו רבעי וע"ז אמר דבעיקר ערלה פליגי דלחד מ"ד גם בערלה בעי שלש שנים ואידך ס"ל דערלה א"צ ג"ש אבל רבעי לכ"ע צריכה שלש שני ערלה מקודם יעו"ש ובפנ"מ ועי' ס' ניר מ"ש בזה באורך.

והנה לפ"ד תוס' הנ"ל דאיסור רבעי אינו איסור חדש רק נמשך איסור ערלה גם בשנה הרביעית מובן היטב הטעם דערלה גופה א"צ ג"ש ורבעי צריכה ג' שני ערלה וזה דערלה איסורה מחמת עצמה היינו שאין שנה ראשונה גורמת איסור לשני' רק כל שנה ושנה משנות הערלה בעצמותן אסורין ולכן אסירי בלי צירף שלשתן אבל רבעי אין איסורה מחמת עצמה רק הוא מחמת זיקת ערלה של ג' שנים יש בכחן להמשיך האיסור על שנה הרביעית אבל כל שאין כאן ג' שני ערלה אף שנהג איסור ערלה מ"מ אין השנות ערלה יכולין לאסור את השנה הרביעית להמשיך איסורן.

ואף דנהגא ערלה בשנה הסמוכה לרבעי מ"מ סובר הירושלמי דאינו בדין רבעי לפי שאין ענין רבעי חלות איסור חדש לאחר שנשלם איסור ערלה רק הוא ענין איסור של שנות הערלה שהזיקה של שלש שנים אוסרתן אבל בפחות מזה אינו אוסר ודו"ק: ובזה יש להבין תוספתא (מנחות פ"ו) כיון שעברו את הירדן נתחייבו בחלה ובערלה וכו' התחילו מונים שנה ראשונה שני' ושלישית ואח"כ נתחייבו בנטע רבעי יעו"ש ומבואר דאף דנהגא ערלה מיד מ"מ לא התחיל לנהוג רבעי קודם ג' שנים לאחר שחל דין רבעי וזה תמוה כיון דהתחיל לנהוג דין רבעי משחלקו וכבר עברו ג' שני ערלה אמאי לא תאסור וכבר עמד בס' חסדי דוד לתוספתא שם יעו"ש מ"ש ומר חמיו כתב בזה יעו"ש.

אמנם לפ"ד תוס' דרבעי הוא מתורת איסור ערלה והנה בד' תוס' אינו מבורר אם האיסור ערלה נמשך ברביעית מאליו הלאה. או דמיד בשנות הערלה נאסר על שנה הרביעית כי השנות ערלה אוסרין מיד על להבא וזה מבואר מהירושלמי כי אף שנהגא ערלה בשנה הסמוכה לרבעי אינו נמשך על להבא.

וע"כ דהג' שנים הם בגדר אוסר לרביעית לא שנמשך מאליו וע"כ בעינן שלש שנים: ולפי"ז מובן שפיר דשנות ערלה כאלו שנוהג אז דין רבעי שפיר אוסר מיד על שנה רביעית. אבל אז דלא נתחייבו ברבעי בעת שנהגא ערלה ולא הי' גדר זה שהשנות ערלה יאסרו על הרביעית כיון דלא נהג אז כלל שוב אח"כ שהתחיל דין רבעי שפיר דאין נוהג רבעי כיון שזיקת השלש שנים לא אסרתו.

וזה הכל אם אמרי' דאינו איסור חדש. אבל אם נימא דהוה איסור חדש ואין איסורו מתורת ערלה כלל נהי דנימא דבעינן ג' שנים ערלה בתחלה וכהירושלמי הנ"ל כל שאין לו ערלה אין לו רבעי אבל זה הרי הי' לו ג' שנים בחיוב ערלה ומה נ"מ במה שלא הי' בחיוב רבעי וע"כ מוכח דגדר רבעי הוא איסור הערלה ודו"ק בכ"ז כי יש בזה בירור מכמה דוכתי ורשמתי רק להעיר: (כג) ראיתי לכ"ת שנסתפק בקדשי עכו"ם דפליגי בזבחים (מ"ו).

(לענין פיגול ונו"ט אם חייבין עליהן ונסתפק אם יש בהם לאו דגיזה ועבודה וראיתי במנ"ח מ' תפ"ג שכתב בפשיטות דנוהג גו"ע בקדשי עכו"ם וקצת ראי' נראה מהא דתוספתא (תרומות פ"ד י"ג) נכרי שהפריש בכור פטר חמור כו' עובדין בו וגוזזין אותו יעו"ש ומבואר דבכור שאינו בנדר ונדבה איתא בעכו"ם הוא דעובדין וגוזזין אבל שאר קדשי עכו"ם אסורין בגיזה ועבודה ואולם במנחות (ס"ז).

(מביא תוספתא זו נכרי שהפריש פטר חמור וכו' והשמיט בכור יעו"ש וברש"י ותוס' שם ובק"א ובל"ז י"ל דאתי' כמ"ד בזבחים (מ"ה.) (דחייבין עליהן משום פונו"ט וה"ה דאסורין בגיזה ועבודה אבל לר"ש דפוטר י"ל דגם גו"ע מותרת ואכ"מ [והטלת מום בקדשי עכו"ם מוכח בגיטין (נ"ו).

(ברש"י ד"ה יאמרו יעי"ש:] ומה דנסתפק כת"ר בקדשי עכו"ם פסוהמ"ק אם הוי כלאים אף דליכא איסור גיזה ועבודה משום דיש איסור הנאה הוי כל משום האיסור עכ"ד הנה בתוס' תמורה (ג'.) בד"ה לא נהנין וכו' כתבו דבקדשי עכו"ם ליכא איסור הנאה כלל מה"ת יעו"ש ועוד לאחר פדיון י"ל דנפקע האיסור הנאה שהוא משום ההקדש וכדמשמע בש"ס תמורה (ל"ג:) בס"ד דהי' ס"ל דקדשים שמתו יפדו אף דאין בהם מעילה עיי"ש ומבואר דיש פדיון לאיסור גרידא.

אך אינו מוכרח ועי' תוס' ישנים ביומא (דף נ"ו.) בד"ה וניברור דמעות שמתו בעליהן אין להם חלול כמו איסורי הנאה שאין להם פדיון יעו"ש ומבואר דאיס"ה גרידא לא אלים למיתפס פדיוני' כהא דפסחים (ל"ח).

(ולפי"ז יהי' חומר בקדשי עכו"ם דלא יועיל פדיון להפקיע איס"ה שבהם. והוי כלאים מצד איסור הנאה דהקדש.

ובלא זה הלא המ"ל כתב (כלאים פ"ט הלכה יא) דחולין וקדשים דהוי כלאים בפסוהמ"ק דה"ה קודם שנפדו וא"כ אף אם נימא דמהני פדיון באיס"ה של קדשי עכו"ם דלא יהי' חומר מהעיקר עי' זבחים (מ"ט.) מ"מ קודם פדיון הוי כלאים: ואמנם בזה נדחה פלפול מעכ"ת בישוב קושית תוס' פסחים (מ"ז).

(דמש"ה לא נקט חורש בפסוהמ"ק משום דכיון דלית בי' מעילה לא אלים למיתפס פדיוני' והוה מקלקל דנאסרה החרישה, ולפמ"ש בחורש בפסוהמ"ק קודם שנפדו שפיר יכול לחלל דמי העבודה דאז עדיין יש לו פדיון דקודם פדיון יש בהם מעילה [וראיתי בשיטה מקובצת בתמורה (ג'.)] בד"ה גמר דכתב ובפסולי המוקדשין שלא נפדו לא ידעתי בטוב אם יש בהם מעילה יעו"ש אבל צ"ע דגמרא מפורשת בבכורות (דף ט"ו:) לפני פדיון מועלין בהם לאחר פדיונם אין מועלין בהם יעו"ש ומפורש דיש מעילה בפסוהמ"ק קודם שנפדו וצע"ג] וכיון דיש לו מעילה שפיר אלים למיתפס פדיוני' ואף דלפי דברי כת"ר פסוהמ"ק אין להם פדיון לאיסור הנאה שהרי נשאר האיסור הנאה גם אחרי הפדיון אבל מ"מ הרי כ"ת בעצמו חידש דאף דקדושת הגוף אין לו פדיון היינו גוף הקדוה"ג אבל דמי העבודה יכול לחלל על הדמים וה"ה ההנאה שנהנה רק משום דלא אלים למיתפס פדיוני' אבל קודם פדיון דיש בו מעילה שפיר יכול לחלל וניתר הכל.

ובגוף הדבר מנין לן דבקדוה"ג שאין לו פדיון דיוכל לחלל דמי העבודה דמהשמ"ק דכתב בתמורה (י'): שיכול לחלל ההנאה על הדמים אין רא' דשם בקדושת דמים אבל בקדוה"ג דלית לי' פדיון י"ל דל"מ חילול דמי העבודה ועי' ריטב"א חולין (קלט:) ד"ה הא דכתב דחיוב אחריות דבעלים להקדש הוי כחילול ומפקא לחולין יעו"ש.

ולפ"ד ז"ל מבואר דענין מעילה שמוציא לחולין הוא משום דחיוב תשלומין של המועל הוה כחילול ההנאה. וד' ז"ל צ"ב ובמ"א הקשתי דכיון שאין זוכה בהחפץ לא יתחלל להירושלמי (במעשר שני) דבעי' וקם לו יעו"ש ועמש"כ בסמוך דמהני חילול בהקדש באופן שישאר הפקר ואכ"מ].

[ועי' לתו' מעילה (יב'): דאין גיזת פסוהמ"ק נאסרת]: כד) ראיתי לכת"ר שתירץ קושית על מהרי"ט ז"ל דסימני טומאה אינם מטמאים בעצם רק הם סימן שהם טמאים מהא דכתבו התוס' בנדה (נ:): דנולד מן הטהור מתטמא ע"י סימני טומאה יעו"ש וכתב כ"ת דעופות שאני דהסימנים עצם טומאה עכ"ד ואין שום יסוד לזה דנהי דליכא רא' לברר שהענין כך כיון דבעוף ל"ש כל היוצא מן הטהור אבל מ"מ מנ"ל שכן הוא.

ובמחכ"ת לא עיין במהרי"ט דכתב מפורש גם בעוף כן דהסימן אינו מטהר יעו"ש שהביא רא' מעוף הבא בסימן אחד וד' צ"ע בזה וכ"כ בחידושי אבל מ"מ מפורש גם בעוף כן בזה: והנה כ"ת הביא רא' מהא דבכורות (י'): הואיל ויש להם סימני טהרה יעו"ש ומוכח דסי' טהרה מטהר ראיתי שהאריך בזה בצ"פ אבל לא ראה ד' מהרי"ט ובחי' הארכתני לחלק בין סימן טומאה לסימן טהרה.

אך מהא דבכורות (ה.) גמל שילדה כמין פרה אסור עיי"ש הנה דסימן טהרה אינו מועיל לטהר רק דהוא סימן גרידא.

ואין סברא לומר דעכ"פ אף שניתר איסורו אבל יש בו איסור יוצא מן הטמא דז"א דא"כ לא הי' רק איסור עשה ככל יוצא מן הטמא וע"כ דהוי איסור גמור ולא מהני סימן טהרה כלל: [ובחידושי שם דנתי עוד במ"ע דהבדלה של סימנים שכ' החינוך דאם אכל בלי בדיקה אף שנודע שטהור עבר על מ"ע דוהבדלתם יעו"ש אם בעי שיהי' מובדל ע"י הסימן המטהר או דסגי בידיעת המין והארכת מ"ד הריב"ש דלא מהני רוב גבי ספק מין טהור דבעי' מובדל יעו"ש ועי' חולין (נט) הי' מהלך במדבר ומצא בהמה שפיה גמום ופרסותי' חתוכות בודק בבשרה כו' יעו"ש ומפורש דחשיב מובדל ע"י בדיקת סימן כנפי העוקץ אף דזה ודאי אינו סימן המטהר כי אינו מפורש כלל בתורה סימן זה ובודאי ל"ש שיהי' עצם מטהר רק סימן המפורש בתורה וכנ"ל ולמהרי"ט דהסימן ואינו מטהר ודאי דחשיב מובדל בכל ענין ואכמ"ל בזה] וראיתי לכ"ת שתמה לפ"ד תוס' נדה (נ:) דבמה שגידולו ע"י הטלת בצים לא אזלינן בתר מינו דמעפרא קגדיל רק בתר סימנים והקשה כ"ת מהא דחולין (קכ"ז).

(הצב למינהו לרבות הערוד [ערוד מן הצב ומהנחש הוא בא] יעו"ש והרי ממ"נ אם יש לו סימני צב בל"ז אסור דהסימנים אוסרים ואם אין לו סימני צב מאי מהני שבא מן הצב כיון דבכזה שמטיל בצים לא אזלינן בתר מינו עכ"ד. ונראה ליישב דהנה רמב"ם (פ"ג ממא"ס ה') דהא דאפרוח ביצת טריפה מותר משום שאין מינו טמא יעו"ש וביאר ההמ"ג דלאו הי' מינו טמא לא מהני היתרא דמעפרא קגדיל דש"ס תמורה (לא) יעו"ש והנה כבר הבאתי מה דהקשו בדברי תוס' נדה (נ:) ד"ה תרנגולא וכו' דכתבו דאף שהזכר אסור מ"מ הולד שאין לו סימני טומאה מותר משום דהאפרוח נולד מן הביצה אמרינן מעפרא קגדיל והרי בכזה שמינו אסור לא מהני היתרא דמעפרא קגדיל.

ובמ"א תירצתי דכוונת תוס' דכיון דאין חוששין לזרע האב לא הוה זה שם מינו כלל רק דמ"מ אוסר מצד גרמת איסור שהרי עכ"פ איסור הוא ולכן שפיר מהני להתיר משום דמעפרא קגדיל כיון דהוא ענין איסור גרידא לא גדר שם המין. ולפי"ז ניחא דכ"ז בעלמא דאין חוששין לזרע האב או עכ"פ הרי יש שם שני גורמים האב והאם א"א לשד' בתר מינו דאב כיון דיש גם מינו דאם ואין בזה שם מינו רק שם איסור.

אבל בצב הרי גלי קרא דחוששין לזרע האב וכמ"ש ה"מ דאף דכ' תו' חולין (עט) ד"ה עייל דאינו חייב בכל המתנות מ"מ בצב הוי כולו צב ומטמא בכעדשה אחת דשדינן לי' בתר אבוה מגזה"כ יעו"ש. וא"כ ניחא דשוב הוה עליו שם מינו דאב דהיינו הצב וממילא אף אם אין בו סימני צב ג"כ טמא דכיון דחוששין רק לזרע האב והוה מינו טמא לא מהני היתרא דמעפרא קגדיל וזה נכון: (כה) ראיתי לכת"ר שהעיר בהא דחולין (קח:) דבשר וחלב מצטרף והרי הוה אוכל ושותה דאין מצטרפין עכ"ד.

הנה לפי הש"ס דיומא (פא.) דמשום דאין שיעורן שוה אין מצטרפין הרי חלב ג"כ שיעורו בכזית כדמוכח בחולין (קח:) א"כ שיעורן שוה שפיר דמצטרפין.

אך בספר חסדי' דוד לתוספתא דכריתות (פב) ביאר דאין אכילה ושתי' מצטרפין אף בשוה בשיעורם כתרומה וחמץ וכה"ג משום דאין צירופן שוה דצירוף אכילה בכדי אכילת פרס וצירוף

שתי' בכדי שתיית רביעית כמ"ש הר"ן ביומא פ' יוה"כ יעו"ש. וה"נ בבשר בחלב ודאי צירוף דחלב בכדי רביעית מתחלה ועד סוף א"כ אין שעורן שוה לצירוף אך בגוף דבריו יש לעיין למ"ש הכס"מ (פ"י מתרומות ה"ג) בשם הר"י קורקוס הטעם דצירוף שתי' ברביעית אף במקום דשיעורו בכזית משום דענין הצירוף אינו עצם רק כמה נמשך הנאה של האכילה הראשונה ובשתי' אינו נמשך הנאה רק עד כדי שתיית רביעית וחידוש דבטומאת העכו"ם דלאו בהנאה תליא שפיר הוי גם צירוף שתי' בכדי אכילת פרס יעו"ש.

וא"כ יש לדון דלא מיקרי אין שיעורן שוה רק במה דהוי שיעור מצד עצם הדין כגון כזית ורביעית אבל זה שבמקרה נמשך הנאתו כך אין זה בגדר אין שיעורן שוה דהא יש גם שתי' שצירופו שוה בכא"פ. והמקרה של ההנאה אינו מסלק שם שיעורו שוה והנה כ"ת כתב בפשיטו דכיון דזהו ענין האיסור מה שפיר שיצטרפו שניהם שפיר מצטרפין אוכל ושותה.

והוכיח מזה לפסח מבושל עם מים שיצטרפו המים. ואינו דומה כי בבשר בחלב נעשו שניהם איסורוכן בכלאים ומש"ה שפיר כיון דכך הוא ענין האיסור מצטרפין אוכל ושותה.

אבל פסח מבושל אין האיסור בהמים רק בהפסח דאסור לבשלו עם מים שוב כיון דאין המים עצם האיסור לא שייך סברא זו דיצטרף להפסח ורק משום היתר מצטרף לאיסור ובזה שוב אוכל ושותה אינו מצטרף וז"פ: כו) ראיתי לכת"ר שהקשה לפ"ד תוס' זבחים (קיד.) דאף למ"ד ולדות קדשים במעי אמן קדושים מ"מ ולד שיש לו דמות יונה או קלוט [גמל הנולד מן הפרה] לר"ש דסופו ליאסר באכילה לכשיוולד לא תפסתינהו קדושת אמן ותמה כ"ת דהא אמר בחולין (ס.ט).

(דקלוט לר"ש ניתר בשחיטת אמו יעו"ש וע"כ סברת תו' דכיון דכשיוולד יאסר באכילה לא תפסי קדושת אמו א"כ גם ולד שהוא טריפה שניתר בשחיטת אמו כשהוא במעי אמו מ"מ אם יוולד יאסור באכילה נימא דלא תפסי קדושת אמו וכבר קדמוהו בזה בהגהות הש"ס. ונראה למאי דאמר חולין (ס"ט) אע"ג דאמר ר"ש קלוט בן פרה אסור ה"מ היכי דיצא לאויר העולם אבל במעי אמו שרי ופירש"י ז"ל ד"ה לאתויי קלוט אפילו הנמצא שלם במעי פרה יעו"ש.

ונראה להוכיח מדברי רש"י ז"ל דלא כתב דאפילו בחתך במעי אמו מקלוט בן פרה דמותר דהא דניתר איסור קלוט הוא רק ע"י שחיטת אם דכמו דיש בכח דין שחיטת אם להתיר איסור חלב ונבילה וכה"ג מתיר גם איסור קלוט כיון דהוי כאחד מאברי' אבל מ"מ בעודו במעי אמו קודם שנשחט שפיר הרי גמל הוא לר"ש והתולש מעובר הקלוט חייב משום גמל וזה ברור.

ולפי"ז מבואר החילוק בין קלוט לטריפה וזה למאי דכ' תוס' ב"ק (מז) ד"ה מ"ט דלענין טריפות לא אמרינן עובר ירך אמו דאינו נטרף עם אמו כיון שיש לו חיות בפ"ע עיי"ש. ומבואר דאף דהאם נטרפה מ"מ ליכא על הולד דין טריפה, אך יש לעיין להיפוך בנטרף הולד והאם כשרה אם יש איסור טריפה (והיינו למ"ד טריפה אינו חי' וכפי ד' הסוברים דאיסור טריפות משום שאינו חי ועי' רמב"ם (פ"ד ממא"ס הי"ז) דטריפה ונבילה מצטרפין שהטריפה תחלת נבילה יעו"ש ובירושלמי פ"ו דנזיר] די"ל דאף דיש לו חיות בפ"ע מ"מ יש לו גם חיות אגב אמו ואינו פועל בו הטריפות וראה להראב"ד (בפי' לתו"כ שמיני).

(דהתולש אבר מעובר שלא כלו חדושי אף דכשנולד דינו כמת מ"מ כיון דחי אגב אמו יש עליו איסור אמה"ח ומטמא כאבמה"ח יעו"ש ומבואר דמהני חיות דאמו לשוי' חי גמור ה"ה די"ל

דליכא איסור טריפות במעי אמו (ועי' חולין (עד.) (ת"ש הרי שנולדה טריפה מן הבטן וכו' יעו"ש) ושוב נזכרתי לשון תוס' חולין (ק"ג).

(ד"ה דאיסור וכו' והא דקאמר כשנטרפה עם יציאת רובה ה"ה נטרפה במעי אמה דלא מחייב משום טריפה עד שיוולד כמו חלב יעו"ש וראיתי במ' שם דכ"כ בפשיטות דבמעי אמו שאינה בהמה בפ"ע ליכא איסור טריפות יעו"ש. ומעתה מבואר החילוק דקלוט לר"ש נהי דבמעי אמו יש לו היתר שחיטה אבל מ"מ קודם השחיטה הרי רבע עליו איסור קלוט כנ"ל וא"כ הרי חלוק מאמו באיסור אכילה גם במעי אמו מש"ה לא תפסתינהו קדושה דאמו.

אבל בולד שהוא טריפה דבמעי אמו אף בלי שחיטת אמו ליכא חיוב טריפה ושרי באכילה כאמו שפיר חלה עליו קדושה ושוב לא פקע לכשיוולד ופשוט: עוד יש לומר בטעם החילוק בין קלוט לטריפה. למאי דכתב רמב"ם (בפ"ב מאיסו"מ ה"י) בהמה שנולדה בו אחת מן הטרפיות "האוסרות אותה באכילה" אסורה לגבי המזבח ע"כ ודקדקו מזה דאיסור טריפה לגבוה הוא רק בטרפיות האסור באכילה דאיסור אכילה הוא הגורם לפסול הקרבה [ועי' מנחות ו.].

(דפריך מהתם נפקא ממשקה ישראל כו' יעו"ש ולא משני דטריפות הוא עצם פסול אף דליכא איסור אכילה וע"כ דבאיסור אכילה תליא מילתא) וכבר כתבו המ' דטריפה שרי בקרבנות בני נח משום דמותר באכילה יעו"ש וע"כ כמ"ש דאיסור אכילה תנאי לפסול הקרבה. אמנם ברור דפסול טמאים לגבוה אינו תלוי באיסור אכילה וראי' מהא דירושלמי מגילה (פ"א הי"א) דגם בבמת ב"נ כשרים רק טהורים ולא טמאים ועי' תו' חולין (כב:) ובזבחים (קטו:) וע"ז (ה) יעו"ש הנה דאף דלב"נ הכל טהור.

מ"מ הוי פסול קרבן. וא"כ י"ל דעובר קדשים דצריך להתירו בשחיטה וגם בזריקה דאמו וא"כ שפיר כשהולד טריפה דאהני לי' שחיטת אמו להתיר איסור טריפות וממילא כיון דנסתלק איסור אכילה שוב מהני, לי' ג"כ זריקה דאמו ולא נחשב פסול קרבן מצד שהוא טריפה דכל שאין איסור אכילה ליכא פסול קרבן.

אבל קלוט שהוא גמל הנולד מן הפרה דלר"ש הסימנים מטמאין אותו נהי דהשחיטה מתרת האיסור להדיוט אבל הסימנים דמשוים אותו כטמא הוי גם לגבוה פסול מצד טמא שוב אף שנשחט וניתר לא מהני לי' זריקה דאמו. ולכן כיון דלא יהי' ראוי ממילא לא תפיס קדושת אמו [ויש לעיין בכ"ז וכתבתי בחפזון]: דוש"ת מנחם מפראגא.

סימן טו. ב"ה יום א' תשא ווארשא.

לו הוד והדר ה"ה כבוד ידי"נ וחביבי הרה"ג המאור הגדול החר"ף עמקן מצוין בקי בחדרי תורה שמו נודע בשערים מו"ה מנחם נ"י בפראגא: א) אחדשה"ט הנני לכתוב איזה הערות על קונטרסו במילי דנזיקין הנה בהא דמחייב עצמו במה שאינו חייב דהעלה הקצות לעיקר דהוא משום קנין אודיתא ולכן היכי דהודה בפני עדים שהוא חייב לפלוני הרי הודה שהוא חייב יעו"ש וכת"ר האריך בדבר והנה בש"ע (סי' מ') הלשון המחייב עצמו לאחד "בלא תנאי" כו' הרי זה חייב נשמע מזה דגם קנין אודיתא הוא דוקא בלא תנאי [אולי משום דקנין אודיתא אי אפשר על ידי שליח דאטו יעשה שליח להודות שחפץ זה של פלוני וכללוא הוא דכל מידי דליתא בשליח ליתא בתנאי ויש לדבר בזה] ולפי זה יש ליישב בזה קושית התוס' בבבא בתרא דף (קמח).

(אהא דאמר שם למימרא דסבר רבי נחמן מילתא דאיתא בבריא איתא בשכיב מרע דליתא בבריא ליתא בשכיב מרע [לא אלים כח השכיב מרע יותר מן הבריא אלא שאמירתו קונה כקנין סודר דבריא. רשב"ם] והא אמר רבא אמר רב נחמן שכיב מרע שאמר תנו הלואתי לפלוני הלואתו לפלוני ואע"ג דלית' בבריא [דבריא לית' דאינו יכול להקנות לחבירו מלוה על פה דלהוצאה ניתנה ואין קנין תופס אלא בדבר שהוא בעין] והקשו תוס' ותימא ל' לימא איתא בבריא בהודאה כדמוכח לקמן (קמט).

(גבי איסור גיורא יעו"ש. ולמ"ש דאודיתא לא מהני בתנאי א"כ הא כל מתנת שכיב מרע הוא בתנאי דאם ימות דהא אם עמד חוזר ובכהאי גוונא לא מהני בברי בהודאה אם הטיל בו תנאי ופשוט: ב) והנה יש לעיין בהקדש אם מהני אודיתא היינו שהוא מודה שחפץ זה של הקדש הוא אם מהני ויש להביא רא' מהא דש"ס גיטין (דף לב).

(איבעיאלהו הרי הוא חרס מהו [להבא משמע או לשעבר משמע] א"ל רבינא לרב אחא ברי' דרבא ואמרי לה רב אחא ברי' דרבא לרב אשי מאי שנא מהרי הוא הקדש. הרי הוא הפקר (דקי"ל) דהוי הקדש ובהפקר נמי תנן בה הרי הוא מופקר לכל מי שאחפוץ אלמא להבא משמע] ע"כ ואם נימא דמהני אודיתא בהקדש דילמא התם קונה הקדש מטעם אודיתא.

ואולי משום הכי מייתי מהרי הוא הפקר דהא בהפקר פשיטא דלא מהני קנין אודיתא וגדולה מזו איתא בירושלמי קידושין (פ"א הלכה ג) ר' ירמ' בעא קומי ר' זעירא הילך כסף זה שתצא שדך לחירות וכו' שתצא שדך להבקר וכו' זה זיכה לבן דעת וזה לא זיכה לבן דעת ע"כ יעו"ש ומצאתי בריטב"א גיטין (לב:) שעמד בזה יעו"ש.

עוד נראה למאי שהביא הריטב"א בב"מ (דף מ"ו.) בשם רבנו משה הכהן דאודיתא לא מהני אלא בדבר שאינו ברשותו של מקנה וכמו בעובדא דאיסור יעו"ש [וראיתי שכ"ת הביא דברי הריטב"א שם דפשיטא ל' דאודיתא צריך עדים ומצאתי במהרש"א גיטין (י"ג:) בתוד"ה גופא דאודיתא צריך עדים ועי' קרני ראם שם יעו"ש] ודע דאם נימא דאודיתא מהני בהקדש יש לעיין אם מהני שאלה כיון דאודיתא קנין הוא ואכ"מ בזה: ג) ועיין כתובות (דף נט).

(דקונמות מפקיע מידי שיעבוד עיי"ש ובתוס' שם הקשו א"כ כל בע"ח יפקיע שיעבודי דב"ח ע"י קונם ובהרא"ש תי' דילוח מאחר ויהי' משיעבוד מדר"נ ולזה אין לחוש שיאסור הנאה על כל העולם והתעוררו האחרונים דעדיפא מינ' ה' לו לתרץ שילוח מעכו"ם ולא שייך עלי' איסור הנאה: אך הדבר נכון מאד דלכאורה קשה לשיטת הפוסקים דהיכי דאית ל' ללוה שני לא שייך שיעבודא דר"נ א"כ מה תקנה לאותן שיש להם נכסים וצ"ל הא ללוה שני יש ג"כ עצה לאסור על והמלוה שלו הנכסים כמו שעשה לו הלוה שלו.

וא"כ הא הטעם משום דיכול המלוה שני לגבות מלוה שני ובכה"ג שאסר עליו בקונם הא א"י לגבות ושוב גובה מן הראשון ולפ"ז שפיר כ' הרא"ש דלא ידור הנאה על כל העולם דאין לומר דהא בלא"ה יכול הלוה השני לאסור הנאה דהא עדיין אם הוא עכו"ם אין עצה ע"כ תי' כנ"ל דהא ס"ס יגבה מכח שיעבודא דר"נ.

דעכו"ם הא יכול ללות ג"כ מאחר ושוב אי אפשר להפקיע ודו"ק: ד) ועיין תוס' עירכין (דף כ"ג) דנסתפקו במטלטלין היכי דאקדיש להו אם בעל חוב גובה מהם כיון דאין גובה מן הלקוחות ושמעתי מקשין מהא דשבת (דף קכ"ז) אמרתי שמא הקדיש כל נכסו לשמים עיי"ש ומבואר דאף

במטלטלין אם הקדיש אינו גובה והוא קושיא גדולה שוב מצאתי בשו"ת הרמ"ע (סי' ס"ג): אמנם נראה דהתוס' לא הסתפקו אלא בשעדיין לא מסרם ליד הגזבר אבל אם מסרם ליד גזבר פשיטא דלא גרע מהדיוט.

וא"כ י"ל דהתם מיירי שמסרם ליד הגזבר ואין לומר א"כ אמאי התיר לו הנדר הא קיי"ל דבאתי ליד גזבר לא מהני שאלה י"ל דהוא סובר דגם בכה"ג מהני שאלה ואכמ"ל: (ה) ראיתי לכת"ר שהאריך בדברי רמב"ם דכתב הטעם דמשום הכי בעל חוב קדים לכתובת אשה משום דבעל חוב הוציא מעותיו ולפי"ז האריך בדברי התומים אם חייב עצמו בדבר שאינו חייב אם שוה גבייתו לבע"ח שהוציא מעותיו ומצאתי בשעה"מ שכתב להיפוך עי"ש והי' נראה לפרש בזה דברי הירושלמי ריש פרק הנזקין כן אנן קיימין באומר הרי עלי מאה מנה להקדש והלך הוא והזיק שלא תאמר אלו נזיקין ומלוה בעדים הנזקין קודמין וכא קודם הנזק להקדש ע"כ וראיתי בשיורי קרבן שם שתמה דאי בשקדם החוב לנזקין מאי קאמר נזקין קודמין אדרבא הבעל חוב קדים שעבודא דילי' וכב"ק (ל"ג:) יעו"ש ולפי הנ"ל יש לפרש דבכה"ג חוב שהוא דומה להקדש שחייב עצמו במה שאינו חייב [והלשון מלוה בעדים לאו דוקא והכוונה דחייב עצמו בעדים] אז נזיקין קודמין דהם הפסידו וכנ"ל ובהקדש הקדש קודם: אמנם נראה פירוש הפשוט בירושלמי דסובר מלוה בשטר מאוחר קודם למלוה על פה מוקדם ולכן נזיקין דגובה מנכסים משועבדים הוה כמלוה בשטר ולכן נזיקין קודמין אבל בהקדש אם אמר הרי עלי מאה מנה והלך והזיק אף דנזיקין הוי מלוה בשטר מ"מ הקדש קודם וטעם הדבר למאי דכתב רש"י ז"ל בביצה (דף כ).

(בהא דאמר הריני נזיר על מנת שאגלח ממעות מעשר שני דכיון דאמר הרי עלי נתחייב דאמירה לגבוה וכו' ע"כ ומבואר דגם בהרי עלי אמרינן אמירה לגבוה [ובירושלמי קידושין ה"ו שור זה עולה כו' קנה הקדש בכל מקום שהוא דכתיב לה' הארץ ומלואה יעו"ש] דכשנתחייב קרבן מיד יש לגבוה שותפות בנכסיו כשיעור הקרבן שנתחייב וזה שכתב רש"י ז"ל דהוי כמסירה להדיוט ולכן הקדש קודם דכיון דיש לגבוה חלק בנכסיו הוי כאלו כבר גבה ואכ"מ ועיין באבני מלואים (סימן א) דבעכו"ם שנדר נהי דכל יחל ליכא מ"מ נשתעבדו הנכסים יעו"ש ולפי דברי רש"י הנ"ל מובן יותר יעו"ש] ובמקום אחר העירותי בהא דאמר בש"ס עירוכין (דף ז).

(הי' בידו חמשה סלעים נתן ארבעה לשני' ואחד לראשונה וכו' מאי טעמא בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה והא למה שכתבו שם התוס' דמיירי שהעריכו הכהן על השני' תחלה וערכין המטלטלין בשלשה והוי א"כ עמד בדין דגובה מנכסים משועבדים וא"כ הא מלוה בשטר קודם למלוה הראשונה: (ו) ראיתי לכ"ת שכתב בדין פרעון אם הוה כמחילה יש לעיין במוכר שטר חוב לחבירו ועבר עליו שביעית לשיטות היראים דחייב לשמט לא דמושמט מאליו ולשיטת ר"ת דשעבוד הגוף אינו יכול למכור וא"כ חייב המלוה לומר משמט אני אם חייב מטעם מזיק שעבודו של חבירו וכמו במוחל או כיון דרמי עליו מצות התורה אין זה מקרי מזיק.

אמנם נזכרתי כי דיברתי עם כ"ת מהא דשבת (קמ"ח:) ואכ"מ: (ז) מה שהביא כבוד תורתו בהא דגנב ונשבע ובאו עדים והודה אם רק הכפל פיטרו או דבגנב ליכא כלל חיוב חומש והביא דברי הראשונים בזה ונ"מ עוד דאם מת הגנב דקימא לן דחומש ממונא הוא ומשלמי יורשין אולם מכפל פטורין כאשר ביאר היטב הגאון מקוטנא ז"ל בס' ישועות ישראל (סי' א) יעו"ש וא"כ חייבין בחומש.

ועיין ברמב"ם פרק י' מהלכות תרומות (הלכה כו) הגזול תרומה ואכלה משלם קרן וחומש אחד שהחומש שחייב בו משום תרומה יצא ידי גזלו וכו' ובראב"ד שם ומה בין גנב לגזול יעו"ש באורך ושם יש לדבר בחקירת כת"ר ואכ"מ: ובחידושי הארכתי בהא דאמר ב"ק (דף י"ד:) בפני ב"ד פרט למוכר נכסיו ואחר.

כך הולך לבית דין. שמע מינה לזה ומכר נכסיו ואחר כך בא לב"ד אין ב"ד גובין לו מהם עיי"ש והא מתניתין איירי בקנס וכמו דמשני פרט לב"ד הדיטות דקאי על קנס וכמ"ש התוס' שם ד"ה פרט פירוש לענין דיני קנסות יעו"ש וא"כ הרי בקנס באמת הדין כן דאם מכר נכסיו קודם שעמד בדין דאינו גובה ממשועבדים לפי דברי הרה"ג מקוטנא ז"ל דבקנס פטורין היורשין אם מת קודם שעמד בדין יעו"ש ואכ"מ: ח) בהחקירה שכתב כת"ר אם בכופר דממשכנין אם יש איסור דלא תבא אל ביתו תמהני דנראה פשוט דלאו זה הוא רק בהלואה וכמבואר בב"מ (קטו).

(אבל אתה נכנס לשכר כתף יעו"ש וכמ"ש היראים שהביא כ"ת דדמי לשביעית דאינו משמט יעו"ש בס' רע"ג ודברי התויו"ט שהביא כ"ת דהקשה בשקלים איך ב"ד ממשכנין צ"ע באמת ואכ"מ: ט) ואכתוב לכת"ר איזהו הערות. בהא דאיתא בתוספתא פ"ה דכלאים כלאי הכרם מותרין משום גזל ופטורין מן המעשרות כלאי זרעים אסורין משום גזל וחייבין במעשרות יעו"ש ומזה נראה להוכיח דאסורי הנאה הוי הפקר וכדעת הר"ן בנדרים (דף פ"ה).

(ד"ה ומהא שמעינן שהאוסר הנאת פירות על עצמו יכולים אחרים ליטול אותן בעל כרחו ואינו יכול לעכב יעו"ש ומשום הכי בכלאי הכרם מותרין משום גזל. אמנם הא דאמר ופטורין מן המעשרות צריך ביאור דממה נפשך אם הכוונה דהוה אמינא דצריך לעשרן פשיטא אטו צריך לעשר דבר דדינו בשריפה וע"כ דהכוונה דאם אכלו אינו עובר על לאו דטבל וזה מבואר להדיא להיפוך בירושלמי פסחים (פ"ב) עשה כרי והשתחוה לו ומרחו כו' איסור חמור חל על איסור קל יעו"ש הרי דאף דאיסורי הנאה הוא מ"מ אם אכלו עובר גם על לאו דטבל ואולי דשאני כלאי הכרם דלא היתה לו שעת הכושר מה שאין כן בעשה כרי והשתחוה לו נהי שהוא קודם מירוח מ"מ אם הפריש תרומתו קודם מירוח תרומתו תרומה ובמקום אחר הארכתי הרבה בדברי הירושלמי פסחים הנ"ל ואכ"מ: י) עוד אכתוב הערה אחת בהא דהקשו תוס' בזבחים דף (מ"ג).

(דאמאי יש פיגול באימורים הא הם גופא מתירים המה דכל זמן דלא מיקטרי אימורים כהנים לא מצי אכלי בשר ותירצו כיון דאם נאבדו שרי בשר לא חשיב מתיר יעו"ש ונראה דיש חילוק בין דם לאימורים דקודם זריקת דם יש לאו דלא תוכל לאכול בשעריך וכמבואר במכות (דף י"ז:)) והוי זה איסור חפצא משא"כ הא דאין הכהנים רשאים באכילת בשר עד שיוקטרו האימורים הוא איסור אקרקפתא דגברא אבל הבשר כבר הותר ולכן אמרו בנדרים (דף י"א:) דאם אמר כבשר שלמים לאחר זריקה לא הוי דבר הנדור אף דכל זמן דלא מיקטרי האימורים לא משתרי בשר באכילה וכבר עמד בזה הרא"ש ז"ל שם ולפי הנ"ל דאין זה רק איסור גברא הוה כמתפיס בשבועה דלאו כלום הוא: והנה הלשון בגמ' דפסחים (נ"ט:) כל כמה דלא מתקטרי אימורים "כהנים לא מצי אכלי בשר" ובחלק הבעלים אינו מבואר אם רשאים לאכול קודם הקטרה והא פסח לרבי אלעזר בן עזרי' דאינו נאכל רק עד חצות ואימורין יכול להקריב כל הלילה וכלשון הגמ' בפסחים (דף ע"א).

(מי איכא מידי דבשר איפסל ליה מאורתא ואמורין עד צפרא א"ל אביי אלמא לא והרי פסח לרבי אלעזר בן עזריה דבשר איפסל ליה מחצות ואימורין עד צפרא יעו"ש הנה דפסח שהוא

לבעלים נאכל קודם הקטרת אימורים ואולי דפסח ילפינן מפסח מצרים דלא הי' שם עיכוב הקטרת אימורים שהרי לא הקטירו כלל האימורים וכדאמר' בפסחים ובירושלמי ואכ"מ.

על יתר דברי כת"ר לא ראיתי כעת לעיין במ ועוד חזון למועד איה"ש: הנני דורש שלום תורתו באהבה ומקרב ולב עמוק מוקירו ומכבדו ידידו עוז:

[אמר המלכה"ר באיזו דברים שלא השיב מצאנו בכתבי הרהמ"ח שרשם לעצמו ואמרנו להעתיקו לכאן]: (א) שיטת הראב"ד דאף דאין משלם קנס של עבד על פי עצמו מ"מ דמים משלם ובס' מנחת חינוך (מצוה נ"א) תמה משבועות (דף ל"ו) המית שורך את עבדי כו' משביעך אני ואמר אמן פטור וברש"י שם הטעם משום דאי הי' מודה הי' מופטר מטעם מודה בקנס והא עכ"פ מחויב בדמים וא"כ הוי כפירת ממון ונשאר בצ"ע: ובאמת כבר עמד בזה הירושלמי שביעית פ"ה (הלכה ו') דהקשה הא עכ"פ מה ששוה העבד אין זה קנס ות' במוכה שחין עיי"ש וכבר האריך בדברי ירושלמי ידי"נ הרה"ג הרב ר' מנחם מפראגא שיחי': ויש להבין דמה פריך הא י"ל דעיקרו קנס הוא תובע וכמו דאמר ר"ש בשבועות (דף ל"ג).

(גבי אנסת את בתי אך י"ל דא"כ אמאי לא פלוגי רבנן כמו דפלוגי גבי אונס ומפתה. ועיין במחנה לוי שתי' קו' הירושלמי הנ"ל דבאמת הא אין נשבעין על העבדים לפי דעת הרמב"ם דתביעה הבאה מכח קרקע חשוב כקרקע עיין בחו"מ (סי' צ"ה) ובקצות החושן שם וא"כ מחמת שויה של עבד אין נשבעין ורק מה ששוה יותר וזה חשוב קנס עיי"ש ודפח"ח וי"ל בזה דהרמב"ם והראב"ד לשיטתייהו אזלו דמזה הוציא הרמב"ם דינו דהוי כקרקע [דלא ניחא לי' לאוקמא באורחא רחיקא דאירי במוכה שחין כנ"ל] אבל להראב"ד דמשלם דמים בע"כ צריכין לתירץ הירושלמי וא"כ אין הכרח דזה חשוב קרקע ואכמ"ל: (ב) ועיין תוס' ישנים שהקשו באמת דאמאי לא פליג ר"ש במתני' דשבועות העדות דלר"ש דס"ל דעיקרו קנס קתבע א"כ הא משביע עדי קנס פטור משא"כ לרבנן חייב משום בושט ופגם דהוי ממוןא [ועיין בשו"ת ח"ס חו"מ (סי' ל"ד) דר"א בר"ש אינו סובר כר"ש בדבר הגורם לממון.

אך עיין מנחות (דף ע"ב) דראבר"ש בשיטת אביו ר"ש. ומבואר דגם ר"ע סובר כן.

דהרי ר"ש ור"מ תלמידיו הן ועיין כתובות (דף ל"ד) דר"מ סובר דבר הגורם לממון כממון ובהדיא אמרינן דלר"ע משביע עדי קנס פטורין] עיי"ש: ונראה דהא מבואר בירושלמי סוף שבועות ראה עדי אונסין ממשמשים ובאים וקדם והודה ואח"כ באו עדים דלר"ש דאמר עיקרו קנס הוא תובע חייב דלא מחייב עצמו בכלום ולרבנן דמחייב עצמו בבושת ופגם פטור עיי"ש וא"כ ממ"נ לא משכחת לה דאם נימא דעיקרו קנס א"כ אף אם יודה יהי' חייב דלא מחייב עצמו בכלום וא"כ גם עדים חייבים: עוד נראה דכמו דקיי"ל טוענו חטין והודה לו בשעורין פטור משום דמחל לו על השעורין.

וה"נ אם נימא דקנס הוא תובע הא מחל לו על הבושט ופגם וכן מבואר בש"ס משל דר"ש למה הדבר דומה לאדם שאמר לחבירו תן לי חטין ושעורין וכוסמין שיש לי בידך וכיון דמחל לו הבושט ופגם א"כ לא מחייב עצמו בכלום דעל הבושט מחל לו ועל הקנס פטור. וי"ל דבאמתזה טעמא דירושלמי הנ"ל דחייב משום שלא חייב עצמו בכלום והיינו משום דהבושת ופגם הא מחל לו.

אך י"ל כיון דמהני תפיסה בטוענו חטין והודה לו בשעורין א"כ חשוב מחייב עצמו ואכמ"ל: ג) ועיין הרמב"ם בפ"ח מה' עדות (הלכה ה) לפיכך אם מתו העדים קודם שיזימו אותן בפניהם אין כאן עדות. ועיין בנב"י מהדו"ק אה"ע (סי' ע"ב) שתמה מזה על הריב"ש דמיפסלו העדים א"כ למה כ' שאין כאן עדות וכבר קדמו בזה הרלב"ח.

והמהרי"ט תי' דכוונת הרמב"ם שאין היורשין מחויבים לשלם ובספר פתח הבית תמה ע"ז מנ"ל דבקנס היורשין פטורין עיי"ש. ולק"מ דכיון דמת פקע החיוב דהא אינו חייב עד שעת העמדה בדין.

שוב ראיתי בס' ברית יעקב (סי' פ"א) שכ' דיורשין פטורין מקנס משום דאולי הי' אביהם קיים הי' מודה ומיפטר עיי"ש: ובזה נראה לי לתרץ מה שהקשו מירושלמי שהביאו התוס' כתובות (דף כ"ט) במת האב עד שלא עמד בדין הרי דיורשין חייבים בקנס ועיין ישועות ישראל (סי' א). עיי"ש ולהנ"ל הא מבוששת ופגם בלא"ה פטור דהא הבוששת ופגם לדידי' וא"כ ל"ש מודה בקנס דהא לא מחייב עצמו בכלום וא"כ אין היורשין יכולים לומר דאביהם הי' מודה ומיפטר דמודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב היכי דאין חייב עצמו בכלום ואכמ"ל: ד) ועיין בבא קמא (דף ו) לימא לי' אם תם הוא הוי מודינא ומופטרי וכתבו תוס' שם דפריך למ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור עיי"ש והקשה השער המלך בה' עבדים הא הכא לא חייב עצמו בכלום ולכ"ע חייב וכדאיתא לקמן (דף ע"ה) דדווקא באמר גנבתי דחייב עצמו בקרן אבל אם אמר טבחתי חייב.

ועיי"ש שהוכיח מזה כדעת הראב"ד ז"ל דמהני תפיסה וא"כ חייב עצמו לענין תפיסה ובלאו הכי ניחא לפמ"ש הנוב"י מהדו"ת חו"מ (סי' כ"ג) דבפלגא נזקא חשוב מחייב עצמו כיון דאם יגז עוד פעם יהי' מועד] יעיי"ש שמיישב בזה קו' המל"מ משבועות (דף ל"ג) יעיי"ש: ובעיקר פירושא דשמעתתא י"ל לולי דברי התוס' הנז' דהכוונה שיודה שנגז בפני פלוני ופלוני דבכה"ג אפילו למ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב מ"מ פטור דהוי עדות שאי אתה יכול להזימו וכמבואר בב"ק שם ומ"מ הסוגיא דשבועות (דף ל"ג) הנ"ל אי אפשר לתרוצי בהנ"ל דאכתי מה קאמר דאליבא דר"א בר"ש (דס"ל מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב) לא תיבעי לך.

והא אכתי שייך מי יימיר דלמא יודה דטבח בפני פלוני ופלוני ומשם ראי' להראב"ד [ולדעת הנוב"י הנ"ל משבועות הנ"ל ג"כ לק"מ כמובן: ה) ועיין בקצות החושן (סימן א) כתב ליישב דעת הסוברים דבזמן הזה אפילו בלא עדים חייב בקנס אם הודה בעצמו ממה שהקשו עליהם מהא דב"ק דף הנז' דר"ג שלא בפני ב"ד הודה.

ותי' דשאני התם דהוי חב לעבד דאסור בשפחה. עיי"ש וקצת י"ל כיון דמשחרר עבדו עובר בעשה לא שייך הודאתו דהוי כעין מה דאמרינן אין אדם משים עצמו רשע.

ואף היכי דמחייב עצמו בממון ל"ש אין אדם משים עצמו רשע וכמו מודה בגזל דחייב מ"מ לענין קנס י"ל דיש חילוק וכעין מ"ש השואל בנב"י מהדו"ת חו"מ (סי' כ"ג) דמה דאמרינן דהיכי דפוטר עצמו מכלום לכ"ע חייב מודה בקנס ואח"כ באו עדים היינו היכי דמשוה עצמו רשע בהודאתו דאין מתקבלים דבריו ואכמ"ל יותר: ואגב אכתוב בהא דכ' המחבר חו"מ (סי' א) דתשלומי כפל וחצי נזק אין דנין אלא ב"ד מומחין והקשה הסמ"ע הא בלאו הכי אין דנין מחמת דהיא קנס עיי"ש וי"ל קצת הא מהני בזמן הזה תפיסה ומבואר במנחת חינוך (מצוה נא) דע"י שליח לא מהני דהוי תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים.

אך י"ל דבפלגא נזקא וכה"ג דמפסיד ממון [ומה"ט דעת הראב"ד הובא בש"מ ב"ק דחייב לצאת ידי שמים ומהני תפיסה אם הודה אף דמודה בקנס פטור דשאני ההיא קנסא דמפסיד] שפיר מהני ע"י שליח דלא הוי חב וכמו בשאר מלוה ודווקא במקום דלא הוי חסרון כיס אז מקרי חב לאחרים כיון דאינו רק מחמת דקנסו התורה וא"כ נ"מ דמחמת דהוי קנס ה"ל מהני ע"י שליח לא כן עתה דאין חסרון כיס לא מהני אלא אם תפס בעצמו ואכמ"ל: (ו) עיין בפירש"י מכות (דף ה) בהא דאמרינן בעידנא דמסהדי גברא לאו קטלא היא ופירש"י משום דלמא מודה ומיפטר וכ"כ בזבחים בר"פ התערובות והתוס' תמהו דא"כ כל חייבי מיתה יודו ויפטרו: ונראה לפמ"ש בקצות החושן (סי' ש"נ) דמודה בקנס לפני ב"ד ואח"כ תבע אותו לפני ב"ד אחר בעדים שוב חייב דהא בפני ב"ד זה לא ה"ל מודה בקנס דהא ה"ל עדים.

וא"כ ה"ה הכא גם אם יודה בפני ב"ד זה הא יכולים להביאו לב"ד אחר עם העדים ובזה לא מיפטר משום מודה בקנס: אך בעיקר דברי הקצות החושן הנ"ל אני תמה הן במ"ש דאם הודה ותבעו אותו בב"ד אחר בעדים חייב וכן לענין מ"ש דאם תבעוהו מקודם עם העדים ואח"כ הודה בפני ב"ד אחר שלא בעדים פטור.

ועיין תוס' זבחים שם דאפילו אחר שנגמר דינו מ"מ אין נהרג על פי עצמו ועיי"ש בשו"ת הרי"ם דמ"מ מכניסין אותו לכיפה וכמו בהורג שלא בעדים. ומיושב לפ"ז הא דקשה נהי דמודה בקנס הוא הא בקנס גופא היכי דלא התחייב עצמו בכלום חייב במודה בקנס ואח"כ באו עדים ולהנ"ל חייב עצמו לענין שמכניסין אותו לכיפה אך לפ"ז אמאי לא אמר דהורג נפש שלא בעדים היינו שהודה [בעצמו] דהא פריך במכות (דף ז) על מתני' דמי שנגמר דינו וברח ובא לפני אותו ב"ד אין סותרין את דינו לפני אותו ב"ד אין לפני ב"ד אחר סותרים והא תני סיפא כל מקום שיעמדו שנים ויאמרו מעידין אנו את איש פלוני שנגמר דינו לפני ב"ד פלוני הרי זה יהרג והא י"ל כיון דבא לפני ב"ד אחר מיפטר משום מודה בקנס וי"ל דמיירי שהודה שלא בעדים ולכך סותרים את דינו משא"כ באותו ב"ד: וכן במה שחידש דאם תבעוהו אח"כ בפני ב"ד אחר בעדים לא מיפטרותו משום מודה בקנס.

דהיכי יפרנס סוגיא דשבועות (דף ל"ג) דמשביע עדי קנס פטור ומשום דיכול להודות וליפטר הא יכול לתובעוהו בב"ד אחר ועיין בס' ערוך לנר עמד עליו ג"כ מהא דב"ק (דף ע"ד) גבי ר"ג וטבי עבדו ואכמ"ל: (ז) וראיתי במשנה למלך פ"ב מה' נערה בתולה שנסתפק להסוברים דאפי' בקנס מהני מחילה אי בקטנה מהני מחילה ועיין מנחת חינוך (מצוה ס"א) עיי"ש ותמהני הא בהדיא מבואר בתוס' שבועות (דף לג) בד"ה ושאנס שכתבו ושמא יש לאוקמא בקטנה דלאו בת מחילה היא עיי"ש: ובעיקר דברי התוס' יש להעיר הא פיתוי קטנהאונס היא א"כ למה חלקו לתרי בבי שאנס איש פלוני את בתי ושפיתה וכו' הא היינו אונס והיינו פיתוי.

ויותר ה"ל להו לאוקמא בשוטה או בחרשת דאינו ברור אם פיתוי חרשת ושוטה אונס וכבר נסתפק בזה המל"מ כנודע שוב ראיתי בקצות החושן (סי' פ"ח) שעמד על המשנה למלך הנ"ל כדברינו: (ח) ועיין תוספות סנהדרין (דף ע"ג) דקנס אינו חייב אלא על גמר ביאה עיי"ש ובהקדמת פני יהושע תמה ע"ז מהא דכתובות (דף ל"ב) דלישני עולא אידי ואידי בנערה ואפ"ה לא קשיא דאיך לוקה ומשלם די"ל דמלקות על העראה וקנס על הגמר יעיי"ש ועיין בשו"ת רע"א (סי' קסד) עיי"ש: ונראה לפמ"ש האחרונים ועיין בספר מנחת אהרן סנהדרין שם דמ"מ בושט ופגם חייב גם על העראה כיון דאיפחתה מכספה בהעראתו דשוב איננה בתולה ודווקא קנס גזירת הכתוב

היא עיי"ש וא"כ לא שייך מלקות על העראה כיון דחייב עכ"פ בבושת ופגם שוב אינו לוקה ומשלם: ועפ"ז י"ל מה דמשני הש"ס ביתומה ומפותה דמשמע דמחלה להקנס ולכן לוקה.

והא שיטת הירושלמי שהביאו התוס' בסנהדרין שם דבקנס לא מהני מחילה עיי"ש ולהנ"ל י"ל הכוונה ביתומה ומפותה דמחלה להבושת ופגם וא"כ נהי דעל קנס. לא מהני מחילה עכ"פ לוקה על העראה ועל הגמר חייב קנס ולא שייך כל המשלם אינו לוקה דהא אין באין כאחד דעל בושת ופגם ודאי מהני מחילה דרק קנס כיון דלא זכתה עד שעת העמדה בדין הוי דבר שלא בא לעולם משא"כ בושת ופגם: ועפ"ז יש לדחות מה שכתבתי במ"א.

[ומצאתי שקדמני בזה במנחת אהרן שם] דאף דשיטת הירושלמי דעל קנס לא מהני מחילה מ"מ היכי דאיכא ג"כ בושת ופגם מיגו דמהני מחילה על בושת ופגם ה"נ על הקנס, דהא הטעם משום דהוי דבר שלא בא לעולם. ודבר שבא לעולם עם דבר שלא בא לעולם שהקנה שניהם יחד מהני כמבואר בחו"מ (סי' ר"ג) עיי"ש: ולהנ"ל הא בושת ופגם החיוב על העראה והקנס על הגמר ואין באין כאחת ולא אמרינן מיגו ואכמ"ל: ט) ועיין ירושלמי פ"ה דשבועות (הלכה ו) קנס מה שאמר לו צא ידי שמים עיי"ש ויש להעיר הא מדתנן כל שאין משלם עפ"י עצמו פטור ואם נימא דחייב לצאת ידי שמים הא מהני תפיסה וא"כ הפסידו אותו לענין תפיסה [וביותר לר"ח דס"ל דאינו חייב אלא בנטלו וחזר והפקיד אצלו א"כ בודאי היתה תפוסה ועיין תוס' כתובות (דף מב) ובישועות ישראל (סי' כח) עיי"ש] ובשלמא בשבועות העדות י"ל דמיירי דעבדינן החומרא דלא מהני תפיסה לדעת המוהרש"ל וגם י"ל דהא לא הוי אלא גורם לממון ואינו חייב בשבועות העדות אבל בשבועות הפקדון הא מבואר בב"ק (דף קה) דאפילו גורם חייב וא"כ אמאי אינו חייב.

ומוכח מזה כשיטת המוהרש"ל דדווקא בקום לי' בדרכה מיני' מהני תפיסה ולא בשאר חיובי לצאת ידי שמים ועיין תומים (סי' כח) ובשער המלך פ"ה מעבדים ואכמ"ל: י) עיין פירש"י ב"ק (דף יד:) בהא דמשני שם אלא פרט לב"ד הדיוטות דקנס אין דנין כי אם ב"ד של מומחין עיי"ש ויש להעיר למה דחדית לן בס' ישועות ישראל (סי' א) דבקנס אם מת או שמכר הנכסים אין גובה מן היורשין ומן הלקוחות דקנס לא זכה עד שעת העמדה בדין יעיי"ש.

וא"כ מה קאמר שם ש"מ לזה ומכר וכו' הא בקנס שפיר אין בע"ח גובה ומתניתין הא מיירי בקנס לפירש"י: אך למה שהעלה שם דבפלגא נזקא שפיר גובה וכמו דאמרינן לקמן (דף לג) מכרו מכור לרדיא דווקא עיי"ש וא"כ י"ל דמתני' הא איירי גם בפלגא נזקא דתנא שור וכל מילי דשור בכלל ואתי שפיר (ומה שהקשו התוס' שם הא המתניתין לא איירי בקנס י"ל דהא בלא"ה פריך למ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים והיינו לשמואל דס"ל הכי [ודו"ק: יא) ואגב אכתוב מה שיש להעיר בגמ' שם דמה פריך למ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים מאי איכא למימר ואמאי לא משני דאתי לאפוקי אם הודה שנגח בפני פלוני ופלוני וכדלקמן (דף עה) וכן יקשה לקמן (דף מג) דפריך לרבה דשור שלא בכוונה פטור מכופר מהמית שורי את פלוני משלם עפ"י עצמו ולבתר דמשני לא דמים פריך מהמית שורי את עבדו של פלוני ואמאי לא משני דמיירי שהודה שנגח בפני פלוני ופלוני ואתו עדים דהשור שפיר בסקילה דלענין זה לא מהני הודאתו וכמו שמוכח מתוס' מכות (דף ה) ושפיר משלם כופר אבל בסיפא אינו משלם קנס דהוי עדות שאי אתה יכול להזימו ואכמ"ל: יב) עיין בקצות החושן (סי' תה) דטעם הרמב"ם דתם שהרג שלא בכוונה דפטור אפילו מדמים משום דקי"ל פלגא נזקא קנסא ואין אדם מוריש קנס לבניו אבל במועד דממון היא שפיר ישלם דמים עיי"ש: ויש לדחות להמבואר בירושלמי פ"ג דכתובות (הלכה א) דלמ"ד כופר

דמי מזיק כולו קנס ואין משלם על פי עצמו וכן מבואר בפירש"י כתובות (דף יא) דלמ"ד כופרא כפרה הוי קנס ואינו משלם על פי עצמו עיי"ש ובהפלאה והשתא איך משכחת לה שישלם כופר כיון דאין אדם מוריש קנס לבניו.

ועכצ"ל דזה לא מקרי ירושה דמעיקרא זכתה התורה הדבר להיורשין. וכמ"ש במנחת חינוך (מצוה) דכופר לא מקרי ירושה ולכן אף דמבואר בב"ק (דף מב) דכופר מקרי ראוי מ"מ הבכור נוטל פי שנים ומשום דירושה לא מקרי אלא מה שמגיע למוריש משא"כ כופר מעיקרא מגיע להיורש עיי"ש: ולפ"ז ה"נ לענין תם שהרג את האדם דמעיקרא מגיע הפלגא נזקא להיורשין ולא מקרי ירושה כנ"ל: יג) ובכתובות (דף לו) הממאנת אין לה לא קנס וכו' עיי"ש והקשו התוס' הא למסקנא דמיירי בנערה יתומה הא מחלה.

ובספר דרוש וחדוש תי' דמיירי בשיטות דלא מהני מחילתה. ולא ידענא הא בסמוך מוקי לה כר"מ דקטנה אין לה קנס ולכך איילונית אין לה קנס והרי טעמא דר"מ אמרינן שם (דף מ) משום דכתיב ולו תהי' לאשה במהווה עצמה הכתוב מדבר וכתבו האחרונים דלה"ט גם שוטה אין לה קנס כמו קטנה.

ולע"ד יש ראי' ממשנה דחולין (דף כו) כל מקום שיש מכר אין קנס. והא בחרשות ושוטה יש מכר ויש קנס ומוכח דגם שוטה כקטנה בזה וכן מבואר בתוס' שבועות (דף לג) שכתבו דמיירי בקטנה וכתבנן עיי"ש ולא תי' בשוטה ולכ"ע הרי דשוטית כקטנה.

וא"כ לא מצי מוקי בשוטה: והנה יש להעיר עוד אמאי קטנה אין לה קנס לר"מ דלפי מה דחדית לן בדו"ח דלר"מ דסובר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם יבמה מקרי יש בה הוי' דיכולה להתקדש לאחר שיחלוץ לה יבמה א"כ ה"נ הרי קטנה יכולה להווי עצמה לאחר שתגדיל לר"מ דס"ל אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.

גם הא דעת המל"מ דקטנות לא מקרי דבר שלא בא לעולם דזמן ממילא קאתי. וא"כ לא נמעט מזה אלא שוטה וי"ל דאפילו לר"מ מקרי דבר שלא בא לעולם אף דיכולה להתפקח דמ"מ לא עבידי דאתי אבל מקטנה קשה: אך י"ל למ"ש המקנה (בדף ד) דמה דפלוגי רב ושמואל ביבמות (דף פ) אי נעשית בוגרת למפרע היינו דהא מקרא משמע דאיש יכול למכור את בתו אפילו לאחר י"ב שנה קודם שתביא שתי, שערות ואמאי נישחש שמא איילונית היא ונעשית בוגרת למפרע אלא דרב ס"ל דהולכין בממון ב"ר ושמואל הא לדידי' לא נעשית גדולה למפרע עיי"ש ולפ"ז י"ל דמש"ה אין לה קנס דלמא איילונית היא ואין הולכין בממון ב"ר ואכמ"ל: יד) ואגב אזכיר דלדעת הרמב"ם דהבא על הפנוי' לוקה משום לא תהי' קדישה א"כ היכי משכחת לה קנס באונס ומפותה דאין לוקה ומשלם.

אם לא שנימא דחייב קנס גם על העראה ומשום לא תהי' קדישה אינו חייב אלא בגמר ביאה (ועיין בטעם המלך פי"ז מה' איסורי ביאה שכ"כ דמשום לא תהי' וגו' בעינן גמר ביאה עיי"ש) וא"כ י"ל דעל העראה חייב קנס ועל הגמר לוקה ואכמ"ל: טו) בכתובות (דף מב.) (לאביה נמי פשיטא מדקא יהיב מפתה.

והקשו התוס' שם דלמא בקטנה דלא שייך בה מחילה עיי"ש: הנה תפסו בפשיטות דמחילת קטן לא מהני. וכמו דאמרינן בב"מ (דף כב) יתמי לאו בני מחילה נינהו ופירש"י משום דקטנים הם עיי"ש ובב"ב (דף ח) וזה כוונת רש"י בגיטין (דף נט).

(עד כמה עד שתות קנה הקונה ומחזיר אונאה עיי"ש. והיינו דנהי דבפחות משתות הוי מחילה בקטן לא מהני מחילה כנ"ל: אמנם התוס' לקמן (דף פו) גבי תוזל ותיחלה לכתובתה דאמה. פירשו דקטנה היתה ומהני מחילתה כמו הפעוטות דמתנתן מתנה עיי"ש, וכ"כ התוס' בב"ב (דף קמג) הכא דאין מפסידין ולא בא בידם הרווח מחלו. שפיר.

וא"כ, בקנס דאינה מפסדת ולא בא בידה הרווח אמאי לא מהני מחילתה ואולי דבאמת הא בקנס לא מהני מחילה וכדברי הירושלמי ואך כיון דמהני מחילה על בושות ופגם מהני על קנס וכמו שכתב ההפלאה וא"כ הכא דעל בושות ופגם לא מהני מחילת קטנה כיון דהפסידה שוב לא מהני על קנס לחודא: אך בעיקר קו' התוספות דשמעתין י"ל דע"כ לא מיירי בקטנה דכיון דקיי"ל דפתוי קטנה אונס אין לה דין מפתה ופשוט: טז) ואגב אכתוב בהא דאמרינן שם (דף מג) מציאתה ממאן גבי' ובהגהות רש"י הקשה דלמא מיירי בשנים האוחזין בטלית דהדין הוא דזה ישבע וזה ישבע.

וזה שאמר אע"פ שלא גבתה. מת האב הרי הוא של אחין: ונראה דהא אמרינן בשנים שהגביהו מציאה אי לאו דמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו לא קנה לא זה ולא זה וא"כ כיון דחבירו מגביה לדעתה והיא מגביהת לדעתה שוב אי אמרינן דאביה או אחין יזכו בזה דהא אף היא בעצמה הוי מגביה לדעת אביה הוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים וכל הטעם דזכו שניהם משום מיגו דזכי לנפשי' וא"כ כיון דכאן לא תזכה שוב אינה יכולה לזכות לאחרנא וא"כ שוב אמרינן דדעת האב הי' שתזכה לנפשה דהא אם לא תזכה שוב ממילא לא יזכו שניהן.

גם לא ידעתי בכה"ג דהמציאה לא שייך לה אם נאמנת בשבועתה דזה לא הוי כפירת ממון דבין כך ובין כך לא זכתה בהמציאה והוי שבועת ביטוי לחודא ואכמ"ל: יז) והנה קיי"ל דקטן אין לו קדושין. וכבר חקרו האחרונים ז"ל על הטעם דאין לו קדושין דהא בדעת אחרת מקנה אותו יש לו זכי' ובפרט בקדושי ביאה עיי"ש: אמנם הנראה למ"ש התוס' בכתובות (דף נו) גבי ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה דאין קדושין לחצאין דכיון שקידש נתחייב בשאר כסות יעיי"ש וא"כ קטן שקידש דלא נתחייב בשאר כסות דקטן לאו בר חיובא בכ"מ לכך אין לו קדושין: ובוזה יתפרש מה שיש להעיר על הפסוק ואם לבנו יעדנה וגו' שארה כסותה וגו' דלמה כתבה התורה דין דשאר כסות גבי יעוד דווקא.

ולהנ"ל הנהו נכון. דהא ביעוד איכא מ"ד בירושלמי שמיעדין אף לבנו קטן.

ולכאורה אין קדושין לקטן. ואמנם להנ"ל הנה ניחא דביעוד דחיוב שאר כסות מוטל על האדון. לכן יש יעוד לקטן. ולזה רמזה התורה ואם לבנו יעדנה שארה כסותה וגו' ולמה דקיי"ל דאין מיעדין אלא לבנו גדול ובפרט למה דקיי"ל דאין יעוד אלא מדעת ג"כ נכון דאם לבנו יעדנה דהיינו גדול ואז שארה כסותה ועונתה לא יגרע דבבנו הגדול החיוב בשאר כסות ודוק: יח) ובהיותי בזה אמרתי לכתוב איזהו הערות בדיני קטן.

וזה דהנה במכילתא פ' תשא (על הפסוק) לדעת כי אני ד' וגו' לפי שהוא אומר ושמרו בני ישראל את השבת שומע אני אפילו חרש שוטה וקטן [דבכלל בני ישראל נינהו. עיין סנהדרין ס"ח דבן בקטנותו קרוי בן] ת"ל לדעת לא אמרתי אלא במי שיש בו דעת יעיי"ש: ודברי המכילתא צריכה עיון.

דאי למעוטי מעונש אתא פשיטא היכי אשכחן דענוש הכתוב לקטן דצריך קרא למיפטרי' וכמו דפריך בסנהדרין (דף סח.) גבי קטן פטור דהיכי אשכחן וכו' ומה שתי' הש"ס שם לא שייך הכא כמובן וה"נ יש לתמוה על חרש שוטה כמו על קטן.

ואי לאפרישם מאיסורא. ודאי דלא מיעטו הכתוב ומשנה ערוכה היא קטן שבא לכבות אומרים לו אל תכבה עיין שבת (דף קכא).

(: ונראה למה דמבואר בסנהדרין (דף עב) קטן הרודף ניתן להצילו בנפשי' ופשיטא דה"ה דקטן הרודף אחר עבירות דניתן להצילו בנפשו. וכן מבואר בס' המצות להרמב"ם (מצוה רצ"ג) [ועיין מנחת חינוך שלא הביא דברי הרמב"ם.

ואולי י"ל דהא אמרינן בכ"מ איש פרט לקטן גבי עריות עיין סנהדרין (דף נ"ב) ובש"מ עירוכין (דף ג) יעיי"ש לכן נתמעט מדין ניתן להצילו בנפשי' ודווקא התם שלא להרוג אחר:] הרי דהיכי דניתן להצילו בנפשי' אף בקטן ניתן להצילו בנפשי' ודווקא היכי דהוא ענש על העבר אז קטן לאו בר עונשין.

וא"כ לר"א בר"ש דס"ל מחלל שבת ניתן להצילו בנפשי' הרי דהתורה צותה להורגו שלא יחלל שבת ולא יעשה העבירה בעתיד וא"כ הוי אמינא דאף חרששוטה וקטן ניתן להצילם בנפשם ולזה ממעטם הכתוב מן לדעת דבחרש שוטה וקטן הוי כמו שלא נעשה העבירה כיון דהוי שלא לדעת והוי כמתעסק ומה דמצוים להפרישם הוא משום ששבייתו עליך וכמו דמצוים על שביתת בהמתינו ופשוט: ועפ"ז י"ל במה שחקר המנחת חינוך בשוחט פסח על החמץ שיש לו לקטן ועיי"ש שכ' דתליא אי שה לבית אבות הוי דאורייתא עיי"ש: ולהנ"ל י"ל דמעשה דקטן לא הוי שום מעשה כיון דנעשה שלא מדעת ולא הקפידה התורה שוחט פסח על החמץ אלא היכי דמשהה החמץ באיסור אבל קטן שאינו מוזהר באיסור בל יראה ובל ימצא.

ולא משהה אצלו באיסור ל"ש איסור שוחט פסח על החמץ. וכבר ראיתי נמי לגדול אחד שנסתפק בחולה שיש בו סכנה שיש לו עיסת חטין להניחו ע"ג מכתו אי מותר לו לשחוט את הפסח כיון דהוא אנוס וקצת י"ל דתליא בפלוגתא דהש"ס בב"ק (דף מ) בשור האיצטדין.

דרב סבר דכשר לגבי מזבח אנוס הוא ושמואל סבר דמ"מ הרי נעבדה בו עבירה. הרי דפלוגי אי אנוס מקרי עבירה.

ועיין תוספתא פ"ח דשבת גבי פירות שיצאו חוץ לתחום וכו' החזירם חרש שוטה וקטן בין למקומם בין למקום אחר יאכלו הרי דקטן מקרי לא נעשה עבירה [ועיין בתוספות חולין (דף יד.) ד"ה מחתכין דיושב ומצפה שמא ישחטנו חרש שוטה וקטן ואחרים רואין אותו עיי"ש] ועיין ברמב"ם בפ"ה מה' קרבן פסח (הלכה ד) דקטן אין מילת עבדיו מעכבין אותו מלאכול בפסח עיי"ש והוא מהמכילתא דכתיב איש ולא קטן הרי דאי לאו קרא הוי מעכב אותו אף דאנוס וצ"ע: יט) ואגב אכתוב דבתוספות הרא"ש עירוכין (דף מ) כ' דהא דצריך איש למעט קטן מכרת היינו אם נטמא בקטנותו אינו חייב אף משיגדיל עיי"ש וקשה לי מירושלמי פ"ב דשבועות (הלכה) ראשונה עד שלא הביא שתי שערות.

והיינו דהדיעה ראשונה הי' בקטנותו וכמו שפירש בנועם ירושלמי והשתא תיפוק לי' דאינו חייב על ביאת מקדש ואכמ"ל: כ) וראיתי בשער המלך פ"ב מה' עכו"ם שהקשה על דברי התוס' דשבועות (דף ג) ד"ה ועל הזקן שכתבו דלרב אדא בר אהבה גדול המקיף את הקטן אפילו איסורא

מדרבנן ליכא מהא דפריך בנזיר (דף כט) למ"ד כדי לחנכו והא עביד הקפה ולמה לא משני דסבר כרב אדא בר אהבה וכו' יעיי"ש: ונראה דלכאורה קשה למה דקיי"ל דקטן אוכל נבילת אסור לספות לי' בידים א"כ ניהו דמחמת לאו דהקפה אינו חייב מ"מ אמאי מותר.

דעכ"פ אסור לספות לי' בידים: אך י"ל דלמ"ד לאו שאין בו מעשה אין לוקין ולדעת הרמב"ם לא עשה שום איסור היכי דלא סייע הניקף כמבואר בכסף משנה [ואינו כן דעת הריטב"א בחדושו שכו' להדיא דעבר אלא דאין לוקין ועיין בנב"י מהדו"ת חיו"ד (סי' עו) עיי"ש ובמנ"ח עיי"ש] וא"כ הקטן הא לא עבר מידי ואינו אסור אלא מצד המקיף ולרב אדא בר אהבה דמקיף את הקטן מותר.

ליכא איסורא כלל משום לא תאכילום. אמנם למ"ד לאו שאין בו מעשה לוקה ולדידי' דבודאי אף דלא סייע הניקף לוקה וכמבואר במכות (דף כ) דאמר לך מני ר"י היא דאית לי' לאו שאין בו מעשה לוקין.

בודאי דאסור להקיף את הקטן משום הלאו דלא תאכילום. דהא עכ"פ אסור לספות לי' בידים כנ"ל: ולפ"ז ניהא סוגיא דנזיר דפריך לר"ל ור"ל הא אית לי' לאו שאין בו מעשה לוקין וכדאיתא בכמה דוכתי ולדידי' ודאי דאסור להקיף את הקטן ופריך שפיר והא עביד הקפה.

ומה"ט נמי ניהא דלא אמר דמקיף לי' אשה כמו דאמר ר"ה דחובה אקיף להו. ולהנ"ל ניהא הכל דאסור משום הלאו דלא תאכילום.

וגם אשה אסורה להקיף את הקטן ודוק: אך קשה ממה שכתבו התוספות בפסחים (דף פח) דמשום מצות חינוך ספינן לי' לקטן בידים ואף דאסיר משום שלא למנויו עיי"ש. וכן יקשה מהא דפריך שם והא אכיל מליקה.

ונימא דמאכילין לכהן קטן. ומשום מצוה ספינן לי' בידים.

וכמ"ש התוספות דמשום מצות חינוך לא אכפת לן מה דספינן לקטן. והכוונה נראה כמו דאמרינן בעלמא דהיכי דלא פשע אמרינן עמוד וחטא כדי שיזכה חבירך עיין בתוס' שבת (דף ד).

(וה"נ קטן. ואולם דברי התוס' בלא"ה תמוהים עיין מג"א (סי' שמג) ובכו"פ (סי' קא) ובדרוש וחדוש.

וצ"ל דמתניתין הא סתמא קתני ומשמע דאין חילוק בין נזיר קטן לגדול ואכמ"ל: כא) ובעיקר הדבר דמרבין מלא תאכילום להזהיר גדולים על הקטנים והיינו דאסור להאכילם בידים וכמבואר ביבמות (דף קיד) יש להעיר דת"ל משום שליחות דאין שליח לדבר עבירה לא שייך גבי קטן דלאו בר חיובא הוא.

וגם י"ל דל"ש אי בעי עביד דודאי עביד ועיין תוס' שבועות (דף ג.) ד"ה ועל הזקן.

ואין לומר דאמרינן זה נהנה וזה מתחייב ל"א וכמו דאיתא בקדושין (דף מג.) דהא קרא בשרצים כתיב ולא מקרי הנאה ועיין עבודה זרה (דף סח) דאמרינן דחידוש היא.

וכן בדם מבואר במכות (דף כג) דרק משום יגדיל תורה הוצרך להזהיר עליו. ועיין שובת ציון (סי' כח) שכ' דבר נחמד בישוב דברי רש"י חולין (דף סז) שכ' דחיישינן ישינן שמא יראנה ויהי' סבור שלא פירש ולמה לא כ' שלא יראנה וכאשר הקשה כן בביאור הגר"א ביו"ד (סי' ס"ק

אך דאי לא כן הוי מתעסק והכא ל"ש המתעסק בחלבים ועריות שכן נהנה דהרי אינו נהנה יעיי"ש (אך למ"ש בשו"ת רע"א (סי' ח) דמתעסק ג"כ עבירה אלא שלא חייבה התורה קרבן עליו לא יתכן כל זה] ודפח"ח.

ולפי זה יש להעיר דמחשבה דקטן מתעסק מקרי וכמבואר בחולין י"ג וא"כ מה טעמא חייב ובשלמא בטומאה אף דמקרי מתעסק מ"מ י"ל למ"ש הרמב"ם דהמטמא את הכהן אם הכהן שוגג והוא מזיד חייב אף הישראל וא"כ כיון דקטן כשוגג דמי' שפיר חייב משא"כ בשרצים ובדם קשה. ובפשוטו י"ל דאין שליחות לקטן ושפיר צריך קרא דלא תאכילום ואכמ"ל: ואגב אכתוב מה דיש להעיר בהא דקידושין (דף מג) צא ובעול את הערוה וכו' שלא מצינו זה נהנה וזה מתחייב ולמא לא אמרי' צא ולבוש כלאים דג"כ החיוב על הנאה דוקא וצ"ע: כב) והנה יש לעיין בהא דקי"ל דקטן עד בן י"ג וקטנה עד בת י"ב ויום א' פטורין מן העונשין בעבד קטן מה דינו אם לאשה מדמינן לי' ובן י"ב הוי כגדול כיון דלכל מילי ילפינן מאשה או דילמא דבעי י"ג שנים: ונראה מסברא דבודאי דיינין לי' כתינוק לפמ"ש רמב"ם ז"ל דלענין הקפה אף דאשה אינה בבל תקיף מ"מ עבד ישנו בבל תקיף דהא הטעם דאין לה זקן וזה ל"ש בעבד.

א"כ ה"ה לענין זה כיון דהדבר תליא משום. בינה יתירה וכמבואר בנדה (דף מה:): וא"כ עבד לאעדיף מאיש.

והנה לפמ"ש האחרונים דגבי בן נח תלוי אם הוא בר דעת אז הוי גדול דלא ניתנו שיעורין לב"נ משא"כ בישראל לא תלוי בדעת ובעי דוקא בן י"ג שנים דהוי בכלל שיעורין שנאמרו למשה מסיני וכמ"ש בתשובת הרא"ש כלל ט"ז יעו"ש. ולפי"ז הא אמרינן בסנהדרין (דף נח) עבד מותר באמו וכו' יצא מכלל ב"נ ולכלל ישראל לא בא יעו"ש א"כ נראה דלענין עבד בעינן שיהי' פקח ובר דעת ובן י"ג שנים כחומרת שניהם ועדיין צ"ע: סימן טז.

שנית להרה"ג הנ"ל: ב"ה יום ב' ער"ח אלול ווארשא. החיים והשלום וכט"ס לכבוד ידיד נפשי הרה"ג המאור הגדול חריף נפלא ועמקן מצוין ובקי בחד"ת עדיו לגאון הרב מו"ה מנחם נ"י בפראגא: אחדשה"ט קונטריסו היקר אלי הגיעני זה כביר והנני להשיבו על קצת דבריו ולא באתי אלא בשביל דבר שנתחדש: (א) הביא כבוד תורתו התוספתא דתמורה שהביאה הרמב"ם ז"ל וז"ל בהמה שחצי' קדש וחצי' חול לא עושה תמורה ולא נעשית תמורה ובקרית ספר כתב הטעם משום דאין ממירין אברים בשלימים ואמנם יקשה על שיטת התוס' בתמורה (דף כ"ו).

(דיש לחלק בין חציו לאבר דבחציו שפיר ממירין א"כ אמאי אינה נעשית תמורה והאריך כבוד תורתו בזה בדברים נכונים. אמנם י"ל פשוט עפ"י דברי הש"ס בעירובין (דף נ).

(גופא אמר רבה כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו איתיבי' אביי לרבה המרבה במעשרותיו פירותיו מתוקנים ומעשרותיו מקולקלים אמאי לימא כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו ומשני שאני מעשר דאיתי' לחצאין דאי אמר תיקדוש פלגא פלגא דחיתא קדשה ופריך והרי מעשר בהמה דליתי' לחצאין ואמר רבה יצאו שנים בעשירי וקראן עשירי עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה ומשני שאני מעשר בהמה דאיתי' בזאח"ז בטעות ופירש"י ז"ל בד"ה והרי מעשר בהמה דליתיה לחצאין דאי אמר חצי טלה זה חולין והחצי מעשר לא אמר כלום ליקדש לחצאין דכל אשר יעבור תחת השבט יהי' קדש אמר רחמנא יהי' כולו וכו' עיי"ש ומבואר

דבמעשר גזה"כ דאינו חל על חצי בהמה משום דיהי' קדש כולו אמר רחמנא: ולפי"ז למאי דאמרי' בתמורה (דף י"ג).

(במתני' אמר ר"ש. והלא מעשר בכלל הי' ולמא יצא לומר לך מה מעשר קרבן יחיד יצאו קרבנות צבור ומה מעשר קדשי מזבח יצאו קרבנות בדק הבית ופירש"י ז"ל דר"ש יליף דתמורה אינה בקרבנות צבור ובדק הבית ממעשר דמה מעשר קרבן יחיד וליתי' בשותפות היא דעושה תמורה אף כל קרבן יחיד הוא דעושה תמורה יעו"ש ומבואר דלר"ש יליף תמורה ממעשר וכן מבואר ברמב"ם ז"ל פרק א' מתמורה (הלכה י"ב) וצ"ע לשון רש"י ז"ל בהוריות (דף ו').

(אהא דאמר ר"ש חמש חטאות מיתות ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעלי' וחטאת שנתכפרו בעלי' וחטאת שעברה שנתה ואי אתה יכול לומר ולד חטאת בצבור שאין צבור מפרישין נקיבה ואי אתה יכול לומר תמורת חטאת בצבור שאין תמורה בצבור וכו' וכתב רש"י ז"ל בר"ה שאין תמורה בצבור דכתיב לא יחליפנו ולא ימיר דלשון יחיד הוא ולא צבור ושותפין יעו"ש והרי דרש זה הוא לרבנן אבל ר"ש גופי' הרי יליף זה ממעשר] ולכן י"ל דילפינן נמי ממעשר לענין תמורה דלא חל תמורה על חצי בהמה כמו דאינו חל מעשר בהמה על חצי'.

וכן מבואר בחולין (דף ס"ט.) אהא דתני במתני' חותך מעובר שבמע' מותר באכילה ופריך מנלן דכתיב וכל בהמה מפרסת פרסה וגו' בהמה בבהמה לרבות את הולד אלא מעתה (דשליל קרוי בהמה) ימירו בו אלמא תנן אין ממירין לא אברין בעוברין ולא עוברין באברים ולא אברים ועוברין בשלימים ולא שלימים בהם (דהא גבי תמורה בהמה כתיב ואם המר בהמה בבהמה אלא אמר קרא וכו' רב שימי בר אשי אמר לעולם כדאמרת מעיקרא (דעובר איקרי בהמה) ודקא קשיא לך אין ממירין הא מני ר"ש הוא דמקיש תמורה למעשר מה מעשר אינו נוהג באברין אף תמורה אינה נוהגת באברים ועוברין וכו' ע"כ ומבואר דהא דאינו חל תמורה על אברים לר"ש משום דילפינן ממעשר וא"כ מינה דאינו חל גם על חצי' שהרי מעשר ליתי' לחצאין והתוס' ז"ל לא כתבו לחלק בין חציו לאבר אלא לדידן דהטעם דאין ממירין אברים בשלמים משום דלא איקרי בהמה ולכן כתבו דבחצי' שאני ופשוט: ב) ומלבד זה אם נימא כשיטת רש"י ז"ל במכות (דף כ"ב).

(דחולין וקדשים הוי כלאים א"כ בהמה שחצי' קדש וחצי' חול הוי כלאים והרי המימר בכלאים אין הקדושה חלה עליהן ולא קדושין ולא מקדישין ואדרבה בזה יתיישב לן לשון הרמב"ם ז"ל בפרק א' מהלכות תמורה (הלכה י"ז) "המימר בכלאים או בטרפה או ביוצא דופן או בטומטום ואנדרוגינוס אין הקדושה חלה עליהן" ותמה הלחם משנה דהא בגמ' תמורה (דף י"ז).

(פריך וכי מאחר שאינן קדושים איך מקדישין ומשני בולדי קדשים ואליבא דרבי יהודה דאמר הולד עושה תמורה והרי רמב"ם ז"ל פסק דולד אינו עושה תמורה ויעו"ש שכתב דרבנו תפס לשון המשנה והדוחק מבואר: אולם לפי הנ"ל יש ליישב דנחזי דבטרפה ויוצא דופן הא משכחת במקדיש בהמה ואח"כ נטרפה ובמקדיש ולד ויצא דרך דופן וכ"כ הלח"מ ז"ל וטמטום ואנדרוגינוס משכחת לה במעשר בהמה דנכנס לדיר להתעשר וכדאמרי' בבכורות (דף נ"ז).

(לאתויי הא דת"ר הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן והמחיר וטומטום ואנדרוגינוס כולן נכנסים לדיר להתעשר יעו"ש וברמב"ם ז"ל פ"ו מבכורות הלכה י"ד פסק כן דקדשי קדושת הגוף ואיצטריך לאשמעינן דאינן עושין תמורה ורק דיקשה מכלאים דאמרי' בבכורות שם דאינו

נכנס לדיר להתעשר ע"ז י"ל דמשכחת בבהמה שחצי' חול וחצי' קודש דהוי כלאים וכן"ל ולכן הביא הרמב"ם ז"ל התוספתא סמוך לדין המימר בכלאים ופשוט: ג) מה שכתב כבוד תורתו לדון במקדיש אבר אחד אם נפדה בלא מום כבר הארתי בשיטה מקובצת לתמורה (דף י"א:) בהשמטות (אות כ"א) דכתב דאף לרבי יהודה דמחייב בשותפות עכו"ם בבכורה ובגיזה ועבודה מותר כדאמרין אבל אתה גוזז בשלך ובשל אחרים מ"מ מום בעי ובלא מום אינו נותר יעו"ש.

וה"ה במקדיש אבר אחד דבעי מום: ד) מה שכתב כבוד תורתו דהא דאמרין בפסחים (ל"ג.) (דמועלין בגיזי עולה דהיינו בצמר שבראשי כבשים דהדין דמחוברין יעלו ע"כ הוי ראוי למזבח והאריך בזה יפה כתב ומדוקדק בזה הא דנקט בגיזי "עולה" דרק בעולה כן אבל בחטאת באמת לא מעל: והא דתנן במעילה (דף יט:) תלש מן החטאת ובא חבירו ותלש ובא חבירו ותלש כולן מעלו יעו"ש אין הכוונה דתלש מצמרו רק שתלש מבשר החטאת וכן ראיתי בשיטה מקובצת שם אות ג' דכתב דהכא מיירי בתולש מבשר חטאת ע"כ יעו"ש.

ומה שהביא כבוד תורתו בשם הראב"ד בפ"ל לתו"כ פ' ויקרא דהנוצה קרבה למזבח ולכן מועלין בה הנה בש"ס תמורה (דף ל"ד.) אהא דתנן כל הנקברין לא ישרפו מ"ט משום דנקברין אפרן אסור ונשרפין אפרן מותר וכו' מתיב רב פנחס עולת העוף שנתמצה דמה מוראתה ונוצה שלה יצאו מידי מעילה מאי לאו יצאו מידי מעילה ומותרין.

לא יצאו מידי מעילה ואסורין יעו"ש ומבואר דלאחר שנתמצה דמה אין מועלין במוראה ונוצה אמנם מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ה ממעילה הרי מבואר דהי' גורס חטאת העוף אבל בעולת העוף בודאי יש מעילה עד שיעשה מצותן אלא שכת"ר כתב דכבר האריך בזה בטח כיוון לזה והראב"ד לתו"כ אין אתי: ה) מה שהביא כבוד תורתו בשם הראב"ד ז"ל דתולש אבר מעובר שלא כלו חדשיו יש איסור אבר מן החי כבר הראתי שבתוספתא שבת (פרק טז) בן שמונה הרי הוא כאבן פירש ממנו אבר הרי הוא כאבר מן החי בשר הרי הוא כבשר מן החי (ואינו מוכן הא בשר מן החי אינו מטמא ולמאי נ"מ באדם דהוא כבשר מן החי ואולי דנפקא מינה לגבי ב"נ דמוזהר על בשר מן החי בשר אדם אף דהוא באיסור עשה לשיטת הרמב"ם ז"ל בפ' ממאכלות אסורות יעו"ש מ"מ לב"נ פשיטא דליכא איסור] ויעוין בש"ס חולין (דף ע"ד:) איבעיא להו מהו למנות בו ראשון ושני [איבעי' להו נטמאה בהמה שחוטה מהו למנותה ראשון ובן ט' חי שבמע' שני רש"י] ר' יוחנן אמר מונין בו ראשון ושני מונין דתרי גופי נינהו] ר"ל אמר אין מונין בו ראשון ושני [אין מונין אלא איהו נמי הוה ראשון דנעשה כאגוז המתקשקש בקליפתו שהבהמה שומר שלו רש"י] ע"כ ובמהרש"א שם כתב דבבן חי הוה הבעיא לכ"ע אם מונין בו ראשון ושני דשני גופין נינהו יעו"ש [ומה שכתב כ"ת דלפי דברי הראב"ד אין איסור טריפות במעי אמו לכאורה צ"ע מהא דחולין (דף ע"ד).

(דנמצא דהיתה לה שעת הכושר אף שנוצרה טריפה מן הבטן שוב ראיתי שגם כבוד תורתו עמד בזה: ו) ואכתוב הערה אחת קטנה. בהא דאמרין בב"מ (דף נו:) אהא דתני ריבית ואונאה להדיוט ואין ריבית ואונאה להקדש ופריך ריבית דהקדש היכי דמי אילימא דאוזפי' גזבר מאה במאה ועשרים והלא מעל הגזבר וכיון שמעל יצאו מעותיו לחולין והוה להו דהדיוט וכו' רב פפא אמר הכא באבני בנין המסורות לגזבר עסקינן כדשמואל דאמר שמואל בונין בחול ואח"כ מקדישין ופירש"י ז"ל לעולם בהלוואה דאוזיף מאה במאה ועשרים ודקשיא לך הלא מעל באבני בנין עסקינן שהלוה הגזבר מהן להדיוט דאין בהן מעילה ואין על הגזבר לשלם אלא שליח בעלמא

הוא עכ"ל וצ"ע הא שיטת רש"י ז"ל דריבית ע"י שליח מותר הובא ביו"ד סי' ק"ס וא"כ אם הגזבר שליח בעלמא הלא הא גם בהדיוט מותר: ובאמת דיש בזה פלוגתא בירושלמי פ"א דתרומות הלכה דתנינן תמן גנב תרומת הקדש ואכלה כו' מנו תורם לא גזבר הרי הוא תורם את שאינו שלו ומשני בר לוי שהקדיש תרומה [אבל לעולם הקדיש טבל אין הגזבר תורם דאינו שלו] ופריך והתני רבי הושעיא אחד המקדיש טבלו ואחד המקדיש תרומתו א"ר אידי גיזבר כמאן דאינון בעלים ודלא כרבי יוסי דרבי יוסי אמר הוא הגזבר הוא אחר ע"כ ומבואר דיש פלוגתא בזה אם על הגזבר תורת בעלים: ויש להעיר מהא דכתב רש"י ז"ל בב"ק (דף ל"ו:): בד"ה דא"כ דהקדש בהדיוט פטור דהקדש אפילו בכלל מועד לא הוה דליכא למימר והועד בבעליו יעו"ש הנה דאין הגזבר כבעלים.

ועיין בעירוכין (דף כ"ג:): אהא דתנן במתני' אעפ"י שאמרו חייבי עירוכין ממשכנין אותן פירש"י ז"ל ממשכנין אותו גזבר נכנס לבתיהן ונוטל בעל כרחן ע"כ ואם הגזבר כבעלים הרי כתיב לא תביא אל ביתו לעבוט עבוטו וע"כ דגזבר שליח בעלמא הוא ומהאי טעמא נראה דלא תלין פעולת שכר ליתא בהקדש דהרי זה כאומר לחבירו צא ושכור לי פועלין דשניהן אין עוברין בבל תלין וכמבואר בב"מ (דף קי"א) אולם אם נימא דגזבר כבעלים י"ל דעובר ופשוט: אמנם ראיתי בריטב"א לב"מ (דף נ"ח:): בד"ה הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל דכתב בשם הרב אלפסי דרך הבעלים יכולין לפדותן בפחות משויו ואין אחר יכול לפדותן אלא בשויו כתב ריטב"א ז"ל וכי תימא ניקום גיזבר ונפרקי' אפילו בפחות משויהן דהא גזבר כבעלים דמי איכא למימר דגזבר בשביל הקדש בזה"ז לא מוקמינן הלכך ההקדשות (בזה"ז) כי ליתניהו למרייהו צריכין שומא לפדותן בשוין וכי איתניהו למרייהו הכא מצי לאפרקונהו אפילו על שוה פרוטה עכ"ל ומבואר מזה דרך בזה"ז דליכא גזבר להקדש לא מוקמינן גזבר שיהי' כבעלים אבל בזמן המקדש שפיר הגזבר כבעלים וכשם שבעלים מחללין שוב מנה על שוה פרוטה כן הגזבר מחלל יש הנה דתפס בפשיטות דגזבר כבעלים: וכן משמע בבכורות (דף כ"ה).

(דפריך אהא דתני' שתי שערות עיקרן מאדים וראשן משחיר דגוזז במספרים ראשן המשחיר ואינו חושש ופריך וליחלה וליפקה לחולין וליגזזה והדר ליקדשה ומשני דמיהן יקרים ופריך וליעבד לה כדשמואל דאמר שמואל הקדש שוה מנה שחללו על שו"פ מחולל יעו"ש והרי בפרה אדומה הגזבר הוא הפודה ומשמע דהגזבר כבעלים: גם מהא דכתב רש"י ז"ל בשבועות (דף י:): אהא דתנן מותר הקטורת מה היו עושין בה מפרישין ממנה שכר האומנין ומחללין אותה על מעות האומנין ונותנין אותה לאומנין בשכרן וחוזרין ולוקחין אותה מתרומה חדשה ופירש רש"י ז"ל בד"ה ומחללין אותה על שכר מעות האומנין מזכין המעות לאומנין ע"י אחד מן הגזברים והרי הן חולין ואח"כ יחללו הקטורת עליהן וכו' יעו"ש ואם נימא דהגזברין כבעלים הא לא מועיל זכי' ע"י עצמו לאחר וע"כ דגזבר כאחר דמי.

ונ"מ טובא וכמו שחקרתי במ"א לענין תחומין דקי"ל דהבהמה והכלים כרגלי הבעלים אם חפצי הקדש מותר לטלטל חוץ לתחום וכמו כן לענין מוקצה בהקדש ואכ"מ: הנני דורש שלום תורתו באהבה מברכו בכו"ח טובה ידידו עוז: אברהם לופטביר. סימן יז.

ב"ה פה פרגא. כבוד ידידי ורב חביבי הרה"ג בקי נפלא עיניו כיונים על אפיקי הש"ס וכו' כמר אברהם לופטבירשיחי'.

אחדשה"ט מכתביו היקרים קבלתי והנני להשיבו (בעזה"י: א) ע"ד אשר העיר בהא דאמר בתוספתא כלאים (פ"ד) כלאי הכרם מותרין משום גזל ופטורין מן המעשרות כלאי זרעים אסורין משום גזל וחייבין במעשרות והעיר כ"ת דמכאן מוכח כשיטת הר"ן נדרים (פה.) (אוסר נכסיו על עצמו יכולין אחרים ליטול אותן ואין בזה גזל עכ"ד).

ויתכן בזה דהא במו"ק (ו:) והתניא התקינו שיהי' מפקירין כל השדה כולה ומשני לא קשיא כאן קודם תקנה כאן לאחר תקנה יעו"ש ונראה דזה דהתקינו שיהי' מפקירין השדה שנזרע בו כלאים אינו חובת גברא גרידא להפקיר ואם לא ירצה יהי' נשאר שלו וכעין דכתב הב"י שהביא המהרי"ט ח"א סי' מ"ג בשביעית דהוי הפקר דהיינו שהוא מצות עשה על האדם להפקיר שדהו אבל אם אינו מפקיר אינו מופקר אלא שביטל מ"ע [וקצת ראי' מהא דב"ב (לו.)

(אכלה שביעית אם הוה חזקה יעו"ש בתוד"ה ה"ג ועי' ירושלמי ב"ב פ"ג ה"ב והרי שביעית הוי הפקר ואכילת הפקר אינה חזקה וע"כ כשלא הפקירו דאזי אינו הפקר (ועי' בנתיבות קמא סק"ב)] וכזה כתב היראים סי' רע"ח בענין שמיטת כספים שאינו הפקעת החוב רק שמ"ע על המלוה להשמיט אבל הלוח מחויב הוא יעו"ש אבל בתקנה זו שיפקירו כל השדה פשוט דזה אינו אלא דהוי דין הפקר ב"ד שאף אם אינו רוצה בהפקרו ב"ד מפקירין בע"כ וזה מבואר מהירושלמי שקלים (פ"א ה"ב) דאמר ע"ז מנין שהפקר ב"ד הפקר וכו' מנין (שהפקר ב"ד) פטורה מן המעשרות יעו"ש ומבואר דהוי גדר הפקר ב"ד דהוא הפקר אף בלי רצון האדם.

[וגם בשביעית השיג מהרי"ט שם יעו"ש]: וזה מכוון. התוספתא.

, דאחר תקנה שיהי' הפקר אין בו משום גזל דהפקר ב"ד הוא אף כשאינו רוצה, אבל לא משום דהוי איסור הנאה. ומסתייע לזה מהתוספא שקלים פ"א ומפקירין את הכלאים שהפקר ב"ד הפקר מצא כלאים בכרם מותר משום גזל וכו' יעו"ש ומשמע דהא בהא תלי' דמשום דהוי הפקר ב"ד משום גזל: ואמנם יקשה דהא מוכח מרפ"א דשקלים דהא דהפקירו הוא משום עבירת איסור הזריעה ומקיים כלאים יעו"ש וא"כ אם נימא דאיס"ה יש בהם משום גזל א"כ מאי חילוק בין כלאי הכרם לכלאי זרעים הא ממ"נ קודם תקנה שיהי' הפקר הלא גם כלאי הכרם יש בהם משום גזל ולאחר תקנה מדוע יהי' גזל בכלאי זרעים נהי דמותרין באכילה אבל הלא אסירי במקיים וזורע וכרמב"ם כלאים פ"א ה"ג ואסור לאדם לקיים כלאי זרעים בשדהו יעו"ש ושוב יהי' גם זה הפקר כיון דאין ענין זה דהוי הפקר מצד איס"ה רק מצד איסור מקיים וע"כ מוכח דאף קודם תקנה אין בכלאי הכרם משום גזל דהוי איס"ה: והנראה דאין ראי' מזה לדינו של הר"ן ז"ל דהאוסר על עצמו נכסיו שלא יהי' בזה גזל.

דהנה מקור הדבר דאיסור הנאה אין בו תורת גזל מבואר במכילתא משפטים גנב איס"ה פטור מלשלם יעו"ש דגם מקרן פטור אמנם חידושו דהר"ן ז"ל בזה למאי דאמר בירושלמי שבועות (פ"ח ה"א) גנב וגזלן צריכים קנין יעו"ש ועי' תו' ב"ק (ע.) (וב"ק (סו:) ובר"ש (לתו"כ ויקרא פ"ה ה"ב) ומבואר דבלא קנין ליכא חיוב גניבה וגזילה.

ולכן מסברא יש הבדל בזה דבכל איסור הנאה להסוברים דהוי שלו עי' ריטב"א סוכה (ל.) (מ"מ הסביר קצוה"ח דהוי אינו ברשותו שהרי אינו יכול לעשות מה שירצה רק דיש עליו שם שלו והד' עתיקים.

וא"כ שפיר דהגונב פטור ממ"נ דבענין זה שלקחו מרשות בעלים הרי אינו ברשותו הוא בלא"ה ומצד זה שגנב ממנו דבר שהי' שלו הלא לחיוב זה בעינין קנין ואין זכי' חדשה חלה באיס"ה (עי' ר"ן פ"ג דע"ז) וכיון דאין נתפס קנין כלל בחפץ שוב ליכא חיוב גניבה אבל באוסר על עצמו של הגנב אינו איסור וזוכה בו א"כ יש סברא דנהי דאינו גונב ממנו בעינין הרשות אבל הרי עשה קנין איסור במה שהי' שלו דבעלים להיות שלו בגזילה.

ולזה חידש הר"ן ז"ל דאיס"ה לגמרי אינו שלו וליכא שום איסור גזל, וא"כ שוב זה אינו מוכח מכלאי הכרם שאינו בר זכי' לכל העולם שפיר אין בו משום גזל כי אין בו קנין גזילה אבל אינו מוכח על חפץ שיש בו קנין גזילה רק דלבעלים הוי איס"ה שלא יהי' גזל מפאת גזילת דשם שלו שיש לבעלים וזה פשוט.

[ובמ"א דתני בעכו"ם שגזל כלאי הכרם להסוברין דאיס"ה הוי שלו ולמ"ש דהפטור משום חסרון הקנין א"כ בעכו"ם דבר הנקנה הוא ואכ"מ] וגם בפשיטו י"ל דשאני כלאי הכרם שיש חיוב שריפה שפיר פקע לגמרי זכירתו דבעלים משא"כ באיס"ה גרידא ואכ"מ: ב) ראיתי לכת"ר שתמה בהא דתוספתא כלאים (פ"ד) כלאי הכרם פטורין מן המעשרות ומשמע דליכא לאו דטבל והרי מבואר בירושלמי פסחים (פ"ב ה"ג) עשה כרי והשתחוה לו ומירחו ואח"כ אכלו משום טבל אינו לוקה משום עכו"ם לוקה איסור חמור חל על איסור קל ואין איסור קל חל על איסור חמור.

ע"כ הנה מפורש דאם קדים איס"ה דעכו"ם שאין איסור טבל חל עליו דשפיר אף דהוי איסורי הנאה ויש עליו איסור טבל רק דאין לוקין משום טבל מצד גדר אין איסור חל על איסור אבל עצם האיסור חל וכעין הא דיבמות (לב.) (לקוברו בין רשעים גמורים יעו"ש וא"כ שוב נימא דיש בכלאי הכרם משום טבל.

[וגם לענין מלקות יש להקשות למאי דביארו שם בש"ק ובגה"ש] דהא דטבל קיל מע"ז אף שטבל במיתה וע"ז בלאו. משום דע"ז לקי בכל שהוא כרמב"ם פי"א ממא"ס יעו"ש וטבל בכזית יעו"ש א"כ שוב כלאי הכרם דג"כ בכזית שוב יחול איסור חמור דטבל שהוא במיתה על כלאי הכרם.

אך זה י"ל דיש עוד חומר בע"ז מטבל מצד איסור הנאה ע"י תו' חולין (קא.) (דבטבל ליכא איס"ה רק הנאה של כילוי וגם בזה מחלוקת אם הוי מה"ת עי' תו' יבמות (סו:) וכמה דוכתי וגם בע"ז איסורו שלא כדרך הנאתו משום לא ידבק וטבל רק כדרך הנאתו וע"כ שפיר גם כלאי הכרם חמירי דאסירי בכל הנאות ואסור שלא כדרך הנאתו כדאמר פסחים (כד:) הכל מודים בכלאי הכרם שלוקין עליהן אפי' שלא כדרך הנאתו יעו"ש ושפיר חשיב טבל קיל ופשוט.

וגם בזה יש לפקפק מהא דירושלמי יומא (פ"ח ה"ה) חלה וערלה צריכה [בעי' הוא איזה חמיר] יעו"ש הנה דאף דערלה אסורה בהנאה וחלה מותרת באכילה לכהנים מ"מ יש ספק דתחשב חמור מצד מיתה ואולי כיון דעכ"פ כדרך אכילתו בעי' בערלה כפסחים (כה) גבי גוהרקי דערלה מידי דרך הנאתו קעבדינן יעו"ש.

אבל היכא דאסור גם שלא כדרך ובהנאה ואין היתר לאיסורו חשיב זה חמיר ואכ"מ: ג) והנה כת"ר מתרץ דכלאי הכרם שלא הי' לו שעת הכושר ליכא כלל חלות טבל. משא"כ בעשה כרי

והשתחוה לו אף דהוי קודם מירוח מ"מ כיון דבדיעבד תרומתו תרומה חשיב דכבר חל שם טבל עפ"ד ואולם אם כי דבריו יש להם יסוד בהא דפסחים (לג).

(לענין הפרשת תרומת חמץ הכא לא היתה לו שעת הכושר כגון דאחמיץ במחובר יעו"ש דמחלק הש"ס כן ומשמע דבתליש גם קודם מירוח חשיב שעת הכושר וה"ה די"ל כן לענין לאו דטבל אמנם נסתר זה מהירושלמי דהא אמר שם לענין חלה ארבעת רבעין בפני עצמן וחמיצן וארבעת רבעים בפ"ע וחמיצן ועירבן אם התרו בו משום אוכל טבל אינו לוקה משום אוכל חמץ לוקה אין איסור קל על איסור חמיר יעו"ש ומבואר דאלו הי' איסור חל על איסור שפיר יש שם טבל אף שהחמיץ קודם שעשאן עיסה והפטור רק לענין מלקות משום דאין אחע"א והרי מפורש במשנה חלה (פ"ב מ"ה) המפריש חלתו קמח אינו חלה יעו"ש ועי' בר"ש פ"א דתרומות מ"ט הטעם דבתרומה מהני בדיעבד בלא נגמרה מלאכתה ובחלה לא מהני יעו"ש ומבואר בירושלמי (פ"ד דחלה ה"ב) אהא דתנן במתני' הנוטל חלה מן הקב ר"ע אומר חלה וחכ"א אינו חלה ר"ע מדמה לה לפירות שלא נגמרו מלאכתן עבר והפריש מהן תרומה הרי זה תרומה ורבנן מדמה לה לתבואה שלא הביאה שליש [במהרא"פ גריס "למחזברים" דלא מהני שם תרומה אף בדיעבד] חזרו לומר אינן דומין לא לפירות שלא נגמרה מלאכתן ולא לתבואה שלא הביאה שליש.

אלא ר"ע מדמה לה לאומר הרי זו תרומה על הפירות האלו לכשיתלשו ונתלשו דהוה תרומה למפרע ה"נ הוה חלה למפרע יעו"ש ומבואר מזה דאף ר"ע דסובר דהמפריש מן הקב מהני אין הכוונה דזהו שיעורו לחלה דז"א דגם ר"ע בעי ה' רבעים קמח והא דמהני בדיעבד קריאת שם הוא רק לאחר שהוסיף כשיעור ומדמה לה למפריש במחובר לכשיתלש דמהני ועי' ברי"ט אלגזי ה' חלה מ"ש בדברי הירושלמי יעו"ש: ולפי"ז הרי בכל מחובר דמהני ג"כ הפרשה כזו לאחר שיתלש אמר בש"ס פסחים (לג).

(דמיחשב שלא הי' לו שעת הכושר באחמיץ במחובר וע"כ כיון דבשעתו לא מהני רק לכשיתלש אין זה שעת הכושר וה"נ קודם שנצטרף כשיעור דדומה למחובר שפיר גם לר"ע אינו שעת הכושר ומכ"ש לדידן דפסקינן כרבנן כרמב"ם (פ"ו מבכורים) ובש"ע יו"ד (סי' שכו יעו"ש) ודאי דאין זה שעת הכושר וא"כ כשעשה עיסה מארבעת רבעים שאין בו שיעור חלה וחמיצן הרי הי' חמץ קודם שעת הכושר איך מהני לחול אח"כ איסור טבל ומוכח דלירושלמי חל טבל על איסדה בכל ענין.

[ועי' בירושלמי פ"ג דחלה ה"א דר"ע הוא וכו' ולא למפרעו הוא קדוש יעו"ש ובס' ניר באורך ועי' בר"ש פ"ד דחלה מ"ש בירושלמי הנ"ל ואכ"מ]: והנראה בשיטת הירושלמי דהנה בבכורות (י"ב.) (מייתיבי האוכל מעיסת שביעית עד שלא.

הורמה חלתה חייב מיתה ואמאי וכו' לאכלה ולא לשריפה וכו' ובארו תוס' ד"ה כיון כו' דלא מהני הפרשה מכיסה אחרת כיון דלא מהני מגופה הוי כמן החיוב על הפטור יעו"ש ומבואר דעיסת שביעית אם לא מהני הפרשה נסתלק גם דין טבל ועי' רש"י זבחים (ע"ה): ד"ה דאלו שביעית לאו בת תרומות ומעשרות יעו"ש ואכ"מ] דהא אמר דאם א"א להפריש ליכא חיוב מיתה להאוכלה: אמנם בירושלמי פסחים (פ"ב ה"ג) הפריש מצה על חמץ אר"ז כל תרומה שאינה מתרת השירים לאכילה אינה תרומה ושם אמרינן הפריש חמץ על מצה אר"ז מאחר שאילו ממנה עלי' אינה תרומה אפי' הימנה למקום אחר אינה תרומה יעו"ש ומבואר דשיטת הירושלמי דלא מהני הפרשה לטבלו של חמץ לא מגופה ולא ממקום אחר ועי' פסחים (לג).

(ולפי"ז מוכח דסובר הירושלמי דחלות איסור טבל אינו תלוי בדין הפרשה דהא אמר בעושה עיסה מארבעת רבעים קמח וחימצן הוי טבל אף בלא שעת הכושר ורק לענין מלקות אינו לוקה משום דאאחז"א וכדברי הירושלמי שם הנה דיש איסור טבל אף דליכא חובת הפרשה שהרי אינו ראוי להפרשה וכן"ל.

ועי' בריט"א הלכות חלה יעו"ש ובירושלמי רפ"א דמעשרות ונראה בזה למאי דכתבו תוס' ב"ב (פ"א.) (ד"ה ההוא דביכורים שאינם טובלין הוי חובת הגוף והנך דטבלי חשיבי חובת הארץ יעו"ש ומבואר סברתם דזיקת טבל אף שנגמר לאחר מירוח מ"מ סיבת איסורו הוא הגידול בארץ רק גמר חיובו בפועל הוא לאחר המירוח דהא גדל בחיוב חייב גדל בפטור פטור ושורש החיוב מתחיל מעת הגידול והוי חובת הארץ אבל מה שאינו טובל הוי רק מ"ע אקרקפתא דגברא ואינו חובת הארץ [ובמ"א ביארתי ענין זה באורך והעירות מהא דפירות א"י שיצאו לח"ל וכן פירות ח"ל שנכנסו לא"י ואכ"מ]: ולפי"ז דאיסור הטבל של זיקת תרומה וחלה תלוי בגידול התבואה יתכן דסובר הירושלמי דבגידול תליא מילתא וזה דאיסור חמץ וע"ז שלא הי' בעת גידול התבואה שפיר אף דאינו בהפרשה מ"מ אין פסוק ההפרשה מסלק איסורא דטבל כיון שבעת חובת הארץ שזהו הסיבה של איסור טבל הרי הי' בחיוב ולכן אמר דתלוי חלות לכל ללקות בדין איסור חל על איסור אבל בעצם הוי טבל כי חשיב חל חיובו לענין שם טבל בעת גידול התבואה וא"כ ניחא התוספתא דכלאי הכרם דמי פטורין ממעשרות דבזה דגדל בפטור שפיר נסתלק מזה דין טבל כיון שפטור הפרשה הי' בעת הגידול מהני להפקיע שם טבל לגמרי [וראה בתוס' ע"ז (נ"ו).

(ד"ה שמותר כו' ויש דוחין כו' תרומה ראוי' משעה שהוא בענבים אבל דבר תימא הוא להחשיבה טבל לתרומה קודם מירוח יעו"ש ועי' תו' נדה (ז.) (דכתבו כן יעו"ש וגם זה כסברא הנ"ל דהגידול בחיוב משוי זיקת טבל ואכ"מ ובמ"א הארכתי בהא דנדרים (נח:) והרי מעשר דאיסורו עי' קרקע ומשוי שאני מעשר דיגון הוא דגרים) (ודע דהא דכלאי הכרם פטור ממעשרות בפשוטו דאין שירי' ניכרים וכטעמי הש"ס פסחים (לג).

(וכל דברינו הוא רק לענין איסורא דטבל אבל הפרשה לא מהני אך יש לעורר בלשון התוספתא פטורין מן המעשרות לדעת הר"ש (בפ"ג דתרומות) דמעשר א"צ שירי' ניכרים ואכ"מ]: (ד ובעיקר דברי תוס' בבכורות (יב:) דכתבו בעיסת שביעית אם אינו יכול להפריש מגופה גם ממק"א אינו יכול להפריש דהוי כמו מן החיוב על הפטור ראיתי שהתעוררו דמדוע לא הביאו הירושלמי דפסחים (פ"ב ה"ג) מאחר שמינה עלי' אינה תרומה אפי' הימנה למקום אחר אינה תרומה יעו"ש.

ונראה לחלק. דהנה בהא דאמר פסחים (לג).

(דהמפריש תרומת חמץ אינה קדושה משום דבעי' ראשית שיהי' שירי' ניכרים יעו"ש י"ל בזה ב' גדרים הא' דהחסרון בהמתיר רצוני לומר דאף דהטבל יכול להיות נפקע אף אם אינו נותר באכילה מ"מ כיון דהתרומה הוא המתרת ובזה אין פועל היתר מש"ה לא מהני הב' י"ל דהדין דשירי' ניכרים הוא בהנותר היינו דלא פקע איסור טבל רק אם נותר באכילה ע"י קריאת שם תרומה ונ"מ בהא דהפריש מצה על מצה וחמץ דאם הדין דשירי' ניכרים הוא תנאי בהמתיר דבעי' שיפעול היתר הרי בזה שפיר הא התרומה פועלת היתר בשירים דמצה וחל שם תרומה וממילא פקע איסור טבל גם מהחמץ דלהפקעת טבל א"צ שיהי' נותר אמנם אם שירי' ניכרים הוא תנאי בנותר שוב בכה"ג אינו נפקע איסור טבל אם אינו נותר.

ולפי"ז הרי תוס' בבכורות (י"ב:) דכתבו על עיסת שביעית דהוי כמו מן החיוב על הפטור הלא הניתר שפיר בר חיוב הוא דהרי ה' נפקעממנה איסור טבל ויהי' ניתר רק סברת תוס' דכשדנין על חלות שם תרומה הוי כמו פטור כיון דא"א לחול בתבואה זו שם פטור וזה חסרון בהמתיר וא"כ ניחא דלא הביאו הירושלמי שהרי בהא דירושלמי הוה פטור גם בניתר דהא נשאר איס"ה ואינו ניתר כלל ודו"ק: ה) ודע דהגרעק"א ז"ל בפסחים (לג).

(כתב דאיס"ה לא מהני בי' קריאת שם תרומה ומובן לשון ירושלמי דנקט "הפריש מצה" על החמץ. משום דחמץ אינו יכול להפריש ויש לדון מדברי הירושלמי תרומות (פ"א ה"א) אתם פרט לתורם את שאינו שלו מה את עביד לי' בתורם את שאינו שלו או בתורם את של חברו [בעי אם הא דאינו תורם שאינו שלו הוא משום דרשות אחרים עליו או משום דאינו שלו] נשמעינה מן הדא הפקיר כריו ומרחו חזר וזכה בו אין תעבדינ' כתורם את שאינו שלו אין תרומתו תרומה יעו"ש ובמפרשים והנה לצד ספק זה דרך של חברו אינו יכול לתרום אבל של הפקיר תורם י"ל דגם איס"ה הוי כהפקר עכ"פ ומהני קריאת שם תרומה ועי' תוס' יבמות (פ"ט).

(ד"ה שהפקר עי"ש. ועי' ריטב"א ע"ז (נ"ג): אמנם יתכן דתרומה כיון דהוא ענין קדושה לא מצי מקדיש אם אינו ברשותו אף שאינו של אחר וכמו בהקדש דאמר בחולין (קלט).

(דחזא קן ואקדשי' וכו' מי מצי מקדיש יעו"ש הנה דגם הפקיר אינו יכול להקדיש ועי' ב"ק (סט וכוונת הירושלמי בהפקר יתכן באופן שבידו לזכות וכהא דאמר בנדרים (לד.) ראה ככר של הפקיר וכו' ובר"ן שם ובפי' הרא"ש בשם הר"א ממין דבתוך ד' אמות כיון דבידו לזכות מהני ההקדש וראה בירושלמי ב"מ בנתונים תוך ד' אמות יעו"ש וה"נ הכוונה שבידו לזכות מהני קריאת שם תרומה אבל איס"ה שאין בידו לזכות לא מהני קריאת שם תרומה ובזה מדוקדק לשון הירושלמי בתרומות שם הפקיר כריו ומרחו וחזר וזכה בו דלמאי זה נקט דחזר וזכה בו כיון דסובר דמהני תרומה בהפקר.

אמנם למ"ש דרך היכא דבידו לזכות מהני שוב שפיר בעי' חזר וזכה בו דגם בהקדש כן אם זכה לבסוף הוא דחל ההקדש וכמו שהכריח הקצות (ריב סק"ד) יעו"ש וה"נ בחזר וזכה מועיל למפרע הפרשה בעודו הפקיר. ודריש למעט מאתם דאינו מועיל בתרומה מה שבידו לזכות ובאתי רק להעיר: ו) וראיתי בתוספתא דמנחות (פ"י) המקדיש קמה למנחות פטורה מן המעשרות רשב"א אומר מקטפין כו' ומביאין מנחות בטבלן יעו"ש.

ודברי רשב"א צ"ע כי איך מביאין מנחות בטבלן הא אינו ממשקה ישראל וכפסחים (מח.) וזבחים (פח) והי' נראה למאי דאמר ב"ק (עו) דגנב והקדיש פטור מד' והי' דהקדש אינו כמכירה ובתו' ב"ק (עט) ד"ה גנב וכו' כתב דזה רק בקדשי מזבח שלכפר לשם בעליו אבל בקדשי בד"ה שנפדין שפיר הוי כמכירה וחייב ד' והי' יעו"ש.

ולפי"ז נראה דבמנחות דעד שלא קידשו בכלי נפדין כדאמר במנחות (ק:) א"כ יש לגבוה בי קנין ממון קודם נתינה לכלי שרת דאף דעומד להתקדש בכלי ולהיות קדשי מזבח מ"מ בשעתו בר פדיון הוא וכמכור הוא להקדש דכל שיש לגבוה זכות ממון בזה הוי כמכירה דמה לי מכרו לשמים מה לי מכרו להדיוט וא"כ יתכן טעמי' דרשב"א דכיון דהקדיש הטבל יאמר בזבחים (פח).

(דקדושה חלה אף שאינו ממשקה ישראל ועיי"ש דאף קידוש כלי מהני ליפסל יעו"ש ושוב כיון דהקדיש והוה כמכירה הרי נעשה כלקוח דמה נ"מ אם הלוקח הדיוט או הקדש ושוב פקע טיבלא

גם מבעלים ושפיר הוי ממשקה ישראל (וסובר כשי' תו' ב"מ (פח.) דלקוח אחרי מירוח מיפטר): ולכאורה יקשה בהא דתנן בפאה (פד) דאם הקדישן אחר מירוח ופדאן דחייב במעשרות והלא הי' לקוח ביד הקדש לפי הנ"ל דהקדש כמכירה ממילא הוי לקוח.

ואולם י"ל דכיון דמסתמא הפודה הוי הבעלים וכדאמר בירושלמי מעשרות פ"א מאחר שאומרים לו פדה ראשון יעו"ש א"כ הרי כ' תו' גיטין (כג:) דהמוכר וחזר ולקחו דמחייב במעשר יעו"ש והפודה הרי הוה כחזר ולקחו ובאחר שפודה שפיר ממ"נ או דכבר נפטר מצד לקוח דהקדש. או דהא הוא עצמו לוקח הוא.

אבל שפיר בעת שהוא הקדש י"ל דפקע טיבלא מצד לקוח דהקדש ועי' ירושלמי ב"ק (פ"ז ה"ד) הפודה כלכלה מיד הגזבר מהו שתטבול למעשרות מתיב ר"ל גנב והקדיש ואח"כ טבח ומכר כמה דאת אמר תמן המקדיש אינו כמוכר ודכוותה הפודה אינו כלוקח ובפנ"מ שם ביאר דלענין שיקבע למעשרות מתורת מקח הקובע ואכ"מ במה שיל"ע בד' ירושלמי לפ"ד: ואמנם בירושלמי תרומות (פא) אהא דבעי בתוכם הפקר אם הוי כתורם שאינו שלו ופשוט מהא אכל תרומת הקדש ותני ר"ה הקדיש טבלו ומאן קתרם הגזבר [הנה דגזבר תורם שאינו שלו כיון שאינו של אחר] א"ר אידי תפטר שהגזבר כבעלים יעו"ש וזה לרבנן דאין על הקדש תורת לקוח ליפטר שפיר הקדש תורם אבל לרשב"א י"ל דסובר דפקע טיבלא: עוד י"ל דהא קשה בירושלמי דאמר דהגזבר תורם טבל הקדש והרי אין שירי' ניכרים כפסחים (לג).

(דכולו אסור הוא. ונראה דחשיב שירי' ניכרים מפאת שניתר לגבוה דטבל אסור לגבוה ואחר הפרשה ניתר.

אמנם זה תליא בדין תרומה אם כשרה למנחות דבתוספתא פ"א דמעילה איתא דאין מביאין מנחות מן התרומה וכן הוא שי' רש"י זבחים (פח.) ותוס' שם כתבו דמשום שמותר לכהנים חשוב מן המותר לישראל יעו"ש וא"כ הא זה ברור דמכיון דבעי' שירי' ניכרים ואם כולו נשאר אסור לא מהני דה"ה אם כולו ניתר דג"כ לא מהני דהא אין השירים חלוקין מתרומה וזה לא מיקרי שירי' ניכרים וא"כ תליא בזה דאם אין מביאין מנחות מתרומה שפיר הוי שירי' ניכרים לגבוה דהטבל ניתר לגבוה והתרומה אסורה.

אבל אם מביאין מנחות מתרומה א"כ ממ"נ בהיתר אכילה ליכא שירי' ניכרים דהכל אסור כיון דהקדש הוא ולגבוה הרי גם התרומה מותרת וכשהכל מותר אין כאן שירי' ניכרים וזה י"ל דת"ק בתוספתא דאין מביאין מטבל משום דאין מביאין מתרומה. אבל רשב"א סובר דמביאין מתרומה א"כ ליכא הפרשה דאין שירי' ניכרים ולכן סובר דמביאין מן הטבל דכיון דטבל של הקדש לדידי' לאו בר הפרשה פקע טיבלא ושפיר אמרי' דחל ההקדש וממילא אינו באיסור טבל.

וחכמים סברי דנהי דליכא טבל בלתי ראויות הפרשה אבל לא זה שכבר חל איסור טבל אינו נפקע ע"י שנעשה אינו ראוי להפרשה. ואמנם לירושלמי פסחים (פ"ב ה"ג) דאיסור טבל והפרשה אינם תלויים זה בזה ואף אם אינו ראוי בתחלתו להפרשה נסתר זה ובגוף הקושיא דאין מהני הפרשת תרומה בהקדש הא אין שירי' ניכרים בפשוטו י"ל כדאמר הירושלמי ערלה (פ"א) סיפקה להקדש חייב שבידו לפדותה יעו"ש דחשיב בר חיוב עי"ז ועי' ירושלמי חלה (פ"ד) ובכמה דוכתי כן י"ל דחשיב שירי' ניכרים משום דבידו לפדותה.

אך לצד הבעי' בירושלמי ב"ק (פ"ז ה"ד) דפודה כלוקח א"כ נהי דנימא דההקדש אינו כלוקח אבל הפודה זה הוי כלוקח א"כ לדעת תו' ב"מ פ"ח יפטר הפודה מצד לקוח ושוב אין זה בגדר שירים ניכרים כיון דעכשיו כולו אסור ומה שיהי' נותר ע"י פדיון הלא אז לא יהי' הפטור מצד הפרשה רק דפקע טיבלא.

ואולי דכיון דכבר הפריש לא יהי' בו פטור לקוח דאין לקוח פוטר אחרי הפרשה ויהי' הפטור רק משום הפרשה [ובפשוטו יתכן הא דאמר רשב"א דמביאין מנחות בטבולן היינו דמותר להקדישן כהא דסוטה (יד:) דמביאה בכל"ש מתוך ביתו יעו"ש ועי' מנחות (פה:) כיון דפסל כבע"מ דמי יעו"ש.

דבעי אם יש חיוב משום בעל מום במנחות ובתו' יומא (סג:) ד"ה זריקת כתבו דרך על המקדיש יש סברא דיהי' חיוב מצד בע"מ אבל לא על הקמיצה יעו"ש. ולזה אמר לשון דמביאין ולא אמר דמקריבין מנחות בטבול דאין ה"נ דאסור להקריב וגם לרשב"א תורם קודם הקרבה כדברי הירושלמי פ"א דתרומות דהגזבר תורם ובאתי רק להעיר: ז) ודע דלפי דברי הירושלמי (יומא פ"ח ה"ה) חלה וערלה צריכה דבעי אם חלה מכיון שהוא במיתה חמירה מערלה אף דחלה מותרת לכהנים באכילה וערלה אסורה לכל מ"מ מיתה חומר הוא יעו"ש יתכן ליישב התוספתא (פ"א דערלה) הקדישו ואח"כ נטע פטור (מן הערלה) "נטע ואח"כ הקדישו ופדאו" מאימתי מונין משעת נטיעתו יעו"ש וראיתי שהגר"א ז"ל הגיה להיפוך "הקדיש ונטע ופדאו" יעו"ש וברור דכוונתו דלישנא דתוספתא מבואר דרק אחר הפדיון הוא דיש חיוב ערלה אבל קודם פד' פטור, אף דהנטיעה היתה בעת שהוא חולין וזה סותר הירושלמי שם דנטע ואח"כ הקדיש חייב בערלה מובא ברמב"ם (פ"י ממע"ש ה"ז) ולזה גריס הגר"א ז"ל דפדיון מחייב לי' אף אם הקדיש ואח"כ נטע אבל נטע ואח"כ הקדיש חייב בלי פדיון ואולם להנ"ל יתכן ליישב התוספתא כגורסתינו.

וזה דהנה בטעם התוספתא (דפ"א. דערלה) דהקדיש ואח"כ נטע פטור מן הערלה ראיתי בקרית ספר (פ"י ממע"ש) דכתב דבהקדיש ואח"כ נטע אין איסור ערלה חל על איסור הקדש אבל נטע ואח"כ הקדיש איסור ערלה קדים יעו"ש ונראה מזה דאין זה עצם פטור בערלה שהקדש פטור מן הערלה רק הוא מגדר אחע"א דאין איסור ערלה יכול לחול על ההקדש ואה"נ אם אחע"א שפיר יש ערלה בהקדש.

אולם יקשה דאמאי בנטע ואח"כ הקדיש חל איסור הקדש על ערלה והא רמב"ם (פ"י מתרומות הכ"ה) כתב ומפני מה חל איסור ההקדש על איסור התרומה וכו' מפני שהקדישה נאסרה על הכהן יעו"ש והתינח בתרומה אבל בערלה שאסורה לכל איך חל ההקדש עלי' דנהי דהאילן אינו באיסור ערלה אבל הפירות דאיסורין משעת נטיעה איך חל איסור הקדש.

[ובמ"א דנתי לפ"ד ריטב"א בשם הרמ"ה ז"ל מכות (כב.) דהקדש אינו חל באיס"ה ועי' פסחים (כט) ובירושלמי פסחים (פ"א ה"ד) הקדישו אינו מוקדש ועי' תו' כריתות (יג:) וכבר האריכו בזה ואיך חל הקדש בערלה ואכ"מ] ואמנם ראיתי במ"ל (פ"א משמיטה ה"א) דכתב הטעם דהקדש פטור מן הערלה משום דכתיב לכם יצא הקדש שאינו לכם יעו"ש ודבריו ז"ל צ"ע דא"כ אמאי בנטע ואח"כ הקדיש חייב בערלה והלא הפירות הגדלים באיסור הקדש הן ולא לכם קרינן בהו.

אולם יתכן דבהצטרפות שני הטעמים ניחא הא דנטע ואח"כ הקדיש דחייב להקדיש ואח"כ נטע וזה דכיון דקודם נטיעה לא הי' איסור ערלה הרי חל ההקדש וכיון דחל ההקדש שוב נפטר בעצם דאין ערלה רק במה שהוא לכם יצא הקדש שאינו לכם ולא משום דאאחז"ל לחודי' רק כיון דחל ההקדש הוה פטור עצם כי זה תנאי בדין ערלה שיהי' לכם.

אמנם בנטע ואח"כ הקדיש דחל איסור ערלה שוב אמרינן דאין הקדש חל על ערלה ושפיר הוה לכם ויש בו חיוב ערלה: ולפי"ז יש ליישב התוספתא דנטע ואח"כ הקדישו ופדאו חייב דקשה כנ"ל דלמא לי' פדאו הא אף בלי פדיון ג"כ חייב ולמ"ש יתכן דכיון דהירושלמי בעי אם חלה המותרת לכהנים חמירא משום דיש בה מיתה מערלה שאינה רק בלאו א"כ לרבי דהזיד במעילה.

במיתה עי' סנהדרין (פ"א:): שוב הקדש דאסור לכל והוא במיתה הוה חמיר נגד ערלה אמנם לרבנן שם דהזיד במעילה באזהרה אין שום חומר להקדש מערלה. וא"כ ניחא דלדין דקי"ל כרבנן וכרמב"ם (פ"א ממעילה ה) שפיר אם נטע ואח"כ הקדיש אינו חל איסור הקדש על ערלה שפיר יש חיוב ערלה אף בעת שהוא הקדש קודם פדי' דכיון דאינו חל איסור הקדש לכם קרינן בי'.

אמנם התוספתא יתכן דאתיא כרבי דהזיד במעילה במיתה א"כ הקדש חל על ערלה ושוב בנטע ואח"כ כיון דחל ההקדש שוב הרי אינו לכם ופטור בערלה ולזה אמר בתוספתא נטע ואח"כ הקדיש ופדאו דאחר הפדיון דנסתלק ההקדש חשוב לכם ויש לפלפל טובא בזה ורשמתי רק להעיר: ח) ובעיקר דברי התוספתא (לפי גירסת הגר"א ז"ל) הקדישו ואח"כ נטע ופדאו חייב ומונין משעת נטיעה ע"כ ומבואר מזה שני דינים חדשים הא' דפדיון מחייב לי' אף אם הי' הקדש בעת הנטועה.

הב' דאף שבעת הנטיעה לא הי' בר חיוב ערלה כי הי' הקדש מ"מ אין מונין שנות הערלה מעת חלות החיוב שהוא שעת הפדיון רק משעת הנטיעה. והנה לטעם המ"ל דהקדש פטור מערלה משום דבעי' לכם וזה תנאי בדין ערלה יקשה באמת דמדוע נחשב לו שנות ערלה מעת הנטיעה כיון שאז בעצם לא הי' בו דין ערלה.

ועוד יקשה ביותר דהרי בפשוטו כיון דאמר בתוספתא דמונין לו משעת נטיעתו ודאי דכל המנין מונין כן רצוני לומר בין של ערלה בין של רבעי וכמו דאם הי' שתי שנים בהקדשו ואח"כ פדאו ליכא איסור ערלה רק שנה א' כן אם יהי' שלש שנים בהקדשו ופדאו יתחיל דין רבעי וזה צ"ע למאי דאמר בירושלמי (פ"א דערלה) (כל שאין לו ערלה אין לו רבעי ועי' בתוספתא (פ"ו דמנחות) דבעת הכיבוש לא נהג רבעי כיון שלא הי' ערלה בחיוב רבעי וכ"כ בזה יעו"ש.

וא"כ לפ"ד המ"ל דהקדש פטור עצמותי הוא א"כ לא הי' בו דין ערלה ואיך יש בו רבעי ופשטן של דברים דמונין לו משעת נטיעתו בין לערלה בין לרבעי. ועוד יש להעיר דהא בפשיטו בנטע ואח"כ הקדיש דחייב בערלה אף שחל איסור הקדש על הפירות ולא לכם קרינן בי' וע"כ לומר דרק על שעת הנטיעה הוא דדנין בתנאי זה דלכם אבל בהמשך זמן גידולן של פירות אין נ"מ בזה אם הוי לכם או לא וא"כ צריך מובן מדוע בהקדיש ואח"כ נטע ופדאו חייב הלא מכיון דהכל תלוי בשעת הנטיעה א"כ כיון דנטיעה בפטור היתה שלא הי' לכם אמאי חייב בפדאו וכמו דאם היתה נטיעת חולין המחייבת אין זה שנעשה הקדש אחר הנטיעה יכולה ליפטור כמו כן איך זה שנעשו חולין אחר הנטיעה יכולין לחייב נטיעת הקדש [ודוח"ל דתרויהו בעינן לפטור].

ואמנם לטעם הקרית ספר דמש"ה הקדש פטור מן הערלה משום דאין איסור ערלה חל על הקדש ניחא שפיר הא דמונין לו לשנות ערלה משעת נטיעה דכיון דבעצם יש בו דין ותורת ערלה רק דאחז"א שפיר אח"כ כשפדאו ומשכח רווחא לחול אמרי' דחל למפרע ג"כ עליו תורת ערלה דכל שההמנע מצד אחז"א חשיב בעצמותו ישנו לאיסורו עי' יבמות (לג:) דחל לענין לקוברו וכו' יעו"ש.

וכן ניחא דמונין גם לרבעי משעת הנטיעה דהא דכל שאין לו ערלה אין לו רבעי היינו אם בעצמותו אין בו דין ערלה אבל זה יש בו תורת ערלה רק שא"א לחייב עליו. וכן ניחא הא דחייב בפדאו אף שבעת הנטיעה הי' הקדש כיון דמ"מ אשכח רווחא שפיר חייל וזה פשוט: אך לדברי המ"ל יתכן למאי דאמר בירושלמי ערלה (פ"א ה"א) סיפקה לזקנה פטור לח"ל פטור.

להקדש חייב שהוא ראוי לפדותו ולחייבו יעו"ש ומבואר דהקדש אין עליו תורת פטור ערלה משום דבידו לפדותו ולסלק הפטור וע"כ י"ל דאף לפי סברת המ"ל דהקדש עצם פטור בערלה משום דאינו לכם מ"מ כיון דבידו לפדותו ולסלק את הפטור חשוב בר חיוב גם לענין זה למנות מעת נטיעתו כיון דנחשב לדינא בר חיוב אף שאינו מחויב בפועל כל שלא נסתלק שעבוד הקדש דמ"מ כיון דנסתלק חשוב מחויב למפרע ועי' בכס"מ פ"י מעכו"ם והד' עתיקין.

ולפי"ז אפשר דפדאו בשנה הרביעית יחשב רבעי דאף דלא הי' לו ערלה מ"מ כיון דבידו לפדותו מיחשב יש לו ערלה. ואפשר ג"כ דהא דמונין משעת נטיעה אינו מפאת שנחשב למפרע מחויב.

רק הוא עצם דין בערלה דא"צ ג' שנים רצופין בחיוב רק דכך הוא מנין שנות ערלה משעת הנטיעה דגזה"כ דרק המשך הזמן שמשעת הנטיעה עד שלש שנים אח"כ אפשר להיות איסור ערלה ואין נ"מ אם מחויב או לא וצ"ע בכ"ז: ט) ובגוף דברי התוספתא (פ"א דערלה) דנטע ואח"כ הקדיש חייב בערלה והקדיש ונטע ופדאו חייב בערלה הי' נראה טעם אחר בזה למאי דאמר בירושלמי ערלה (פ"א ה"א) דבעי אתרוג שנטעו למצותו מהו שיהי' חייב בערלה דקי"ל הנוטע לסיג פטור דבעי שיטע למאכל ומיבעי לי' כיון שנטע לאתרוג לא הוי נוטע למאכל] ופשוט לי' דאם אומר את עצו [היינו שזה ככוונה לנטיעת עץ לא למאכל] אינו יוצא בו משום אתרוג [דגם לאתרוג בעי פרי יעו"ש].

ומבואר דאם לא הי' צריך למצות אתרוג שיהי' עליו תורת מאכל הי' מיחשב נוטע למצות אתרוג כנוטע לסיג והי' פטור מן הערלה וזה י"ל הטעם דתוספתא פ"ב דפאה הנוטע כרם להקדש פטור מן הערלה דכיון דנטע להקדש הרי לא נטע למאכל דהקדש לאו בר אכילה הוא וכל שאינו נוטע למאכל פטור מן הערלה ועי' ירושלמי ערלה פ"א עכו"ם שהרכיב אילן מאכל באילן סרק וכו' חייב בערלה יעו"ש ובמ"א דקדקתי מדוע נקט דוקא כלאי אילנות ולא נטע שנטע כלאי הכרם וכלשון התוספתא דבפ"ב דפאה הנוטע כרם להקדש וכו' ה"נ נימא הנוטע כלאים בכרם חייב בערלה.

ומוכח כמ"ש דכלאי הכרם שאסורין בהנאה לא מיחשב נוטע למאכל ופטור מן הערלה ולזה נקט רק כלאי אילנות דמותרין באכילה וכדתנן במתני' דכלאים פ"ד יעו"ש וברמב"ם פ"א מכלאים ה"ז יעו"ש שפיר הוי נוטע למאכל ועי' לח"מ פ"י ממלכים מ"ש בזה. אמנם י"ל דאיסור ערלה אינו חל על כלאי הכרם דלוקין עליהן שלכד"א כדאמר בפסחים (כד:) וערלה בעי כד"א כדאמר שם (כה:) וכהירושלמי פסחים (פ"ב) אין איסור קל חל על איסור חמור ועי' תו' פסחים (כה)

ד"ה עיקרן דעצי כלאים חמירי מעצי ערלה יעו"ש]: ולפי זה ניחא התוספתא למאי דאמר בירושלמי ערלה (פא) נטעו למאכל וחזר וחישב עליו לסיג כיון שעירב בו מחשבת חיוב חייב נטעו לסיג ואח"כ חישב עליו למאכל כיון שעירב בו מחשבת חיוב חייב [ועי' שם בירושלמי דמשמע פשטות הדברים דלאו דוקא שבעת הנטיעה חישב שיהי' שנה שני' למאכל רק אף אם בשעת נטיעה חישב לסיג ואח"כ הוא דחישב שיהי' למאכל ג"כ חייב ועי' רמב"ם פ"י ממע"ש ה"ב ובמפרשי ירושלמי שם] וא"כ ניחא דנטע ואח"כ הקדיש חייב בערלה דאף דנימא דזה שהקדיש חשיב מבטל מחשבת אכילה וכאלו חישב לסיג אבל הרי עכ"פ הי' בו עירוב מחשבת חיוב שהרי נטעו בעודו חולין והי' נוטע למאכל וכיון שעירב בו מחשבת חיוב חייב וכן הקדיש ואח"כ נטעו ופדאו חייב דקשה כנ"ל הלא בעת הנטיעה הקדש הי' ולמ"ש כיון דכל פטורא דנטיעת הקדש משום שאינו למאכל א"כ שוב בזה שפדאו הרי הוה כמחשב למאכל ועירב בו מחשבת חיוב חייב ופשוט.

אמנם לטעם זה דפטור הקדש משום דהנה כנוטע לסיג ודאי דאם הי' שלש שנים ערלה ואח"כ פדאו דאין בו דין רבעי וכדאמר להדי' בירושלמי (פ"א דערלה) נטע ג' שנים לסיג ומכאן ואילך למאכל אין בו משום רבעי וה"נ בהקדש דהוי כסיג ואף דבהקדש מונין לו משעת נטיעה וע"כ דחשיבא חלות החיוב משעת נטיעה מ"מ היינו רק אם הי' שנה אחת בר חיוב ערלה ונתערב בו מחשבת חיוב אמרי' דגם זו שהיתה לסיג נעשית בר חיוב דכיון שנתערב בו מחשבת חיוב חייב וכדברי הירושלמי אבל אם הי' ג' שנים בפטור שוב לא מהני אח"כ מחשבת חיוב למפרע כיון דעכשיו אינה מחשבת חיוב ערלה דנסתלקו השני ערלה ומש"ה אין בו דין רבעי וז"פ: ' י) ודע דיש להעיר דלפי טעם זה דנוטע להקדש פטור משום דאינו נוטע למאכל דיש חילוק בין נוטע להקדש בד"ה לנוטע לקדוה"ג כעין הא דתוספתא דמנחות (פ"י) המקדיש קמה למנחות פטורה מן המעשרות וברמב"ם (פ"ג ממעשר הכ"ה) יעו"ש ועי' רמב"ם פ"ג ממעשר הי"ט יעו"ש.

וזה עפ"מ ש"כ תוס' בחולין (לו.) ד"ה דחיבת הקדש דמשוי אוכלא הוא רק בדבר שיש בו הקרבה למזבח לא בקדושת דמים ובדבר שאין בו הקרבה יעו"ש והנה ראיתי בא"נ חאו"ח שכתב דהנוטע להקדש לצורך קטורת דחשיב כנוטע למאכל משום דחיבת הקדש משוי לי' אוכל יעו"ש וזהו רק בקטורת דהוי קדוה"ג מהני בי' חיבת הקדש וה"ה בכל דבר הראוי להקרבה הוי כנוטע למאכל כגון קמה למנחות וכה"ג והירושלמי דפוטור בנוטע להקדש היינו בקדושת דמים דלא אמרי' בי' חיבת הקודש.

אולם לא מסתבר לחלק בזה דמסברא נראה דנהי דחיבת הקודש משוי לי' אוכל היינו שיש עליו דין אוכל וחשיבתו לקבלת טומאה אבל אינו נעשה דבר מאכל וכמ"ש המנ"ח דמדמהני טבילה לכלי שרת מוכח דאינו נעשה אוכל יעו"ש מהא דפסחים (קח.) וסוף חגיגה.

ומדוע זה נאמר בערלה דכתיב בי' מאכל דסגי במה שדעתו לנטעו לדבר שיהי' בו דין מאכל לקבלת טומאה כיון דמ"מ בעצמותו אינו מאכל וגם לא מסתבר שיהי' נחשב למאכל מפאת אכילת מזבח דאמר בחולין (פ"א.) דאכילת מזבח שמה אכילה יעו"ש כיון דמ"מ אינה אכילה לאדם ועץ מאכל היינו לאדם.

[ובקטורת יש לדון בזה אם חשיב אכילת מזבח למ"ש תוס' זבחים (מב.) דהא דאמר דהמזבח מפקיע פסולים דמ"מ בדם ונסכים אינו מפקיע יעו"ש וכוונתם נראה דכיון דענין הפקעת פסול הוא משום דנעשה לחמו של מזבח וכרש"י זבחים (מ"ג:) וזה רק במה שהמצוה שיהי' נשרף

במזבח חשיב לחמו אבל דם דאף אם נתקנח קיים מצותו עי' תו' זבחים (פ"ז:) ד"ה כלי יעו"ש וכן נסכים יורדין לשיתין עי' מעילה (יא:) וסוכה (מט:) יעו"ש ואין זה נחשב לחמו של מזבח כיון דאינו בחיוב להיות נשרף במזבח וזה נראה המכוון בספרי (פנחס פסקא) קרבני זה הדם לחמי אלו אימורין וכו' יעו"ש והיינו דכיון דהדם אינו בחיוב לשרוף אינו בכלל לחם ועי' ת"כ (פ' אמור) לחם מלמד על החלבים שהן קרוין לחם יעו"ש וא"כ למאי דאמר יומא (מה).

(עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי קטורת יעו"ש ומבואר דענין הקטרת הוא רק שתעלה תמרתו לא שריפת הקטורת במזבח עי' פסחים (כ"ו.) (וברש"י שם ד"ה ועי' כריתות (ו).

(דמשתעלה תמרתו מיחשב נעשה מצותו אף שלא נשרפו הקטורת יעו"ש וא"כ י"ל דזה דאמר אכילת מזבח שמה אכילה שהוא רק במה דנעשה לחמו של מזבח שמצותו שישרף במזבח אבל בקטורת דאינו לחמו של מזבח י"ל דאינו בכלל אכילת מזבח. ואמנם ראיתי בראב"ד לתו"כ (פ' ויקרא פד) דכתב וזה הפרש יש בין שפיכת שירים והקטרת אימורין ואע"ג דתרויהו לא מעכבי כפרה (ומדוע המחשב ע"מ להקטיר למחר מפגל וע"מ לשפוך שירים אינו מפגל וטעמא דמילתא משום דכתיב ואם האכל יאכל ואכילת האש קרוי' אכילה דכ' תאכלהו אש לא נופח ושפיכת שירים נהי דדמיא לאכילת מזבח אבל אכילה לא נקראת בהדיא עכ"ל ומבואר דיש גם על דם תורת אכילת מזבח רק שלא נקראת בהדיא ועי' רש"י זבחים (י:) ד"ה אין "וזריקה אכילת מזבח היא" יעו"ש ובד' ראב"ד ז"ל יל"ע טובא ואכ"מ] וסברת תוס' דבדם אינו מפקיע פסולו משום דאמר בזבחים (מג:): דבעי שימשול האור יעו"ש ובדם דליתא למשילת האור אינו נפקע פסולו [ועי' תוס' זבחים (פ"ז).

(ד"ה לשלחן דלחה"פ נעשה לחמו של שלחן יעו"ש ובירושלמי שקלים פ"ו הנה דיש דין לחמו בלי משילת האור היכא דאין מצותו במשילת האור ובמ"א הארכתני] ולפי"ז בקטורת ודאי דמהני משילת האור להפקיע פסולו וי"ל דגם קטורת הוי אכילת מזבח ואכ"מ בזה:] (יא) ודע דראיתי בקרית ספר בפ"י ממע"ש דכתב הקדישו ואח"כ נטע פטור וכו' נראה דהקדיש הקרקע ולהכי כל גידוליו הקדש ולא חייל איסור ערלה על ההקדש יעו"ש נראה דכוון להא דאמר' בתרומות (פ"ט) גידולי הקדש ומעשר שני חולין וכ"כ רמב"ם (פ"ה ממעילה הי"א) הזורע פירות הקדש כו' הרי הגידולין חולין ולכן אם לא הקדיש הקרקע דהי' הגידולין חולין הי' מחויב בערלה ולזה פירש דהקדיש הקרקע ושפיר הפירות הקדש ופטורין מערלה ופשוט: (יב) ובהיותי בזה אמרתי להעירו בהא דאמר בירושלמי (סופ"א דפאה) הפריש ביכורים מכרי ממורח פטור מתרומה גדולה יעו"ש ומבואר מזה דאף דבכורים הי' טעונין תנופה כדאמר מכות (יט).

(ותנופה הוי כעין עבודה וכמ"ש תוס' מנחות (פ'): ד"ה וכי יעו"ש ובכמה דוכתי ובעבודה הרי בעינן ממשקה ישראל מן המותר לישראל ואמר' בפסחים (מח.) (אין מביאין נסכים מן הטבל יעו"ש משום דאינו מן המותר לישראל מ"מ מפרישין ביכורים מכרי ממורח אף שהוא טבל (דדוחק לומר דמיירי שלא ראה פני הבית) ומוכח מזה דכיון דאין בזה הקרבה למזבח רק תנופה לא פסול אם אינו ממשקה ישראל.

ועי' תוס' מנחות (ה:) ד"ה שכן דכתבו לתמוה לפירש"י דעומר הקרב בשביעית יש בשירים איסור שביעית וזה תימא אם לא יתיר איסור שביעית אקרי כאן ממשקה ישראל ע"כ ואמאי לא הקשו דגם אם יתיר הרי מ"מ העבודות עד הקטרה שאינם מתירים איך כשרין וע"כ דרק בהקטרה במזבח בעי' ממשקה ישראל יעו"ש.

וקשה מהא דתוספתא מנחות (פח) מכאן אמרו אין מביאין מנחות ונסכים ומנחת בהמה "ולחמה של תודה" מן הטבל יעו"ש וזה חדש שאף לחמי תודה שאין במ הקרבה למזבח בעי ממשקה ישראל וע"כ מוכח דמה דבעי בהקטרה אינו משום שהוא עבודה במזבח רק משום שהוא עבודה המתרת וה"ה בלחמי תודה להתנופה מתרת בעי ממשקה ישראל וא"כ קשה דמדוע בבכורים א"צ ממשקה ישראל בתנופה המתרת, ועל הלחם שאינו מרים יקשה באמת דמדוע אינו מביא מן הטבל ע"י רמב"ם פ"י ממעה"ק דהלחם שמרים הוא שמניפין יעו"ש]: ונראה בזה דהנה בזבחים (פח).

(אמר לא שנו אלא ליקרב אבל ליפסל מקדשין גם בטבל יעו"ש ומבואר דממשקה ישראל הוי פסול לדון הקרבה אבל אינו פסול לחלות דיני קדושה וע"כ שפיר חלה קדוה"ג גם בטבל. והנה בהא דירושלמי הנ"ל הפריש ביכורים מכרי ממורח פטור מתרומה נראה ברור שאין הטעם שקריאת שם ביכורים דהוי תרומה כמעילה (טו:) מיחשב כהפרשה רק הוא ענין סילוק חיובא דטבל בזה שנקראו ביכורים וכדאמר בירושלמי שם ולמה נקראו שמם ביכורים שהן ביכורים לכל דכיון דביכורים קדמי אמרי' דחלק הבכורים אינו מחויב כלל בהפרשת תרומה דכל הקודם את חבירו חבירו מתחייב בו והוא אינו מתחייב בחבירו יעו"ש בירושלמי וכ"כ במ"א לברר זאת.

ואולם ברור דתרומת לחמי תודה דאמר במנחות (עז:) דחשיבא תרומה ובעי רבא אם חייבין עלי' מיתה וחומש ואם מדמעת יעו"ש מ"מ ברור דאינו נפטר מתרומה ע"י קריאת שם לחמי תודה שהרי אין זה דין הפוטר מתרומה מפאת שנקרא עליו שם תרומה רק משום דביכורים קדמי וזה מפני שהוא סדר התבואה בכל מקום אמרי' דחלב זה לא נתחייב אבל לחמי תודה אינו חיוב התבואה רק מקרה ע"י האדם ודאי דאינו מסלק חיוב הטבל וגם חלה חייבת בתרומה אף דישי עלי' שם תרומה וז"ב.

[ועי' מנ"ח שדן דישי טבל קודם הרמת לחמי תודה כיון דנקראו תרומה וזה אינו ראי' שהרי ביכורים איקרי תרומה כמעילה (טו:) ואינם טובלין כדתנן בפ"ב דבכורים יעו"ש ואולי כיון דמדמי לה במנחות (עז:) לתרומת מעשר י"ל דבעי שיריה ניכרים כתרומה ואינו דומה לבכורים דאדם עושה כל שדהו בכורים וממילא יש טבל אולם לא מצאתי בשום מקום שיהי' צריך שירי' ניכרים בתרומת לחמי תודה ועי' ירושלמי יומא (פ"ב ה"א) גבי.

תרומת הדשן "אין והרים אלא ששייר" יעו"ש דבעינן שירי' ניכרים ואכ"מ בזה]: ולפי"ז ניחא החילוק בין ביכורים דבאין מן הטבל ללחמי תודה אף דבשניהם יש תנופה וזה למ"ש רשב"א ז"ל במנחות (ה:) דכל חדש קרב ממנו עומר וחשוב מן המותר משום דעומר מתיר ובאין כאחת הקרבה וההיתר יעו"ש ומבואר דלא בעי' שיהי' קדם ההיתר להקרבה רק בב"א ג"כ כשר.

וא"כ ניחא דבבכורים כיון דעצם הקידוש חל אף שאינו ממשקה ישראל וכנ"ל דמקדש ליפסל וגם הרי כשר בזר ואף קידוש כלי כשר בזר כתו' יומא (כט:) יעו"ש א"כ שוב בעת התנופה אמרי' דבאין כאחת דמיד שמניף הרי נפקע איסורא דבכורים ונותרין לכהן כרמב"ם פ"ג מבכורים ועי' רמב"ם שם ה"א יעו"ש ושוב מיד שחל עליהן דין ביכורים לחיוב מיתה לזר הרי זה מפקיע שם טבל דבכורין פטורין מתרומה ומסלק איסורא דטבל ובבאין כאחת ליכא פסול דממשקה ישראל, אבל בלחמי תודה דגם אחר התנופה שיגמר קדושתן לא יסתלק טיבלא א"כ אף דקריאת שם יחול בעת ליישה כנדרים (יב:) ופטורין מן החלה מפני שנקראין קודש כלשון

רמב"ם פ"ד מבכורים יעו"ש ועי' פסחים (יג:) מ"מ בעת התנופה דהוי מתיר בעי ממשקה ישראל וכיון דנשאר הטבל הרי אינו ממשקה ישראל וז"פ: ואולם ראה בזבחים (פ"ח).

(שם אין מביאין מנחות ונסכים ומנחת בהמה "ובכורים" וכו' מן המדומע יעו"ש ופשטות הלשון משמע דאין מביאין ביכורים מן הטבל וזה נגד הירושלמי ועי' מנחות (ה:) דבכורים בעי ממשקה ישראל יעו"ש ובמנחות (סח:) יעו"ש ואכ"מ בזה: יג) וראיתי לכ"ת דמבאר טעם התוספתא פ"א דתמורה בהמה שחצי' קודש וחצי חול אינה נעשית תמורה דתמורה הטעם לשי' תוס' תמורה (כו).

(דחצי בהמה עבדא תמורה וכ' כ"ת דכיון דחצי' קודש וחצי' חול הוי כלאים לרש"י מכות (כב). ולכן אינה נעשית תמורה דהמימר בכלאים לא קדושין ולא מקדישין עכ"ד.

בפשוטו נראה דכלאים המונע חלות תמורה הוא רק היכא דגם אחר שתחיל התמורה ישאר כלאים. אבל בזה דאם תחול התמורה יהי' כולו קודש ואין כאן כלאים כלל מדוע לא נאמר דבאין כאחת הפקעת הכלאים וחלות התמורה והרי מבואר בקידושין (ז).

(דבהמה של שני שותפין הקדיש חציה וכו' ועושה תמורה יעו"ש הנה דלא אזלינן בתר תחלתו. דהיינו קודם שנעשה הקדש השני דהי' כלאים רק אמרינן דחוזר ומקדישה ונפקע הכלאים כן כשדנין לגבי תמורה גופא בחצי חול אף דעדיין כלאים הוא מ"מ נימא דחלה התמורה וכולו קודש ואינו כלאים כלל.

ומה דרצה כ"ת לפרש ד' רמב"ם (בפ"א מתמורה הי"ז) המימר בכלאים וכו' הרי זה כמי שהמיר בגמל או בחמור וכו' יעו"ש דהכוונה כלאים של חצי קודש וחצי חול עכ"ד ז"א דלרמב"ם (בפ"ט מכלאים הי"א) קודש וחול אינן כלאים זה בזה רק בפסוהמ"ק ועי' במ"ל שם. ועוד כמ"ש דבאין כאחת הפקעת הכלאים וחלות הדין תמורה ואין זה כמימר בכלאים כלל: ובעיקר הדבר שמדמה כ"ת דין הקרבה.

להרבעה והנהגה דכמו דאמר במכות (כב.) (דהמנהיג פסוהמ"ק וכן המרביע פסוהמ"ק לוקה משום דחולין וקדשים שני מינים כן הוה כלאים לפסול מהקרבה ומדין תמורה לפענ"ד פשוט דאינו דמיון דבשלמא בהרבעה והנהגה דכתיב שם האיסור בתורה כלאים דהמכוון כלאים הוא עירוב מינים שפיר כיון דחולין וקדשים שני מינים גם זה בכלל כלאים דעירוב מינים הוא.

אבל לגבי פסול הקרבה דאמר בכורות (יב.) (דילפינן מדכתיב שה להוציא את הכלאים יעו"ש א"כ אינו מבואר בקרא כלל כלאים רק שה וממילא ידעינן למעוטי כלאים שאינו בכלל שה.

והתינח כלאים בטבע אינו בכלל שה. אבל קדש וחול דשה הוי שפיר כשר חלק הקודש ואלו הי' כתיב כלאים לפסול מהקרבה שפיר הוה אמרי' דכל תערובת שני מינים בכלל כלאים הם.

וראי' לזה מהא דבכורות (יב.) (שם מהו לפדות בפסולי המוקדשין יעו"ש והלא פסוהמ"ק ודאי כלאים הוי כדאמר במכות (כב) ואין פודין בכלאים.

וע"כ דכיון דבקרא לא כתיב כלאים רק דאין פודין משום דלא חזי להקרבה ולענין הקרבה כל שאינו כלאים בטבע בכלל שה הוא ופשוט. ודע כי לפי סברת כ"ת דלא אמרינן בחצי קודש וחצי חול גדר דבאין כאחת לענין תמורה רק דנין כאלו הוא קודם חלות יתכן ליישב התוספתא דבהמה חצי' קודש וחצי' חול דאינה נעשית תמורה (אף לשיטת תוס' דאין קדש וחול כלאים עי' מכות כב).

(וזה למאי דאמר בב"ק (עט) גנב והקדיש חייב בד' וה' וביארו תוס' ד"ה גנב. ואיירי בקדשי בדק הבית כדמפרש מה לי מכרו להדיוט מה לי מכרו לשמים דלא שייך למימר מעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דראובן כמו בקרבן מזבח שקרבן קרב לכפר על בעלים ונשחט לשמו ושם בעליו עליו יעו"ש ומבואר דסברתם דהא דאמר בב"ק (עו) דהקדש אינו כמכירה היינו בקרבנות הקרבים דנשחטים לשם בעלים הוי עדיין שם בעליו עליו אבל בקדשי בד"ה חשיב כמכירה מה שהקדיש דמה לי מכרו לשמים מה לי מכרו להדיוט.

וכ"כ בזה: ונראה מסברא דגם במקדיש למזבח מה שאינו ראוי לקרבן דדינו להיות נפדה דמיו להקדש דג"כ חשוב כמכירה דאף שהוא לא הקדישו לבד"ה מ"מ הרי כל קדשים יש לגבוה קנין בהם והם נכסי גבוה ע"י בב"ק (יב:) רק דכיון דבאין לכפרה אמרי' דמיחשב עי"ז רשות בעלים ע"ז וכהא דחולין (מ:) כיון דקניא לכפרה כדידי' דמי אבל בהני שאינם לכפרה שפיר הוי של גבוה דמאי נ"מ בזה שהקדישן למזבח הלא גם הקדש מזבח מכירה לשמים הוא וכיון דאינו לכפרה נסתלק שמו דבעליו לגמרי וזה ברור.

ולפי"ז הא אמר בזבחים (יב.) (אר"י בהמה של שני שותפים הקדיש חציה וחזר ולקחה והקדישה קדושה ואינה קריבה יעו"ש ומבואר דכיון דבעת הקדש חצי הראשון לא ה' ראוי להקרבה שוב אינו חוזר ונראה.

וא"כ נחזי בהא דבהמה חצי' קודש וחצי' חול דבע"כ מיירי שהיתה של שותפין והקדיש רק אחד דאלו של אדם אחד הרי פשטה קדושה בכולה וע"כ דה' של שותפין דבכה"ג דדעת אחרת מעכבת לא אמרינן פשטה וכהא דקידושין (ז.) וא"כ ברור דאם חוזר עכשיו ומימר חצי השני' אף אם נימא דמהני התמורה ואמרי' בתמורה (יז:) נקיבה לרבות את התמורה דקריבה יעו"ש מ"מ בכה"ג תהי' רק קדושה ואינה קריבה דלא עדיפא תמורה מתחלת הקדש דאף שחזר והקדיש גם החצי השניה לא מהני להיות חוזר ונראה להקרבה וה"ה בזה לא מהני להיות הקדש חצי הראשון חוזר ונראה ולפי"ז בכה"ג דאינו ראוי להקרבה שוב אינו דומה להקדש מזבח לענין שיהי' נחשב ההקדש ברשות בעליו כי מאחר שאינו קרב ועומד לפדות הוי כמו מכירה להקדש דאין כאן כפרה לשם בעלים.

ודמי לכל קדשי בד"ה דאמרינן דחשיב כמכירה בזה שהקדישו. וא"כ ניחא הטעם דאין ממירין בבהמה שחצי' קודש וחציה חול למאי דאמר בתוספתא תמורה (פ"א) דבהמת השותפין אינה עושיית תמורה יעו"ש א"כ שוב בהמה זו שחציה קודש הוי של גבוה וחצי' החול הוי של הבעלים הוי כבהמה של שני שותפים דאינה עושיית תמורה וכמו דחשיב מכירה להקדש במה שהקדיש דמה לי מכרו לשמים או להדיוט כן חשוב שותפות דמה לי שותפות גבוה ומה לי שותפות הדיוט. ועי' בפירוש רבנו חננאל ז"ל בב"ק (י"ג.) דלריה"ג דקדשים קלים הוי ממון בעלים מ"מ הוי גדר שותפות בישראל דידי ואימורין דגבוה יעו"ש].

ואף די"ל דאדרבה נימא דמהני ואם תעשה תמורה הרי לא יהי' שותפות דהרי נעשית כולה של גבוה מ"מ ז"א שהרי דנין על שעת חלות התמורה ואזי הרי החצי חול והוי בהמה זו בגדר שותפות שאינה עושיית תמורה: ואמנם נראה דזה רק אם נימא דבעלי חיים נדחין ובהמה של שני שותפים והקדיש חצי' דקדושה ואינה קריבה וכזבחים (יב).

(וקידושין (ז)) דאזי שפיר י"ל דאף דהקדיש חצי הראשון למזבח אין ע"ז דין קדשי מזבח להיות נחשב ברשות בעלים ככל קדשי מזבח דגנב והקדיש פטור דאינו כמכירה משום דכיון דלעולם לא יהי' חזי להקרבה אף שיחזור ויקדיש חצי השני שפיר מיחשב זה כקדשי בד"ה דהוי של גבוה לגמרי וחשוב איפוא בהמת השותפין.

אבל למ"ד בע"ח אין נדחין וכשחזר והקדיש חצי השני קריבה א"כ הרי גם חצי הראשון יש עלי' דין קדשי מזבח דברשות בעלים קיימא דעומדת לכפר לשם בעלים שוב אין זה בכלל שותפות דגם חצי הקדש הוי עלי' דין קדוה"ג ועי' תוס' גיטין (מג:) ד"ה גמרי דאין לה פדיון בלי רעי' יעו"ש וכיון דעומדת להקרב לא לפדיון אין זה כנמכר לגבוה ואין בזה תורת שותפות דאדרבא גם ההקדש ברשות הבעלים עומד: ולפי"ז יתכן דהתוספתא כר"ע דהא אמר בכריתות (כח).

(דפליגי ר"ש ורבנן דלר"ש בעלי חיים אין נדחין ולרבנן נדחין יעו"ש א"כ שפיר ממ"נ לרבנן הרי אינו עומד להקרבה והוי זה כבהמת השותפין דלא עבדה תמורה. ולר"ש דחוזר ונראה והוי הכל ברשות בעלים גם החצי שהקדיש דהא עומדת לכפר.

שוב י"ל דלר"ש לטעמי' דמקדיש תמורה למעשר בתמורה (יג.) וחולין (סט).

(לא מהני תמורה לחצאין וכדברי כ"ת ודו"ק. ובמ"א הבאתי ראיות דגם היכא דהשותפות משום הקדושה ואם תחול מה שרוצה להקדיש לא יהי' בזה שותפות מ"מ לא אמרינן בזה באין כאחת לסלק דין שותפות ועי' תוס' שבועות ט"ו.

ואכ"מ: [יד) ודע דלפי דברי רבנו חננאל בב"ק (יג.) דגם אם קדשים קלים ממון בעלים הוי גדר שותפות בשר דבעלים ואימורים דגבוה יש לעיין בהא דבכורות (נ"ג:) בהא דאמר דמעשר בהמה אינה נוהגת במוקדשין דפריך פשיטא הא לאו דיד' ומשני בקדשים קלים ואליבא דריה"ג דאמר קק"ל ממון בעלים יעו"ש ואכתי קשה הא שותפות פטור ממע"ב ולפמ"ש דגם שותפות גבוה חשיב שותפות (ובהמה שחצי' קדש וחצי' חול תפטר ממע"ב) א"כ שוב אף בקק"ל ידעינן דפטורה ממע"ב מצד שותפות, ואולי י"ל דמחיים כיון דלבעלים כפרה לשמו בגופו של קרבן שזה כל ענין הקרבן דלכפר הוא בא.

שפיר נחשב הבעלים כאלו הוא לבדו בעלים ואין בזה גדר שותפות דגבוה ודומה לזה בתו' זבחים (ו.) ד"ה מקופיא דכששניהם שוים בכפרת קופיא הוי שניהם בעלים אבל כשהכ"ג יש לו כפרה קבועה ואחיו הכהנים כפרת קופיא לא חשיב שותפות דידהו לסלק דין בעלים ממנו מלעשות תמורה יעו"ש וכ"כ ביומא (נ:) יעו"ש וה"נ כיון דכל הכפרה לבעלים לא נסתלק ממנו שם בעלים להחשב שותפות ע"י שותפות גבוה כיון דאינו שותפות בכפרה ולענין תמורה אינו כדין שותפות (וכ"כ במ"א בהא דכ' תוס' פסחים (מו:) ד"ה דמשום הואיל אי בעי מיתשל חשיב כדידי' יעו"ש דנראה הוי כשותפות עכ"פ שהרי כעת עדיין אינו שלו וזכות זה דהואיל לא עדיף משותפות וניחא לפי"ז הא דבכורות (נ"ג:) דפריך מוקדשין פשיטא ולא אמר משום הואיל ס"ד דיחשב כדידי' למעשר בהמה וראיתי בשי' למורא שהעיר בתרתי ומה דמתרצי דאם ישאל יפטר מצד לקוח יעו"ש ז"א דשאלה עיקר למפרע ואינו כלל לקוח ועי' ר"ן נדרים (פה) אם השאלה עוקרת דין קנין ממון יעו"ש וברשב"א.

ולמ"ש נחא דע"י הואיל אף דכדידי' אבל לא עדיף משותפות ובמעשר בהמה גם שותפות פטור ואכ"מ: [טו) ובעיקר הטעם דהתוספתא תמורה (פ"א) בהמה שחצי' קדש וחצי' חול אינה עושה

תמורה דקשה לתוס' תמורה (כו.) (דבחי מהני תמורה ראיתי לכ"ת דכתב למאי דאמר חולין (סו:)) דר"ש מקיש תמורה למעשר ומש"ה אין עובר עושה תמורה ולפי"ז י"ל דאתי כר"ש ומבואר בעירובין (נ).

(דאין מעשר לחצאין ושוב ילפי' תמורה ממעשר דאין תמורה לחצאין עכ"ל לפענ"ד י"ל דגם לר"ש מהני תמורה בחצי בהמה. דהנהגה בהא דעירובין (נ) דאין מעשר לחצאין יש להתבונן יעו"ש. באיזו אופן מיירי בזה אם הי' לאחר שותפות בטלה זה שלא הי' יכול לעשר כולו ואמר חצי מעשר ואשמעי' דאין מעשר לחצאין ז"א דהא מבואר בבכורות (נו) דכתיב יהיו לך ודרשינן ולא של שותפות יעו"ש דשותפין פטורין ממעשר בהמה [ועי' רש"י שם דאף בנולד בשותפות ג"כ פטורין ממעשר בהמה.

ודעת רמב"ם בפ"ו מבכורות דאם נולדו בשותפות חייבין במע"ב ולא פטירי רק בנשתתפו אחר הלידה ויש בזה אריכות דברים ואכ"מ] וא"כ בכה"ג כל הטלה פטור דהוי שותפות ולרש"י ז"ל בכל ענין פטור. ואם נוקמה שהי' חצי הטלה קדש ואמר על חצי החולין שיהי' מעשר ז"א דחצי קדש הרי א"א להיות דהא אמרינן פשטה קדושה בכולה כחולין (קלה) וע"כ בשהי' דעת אחרת מעכבת דאמר בקידושין (ז).

(גבי בהמה של שני זד שותפין דהקדיש חציה לא אמרי' פשטה יעו"ש ואח"כ חזר ולקח חציה השני' ואמר הרי זו מעשר ז"א דכיון דחצי זו לקוח הוי פטור ממע"ב דאמר בכורות (נו) הלוך או שניתן לו במתנה פטור ממעשר בהמה ואפי' נתנו וחזר ולקחו אמר שם דהוי [לקוח ופטור ממע"ב יעו"ש ולר"ש אמר שם דלקוח במחוסר זמן ג"כ מיפטר דכיון דסובר מחו"ז נכנס לדיר להתעשר הוי זה פטור אז אם הי' לקוח יעו"ש בסוגי' [ועי' רמב"ם בפ"ו מבכורות דחזר ולקחה הוי לקוח וצ"ב דלא הזכיר דמשכחת חיוב בלקוח בעודו מחו"ז דלדידן דאין מחו"ז נכנס לדיר להתעשר אין זה בכלל לקוח ועי' בכורות (יא).

(וברי"ט שם ואכ"מ] וע"כ הא דאמרי' דמעשר בהמה ליתא לחצאין היינו שהי' שלו לגמרי ולא הקדיש רק חציו וכלשון רש"י ז"ל בעירובין (נ.) (ד"ה והרי דאי אמר חציו טלה זה חולין וחצי מעשר לא אמר כלום ליקדש לחצאין דכל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהי' קדש אמר רחמנא יהי' כולו קודש לענין מעשר יעו"ש והנה לא נתבאר בזה אם הדין בכה"ג דכולו מעשר דדומה לכל קדושות דאמרינן פשטה קדושה בכולה והא דאמר דמעשר ליתא לחצאין היינו שהכל קדוש.

או דכיון דמעשר אינו קדושת האדם רק קדושת התורה דעשירי מאליו קדוש כמבואר בבכורות (ס.) אף דמהני דיבורו לעכב שיהי' חציו חול אבל זה שהוא קדש אינו ע"י דיבורו דהא מאליו קדוש ועי' נדרים (יח:)) ובר"ן ותו"י שם ד"ה ואם יעו"ש: ומעתה נראה דממה נפשך אין ראי' ממעשר דתמורה לא תיהני בחציה.

וזה דהא מבואר בקדושין (ז.) (דהמקדש חצי אשה אינה מקודשת אשה אמר רחמנא ולא חצי אשה יעו"ש ומ"מ אמר בגיטין (מג).

(דרש רבה בר רב הונא כשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה אין קידושיה קידושין א"ל ר"ח מי דמי התם שייר בקנינו הכא לא שייר בקנינו יעו"ש ומבואר דבמאי דאסרה רחמנא דחצי לא מהני היינו רק אם אפשר לו לקדש כולה אבל

היכא דאין באפשריות יותר הוה זה ככולה ועי' תוס' גיטין (מג:): שם ד"ה גמרי לענין הקדש כן יעו"ש ובר"ן נדרים (פג).

(וכ"כ במ"א מדוכתי טובא כזה. וא"כ ממ"נ אם נימא דבמעשר דליתא לחצאין היינו שאינו קדיש כלל ולא אמרינן פשטה בזה א"כ שוב לפי הנ"ל דבמעשר בע"כ מיירי שהטלה כולו שלו ויכול להקדיש כולו דאם הוא שותפות הרי פטור מצד שותפות ואם הוא קדש א"א שיהי' חציו חול אם לא ע"י שהי' של חבירו והוי לקוח וכנ"ל וע"כ שכולו שלו ומקדיש חציו וילפי' מקרא דיהי' קדש כולו.

א"כ הלא אינו מוכח מזה רק באופן דהוי שיור בקדושה שהי' אפשר להקדיש כולו אבל אינו מוכח היכא דלא שייר בקדושה דנימא ג"כ דלא מהני כיון דהוא חצי דז"א דהא בכה"ג דלא שייר מיחשב כמקדיש כולה ולא כמקדיש רק חציו וא"כ במעשר בהמה גופה דגלי קרא דלא מהני חציו היינו רק בששייר וא"כ איך נילוף מזה דתמורה בחציה קדש וחציה חול דלא מהני כיון דבמעשר גלי קרא רק דשייר בקדושה אבל בתמורה הרי חצי הקדש אין בידו להמיר וחצי החול הרי מימר כולו ולא הוי זה כמיחר חציו רק כמימר כולו.

ואלו הי' כתיב בתמורה גופא דליתא לחצאין הוה אמרי' ג"כ דרק היכא דשייר בקדושה לא מהני וכמו דאמרי' גבי מקדש חצי אשה וכנ"ל א"כ שוב עכשיו דילפינן ממעשר דבע"כ לא משכחת רק בששייר א"כ א"א ללמוד תמורה באופן דמימר כל מה שיש להמיר דז"א דבכה"ג הרי מחשב כולו. כיון דלא שייר: והנה זה לפי הצד דמעשר דליתא לחצאין הכוונה שאינו קדוש כלל.

ואם נימא להיפוך דקדוש כולו מצדפשטה [וכמ"ש במ"א דגם בקדושת התורה אמרי פשטה] א"כ בפשוטו אין ראי' על תמירה לומר דהמימר חציו לא מהני דז"א דהא במעשר ג"כ הדין דמה שמקדיש חציו שפיר מהני רק מה שאינו מקדיש דהיינו דיבורו שיהי' חול זה לא מהני משום דאמרי' דפשטה ונעשה כולו קדש וא"כ שוב גם בתמורה מה שאומר שתקדוש חציו שפיר תועיל רק דנימא שמה שאינו מקדיש ג"כ יהי נעשה תמורה זה א"א כיון דכבר קדוש.

אבל עכ"פ א"א למילף על חצי שמקדש שלא יועיל כיון דגם במעשר מהני דיבור הקדשו וזה פשוט: [וראה ברש"י קידושין (נא.)] ד"ה דליכא לחצאין כשמנה תשעה אינו יכול להוציא שנים ולומר חצי כל אחד יהי מעשר ויקרב לחצאין עכ"ל וצ"ע דשינה לשונו ז"ל בעירובין (נ).

(דפירש בטלה אחד ולמאי זה פירש בהוציא שנים. ומזה הי' נראה דזה דאמרי' עשירי מאליו קדוש היינו רק בעשירי מבורר אבל כשיצאו שנים לא אמרי' מאליו קדוש דהא אינו מבורר העשירי ועוד יש לדון דעכ"פ לא אמרינן בכה"ג פשטה קדושה בכולה מאחר שהוא דבר' שאי אפשר להיות שיהיו שניהם עשירי ומהני רק כפי דיבורו וזה יתכן הכוונה דסובר רש"י בקידושין דמזה דהוציא טלה אחד ואמר חציו חולין וחציו מעשר אינו מוכח דמעשר ליתא לחצאין דאדרבה אמרי' פשטא וכולו מעשר וגם מה לנו לדיבורו הא עשירי מאליו קדוש.

ולזה פירש בהוציא שנים דאזי לא אמרי' פשטה ואינו קדוש מאליו א"כ אלו הי' מועיל לחצאין הי' נשאר דיבורו שחצי כל א' יהי חולין ואשמעיינן דאין מעשר לחצאין וצ"ע עוד בדברי רש"י עירובין ואכ"מ:] טז) ודע כי בדברי רמב"ם פ"א מתמורה (הי"ז) המימר בכלאים וכו' הרי זה כהמיר בגמל וכו' שאין במינן קרבן ולפיכך אינו לוקה ע"כ דתמה לח"מ דמאחר שאין קדושין היאך מקדישין וכהא דאמר בתמורה (יז).

(בפשוטו ו"ל דכמו בצבור ושותפין שאין עושין תמורה ואינו נתפס קדושת תמורה מ"מ לוקין כמ"ש רמב"ם (בפ"א מתמורה ה"א) ומבואר דמלקות דתמורה אינו תלוי בחלות דין הקדושה שוב יש סברא גם במימר בכלאים דאף דאין קדושה חלה על כלאים מ"מ ילקה משום מימר וזה דאשמעינן רמב"ם ז"ל דבהני שאין במינן קרבן אינו בכלל הלאו ולפיכך אינו לוקה.

וניחא הש"ס בתמורה (יז.) (דקאי לענין הקדושה פריך שפיר וכי מאחר שאינן קדושין היאך מקדישין אבל רמב"ם לענין מלקות וגם לענין שיהי' נעשה תמורה וצע"ק: ומ"ש כ"ת דטומטום ואנדרוגינוס דאמר בבכורות (נז).

(שנכנסין לדיר להתעשר דמ"מ אין עושין תמורה הנה בתמורה (יג:) אמר דתמורת גופו חלה על דבר הראוי ועל דבר שאינו ראוי תמורת שמו אינו חלה אלא על דבר הראוי וביאר רש"י ז"ל דחל על בע"מ כמעשר דחל על בע"מ. ותמהו דכל תמורה חלה על בע"מ יעו"ש ואמאי לא פירש כפשוטו דתמורת מעשר חל אפי' על טומטום ואנדרוגינוס וכס' רש"י ז"ל משום דתמורת מעשר כמעשר גופי' דחל על טו"א אבל תמורת שמו אינו חל על טו"א וראיתי ברבנו גרשום שם דכתב דתמורת מעשר חל על אתנן ומוקצה ונעבד יעו"ש ובודאי דה"ה על טומטום ואנדרוגינוס ואכ"מ] ועי' רש"י תמורה (כז).

(ד"ה ובע"מ ואכמ"ל בזה: יז) בהא דהבאתי דברי רש"י קידושין (ז.) (דבהמה של שני שותפים והקדיש חצי דנמכרת שלא במום העיר כת"ר מדברי שמ"ק תמורה (יא).

(דכתב לר"י דאמר ובבכורות (ט:) דשותפות עכו"ם חייבת בבכורה ומותרת בגיזה ועבודה דמ"מ אינו ניתר בלא מום הנה דאף דאין כולו קדוש מ"מ אינו ניתר בלא מום עכ"ד הנה גוף דברי השמ"ק הם חידוש גדול שיהי' קדושה בבכור שיש לעכו"ם שותפות שיהי' צריך מום להתירו [וקצת סמך מהא דתוספתא מובא בתוס' מנחות (פג:) ד"ה כל וכו' חוץ מבכור ומעשר שאינן באין אלא מן הארץ ואין באין אלא מישראל ותמוה הדמיון דבכור מחוצה לארץ הרי קדוש הוא וכדאמר בכורות (נג כאן ליקדש כאן ליקרב ואלו בכור עכו"ם הוא חולין וע"כ קצת ראי' לד' שמ"ק דבכור עכו"ם שיש לישראל שותפות קדוש הוא אף שאינו קרב ודוחק.

ובלאו זה צ"ע בדברי התוספתא דאמר חוץ מבכור ומעשר שאין באין אלא מישראל דהתינח בכור אבל מעשר הרי עכו"ם אינו מחויב במעשר וישראל הלוקח ממנו אין הפטור מצד עכו"ם דגם לקוח מישראל פטור ממעשר אך ראה זה ראיתי דבר חדש לרבנו גרשום בכורות (נו) דכמו דלקוח במחוסר זמן אין בו פטור לקוח ונכנס לדיר להתעשר כדאמר' שם כן לקוח מן הנכרי אינו פוטר יעו"ש ושפיר לקוח מן הנכרי הפטור רק מצד עכו"ם ואכ"מ בזה] אולם בגוף קושיתו נראה למאי דאמר בכורות (לז:) מום עובר סברא הוא דלא שחטינן בכור במדינה על מום עובר] השתא מיפרק לא פרקינן עילוי' משחט שחטינן עילוי' [השתא מיפרק לא פרקינן פסולי המוקדשין מישחט שחטינן בכור בחוץ בתמי'] יעו"ש ומבואר מדברי הש"ס דבכור בעי מום גדול לשוחטו בחוץ ממה שצריך פסוהמ"ק לענין פדיון ומה דאינו מועיל בפסוהמ"ק כ"ש שאינו מועיל בבכור ונראה הטעם עפ"י דברי הראים סי' דהא דמטיל מום בבע"מ אסור מה"ת הוא רק בקדשים דאחר שנולד המום עדיין לא בטלא קדושתו שהרי צריך פדיון.

אבל בכור דנאכל במומו ודינו מיד כפסולי המוקדשין אחר פדיון ליכא איסור מה"ת בהטלת מום אם יש בו מום יעו"ש ומבואר מזה דיש הבדל בין מום במוקדשים למום בבכור דמום בבכור הוא

סילוק כל הקדושה וכפדיון דמי אבל מום דמוקדשים אינו כפדיון רק סילוק קדושת הגוף גרידא אבל עדיין קדיש להצריך פדיון.

וזהו החילוק דכיון דמום דבכור מסלק הקדושה כמום וכפדיון מש"ה בעי מום גמור טפי ממום דקדשים שאינו מסלק כל הקדושה דעדיין צריך פדיון ושפיר אמר השתא מיפרק לא פרקינן מישחט שחטינן ופשוט. ולפי"ז נראה דבמקדיש אבר אחד לקדוה"ג באופן דלא אמרי' פשטה ושאר הבהמה חולין ראוי למיחשב זה עצמו למום מה שחסר מדין קרבן שאר הבהמה וחסרון כבעל מום דמי כמנחות (ט:) ועי' לשון הגמ' תמורה (יא:) דפריך אהא דאמר האומר רגלה של זו עולה דתמכר לצרכי עולות והא קמייתי בהמה מחוסרת אבר יעו"ש והנה שם כל הבהמה קדושה עכשיו ומ"מ קרי לה הש"ס מחוסרת אבר לענין שאינו יוצא ידי נדרו.

כ"ש בזה שהשאר חולין דהוי זה כמחוסר אבר וזה סברת רש"י ז"ל דא"צ מום דזה עצמו הוי כמום מה שחסר קדושה מן שאר האברים. ואף שמ"מ בפועל אין בו מום מ"מ מצד הדין הוי זה כחסרון מום כיון דהשאר דין חולין עליו הוה זה ג"כ כמחוסר אבר וכדברי הש"ס אולם זהו רק במוקדשין דאינו צריך מום גמור כ"כ כיון דאינו מסלק כל הקדושה אבל בכור דהמום במקום פדיון ובתורת מתיר ומסלק כל הקדושה שפיר סובר השמ"ק דכל שאין בו מום בטבע אף שמצד הדין חשוב כחסר מ"מ אין בו דין מתיר במקום פדיון כן י"ל: יח) וראיתי בספר יראים (שפ"ג) ויש לישאול אחר דאמרו בע"ז (יג:) דלא אסור להטיל מום בבע"מ אלא במקום דחזי דמי להקרבה היכי אמרינן בבכורות (לג:) בבכור בעל מום [דאסור להטיל בו מום] והא לאו בר הקרבה הוא ולא בר דמים הוא ויש לתרץ מדרבנן גזרו בכור אטי שאר קדשים כו' תירוצ' נכון יותר דבכור שאחזו דם עסקינן בבכורות דחזי להקרבת גופו ע"י רפואה יעו"ש ביאור שיטתו דבבכור בע"מ גמור לכ"ע ליכא איסורא לדאורייתא במטיל מום בבע"מ.

ובקדשים דחזי לדמי יש איסור במטיל מום בבע"מ וכן בבכור כמום שאפשר עדיין שיהי' ראוי להקרבה יש בו איסור מטיל מום. ולכאורה צ"ע בכוונת קושיתו מהא דבכורות (ל"ג:) גבי בכור שאחזו דם דפליגי אם מותר להטיל בו מום והא לא חזי לדמי ומאי קושיא הלא בפשיטו הטעם דבבכור ליכא איסור להטיל מום בבע"מ הוא משום דמום דבכור משוי לי' בפסולי המוקדשים לאחר פדיונם וא"כ הא זה שייך רק במום שבמוקדשים נפדה על ידו שפיר י"ל דבבכור הוי כאלו נפדה.

אבל אחיזת דם דבמקום דמועיל פדיון אינו נעשה בר פדיון עי"ז מנא לן דבבכור יהי' מסתלק הקדושה להחשב כאלו נפדה ומתירוצו דספר יראים מבואר דבאחיזת דם שאין לו רפואה ואינו ראוי עוד להקרבה דמותר להטיל בו מום ומנ"ל לומר כן שיהי' פקע קדושתו דבכור להחשב כאלו נפדה היכי דבפסוהמ"ק אין ראוי לפדיון עי"ז: ונראה באור שיטתו דהנה בע"ז (יג:) אמר טעם דמאן דאוסר מטיל מום בבע"מ משום דנהי דלא חזי לגופי' לדמי מיהא חזי וביאר רש"י ז"ל לדמי חזי לחללו באחר ולהקריב חילופיו וקרינן בי' תמים יהי' לרצון משום חילופיו יעו"ש ונראה ביאור דבריו כהא דתמורה (ו:) דאם חילל שעיר המשתלח על אחר לא בעינן הגרלה דאהני לי' הגרלה דראשון יעו"ש ומוכח דגדר חליפין הוא המשכת קדושת הראשון וכאלו הראשון נקרב ואכ"מ] ונראה ללמוד מזה דאף למאן דאוסר מטיל מום בבע"מ א"כ בהכרח לדידי' אין ענין איסור הטלת מום בקדשים מפאת גרעון הקדושה שנעשה מקדוה"ג רק ק"ד ע"י המום.

או דנימא דענין האיסור מפאת שפוסלו מההקרבה לגבוה דכשהי' תמים הי' ראוי להקרבה וע"י המום נתגרע הכשר הקרבתו דז"א כי מטיל מום בבע"מ הרי אינו מחדש גרעון לא בעצם הקדושה ולא בהכשר הקרבה כי גרוע ועומד ע"י מום הראשון ומ"מ אוסר להטיל בו מום וע"כ למ"ד זה ענין האיסור הוא בעצמותו כי אסרה תורה ענין זה של עשיית מום בבהמת קדשים בלי שום תכלית גרעון הנולד מעשי' זו לא בקדושה ולא בהכשר הקרבה.

ואמנם מוכח דאף שא"צ בפועל גרעון הקדושה והכשר הקרבה ע"י עשיית המום מ"מ ליכא חיוב בהטלת מום רק בדבר שיש בו הכשר הקרבה עכ"פ לולי המום ואזי אסרה תורה אף שנשאר לו הכשר זה גם אחרי הטלת מום ולא נתגרע. אבל אם אין בו הכשר הקרבה הרי זה כחולין וליכא בי' איסורא דמטיל מום וזה מבואר מהא דמצריך שיהי' בו ראויות להקרבה ע"י דחזי לדמי להקריב חילופיו.

אף למ"ד דמטיל מום בבע"מ אסור הנה דאף שאינו מגרע ההכשר אבל מ"מ תנאי האיסור שיהי' בגופו הכשר הקרבה. כי אז תורת קדשים עליו ליאסור במעשה דהטלת מום: ואולם יש לספק בזה דיש לומר דענין איסור דמטיל מום הוא באחד משתי דרכים הא' דבעצמותו אסרה תורה מעשה הטלת מום בבהמת קדשים.

וזהו רק בבהמה שיש לה הכשר הקרבה ואזי נאסר אף, בלי שום גרעון להקדושה או להכשר הקרבה ע"י הטלת המום. הב' דאף דאין בבהמה הכשר הקרבה מ"מ אם מגרע הקדושה ע"י המום י"ל דגם בזה יש איסור דמטיל מום.

[ועי' רמב"ם (פי"ח מפסוה"מ ק"ה"ב) דמחשב בקדשים דומה למטיל מום יעו"ש וברש"י זבחים (ב:) יעו"ש] ונראה ראי' מהא דע"ז (יג:) דפריך בהא דתניא המקדיש בזמן הזה תיעקר ואיזהו עיקור נועל דלת בפני' והוא מתה מאל' ואמר רבא דמדרבנן אסור להטיל בו מום ופריך וניהוי כמטיל מום בבע"מ דאע"ג דלא חזי להקרבה אסור מה"ת] ומשני בע"מ נהי דלא חזי לגופי' לדמי חזי לאפוקי הכא דלא לדמי חזי ולא לגופי' חזי ע"כ ומוכח מזה דאף דהמקדיש בזה"ז יש בו קדוה"ג גמור שהרי תמים הוא ואין בו שום פסול.

ושוב בהטלת מום בו מגרע את הקדושה דמעיקרא הי' קדוה"ג ועכשיו פקע ונעשה ק"ד. מ"מ כיון דאין בבהמה זו ראויות להקרבה לא היא ולא דמי' לית בי' איסורא דמטיל מום ומוכח איפוא דבגרעון קדושה לחודא בבהמה דלא חזי' להקרבה ליכא איסור דמטיל מום ובבהמה שיש בה ראויות להקרבה יש איסור בעצמותו במעשה דהטלת מום אף בלי גרעון הקדושה וההקרבה וזה פשוט: ולפי"ז יתכן בשיטת היראים דמדמה בכור שאחזו דם דכיון דלא חזי לדמי דמותר להטיל בו מום אם לא היכי דאפשר שיתרפא והקשתי שהרי לא עדיף בכור ממוקדשין דאינו נפדה ע"י מום כזה ואיך נימא דבבכור יחשב כפדיון ולמ"ש יתכן דכיון דכשאחזו דם חולה הוא ופסול להקרבה שוב נסתלק איסור דמטיל מום דאף דבמוקדשין אינו נפדה עי"ז מ"מ אטי' דין דמטיל מום תליא בגרעון קדושה דאזי שפיר הי' שייך לומר דכיון דאינו נפדה עי"ז יש בו קדושה וע"י הטלת מום מפקיע קדושה אבל הלא מבואר מהא דמטיל מום בזה"ז דמגרע הקדושה דמ"מ פטור משום דאין בו הכשר הקרבה ומבואר דגרעון הקדושה אינו אוסר רק עצם המעשה אסורה בתנאי שהבהמה יש בו הכשר הקרבה ושוב בכור שאחזו דם הרי אין בו הכשר הקרבה שפיר יהי' מותר להטיל מום וע"ז מתרץ דמיירי באחיזת דם שיש בו הכשר הקרבה כשיתרפא אבל אחיזת דם שלא יתרפא אף דהוי גרעון בקדושה כיון דאינו כשר להקרבה ליכא איסורא דמטיל מום ופשיט.

[ועי' ירושלמי פסחים (פ"ה ה') גבי מחמץ אחר מחמץ ובירושלמי סופ"א דפסחים יעו"ש דיש לדון לפי"ז דאיסור מטיל מום הוא מפאת גרעון הקדושה והא דעובר אף אם אינו מגרע היינו משום דיש בפעולה זו כח הגרעון עכ"פ דאף דגרוע ועומד מ"מ המעשה הוא גרעון בעצמותו ועי' זבחים (ב:) ואכ"מ:] יט) ודע דלפי דברי היראים דבבכור לכ"ע מטיל מום בבע"מ מותר יתכן ליישב הא דבכורות (לד).

(הצורם און בבכור הרי זה לא ישחט עולמית דברי ר"א וחכ"א נולד בו מום אחר ישחט עליו [ועי' רש"י שם דבכהן מיירי וביאר מר חמיו דאם עשה הישראל מום לא קנסו לכהן ע"י עשיית ישראל דאין סברא לבטל לכהן ממ"ע דאכילת תוך שנתו כרש"י זבחים (קד.) ד"ה אפילו יעו"ש ועי' בכורות (כח).

(ובט"א ר"ה (ז.) וכבר דיבר מזה הנוב"י ואכ"מ] ובגמ' פריך ומי קניס ר"א לעולם ורמינהו וכו' ומשני כי קניס ר"א בממוני' יעו"ש וצריך באור הא דנקטא המשנה דין זה בבכור ולא נקיט גם במוקדשים דאם עשה מום במזיד קנסו ושם הרי הקנס לכל הוא כמ"ש התה"ד סי' קס"ט יעו"ש דיד כולם שוה משא"כ בבכור דעשיית ישראל אינו אוסר לכהן: ונראה למאי דכתבו תוס' בכורות (לד) שם ד"ה ומי להקשות בהא דמשמע בש"ס דלר"א הוי רק קנס והרי אמרינן בספרי ר"א אומר המטיל מום בבכור ובמוקדשים ואכלו עובר שנאמר לא תאכל כל תועבה ותי' דאסמכתא הוא יעו"ש אך רמב"ם בפסוהמ"ק (פי"ח ה"ה) כתב דקדשים שהטיל בהם מום האוכל כזית מהם לוקה משום תועבה יעו"ש וכבר תמה המ"ל (בפ"ד מבכורות ה"א) דאמאי אמרי' בברור דקנסא קניס במטיל מום והרי לרמב"ם הוי איסור תורה ואם הרב רוצה לחלק בין קדשים לבכור לא ידענו מהיכן למד זה עכ"ל ובריט"א בכורות (פ"ה מ"ג) יעו"ש אולם ראה בלשון רמב"ם ז"ל שם שדקדק וכן קדשים שהטיל בהם מום הרי הם בכלל תועבה עד שיפול בו מום אחר ויאכל במומו יעו"ש ונראה מדבריו ז"ל דהטלת מום דאוסר אינו סיבה האוסרת לעולם כל זמן מציאותו של המום.

רק הוא אוסר כ"ז שנמשך היתר מחמתו אבל אם נולד בו מום אחר מאליו דעכשיו א"צ להיתרו דראשון שוב נפסק האיסור מצד תועבה שבו דאין בכחו ליאסר רק עד זמן שלולי האיסור הי' ניתר על ידו שפיר יש בזה גדר תועבה. משא"כ בזה שנתחדש מום מאליו פקע איסור הראשון וזה מבואר בדבריו ז"ל דכשיפול בו מום אחר יסתלק איסור דלא תאכל כל תועבה.

ולפי"ז נחא דהספרי דאוסר ר"א מה"ת היינו בלא נולד מום אחר דאזי יש איסור דלא תאכל כל תועבה. אבל במתני' דסברי חכמים דאם נולד מום אחר מותר שישחטו ור"א אוסר דבזה הרי פקע איסור תורה דהא עכשיו יש בו מום שנפל מאליו וע"ז אמר דעכ"פ קנס דרבנן הוא שיהי' אסור וז"ב.

ואמנם דהי' נראה לחדש דזה דכתב רמב"ם דאם נאסר עי' הטלת מום דחוזר להיתרו ע"י מום שנפל מאליו דזהו רק לרמב"ם לטעמי' דמטיל מום בבע"מ אינו אסור מה"ת [עי' לשון רמב"ם (בפ"א מאיסו"מ ה"ח) הטיל מום בקדשים ובא אחר והטיל בה מום אחר אינו לוקה ומבואר דאם מום הראשון הי' מאליו והטיל מום אחר קודם שנפדה לכ"ע ליכא איסורא ובמ"א כ' בלשון "ובא אחר" ואכ"מ ועי' רש"י בכורות (לג:) ד"ה בבע"מ כגון האי בכור שאחזו דם יעו"ש דמום הראשון לא הי' במעשה ואכ"מ] ולכן שפיר הסברא דכיון דאלו הי' עושה מום הראשון עכשיו לאחר שיש בו מום השני שנפל מאליו הרי לא הי' אוסר בהטלתו דמטיל מום בבע"מ הרי אינו

אסור וע"כ אמרינן דממ"נ מה שמום אוסר בעשיתו פקע עכשיו שיש היתר ע"י המום שנפל מאליו.

ואי דעכ"פ נחשב עדיין שמעשיו של מום הראשון קיימין ויחשב עכ"פ כאלו עושה בידים מום הראשון עכשיו לאחר שישנו לשני והד' עתיקים בהא דמצרפינן מעשה שבתחלתו לזמן שאח"כ עי' תו' יבמות (צ.) ונזיר (יז:) ואכ"מ] ז"א דלרמב"ם מטיל מום בבע"מ אינו אוסר.

אמנם למ"ד מטיל מום בבע"מ אסור נראה ברור דגם מום השני יש בו כח ליאסר מצד תועבה כיון דמעשה אסור הוא ואם הראשון ה' במעשה כבר נאסר ועומד אבל אם ה' מאליו שפיר נאסר אח"כ כיון דעשי' זו תועבה הוא וזה ברור. וא"כ שוב נהי דעכשיו אין המום הראשון רוצה להתיר מ"מ לא גרע מאלו ה' עושה עכשיו המום הראשון בידים כמה שעשאו בתחלה דג"כ ה' אוסר שוב לא גרע במה שעשאו בעת שלא ה' בו שום מום דנהי דנסתלק איסור מצד הטלת מום עכ"פ נחשבהו כמטיל מום בבע"מ כיון דהמום הראשון נמשך וז"ב בסברא: ולפי"ז ניחא דנקט הדין דהצורם אוזן בבכור ולא בשאר הקדשים וזה דהא בעי להשמיענו דר"א קנסא קניס אף היכא דמדינא מותר וזה הוא באם נפל בו אחר מאליו דפקע איסור הראשון וכדברי רמב"ם.

והתינח בבכור לפי דברי היראים דלכ"ע מטיל מום בבע"מ מותר א"כ שפיר נפקע איסור התועבה של מום הראשון ואינו אסור אלא מקנסא. אמנם בקדשים דסובר ר"א דמטיל מום בבע"מ אסור ועי' רע"ב פ"ה דבכורות שם יעו"ש א"כ שוב לאו מקנסא רק מדינא אסור לר"א לטעמי' דיש במטיל מום לאו דתועבה ואי דאח"כ כשנפל בו מום פקע המום ז"א דזה רק בבכור ולא במוקדשין דמטיל מום בבע"מ אסור ומום הראשון לא גרע ממטיל מום בבע"מ כיון דנמשך עשיתו שבתחלה ומום בו ודו"ק: כ) ובעיקר החקירה למ"ד מטיל מום בבע"מ אסור אם נאסר ע"י הטלת מום השני משום לא תאכל כל תועבה יש להתבונן למה דראיתי בס' גור ארי' למהר"ל ז"ל (בפ' ראה) וזה לשונו.

דפסולי המוקדשין לא נקרא מעשה תועבה אפילו עשאו למום דלא עשה מעשה בבכור רק שחסרו דלא נקרא מעשה תועבה רק כשעשה מעשה לפנינו כמו בשול בב"ח. אבל חסרון הבכור אין זה מעשה תועבה לפנינו דלא הוי רק חסרון הבכור שאינו לפנינו אלא א"כ היתה כוונתו להתיר את הבכור זה נקרא מעשה תועבה שהתורה אסרה להתיר את הבכור ע"י מום והוא התיר את הבכור הזה ע"י מום והרי הבכור שהתיר הוא מעשה תועבה עכ"ל.

ומבואר כוונתו כהא דתמורה (יז.) מה בהמה טמאה פסול הגוף אף כל פסול הגוף לאפוקי בע"מ דפסול חסרון נינהו יעו"ש והיינו דמום הוא חסרון במה שחסר שאינו לפנינו.

ובכה"ג א"א ליאסר מה שלפנינו ע"י מעשה מום וחסרון כיון שאינו לפנינו. אין זה תועבה האוסרת כי התועבה לא נעשתה בעצם הדבר שאנו רוצים לאסרו רק במה שחוצה לו.

אבל זה שמתיר הוא מעשה במה שלפנינו. [וזה ודאי דגם למהר"ל ז"ל אין ענין האיסור דהטלת מום מצד שמתיר איסור מוקדשין דז"א דא"כ מ"ט דר"מ בבכורות (לג:) דאוסר להטיל מום בבע"מ והרי אינו מתיר שהרי נותר ע"י הראשון אם נפל מאליו אך כוונת מהר"ל לענין איסור לא תאכל כל תועבה דאינו נאסר מצד תועבה רק באופן שמתיר שזה מעשה במה שלפנינו אבל עצם איסור הטלת מום אינו דוקא באופן שמתיר] וראיתי לידיד נפשי הרב הגאון המפורסם מדוואהרט שיחי' בספרו שהביא ראי' לסברת מהר"ל ז"ל מדברי רמב"ם דאם נפל בו מום מאליו

מתיר איסור תועבה של הטלת מום הראשון בידיים ואם נימא דעצם המום הוא התועבה אמאי יהי' מותר הרי עדיין מום הראשון קיים והתועבה קיימת.

וע"כ מוכח כסברת מהר"ל ז"ל דהתועבה הוא מה שניתר ע"י המום ושוב עכשיו שיש היתר מצד מום השני נסתלקה תועבה דמום הראשון כיון שאינו המתיר עכשיו ודבריו נחמדים. ולפי"ז אזדא לחקירתנו דממ"נ באופן דמום הראשון הי' באיסור א"כ אין נ"מ לדין אם נאסור גם מטעם מטיל מום כיון דאסור ועומד הוא.

ואם מום הראשון הי' מאליו שוב הרי אינו ניתר ע"י מום השני נהי דיש איסור בהטלת מום בבע"מ אבל הרי אינו תועבה כיון דהתועבה הרי הוא ההיתר לא פעולת המום וזה אינו ניתר על ידו וכדברי מהר"ל ז"ל ובמ"א כתבתי לדון לפ"ד מהר"ל דמטיל מום עובר לשי' הרא"ש פ"ה דבכורות דהוי מה"ת אם נאסור משום תועבה כיון שאינו ניתר ואכ"מ].

כא) ובהיותי בענין זה אכתוב מה דקשה לי במה דראיתי בתוספת רבנו אלחנן לע"ז (יג:) בהא דפריך הש"ס אהא דתניא המקדיש בזמן הזה תעקר ואיזהו עיקר נועל דלת בפני' והא תנן איזהו עיקר מנשר פרסותי' מן הארכובה ולמטה וכ' בתו' ר"א וא"ת מאי קשיא לי' לתלמודא שהי' לנו כאן לעשות עיקר דנושר מן הארכובה ולמטה והלא אז הי' בע"מ ועדיין צריך לפדותם ומה יעשו מן המעות יעו"ש וצ"ע דהא אמר בתמורה (יז).

(המקדיש טריפה ונפל בה מום דאין פודין קדשים להאכילן לכלבים יעו"ש ושוב בזה שעיקרו ע"י נושר מן הארכובה ולמטה דנעשה טריפה הרי אינו ברפדיון [ואין סברא לומר דמקדיש בזה"ז שעומד לכך חשיב תחלת הקדשו ראוי רק לכלבים ודומה להא דרמב"ם (בפ"ה מעירוכין המקדיש נבילה לבד"ה תפדה יעו"ש והיינו משום דתחלת הקדשו לפדות לכלבים שפיר פודין אבל ז"א דמקדיש בזה"ז אפשר שיפול בו מום ויהי' נפדה לאדם וכיון דאין תחלת הקדשו לפדיון כלבים שוב כשעשאו טריפה אין פודין לכלבים וצ"ע: כב) ובהיותי בענין זה ראיתי להגאון רבנו משולם .

איגרא ז"ל בתשובה שתמה בהא דזבחים (ע:) כל הזבחים שנתערבו בחטאות המיתות או בשור הנסקל אפילו אחד ברבוא ימותו כולן. ואמאי ימותו הא מבואר בבכורות (ל"ג:) דבכור שאחזו דם מותר להקיז לו דם אפי' במקום שעושה מום משום דאם לא יטיל מום מיית הוי זה כמטיל מום בבע"מ יעו"ש וא"כ.

גם בזה נימא דכיון דנאסרו כולן אם לא יטיל בו מום יהי' הדין ימותו שוב יהי' רשאי מיד להטיל בו מום יעו"ש [מובן דתוכן קושיתו עפ"י דברי תוס' בזבחים (ע"א.) (דהקשו דאמאי אמרי' ימותו נימא ירעו ויפדו ואח"כ נימא ניכבשינהו דניידי וכל דפריש מרובא פריש ותירצו דלא עבדינן תקנה ברעי' כיון דלאחר רעי' לא מישתרי נמי אלא מטעם כל דפריש יעו"ש וזה רק לענין דלא נימא רעי' דהוי כשתי תקנות.

אבל הקושיא דלא ירעה רק יטיל בו מום מיד וזה תקנה אחת הוא דמיד נימא ניכבשינהו ואי דיש איסור להטיל מום הא מכיון דהדין ימותו ליכא איסור בהטלת מום] ולפענ"ד ליישב למאי דאמר במעילה (ג.) (דחטאות המיתות לא נהנין ולא מועלין ובגיטין (כח) דהוי חב"ע יעו"ש דפקעה קדושתיהו וראיתי בתוס' ישנים יומא (נ"ה).

(בהא דכתבו דמעו של מתים לא מהני בהו פדיון והביאו ראי' ע"ז מהא דתנן בזבחים (ע':) כל הזבחים שנתערבו בחטאות המיתות ובשור הנסקל ימותו כולן וכו' מכלל דברישא אין להם פדי' אפילו נפל בהם מום מדלא קתני ירעו עיי"ש ומבואר מדבריהם ז"ל דחטאות המיתות וגם התערובת שלהם דפקעה קדושתהו כיון דהולכין לאיבוד שוב אפי' נפל בהם מום אינם נפדים דהוי כמו א ס"ה שאין להם פדיון.

ואמנם נראה דהא דהקשו התוס' בזבחים (ע"א.) (דנימא ירעו עד שיסתאבו ויפדו והוצרכו לתרץ דלא עבדינן תקנה ברע' כיון דלאחר מישתרי אלא מטעם כל דפריש.

והא לשיטתם אפי' אם יפול בהם מום לא מהני פדיון לק"מ דסברת תוס' ישנים דלא מהני פדיון משום דהדין דימותו מפקיע קדושתם דהולכים לאיבוד וא"כ שפיר הקשו תוס' על גוף התקנה דלא יהי' כלל התקנה והדין דימותו רק ירעו עד שיסתאבו א"כ ממילא לא יהי' נפקע קדושתם כלל כיון דחזי לדמי ושפיר כשיפול בהם מום יהי' מועיל פדיון ובחטאות המיתות גופיהו שפיר דליכא מהני פדיון דפקעי קרושחיהו אבל התערובת אם לא נימא ימותו שפיר יהי' בקדושתן ויועיל פדיון לכשיומתו וקושיתם הוא על עיקר התקנה דימותו וז"פ ולפי"ז מיושב שפיר קושית רבנו משולם ז"ל דמשום דימותו הוי כבעל מום ומותר להטיל מום ז"א דממ"נ אם לא נפסוק הדין דימותו הרי יהי' איסור בהטלת מום בתמימים.

וע"כ בהכרח לפסוק הדין דימותו ובפועל נוכל להטיל בו מום וא"כ שוב כיון דהדין דימותו הרי נפקע הקדושה מן התערובת כמו מחטאות המיתות גופיהו כמ"ש תו"י ביומא ושוב אף שיעשה המום לא מהני פדיון לזה דלא אליה למיתפס פדיוני' וזה נכון: כג) וראיתי להרב שם שמתרץ קושיתו דאמאי ימותו כולן והא מכיון דימותו שוב ליכא איסור הטלת מום ומתרץ עפ"י דברי הגמ' בכורות (ל"ג:): דספק תרומה אסור לטמאות וגרע מבכור שאחזו דם דמקזיזין במקום שעושין מום משום דבכור אי שביק לי' מיית אבל בתרומה שמא יבא אלי' ויטהרנה יעו"ש וה"נ בתערובת דחטאות המיתות בזבחים אם יבא אלי' ויאמר שאלו הפשחים לא יומתו שוב אסור להטיל מום כיון דזה רק מספק אולם דחה דהא אמרי' בזבחים (ע"ג:): דהשתא דלא נקריב הוה דיחוי יעו"ש א"כ אף אם יבא אלי' ויאמר דהוא כשר יפסול מצד דיחוי יעו"ש באורך.

ולפענ"ד יש לישב דהנה יש לחקור בקרבן הפסול משום דיחוי אם מותר להטיל בו מום וצדדי הספק דאף דאמרי' בגמ' דמטיל מום בבע"מ לחכמים מותר ואף בבכור שאחזי דם חשיב מטיל מום בבע"מ אף דהראשון אינו מום לענין פדיון מ"מ כיון דמצינו בשחוטאי חוץ דבעי' שיהי' ראוי לפתח אהל מועד דמ"מ אם הוא פסול שאם עלה לא ירד חשיב ראוי וכמפורש במתני' דזבחים (ק"ט).

(ועי' מעילה (ב') ויומא (כ"ד:)) כן י"ל דזה דמטיל מום בבע"מ אינו אסור הוא משום דמשעת מום הראשון כבר נפסל מתורת קרבן לגמרי ואם עלו ירדו כמפורש בזבחים (פ"ד.) (וכן באחיזת הדס דהוי חולה הפסול לקרבן וכללי' קרא בהדי בע"מ ג"כ הדין דאם עלו ירדו ולכן ליכא איסור בהטלת מום שנסתלק מתורת קרבן.

אבל בפסול דיחוי י"ל לפי שיטת רש"י ז"ל בזבחים (פ"ד.) (ובנדה (מ"א).

(דתליא הא דפסולו בקדש אם עלה לא ירד אם נעשה פסולו לאחר ההקדש יעו"ש ובס' עז"כ (בפי' לת"כ פ' צו) ביאר היטב שיטה זו יעו"ש וע"כ י"ל דפסול דיחוי דהוא רק בקדש ואם נדחה

בעת שה' חולין לאו דיחוי הוא וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ט דתרומות מובא ברמב"ם (פ"ו מאיסו"מ ה"ו) וכ"כ התוס' ביומא (ס"ד).

(בד"ה יעו"ש א"כ י"ל דהוי פסולו בקדש ואם עלה לא ירד. ואף דמפורש בתוס' זבחים (נ"ט:) דבקדשי מזבח הפסולין משום דיחוי פטור משום שחוטי חוץ משום דאינו ראוי לפתח אהל מועד יעו"ש ומוכח מזה דפסול דיחוי אם עלה ירד דאל"כ הי' מחייב בחוץ וכמו שהוכיחו התוס' כזה בזבחים (י"ב).

(בד"ה לילה וכו' דמחוסר זמן אם עלה ירד מדפטור בחוץ יעו"ש י"ל דתוס' לטעמייהו בזבחים (ס"ז:) ושם (פ"ד:) דפסולו בקדש דאם עלה לא ירד היינו פסול שנעשה אחרי קבלה יעו"ש וא"כ פסול דיחוי של בהמה שנעשה קודם שחיטה לא מיחשב חשב פסילו בקדש ושפיר אם עלה ירד [ועי' שמ"ק עירוכין (י"ח).

(דמוכח מדבריו ז"ל דעברה שנתו אחר קבלה אם עלה לא ירד ועי' תשו' רעק"א ז"ל (סי' של"א) שלא הי' לפניו דברי השמ"ק] אבל לשיטת רש"י ז"ל י"ל דפסול דיחוי אם עלה לא ירד כיון דהפסול הוא רק אחרי ההקדש: ואמנם יתכן דגם לשיטת תוס' דדיחוי אם עלה ירד מ"מ אסור להטיל בו מום עפ"י דברי רמב"ם ז"ל (בפ"ב מאיסו"מ הט"ו) כל אלו ספק קבועין ספק עוברין לפיכך אם עשה בה מום אחר אינו לוקה ודייקי האחרונים מזה דאם הי' ודאי מום עובר אם עשה מום קבוע לוקה [ועי' רא"ש (בפ"ד מבכורות) דחולק ע"ז יעו"ש] ומבואר דאף דמום עובר פסול להקרבה ועובר משום ה' לאוין כדאי' בת"כ (פ' אמור) ועי' בסה"מ לרמב"ן ז"ל יעו"ש מ"מ יש איסור בהטלת מום וע"כ חזר דכיון דהא דמותר להטיל מום בבע"מ אמרי' בבכורות (ל"ג:) דילפינן מדכתיב תמים יהי' לרצון ופירש"י ז"ל דדרשינן תמים הראוי לרצון אמרתי לך דלא תטיל בו מום אבל בעל מום לא יעו"ש וע"כ סברת הרא"ש ז"ל דגם מום עובר מיחשב שאינו תמים וליכא בי' איסור דהטלת מום.

ורמב"ם ז"ל סובר דכיון דאינו נפדה ע"י מום עובר לא פקע שם תמים מיני' דהא חוזר לתמימותו ושפיר יש בו איסור הטלת מום: ולפי"ז מבואר מזה דמה שאינו ראוי להקרבה אינו מסלק איסור הטלת מום דרק אם אינו ראוי משום שאינו תמים בזה הוא דליכא איסור הטלת מום אבל בבעל מום עובר אף שאינו ראוי להקרבה מ"מ יש בו איסור הטלת מום ולרא"ש ז"ל הטעם דגם בע"מ עובר שם מום עליו אבל פסול דיחוי הרי זה שאינו לרצון אינו משום שאינו תמים רק פסול אחר גרם לו שפיר י"ל דלא היתר בהטלת מום וכיוצא בזה כתב מרן ז"ל בשו"ת הרי"מ ז"ל (ביו"ד סי' ח').

(בהא דבכור ח"ל דאמרי' בבכורות (נ"ג.)) כאן ליקדש כאן ליקרב ועי' תמורה (כ"א).

(ובתוס' שם דאסור להטיל בו מום דהטעם משום דמה שאינו לרצון אינו משום שאינו תמים רק מצד אחר יעו"ש ובבכורות (נ"ג.)) מוכח דבכור ת"ל דאם עלה ירד דהא פריך וכי מאחר שאינו קרב למא קדוש יעו"ש ומוכח דגם אם עלו ירדו דאל"כ שפיר מיקרי קרבן.

ומבואר ג"כ דפסול אינו מסלק איסור הטלת מום אף פסול שאם עלה ירד. משום דתמים הוא וסברת הגמ' דבכור שאחזו דם וכן מטיל מום בבע"מ שנסתלק ממנו שם תמים דכיון דסופו למות אינו תמים שפיר מותר להטיל בו מום.

ולפי"ז שוב בהנך זבחים שנתערבו בחטאות המיתות ממ"נ מצד דיחוי הרי יש בו איסור הטלת מום רק משום דהדין דימותו הוה כמום וזה הרי ספק הוא ואם יבא אלי' ויאמר שאינו הפסול לא יהי' הדין דימותו ויהי' איסור הטלת מום וזה פשוט: ובעיקר הדבר דקרבן שנפסל מצד דיחוי אם יש בו איסור הטלת מום עלה בדעתו לדון בדבר חדש דהנה ראיתי להר"ש משנץ ז"ל (בפי' לת"כ פ' ויקרא) דכתב דבר חדש בהא דת"כ שם דקרבן תמיד מחיוב בביקור ד' ימים קודם שחיטה וכתב הר"ש ז"ל דאם שחטו בלא ביקור ונמצאתם אף דאינו רק ביטול חיוב מ"מ אם עלה למזבח ירד דכיון דחיוב ביקור מצד מום הוה כבע"מ ואם עלה ירד וכ"כ במק"א להקשות מהא דפסחים (ע"ג).

(תיקן שאם עלה לא ירד והרי מחוסר ביקור והתינח אם גם חסרון ביקור לא. ירד אבל להר"ש ז"ל דירד יקשה וכבר האריך באו"ז שם ואכ"מ] כן י"ל בפסול דיחוי דאם הדיחוי מפאת מום יש על הדיחוי דין מום ונאמר איפוא דענין דיחוי אינו פסול חדש רק שנמשך פסול שבתחלה וכאלו הפסול קיים ולפי"ז שפיר יהי' מותר בו הטלת מום דרק אם הדיחוי מפאת פסול אחר שפיר י"ל דלא היתר בזה איסור הטלת מום.

אבל בזה דאמרי' ימותו ויש בזה דין בע"מ כדמוכח בבכורות (ל"ג:): דחשיב מטיל מום כבע"מ כן הדיחוי שמחמתו יש בו תורת בע"מ ולית בי' איסורא דמטיל מום: ואמנם הדרנא בי דהא אמר ביומא (ס"ד.) דגלי קרא גבי מום דלא אמרי' דיחוי ואם עבר מומן ירצו יעו"ש ולכאורה כיון דגלי קרא דפסול מום אינו מדחה כלל איך אמרי' בזבחים (ע"ג:): דבתערובת אף שהוכר אמרי' דיחוי יעו"ש והרי ימותו הוי כבע"מ ואין פסול מום מדחה וע"כ דזה טעות דנהי דהדין דימותו משוי לי' כבע"מ מ"מ איסור הקרבה יש מצד התערובת אף לולי הדין דימותו ושפיר ע"י איסור זה להקרבה נדחה לא ע"י הדין דימותו שיהי' כבע"מ רק משום איסור הקרבה מספק גרידא.

ולפי"ז שוב איך נימא דמשום דהדיחוי משום מום הותר בו הטלת מום דדינו כמום דז"א דאותו דיחוי שמפאת דין מום הרי אינו מדחה כלל דגלי קרי דמום אינו מדחה ונחשב כאלו לא הי'. וכל ענין דיחוי הוא רק מצד פסול הקרבה גרידא לא דין מום ושפיר יש איסור להטיל בו מום דבדיחוי זה ע"כ ליכא תורת מום וזה ברור: כד) ראיתי לכ"ת שהביא ראי' לדברי דבצמר חטאת אין מועלין מדברי השמ"ק מעילה (י"ט).

(דמפרש מתני' תלש מן החטאת דהכוונה שתלש מבשר החטאת עכ"ד ועיין כ"ת בדברי רמב"ם ז"ל (פ"ו ממעילה ה"ב) שמפורש בדבריו ז"ל שתלש מצמרן אולם לא העתיק לשון חטאת כדאיתא במשנה רק נקט קדשי קדשים התמימים יעו"ש: ובהיותי בדברי רמב"ם ז"ל האלו אמרתי להעירו במה דכתב וז"ל קדשי קדשים התמימים שתלש מצמרן כיון שנהנה בפרוטה מעל אעפ"י שלא פגם שהרי הן דומים לכוס של זהב שאינו נפגם שאין תלישת הצמר פוסלת אותן מליקרב אבל אם נפל בהם מום הואיל ולמכירה עומדין והגיזה פוגמת דמיהן לא מעל עד שיהנה ויפגום בפרוטה ע"כ ובהשגת הראב"ד ז"ל כתב ומה שאמר אין לו טעם שהקרבן התמימים אעפ"י שהוא עומד לקרבן אפשר שיפול בו מום ויפגם וימכר ועוד שהעור לכהנים הוא והוא נפגם אצלם שקודם זריקה מועלין בכולם והוא דבר שיש בו פגם עכ"ל והנה הוקשה לו בזה שתי קושיות הא' דקרבן תמים ג"כ צריך פגימה דאעפ"י שהוא עומד לקרבן אפשר שיפול בו מום ויפגום וימכר הב' דכיון דהעור נפגם ויש בו מעילה יהי' דינו כדבר שדרכו ליפגם.

והנה לקושיא הא' הביא בכס"מ תירוץ בשם המגדול עוז דהשתא מיהא תמים הוא ואין לנו בהקדשות אלא מקומו ושעתו כדאיתא בתוספתא ובשעת שנהנה פגם ועוד תניא התם ועד שתהא הנאתו ופגימתו כאחד עיי"ש ודבריו ז"ל צ"ע דשם הכוונה שאם נהנה עכשיו ופגם לאחר זמן אין מצטרפין דבעי' הנאה ופגימה כאחד אבל אם באמת פגם מיד ביחד עם ההנאה רק שאין הפגימה מועלת עכשיו זה דומה להא דש"ס מעילה (י"ז).

(דדבר שעומד לפגום אחר זמן אם חשוב דבר שדרכו ליפגום שיהי' צריך שיפגום ויהנה עיי"ש במחלוקת דר"ע ורבנן ובתוס' שם. וסברת מ"ע נראה דכיון דאין הפגם פועל עכשיו נחשב כאלו לא נפגם עכשיו ואימתי הוי הפגם אז בעת שפיגם ושוב אז ליכא ההנאה ולא הוי פגימתו והנאתו כאחד ואכמ"ל בזה: והנה בהתבונן במחלוקת רמב"ם וראב"ד ז"ל אם קדשי מזבח חשיבי דבר שדרכו לפגום נראה מבואר דפלוגתתם בענין קדושת הגוף אם הוי ג"כ קדושת דמים והוי ממון הקדש רק דניתוסף בו קידוש ליקרב ג"כ.

או דבקדוה"ג ליכא כלל קדושת דמים והוא רק תורת קרבן גרידא וכבר העירותי בזה מהא דמעילה (ט"ו). (דקדשי מזבח שמתו יצאו מידי מעילה וק"ד שמתו מועלין בהם וכן לענין נעשה מצותו דאמר' דאין מועלין כזבחים (מ"ו).

(וכמה דוכתי ובק"ד לא שייך נעשה מצותו כדמוכח בקידושין (נ"ד).) גבי כתנות כהונה ועי' במ"ל (פ"ה ממעילה) יעו"ש ועי' רש"י מעילה (יט): דאפי' רכב עלי' והכחישה לאו כלום דעדיין חזי לגבוה יעו"ש וע"כ הטעם דכיון דאינו עומד לפדיון לית בי' ק"ד וכמ"ש התו' במעילה (ט"ו) דאשפה שראוי' לפדות יש בה ק"ד אבל מה שאינו ראוי לפדות לית בי' מעילה מצד קדושת דמים כיון דאין דמים להקדש.

ומש"ה קדוה"ג שאינו ראוי לפדיון לית בי' דין ק"ד כלל. ואולם בהא דאמר' במעילה (י"ט): דקדשי מזבח תמימים ונעשו בעלי מומין דמועלין בהם יעו"ש משמע דבעצם יש גם קדושת דמים בקדשי מזבח דאל"כ דהקדשו רק קדוה"ג מהיכן נתחדש בזה מעילה.

ואולי מצד דהוי עכ"פ כגידולי הקדש דאמר' במעילה (י"ג). (דמועלין ואף לת"ק דהתם דאין מועלין מ"מ י"ל דבגידולי שנסתנו הוא דפליגי אבל בהמה זו שהוא הוא בעצמה בגידולי הקדש כזו.

לכ"ע מועלין ועי' רמב"ם פ"ה ממעילה (ה"ו) יעו"ש וגם י"ל דזה דין חדש שנעשה מחדש קדושת דמים ע"י הזכות ממון שזכתה תורה להקדש בפדיונו וכבר ביארתי ענין זה באורך ומצאתי כעת במקו"ח לכריתות (ו). (דכ"כ דהיכא דמהני פדיון לא פקע קדושת דמים יעו"ש: והנה לפי דברי הגמ' ב"ק (ע"ט).

(דגנב והקדיש לבדק הבית חייב ד' וה' דהוי כמכור ובתוס' שם בארו דבקדשי מזבח פטור דאינו כמכור יעו"ש. ומבואר דליכא דין קדושת דמים כלל בקדשי מזבח דאל"כ הי' זה נחשב כמכירה וכמו כל קדשי דמים וע"כ דכיון דאינו עומד לפדיון רק להקרבה הוה קדושתו רק קידוש ליקרב לא קידוש דמים וליכא בהו לגבוה דין דמים: ולפי"ז יש לעורר דלכאורה סברת רמב"ם ז"ל דמש"ה קדשי מזבח מחשבי לדבר שאין דרכו לפגום דזכות שווי ממון שייך רק אם עומד לממון שיהי' להקדש ממנו ממון אבל קדוה"ג שאין עומד לממון והקדשו קדוה"ג ליקרב לא הוי עכשיו בר פגימה כלל כיון דאינו נפסל מהקרבה בזה וזה דקדוק לשונו ז"ל "שאין הגיזה פוסלתו

מליקרב' והיינו דכיון דקדושתו רק קדושת הקרבה אינו נחשב פגימה רק מה שפוגם להקרבה דאין המכוון פגימה פגימת וחסרון ממון רק פגימת מה שהוא עומד אליו אבל זה שאינו עומד לדמים והפגימה אינו בענין הקרבה רק בענין הדמים זה אינו נחשב בר פגימה ואמנם ראב"ד ז"ל סובר דבקדוה"ג יש שני עניני קדושה קדושת דמים שע"י הקדשו נעשה ממון גבוה וגם קדוה"ג ליקרב וכך הוא סדר קדושתו דבזמן ראותו להקרבה יקרב ובזמן ראותו לדמים יפדה ולכך הוקדש מתחלה ועי' מעילה (ט').

(דבכל המנחות כן בתחלה קדושת פה ואח"כ קדוה"ג יעו"ש"ה וע"כ שפיר מכיון דהוי בר פגימה לקדושת דמים שבו חשיב דבר שדרכו לפגום וזה מבואר: ולפי"ז יש לעורר דהא רמב"ם ז"ל בפ"ב מגניבה (ה"ו) פסק דגנב ואח"כ הקדיש פטור דהקדש אינו כמכירה יעו"ש וראב"ד ז"ל בהשגות שם כתב דהקדש בדק הבית הוי כמכירה דמה לי משעבדי לשמים מה לי משעבדי להדיוט יעו"ש ובכס"מ דרמב"ם ז"ל חולק ע"ז וגם בקדשי בד"ה לא הוי כמכירה.

ולפי"ז נהפוך דבידו למישאל דלראב"ד ז"ל להיפוך הרי מפורש דקדוה"ג אין בו דין ק"ד כלל דאל"כ ה' נחשב כמכירה ולרמב"ם שניהם שוים קדוה"ג וק"ד והא דאינו מכור ביאר רמב"ן במלחמות פ' הגוזל בתרא דאינו מכרו כולו כיון דיש לזה שעבוד יעו"ש]: והנה לקושיא השני' דהעור יש בו מעילה והוא דבר שדרכו ליפגם ונימא דאין מועלין רק בפוגם ונהנה והנה זה דכתב ראב"ד ז"ל דמועלין בעור דקדשי קדשים לפני זריקה ברור דמקורו מהא דמעילה (ט').

(נזרק דמה כו' ואין מועלין בעורות ומבואר דקודם שנזרק מועלין בעורה [וצ"ע על הרמב"ם ז"ל (פ"ב ממעילה) שלא הזכיר משנה שלימה דמשנזרק הדם אין מועלין בעור יעו"ש] ועי' תוס' בכורות (כ"ו).) בד"ה התולש צמר מעולה תמימה אך ראה בתוס' יומא (נ"ט): ובחולין (ק"ז).

(בד"ה הוא לפני כפרה שכתבו דליכא מעילה דאוריתא בעור אלא בבשר יעו"ש ועי' זבחים (ק"ג).) עולת איש פרט לעולת הקדש כו' אבל עור תפיס יעו"ש ומבואר לכאורה ג"כ דעור העולה אינו בר מעילה מדתפיס קדושת בד"ה ואי דמירי דשייר העור הא מפורש בחולין (קל"ה).

(דבק"מ לא מהני שיור לגיזה ואמרי' פשטא קדושה בכולה כ"ש בהעור יעו"ש עירובין (כ"ז).) וכבר הארכתי במ"א אהא דזבחים (ל"ה).

(דהשוחט את הזבח לאכול כזית מן העור כשר יעו"ש וע"כ דהעור הוי הקדש דאל"כ מאי שיך פיגול וכבר העירו בזה אך זה ל"ק דראב"ד ז"ל דעתו בפירושו לת"כ דפיגול בעובר תולין ג"כ נעשה פיגול כיון דמחובר לבהמת מוקדשין וה"נ י"ל דס"ד דחייל פיגול על העור אף שאינו קדוש כהבשר ואכמ"ל: ואולם יתכן סברת הרמב"ם ז"ל דענין זה דאמרי' במעילה (י"ט) דדבר שדרכו ליפגום אין מועלין בו רק כשנהנה ופוגם דהיינו רק שהפגימה צריך להיות במה שהאיסור בשבילו כמו בהקדש דאיסור מעילה הוא משום שלוקח דבר של הקדש לעצמו ועי' תו' כתובות (ל'): וע"כ בזה שפוגם הרי הוא מפסיד להקדיש וזהו סיבת האיסור אבל בעור אף דמועלין בו אין מעילתו משום שהוא לכהנים דאדרבא בשעה שהוא לכהנים הרי אין בו מעילה וכדתנן במעילה (ט').

(נזרק דמה אין מועלין. בעורות ולהיפוך דכ"ז שאינו לכהנים נחשב ג"כ בכלל חלק גבוה לימעול בו וא"כ ענין המעילה אינו כלל בשביל הפסד הכהנים רק משום שנהנה מן ההקדש ולהקדש אינו בר פגימה כלל והפגימה הוא רק במה שאין בו המעילה ואין זו פגימה המחייבת וזה פשוט: ודברי

ראב"ד ז"ל יתכן לפרש עפ"י דברי תוס' במעילה (ג'): ובד"ה אלמא בשם רב האי גאון ז"ל דבארבעה לחמי תודה הניתנין לכהן מועלין בהם ובשם"ק שם דטעמא דשלמים אין מועלין בהם הואיל ובעלים אכלי להו והני ארבעה לחמי תודה הואיל וכהנים אכלי להו.

אית בהו מעילה יעו"ש ומבואר דאף דבכל מקום זריקה מוציאה מידי מעילה היינו דאחר הזריקה הכהנים כבעלים אבל מ"מ מה שהוא לכהנים בגדר כהנים ראוי לימעול בו ע"י ראיות זה לכהנים ושפיר קודם זריקה הוי בר מעילה מצד ראיות לכהנים והוי זה בר פגימה אולם כבר תמהו תוס' על שיטת ר"ה גאון ז"ל ובחידושי הארכתי ליישב דבריו והארכתי מהא דת"כ (פ' אמור) אר"י שמעתי באוכל קדשי קדשים לאחר זריקה דמשלם קרן לכהנים והכהנים לוקחים בהם שלמים ועי' בפ"ה הר"ש משנץ ז"ל שם דהביא תוספתא דמשלם קו"ח לכהנים יעו"ש ומבואר דאף לאחר זריקה שהותר לכהנים מ"מ לזר יש חיוב קרן וחומש משום הפסד הכהנים ואכמ"ל: ולשון הרמב"ם ז"ל שאין תלישת הצמר פוסלת אותו מליקרב כתבתי במ"א דכוונתו להא דירושלמי פסחים (פ"ט ה"ה) תני בן בג בג אומר שה תמים אין גיזה תמימה אפי' לקח הגיזה מן השה מיקרי תמים וכשר] יעו"ש: כה) ודע דבירושלמי מגילה (פ"א ה"א) איתא מירטום עוף שניטלו הנוצות פשט ר"א כל צפור כל כנף פרט למירטום יעו"ש ומבואר בזה דבקרבות בני נח פסול עוף שנתלשו הנוצות ובודאי מכש"כ דבקרבות ישראל דפוסל מירטום דהרבה חומרות בקרבות ישראל מקרבות ב"נ כדאי' בסוף זבחים ובירושלמי מגילה שם וצ"ע שלא ראיתי לרמב"ם ז"ל שיבוא דין זה דעוף המירטום פסול.

ולכאורה לפי דברי ראב"ד ז"ל בתו"כ שהבאתי במכתבי דנוצות הי' קרבין וכת"ר תמה מהא דתמורה (ל"ד.) דאין מועלין במוראה ונוצה ויתכן לפרש דשיטת ראב"ד ז"ל דיש הבדל בין נוצה שעל המוראה לשאר הנוצות דרק נוצה שעל המוראה הוא בהשלכה אבל שאר הנוצות הי' קרבין וכדכתב שם דמדכתיב בכנפיו דהכנפים הגדולים היו קרבים כ"ש הנוצות אבל לא הנוצה שעל המוראה ועל נוצה זו קאמר הש"ס דאין מועלין וא"כ שפיר בקרבות ב"נ דהכל קרב שפיר פוסל מירטום אבל מה שאינו י"ל דאינו מעכב [וכ"כ במ"א לדון אם אינו ראוי להשלכה בתחלתו אם מעכב לפי דברי תוס' יומא (כ"ט).

(דאף דהקטרה אינה מעכבת מ"מ בעי' ראוי להקטרה וה"נ י"ל בהשלכה דבעי' ראוי להשלכה. ואולם לפי דברי התוס' יומא (נ"ט:) ד"ה והרי דהקשו דאמאי לא ימעלו במוראה ונוצה והרי עדיין צריך השלכה ותירצו דעבודת הדם מתירתה ועוד תירצו דהשלכה לא בעי בגדי כהונה ומש"ה חשיב נעשה מצותה יעו"ש"ה וא"כ י"ל דלא בעי' ראוי בתחלתו רק להקטרה שצריכה בגדי כהונה כמפורש בשבועות (י"ז).

(וביומא (י"ב.) יעו"ש אבל השלכה שא"צ ב"כ י"ל דאף אם אינו ראוי מתחלתו ג"כ אינו מעכב ועי' ר"ש לת"כ ויקרא ואכ"מ] מה דהבאתי במכתבי קושית ס' חסדי דוד בדברי רמב"ם (פ"ב ממעילה ה"ו) דמוראה ונוצה של חטאת העוף אסורה בהנאה ראיתי כעת בקרית ספר שם דהרגיש בזה דבגמ' איתא עולת העוף וכתב ונראה דה"ה לחטאת העוף יעו"ש ואינו מובן דכיון דהשלכה בעולת העוף נאמרה מנ"ל לידמות ועי' רש"י יומא (כ"א).

(דמוראה של עולת העוף נקרב אבל לא דחטאת העוף: כו) ראיתי לכת"ר שהעיר בדברי רש"י ז"ל ב"ק (דף ל"ז.) בד"ה דא"כ דשור של הקדש שנגח של הדיוט אפי' מועד פטור דליכא למימר בי' והועד בבעליו יעו"ש והעיר מהירושלמי פ"א דתרומות ה"א דפליגי אם גזבר כבעלים לענין

שהגזבר יכול לתרום יעו"ש עכ"ד בפשיטו לק"מ כי יש חילוק בזה בין קדושת דמים לקדושת הגוף כי קדושת דמים שהוא ענין ממון וכמכרו לגבוה שפיר הוי הגזבר כבעלים אבל קדושת הגוף שהוא רק ענין ראויות להקרבה אין על הגזבר תורת בעלים דלא יהי' כח הגזבר עדיף מכח ההקדש דאינו נחשב כמכירה להקדש בקדשי מזבח יעו"ל תו' ב"ק (ע"ט).

(כן אין הגזבר נחשב בעלים וכלל זה מבואר בתוס' חולין (קל"ח:) בד"ה יצא זה וכו' דכתבו ומיהו לשון להביאו ליד גזבר אינו מיושב כ"כ דגזבר לא שייך אלא בקדשי בדק הבית יעו"ש ונראה כוונתם כי אין ענין גזבר בקדשי מזבח [ודוחק לפרש שכוונתם שא"צ להביאו לגזבר רק לכהן שיקריבנו ועי' תוס' חולין (כ"ב:) שבהבאה לכהן נפטר ובמעילה (י"ט).

(דמשמעות לשונם לא משמע כן] ולכן הירושלמי בתרומות דמיירי במירווח פירות דאינם רק קדושת דמים שפיר קאמר דהגזבר כבעלים. אבל בב"ק דבשור של הקדש קיימין דהוי קדוה"ג אין על הגזבר תורת בעלים ולא קרינן בי' והועד בבעליו אולם יקשה בתוספתא ריש פ"ד דב"ק שור שחציו של ישראל וחציו של הקדש שהזיק.

של ישראל מועד משלם נ"ש ותם חצי נזק של הקדש בין תם בין מועד פטור והא שיטת רש"י ז"ל בקידושין (ז.) דהקדש חצי' הוה רק קדושת דמים ועי' בתוס' שם א"כ יקשה דיהי' מיקרי והועד בבעליו דב"ק דגזבר כבעלים.

אך קדשי דמים יש בתרי גוונא קדשי דמים לבדק הבית וקדשי דמים למזבח עי' בכורות (י"ד.) וחציו של ישראל וחציו של הקדש הוי חלק ההקדש קדשי דמים למזבח ויש לדון דגם בזה אין הגזבר כבעלים כיון דלמזבח ועי' רש"י ב"מ (נ"ו).

(ד"ה וההקדשות גזבר המוכר הקדש או המוכר עולתו שנפל בה מום ע"ש הנה דמוכר עולתו אינו להגזבר: ואולם מסברא יתכן דקדשי מזבח לאו בחדא מחתא מחתינהו דקדשים שבאין מכח אדם המקדיש דעדיין שם בעליו עליהן וכדברי הגמ' בב"ק (ע"ו.) מעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דראובן יעו"ש מש"ה לא נמסר רשות זה לגזבר.

אמנם בקדשים שמעצמו הן קדושים כגון בכור וכדומה שפיר אין שם הבעלים ע"ז רק דין התורה דהוא של גבוה וממילא כל שהוא של גבוה שייך להגזבר שהוא בעלים דהקדש. ובזה יתכן לפרש דברי הגמ' בתמורה (דף ח').

(בכורן ירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומן וכו' אי אמרת בשלמא אית לי' לכהן זכי' בגויהו שפיר אלא אי אמרת לית להו ליתי גזבר ולישקלי' יעו"ש וצריך מובן דמאי ענין גזבר לזה. ולפמ"ש הרי שם בבכור שאינו מכח מקדיש רק מאליו של גבוה שפיר אף בקדושת מזבח יש על הגזבר דין בעלים דהקדש ועי' בתמורה (ל"ב).

(אמר עולא המתפס עולה לבדק הבית' אין בה אלא עיכוב גזברין בלבד ופירש"י ז"ל שאינה קריבה עד שיבואו הגזברין לעמוד ע"ג כמו שהבעלים צריכים לעמוד בשעת הקרבה ולפי דברינן יש לפלפל בזה טובא ועי' מעילה (כ.). באבני בנין המסורות לגזבר עסקין יעו"ש"ה (כז) עוד העיר כ"ת מרש"י ז"ל עירוכין (כ"ג:) בד"ה ממשכנין אותן דחייבי עירוכין גזבר נכנס לבתיהן ונוטל בעל כרחן והעיר כ"ת דהא עובר משום לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו וע"כ דאינו בעלים ממש רק שליח בעלמא עכ"ד לא ראה בתוס' יו"ט (פ"א דשקלים מ"ג) וז"ל ואין כאן משום בחוץ תעמוד דהכא מצות גבוה עליו משא"כ פריעת בע"ח אע"ג דנמי מצוה הוא אין למדין ממנה למצות

גבוה יעו"ש ומבואר מזה דסברתו דרק לפרוע חוב נאסר לבא אל ביתו אבל לא כפי' למצות גבוה ומש"ה י"ל דאף דהגזבר כבעלים מ"מ מותר שאינו כופהו לפרעון חוב רק למצות גבוה ואולם יש להקשות דלפי המבואר בפ"א דשקלים דממשכנין על השקלים וכתב רמב"ם ז"ל דלוקחין ממנו עבוטו וכסותו יעו"ש ומדסתים משמע דלא בעינן דוקא שיהי' במשכון כשיעור החוב רק אף אם אינו שוה כל המחצית השקל ג"כ ממשכנין ובזה יש להעיר דבכה"ג לא יהי' רשאי לעבוט עבוטו דהא מבואר ברמב"ם פ"א משקלים ה"א דמחצית השקל אינו נותנו בפעמים רבות היום מעט ולמחר מעט אלא נותנו כולו כאחת בפעם אחת יעו"ש ומבואר דמ"ע דמחצית השקל אינו מתקיימת בצירוף רק בעינן נתינה בב"א.

וע"כ הא דממשכנין אף אם אין לו כשיעור מחצית השקל אף שלא יהי' בזה קיום מצוה נראה משום דבמחצית השקל שהוא מצות ממון ומלוה הכתובה בתורה הוא דשעבודא דאורייתא יש בזה תורת חוב לבד דין המצוה ומש"ה ממשכנין בשביל החוב שעליו דלענין החוב אין נ"מ אם משלם בב"א או בזה אחר זה.

וא"כ שוב בזה דהכפי' לפרעון חוב לא למצות גבוה שהרי אינו יוצא המצוה בנתינה ע"י צירוף בשני פעמים שוב אם הגזבר כבעלים יהי' אסור לבא אל ביתו לעבוט עבוטו ואכ"מ: (כח) עוד ראיתי לכ"ת שהעיר מהא מהריטב"א בב"מ (דף נ"ז.) דגזבר כבעלים לענין שיכול לחלל הקדש שוה מנה על שוה פרוטה יעו"ש לא אדע מה ראי' דהא אנן דנין בגזבר אם הוא כבעלים דגבוה או רק בגדר שליח לגבוה ודין זה דאמר שמואל הקדש שוה מנה שחוללו על שו"פ מחולל דכתבו תוס' בתמורה (כ"ז:) דבעי בעלים הרי מיירי בבעלים שהקדישו ובאין להוציא מרשות הקדש ומה ענין הך בעלים דדנין מי עשה ההקדש להך בעלים דגזבר דדנין אם ההקדש כשלו או שהוא רק שליח להקדש כצ"ל וכוונת ריטב"א ז"ל דכמו בעלים יכולים לחלל שוה מנה על שוה פרוטה משום דהוא עשה ההקדש עי' ט"א מגילה באבני שוהם יעו"ש] כן הגזבר שהוא שליח ההקדש למכור ולחלל ההקדשות מכיון דהוא ברשותו דהקדש יכול לחלל על שו"פ.

אבל אין נ"מ אם יש עליו שם בעלים דהקדש או שליח דהקדש ופשוט: ומה שהעיר כ"ת בדברי רש"י ז"ל בב"מ (דף נ"ז:) הכא באבני בנין המסורות לגזבר דהוי ריבית ע"י שליח עכ"ד כונת רש"י רק נגד דין מעילה הוי רק שליח הלואה. אבל לענין הלואה הוה בעלים גמורין ואכ"מ: (כט) עוד העיר כ"ת מהא דבכורות דף (כ"ה).

(דפריך בפרה אדומה וליחללה על שו"פ כשמואל דאמר הקדש שוה מנה שחיללו על שו"פ מחולל והעיר כ"ת דאם גזבר אינו כבעלים איך יכול לחלל על שו"פ הא רק בעלים יכולין לחלל שוה מנה על שו"פ וכתוס' תמורה (כ"ז.) עכ"ד ולק"מ כי אין כוונת תוס' כלל מצד חשיבות הבעלים רק כמ"ש הט"א במגילה (כ"ג:) דכיון דהקדש חל על פיו יכול לחללה על שו"פ אבל אחרים דלא חל הקדש על ידיהם לא ובאבני שוהם שם הוסיף עוד טעם דבעלים דנשאלין על ההקדש הואיל ובידם לישאול אכתי לא יצאו מרשותם ויש לו כח לפדות ש"מ על שו"פ משא"כ אחר יעו"ש וקדמיהו בזה הראשונים ז"ל באס"ז ב"מ (נ"ד).

(יעו"ש וא"כ שוב גם גזבר שההקדש חל על פיו שפיר דמחלל על שו"פ ולטעם שאלה הרי גם גזבר יכול לישאול עי' בט"א ר"ה (כ"ח.) ובהגהות אמ"ב שם שפיר דמחלל על שו"פ.

ועי' לשון תוס' במנחות (ע"א:) ד"ה ומתירין דמש"ה הקדש שוה מנה שחיללו על שו"פ מחולל רק בבעלים וז"ל דאין סברא שיוכל כל אחד לפדות הקדש חבירו שוה מנה על שו"פ ויקחנו לעצמו עיי"ש ומשמע דעיקר הקפידו דאחר אינו יכול לחלל על שו"פ משום עיכוב הבעלים נגעו בה שזה פודה על שו"פ ולוקח לעצמו ממון של חבירו.

ולפי"ז אף אם הגזבר כבעלים אית לן למימר סברא זו דכיון דקודם ההקדש לא הי' שלו רק של הצבור אין סברא שיקח ממון חבירו לעצמו וכמובן: ל) וזה לא כביר אמרתי בהא דב"מ (מ"ו.) הי' עומד בגורן ואין בידו מעות אומר לחבירו הרי פירות הללו נתונים לך במתנה וחוזר ואומר הרי הן מחוללין על מעות שיש לו בבית [פירות מע"ש שרוצה לפדותם בלי הוספת חומש מערים בפדיונו שניתן הפירות מתנה לחבירו ונעשה הוא בעצמו כנכרי אצלם לפדותם בלא חומש] טעמא דאין בידו מעות הא אם יש בידו מעות ליקני להו לאידך במשיכה ופריך דהכי עדיף דהוה לי' נכרי ואינו מובן דאמאי הכי עדיף טפי דמאי נ"מ אם נותן הפירות לחבירו והוא נכרי מהפירות או שנותן המעות לחבירו וחבירו נכרי מהפירות ואמרתי לפמ"ש התוס' בתמורה (כ"ז:) דרק בעלים מחללין על שו"פ לא אחר ועי' תו"י יומא (י').

(דגם במע"ש כן יעו"ש וכפי סברת האס"ז לב"מ (נ"ד.)) והט"א משום דהוא עשה ההקדש ע"י פיו בכחו לחלל על שו"פ דמיקרי עדיין בעלים.

ולפי זה נראה דאם נותן לחבירו הפירות במתנה דמ"מ זה שניתן לו במתנה אינו יכול לחלל על שו"פ דאף דעכשיו הוא הבעלים מ"מ הרי דין זה אינו תלוי במי שהוא עכשיו בעלים רק במי שעשה הקדושה ע"י פיו וע"כ רק הראשון שעשה המע"ש זה נקרא בעלים לענין חילול על שו"פ. אבל לא השני וכזה ראיתי במאירי נדרים (ל"ו).

(דמפרש דברי הש"ס שם מקדיש מוסיף חומש דהכוונה שהפריש קרבן להתכפר בו חבירו דמ"מ הראשון הוי בעלים גבי פדיון להוסיף חומש כיון דעשה ההקדש. וא"כ מיושב היטב דמש"ה עדיף שיתן המעות לחבירו דבזה חבירו הו"ל נכרי לגמרי מהפירות שאינן שלו ולא הפריש מעשרן ואין לו שום דין בעלים אבל אם נותן הפירות לחבירו נהי דעכשיו אינו בעלים שהרי נתנן במתנה לאחר מ"מ עדיין שם בעלים עליו לענין חילול דכיון דהוא הפריש המעשר דין בעליו עליו לפדותו על שו"פ וכזה מצינו בירושלמי דמעשרות (פ"א ה"א) אף ידי בעלים לא יצא מאחר שאומרים לו פדה ראשון יעו"ש וה"נ הוי ערמה דעדיין שם בעלים על הראשון לענין חילול על שו"פ דזה במפריש תליא מילתא וזה פשוט: ונתיישבו לפי"ז דברי רמב"ם ז"ל (בפ"ה ממע"ש ה"י) וז"ל וכן מערים ונותן המעשר מתנה כשהוא בטבלו ואומר הנותן הרי הפירות האלו מחוללין על מעות שבבית עכ"ל וכבר תמהו דהשמיט הא דמפורש במתני' ואין בידו מעות דדייק מינה הש"ס דכשיש בידו מעות אסור לעשות כן רק מקנה המעות לחבירו דהכי עדיף טפי דהו"ל נכרי.

ולפמ"ש מיושב דהנה רמב"ם ז"ל בפירוש המשנה (פ"ד דמע"ש) כתב דמשנתינו דתנא דנותן פירות מע"ש לחבירו אתיא כמ"ד דמעשר שני ממון הדיוט וכדאמר' בקידושין (נ"ד:) דלר"מ דמע"ש ממון גבוה לא מצי יהיב לי' במתנה יעו"ש ורמב"ם ז"ל נקיט הלשון בחיבורו ונותן המעשר מתנה כשהוא בטבלו וביאר הכס"מ דלדידן דממון גבוה הוא אינו נותן במתנה רק בטבלו יעו"ש ולפי"ז מיושב היטב דכיון דכל הטעם דעדיף טפי נתינת מעות לחבירו מנתינת הפירות אף דבשניהם הוי נכרי לגבי הפירות מ"מ כיון דהוא הפריש המעשר עדיין שם בעלים עליו לענין

חילול על שו"פ אף לאחר שנתנם לחבירו ולכן עדיף טפי שיתן המעות לחבירו שהוא נכרי לגמרי לגבי הפירות.

וכ"ז למשנתנו דמע"ש ניתן במתנה ונשאר שם בעלים על הראשון משום שהפריש את המע"ש אבל לרמב"ם ז"ל דמע"ש אינו נותן במתנה ואימתי נותן הפירות במתנה כשהן בטבול ועדיין לא הפריש המעשר א"כ מיד לאחר שנתן הפירות בטבול מתנה לחבירו נסתלק ממנו דין בעלים לגמרי דהרי הוא לא הפריש המעשר שני כלל רק.

חבירו יפריש ושפיר אין נ"מ אם נותן המעות לחבירו או הפירות לחבירו דבין כך ובין כך מי שבידו הפירות הוא בעלים גמורים לכל מילי כיון שהוא המפריש המעשר ולכן שפיר אף אם יש בידו מעות אין נ"מ ויכול לתת המעשר בטבול לחבירו ובש"ס לא קאמר כן רק למשנתנו דנותן לו המע"ש כשהן מעושרין דבזה שפיר בנתינת הפירות עדיין נשאר שם בעלים על הראשון ונכון: לא) ואכתוב הערה אחת במה דחנני מסתפק בהא דאמרי' בש"ס מנחות (נ"ד).

(דאין דיחוי באיסורין ואם הוה בי' מעיקרא כשיעור וצמק וחזר ותפח דחייב יעו"ש ומסופקני אם בעינן שיהי' האיסור אז בעת שהי' השיעור וכלשון אין דיחוי באיסורין דהמכוון דכשדנין לגבי האיסור אין בזה דין דיחוי או דאף אם בעת שהי' השיעור לא הי' האיסור מ"מ יש עליו שם שיעור ונ"מ לבשר בחלב שנצטמק בתחלת הבישול דאז ליכא עדיין איסור בב"ח וכמ"ש רש"י ז"ל חולין (ק"ח:): דכל שלא נתבשל כל צרכו ליכא איסור בב"ח ועי' תוספתא מכות (פ"ג) דאינו עובר משום בישול רק אם נתבשל כל צרכו ובתוספתא (פ"י דחולין) גם לענין אכילה ובפמ"ג בפתיחה לבב"ח האריך בזה יעו"ש א"כ אם דנין על השיעור הרי קודם שנתבשל הי' בו כשיעור אבל אם נימא דבעי שיהי' איסור עם השיעור הלא אז הי' היתר: ואמנם דלענין חיוב בישול נראה ברור דעובר בלאו דלא תבשל דסגי במה שהי' שיעור קודם הבישול וחזר ותפח וטעם הדבר דנראה דלענין איסור הבישול לא הי' כלל היתר בעת שהי' שיעור אף קודם שנתבשל דאיסורו תמיד עליו לבשלו וכעין סברת הפר"ח לדחות ראית הר"ן דהיתר בהיתר בטל מהא דצמר גמלים בטל וכתב הפר"ח דאין זה היתר שמיד איסורו עליו לערבו ואיסור זה לעולם הוא ובטל משא"כ בחמץ דהיתר גמור קודם זמנו יעו"ש וק"נ בבישול איסורו עליו אף קודם הבישול שלא לבשלו וא"כ ממילא שפיר כשהי' השיעור הי' גם האיסור בישול אך באיסור אכילה דבב"ח יש לעיין ויש לדון לפי דברי הש"ס חולין (קי"ד).

(כל היכי דמחייב אבישול מחייב נמי אאכילה ואכמ"ל: לב) ראיתי דהעיר כ"ת בדין מוקצה בשל הקדש בזכרוננו שדיברתי מדברי רמב"ם (פ"ב מהלכות יו"ט) דבהמת קדשים שנפל בה מום אסור משום מוקצה וכבר דיבר מגוף החקירה ב"ם בי"צ או"ח מ"ב יעו"ש שהעיר מהך דפסחים (מ"ז:): הביא שה מן האפר יעו"ש דדנין מוקצה בשל הקדש ואין ראי' דאפשר שהקדישו ביו"ט והי' מוקצה ביד ישראל ההדיוט ועי' רש"י שבת (דף קי"ז) בד"ה מי דמי דבשר הפסח הוי מוקצה יעו"ש אמנם ראיתי בתוספת רי"ד לשבת (קי"ז).

(דכתב דבפסח בשבת שאין ראוי לאכילה אין בו דין מוקצה שאין מוקצה בקרבנות דאין שבות במקדש רק העור הוי מוקצה והפסח נעשה בסיס להעור יעו"ש וזה חדש שאף במה דליכא דין מוקצה בהקדש כגון בשר פסח מ"מ יש דין בסיס ועי' ביצה (כ"ז.) גבי בכור דהוי מוקצה ובחידושי הארכתי: לג) ראיתי לכת"ר שהעיר לדברי הצ"ח דחלק הבעלים ג"כ אסור לאכול קודם הקטרת אימורים מהא דפריך פסחים (ע"א).

(מי איכא מידי דבשר איפסל לי' מחצות ואימורים עד צפרא וכו' והרי פסח לראב"ע וכו' ואיך אכיל פסח עד חצות קודם הקטרה עכ"ד לכאורה ה"ל נראה למאי דכתבו תוס' יומא (כ"ז.) ד"ה איכא וכו' דסידור מערכה זמנה רק בלילה וכ"כ תו' יומא (ל"ג).

(ד"ה אביי מסדר יעו"ש. אך ברמב"ם (פ"ב מתו"מ ה"ב) בבוקר עורכים עצים וכו' יעו"ש מבואר דסידור מערכה ביום.

אמנם במ"א כתבתי דעכ"פ בעינן אחר חצות ע"י זבחים (פ"ז.) דחצות משוי עיכול וכן ביומא (כ).

(יעו"ש ומתחיל אז זמן סידור מערכה חדשה וע"י ברבנו גרשום תמורה (י"ד:) דסידור מערכה של תמיד דשחר אינו פוסלת באברים יעו"ש כי דבריו חדשים): ולפי"ז יתכן למאי דאמר בגמ' פסחים (נ"ט:) דאין מקטירין אימורי פסח בליל יו"ט משום דהוי עולת חול ולא עולת חול ביו"ט יעו"ש.

וא"כ לכאורה מותר לאכול הפסח בלילה אם לא הקטיר האימורים כיון דאסור להקטיר הוי כנטמא או נאבדו. אך התוס' ביומא (מ"ו).

(כתבו דכשמסדר מערכה חדשה סמוך לאור היום מותר להקטיר אימורי חול [וקושית הש"ס בפסחים (נ"ט:)] דהוי עולת חול הוא על לישנא דקרא כל הלילה ילין דהא כל הלילה ליכא מערכה חדשה וע"י בחת"ס] ושפיר אסור לאכול קודם הקטרה כיון דחזי להקטרה: אמנם זה אחר חצות אבל עד חצות דליכא סידור מערכה וא"א להקטיר אימורי חול שפיר רשאי לאכול הפסח קודם הקטרה עד חצות וכמ"ש תוס' ביצה (כ:) ד"ה מאי דשוחט נו"נ ביו"ט מותר לאכול הבשר ביום אף שראוי להקטרה בלילה יעו"ש דאזלינן בתר זמן האכילה אם ראוי להקטרה ואף שראוי אח"כ אינו מעכב וה"נ עד חצות דאינו ראוי להקטרה שפיר אמר דמותר באכילה.

וי"ל ביותר דאף להחולקין על שי' תוס' ביצה (כ:) וסוברים דכיון דראוי להקטרה אחר כך מעכב מיד שלא יהי' נאכל קודם הקטרה ובמ"א הארכתי מ"מ נראה דזה רק לר"ע דזמנה כל הלילה שפיר י"ל כן דכיון דחזי אח"כ חשיב כאיתניהו לאימורים ומעכבי אבל הש"ס הרי אזיל לראב"ע דפסח אינו נאכל אלא עד חצות א"כ בשעת ראיות הקטרה דהוא סמוך לאור היום הרי אינו ראוי לאכילה ובעת ראיות האכילה עד חצות אינו ראוי להקטרה שפיר אינו מעכב דלגבי האכילה חשיב כליתניהו שיתירו האכילה ופשוט.

ובמ"א כתבתי להעיר בס' תו' ביצה (כ:) דאף דהקטרה מותרת בלילה דחשיב ליתניהו ומותר לאכול ביו"ט קודם הקטרה ואמאי לא נימא דאין מחו"ז לבו ביום כהא דמנחות (ה.) דחשיב ממשקה ישראל מן המותר משום דאין מחו"ז לבו ביום ואף בלילה הוי זמן אחר מ"מ לגבי הקטרה הוא זמן אחד וצ"ל ס' תוס' דכיון דלכל מילי זמן דלילה זמן אחר הוא לא אמרי' מיום ללילה גדר זה דאין מחו"ז לבו ביום כיון שאינו אותו יום ולפי"ז בפסח דבלילה עצמה יהי' ראוי להקטרה שפיר י"ל אין מחו"ז לבו ביום כיון שהוא מסוף הלילה לתחלתה ואכ"מ]: דוש"ת מנחם מפראגא סימן יח.

ב"ה פה ווארשא. החיים והשלום וכט"ס לראש ידי"נ חביבי הרב הגאון המאור הגדול מעוז ומגדול החסיד המפורסם מו"ה מנחם זעמבע בפראגא.

א) אחדשה"ט הנה נשלח לי קונטרסו הנחמד אשר השיב על מכתבי וראשית דבריו היא בדברי התוספתא "כלאי הכרם מותרין משום גזל" יעו"ש בפ"ד מכלאים וכתב כבוד תורתו לפרש למאי דאמר בירושלמי שבועות (פ"ח.) (דגנב וגזלן צריכים קנין ובאיסור הנאה ליכא כלל דין זכי ויפה העיר אולם מה נעשה בדברי הגמרא ב"ק (דף ע"א) בהא דפריך אהא דתנן גנב שור הנסקל וטבחיו משלם ארבעה וחמשה דברי ר"מ וכו' ופריך שור הנסקל איסורי הנאה נינהו לאו דמרי' קא טבח ומשני אמר רבא הכא במאי עסקינן כגון שמסרו לשומר והזיק בבית שומר והועד בבית שומר ונגמר דינו בבית שומר ור"מ סבר לה כרבי יעקב וס"ל כרבי שמעון.

סבר לה כרבי יעקב דאמר אף משנגמר דינו החזירו שומר לבעלים מוחזר וסבר לה כרבי שמעון דאמר דבר הגורם לממון כממון דמי דתנן ר"ש אומר קדשים שחייב באחריותן חייב אלמא דבר הגורם לממון כממון דמי ע"כ ומבואר דהגונב שור הנסקל מבית שומר למ"ד גורם לממון כממון דמי חייב כפל וד' וה' ולדברי כת"ר קשה דהא ליכא בי' קנין כיון דאיסורי הנאה הוא וכן בגונב קדשים שחייב באחריותן דחייב לר"ש הא מ"מ איסורי הנאה הוא ואיך משכחת בהו קנין.

[ובקצות הקשה כעין זה דלמא לי' קרא למעוט שטרות דאין גופן ממון תיפוק לי' דלא משכחת קנין בהו דאין נקנין אלא בכתיבה ומסירה יעו"ש]: ב) ובעיקר דברי התוספתא (דפ"ד דכלאים) דכלאי הכרם אין בהם משום גזל הי' נראה לכאורה דקא משמע לן דלא נימא כיון דכלאי הכרם מצותו בשריפה ומצי אמר אנא בעינא למיעבד הא מצוה וכעין דאמרינן בב"ק (דף צ"א:) שורי הרגת נטיעות קצצת אתה אמרת לי להורגו אתה אמרת לי לקוצצו פטור וכו' תתרגם מתניתך בשור העומד להריגה ובאילן העומד לקציצה ופריך א"ה מאי קא טעון לי' דאמר לי' אנא בעינא למיעבד הא מצוה וכו' יעו"ש וקא משמע לן דבכלאי הכרם אינו יכול לטעון כן והטעם דכיון דאסור לקיים כלאי הכרם הוא כמו חמץ דאמר בש"ס בב"ק (דף צ"ח:) כדרבה דאמר רבה גזל חמץ לפני הפסח ובא אחר ושרפו במועד פטור שהכל מצווין עליו לבערו יעו"ש ובמ"א דיברתי ע"ד נוב"י קמא (סימן ט"ו) דמחלק דבקדשים טמאים מצות שריפתו מוטל על כל אדם ולכן שייך אחשבי' משא"כ בחמץ דרק על הבעלים מוטל מצות שריפתו לא שייך אחשבי' יעו"ש דהא בהדיא אמרו הכלמצווים עליו לבערו ואכ"מ] אולם ברש"י בב"ק (דף צ"א:) ד"ה עומד לקציצה כתב אשירה או כל עץ הנוטה לרה"ר וכו' יעו"ש ומבואר דאף בע"ז מצי אמר אנא בעינא למיעבד הא מצוה ומ"ש זה מחמץ.

ובמ"א בחידושי כתבתי בענין חיוב דגול"מ כמה הערות ואכ"מ: [אמר המלכה"ד הנה מצאנו בתוך כתבי הרה"מ"ח ההערות שרמז עליהן ואמרנו להעתיקם לכאן וזה לשוננו]: [הנה במשנה למלך פ"ג מה' גניבה שתמה דהיכי משכחת לה משביע עדי קנס. דממ"נ אם ליכא ממון כי אם קנס גרידא הא מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב היכי דלא חייב עצמו בכלום.

ואם יש ממון הא שוב חייבים משום הממון וכבר הארכתי בזה: ונראה דבסנהדרין (דף ע"ג) פריך ממתני' דהבא על אחותו חייב קנס דהא ניתן להצילו בנפשו. ומוקי לה ר"פ במפותה דמחלה להקנס.

אמנם הרמב"ם השמיט מסקנת הש"ס דר"פ הנ"ל. וכבר תי' השעה"מ והנוב"י דהרמב"ם לשיטתו דקנס אינו אלא בגמר ביאה.

וא"כ ניחא בלא"ה מתני' הנ"ל כקו' תוס' יבמות (דף נ"ט) דאין באין כאחת דעל העראה חייב מלקות והקנס בגמר ביאה עיי"ש: ולפ"ז משכחת לה שפיר בבא על אחותו ולא אתרי בי' דחייב קנס להרמב"ם אבל בושט ופגם פטור דהא על העראה ניתן להצילו בנפשו כמו שכתבו האחרונים [וכ"ה בהקדמת פני יהושע בשם הגאון ר' בעריש דאפי' לדעת הי"מ דקנס אינו אלא בגמר ביאה מ"מ בושט ופגם לכ"ע חייב על העראה] וא"כ אם היא השביעה את העדים שפיר הוי עדי קנס להרמב"ם הנ"ל ומ"מ הדין דפטורים דהא לא הפסידו כלום דעל העראה קים לי' בדרכה מיני' ומבואר במשנה דאמר לעדים משביעני עליכם שפלוגי הדליק גדישי בשבת פטור ועל הגמר אי מודה מיפטר.

ומ"מ חייב עצמו דהא בקים לי' בדרכה מועיל תפיסה וחייב על העראה משום בושט ופגם אם יתפוס ואין לומר דא"כ יהי' חייבים כיון שהפסידו אותו לענין תפיסה דבזה י"ל כמ"ש מכבר דהוי רק גורם דפטור בשבועת העדים ומ"מ לענין מודה בקנס שפיר חשיב מחייב עצמו ואכמ"ל: ובעיקר קושיות הרב משנה למלך הנ"ל י"ל דמזה ראי' להרמב"ם דארוסה שנתגרשה דהקנס לדידה והבושת ופגם לאביה.

וא"כ משכחת לה שהיא השביעה את העדים דהוי עדי קנס ומ"מ חייב עצמו במידי שהרי חייב עצמו בבושת ופגם. ומ"מ לענין שבועות, העדות הא בעינן תביעת התובע והיא לא תבעה אלא קנס דהא הבושט ופגם אינו לדידה: אך יש להעיר לא מבעיא להרא"ש דבושת ופגם ג"כ לדידה אלא אפילו להרמב"ם הא משמע מדברי הרמב"ם [להמעין בדבריו ז"ל] דמ"מ היא נקראת בעל דבר [וכן משמע בכתובות (דף מ"ב) עמדה בדין וכו' ועיי"ש ברמב"ם פ"ב מה' נערה ובתולה ולזה הערני אחד]: אך י"ל עפ"י המבואר בכתובות (דף ע"ט) הגונב ולד של בהמת נכסי מלוג משלם תשלומי כפל לאשה ומ"מ מבואר בתוס' שם ד"ה פירא דהקין לבעל וא"כ אם היא תבעה את העדים להעיד הא שפיר מחייב עצמו אם הודה דהא הקין לבעל.

ומ"מ אין העדים חייבים דשולח ביד עבדו פטורין כדאיתא בשבועות (דף ל"ה:) ועיין ב"ק (דף ק"ח) אם תבעו השומר והודה ותבעו בעלים וכפר דלדעת התוס' שם גם בקרן אם לא הודה בפני הבעלים פטור ומכ"ש בקנס ועיין בקצות החושן (סי' פ"א) א"כ הכא דלמא הבעל דבר לא ילך לב"ד ושוב לא יהני הודאתו וצ"ל דמ"מ ודאי לא הוי דאולי יהי' בב"ד.

ועיין מנחת חינוך (מצוה נ"ד) שמסתפק לענין ולד נכסי מלוג מי היא הבע"ד לענין קנס עיי"ש (ובמצוה ס"א): ויש לומר עוד לפי המבואר בגיטין (דף מ"ב) המוכר עבדו לקנס וכו' ואם נפשוט האיבעיא א"כ אם מכר לו את הקנס היינו מה ששוה העבד יותר מדמיו דזה מקרי קנס כמבואר בירושלמי פ"ה דשבועות (הלכה והלוקח השביע את העדים א"כ מחייב עצמו להראשון דמי העבד והקנס להשני ושפיר הוי משביע עדי קנס.

וכן צ"ל בגיטין שם דאל"כ מה אמר מי יימיר דמינגח ואת"ל דמינגח מי יימיר דמשתכח גנבא ודלמא יודה ומיפטר והא בעינן מחייב עצמו ובע"כ משום דמחייב עצמו בדמים ואכמ"ל: ואגב אכתוב מה דאמרינן בפסחים (דף כ"ט) די"א לא מעל היינו רבי נחוניא בן הקנה ולמה לא מוקי לה כדברי הכל ובאתרו בי' דאינו לוקה ומשלם ונראה פשוט הא התוס' הקשו דקים לי' בדרכה מיני' הא אינו פוטר מקרבן.

אמנם כתב הצ"ח דלר"נ בה"ק דאפי' לצאת י"ש פטור ה"ה דפטור מקרבן. משא"כ לדידן דחייב לצאת ידי שמים עיי"ש וא"כ ניחא דמחמת מלקות הא שוב אינו פטור מקרבן ודו"ק: והנה שם בגמרא אמרינן ש"מ משביע עדי קרקע חייב ומשני כגון דאתפסה מטלטלין יעיי"ש: והרמב"ם ז"ל בפ"י מה' שבועות (הלכה יב) העתיק מסקנת הש"ס כצורתה והקשה עליו הלחם משנה הא השתא לאחר תקנות הגאונים ז"ל גבי' גם ממטלטלי ולמה העתיק הרמב"ם דבעינן דאתפסה מטלטלי עיי"ש: ונראה דהנה רש"י פי' דכתובה אינה נגבת אלא ממקרקעי והקשה בשו"ת רע"א (סי' קנ"ג) דלו יהי' דנגבת גם ממטלטלי מ"מ כיון דנגבת גם ממקרקע מקרי כפירת שיעבוד קרקעות ועיי"ש שהעלה לפי דר"פ סובר דשיעבוד קרקעות לא חשיב כקרקע וכמבואר בהר"ן פ' שבועות הפקדון וכל זה היכי דנגבה גם ממטלטלי משא"כ היכי דנגבה רק ממקרקעי אז גם ר"פ מודה דחשיב שיעבוד קרקעות עיי"ש: ולפ"ז ניחא דברי הרמב"ם דמה בכך דנגבת גם ממטלטלי כיון דנגבת גם ממקרקעי חשיב שיעבוד קרקעות וז"פ: עוד י"ל דכבר הקשתי לשאול הא קיי"ל דאלמנה הנפרעת מיתומים אינה נפרעת אלא בשבועה כמבואר בגיטין (דף ל"ה) וא"כ י"ל מי יימיר דאשתבעית וכמו דאמרי' לענין שכנגדו חשיד על השבועה וכעת ראיתי בשו"ת חתם סופר חו"מ (סי' ע"ה) שהעיר כן.

וכבר תרצתי דלר"פ לשיטתו דמשחק בקוביא חייב הואיל דמדאורייתא מחזי חזי והיינו כיון דמהני תפיסה בפסולי עדות דרבנן וכמ"ש הרשב"א ז"ל וא"כ הא דעת הרי"ף דכל הנשבעין ונוטלין אם תפסו ולא נשבעו אין מוציאין מידם וא"כ, הפסידו אותה לענין תפיסה וחייב שפיר לר"פ כנ"ל: ולפ"ז י"ל גם כוונת הרמב"ם דתפסה מטלטלין דאל"כ נהי דלפי תקנת הגאונים גבי' גם ממטלטלי מ"מ לא הי' חייב משום דהא חייבת שבועה ומי יימיר דאשתבעית ולזה כתב דאיירי דתפסה ולא שייך מי יימיר דגם אי לא אשתבעית הי' נוטלת כיון דמהני תפיסה וכבר תפסה.

אך אם כי הדברים נכונים מ"מ אי אפשר להעמיס כן בדברי הרמב"ם שהרי כ' דאי לא תפסה הי' פטורים משום דהוי משביע עדי קרקע. ועוד יקשה מה שאמר ה"מ הא למאן דאית לי' משביע עד אחד פטור.

דס"ל גורם לממון לאו כממון א"כ הא נמי אי יכול לתפוס הוי רק גורם לממון וקשה לר"פ מה קאמר ה"מ הא מה דיכולה לתפוס הוי רק גורם לממון: ולכן נראה דר"פ לשיטתו דאזל בתר הדאורייתא. והא הא דאלמנה צריכה שבועה היא רק דרבנן ומדאורייתא א"צ שבועה ושפיר חייב לר"פ לשיטתו כנ"ל: והנה אין לתמוה דלר"פ דאזיל בתר הדאורייתא מה פריך לאביי דאמר ה"מ בעד שכנגדו חשיד על השבועה דחשיד מאן אילימא דחשיד ליה לימא לי' מי יימיר דמשתבעת עת הא י"ל דאביי ס"ל כר"פ דאזיל בתר הדאורייתא ומה"ת א"צ שבועה די"ל לפמ"ש התוס' ב"ק (דף ק"ח) דחשיד דאינו נאמן בשבועה היא רק מדרבנן עיי"ש ומדרבנן הא היא צריך לשבע וממ"נ אי אזלית בתר דאורייתא הרי נאמן ומדרבנן צריך לשבע ומי יימיר וכו': ובזה מיושב דברי הרמב"ם הנ"ל דהעתיק מסקנת הבריייתא דתפסה.

ולהנ"ל י"ל דמדאורייתא הא הוי משביע עדי קרקע ואי דתקנת הגאונים דגבתה ממטלטלי הא מדרבנן שום צריכה שבועה ובלא"ה פטור וע"כ דאזלינן בתר דאורייתא ומדאורייתא שוב הוי משביע ע"ק וע"כ דאיירי בתפסה ושוב א"צ שבועה כדעת הרי"ף הנ"ל ואכמ"ל: והנה יש להעיר דלמה צריך לשנוי דאיירי בתפסה הא בלא"ה לר"פ כיון דס"ל דהיכי דמהני תפיסה חייב כמ"ש הרשב"א הנ"ל למה צריך תפסה דווקא ושוב מצאתי באבני מלואים (סימן צ"ו) סק"ח שהעיר

כן לשיטת השיטה מקובצת דלהכי כתיבה לא חשיבה שיעבוד קרקעות הואיל דמהני תפיסה א"כ למה צריך דווקא דתפסה עיי"ש: אך י"ל בפשיטות דהא באמת הוי רק גורם לממון.

א"כ לא שייך הכל מודים הא תליא בפלוגתא אי גורם לממון כממון ע"כ מוקי לה בתפסה אבל לר"פ אה"נ לא בעי תפסה דווקא אלא כיון דיכולה לתפיס חייב ואכמ"ל: ועיין קצות החושן (סי' פ"ז) העיר דמה משני תפסה מטלטלי הא מ"מ לא חשיב אלא משכון אבל עיקרו קרקע א"כ עדיין חשיב שיעבוד קרקעות וכמו דאמרינן בשבועות (דף ל"ז) הכופר במלוה שיש עלי' שטר פטור.

והא בעינן יחוד כלי וכמבואר בב"מ (דף מ"ח) ובע"כ כיון דעיקרו קרקע ה"נ אי תפסה מטלטלי עיי"ש: אך נראה לפמ"ש בשו"ת הגאון רע"א (סי' קנ"ג) דלר"פ דלא חשיב שיעבוד קרקעות כמו קרקע וכמבואר בהר"ן פ' שה"פ] הא דחשיבה כתיבה שיעבוד קרקעות היינו משום דאינה נגבת רק מקרקע וכמו דפירש"י שם (דף ל"ב:) לכן גם לר"פ חשיב שיעבוד קרקעות ורק בנגבה גם ממטלטלי אז לא חשיב לר"פ שיעבוד קרקע עיי"ש והבאתיו לעיל: ולפ"ז י"ל זה הכוונה דתפסה מטלטלי ולר"פ לא חשיב שיעבוד קרקעות בכה"ג כמו דבשטר דעלמא לא חשיב שיעבוד קרקעות וה"נ בתפסה מטלטלי ודו"ק: ועיין בקצות החושן (סי' ל"ט) שהביא קו' אחיו לדעת הרשב"א דמדאורייתא גם מטלטלי דיתמי משתעבדו לבע"ח א"כ לר"פ דאזיל בתר דאורייתא לא הוי שיעבוד קרקעות ומה קאמר ש"מ משביע עדי קרקע חייב עיי"ש.

ולכאורה אין הבנה לקושיותו דמ"מ הא גבתה גם מקרקע וצ"ל דכוונתו להנ"ל דלר"פ בכה"ג היכי דיכול לגבות משניהם הוי שיעבוד קרקעות. ובזה מיושב מה שעמד בישיעות ישראל (סי' ל"ט) מהא דב"ק (דף ק"ה) דפריך אי הכי חומש נמי לשלם ומשני ר"ה בר"י דר"י משום דהוי שיעבוד קרקעות והא התם על דאורייתא קאי ומדאורייתא גם מטלטלין משועבדים.

ולהנ"ל י"ל דר"ה בר"י דר"י לשיטתו דשטר חשיב שיעבוד קרקעות אף דגובה גם ממטלטלין ואכמ"ל: ועיין בלחם משנה בפט"ז מה' אישות (הלכה כ"ה) תמה שם על הרב המגיד שכתב דעכשיו דגבי' גם ממטלטלין לא חשיב שיעבוד קרקעות. דהא מבואר בפ"ק דב"מ (דף ד) דגם שטר חשיב שיעבוד קרקעות אף דגובה גם ממטלטלין עיי"ש ומה תימא על הרב לחם משנה שסותר משנתו דבפי' מה' שבועות תמה על הרמב"ם ז"ל דנקט מסקנת הברייטא [בשבועות הנ"ל] דאיירי דתפסה מטלטלי ותמה דעכשיו הא גבי' גם ממטלטלי ובלא"ה לא חשיב שיעבוד קרקעות וסותר משנתו הנ"ל: ובעיקר קו' הקצות החושן הנ"ל י"ל כמ"ש האבני מלואים (סי' צ"ו) סק"ח דמה"ט חשיב שטר שיעבוד קרקעות כמבואר ב"מ (דף ד) אף דגובה גם ממטלטלי משום דעיקר התביעה והסמיכה היא על הקרקע וכמבואר בשבועות (דף ל"ח:) לא שביק אינש מידי דקיץ ועיין כתובות (דף מ"ג:) וא"כ נהי דגם המטלטלין משיעבדים מ"מ עיקר הסמיכה היא על הקרקע וכמו דחשיב שטר ש"ק וא"כ גם מדאורייתא חשיב משביע עדי קרקע ובזה מיושב קו' התוס' דלא פריך מעד סוטה דהתם דרוצה ליפטר גם ממטלטלי לא חשיב ש"ק.

גם י"ל דהרשב"א לא כ' אלא למ"ד שיעבודא דאורייתא ור"פ הא סובר שיעבודא לאו דאורייתא ואפילו לתוס' קדושין (דף י"ג) דבמלוה הכתיבה בתורה שיעבודא דאורייתא הא כתיבה דרבנן: ובמשנה שם (דף ל"ג:) משביע אני עליכם שאנס איש פלוני את בתו ופיתה את בתו הרי אלו פטורין ובתוס' שם בד"ה ושאנס וכו' דמיירי בארוסה שנתגרשה דקנסה לעצמה וכו' עיי"ש: ויש לתמוה דלעיל בעי הש"ס משביע עדי קנס מהו ורצה למיפשט ממתניתין שאנס איש פלוני את

בתי ודחה משום בושת ופגם דהוי ממונא עיי"ש והשתא אכתי יש למיפשט מהך מתניתין דהפטור
היא משום קים לי' בדרכה מיני' ות"ל דהוי קנס דהא הבושת ופגם לאביה.

וכיון דאנסה אביה לא נשאר כי אם חיוב קנס דהוי לדידה וא"כ ש"מ משביע עדי קנס חייב דהא
אפילו היא בעצמה תבעה את אביה פטור. ועיין במוהרש"א שבאמת לפי' התוס' היא תבעה את
אביה וא"כ הא לדידה ליכא רק קנס ומוכח דחייב מדצריך לפטור משום קום לי' בדרכה מיני':
ונראה דהא נודע קו' המל"מ דמה בעי לי' במשביע עדי קנס מהו הא קיי"ל דלא אמרינן מודהבקנס
ואח"כ באו עדים פטור אלא היכי דחייב עצמו בכלום וכמבואר בב"ק (דף ע"ה) ועיין בשעה"מ
פ"ה מה' עבדים וכבר ראיתי מתרצים דמשכחת לה בארוסה שנתגרשה דהקנס לעצמה ובושת
ופגם לאביה ותבעה היא את העדים דחייב עצמו בבושת ופגם.

ומ"מ פטורים גם מבושת ופגם דבעינן תביעת התובע. ולפ"ז הכא במתניתין דאיירי שהאב אנס
את בתו דליכא בושת ופגם ובכה"ג ל"ש מודה בקנס פטור וליכא למיפשט מהך מתניתין מידי
ודו"ק: ובזה יובן דברי התוס' שהקשו ממפותה דמחלה להקנס עיי"ש והא כתבו תוס' בסנהדרין
(דף ע"ג:) ד"ה במפותה כו' דבקנס לא מהני מחילה.

עיי"ש בשם הירושלמי ולהנ"ל א"ש הא הטעם דל"מ מחילה כ' הפלאה שם משום דהוי דבר שלא
בא לעולם דלמא יודה ויפטר דהא מודה בקנס ואח"כ בא עדים פטור ולפ"ז הכא דהיא תבעה את
אביה ואינו מחיוב רק קנס א"כ לא מחייב עצמו בכלום ובכה"ג לא אמרינן מודה בקנס ואח"כ
באו עדים פטור וא"כ בכה"ג שפיר מהני מחילה ושפיר כתבו התוס' דמחלה להקנס ונכון הוא:
והנה יש לומר הא אי מהני מחילה בקנס תליא בזה אם נימא משביע עדי קנס חייב ולא אמרינן
דאלו הודה פטור משום דהשתא הא לא הודה א"כ י"ל דמהני מחילה ג"כ.

ואין לתמוה מדברי תוס' ב"ק (דף ל"ג) גבי הקדישו נזק איכא בינייהו דכתבו אע"ג דאלו הודה
פטור השתא מיהת לא הודה דהא לר"ע קיימינן והיא ס"ל משביע עדי קנס פטור וכמבואר
בשבועות (דף ל"ד) הא קמן דלא אמרינן השתא הא לא הודה. דשאני התם דהוי גזירת הכתוב
דמה"ט כל קנס אינו זוכה עד שעת העמדה בדין והכא זוכה בשעת הנזק וכמ"ש תוס' ולכן חשיב
דבר שבא לעולם.

[ויש להעיר ע"ד התוס' הא היכי דאינו מחייב עצמו בכלום לא אמרינן מודה בקנס ואח"כ באו
עדים יפטור] ואכמ"ל יותר: ובמשנה שם שאנס איש פלוני את בתי הרי אלו חייבים עיי"ש והקשו
למה לא פליג ר"ש על הך מתניתין כמו דפליג במשנה שבועות (דף ל"ו:) גבי אנסת ופתית את
בתי משביעך אני ואמר אמן חייב ר"ש פוטר שאינו משלם קנס על פי עצמו וה"נ כנ"ל וכמו
דהתם פטור משום דעיקרו קנס היא תובע כמבואר שם (דף ל"ח:) וה"נ יפטר מה"ט דמה"ט
משביע עדי קנס פטור ורק מחמת בושת ופגם ולר"ש הא עיקרו קנס היא תובע וחייב עיי"ש
ולפמ"ש הריטב"א דגבי שבועות העדות גם ר"ש מודה דאינו רוצה להטריח את העדים שני
פעמים ותובע שניהם בפשיטות מיושב קו' זו: ונראה דבלאו הכי מיושב דהרי מבואר בגמרא
דלמ"ד דבר הגורם לממון כממון דמי לא תבעי לך דחייבים כמו לראבר"ש עיי"ש ור"ש הא
שמעינן לי' בעלמא דס"ל גורם לממון כממון דמי.

וא"כ גם משביע עדי קנס חייבים דהא עכ"פ גורם לממון הוי. וא"כ שפיר לא פליג בהך מתניתין דהא גם לו יהי' דעיקרו קנס הוא תובע הא גם בקנס מחייב לר"ש בשבועות העדות דהא הוי דבר הגורם לממון.

אלא שראיתי בשו"ת ח"ס חו"מ (סי' ל"ד) שכ' דאין זה אין לגורם לממון דעלמא ואפילו לר"ש דס"ל בעלמא כממון מ"מ לענין שבועות העדות אפשר דלא כממון עיי"ש וכעין זה בריטב"א דאפילו למ"ד משביע עד אחד חייב מצי סבר בעלמא דגורם לממון לאו כממון דמי עיי"ש. ועיין ברמב"ן הובא בקצות החושן (סי' שפ"ו) (דאף בגורם דגורם חייב לדידן דדיינין דיני דגרמי ולא דמי לשבועות העדות דאמרינן בשבועות (דף ל"ב) דהכל מודים בעדי קינוי דפטור דהוא גורם דגורם דשאני התם עיי"ש הרי דענין פלוגתא דגורם לממון בשבועות אינו בחדא מחתא עם הפלוגתא דגורם לממון דעלמא.

ובזה ניחא קו' הרי"ט אלגאזי בהלכות חלה דמה פריך בפסחים (דף ו') דלמה לי לר"ש [דס"ל גורם לממון כממון דמי] לא ימצא הא איצטרך לגורם דגורם עיי"ש ולהנ"ל י"ל דשאני שבועות העדות דפטור גורם דגורם לכ"ע וא"כ ה"נ וכ"ש לר"ש דמחייב בעלמא ה"ה דגורם חייב ושאני שבועות העדות דלכ"ע גורם דגורם פטור ואכמ"ל: ועיין עוד במשנה (שם) שאנס איש פלוני את בתו שכתבו שם התוס' דמיירי בארוסה שנתארסה ונתגרשה.

והקשו שם התוס' הא מחלה כיון דהקנס לעצמה. וע"כ בפיתה את בתו ליכא קנס עיי"ש וכבר הערותי הא מבואר בירושלמי והובא בתוס' סנהדרין (דף ע"ג:) ד"ה במפותה דבקנס לא מהני מחילה עיי"ש.

ובאמת ש"ל דהתוס' שהקשו כן היא למה דמבואר בכתובות (דף ל"א:) ביתומה ומפותה הרי דבמפותה אין לה קנס ומוכח דגם בקנס מהני מחילה לש"ס דילן: אמנם נראה דהנה הטעם דל"מ מחילה בקנס מבואר בהפלאה משום דהוי דבר שלא בא לעולם וכמ"ש הר"ן דקנס אינו זוכה עד שעת העמדה בדין יעיי"ש וא"כ הא דעת המרדכי ועיין בחו"מ (סי' ר"ג) דדבר שלא בא לעולם עם דבר שבא לעולם יכול להקנות עיי"ש ולפ"ז שאני התם דאיירי ביתומה דהכל לעצמה בקנס והבושת ופגם ע"כ מיגו דיכולה למחול הבושת ופגם דהוי ממון ה"נ הקנס משא"כ מתניתין דהכא דלא איירי ביתומה דבושת ופגם לאביה ורק הקנס לעצמה שפיר אינה יכולה למחול ומיושב קו' התוס' לנכון: ועפ"ז ניחא דלא משני בכתובות דמיירי בארוסה שנתארסה ונתגרשה דהקנס לעצמה ולמה מוקי ביתומה ולהנ"ל בכה"ג בודאי לא מהני מחילה דהוי דבר שלא בא לעולם לחודא משא"כ ביתומה דהכל לעצמה כנ"ל: עוד י"ל דהא הטעם דהוי דבר שלא בא לעולם משום דלמא מודה ומיפטר והא מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב היכי דלא מחייב עצמו בכלום כמבואר בב"ק (דף ע"ה:) ולהכי ביתומה ומפותה הרי הכל לעצמה וא"כ הא לא מחייב עצמו בכלום וא"כ חייב וא"כ הוי דבר שבא לעולם ושפיר מוקי לה ביתומה.

מה שא"כ במתניתין דהכא דאיירי בארוסה דהבושת ופגם לאבי' חייב עצמו בבושת וא"כ פטור וממילא דהוי דבר שלא בא לעולם ואינה יכולה למחול ומיושב קו' התוס': ואגב אכתוב מה שהקשה הקצות החושן (סי' תכ"ד) לדעת הב"י דאפילו בחבל עבד כנעני שלו פטור ממלקות משום דכל המשלם אינו לוקה.

ואף דהכא פטור מתשלומין הא הפטור היא משום מה שקנה עבד קנה רבו [ועיין במכות (דף ח'). כגון שהכהו הכאה שאין בה שוה פרוטה אך י"ל דמיירי בעבד של אחרים.

ומ"מ קשה הא הוי מיתה לזה ותשלומין לזה. וצ"ל דהוי כמו תשלומין לעבד] והקשה מהא דכתובות הנ"ל ביתומה ומפותה ונימא דהוי כמו * (תשלומין [ובזה י"ל הא דאינו לוקה על לאו פרי יצחק *]) עיין קול שמחה שמסתפק בזה לענין מודה בקנס וכ' דהוי כפרעון בע"כ ותליא בפלוגתא עיי"ש: דלא תקח שוחד והוא מטעם דניתן לתשלומין ועיין בהפלאה בחי' (דף ק"ה) והא כל זמן שלא תבעו אינו מחויב לשלם וכמו ריבית עיין בחו"מ (סי' ס"ט) באחרונים.

אך הא הטעם משום דמחל לו וא"כ הא מחשב כמו תשלומין ואינו לוקה ומשלם] ואמנם הא היא גופא הביא בספרו (סי' רמ"ו) דלהכי מהני מחילה אף דבקנס לא מהני מחילה משום דהוי כמו קרע שיראין שלו והפטר דמעיקרא לא נתחייב עיי"ש בשם הש"מ. וא"כ שפיר לא הוי כתשלומין משא"כ התם בעבד כנעני דנתחייב רק שקנה רבו ודו"ק: ועיין עוד שם במשנה ושהדליק גדישי בשבת הרי אלו פטורין.

והעירו בזה למה לא נקט זה במשנה שם (דף ל"ו): גבי שבועות הפקדון דכל הפטורים דהכא הא חשיב התם. וכאשר באמת בתורת כהנים איתא זה נמי גבי שבועות הפקדון.

עיי"ש: אך נראה דהא הקשה השב שמעתתא דהא הפסידו לענין תפיסה דבקים לי' בדרכה מיני' הא מועיל תפיסה. עיי"ש וכבר תרצתי במ"א דתפיסה לא הוי אלא גורם לממון דאין זה ודאי שיתפוס.

וא"כ בשבועות הפקדון הא חייב גם גורם לממון כמבואר בב"ק (דף ק"ה) גבי גזל חמץ ועבר עליו הפסח כיון דאלו מגנב וכו' אף דלא הוי אלא גורם לממון ובפרט דאיתא בעינא דבזה לכ"ע לאו כממון וכמבואר בפסחים (דף ו') ואפ"ה בשבועות הפקדון חייב וא"כ ה"נ לענין תפיסה משא"כ לענין שבועות העדות ואתי שפיר דחשיב זה בשבועות העדות ודו"ק: והנה דעת הרשב"א ז"ל בשבועות (דף ל"א) דלהכי במשחק בקוביא חייב בשבועות העדות משום דבפסולי עדות דרבנן מהני תפיסה והפסידוהו לענין תפיסה יעיי"ש: וראיתי בישועות ישראל (סי' כ"ח) שהקשה מהא דקדושין (דף מ"ג) והשתא דתקנו רבנן שבועות היסת משתבעי אינהו דיהבו למלוה וכו' ובתוס' שם הקשו דהא שוב אינם נוגעין ותי' דעד הצריך שבועה אינו עד.

והשתא הא מדאורייתא כשרים דמה"ט בקדושין מקודשת ואמאי לא יהני תפיסה עיי"ש מה שתי': ונראה דהא הקשו לשיטת הרמב"ם דהכחשה והזמה בבת אחת הוי הכחשה א"כ אמאי שלח נעשה עד הא הוי עדות שאי אתה יכול להזימו: אך הא בממון ל"ב עדות שאתה יכול להזימו וא"כ שפיר מהני אך זה מדרבנן.

וא"כ מיושב הנ"ל דבקדושין הא ל"ב עדות שאתה יכול להזימו ומוכח כן מהא דאמרו בגיטין (דף י"ז) מפני מה תקנו זמן בגיטין ועיין נוב"י אה"ע (סי' נ"ח) וא"כ בקדושין שפיר מקודשת. אבל בממון ממ"נ מדאורייתא הא בעינן עדות שאתה יכול להזימו ומדרבנן שוב הוי עד הצריך שבועה ודו"ק: ג) והנה כת"ר האריך בדברי הירושלמי פ"ב דפסחים ארבעת רבעים בפני עצמן וחייצן התרה בו משום חמץ בפסח לוקה איסור חמור חל על איסור קל עשה כרי והשתחוה לו ומרחו התרה בו משום ע"ז לוקה ופירש הק"ע דהטעם דע"ז חמור משום דאסור בהנאה וחל על טבל שאינו אסור בהנאה יעו"ש וזה סותר לכאורה לדברי הירושלמי יומא פ"ח ה"ה טבל וערלה

צריכה [לענין חולה שמאכילין אותו הקל הקל] הרי דמיבעיא לי' להירושלמי אם איסור מיתה חמור או איסור הנאה חמור: ולכן נראה למאי דאמר בש"ס חולין (דף ק"א).

(בהא דאמר דבנטמא בשר ואח"כ נטמא הגוף סבר ריה"ג דפטור על טומאת הגוף ופריך וריה"ג נהי דאיסור כולל לית לי' באיסור קל יבא איסור חמור ויחול על איסור קל ומאי ניהו טומאת הגוף שהרי טומאת הגוף בכרת אמר רב אשי מאן לימא לן דטומאת הגוף חמורה דילמא טומאת בשר חמורה דלית ליה טהרה במקוה יעו"ש וה"נ טבל קיל אף שהוא במיתה משום דטבל יש היתר לאיסורו משא"כ בע"ז של ישראל דאין לה ביטול וכן טבל קיל מחמץ דאסור להשהותו בפסח ואין היתר לאיסורו: ד) אולם יש להוכיח דהכא מיירי בעבודה זרה של נכרי כגון שזקף הכרי להשתחות לה ובא נכרי והשתחוה דאל"כ קשה הא לא הי' לו שעת הכושר ובכה"ג ממעטינן מלו ולא לאורו וכמבואר בפסחים (ל"ג).

(וגם דאין שירי' ניכרים. אולם אם נימא דמיירי בע"ז של נכרי י"ל כיון דמהני ביטול מקרי שירי' ניכרים וכדמוכח מהירושלמי פ"ק דתרומות "הקדיש טבלו מאן הוא התורם לא הגזבר" והרי אין שירי' ניכרים דהשירים הם הקדש וע"כ כיון דאפשר בפדי' מיקרי שירי' ניכרים וכמ"ש כת"ר וכן מקרי דיש לו שעת הכושר: ובזה מיושב מה דיש לדקדק טובא בירושלמי דלמא גבי חמץ נקט דינו גבי חלה דאם קדם האיסור טבל חל איסור חמץ וגבי ע"ז נקט דינו גבי תרומה בתבואה והא לגבי איסור חמץ משכחת ג"כ לענין תרומה בתבואה דאם קדם המירוח חל איסור חמץ ואם קדם החימוץ לא חל איסור טבל ול"ל המציאות הרחוק בעשה ארבעת רבעים וחימצן ועמד בזה מחבר אחד.

אמנם לפי הנ"ל ניחא דבאמת קשה הא לא היתה לו שעת הכושר ובשלמא באיסור ע"ז גבי עשה כרי י"ל כיון דיש לו תקנה ע"י ביטול מקרי היתה לו שעת הכושר אבל גבי חמץ אם נתחמץ קודם הלא לא היתה לו שעת הכושר אמנם למה שראיתי נדפס בשם חכם אחד ליישב קושיית "הש"א החדשות" בהא דתנן בפ"ב דחלה מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטהרה יעשנה קבין והא כיון דנטמאת בעודה קמח א"כ לא היתה לה שעת הכושר ובלאו הכי פטורה מחלה ואמר שם דלק"מ דכיון דחלה מקרי תרומה כיון דהי' שעת הכושר לתרומה אף דלא הי' שעת הכושר לחלה לא איכפת לן והובא דברים אלו בספר שי' למורא על בכורות א"כ בדקדוק נקט הירושלמי דינו גבי חלה דבחלה לא איכפת לן בשעת הכושר לחלה רק סגי בשעה"כ לתרומה אבל בתבואה לענין תרומה לא משכחת זה דאם נתחמץ קודם המירוח לא היתה לו שעת הכושר משא"כ בע"ז מקרי שעת הכושר הואיל דמהני ביטול ובמכתבי להרה"ג מהרי ענגיל נ"י הארכתי בזה: ה) עוד האריך כת"ר בדברי הירושלמי "הנוטע כרם להקדש דפטור מן הערלה ומן הרבעי" דהטעם הוא משום דלא חשיב נוטע למאכל ולכאורה סייעתא לדבריו מדברי ירושלמי מפורש (בריש פ"ק דפאה) קצר שבולת הראשונה ונשרפה מהו (דקצירת השדה מחייבת בפאה ובעי דכיון דנשרף מה שקצר הו"ל כאלו עדיין לא קצר כלום וצריך לקצור פעם שני' לחייב בפאה) נשמעינה מן הדא קצר חציה והקדיש מה שקצר נותן מן המשויר על הכל והקדש לאו כשרוף הוא הדא אמרה קצר שבולת הראשונה ונשרפה א"צ ליקצור פעם שני' יעו"ש ובפנ"מ.

הנה דקצירת הקדש לאו כקצירה למאכל הוא וה"ה לנטיעת הקדש. אולם בירושלמי פ"ק דערלה בהא דבעי נטע אתרוג למצותו מהו וכו' מה דמי לה זית שנטעו להדליק בו את המנורה ע"כ וקשה תיפוק לי' דהוי נוטע להקדש דפטור מן הערלה וצריך לומר דלא הקדיש כלל האילן אלא דנטעו

והזמין אותו להדליק בו את המנורה ואמנימא דהקדש הוה כנוטע לסיג מאי מיבעי' לי' וזה צ"ע גם על שו"ת אבני נזר שפלפל בנוטע לצורך קטורת ולא הביא דברי הירושלמי בזה בנוטע לצורך מנורה ויעוין בשו"ת הרי"ם בסוגי' דחדש מה שהאריך בדברי ירושלמי בדין נוטע כרם להקדש ולא רציתי להאריך בזה: ו) עוד ראיתי לכת"ר שיצא לידון בדבר החדש בלחמי תודה שקרא עליהן שם תרומה אם פטורי מן התרומה כמו ביכורים דפטורין מן התרומה והאריך לחלק בין ביכורים ללחמי תודה ובפשוטו הלא תנינן גבי האוכל תרומה בשוגג דמשלם מן החולין מתוקנים ואמאי לא יוכל לשלם מן הטבל כיון דנעשין תרומה ומיד שנעשה תרומה יפקע ממנו חיוב תרומות ומעשרות וע"כ כדברי כת"ר דכיון דכבר נתחייבה בתרומה אין קריאת שם שלה מפקיע מן החיוב תרומה הקודם לה והא דאמר בירושלמי סוף פ"ק דפאה "הפריש ביכורים מכרי ממורח פטור מתרומה גדולה" וכמו שהביא כ"ת.

הא מבואר שם הטעם "ולמא נקרא שמו ביכורים שהן ביכורים לכל וכל הקודם את חבירו חבירו מתחייב בו" והיינו דוקא בביכורים דחיוב ביכורים הוא אף במחובר לא כן לחמי תודה כיון דכבר הי' מחויב בתרומות ומעשרות מהיכי תיתי דיפקע ממנו חיוב תרומה ע"י זה שנקרא עלי' שם תרומה הלא גדולה מזו אמרו בירושלמי פ"ק דחלה העושה עיסה מן הטבל חלה חייבת בתרומה תרומה חייבת בחלה מנין שהחלה חייבת בתרומה ר"י בשם ר' שמואל בר אבא בשם רב חלה תרימו תרומה מחלה תרימו תרומה ע"כ הנה דאף חלה דפשיטא דמקרי תרומה מ"מ כיון דכבר נתחייבה בתרומה אין קריאת שם שלה מפקיע מן החיוב תרומה הקודם לה.

וה"נ בלחמי תודה אף שפטורין מן החלה מ"מ לא מיפטרי מן התרומה וכדברי כ"ת וברור: ז) עוד ראיתי לכת"ר שהאריך בהא דמביאין ביכורים מכרי ממורח דמביאין ביכורים מן הטבל ובסוף העיר מהא דאמרי' בש"ס דילן דאין מביאין ביכורים מן הטבל והעיר דנחשב ממשקה ישראל כיון דמיד שקרא עליו שם ביכורים נפטר מן התרומה.

ימחול נא ידידי כת"ר להודיענו אנא מצא לשון זה אין מביאין ביכורים מן הטבל ובש"ס זבחים (פ"ח.) דאמר אין מביאין מנחות ונסכים ומנחת בהמה וביכורים מן המדומע ופירשו תוס' שם דמדומע היינו מעורב בערלה ובכלאי הכרם ורש"י ז"ל פירש מעורב בתרומה דבעינן מותר לכל ישראל יעו"ש אבל דאין מביאין מן הטבל אינו מבואר שם ובתוספתא מנחות (פ"ח) דאיתא שם הלשון דאין מביאין מן הטבל שם אינו מבואר "ביכורים" רק "מנחות" יעו"ש גם ברמב"ם ז"ל פ"ה מאיסו"מ אינו מבואר רק "מנחות" דאין מביאין אותם מן הטבל והנה גם רש"י ז"ל הקשה שם בזבחים (פ"ח) בהא דאמרינן שם אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל דאיזו קדושת כלי היתה בביכורים יעו"ש ולולא דמסתפינא הייתי אומר דהא דאמר מנחת בהמה וביכורים.

התיבת מנחת "הוא מושך עצמו ואחר עמו" והוי כאלו אמר מנחת בהמה "ומנחת ביכורים" והכוונה דמנחת ביכורים הוא שתי הלחם וכדכתיב בקרא וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה ועי' מנחות (מ"ו:) שתי הלחם איקרי מנחה יעו"ש וע"ז שפיר מסיים דאם הביא מקדשין ליפסול דהא תנור מקדש וכן עשרון מקדש עי' מנחות (צ"ה:) ואכ"מ לדבר בזה: יתענג על כל טוב כחפץ לבבו וכחפץ ידידו עוז דוש"ת באהבה רבה ומקרב ולב עמוק: אברהם לופטביר.

[בענינים אלו מצאנו בהעתק שבתוך כתבי הרה"מ ח"ת תוספת דברים]: בתוספתא פ"ה דכלאים. כלאי הכרם פטורים משום גזל ופטורין מן המעשרות.

כלאי זרעים אסורים משום גזל וחייבין במעשרות יעיי"ש: והנה מזה מוכח להדיא דאיסורי הנאה
הוי כהפקר. ומש"ה חלוק כלאי הכרם מכלאי זרעים.

דכלאי הכרם דאסורי הנאה נינהו פטורין משום גזל ופטורין ממעשר כמו. הפקר משא"כ כלאי
זרעים.

והיא כדעת הר"ן נדרים (דף פה) דאיסורי הנאה הוי כהפקר יעיי"ש: ובוזה יש להבין דברי
הירושלמי פ"ק דנדרים (הלכה ב'.) עציו מהו שיקדיש לשמים בלשון קונם.

נשמעינה מן הדא. אמר לו השאילני קרדומך אמר קונם קרדום יש לי קונם נכסי עלי.

ויש לו קרדום נכסיו מותרים בידוע שאין לזה קרדום יעיי"ש. והירושלמי הלזה הוא סתום.

ובפרט מה דאמר שם אחר זה שנייא שבו בלשון שהתפיס את הקרדום בו בלשון התפיס את
הנכסים קרדום קדשו נכסים. אילו אמר קונם קרדום יש לי וחזר ואמר קונם נכסי עלי ויש לו
קרדום נכסיו אסורין יאות.

ואין לזה שום ביאור: אמנם לדברי התוספתא הנ"ל יובן היטב דברי חכמים וחזותם. ובהקדם
עוד תוספתא דנדרים פ"ד השאילני קרדומך קונם קרדום שאני קנוי נכסי עלי אם יש לי קרדום.

בידוע שאין לו קרדום יעיי"ש וגם דברי התוספתא הללו אין להם ביאור: אך לדברי הר"ן הנז'
ולפי דברי התוספתא דכלאים הנ"ל. דאיסורי הנאה לא הוי שלו.

יובן הכל היטב הדק דכיון שאמר לו קונם קרדום שאני קנוי. א"כ הרי אסרו עליו בהנאה.

ושוב אין לו קרדום. דאיסורי הנאה הרי אינו שלו.

וא"כ אחר כך שחזר ואמר נכסי עלי אם יש לי קרדום בלשון תנאי כלשון התוספתא דנדרים
הנ"ל. נכסיו מותרים דהרי באמת אין לו קרדום לאחר שאסרו עליו בהנאה והרי תלי זה בזה וזה
דקאמר בידוע שאין לו קרדום.

וע"ז רוצה הירושלמי לומר שנייא הוא שבו בלשון שהתפיס את קרדום התפיס את הנכסים.
והיינו כיון שכללם הכל בדיבור אחד מהראוי שיהי' נכסיו אסורים ומשום דאין כוונתו לומר
קונם נכסי עלי אם יש לו קרדום השתא לאחר שאסרתי הקרדום עלי רק כוונתו פשוטה קונם
קרדום עלי וקונם נכסי עלי אם יש לו קרדום בעצם וכמו אילו אמר רק קונם נכסי עלי אם יש
לו קרדום דודאי הי' נכסיו אסורים.

כן נמי אם אמר בתחילה קונם קרדום עלי. ומשום דהוי כאלו אמר רק קונם נכסי עלי אם יש לי
קרדום.

כיון דכללם שניהם בדיבור א' ובלשון א' ע"כ קדש קרדום קדשו נכסים. דממ"נ אם נימא דאין
לו קרדום והנכסים מותרים דלא קודש נכסיו הרי גם הקרדום לא קודש ואם לא קודש קרדום
שוב הנכסים אסורים.

וע"ז אמר אלו אמר קונם קרדום וכו' נכסיו אסורים יאות. אבל כיון דתני נכסיו מותרים.

ע"כ דאמרינן כסברא הראשונה. ולבסוף מסיק הדא אמרה דמצי להקדיש נכסיו בלשון קונם.

ועיין בהרא"ש נדרים (דף ל"ג) בהא דאמרינן שם תפול הנאה להקדש שפי' דאסר עליו הנאתו ומה שנהנה ממנו הוא הקדש לפיכך לא אמר יוליך הנאה לים המלח יעיי"ש הרידעתו דיכול להקדיש נכסיו בלשון קונם ונראה דמקורו היא מהירושלמי הנ"ל ואכמ"ל: האומנם דמתוספתא הנ"ל אין להוכיח לכל איסורי הנאה דהוי הפקר.

ומשום די"ל דשאני כלאי הכרם דהכל מצוים עליו לבערם וגדולה מזה כתב הרמב"ם בפ"ה מה' כלאים (הלכה ט') דהרואה כלאים בכרם חבירו וקיימן הרי הרואה אסור בהנאתן עיי"ש והיא מהירושלמי פ"ה דכלאים (הלכה) וכן הוא בבבלי מכות (דף כ"ב) דפריך חורש דמחייב משום כלאים היכי משכחת לה ומשני דאתיא כר"ע דהמקיים בכלאים לוקה אף דהמשנה איירי בשביעית והזרעים הי' הפקר מ"מ עובר משום מקיים.

וא"כ מהאי טעמא אין בו משום גזל וכעין זה מבואר במועד קטן (דף ה) עיי"ש וז"פ: אך מה דמסיים התוספתא ופטורין מן המעשרות צריך בודאי ביאור דממ"נ אם הכוונה שאינו צריך לעשרן פשיטא. אטו יהי' צריך לעשר דבר שבשריפה.

ומה ס"ד בזה שצריך לעשר עד דהוצרך להשמיענן דפטורין מן המעשרות. ואי הכוונה דאם אכלם אינו חייב משום אוכל טבל הטביל למעשר זה ודאי ליתא דלהיפוך מבואר בירושלמי פ"ב (הלכה ג') עשה כרי והשתחוה לו ומרחו איסור חמור חל על איסור קל הרי דאיסורי הנאה חייב עליהם משום טבל.

דהא ע"ז אסור בהנאה וה"נ כלאי הכרם: ואולי דשאני כלאי הכרם שלא הי' לו שעת הכושר. משא"כ בעשה כרי והשתחוה לו הרי הי' לו שעת הכושר קודם שנעשה ע"ז ואף שהוא קודם מירוח הא מ"מ אם הפריש קודם מירוח תרומתו תרומה ועי' פסחים (ל"ג).

(מחלקין ג"כ בין הי' לו שעת הכושר או לא ופשוט ועיין רש"י סנהדרין (דף קי"ב) דמש"ה מעשר שני בגבולין פטור מחלה משום דאין בו היתר אכילה יעו"ש ודבריו צ"ע מהירושלמי הנ"ל דאפילו איסור הנאה חייב בחלה ולזה צריך לומר דהעיקר משום דהוי ממון גבוה ואכמ"ל: ואגב אכתוב מה שנסתפק המ"ל בפ"ה מה' אשות בקידש אשה באיסורי הנאה והיא חולה שיש בה סכנה באופן דלדידה שוה פרוטה אי אזלינן בתר ידי' או בתרא ודדידה עיי"ש ובס' מנ"ח רצה לפשוט מהא דעירובין (ס"ב).

(שוכרין מעכו"ם אפי' בפחות משוה פרוטה הרי אף דלגבי ישראל לא מיקרי ממון מ"מ כיון דלגבי עכו"ם גם פחות משו"פ מיקרי ממון מהני יעו"ש: אמנם נראה דאין ראי' דהא קי"ל בב"ב (דף נ"ד) נכסי עכו"ם הרי הוא כמדבר כל המחזיק בהם זכה בהם דעכו"ם מכי מטא זוזי לידי' איסתלק לי' וא"כ אם קונה מעכו"ם בפחות משוה פרוטה א"כ אף שהישראל לא קנה עדיין דלדידי' אינו ממון כנ"ל מ"מ העכו"ם אסתלק לי'.

וא"כ בעירוב דלא בעינן אלא ביטול רשות אלא דלגבי עכו"ם אמרו חכמים דלא מהני אלא בשכירות א"כ עכ"פ כיון דעכו"ם איסתלק לי' שפיר דמי משא"כ היכי שבעינן שהישראל יקנה לא מהני בפחות משוה פרוטה. ומה"ט מבואר בקידושין (דף ח') בכסף הוא נקנה ואינו נקנה ומפרש שם דהיינו באינו שוה פרוטה עיי"ש הרי אף דבעכו"ם מהני גם פחות משוה פרוטה מ"מ כל היכי דצריך שהישראל יקנה לא מהני: ויצא לנו דין חדש דאם א' לקח מעכו"ם בהמה בפחות משוה פרוטה ולמה שהעלו האחרונים דהפקר פטור מן הבכורה גם זה פטור דהוי הפקר ובזה

יתפרש דברי רש"י בכורות (דף י"ג) ואימא מישראל כלל כלל לא ופירש"י עד שיכניסנו לרשותו ותמוה דאי ישראל לא קני מפסדם כלל כלל לא מאי מהני מה יכניסנו לרשותו ולהנ"ל א"ש למה שתמהו תוס' בב"ב שם בהא דאמרינן בבכורות (דף י"ג).

(דמשום דמעו קונות בעכו"ם חייבת בבכורה ותיפוק לי' בלאו הכי כיון דנטל העכו"ם מעות כבר איסתלק עיי"ש ולהנ"ל א"ש דמצד דאיסתלק הוה רק כהפקר דפטור מן הבכורה. ולכך נקט ר"ל קנה וחייבת בבכורה דתרתיה למא לי.

ולהנ"ל אתי שפיר דתרתיה בעינן שיקנה גם כן ומיושב מה דפירש"י עד שיכניסנו לרשותו ולכאורה אי לא קנה כלל מאי אהני שיכניסנו לרשותו ולהנ"ל א"ש דכבר הא אסתלק ורק דהוי כהפקר ולכך במכניס אותו לרשותו דקנה ההפקר שפיר חייב כנ"ל: ובירושלמי פ"ב דפסחים (הלכה ג') ארבעת רבעים בפני עצמן וחייצן וכו' התרו בו משום חמץ בפסח לוקה איסור חמור חל על איסור קל עשה כרי והשתחוה לו ומירחו כו' התרו בו משום עבודה זרה לוקה ופירשו המפרשים שם דהטעם דחל משום דעבודה זרה הוי איסור חמור משום דאסור בהנאה ולכן אף דטבל במיתה ועבודה זרה בלאו מ"מ מיקרי איסור חמור עיי"ש: ולכאורה זה סותר לדברי הירושלמי עצמו בפ"ח דיומא (הלכה ה') חלה וערלה צריכה הרי דהירושלמי עצמו מספקא לי' אי עון מיתה חמור מערלה דהוי איסור הנאה וכאן פשיטא לי' דהנאה חמור ומחלפא שיטתי': ולכן נראה בבאור הירושלמי למה דאמרינן בחולין (דף ק"א) אמר רב אשי מאן לימא לן דטומאת הגוף [דבכרת] חמירא דילמא טומאת בשר דבלאו] חמירא דלית לה טהרה במקוה הרי דאיסור לאו ואין היתר לאיסורו חמור מאיסור כרת שיש היתר לאיסורו וא"כ ה"נ חמור לאו דעבודה זרה שאין היתר לאיסורה.

בעבודה זרה של ישראל שאין לה ביטול מטבל דבמיתה ויש היתר לאיסורה וכן חמור חמץ שאין לה היתר דאסור להשהותה מחמת בל יראה מטבל שיש לה היתר ולא משום איסור הנאה כנ"ל: אמנם יש להוכיח דהכא ע"כ איירי בעבודה זרה של עכו"ם דסגי לה בביטול משום דקשיא לי דהכא הא לא הי' לו שעת הכושר ובכה"ג לא קדיש דבעינן שירים ניכרים וכמבואר בפסחים (דף ל"ג).

(אמנם אי מיירי בע"ז של עכו"ם יש לומר דחשיב שירים ניכרים וכמו בה' לו שעת הכושר חשיב שירי' ניכרים כן ביש היתר לאיסורו חשיב שירי' ניכרים: ונראה דיש להוכיח כסברא זו דיש היתר לאיסורו חשיב כמו שעת הכושר לענין זה שיהי' מיחשב שיהי' ניכרים. מדברי הירושלמי פ"א דתרומות (הלכה א') והא תני ר"א הקדיש טבלו מאן הוא התורם לאו הגזבר וקשה כנ"ל הא בעינן שירים ניכרים וכאן השירים הוא הקדש ובעל כרחך כיון דאפשר בפדי' ויש היתר לאיסורו מקרי שעת הכושר וה"נ כן.

[וצ"ע דהא כשהקדיש טבלו מכיון שהי' טבל הרי בע"כ מירחו ברשות הדיוט א"כ שוב הי' לו שעת הכושר ואף דמשכחת הקדש במחובר כמנחות (ק"א:) דאקדישנהו במחובר יעו"ש מכ"מ אין ראי' מהירושלמי ולזה הערני ידידי הרה"ג ר' מנחם נ"י מפראגא]: ותתיישב לפי זה דקדוק עצום בירושלמי הנ"ל דלמה גבי חמץ נקט דינו בחלה.

דאם קדם איסור טבל חל חמץ עליו. ואלו לגבי עבודה זרה נקטדינו בתרומה בתבואה.

והלא גם גבי איסור חמץ משכחת לה גבי תבואה דאם קדם המירוח חל איסור חמץ עליו ואם קדם החמץ אינו חל איסור טבל עליו. וכמו דנקט גבי עשה כרי לענין עבודה זרה.

ולמה לי המציאות הרחוק שיעשה ארבעת רבעים וחימצן. אמנם לפי הנ"ל ניחא דבאמת קשה הא לא הי' לו שעת הכושר.

ובשלמא גבי עשה כרי יש לומר כיון דסגי לה בביטול מקרי הי' לו שעת הכושר אבל גבי חמץ אם נתחמץ קודם הא לא הי' לו שעת הכושר וגם אין היתר לאסורו כנ"ל. ובעל כרחך צריך לומר כמו שראיתי נדפס בשם חכם אחד שכ' ליישב קו' השאגת ארי' החדשות שהקשה בהא דתנן בפ"ב דחלה (משנה) מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטהרה יעשנה קבים.

והקשה כיון דאיירי דנטמא בעודה קמח א"כ לא הי' לה שעת הכושר ובלאו הכי פטורה מן החלה ותי' החכם הנ"ל דכיון דחלה תרומה מקרי די אם הי' לה שעת הכושר לתרומה ואף דלא הי' לו שעת הכושר לחלה עכ"ד ודפח"ח: וניחא ממילא קושי' הנ"ל ותתיישב הדקדוק הנ"ל בחדא מחתא. דה"נ חשיב שעת הכושר כיון דלתרומה הי' לה שעת הכושר.

וממילא דשפיר נקט הירושלמי דינו דחמץ לגבי חלה. דמקרי שעת הכושר כיון דלתרומה הי' לה שעת הכושר.

ובתבואה גבי תרומה לא משכחת לה זה דאם נתחמץ קודם המירוח הלא לא הי' לה שעת הכושר גם לתרומה. ולכן נקט שפיר דינו גבי חלה דהוי שפיר שירים ניכרים כיון דעכ"פ לתרומה הי' לה שעת הכושר.

אמנם לענין עבודה זרה דלא אכפת בי' אם שירים ניכרים כיון דיש היתר לאיסורו ע"י בביטול בע"ז של עכו"ם שפיר נקט דינו אפי' גבי תרומה ואתי שפיר וזה פשוט: וכיון שהוכחתי דהירושלמי ע"כ איירי בעבודה זרה של עכו"ם דסגי לה בביטול. ע"כ הטעם דחמור ע"ז מטבל משום איסור הנאה שבו.

ומוכח דאיסור הנאה חמור ממיתה. ומחלפי' שיטת הירושלמי מהכא למס' יומא הנז' כנ"ל: אך נראה לתרץ שיטת הירושלמי.

דלעולם י"ל דאיירי בעבודה זרה של ישראל דלא סגי לה בביטול. ומה שהקשתי דלא הוי שירי' ניכרין.

דהא גם החולין אסורים משום עבודה זרה. ומה"ט המפריש תרומת חמץ אינה קדושה כדאיתא בפסחים כנ"ל.

נראה דשיטת הירושלמי דאם הי' על העיסה שני אסורים איסור טבל עם איסור אחר. אף דגם אחר ההפרשה אסור משום איסור השני מ"מ אם עכ"פ פקע מיני' איסור טבל ומרויח במה דמעיקרא הי' עליו ב' אסורים והשתא רק איסור א' דחשיב בזה שירי' ניכרין.

ולכן אף דחל איסור חמץ על הכרי ונשאר השירים באיסור חמץ. מ"מ כיון דמרויח בזה איסור טבל חשיב שירי' ניכרין והאי דמפריש תרומת חמץ בפסחי' הנ"ל היינו דסוגי' אזדא למאן דס"ל אין איסור חל על איסור.

ותדע דהא הסוגיא שם כר' יוסי הגלילי דסובר דחמץ בפסח מותר בהנאה כדאי' בפסחים (דף כ"ח) וא"כ איסור חמץ אינו חל על טבל. ורק כי פקע מיני' איסור טבל חל עליו איסור חמץ.

וא"כ לא מרויח מידי. ואדרבא מעיקרא קאי עליו במיתה והשתא בכרת.

אבל אם נימא דאיסור חל על איסור דחמץ אסור בהנאה חשיב שירי' ניכרין כיון דמרויח איסור טבל. גם יש נ"מ לחולה שמאכילין אותו הקל הקל: ויצא לנו בזה דין חדש במה שדן בשאגת ארי' החדשות בעיסה של חדש דאין מפרישין ממנה תרומה דאין שירי' ניכרין ולהנ"ל כיון דטבל בודאי חל על איסור חדש חשיב שפיר שירי' ניכרין וכאמור: ומיושב נמי לפי"ז מה שעמדתי לעיל אדברי ירושלמי (פ"א) דתרומות (הלכה) גבי הקדיש טבלו מאן היא התורם לאו הגזבר והרי בעינן שיריים ניכרין [ועיין עוד ירושלמי פ"א דפסחים (הלכה) חמישית עשאו תרומה אינה תרומה שלא ניתנה תרומה אלא לאכילה בלבד הקדישו הרי זו מוקדש.

ולכאורה למה דמשמע לקמן פרק אלו עוברין דהירושלמי פסק כרבי גמליאל דתרומה כל ה' א"כ כיון דעשאו תרומה הרי ניתן לאכילה. וצריך לומר כנ"ל כיון דחולין רק כל ד' א"כ השיריים אסורים באכילה.

ונהי דמותרים בהנאה הא גם טבל מותר בהנאה שאינה של כילוי. ולא הועיל כלום בהפרשה.

וא"כ היכי גזבר יכול לתרום כנ"ל]. אמנם למ"ש דאם מתקן איסור א' חשיב שיריים ניכרין וא"כ ה"נ עד שלא תרם הא הי' עליו איסור טבל ואיסור הקדש דהקדש חל על טבל דאסור בהנאה ואיסור חמור חל על איסור קל וכמו בעשה כרי והשתחוה לו כנ"ל ועכשיו הוי עליו רק איסור הקדש.

וחשיב בזה שיריים ניכרין כיון דפקע מיני' איסור א' עכ"פ כנ"ל: וניחא בזה קו' המקנה דמה הקשה הירושלמי שהביאו התוס' בקדושין (דף ל"ח.) ד"ה דאקרוי וכו' דיבא עשה דמצה וידחה ל"ת דחדש.

וקשה הא בעינן שיהי' בבל תאכל חמץ והכא ליתא בבל תאכל חמץ דאין איסור חמץ חל על איסור חדש וכמו דאינו יוצא במצה של טבל וכמבואר בפסחים (דף ל"ה:) עיי"ש: ולהנ"ל הא שיטת הירושלמי דאיסור חמור [דהיינו הנאה] חל על איסור קל מטעם מוסיף. וממילא דיוצא במצה של חדש דאיסור חמץ יכול לחול על איסור חדש.

ומטעם הנ"ל דאיסור חמור חל על איסור קל ודו"ק: [ע"כ מצאנו]: סימן יט. ב"ה יום ב' לסדר כי "ברך אברכך" ווארשא.

החיים והשלום לראש ידי"נ הרב הגאון המאור הגדול החרף עדיו לגאון מו"ה מנחם נ"י: אחדשה"ט זה כביר אשר הגיענו דבריו הנחמדים ואם כי קשה עתיקא אמרתי לשים עין עליהם ולהראות אות שדברי כת"ר חביבים עלי אבוא על סדר דבריו: א) הביא כת"ר דברי התוס' תמורה (כ"ו.) "דאף לר"י דאין ממירין שלימין באיברין מ"מ אם אמר בהמה זו של חולין תחת חצי' של זו חיילא" ולפי"ז יש לחדש בהא דקיי"ל דשותפין לא מצי ממירין דזה דוקא אם היו שותפין בשוה כמו בהמה של שני שותפין דזה יש לו חצי' וזה חצי' דאז כל אחד הא מצי מימר על חצי' שלו ובזה אמרי' דלא יחליפנו ולא ימיר בלשון יחיד נאמר דעושה תמורה ולא שותפין וכלשון הש"ס זבחים (ד"ו) "אם המר ימיר לרבות את היורש אחד מימר ואין שנים ממירין"

אבל אם אחד יש לו רק חלק בבהמה ברגלה או בידה והוא לא מצי מימר דאין ממירין באיברין בזה יכול השני להמיר וכעין זה כתבו התוס' יומא (ד"ו:) דהיכי דליכא אלא יורשין דמתכפרי מקופיא חשיב קרבן שותפין אבל היכי דאיכא כ"ג דמתכפר בי' מקיבעא לא חשיבא כפרת אחוי הכהנים כלום יעו"ש וה"נ דכות'ולפי"ז י"ל דגם בהי' לו שותפות עם עכו"ם או קטן דהם אין עושין תמורה שוב יכול להמיר חצי' לשיטת התוס' ומודינא ודאי דלר"ש דיליף ממע"ב מה מעשר קרבן יחיד ומה מעשר ליתא בשותפות ופשיטא דבמע"ב אף שותפות כ"ש פוטר וכמו בבכור דשותפות עכו"ם פוטר אפילו באזנה אמנם למאן דיליף מלא יחליפנו י"ל כנ"ל ופשוט: ב) וזה כבר אמרתי בהא דכתב רש"י ז"ל בזבחים (ד"ו) גבי הניח בהמה לשני בניו ומת קריבה ואין ממירין בה דשותפין לא מצי ממירין ופי' רש"י ז"ל דהטעם "משום דכתיב לא יחליפנו וכל הפרשה כולה בלשון יחיד נאמרה" דהוצרך לזה לשיטתו דהיכי דירשו בתפוסת הבית חייבין במעשר בהמה יעו"ש ביצה (דף ל"ט) בדברי רש"י ז"ל שם וא"כ לטעמא דר"ש דמש"ה שותפין אין עושין תמורה משום דילפינן ממעשר בהמה הא בכה"ג דהניח בהמה לשני בניו וירשו בתפוסת הבית גם במע"ב חייבין ולכן כתב רש"י ז"ל דהוא יליף מלא יחליפנו ולדידי' אין חילוק בין ירשו בתפוסת הבית או לא ופשוט: ג) והנה האחרונים חקרו אם במעשר בהמה מהני שאלה דהא עשירי מאלי' הוא קדוש אולם כבר כתב "האור שמח" בפ"ז מהלכות בכורות דהא דעשירי מאלי' הוא קדוש הוא רק היכי שלא נשאר אלא טלה אחד בדיר אבל היכי דיש הרבה טלאים ולא ידעינן מי יצא בעשירי אינו קדוש מאלי' יעו"ש [ומיושב בזה קושי' התו' נדרים (דף ח"י) בהא דאמרי' אם כמעשר בהמה נדר אסור דהקשו דעשירי מאליו הוא קדוש יעו"ש] ותדע דהא כתבו התוס' בתמורה (כ"ו).

(גבי חצי' עולה וחצי' מעשר דלא חל קדושת מעשר עד יציאת רובן יעו"ש והא עשירי מאלי' קדוש וע"כ כנ"ל] ולכאורה יש להביא ראי' מהא דבכורות (דף ל"ב) "ורואה את קדשיו דאי בעי מיתשל עלייהו. ומעשרותיו דאי בעי שדי בי' מומא בכולי' עדרי" ומדלא אמר גם במעשר דאי בעי מיתשל ע"כ דלא מהני שאלה למע"כ אולם באמת אין זה ראי' דהא אם יתשל יהא צריך למעשרן מחדש דהוא דבר שבחובה.

ואדרבא מדאמר דאי בעי שדי מומא בכולי' עדרי' והא אין זה בידו עכשיו והוי כעין מגו למפרע אלא דהכונה דבידו לשאל ואז כשיעשרן מחדש ישדי בהו מומא ופשוט. אולם לדאתאן עלה דר"ש יליף תמורה מן מעשר א"כ הא אין היקש למחצה וילפינן מעשר מן תמורה דכשם דלא מהני שאלה בתמורה ה"ה דלא מהני במעשר בהמה ויש לדבר בזה ואכמ"ל: ד) מה שהביא כת"ר דברי הר"ח בב"ק (י"ג) דלריה"ג דק"ק ממון בעלים הוי גדר שותפות יעו"ש במקנה קידושין (נ"ב).

(מה שכתב ליישב קושי' רש"י ז"ל בב"ק (ע"ו) גבי גנב והקדיש דמש"ה אינו מחייב אטביחה לאחר הקדש לריה"ג משום דלא הוי וטבחיו כולה באיסורא דהא האימורים הוי ממון גבוה מחיים יעו"ש דבר חריף ולא הביא דברי הר"ח ז"ל וקושי' כת"ר מהא דבכורות (נ"ג) ראיתי זה כביר בספר "מלבושי יו"ט" מהגאב"ד דמיר שהקשה לו כן הגאון מפינסק צלה"ה: כן מה שתמה על השמטת הרמב"ם דינא דהירושלמי "כל צפור כל כנף פרט למירטום" ראיתי בספר "כתר המלך" שעמד בזה [ויעו"ש] בחולין (נ"ו) "אם ניטלה הניצה פסולה" ולדברי הירושלמי י"ל דהכונה דפסולה לקרבן ומדוקדק הלשון "פסולה" דהול"ל "טריפה" אולם הש"ס דילן לא סבירא לי' כן]

ואכ"מ לדבר בזה: ה) ומה דהעיר כת"ר לענין נתפח דאמרי' אין דיחוי באיסורין אם בעינן בעת שהי' השיעור שיהי' גם האיסור.

הנה זה כביר כתבתי בזה דאיך הדין לענין נדר ושבועה אם נתפח לאחר שצמק ואח"כ נשבע שלא יאכלו ובשעה שצמק לא הי' איסור כלל וכתבתי דשבועה דהוא איסור גברא לכ"ע אין דיחוי ודוקא באיסורין דמבואר בריטב"א דהמה איסורי חפצא שייך דיחוי והארכתי הרבה בזה ואין לי פנאי להעתיק למעכ"ת הרמה.

ועתה ראיתי שכיוונתי הרבה להגאון מלבוב ז"ל בספרו בית יצחק ויעוין "באור שמח" בפ"ט מאכלות אסורות יעו"ש אולם תמהני הא ממקומו מוכרח במנחות (נ"ד:) שם דהא אמרינן שם דגם לענין טומאה כן הנה אף דבעת שצמק לא היינו דנין עליו והענין עמוק ועתיק ואיה"ש במ' יבואר: [אמר המלכה"ד המקום שרמז עליו הרהמ"ח מצאנו בתוך הכתבים ואמרנו להעתיקם לכאן]: מנחות (דף נ"ד).

(בשר העגל שנתפח בהי' בו כשיעור וצמק וחזר ונתפח אי יש דיחוי באיסורין עיי"ש: ונראה דאפילו למ"ד יש דיחוי באיסורין זה דווקא היכי דכבר הי' בו איסור כגון פיגול ונבילה משא"כ היכי דהי' היתר ונצטמק ואח"כ תפח בכי האי כולי עלמא מודו. דאפילו נשבע אח"כ שלא יאכל המאכל זה שנתפח שפיר חייב ולא שייך דיחוי כיון שהי' היתר ואין נ"מ בהדחוי שלו: וכיוצא בזה מצינו בקדשים ופסקה הרמב"ם בפ"ו מה' איסורי מזבח (הלכה ו) מי החג שנטמא או השיקן ואח"כ הקדישן טהורין ואם הקדישו ואח"כ נטמא הואיל ונדחו ידחו.

הרי מבואר דבחולין לא שייך דיחוי. וה"נ גבי היתר שהי' בו כשיעור וצמק וחזר ונתפח. דכל שהי' היתר ל"ש דיחוי כנ"ל וכמו מי החג דאם הקדישו ואח"כ נטמא דנדחו. ומ"מ אם נטמא ואח"כ הקדישו טהורין.

והגם דבגמ' פסחים (דף ל"ד.) (מבואר דהטעם משום דמעלה עשו בקדשים ולא משום דיחוי יעיי"ש.

מ"מ הא הרמב"ם פסק דמטעם דיחוי היא והיינו דפסק כירושלמי פ"ט דתרומות (הלכה) דמבואר להדיא דמטעם דיחוי היא ועיי"ש דפלוגי בזה רבי יוחנן ור"ל דר"ל פליג עלה. וי"ל דה"ט דאמר ר"ל משום ר"א טעם אחר דלשיטתו אזיל בזה ומה תימא על הצל"ח שם שתמה על הרמב"ם דפסק נגד הש"ס.

ומה שכתב שם הצל"ח דגבי תרומה ל"ש דיחוי הנה בירושלמי שם מבואר להיפוך. אך מ"ש שם דהרמב"ם דקדק ואם הקדישן ואח"כ נטמא דאם ההשקה הי' אחר ההקדש והטומאה היתה קודם הא דיחוי מעיקרא לא שמה דיחוי זה נכון וברור.

וכן קיימתי אני מסברא דנפשאי וכוונתי בזה לדעתו הגדולה עכ"פ מבואר דגם לענין איסור וזה מבואר מהרמב"ם פ"ד מה' טומאת אוכלין (הלכה) בשם העגל שנתפח משערין בכמות שהן יעיי"ש. וראיתי לגדול אחד בספרו שכ' לתמוה דהרמב"ם ז"נ משמע דאפילו אם לא הי' מעולם כשיעור מקבל טומאה מה"ת.

והרי לעיל כתב דדווקא אם נתמעט ואח"כ נתפח חזרו לטומאתן ומשמע דבלא הי' בו מעולם כשיעור לא מהני מה דנתפח. וכאן כ' בשר העגל שנתפח דמשמע דאפילו אם לא הי' בו מעולם

כשיעור משערין כמות שהן ודבריו סותרים זה את זה ותי' דיש חילוק בין אם קיבל טומאה והי' בפחות מכביצה אף שאח"כ נתפח לא מהני וטהור בין אם נתפח ואח"כ קיבל טומאה דבשעת קבלת טומאה הי' בו כשיעור.

וזה כדברינו הנז' דבהיתר ל"ש ענין דחוי ודווקא אם כבר נטמא: ויש להסביר פלוגתתם לענין דחוי באיסורין דפליגי אי כל אסורין הוי איסור גברא או איסור חפצא. דלמ"ד יש דחוי ס"ל דכל איסורין הוי איסור חפצא ושפיר שייך דחוי משא"כ אי איסור גברא.

וכמ"ש הרא"ש במועד קטן דגבי גברי לא שייך דחוי. וא"כ בשבועה דלכ"ע הוי רק איסור גברא ל"ש דחוי.

וכ"ע מודו דאם נשבע שלא יאכל בשר וכה"ג וצמק ואח"כ נתפח דחייב: ובזה י"ל מה שהעירו דגם לענין מצות עשה היא כן. דאי לא כן מה פריך הירושלמי דניתי עשה דמצה וידחה ל"ת דחדש הא אפשר לקיים שניהם ע"י כזית שנתפח דלענין מצוה הוי כזית ולענין איסור הא הוי דחוי ולפי הנ"ל יש לדחות דבחדש דהיא איסור גברא וכמבואר בירושלמי פ"ב דפסחים (הלכה שאני חדש שהכתוב קבע זמן והיינו דהוא איסור גברא וכמו יום כפור ולכך לא שייך דחוי ודו"ק: ודע דמה שכתבתי דמדברי הרמב"ם משמע דאם אוכל הנתפח קיבל טומאה לאחר שנתפח טמא מה"ת.

הנה מצאתי כן להדיא ברש"י פסחים (דף ל"ג.) (ד"ה ט"מ דאע"ג דאין משקה הנבלע באוכל מקבל טומאה עמו משלים היא את שיעורו דכותי' תנן ומייתי לה במנחות כביצה אוכלין וכו' חזר והניחן בגשמים ותפחו טמאין כו' ואע"ג דגשמים הנבלעין בתוכו לאו חלב נינהו דאי סחיט להו וכו' אפילו הכי כל כמה דבגווה עם הנתפח מ"מ מקבל טומאה מה"ת: ומזה יש לעיין על מה שכתב רש"י ז"ל בפ"ק דבכורות (דף ט'): בהא דאמרין הערלה וכלאי הכרם כו' ופטר חמור מטמאין טומאת אוכלין דמיירי בפחות מכזית דאז אין בו משום טומאת נבילות ומצטרף בהדי פחות מכביצה אוכלין להשלימו לכביצה עיי"ש.

והרי לפי זה למה פליג ר"ש נהי דס"ל דאוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים לא מקרי אוכל והוי כמו אוכל שנפסד מאכילת אדם מ"מ הא לא גרע מגשמים שנבלעו באוכל ומ"מ משלים היא את שיעוריה וצ"ע: הדרן למה שכתבתי לעיל דהרמב"ם דקדק הקדישן ואח"כ נטמאו. ובגמרא אמר הקדישן ואח"כ השיקן.

והיינו דהרמב"ם דאמר טעמו משום דחוי כמבואר בירושלמי א"כ דווקא בנטמאו אחר ההקדש שייך דחוי דאל"כ דחוי מעיקרא הא לא שמה דחוי וכל שנטמא קודם שהוקדש דחוי מעיקרא היא. משא"כ ר"ל דפליג ע"ז בירושלמי וס"ל הטעם משום דמעלה עשו בקדשים א"כ הכל תלוי בהשקה מתי היתה: אמנם י"ל עוד דהא מסיק דדווקא בקדושת כלי עבוד רבנן מעלה.

וא"כ כיון דנתקדש בכלי ואין כלי שרת מקדשין אלא מבפנים עין סוכה (דף נ') ובתוספות שם א"כ הא פסק הרמב"ם בפ"י מטומאת אוכלים (הלכה) דהמים שבעזרה אין ממנן מקבלים טומאה וא"כ אינו יכול לומר שנטמאו ואח"כ השיקן. משא"כ לדידן משכחת לה שנטמאו בחוץ ועיין פסחים (דף י"ז) ואכמ"ל: .

ובעיקר דברי הרמב"ם הנ"ל שכ' דמי החג שנטמאו דאם הקדישן ואח"כ נטמאו הואיל ונדחו ידחו יש לעיין עוד מהא דאמרין בזבחים (דף כ"א) כיור כיון ששקעו שוב אינו מעלהו וכתבו

התוס' שם דהיינו קודם שנפסלו דלאחר שנפסלו הא אמרינן בפסחים דאין זריעה להקדש ועיי"ש בד"ה מאי וכו' עיי"ש.

לטעם הרמב"ם ז"ל דמש"ה אין זריעה להקדש משום דנדחו וא"כ אמאי אמרינן דמי כיוור נפסלו למתירין כמתירין לאברים כאברים. הא כתב רש"י בסנהדרין (דף מ"ז) ואי קשיא גבי הקובר את מתו ברגל דמונה אחר הרגל נימא דאי דחי תי' דהא לא נדחה לגמרי דעיסקי רבים נוהגין ברגל עיי"ש הרי דדחוי לא מקרי אלא היכי דנדחה מכל וכל אבל בכה"ג דלא נדחה לגמרי לא אמרינן דחוי.

וא"כ הכא דהמים לא נפסלים לגמרי דעדיין חזי לעבודת הקטר חלבים ולא נפסלו לגמרי ול"ש דחוי וא"כ מה בכך שלא שקעה מבערב הא כיון ששקעה קודם עלות השחר שוב נטהרו בזריעה אף לעבודת מתירין כיון דלא שייך דחוי כנ"ל: אך באמת דברי התוס' הנ"ל אינם מובנין דהא זריעה לא מהני אלא לענין טומאה וכמ"ש רש"י ז"ל בכמה דוכתי דהשקה במים מטהרת במי מקוה אבל בשאר פסולים לא מהני השקה וזריעה וכמבואר בהדיא בסוגיא דפסחים שם דאם נימא היסח הדעת פסול הגוף הוי לא מהני זריעה עיין שם (דף ל"ד) וא"כ ה"ה הכא בפסול לינה אף אם יש שם זרועה להקדש לא מהני.

ואולי סברת התוס' כיון דפסול לינה לא שייך במחובר ה"ה אם נפסל מעיקרא מהני השקה לעשותו מחובר לולא דאין זריעה להקדש. ועכ"פ מסוגיא הנ"ל לק"מ לדעת הרמב"ם וכבר כתבתי דבירושלמי פ"ט דתרומות מבואר כהרמב"ם ויש לו להרמב"ם עמוד חזק כברזל לסמוך עליו ודו"ק והנה בהא דפריך הש"ס במנחות שם לר"ל דס"ל יש דחוי באיסורין מהא דתנן הניחן בגשמים ותפחו חייבים עליהם משום פיגול ונותר וחלב עיי"ש יש לעיין מהא שכ' רש"י סנהדרין שהבאתי לעיל דלכך בקובר מתו ברגל דמונה אבלות לאחר הרגל ולא אמרינן דהואיל וידחה ידחה משום דעכ"פ נוהג לדברים שבצנעה.

מבואר דדחוי לא מקרי אלא היכי דנדחה מכל וכל משא"כ היכי דלא נדחה לגמרי. דנוהג קצת איסור לא חשיב דתני ולפ"ז לכאורה ל"ש דחוי באיסורין.

דגם אי לא ה' בו שיעור ותפחו הא מ"מ לא נדחו לגמרי דהא חצי שיעור אסור מה"ת. וצ"ל דפריך לר"ל לשיטתו דס"ל ביומא (דף ע"ד).

(דח"ש מותר מה"ת ושפיר הוי דחוי. ונמצא דלרש"י תליא בפלוגתא דר"י ור"ל כנ"ל.

ור"י ור"ל לשיטתייהו אזלו בזה דר"י דסובר ח"ש אסור מה"ת ע"כ סובר דאין דחוי דלא נדחו מכל וכל משא"כ ר"ל. ואמנם יקשה דמה פריך דלמא מתני' כר"ש דס"ל כ"ש למלקות.

וכתבו התוס' בשבועות (דף כ"א.) (דמ"מ לענין כרת מודה דבעי כזית.

וא"כ דלמא מתני' ר"ש והואיל דלא נדחו לגמרי ע"כ אין דחוי משא"כ ר"ל דס"ל ח"ש מותר מה"ת שפיר יש דחוי וצ"ע: ואגב אכתוב דבתוס' זבחים (דף י"ב) הקשו בהא דכריתות מטמא מקדש עשיר שהביא קן לכבשתו הואיל ונדחה ידחה דהא בידו להפקיר נכסי' וכל שבידו לא הוי דחוי עיי"ש: ונראה דמה בכך אם יפקיר נכסי' הא כבר נשתעבדו נכסים וכדתניא בתוספתא פ"י דכתובות גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיתה עליו כתובת אשה ובע"ח גובה מן האחרון עיי"ש ודעת הרשב"א דגובה אף מן המטלטלין אם בשעת מיתת הגר לא היתה תחת יד אחרים

ואכמ"ל: והנה הצל"ח בפסחים (דף צ"ח) העיר דכל קרבן שאינו דוחה שבת אם עבר שבת נימא דהוי נדחה ועיי"ש שכ' דכיון דאם עבר והקריב כשר לא מקרי דחוי עיי"ש.

ובאמת שכ"כ התוס' בחולין (דף מ') דשבת לא מקרי מחוסר זמן דאינו אלא משום דאין עשה דקרבן יחיד דוחה ל"ת דשבת ואם עבר והקריב כשר עיי"ש. וכ"ה בכריתות (דף ז') המפלת בשבת תוכיח וכו' לא אם אמרת בשבת אע"פ שאין ראוי לקרבן יחיד ראוי לקרבן צבור עיי"ש: ובעיקר הקושיא הא כלל לא כייל לנו התנא דכל דבר שזמנו קביע דוחה את השבת וכל שאין זמנו קביע אינו דוחה את השבת משום דאפשר להקריב למחר, והשתא אם נימא דקרבן יחיד שעבר שבת תדחה א"כ הא אי אפשר להקריב למחר וא"כ גם בשבת ראוי כמו קרבן שזמנו קבוע דדוחה שבת כיון דאי אפשר להקריבו למחר ושוב לא הוי דחוי ושוב יכול להקריבו למחר ושוב אינו דוחה את השבת ואכמ"ל: וראיתי להחיות דעת (בסי' קי"א) הביא דברי המל"מ בהא דפסקינן דטבעת של ע"ז שנתערבה במאה טבעות דאם נפל אחד מהם לים הגדול הותרו כולן וכ' המל"מ דזה דווקא קודם שנודע הספק אבל לאחר שנודע הספק לא.

והקשה עליו החו"ד מש"ס דזבחים (דף ע"ד) יעיי"ש: ובאמת ברש"י ז"ל יומא (דף ס"ד) מבואר להדיא כהמל"מ עיי"ש שכ' על ר"א דסובר אם קרב הראש של אחד מהם וכ' רש"י קודם שירגישו בדבר ומבואר מזה להדיא כהמל"מ: ולכאורה ה' נראה דכוונת רש"י ז"ל דאם ה' נודע שוב נדחה ושוב אף אם קרב אחד מהם לא מהני ולכן כתב קודם שירגישו בדבר ובכה"ג נראה דלא שייך דחוי כיון דמעולם לא נודע שנתערב כאן הבעל מום: אך לפי זה נסתר קו' הש"ס דזבחים (דף ע"ג) דפריך על רבא דאמר השתא דאמר רבנן לא יקריב אם הקריב לא מרצה ופריך והרי שחוטין וכו' ותנן ר"א אומר אם הקריב ומשני הא מני חנן המצרי הוא יעיי"ש והשתא מה פריך דלמא מיירי בלא נודע כנ"ל: והנה עוד יש להעיר מה פריך מר"א הא מבואר ביומא שם דרב יליף דבעלי חיים אינן נדחין מבעל מום עובר אע"ג דהשתא לא חזי כי הדר מחזי שפיר דמו ור"י ס"ל מיטע רחמנא בהם עיי"ש: הרי דבעל מום גלי קרא דלא אמרינן דחוי וא"כ מה פריך מר"א הא שם גלי קרא דלא אמרינן דחוי: ויש ליישב זה בפשיטות דלדידן דקיי"ל דבעלי חיים אינן נדחין ליכא קרא דבעל מום לא אמרינן דין דחוי מהא דבעל מום עובר כי הדר חזי מחזי דשאני התם דהוי בע"ח משא"כ בשחוטין.

ובזה יש להצדיק דברי השער המלך שהביא ראי' דזקן אפילו בדיעבד פסול מהא דזבחים (דף נ"ט) דפריך על רב דס"ל בע"ח אינן נדחין מבריייתא דכל הזבחים שהי' עד שלא נהרס המזבח פסולין ופריך והא איזקן להו. וכ' השער המלך דמכאן מוכח דזקן אפילו בדיעבד פסול דאל"כ מה פריך הא נ"מ אם עבר והקריב עיי"ש.

ודחו דבריו דהא מ"מ כיון דאמר רבנן לא נקריב שוב נדחה אפילו בדיעבד למאן דס"ל בעלי חיים נדחין. משא"כ לדידן י"ל כשר בדיעבד: ולהנ"ל הא ליתא דאם נימא בדיעבד זקן כשר הטעם משום דהוי כמום עובר ובמום עובר הא גלי קרא דלא אמרינן דחוי למאן דס"ל בע"ח נדחין וכנ"ל: וראיתי בשו"ת שמחת יו"ט להגאון אלגאזי הקשה בהא דתנן פ"ד דפיאה המקדיש פירותיו והגיעו לעונות המעשרות ופדאן חייבים דנפשט מכאן דאין דחוי אצל מצות דהא נדחו בשעה שהקדישם עיי"ש: ונראה דהא כ' רש"י בגיטין (דף מז) דתרומות ומעשרות לא הוי מצוה דרמי עלי' אלא אם רוצה לאכול אבל אם רוצה למוכרן פטור עיי"ש א"כ לא חל עליו החיוב עד שעה שפדאן ואז נראה ולא חשוב דחוי כנלע"ד: אלא שראיתי שהקשה עוד מהא דב"מ (דף כז)

פרוטה שהוזלה ואח"כ הוקרה דנימא דחוי עיי"ש: ולכן נראה דדחוי לא שייך לענין ממונא דנהי דהמצוה נדחה מ"מ ממונו של זה לא נדחה.

ותדע דהא קיי"ל קטן שלא פדאו אביו חייב הוא לפדות עצמו לכשיגדיל ואמאי נימא דנדחה למאן דס"ל יש דחוי בגברא וע"כ דלענין ממון לא שייך דחוי אך הא כבר כתבו התוס' בבכורות (דף מח) דבפדיון הבן כל שעתא ושעתא רכיב עליו חיוב ומ"מ יש ראי' מהא דב"ק (דף קה) אבל גזילה קיימת חיישינן שמא תייקר והשתא מה בכך הא מ"מ נדחה למאן דס"ל יש דחוי אצל מצות ודוחק לומר דר"פ לשיטתו דס"ל אין דחוי אצל מצות וע"כ כנ"ל דלענין ממונה ל"ש דחוי ואכמ"ל: [ע"כ מצאנו בכת"י הרהמ"ח]: ואכתוב הערה אחת קטנה בהא דמצאתי בתוספתא (פ"י דחולין) הלוקח מבעל הבית חייב ור' אלעאי פוטר יעו"ש לענין ראשית הגז והנה ברור דמש"ה פוטר ר"א משום דהוא יליף נתינה נתינה מתרומה ומש"ה ס"ל דראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ וכמבואר בחולין (דף קל"ו) וכיון דיליף מתרומה א"כ ראם דלוקח פטור מתרומה דתבואת זרעך ולא לוקח כך פטור מראשית הגז אולם לפי"ז מוכח דלוקח קודם מירוח פטור דהא בראשית הגז קודם שהתחיל לגזוז הוא כקודם המירוח בתבואה וצ"ע מזה על שיטת ר"ת דלוקח קודם מירוח חייב דאיך יפרש התוספתא אדמאי פוטר ר"א בראשית הגז [ואין להקשות מהא דאמרי' בחולין דמתניתין דקתני הלוקח גז צאנו של עכו"ם פטור מראשית הגז הא צאנו לגזוז חייב דהוא דלא כר"א דהא גדל בפטור ות"ל דהוי לוקח די"ל לשיטת רבינו גרשום דלוקח אצל נכרי אינו פוטר מטעם לקוח גבי מעשר בהמה והא אמר "עשר תעשר בשני מעשרות הכתוב מדבר" וילפינן מעשר דגן ממעשר בהמה דבכה"ג לית בי' משום לקוח] והלשון לוקח "מבעלי בית" אינו מובן ואולי לשיטת הרמב"ם דלוקח אינו אלא בגומר המוכר הפירות ע"מ למכור א"כ רבואת קמ"ל דאף "מבעל הבית" פטור וכ"ש בתגר דדעתו למכור ופשוט אבקש את כת"ר לעיין בדברי כי כתבתי בחפזון רב כי טרידנא טובא כעת ואומר שלום לכת"ר ולתורתו והנני דוש"ת באהבה רבה ומקרב ולב עמוק מחכה למכתבו אברהם לופטביר: סימן כ.

ב"ה פה פראגא. שלום וכט"ס אל כבוד ידי"נ הרב הגאון בקי נפלא עיניו כיונים על אפיקי הש"ס איש חמודות כמוהר"ר אברהם לופטביר נ"י אחדשה"ט הנני להשיבו על מכתביו בעזה"י: (א) מה דהעיר כת"ר למאי דאמר בירושלמי שבועות (פ"ח ה"א) "אף לענין גזילה איין חייבין אלא דרך קנין" וכו' אף לענין גניבה אין חייבין אלא דרך קנין יעו"ש וכתבתי (במכתבי) דלפי"ז בגזילת איס"ה דאין בו קנין פטור וכהא דתוספתא כלאים (פ"ד) כלאי הכרם אין בהם משום גזל והעיר כת"ר מהא דב"ק (עא).

(דגנב שור הנסקל מבית שומר למ"ד גורם לממון כממון חייב בד' וה' והרי ליכא קנין דאיס"ה הוא וכן בגונב קדשים שחייב באחריותן דמחייב ר"ש קשה דליכא קנין עכ"ד [ויש להוסיף למאי דכתב בשמ"ק ב"ק (ע"ט.) בשם הר"י דמשיכה לרשות הרבים חשוב מוציא מרשות בעלים עכ"פ ליפטור את הגונב מרה"ר דנחשב שאינו ברשות בעלים אבל הגנב פטור דלא הכניסו לרשותו יעו"ש ונראה מזה דחייב גנב אינו משום הוצאה מרשות בעלים דא"כ יתחייב גם במשך לרה"ר דאיכא הוצאה מרשות בעלים וע"כ דהחייב רק ההכנסה לרשות עצמו וא"כ אף לדעת הרשב"א סוכה (ל"ה) דאיס"ה יש בו קנין לבעליו וא"כ הרי יש סברא דהגנב יתחייב משום שמוציא מרשות זה שיש לו קנין בחפץ אף שאסור בהנאה מ"מ הלא חייב הגנבה אינו משום

הוצאה מרשות בעלים רק משום הכנסה לרשות עצמו וזכי' חדשה באיס"ה ליכא לכ"ע כמ"ש הראשונים וא"כ שוב באיס"ה אין בו קנין ההכנסה לרשות גנב]: ובפשיטו הי' נראה עפ"י דברי תוס' בעירובין (ס"ב).

(ד"ה ב"נ וכו' דבדין הוא שיהרג אע"ג דלא קני בי' משיכה כיון דהוי ממון חשיב אבל בפחות משו"פ דלאו ממון הוא ובמשיכה נמי לא קני אמאי נהרג וכו' עכ"ל וכ"כ בע"ז (דף ע"א.) ד"ה ואי וכו' דאם חיסרו חייב בלא קנין ואם לא חיסרו בעי קנין יעו"ש ומבואר דלעבירת גוף הלאו דלא תגזול חשיב גזול בעכו"ם אף בלא קנין משום זה דחסרי' ממונא כן י"ל בגנב וגזול לענין חיוב אחריות דאונסין וכפל דצריך קנין משיכה והגבהה וכנ"ל וכמ"ש תוס' ב"ק (ע"ט).

(וכמה דוכתי דמ"מ יש חילוק בדבר דאם חסרי' ממוני' אזי סגי בפעולת קנין אף שאינו קונה וכהא דכתבו תוס' במעילה (י"ט): לענין מוציא מרשות הקדש דבעי קנין דאף שאינו קונה דכל היכי דאיתי' בי גזא דרחמנא איתא מ"מ כיון דעשה פעולת קנין בהקדש באופן דגבי הדיוט הוי קנין חשיב מוציא מרשות הקדש יעו"ש כן י"ל בגנב וגזול דהיכא דחסרי' ממוני' סגי בפעולת הקנין באופן שבמעשה כזו קונה בהיתר אף דעכשיו אין בו דין חלות קנין.

אבל בלא חסרי' ממוני' ליכא חיובא במעשה קנין גרידא רק בעינן חלות קנין ובאיס"ה דלאו בר חלות קנין הוא אין בו חיוב אחריות לכפל וכה"ג ולכן שפיר בגנב שור הנסקל דכיון דגורם לממון כממון וכן בקדשים א"כ הרי חסרי' ממונא חייב בזה עצמו שעשה מעשה הגבהה או משיכה דהוי פעולת קנין אף שאינו קונה [ובחי' בזה ביאור ארוך ואכ"מ]: (ב) עוד הי' נראה למש"כ תוס' בע"ז (ס"ב).

(ד"ה בדמיהן וכו' דהקשו דאמאי אינה מקודשת באיס"ה והא איכא שוה פרוטה באפרן ותירצו דאסור לקדש בו דהוה כמכירה יעו"ש ובתוס' קידושין (נ"ו): ד"ה המקדש ובריטב"א שם יעו"ש ונראה מזה דאף דאין קנין באיס"ה וא"א לזכות לאפרו כיון דגוף החפץ אין בו דין קנין מ"מ כיון דהזכות שיש בו דהיינו האפר היתר הוא שפיר יוכל לקנותו ע"י החפץ דהא דאין קנין באיס"ה הוא רק במה שאסור ליהנות אבל ההיתר שבו יש בו קנין ושפיר קני החפץ לאפרו.

וכבר ביאר המקו"ח (תל"א) דלמ"ד טובת, הנאה ממון היינו דיש לו זכות ממון בגוף החפץ ויכול להקנות הטו"ה במשיכת החפץ ולמ"ד טוה"נ אינה ממון אף דודאי שהוא שיוי ממון מ"מ אינו ממון, וקנין בגוף החפץ רק זכות מבחוז' וא"א להקנותו במשיכת החפץ יעו"ש ובמ"א כתבתי בזה ואכ"מ] וה"נ ס"ל לתוס' דזכות הגול"מ הוי קנין בגוף החפץ ונקנה ע"י משיכת החפץ: ולפי"ז יתכן דכמ"ש תוס' בב"ב (דף ע"ו): ד"ה קני בהא דשטרות דממעטינן מאונאה דהיינו שמכרו לבעליו ביוקר יעו"ש הנה דגם זה הוי ענין קנין במה שיוכל לפטור עצמו מחיובו עי"ז.

וה"נ י"ל בהא דאמר בש"ס דגנבו מבית שומר הוי גורם לממון לשומר שיכול לפטור עצמו מהבעלים דשוב הרי גם לגבי הגנב שוה זה ממון מה שיוכל ליקח מהשומר כדי לפטר מחיובו. ולכן שפיר גם באיס"ה זה יש לגנב קנין כיון דיש בו גורם לממון ומהני קנין בחפץ איס"ה להגול"מ כמו דמהני לאפרו ומש"ה שפיר מיחייב אבל בכלאי הכרם שאין בו שום זכות ממון אין בו גדר קנין כלל ופשוט [ועי' מהרש"א כתובות (ל"ג): בתוד"ה גנב דשוה"נ לא הוי מכירתו מכירה אף דיש בו גול"מ יעו"ש ומוכח דאף דיש להמוכר מה למכור דהיינו גול"מ אבל הלוקח

אינו יכול לקנות כי אין קנין באיסור הנאה לקנות זכות אחר: (ג) עוד ה' נראה בטעם דגנב שור הנסקל חייב דו"ה והרי אין בו קנין דאיס"ה הוא.

למאי דאמר בב"ק (ע"ט.) נתנו לשומר חנם ולשואל ולנושא שכר ולשוכר וכו' הגביה או שהוציאו מרשות הבעלים ומת חייב האי חייב אגב קאי דמיחייב גנב בקנין שלוחיו רש"י] ובגמ' אמר שם ש"מ תקנו משיכה בשומרין יעו"ש ונראה מזה דאף דמשיכה דשומרין אינו לקנין הגוף בחפץ רק לחיוב אחריות לחוד מ"מ קנה הגנב עי"ז להתחייב ומוכח מזה דאף דגנב צריך קנין מ"מ א"צ קנין כזה כמו שעושה בהיתר קנין הגוף רק סגי בקנין כזה שעושה בהיתר לחיוב אחריות דגם גנב זה אינו רק מתחייב באחריות [ובזה יש לדבר במחלוקת תוס' כתובות (ל"א:) וב"ק (ע"ט.)

(אם מהני משיכה ברה"ר בקנין גניבה ואכ"מ]: ולפי"ז הלא כתב המג"א (סי' תקפ"ו) דהגוזל ע"ז מעכו"ם חייב באחריות יעו"ש ומבואר דאף דע"ז אסור בהנאה ואין קנין באיסדה מ"מ חיוב אחריות שאינו בגוף החפץ רק חיוב מבחון שפיר יש קנין לחיוב אחריות [ועי' ב"מ (ל"ה:) במשנה ושם (ל"ו:) יעו"ש] גם באיס"ה.

וא"כ ניחא הא דגנב שור הנסקל חייב בכפל דכיון דיש בו גורם לממון א"כ יש בו קנין לאחריות דזה הרי יש גם באיס"ה וכיון דמדעת מועיל הקנין לחיוב. אחריות שפיר חייב בגניבה דסגי בקנין לחיוב אחריות לחוד וכ"ז בהני דאיכא גול"מ ויש חיוב אחריות מועיל קנין הגנב גם באיס"ה אבל בכלאי הכרם דאין בו קנין לחיוב אחריות מדעת שוב ליכא חיוב גניבה וזה פשיט.

[וראה באס"ז לב"ק (ע"ט.) דתמה ראב"ד דאיך מתחייב גנב בקנין השומר יעו"ש מ"ש בשם הר"י ואכ"מ]: (ד) ודע כי הדגול מרבבה השיג על המג"א דכתב דגוזל ע"ז מעכו"ם קנאה לחיוב אחריות ויש לה דין ע"ז של שאין לה ביטול והשיג דבעכו"ם דליכא דין שומרים ליכא חיוב אחריות דגזילה וזה תמוה ממ"ש תוס' פסחים (כט.)

(ד"ה דהגוזל מן העכו"ם חייב באחריות יעו"ש. אמנם בדבר המותר שנתפס בו קנין שפיר אף דליכא קנין מדעת בשומרים גבי עכו"ם מ"מ יש קנין גזילה דכיון דמדעת יש קנין הגוף שישראל הרי קונה מן העכו"ם שפיר יש חיוב אחריות ע"י קנין גזילה.

אבל באיס"ה דבהיתר ליכא כלל קנין הגוף ורק מצד דיש קנין אחריות מדעת ושוב בעכו"ם דליכא קנין שומרים לחיוב אחריות אין הגזלן קונה דהוי איס"ה [ויש לדון בזה: (ה) וראיתי בתשו' שבות יעקב (ח"ג סי' לח) דכתב דהגוזל ע"ז מן העכו"ם לית בי' איסור גזל אף למ"ד גזל עכו"ם אסור יעו"ש וכבר תמהו עליו דכיון דממונו הוא אמאי יהי' מותר לגזלו.

אולם זה תליא בספק האחרונים אם העכו"ם מוזהר על איבוד ע"ז והביאו מדברי רמב"ם פ"ט ממלכים ה"ב ואין מניחין אותו להקים מצבה ולא ליטע אשרה יעו"ש דמשמע שמחויבין לאבד ע"ז של העכו"ם ועי' בא"נ יו"ד קכ"ג ואכ"מ אבל אינו מבואר אם העכו"ם עצמו מוזהר שלא ליהנות. אמנם נראה ראי' מהא דע"ז (ס"ד.)

(דמי עכו"ם ביד עכו"ם מהו מי תופסת דמי' ביד עכו"ם או לא אמר להו רב נחמן מסתברא דמי עכו"ם ביד עכו"ם מותרין דמדהנה דאתו לקמי' דרבה בר אבוא אמר להו זילי זביני כל מה דאית לכו ותו אתגייירי מ"ט משום דקסבר דמי עכו"ם ביד עכו"ם מותרין [הי' מצוה להם למכור הע"ז שלהם בגיותן דשרי לאיתהנויי] יעו"ש ומבואר להדי' דהעכו"ם מותר ליהנות מע"ז שהרי מותר

למכור וליהנות בדמיו (ועי' רש"י חולין (קכח) ד"ה המשתחוה לחצי דלעת אסרה בהנאה משום ע"ז ולר"ש איסורי הנאה אין מטמאין טו"א דאוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים וכו' יעו"ש: ו) אולם מהא דאמר בירושלמי ע"ז (פ"ה ה"א) אסי אמר דמי יין נסך ביד עכו"ם אסור.

דמי ע"ז ביד עכו"ם רבי יונתן אמר מותר יעו"ש ותמוה דיהי' חמור יין נסך מע"ז. והי' נראה דהכוונה דהנה בהא דאמרינן דע"ז תופס את דמיו (עי' ע"ז נד: (וסב.

(י"ל ב' גדרים הא' דאינו דמיו כלל כי מאחר שאסור בהנאה אין לו דמים וכמ"ש הר"ן רפ"א דחולין בשם רמב"ן בפ"י הירושלמי קידושין "לפי שאינו דמיהן" יעו"ש והא דנאסרו הדמים של ע"ז הוא מגזה"כ דכל שאתה מהוה ממנו כמוה. והב' י"ל דכיון דאמרה תורה דנאסרו הדמים בזה עצמו עשאתן תורה לדמיו של החפץ.

וגלי קרא דע"ז יש לו דמים וקצת משמע כן בהא דכתבו תוס' בזבחים (עב:) ד"ה כולן וכו' דבכל האיסורין לא מהני יוליך הנאה לים המלח לפי שאינו דמיהן אבל בע"ז דתופסת דמי' כשמוליך הנאה לים המלח הוי כאלו מוליך האיסור יעו"ש ובר"ן ע"ז (מט:) באורך ומשמע דהגזה"כ הוא שיהי' נעשה דמיו דאם לא הי' דמיו כלל רק גזה"כ ליאסר א"כ דומה לכל איס"ה שאינו דמיהן.

אך בר"ן שם דחה סברא זו מה"ט יעו"ש ומוכח דאינו דמיו כלל רק דמ"מ אסור מגזה"כ דכל שאתה מהוה ממנו כמוהו ובמ"א הארכתי. ולפי"ז נראה דהא דדמי ע"ז ביד עכו"ם אם מותרת לישראל תליא אם ע"ז אסורה בהנאה לעכו"ם או לא וזה דהא כתבו תוס' בע"ז (סד).

(ד"ה מסתברא דמי עכו"ם ביד עכו"ם מותרין ונראה הטעם כי מה שע"ז תופסת דמי' משום דכ' והיית חרם כמוה כל שאתה מהוה ממנו כמוה ובישראל דוקא נאמר ולא לבני נח עכ"ל. אמנם התייבא אם הע"ז אסורה לעכו"ם א"כ באמת אין לה דמים ואינן דמי ע"ז כלל והא דתופס דמיו הוא רק מגזה"כ דכל שאתה מהוה כמוהו וזה רק בישראל לא בב"נ.

אבל אם ע"ז מותרת בהנאה לעכו"ם א"כ הדמים בעצם דמי הע"ז ככל חפץ היתר שיש לו דמים ושוב חל עליהו שם ע"ז לישראל גם בלא גזה"כ דכל שאתה מהוה כמוהו רק מפאת שהוא דמי הע"ז בעצם כיון דמותר בהנאה ויש לו דמים. ואולם קשה מהש"ס דילן בע"ז (סד).

(דאמר זילי זביני כל מה דאית לכו ומוכח דע"ז מותרת בהנאה לעכו"ם ואמר דדמי ע"ז ביד עכו"ם מותר ואמאי הרי זה אינו מצד גזה"כ דע"ז תופסת דמים רק משום דהוא דמיו בעצם וכבר דמים הוא וכו"ל: אמנם נראה בסכרת הש"ס כי זה שני ענינים הם תפיסת השם ודמי החפץ רצוני לומר כי סובר הש"ס דאף בדבר המותר לגמרי דבודאי הדמים דמי החפץ מ"מ אינו תופס דמים להיות עליו שם היתר של החפץ והיתרו רק מחמת עצמו שמותר הוא אבל אין נמשך היתר החפץ לדמיו וכן באיסור אינו נתפס שם החפץ על הדמים אף במקום שהוא דמי החפץ וענין זה שבע"ז תופס דמים להיות נקרא שם הע"ז על הדמים היא ג"כ בכלל הגזה"כ דכל שאתה מהוה הרי כמוהו אבל לולי גזה"כ זה ליכא כלל גדר זה דתפיסת שם החפץ לדמיו אף במקום דהוי דמי החפץ ולכן אמר בעכו"ם דאף דע"ז מותרת בהנאה מ"מ כיון דליכא גזה"כ דכל שאתה מהוה כמוה דשוב אינן תופסין הדמים שם ע"ז של החפץ וזה ברור: וא"כ ניחא הירושלמי דהירושלמי לטעמי' בקידושין (פ"ב) (דמכרן וקידש בדמיהן מקודשת לפי שאינן דמיהן יעו"ש ומבואר דאלו הי' דמיהן אף בשאר איסורים דליכא גזה"כ דכל שאתה מהוה כמוה ג"כ הי' נתפס שם איסור של החפץ על דמיו והחידוש בע"ז הוא דאף שאינו דמיו ג"כ תופס איסורו וא"כ שוב צ"ל דמ"ד זה

דמתיר דמי ע"ז ביד עכו"ם היינו דסובר דע"ז אסורה בהנאה לעכו"ם ואינו דמיו כלל ואיסורו מגזה"כ דכל שאתה מהוה כמוה שדין זה רק בישראל וא"כ ניחא דזה רק בדמי ע"ז אבל דמי יי"נ דודאי מותר לעכו"ם בהנאה א"כ הוי דמיו בעצם ונתפס בו שם יין נסך שפיר נאסר לישראל כיון דדמי נסך הן ויש עליהן שם היין נסך דכל שהוא דמי החפץ תופס איסורו אף לולי גזה"כ דכל שאתה מהוה כמוהו ומאן דאוסר שם בירושלמי דמי ע"ז ביד עכו"ם סובר דמותרת לעכו"ם בהניה והוי דמיהן ועי' רמב"ן וישלח ואכמ"ל: ז) ודע דבסוגי' דע"ז (ס"ד).

(דאמר מסתברא דמי עכו"ם ביד עכו"ם מדהנהו דאתא לקמי' דרבה ב"א אמר להו זילי זביני כל מה דאית לכו [מע"ז] ותו איתגייירי מ"ט משום דקסבר דמי עכו"ם ביד עכו"ם מותרין יעו"ש וקשה למ"ש תוס' בע"ז (ס"ב:) ד"ה יאות בשם הר"א דאם מכר הישראל ע"ז לעכו"ם בהקפה כיון שמשך העכו"ם וקנאה הדמים מותרים אח"כ יעו"ש וכתבו הפוסקים דמ"מ יש איסור למכור בכה"ג כיון שנהנה מע"ז ע"י המכירה רק דאם עשה כן הדמים מותרים לפי שלא היתה הע"ז ברשות ישראל בעת פריעת המעות יעו"ש וא"כ קשה דמאי הוכיח דדמי ע"ז ביד עכו"ם מותרת הא י"ל דמה דאמר להו זילי זביני היינו בהקפה שאזי הדמים יהי' מותרים וזה רק בגיוותן דבגירותן בכה"ג נהי דהדמים מותרין אבל אסור למכור.

אבל מנ"ל כי הדמים של ע"ז שלוקח מיד מותרין וזה קושי' נכונה. וסבור הייתי לתרץ דהנה טעם דברי תוס' דמוכר ע"ז בהקפה הדמים מותרים צ"ע כיון דמ"מ מהוה ממנו הוא: וראיתי להרב הגאון המפורסם מקינצק שליט"א בספרו (חק"י יו"ד טז) דכתב הטעם דאם הישראל נותן הע"ז בעת מתן מעות אזי הישראל המחליף ואסור.

אבל אם כבר הי' ביד העכו"ם הוה העכו"ם המחליף הע"ז על דמים והוי דמי עכו"ם ביד עכו"ם דמותרים יעו"ש שהאריך וא"כ ניחא דאיך נימא דדמי ע"ז ביד עכו"ם אסור והא דאמר להו זילי זביני מה דאית לכו היינו בהקפה ז"א דאם דמי ע"ז ביד עכו"ם אסור גםבהקפה אסור דמאי בכך דהוי העכו"ם המחליף הלא גם בכה"ג אסור ופשיט.

[ועי' פמ"ג או"ח ת"נ ואכ"מ]: אמנם לע"ד נראה ברור דזה דמותר בהקפה אינו תלוי כלל בהא דדמי ע"ז ביד עכו"ם אם מותר וזה דהא בסוכה (מ'): אמרינן במעשר שני ופירות שביעית דמתחללין בין דרך מקח בין דרך חילול יעו"ש אולם נראה ברור דבע"ז דאמרי' דתופס דמיו דהוא רק בדרך מקח לא בדרך חילול ואם יאמר זה חליפי ע"ז אינו תופס דמיו ליאסור והטעם פשיט דכיון דענין האיסור דדמי ע"ז משום דכל שאתה מהוה ממנו כמוהו זה שייך רק במה שלוקח מאחרים עבור ע"ז שמהוה ע"י הע"ז.

אבל אם מחליף דמים שלו על ע"ז שלו הרי אינו מהוה כלל מן הע"ז וזה ברור. וא"כ כיון דמחשבינן זה שהעכו"ם מחזיר דמי הקפה למחליף א"כ אצל העכו"ם אין זה גדר מהוה כלל רק מחלל שלוקח ע"ז שלו שכבר קנאה ומחללה על מעות שלו וזה אינו תלוי בדמי ע"ז ביד עכו"ם דרך מקח אם מותר דשם מהוה מן הע"ז וכאן מחלל הע"ז ולא מצינו תפיסת דמים ע"י חילול בע"ז רק דרך מקח וברור: ח) ודע כי בתוס' כתובות (ל"ג:) ד"ה גנב הקשו דאיך מחייב ד' וה' על טביחת שור הנסקל הא לית' במכירה ותירצו דאיתא במכירה לעכו"ם דשור הנסקל אינו תופס דמיו יעו"ש וכבר תמהו דאיס"ה אין ביד המוכר למכרו אף שמותר ללוקח.

וגם זה דכתבו הטעם שאינו תופס דמיו ד' צ"ע דזה מהני רק לענין זה שהמעוות מתנה וכמ"ש הרא"ש בקידושין (פ"ב סי' לא) דכשמוכר איס"ה לעכו"ם המעוות מתנה יעו"ש אבל מ"מ אין בו חלות דין מכירה [ועי' תוספתא פ"ה דנגעים בגד מוסגר שמכרו לעכו"ם טהור הנה דמהני מכירת איס"ה לעכו"ם ועי' מ"ל (פ"ב מטו"צ) ומר חמיו באו"ש שם].

[ואין סברא לומר דשוה"נ איתא במתנה לעכו"ם להרשות לקחת האיס"ה שלא יהי' עומד איסור גזל בפניו וממילא יקנה בעצמו דלדידי' מותר בהנאה ויתחייב ד' וה' דמתנה כמכר דז"א דמתנה כזו שאינה נקנית על ידו אינו כמכר ועי' בההמ"ג (פ"ב מגניבה ה"י) דחיוב מתנה משום דחשיב כטביחה יעו"ש א"כ אדרבא אם יפטור מטביחה משום דליתא במכירה שוב יפטור ממתנה אך ד' ההמ"ג צ"ב דבפשיטו מתנה כמכר עי' ירושלמי מע"ש פ"א מתני' כר"מ יעו"ש ועי' ברשב"א ב"ק (ע"ח:) דבגונב נפש פטור במתנה יעו"ש ואכ"מ] ועוד לא מצינו אם מהני זה שמרשה לאחר באיס"ה כיון דאינו ברשותו להפקיר וכה"ג ואף דמצינו בפ"א דמע"ש (מ"א) ושם (פ"ג מ"א) אבל נותנין זה לזה מתנת חנם יעו"ש הנה דאף דמע"ש אינו נקנה במתנה כקידושין (נ"ד:) ואינו מפקירו כב"ק (סט:) מ"מ יכול להרשות לחבירו לקחתו ז"א דשם זכי לי' רחמנא באכילתו ממילא יכול להרשות זה לאחר משא"כ באיס"ה ופשיט:] ולכן נראה בפשטא (כפי דברי המהרש"א ז"ל) דיש לזה גורם לממון למכור כיון דמיירי שגנב מבית השומר והוי למוכר להקנות זכות זה (דגם להמוכר הוי גול"מ) רק דמצד הלוקח לית לי' אופן לבנותו זה הזכות כיון דבעי למיקניא ע"י החפץ והחפץ אינו בר הקנאה וכ"ז בישראל ולזה תירצו דמוכרו לעכו"ם ושפיר העכו"ם יקנה הגול"מ שיש למוכר והמעוות תשלומין עבור הגול"מ ולעכו"ם דמותר יקנה הזכות זה ע"י קנין החפץ וזה דכתבו שאינו תופס דמיו היינו דאלו הי' הדמים נאסרים לא הי' כלל זכות של הגול"מ שיוי ממון כי אם ימכרנו יאסרו הדמים אבל מכיון דאינו תופס דמיו הוי גול"מ זה איתא במכירה לעכו"ם ופשיט: (ט) ובעיקר דברי הרא"ש פ"ב דקידושין שכתב דהמוכר איס"ה לעכו"ם או למי שהכיר בו דהמעוות מתנה יעו"ש יש להקשות מהא דכתב רמב"ם (בפ"ח ממלכים ה"ו) גבי יפת תואר "ואם מכרה אינה מכורה ומחזיר הדמים" יעו"ש ואמאי לא ליהוי המעוות מתנה הרי הכיר בה, ומ"ש ממוכר איס"ה.

ואף דיפ"ת יש איסור במכירתה אבל מ"מ כיון דהדין שאינה מכירה מאי נ"מ בהדמים אטיו הלקיחת הדמים האיסור הלא רק מכירת היפ"ת הוא האיסור וכיון דאינו מכירה והמעוות מתנה אמאי מחזיר הדמים. ובחי' הארכת: והנה באור הדבר דכתב רמב"ם ז"ל דהמוכר יפ"ת מחזיר הדמים הי' נראה דהנה רמב"ם בספר המצות מל"ת רס"ג כתב דהמוכר יפ"ת לוקה וכבר התעורר המ"ל בפ"ו מבכורות ה"ה דמ"ש מהמוכר מעשר בהמה שאינו לוקה משום שלא עשה כלום ולא קנה לוקח יעו"ש ובזבחים (ט).

(ובפשוטו החילוק דזה דכתב רמב"ם דאם לא מהני המכירה אינו לוקה הוא רק היכא דמה דלא מהני אינו מחמת איסור המכירה רק בעצם לא מהני דבזה לא מיקרי עבר אמימרא דרחמנא כיון שלא עשה מעשה קנין כלל בעצמותו מלבד דין התורה שיתבטל הקנין בכזה אבל אם לולי מצות התורה הי' מועיל הקנין מצד עצמו ורק ע"י דין זה עצמו שאסור למוכרו נתבטל בזה שפיר לקי דעבר אמימרא דרחמנא [ודומה לזה בירושלמי פסחים פ"ה ה"ד דמחמץ את מנחה פסולה פטור ומחמץ מנחה שנפסלה מחמת חימוצה חייב יעו"ש ה] וא"כ ניחא דיפת תואר הרי נקנית לבעלים בשבי' מדין כיבוש מלחמה וכדאמרי' בגיטין (לח).

(דילפי' מדכתיב וישב ממנו שבי יעו"ש ובסנהדרין (נט.)) דיש ביפ"ת תורת גזל לאחר יעו"ש וברמב"ם פ"ט ממלכים ה"ט ובכס"מ שם וא"כ שפיר כיון דשלו היא הרי יכול למוכרה בעצם והא דנתבטל הקנין במוכר יפ"ת הוא מפאת איסור זה עצמו שאסור למוכרה ומש"ה שפיר לקי דמיחשב עובר אמימרא דרחמנא שמצד מעשיו בעצמותו הוי זה מכירה כי שלו היא.

אבל במע"ב דהוי של גבוה ואינו שלו לימכור אף לולי הדין דאסור למכור שפיר לא לקי כלל דלא עשה כלל מעשה מכירה בעצמותו כי לא התחיל כלל לחול קנין דזה שיצטרך לביטול ע"י איסור התורה ודו"ק: וניחא בזה דברי רמב"ם בחיבורו שלא הביא דמוכר יפ"ת לוקה יעו"ש (בפ"ח ממלכים ה"ו) וסותר דבריו שבספר המצות ל"ת רס"ג דכתב ואם מכרה לוקה.

ולפמ"ש יתכן דזה תליא בסתירת שיטתו בלאו דמוכר יפ"ת וזה דבספר המצות שם כתב דמיד אחר ביאה ראשונה עובר בלאו אם מכרה יעו"ש אמנם בחיבורו (פ"ח ממלכים ה"ו) כתב ונושאה בכתובה ובקידושין כו' ואם מכרה עובר בל"ת ע"כ ומשמע שטחיות לשונו דמיד שנבעלה ביאה ראשונה ליכא איסורא דמכירה רק לאחר שנתגיירה.

ולכן שפיר בסה"מ דשיטתו דיש לאו דמכירה מיד שפיר יש מלקות דאז הרי עדיין תורת קנין שפחה עלי' ומצד עצמו ראוי' להקנאה שפיר חשיב שמכר ועבר אמימרא דרחמנא ולקי. אמנם בחיבורו דסובר דהלאו הוא אחר הגירות א"כ נסתלק ממנה קנינו כיון דישראלית הוא ואינה בת מכירה שוב דמי למע"ב דבעצמותו לאו בת מכירה דאינו לוקה דלא מיחשב כלל עבר אמימרא דרחמנא שהרי לא מכר כלל כי אף לולי האיסור מכירה אין זה ראוי למכור מה שאינו שלו ופשוט: ולפי זה יתכן לומר הטעם דמחזיר הדמים.

דהנה בירושלמי קידושין (פ"ב ה"ח) מכרן וקידש בדמיהן מקודשת זאת אומרת שמקדשין בגזילה [כן גי' רשב"אור"ן] יעו"ש ובפירושא רבו טובא וראיתי באור נחמד למרן וגה"ק בחידושי הרי"מ (לחו"מ לז אות כב) דחידש דבכל דבר שאין נתפס בו קנין כגון מע"ש ואיס"ה וגזילה דמ"מ אם מכרו ונתנו לאחר והלוקח נתן לו דמים נעשה המעות שלו ואין הלוקח יכול לחזור בו וטעמו דאמרינן להיפוך דאין הלוקח קונה החפץ שהרי יודע שאינו דבר הנקנה רק המוכר קונה המעות והמעות בר קנין וזה שמרצה לקחת לתשלומין איס"ה וכה"ג שפיר מיחשב זה תשלומין וקונה המעות דרק לקנות א"א איס"ה ומע"ש אבל לשלם עם איס"ה ומע"ש כשזה מרצה שפיר מהני ואמרי' דהמעות הוא הנקנה וזו כוונת ירושלמי דמדאמר מכרן וקידש בדמיהן מקודשת היינו שידע שאיס"ה הוא ורצה לקנותם אמרי' דמהני זה עכ"פ לקנות הדמים כן מקדשין בגזילה דהיינו אם מכר גזילה וקדש בדמים מקודשת דנהי דאינו יכול להקנות הגזילה אבל יכול לקנות המעות וזה הרי רוצה בתשלומין של גזילה כאלו יעו"ש בדבריו ז"ל דברי נועם.

ולפי"ז יתכן דלשיטת רמב"ם דהיפ"ת אינה ברשותו כלל למכרה א"כ ליכא כלל אפשריות עבירת הלאו דלא ימכרנה כיון דאין זה מכירה כלל וכמו מוכר יפ"ת של אחר דפשוט דאינו עובר כן המוכר יפ"ת של עצמו ג"כ הרי אינו מוכר כלל כי אינו שלו [וכבר האריך מנ"ח בגונב נפש ומכרו דאיך חייב הא אינו מוכר כלל ועי' ב"ק (סח):] גניבה בנפש יוכיח דלא אהני מעשיו יעו"ש ואכ"מ] ולזה חידש רמב"ם ז"ל כי עבירת הלאו הוא בלקיחת הדמים דהא גם במוכר יפ"ת שהוא דבר שאינו נקנה מ"מ כשזה נותן לו מעות ומקבל יפ"ת לתשלומין הרי שפיר המוכר קונה המעות (כדברי הירושלמי לפי באור חידושי הרי"מ ז"ל) וזה עצמו בכלל איסור התורה שלא ימכרנה שלא יהי' לו מיפ"ת קנין מעות לעשות ממנה עסק להרויח על ידה המעות.

ולכן שפיר מחזיר הדמים דכיון דגם זה חלק מהאיסור אמרינן דלא מהני מעשיו נגד התורה ומחויב להחזיר הדמים אף דבעלמא קונה הדמים אבל מכירת היפ"ת בעצמה לבד קניית הדמים זה אינה מכירה כלל ואינו עובר בזה אמימרא דרחמנא כי אינו עושה מעשה מכירה כלל דאין אדם מוכר דבר שאינו שלו ופשוט: י) ודע דבהא דכתבתי בדעת רמב"ם בחיבורו דאינו עובר בלאו דלא ימכרנה בכסף רק אחר גירות יש לדון עוד בזה יעו"ש בלשונו דיש לידחוק דכוונתו כשיטתו בסה"מ דמיד אחר שנבעלה יש איסור זה וכעין דכתב שם בסמוך בלאו דלא תתעמר בה דמיד שבעלה משנשתמש בה עובר בל"ת ורמב"ם ז"ל מסמיך הני תרתי לאוי יעו"ש.

ואמנם יש לקיים סברא זו שכתבתי דלרמב"ם יפ"ת בעצמותה לאו בת מכורה הוא מלבד הדין איסור למכרה וליכא אפשרות כלל לעבור על לאו זה כיון דאינו מוכר כלל דכמוכר אשה של אחר היא וכל ענין הלאו הוא קניית הדמים. וזה די"ל דכמו בכל איסורי הנאה חשיב אינו ברשותו אף שמונח ברשותו משום דאסרתה תורה ההנאה נסתלק דין רשותו א"כ שוב גם ביפ"ת אף דיש בה קנין דכיבוש מלחמה מ"מ מאחר דמיד שבא עלי' אסרה תורה להשתמש בה ונאסר העימור שוב בזה עצמו נפקע קנין שפחות שיש לו בה וכאינו ברשותו דמיא דלאו בת מכירה היא בעצם ושוב אף דאמרי' דמיד יש לאו דלא ימכרנה אבל הרי אינו מוקדם ללאו דלא תתעמר בה דשניהם נאסרו אחר הבעילה שוב זה הלאו דלא תתעמר מסלק רשותו וממילא אינו שלו למכירה בעצם ושוב ליכא דלא ימכרנה שהרי אינו מוכר כלל דאין אדם מוכר שאינו שלו וע"כ רק הקניית הדמים הוא האיסור וכמ"ש: אמנם נראה למאי דאמר בסנהדרין (פה:): עימור פחות משהו פרוטה איכא ביניהו יעו"ש דפליגי בגונב נפש ועימור פחות משו"פ אם חשיב עימור והנה ברור דגם ביפ"ת דכתיב לא תתעמר תליא בפלוגתא זו אם עימור בפחות משו"פ חשיב עימור וכ"כ המנ"ח יעו"ש וא"כ נראה דזה דשייך לומר דע"י איסור עימור פקע זכותו ביפ"ת ונסתלק רשותו מה שקנאה ע"י כיבוש מלחמה דזה רק אם גם פחות מפרוטה נאסר א"כ אין לו בה עוד שום זכות אבל למ"ד דפחות משו"פ אינו עימור א"כ הרי עדיין שלו הוא לפחות משו"פ וכבר כתב המחנ"א וקדמו בתורי"ד סוכה (מא).

(דפחות משו"פ הוי שלו וברשותו יעו"ש ואכ"מ ושוב שפיר עדיין ברשותו חשובה ובת מכירה הוא ושפיר יש בה הלאו דלא ימכרנה וז"פ: וניחא לפי"ז הא דתנינן בספרי (תצא) דהנותן מתנה יפ"ת עובר בלאו דצ"ע על זה שהשמיטו רמב"ם ז"ל וכבר עמד המנ"ח בזה. ואמנם למ"ש יתכן דהספרי כמ"ד אין עימור פחות משו"פ א"כ שפיר הוי היפ"ת ברשותו וחשיב איפוא מוכר ונותן ושפיר עובר בלאו.

אמנם רמב"ם דפסק (בפ"ט מגניבה ה"ב) דיש עימור אפ"י בפחות מפרוטה יעו"ש א"כ מיד שנאסר בעימור פקע רשותו ואינה שלו ושוב הרי אין זה מכירה כלל בעצם וע"כ דקדק רמב"ם ז"ל דהאיסור לקיחת הדמים וכנ"ל באורך ושוב זה הגדר ליתא במתנה שאינו לוקח כלום רק מה שנותן היפ"ת והרי אינה שלו ואינו נותן כלל ונכון [ובחי' הרבתי ליישר דברי מרן ז"ל מהרא"ש פ"ב דקידושין וגם פלפלתי דמוכר יפ"ת לעכו"ם לשפחות אם מחזיר הדמים וגם בירור בענין האיסור מכירה דיפ"ת אם על המוכר או גם על הלוקח והבאתי מדברי רמב"ם (פ"ל ממכירה ה"ז) המוכר או הנותן בשבת וכו' דמשמע דמכירה בשבת איסורו על המוכר וגם כעת ראיתי באבני נזר (יו"ד ש"ח) קצת סייעתא לדברי ואכ"מ במה שיש להאריך בזה] יא) ודע דבש"ס קידושין (יז:): גר ועכו"ם שירשו את אביהן עכו"ם גר יכול לומר לעכו"ם טול אתה עכו"ם,

יעו"ש ומוכח לכאורה דיוורש את הע"ז אף שאסור בהנאה ויש לעיין דכיון דאינו יכול להקנות איס"ה איך מורישו וכזה כ' רמ"א בחו"מ (רע"ו) גבי טובת הנאה דכיון דאינו מקנה אינו מוריש לבניו ועי' ב"ק (ק:) כהנים בגזל הגר יורשין הוי וכו' גזל חמץ ועבר עליו הפסח האי דירתו מורית יעו"ש ומוכח דיש דין ירושה באיס"ה ועי' ר"ן נדרים (פה).

(וכבר העיר בגוף הדבר בנוב"י מה"ק יעו"ש. ועי' גיטין (מ:) איסורא לבר' לא מורית יעו"ש דמסיק והלכתא כרבינא דגם היורש משחרר הנה דאף מה שאינו בגדר הקנאה הוי בגדר ירושה.

ואמנם מהא דיוורש ע"ז מן העכו"ם יתכן למאי דכתבו תוס' גיטין (יג.) (ד"ה והא דמש"ה מצוה לקיים דברי המת משום דלא פסק כחו מאותו הממון דמכחו יורשין אבל בגר שזוכה בעצמו לא אמרי' כן יעו"ש ומוכח מזה דכל ירושה היא מפאת המוריש שמוריש לבניו לא שהיורש זוכה מאליו ולכן י"ל דבמוריש תליא מילתא וכיון דלעכו"ם מותרת הע"ז בהנאה שפיר מוריש את הע"ז אף של היורש איסור הוא כי ירושה אינה מפאת זכיית היורש דלאו ברצונו תליא רק מכח המוריש אבל היכא דלהמוריש אסור בהנאה י"ל דאינו מוריש לבניו.

אמנם מתוספתא פ"י דב"ק הגוזל את הנכרי ונשבע לו ומת אינו מתכפר לו יעו"ש וברמב"ם פ"ז מגזילה ה"ז ומשמע בפשיטו דהגוזל את העכו"ם לא מהני השבה ליורשיו ונראה מזה דבעכו"ם דליתא לדין ירושה עי' רש"י יבמות (סב.) (דבן ובת שוים בב"נ יעו"ש אין הענין דהעכו"ם היא המוריש ובא מכחו דאזי שפיר ה' מועיל השבה ליורשיו דה' מיחשב כאלו האב קיים עי' עירובין (ע:) יורש מהו שיבטל רשות וכו' יורש כריא דאבוה הוא יעו"ש דמיחשב כאלו האב קיים.

אבל אינו כן רק דהמוריש פסק כחו שאין בעכו"ם כח להוריש רק ממילא זוכה זה היורש בעצמו בנכסי אביו לא מכח מוריש ומש"ה אין זה כהשבה להנגזל כיון דפסק כח הנגזל במיתתו וחשיב משיב לאחר ואינו דומה לישראל שמה שזה יורש הוא מכח המוריש שפיר מיחשב השבה ליורשיו כהשבה לנגזל עצמו כיון דמכחו יורשין [ועי' ירושלמי שקלים (סופ"ב) היא שני אחין שירשו את אביהן היא שני גיסין שירשו את חמיהן ותמוה.

ויתכן דהא אמר שם באחין שירשו ותפיסת הבית קיימת דלא הוי כשותפין וע"כ הטעם דכיון דירושתן מכח המוריש הרי מוריש אחד לכולן. ואמנם יש סברא דזה רק בירושת האב דאמר בפ' יש נוחלין התורה נתנה רשות להנחיל יעו"ש שפיר הוי זה בגדר מוריש אבל ירושת הבעל את אשתו אינו בגדר שהיא מורשה לבעלה רק בעצם זכי ל' רחמנא לבעל והבעל בעצמו זוכה הירושה ושוב אין זה גדר תפיסת הבית כיון דאינו מכח המוריש שהוא אחד רק מכח היורשין בעצמם שהם שותפים ולזה אמר דאינו כן דהיא שני אחין שירשו את אביהן היא שני גיסים שירשו את חמיהן דבכולהו הוה בגדר מוריש ויש בזה דין תפיסת הבית] ולפי"ז אף דבעכו"ם הע"ז מותרת מ"מ כיון דהיורש מעצמו זוכה וישראל הוא הוי זה איס"ה שאין בידו לזכות.

אולם י"ל למ"ש הר"ן בע"ז פ"ג דישראל זוכה ע"ז מעכו"ם משום דה' לה ביטול אצל העכו"ם יעו"ש דבאין כאחת מש"ה שפיר יורש ע"ז אבל אין ראי' על שאר איס"ה: (יב) מ"ש כ"ת דשריפת כלאי הכרם מוטל על הכל כיון דאסור להשהותו דמקיים כלאים אסור עכ"ד אינו מובן דאיסור מקיים הרי הוא במחובר ומיד שתלשם, ליכא איסורא אבל חיוב שריפה הוא אף לאחר תלישה.

ומה דהביא ראי' מב"ק (צ"ח:) דאמר בחמץ דהכל מצווין עליו לבערו עכ"ד שאני חמץ דיש איסור שה' בתלוש והתוספתא מכות פ"ג מדמי שהיית תליש דחמץ למקיים כלאים יעו"ש. ועוד

י"ל דחמץ ג"כ אין חיוב שריפתו רק על הבעלים וכדברי הנוב"י בתשובה וכוונת הש"ס דחמץ הכל מצווין עליו לבערו היינו לומר שזה החמץ אין בו שיוי לשום אדם כי כל מי שיהי' לו זה החמץ מצווה עליו לבערו וגם אין לחייבו מצד ביטול מצוה מהבעלים כהא דב"ק (צא:) די"ל דממ"נ הבעלים אינו ברשותו לקיים מצוה כי ביד הגזלן הוא וגם להגזלן הוי זה כעין עשה דפשיעה שהביא עליו באיסור גזילה ובל"ז עי' רמב"ן ריש פסחים אם יש חיוב שריפה על הגזלן ועל הנגזל יעו"ש ואכ"מ: ומה דהעיר כת"ר בהא דב"ק (צא:) דמצי אמר אנא בעינא למיעבד הא מצוה דפירש"י דבאילן אשרה מיירי והרי בע"ז חיוב ביעורו על הכל עכ"ז בפשיטו כשלא ביערו רק שקוצצו הרי חייב זה להוציאו מרשותו אינו על הכל דרק להבעלים יש איסור דלא תבא תועבה אל ביתך עי' פסחים (מח).

(ומכות (כב) ובצל"ח שם דע"ז ברשותו בכלל איסור זה וחיוב הוצאה מרשותו רק על הבעלים ועי' בשמ"ק ב"ק (צא:) שם דדקדק כן אשרה העומדת "ברשותו" ואכ"מ: יג) ומ"ש כת"ר לתרג' הא דירושלמי פסחים (פ"ב) דאמר עשה כרי והשתחוה לו כו' איסור חמיר דע"ז חל על איסור קל דטבל יעו"ש ומתרג' כ"ת דטבל קיל משום דיש היתר לאיסורו כהא דחולין (קא).
(עכ"ז.

אכתי יקשה מהא דאמר בירושלמי פסחים שם דחמץ חמיר מטבל והרי גם חמץ יש היתר לאיסורו מיחשב כמו טבל וראי' מהא דחולין (ק"כ:) תינח איסור הבא מאליו ובפירש"י ז"ל שם תינח למילף מיניהו טבל "וחדש" ושביעית יעו"ש הנה דילפי' חדש מחמץ והרי חדש אינו דומה לטבל דטבל חשיב אין היתר לאיסור נגד חדש וכמ"ש תוס' קידושין (לח).

(ד"ה וה"ה לערלה דטבל מיחשב אין היתר לאיסורו נגד חדש שתלוי בזמן יעו"ש ואיך ילפי' מחמץ דגרע מחדש שחזור לאיסורו ומחויב לבערו שלא יבא לכלל היתר וע"כ הרי מדמי לי' הש"ס לחדש [ועי' פנ"י פסחים (כח.) (דתליא אם חמץ שעבר עליו הפסח אסור יעו"ש] עכ"פ מוכח דחמץ אינו חמיר מטבל בענין זה דיש היתר לאיסורו ויש לפלפל בזה: ובעיקר הקושיא מהא דירושלמי יומא (פ"ח) דבעי טבל וערלה צריכה יעו"ש דמספקא לי' אם איסור מיתה חמיר או איסור הנאה חמיר ואמאי אמר הירושלמי פסחים (פ"ב) דע"ז חמיר מטבל והרי אף דע"ז אסור בהנאה וכמ"ש הק"ע מ"מ הרי טבל במיתה.

בפשיטו יתכן דכשדנין לענין איסור חל על איסור שפיר איס"ה חמיר שהרי יש אפשרות שיהי' אסור ע"י איסור הנאה באופן שליכא איסור מצד אכילה כגון בנהנה בלי אכילה וזה בא ע"י חלות האיסור בתחלה וכמ"ש הרמב"ם בפירוש המשנה כריתות (י"ד.) (בנקודה הנפלאה יעו"ש"ה דכל דאינו חל לגבי אכילה גם הנאה מותרת ותבין.

אבל בחולה שדנין לענין הקל גבי אכילה עצמה מי חמיר י"ל דסובר הירושלמי דאיסור הנאה לא הוי חומר בעצמות האכילה דבעת אכילה ליכא יותר איסור באוכל איסור הנאה מאיסור אכילה דבשניהם הוי רק האיסור הנאת אכילה ולא הכפיל איסורו במה שיש באיסור זה גם איסור הנאה. אבל היכא דלא יעשה פעולת אכילה כלל רק הנאה גרידא אזי שפיר יש חומר לאיס"ה וכמובן (פשוט: יד) ומ"ש כת"ר לבאר הירושלמי דפסחים (פ"ב) בעשה כרי והשתחוה לו ומירחו דאיסור ע"ז חמיר מטבל והרי תיפוק לי' דאין שירי' ניכרים וביאר דמיירי בע"ז של נכרי כגון שזקף הכרי להשתחות ובא נכרי והשתחוה דבכה"ג חשיב שירי' ניכרים משום דיש לה ביטול עכ"ז

אין דבריו מובנים דהא מפורש בע"ז (נג:) דישאל שזקף לבינה להשתחות לה ובא עכו"ם והשתחוה אסרה וכו' ופירש"י דהוי כע"ז של ישראל ואין בטלה עולמות יעו"ש ובכאן מכיון דננין לענין טבל בע"כ דהתבואה של ישראל דהא בתבואה של עכו"ם אף למ"ד אין קנין לעכו"ם להפקיע עי' גיטין פ' השולח ובירושלמי פ"ב דפאה וכמה דוכתי מ"מ משמע בש"ס בכורות (י"א:) דמרחינהו ישראל דחייב בטבל היינו לאחר שלקחן ועי' בתוס' שם ובשמ"ק שם וברמב"ם פ"א מתרומות הי"א יעו"ש וא"כ כיון דהוי של ישראל וגלי דעתי דלע"ז והנכרי השתחוה לה הרי זה ע"ז של ישראל שאין לו ביטול.

ובפשיטו הי' יכול לצייר דהטבל של ישראל והעכו"ם עשה בה מעשה דאמר בע"ז (נד:) עשה בה מעשה אסרה ועי' רמב"ן ז"ל בע"ז (נ"ג:) דהא דע"ז של ישראל אין לה ביטול הוא רק כשעובדה ישראל אבל נכרי העושה מעשה בבהמת ישראל יש לה ביטול יעו"ש וה"נ בתבואה של ישראל שנאסרה ע"י מעשה העכו"ם דינה כע"ז של עכו"ם דיש לה ביטול.

אך דעת הר"ן (פ' ר"י שם) דכיון דהחפץ של ישראל אף שהע"ז של העכו"ם שעובדה שלא לדעת ישראל אין לה ביטול יעו"ש [וראה בתוספתא דע"ז (פ"ו) רבי אומר משום ר' יעקב אם עשאה לישראל מתחלה אינו יכול לבטלה ע"כ וזה צ"ע דבפשיטו משמע דהיא של עכו"ם רק שעשאה לישראל ואמאי לא יוכל לבטלה וראה בראשונים ר"פ לולב הגזול שהאריכו בהא דאין ביטול לע"ז של ישראל יעו"ש ולא תירצו שעשאה עבור ישראל ומוכח דבכל ענין מהני ביטול.

ונראה לפרש דהתוספתא מיירי שהעכו"ם עשאה לישראל ואח"כ זכה בה הישראל ולא נעבדה וזה דהא קי"ל דע"ז של עכו"ם נאסרה מיד משעת עשי' ושל ישראל אינה אסורה עד שתיעבד אמנם ברור דעכו"ם שעשה ע"ז לעצמו ונאסרה בהנאה משעת העשי' דשוב אף אם זכה בה ישראל לא פקע איסורא מינה עי' ע"ז (כט) יעו"ש ואף דבישראל אינו חל איסור משעת עשי' מ"מ לא פקע מה שכבר חל וכבר הארכתי במ"א בזה ומצאתי כן בס' סדר משנה יעו"ש.

וזה דאשמעינן התוספתא דאם עשאה לישראל מתחלה נאסרה ג"כ משעת עשי' כמו אלו עשאה לעצמו כיון דמ"מ היתה של עכו"ם ואשמעינן תו דאם זכה בה הישראל אף שלא נעבדה אין לה ביטול ולא אמרי' דממ"נ כיון דהא דאין לה ביטול מצד דין ע"ז של ישראל שוב הרי בישראל כ"ז שלא נעבדה אינה איסור מ"מ כיון דזו נאסרה משעת עשי' שהיתה של עכו"ם ועכשיו החפץ של ישראל לא אזלינן בתר דין ע"ז רק בתר החפץ והרי החפץ הוא ע"ז של ישראל שאין לה ביטול ובמ"א ביארתי בזה באורך ואכ"מ] ושוב נזכרתי דברי תוס' יבמות (קד) ד"ה.

דכתבו א"נ בע"ז של עכו"ם שעשאה לדעת ישראל טעונה שריפה יעו"ש ומשמע דסברי דל"מ ביטול אף שהחפץ של עכו"ם כיון דלדעת ישראל נעשית. וזה יש לתלות בעצם ענין דין ע"ז של ישראל אם בחפץ של ישראל תליא או רק בדין איסור הע"ז ואכ"מ: ומה שהאריך כת"ר דמש"ה בחמץ בתבואה ליכא משום דלא הי' שעת הכושר זה נגד הסוגי' דפסחים (לג).

(דאמר רק באחמץ במחובר דמיחשב שלא הי' שעת הכושר אבל אחמץ בתלוש אף קודם מירוח חשיב שעה"כ כיון דמהני בדיעבד יעו"ש: ומה דהעיר כ"ת בהא דירושלמי פסחים (פ"ב) ארבעת רבעים וחמיצן וכו' דאיך נעשה טבל הא לא הי' לו שעת הכושר לחלה הנה למ"ש הכס"מ בפ"ז מביכורים דפחות מכשיעור לא מיקרי פטור יעו"ש א"כ הרי שיטת רמב"ן קידושין (מו:) דאחר נתינת מים בקמח קודם גלגול דינו כמפריש בשבלין דתרומתו תרומה יעו"ש וא"כ חלה קודם

גלגול לאחר נתינת מים לקמח חשיב שעת הכושר כמו דתרומה קודם מירוח חשיבא שעת הכושר כנ"ל וכיון דהי' יכול לצרפו אז קודם שנתחמץ מיד שנתן המים בקמח והי' ראוי להפריש ממנו חלה י"ל דחשיב שעת הכושר.

דאין זה דהי' פחות מכשיעור משוי לי' פטור כדברי הכס"מ. וגם לשיטת הר"ש (בפ"ג דחלה מ"ב) דמפריש חלה קודם גלגול אינו חלה אפי' בדיעבד מ"מ י"ל דמירי שנתחמץ אחרי גלגול דהי' לה שעת הכושר להפרשת חלה וזה דהי' פחות מכשיעור אינו מסלק דין שעת הכושר כיון דראוי לצרפו עם עיסה אחרת ופשוט: טו) וראיתי לכת"ר שהביא בשם ח"א דבחלה א"צ שתהי' לה שעת הכושר לחלה רק אם הי' לה שעת הכושר לתרומה מיחשב שעת הכושר עכ"ד.

הנה עלה בדעתי לפי זה ליישב הא דאמרין בירושלמי (פ"ו דתרומות) אכל חלה [בשוגג] מהו שישלם מפירות שלא הביאו שליש שכן פירות שלא הביאו שליש חייבין בחלה וזה אינו מובן מאי ס"ד בזה דלא ישלם מזה כיון דאכל חלה ולחלה מחויבין ועי' שם בירושלמי שם דבעי אכל ביכורים ענבים מהו שישלם יין משום דאין מביאין בכורים מיין יעו"ש אבל בחלה אינו מובן טעם הבעי'.

ונראה למאי דאמרי' בפ"א דתרומות אין משלמין מן הלקט וכו' ומן ההפקר ובירושלמי שם מפני שאין בהם זיקת תרומה ומעשר יעו"ש ולכאורה יהי' הדין דאינו משלם מפירות ותבואה קודם לישא כיון דאין בהם זיקת חלה דחיובה רק אחר לישא ולישנא דירושלמי דישלם מפירות (היינו מתבואה קודם הטחינה והגלגול דבכלל פרי הוא) משמע דמשלם מקודם גלגול וזה צ"ב שהרי אין בו זיקת חלה.

אולם לדברי כ"ת דכיון דחלה מיקריא תרומה סגי לה בשעת הכושר דתרומה אף שלא הי' לה חובת חלה כנ"ל כן י"ל דכיון דיש לה זיקת תרומה מהני למיחשב זיקה גם לענין חלה ואם אכל חלה בשוגג משלם מפירות קודם גלגול כיון דראויין לתרומה ולפי זה ניחא בעיית הירושלמי דבעי אם אכל חלה מהו שישלם "מפירות" שלא הביאו שליש היינו קודם גלגול דבזה י"ל דממ"נ לא מהני דהא זהו תשלומי חלה והרי לא הי' לו זיקת חלה כיון דהוי קודם גלגול ואי דיש בה זיקת תרומה הא פירות שלא הביאו שליש פטורין מן התרומה וכל חיובן רק לחלה והרי עדיין לא הי' זיקת חלה וז"נ [ועי' רמב"ם (פ"י מתרומות ה"ח) ובירושלמי חלה (פ"ו ה"ב) דמשמע דלדינא א"צ זיקת תרומה וה"ה די"ל דא"צ זיקת חלה ואכ"מ]: טז) ודע דבדברי הירושלמי פסחים (פ"ב) דאמר ארבעת רבעים וחימצן וארבעת רבעים בפ"ע וחימצן ועירבן דאינו חל טבל על חמץ משום דהוי איסור קל יש לעיין מהא דכתב הראב"ד ז"ל בהשגות (פ"ז מביכורים ה"ח) אהא דהקשה דאמאי מהני צירוף לעושהו עיסה בפחות מכשיעור ואמאי לא נימא דיחוי וכהא דאמר בירושלמי חלה (פרק ג') בשני עכו"ם שעשו עיסה כשיעור וחלקוה ואח"כ נתגיירו דאמרין דנדחה החיוב ותירץ דאין דיחוי אצל מצות יעו"ש ולכאורה אמאי לא כתב מטעם דאין דיחוי באיסורין עי' מנחות (נ"ד).

(וצריך לומר דאין דיחוי באיסורין היינו באיסור הבא מאליו אמרינן שבכל עת מתחדש מעצמותו. אבל איסור טבל צריך מעשה גלגול בעיסה לחדש האיסור שפיר אמרי' דיחוי בזה לפטור מטבל.

ולזה אתי עלה מטעם דאין דיחוי אצל מצות. ולפי"ז יש לעורר בהא דחימצן דודאי ליתא כלל בהפרשה דאין הפרשה חל באיס"ה וכמ"ש רע"ק איגר ז"ל דאין בכחו לקרות שם תרומה יעו"ש והירושלמי דן רק לענין איסור טבל אם יש בכה"ג וא"כ שוב יקשה כקושית ראב"ד ז"ל דכיון דהי' בתחלה פחות מכשיעור דנימא דיחוי דבזה ל"ש אין דיחוי אצל מצות כיון דליתא למצות הפרשה.

ועי' ירושלמי פ"א דחלה דנקט ג"כ ארבעת קבין בפ"ע וחימצן יעו"ש ויש לדון לכאן ודו"ק. [ועי' בכס"מ פ"ז מביכורים שם דכתב דענין דיחוי הוא דמיחשב כאלו הפריש אז אולם לדעתו הוא גדר אחר בדיחוי יעו"ש ואכ"מ בזה] אך גוף ד' ראב"ד ז"ל צ"ב וכתבתי רק להעיר: יז) ומ"ש כת"ר בהא דבעי בירושלמי ערלה (פ"א ה"א) זית שנטעו למנורה אם חייב בערלה ופשוט מאתרוג שנטעו למצותו והרי הוה כאינו נוטע למאכל עכ"ד הנה בנוטע לאתרוג לק"מ דבשלמא הנוטע להקדש מיחשב שאינו נוטע למאכל משום דאיסור הקדש מפקיע ראויות האכילה.

אבל בנוטע לאתרוג הרי אין המצוה מבטל אכילתו דהא אפשר לקיים שניהם דאחר קיום מצוה הרי ראוי לאכלו ושפיר י"ל דכיון דסתמו לאכילה לא בטל ממנו שם נוטע למאכל עי"ז דצורף מחשבה למצוה: אמנם יקשה דמאי פשוט הירושלמי מנוטע לאתרוג דחייב דה"ה נוטע למנורה הא במנורה דהמצוה שידליק השמן הרי המצוה מבטלת ממנו אכילתו והוה כאינו נוטע למאכל.

אולם י"ל מטעם אחר למאי דאמר בירושלמי ערלה (פ"א ה"א) שנה ראשונה לסיג ושניה למאכל דמכיון דעירב בו מחשבת חיוב חייב יעו"ש א"כ י"ל דהרי זית בעצמו הוי מאכל לבד השמן שבתוכו שוב נהי דהזמין השמן למנורה דאינו למאכל אבל גוף הזית דפרי הוא הרי סתמו הוה כחישב למאכל ושוב בזה עצמו יש בו עירוב מחשבת חיוב לענין גוף הזית ממילא יש חיוב ערלה אף לגבי השמן שבתוכו וא"כ ממ"נ בתרתי באתרוג ובזית למנורה חשוב נוטע למנורה ופשוט: ובעיקר דברי הירושלמי דבעי בזית שנטעו למנורה אם חייב בערלה ומדמה לנוטע לאתרוג ראיתי בקרית ספר דכתב דסברת הבעי משום דכתיב לכם ולא מן המצות וזה שנעשה בו מצוה אינו בדין ערלה יעו"ש בפ"י מביכורים [ולפמ"ש צ"ל דלענין פטור זה לא מהני מה דמקצתו אינו למצוה לחייב השאר ורק לענין פטור דלסיג ולמאכל מהני זה ולכן מדמה הירושלמי לאתרוג שכולו מצוה דחייב דה"ה זית גם השמן חייב בערלה] אך ד' הק"ס צ"ע כי מאי זה שם מצוה על האתרוג הלא הזמנה לא מהני קודם שקידש היום [ועי' רש"י פסחים (ל"ד): דמי החג נאסרו בהזמנה יעו"ש והיינו בקדש שהוא בעולם] ואינו נתפס שם מצוה על האילן בשביל זה דחישב למצוה ואכ"מ: יח) עוד יש לעורר בהא דמסיק הירושלמי דנוטע למצוה חייב בערלה וביארתי דחשיב נוטע למאכל משום דאין ענין המצוה מבטל הראויות דאכילה דאפשר לאכלו אחר קיום מצותו ויקשה מהא דפסק רמב"ם בה' פרה אדומה (פי"א ה"ז) גבי איזוב לקטו לחטאת הרי הוא כנלקט לעצים יעו"ש הנה מפורש דמחשבת המצוה מבטלת שם מאכל אף דראוי לאכילה אחר קיום המצוה וראיתי למר חמיו הגנ"י דתמה על הירושלמי דבעי בנטעו לאתרוג והרי פליגי בפרה פי"א לקטו לחטאת הרי הוא כלקטו לאוכלין דברי ר"מ ור"י ור"ש אומרים כנלקט לעצים עיי"ש ולענ"ד תקשי דברי רמב"ם אהדדי דפסק בפ"י מביכורים הנוטע למצוה חייב בערלה הנה דחשיב נוטע למאכל ושם בלקטו לחטאת פסק דהוה כנלקט לעצים.

ולכן הי' נראה למאי דכתב במאירי ביצה (ל"ד): בהא דאמרינן דראיית פני הבית קודם גמר מלאכה דפטור ממעשר דמ"מ אם הכניס תאנים לקצות דהדין דאינו חשיב גמר מלאכה עד

שיתיבשו וראו פני הבית קודם שנתיבשו דחייבין וכ' הטעם דכיון דבעצם תאנים ראויים לאכילה ונגמרה מלאכתן רק מחשבתו לקציעות מסלק שם גמר מלאכה שוב אח"כ כשנסתלק מחשבתו הרי זה כאלו נגמר מלאכתו בתחלה קודם ראיית פני הבית יעו"ש כי דבריו חדשים הם ובמ"א כ' מדברי תוס' ביצה (יג:) ואכ"מ ומבואר סברתו ז"ל דכל דמחשבה מעכבת נגד מה שהוא בעצמותו שוב כשנסתלק עיכוב המחשבה חשיב למפרע כאלו לא הי' מחשבתו כלל בזה.

וא"כ ניחא דכיון דאתרוג בעצמותו לאכילה רק משום דחישב למצוה באנו לבטל סתמיותו ולאכילה י"ל, שפיר כמ"ש דכיון דאפשר למחשבה זו לביטול למפרע שהרי אם ילקטנו אחר כך לאכילה יהי' נחשב למפרע למאכל שוב א"א לומר בתחלה שהמחשבה תבטל מה שהוא בעצמותו כיון דאפשר לקיים שניהם.

[ועי' בר"ש פ"א דחלה גבי עיסה שסופה סופגנין יעו"ש] אבל שם באיזוב דאמר לקטן לחטאת דהיינו שגמרו למצוה י"ל שפיר דגם בכה"ג מפקיע מסתמא דאכילה ואה"נ באיזוב שנטעו לחטאת ולקטו סתם דכיון דאם ימלך תופקע המחשבה למפרע שוב כשאפשר לקיים שניהם אינו מפקיע ודו"ק: ודע דקשה בהא דמדמי הירושלמי דנוטע למנורה חייב בערלה מדנוטע לאתרוג חייב והא בירושלמי שם אמר הטעם באתרוג אם אומר את עצו אין יוצא בו בחג הסוכות וביארו המהרא"פ ופנ"מ דלמצות אתרוג בעי ג"כ שם פרי ועי' פיה"מ (פ"ג דסוכה) דאתרוג של ערלה פסול משום דאינו פרי ומש"ה בנוטע לאתרוג חשיב נוטע לפרי וא"כ שוב מאי ראי' למנורה הא במנורה א"צ פרי דראה ברמב"ם (פ"ו מאיסו"מ הי"ד) דשמן שהוציא מזתים שהן פגין (שלא הביאו שלישי) דכשר יעו"ש הנה דא"צ דין פרי בשמן למנורה וא"כ שפיר י"ל דנוטע למנורה יפטור [ואולי לסברת רש"י מגילה (כד:) דציפן זהב אינו מן המותר בפיו ומבואר דכל דלית ב' איסור והיתר לאכילה אף שאינו איסור כמו זהב מ"מ אינו בגדר מן המותר בפיו כן י"ל בקרבנות דבעי' ממשקה ישראל דהיינו שיהי' דבר מאכל שיהי' נתפס בו היתר אכילה וע"כ למה שכתבתי במ"א דבמנורה בעי ג"כ ממשקה ישראל וכ"כ מר חמיו הגל וביארתי כן באורך.

ולכן לא מהני אם אינו איסור רק בעינן שיהי' בו היתר אכילה ומש"ה נוטע למנורה חשיב נוטע למאכל וצ"ע עוד בזה אם דומה הא דממשקה ישראל למותר בפיו דהא חזינן דעצים ולבונה הוי קרבן אף שאינו דבר מאכל עי' זבחים (ל"ד.) (ומעילה (מ"ט:) ואכ"מ:] יט) ראיתי לכ"ת שכתב לחדש בהא דאמרי' בזבחים (ו':) דשותפין אין ממירין דמ"מ דישראל שיש לו שותפות בקרבן עם העכו"ם כיון דהעכו"ם אינו מימר שפיר הישראל יכול להמיר ואינו בכלל קרבן השותפין עכ"ד הנה בגוף הדבר אני מסתפק טובא אם ישראל ועכו"ם יכולין להביא קרבן בשותפות דהא מבואר בזבחים (מ"ה:) ובעכו"ם בין בשוגג בין במזיד לא הורצה אם נטמא דם של קרבן עכו"ם] וכו' אמר קרא לרצון להם ועכו"ם לאו בני הרצאה נינהו יעו"ש ומבואר דעכו"ם לאו בני הרצאה נינהו ושם בזבחים (מ"ה).

(פליגי ר"ש ור"י אם מועלין בקדשי עכו"ם וכתבו התוס' בתמורה (ג'.) בד"ה לא נהנין דלמ"ד זה ליכא איסור דאורייתא כלל על הנאה בקדשי עכו"ם יעו"ש וא"כ י"ל נראה דהישראל אינו יוצא בקרבן כזה שחציו אינו בקדושה גמורה וגם לכ"ע עכ"פ אינו לרצון.

ומכבר הקשתי בהא דאיתא בת"כ (פ' אמור פ"ז) מנין שאין מקבלין שקלים מן העכו"ם ת"ל ומיד בן נכר לא תקריבו וגו' אין לי אלא תמידים שהם קרוין לחם שנאמר לחמי לאשי שאר קרבנות הצבור מנין ת"ל מכל אלה ע"כ ועי' ברמב"ן בספר המצות שכתב שאם קיבל מהם

השקלים יופסלו התמידין ולא ירצו לנו מפני שחלקם פסל את הכל יעו"ש והקשתי דלמא לי קרא להכי תיפוק לי' דחלק העכו"ם אינו קדוש ואינו מרצה ממילא הו"ל כמו מחוסר אבר ועי' תמורה (י"א:) אמנם לפי דברי הרמב"ן ז"ל דמיירי בתמידין שלקח מהשקלים שנתן העכו"ם ג"כ וכן הכוונה בקרבנות צבור שלקח משקלים שהי' מעורב שקלי העכו"ם ובזה ניחא שפיר דהוי קדושה גמורה דהא מבואר בזבחים (מ"ה).

(דבקדשי בדק הבית של עכו"ם מועלין בהם לכ"ע יעו"ש ושפיר ס"ד דכיון דהעכו"ם הקדיש השקלים הוי קדושה גמורה יהי' כשר הק"צ שמעורב בו גם משקלי עכו"ם קמ"ל דחלקן פסל הכל. אבל בהקדיש בהמה שחלקן אינו קדוש גמור א"א שישראל יביא עמו.

ועוד נראה למאי דאמר במנחות (ע"ג:) אמר רב הונא שלמי הנכרי עולות וכו' אמר קרא אשר יקריבו לה' לעולה כל דמקרבי עולה ליהוי יעו"ש א"כ אם יביאו שלמים בשותפות הרי של העכו"ם כעולה ושל ישראל נאכל ואי אפשר לקרבן אחד שתתחלק להיות חציו עולה וחציו שלמים כמובן [ויש לעי' במ"ש תו' תמורה ב'.

ד"ה קרבנו להקשות דל"ל קרא למעט קרבן עכו"ם הא אין העכו"ם סומכין. והרי נ"מ בעכו"ם שנדר קרבן בשותפות ישראל דא' סומך כולן עי' תמורה (ב'.

(ועירוכין (ב'.) דסותרין דרש"י בזה יעו"ש וקמ"ל דאין הישראל סומך משום דחלק העכו"ם פטור ואין הקרבן כולו בר סמיכה ולמ"ש [ניחא] [וראה ברש"י מנחות (דף ע"ג:) בד"ה שלמי הנכרי.

נכרי שנדר להביא שלמים עולות הן ואין נאכלין וה"ה דמנחתן כליל עכ"ל וצ"ע בזה שכתב רש"י ז"ל דר"ה דסובר שלמי עכו"ם עולה דגם במנחות כן דבשלמא בעולה דקרבן עולה א"צ כהן דוקא וגם עולת ישראל כולו כליל שפיר י"ל דבעכו"ם שלמים ידי' עולות נינהו וכולו כליל. אבל במנחות דמנחת ישראל נאכלת ומנחה שתהא כליל הוא רק בכהן וא"כ מנ"ל לחדא בעכו"ם שתהי' מנחתו כליל הא עכו"ם אינו כהן ולו מצינו קרבן מנחה כליל בישראל ושאני עולה דשם עולה דכליל יש בישראל וצ"ע:] (ב) והנה גוף סברת כ"ת הוא קושיא על הא דאמרי' דשותפין לא עבדי תמורה והרי משכחת תמורה בעכו"ם שמביא קרבן בשותפות עם ישראל.

דהישראל שפיר מימר בקרבן זה והנראה עפ"י דברי הש"ס בתמורה (ב':) בהא דבעי רמי בר חמא עכו"ם מהו שימור שדאקדושי מקדיש אמורי נמי מימר או דילמא כיון דלא אתי לכלל עונשין כי עביד תמורה לא קדשה אמר רבא פ"ש דתניא קדשי עכו"ם לא נהנין ולא מועלין ואין חייבין עליהן משום פנו"ט אין עושין תמורה וכו' קתני מיהת אין עושין תמורה.

ורמי בר חמא בהקדיש עכו"ם להתכפר עכו"ם לא קא מיבעי לי כי קא מיבעי לי בהקדיש עכו"ם להתכפר בו ישראל בתר מקדיש אזלינן או בתר מתכפר אזלינן ופריך תפשוט לי' מדר"א דאר"א אר"י המקדיש מוסיף חומש ומתכפר עושה תמורה וכו' א"ל התם הוא דאתי מכח ישראל והו"ל תחלתו וסופו ביד ישראל אבל הכא קא מיבעי לי' מי בעינן מתחלה ועד סוף דתיקו ברשות דמאן דעביד תמורה ופירש"י ז"ל דעל העכו"ם גופי' ליכא ספק כלל שיעשה תמורה דעכו"ם אינו מימר אך הספק על הישראל אם מימר בהקדש עכו"ם להתכפר בו ישראל: ונראה לכאורה דסברת הבעיא הוא בענין זה דקדשי עכו"ם אין עושין תמורה מהו ענינו אם החסרון מצד האדם המימר שעכו"ם אין בכחו להתפיס קדושת תמורה.

או דהחסרון מצד קדושת הקרבן שקדושתו גריעה ואינו נתפס בו תמורה דלא אלו קדושתו להתפס תמורה וזה סברת הבע"י בהקדש עכו"ם להתכפר ישראל דאם נימא דהא דקדשי עכו"ם אין עושין תמורה משום חסרון המימר א"כ שוב בזה דישראל המתכפר הוא המימר שפיר יש בו תמורה. אבל אם החסרון מצד גריעות קדושת הקרבן שהקדש עכו"ם לא אלים הוא למיתפס פדינו גם בהקדש עכו"ם להתכפר ישראל כיון דתחלתו הקדש עכו"ם אינו עושה תמורה דאין הקרבן בר תמורה.

ואולם ברמב"ם (פ"א מתרומה ה"ו) כתב הקדש עכו"ם בהמה שיתכפר בה ישראל והמיר בה העכו"ם הרי זו ספק תמורה יעו"ש ומבואר לפי שיטתו ז"ל דבעיית הש"ס לא ה' על הקרבן אם עביד תמורה דזה פשיט ל' דכיון דמתכפר בה ישראל עביד תמורה והטעם כהא דחולין (מ':) כיון דקנ' לכפרה כדידי' דמי יעו"י בסמוך רק הספק על העכו"ם אם מהני תמורתו בקרבן שהמתכפר הוא ישראל: והנה לפי"ז מתבאר לשיטת רמב"ם דענין זה דקדשי עכו"ם אינן עושין תמורה אינו משום חסרון המימר דאין בכח העכו"ם לעשות תמורה דז"א שהרי על העכו"ם יש ספק אם הוא בר תמורה.

וע"כ הא דפשיטא דבקדשי עכו"ם אין עושה תמורה הענין מצד הקרבן דכיון דעכו"ם מתכפר בקרבן זה אין בו קדושה והרצאה שיהי' נתפס בו תמורה. וממוצא דברינו מבואר דלרמב"ם ז"ל ענין קדשי עכו"ם שאין עושין תמורה הוא מצד חסרון קדושתם של הקדשים בעצמם.

ולרש"י ז"ל הוי זה בכלל ספק הש"ס אם החסרון מצד קדושת הקרבן או מצד הבעלים הממירין. ואמנם יקשה בשיטת רש"י ז"ל דאם ספק הש"ס ה' על גוף הדין דקדשי עכו"ם אינן עושין תמורה אם החסרון בדינא דגברא שאינו בר תמורה או דהוא דין בקרבן שקרבן כזה אינו בדין תמורה אמאי לא בעי בעכו"ם שהפריש קרבן ונתגייר דאם הא דקדש עכו"ם אינן עושין תמורה מצד שהקדש עכו"ם אינו מועיל לשו' דין תמורה ה"ה בנתגייר אף דעכשיו ישראל הוא מ"מ קדושת הקרבן מצד הקדשו שבתחלה בהיותו עכו"ם וקדשה זו אין בה דין תמורה אבל אם החסרון אינו בקרבן רק בגברא הרי עכשיו ישראל הוא ובר תמורה הוא.

ולשיטת רמב"ם ז"ל ניחא כי הספק על העכו"ם אם בר תמורה בקדשים שמתכפרין בו ישראל אבל בקדשי עכו"ם אין בהקדשו דין תמורה. אבל לפי פירש"י ז"ל יקשה.

ולכן נראה דאף לשיטת רש"י ז"ל דעכו"ם אינו בר תמורה מצד דינא דגברא מ"מ גם עצם הקרבן אין בו קדושה להתפס תמורה וכן מורה לשון רש"י ז"ל בתמורה (ב':) בד"ת לא קא מיבעי לי' דאין "הקדשו" עושה תמורה יעו"ש דקדק. ז"ל החסרון בהקדשו לא דוקא במה שהמימר עכו"ם רק החסרון הוא גם בגוף הקדושה ואמנם סברת איבעיית הגמ' יתכן לפרש דהספק בעיקר קדושת תמורה אם הוא חלק מעצם דין קדושת הקרבן בכלל.

שעל, ידי הקדש האדם חלה עליו כל עניני הקדושה וכל הדינים המסתעפים והוי גם דין התמורה ע"י הקדש האדם. או דרק הקדושת הגוף הוא ע"י האדם אבל חלות דיני התורה רחמנא הוא דרמי עלי' בעצמותו.

וכזה כתב הר"ן ז"ל בנדרים (דף י"א.) (לדון בחזה ושוק שאסור לזרים אם מחמת נדרו הוא שע"י שהקדשו אוסרו או דלאו מחמת נדרו הוא אלא איסורא הוא דרמי רחמנא עלי' ואף לבתר זריקת דמים דפקע לי' נדרא מ"מ אסור יעו"ש וה"נ בתמורה אם נימא שההקדש הוא המשוי לי'

לדין תמורה כיון דהקדישו עכו"ם אין בכח הקדש עכו"ם לחדש הקדש כזה שיהי' יכול להתפס בו דין תמורה ואף שהמתכפר ישראל מ"מ אין בהקדשו דעכו"ם דין תמורה אבל אם הדין תמורה הוא מאליו דבעת שהקדישו רמי רחמנא עלי' דין התמורה.

רק דתנאי יש בדבר דכיון דבתמורה אזלינן בתר מתכפר כמבואר בתמורה (דף י'.) מתכפר עושה תמורה יעו"ש בעינן שהמתכפר יהי' ישראל וכשהמתכפר עכו"ם לא רמא רחמנא עלי' דין התמורה ומש"ה בעי בהקדיש עכו"ם להתכפר בו ישראל אם עושה תמורה דנהי דלא אלים הקדש עכו"ם להתפס תמורה אבל י"ל דתמורה אינו מכח הקדשו רק כל שהמתכפר ישראל רמי רחמנא עלי' דין תמורה והוי התמורה מצד דין התורה לא מצד הקדשו דעכו"ם.

אולם כל זה בעכו"ם שהפריש להתכפר בו ישראל דמיד שחלה גוף הקדושה ע"י העכו"ם הי' ראוי לחול דין התורה י"ל דרמי רחמנא עלי' דין תמורה אבל כי הפריש עכו"ם ואח"כ נתגיר דבשעת ההקדש לא הי' ראוי לחול דין התורה של תמורה כי המתכפר הי' עכו"ם לא מהני מה דאח"כ נתגיר לגרום עי"ז חלות דין תמורה כי כבר נדחה דין זה שבא ביחד עם הקדשו.

ומצד הקדש העכו"ם בודאי אין בקרבן כזה דין תמורה ודו"ק בזה כי קצרתי בהסברת הדבר ובחידושי כתבתי עוד איזה טעמים נכונים בסברת האיבעי' ואכ"מ להאריך: ולפי"ז נתבאר דלפי שיטת רמב"ם ז"ל הא דאין קדשי עכו"ם עושין תמורה החסרון רק משום חסרון שמצד הקרבן דלא אלים קדושתו דאלו מצד הבעלים יש ספק אם עכו"ם בר תמורה ולפי שיטת רש"י ז"ל החסרון בתרתי משום דין הבעלים דעכו"ם אינו מימר וגם משום חסרון דין קדושת הקרבן שאין בקדשי עכו"ם כח ודין התפסת התמורה וזה פשיט ומעתה נראה ברור דבהמהשחצי' של עכו"ם וחצי' של ישראל דאינה עושה תמורה דבשלמא אלו הי' החסרון מצד הבעלים שאין העכו"ם בר תמורה שפיר י"ל כסברת כ"ת דעכשיו מיקרי הישראל אחד מימר ואין בו דין שותפות אבל לפי דברינו דהחסרון בגוף קדושת הקרבן א"כ הא מבואר בתוספתא פ"א דתמורה דבהמה שחצי' קודש וחצי' חול אינה עושה תמורה יעו"ש [וכשחזר והקדיש חצי' השני' דאמרין דעושה תמורה בקידושין ז.].

(ובזבחים י"ב.) היינו דעכשיו כולו קדוש ובר תמורה הוא אבל כשאין כולו בר תמורה אינו עושה תמורה משום חצי'] וה"נ בזה שחציו קדשי עכו"ם ואין בו דין קדושת תמורה א"כ אין הקרבן כולו בר תמורה שוב החצי שהוא קדשי ישראל אין עושה תמורה דחצי קדש אין עושה תמורה וזה ברור: כא) [ודע דבהא דחולין מ.].

(שהבאתי דאמר כיון דקניא לי' לכפרה כדידי' דמי ראיתי לרבנו גרשום ז"ל שם דמשמע דמפרש דקאי על הכהנים דחשיבי בעלים משום דקניא להו לכפרה יעו"ש וד' ז"ל צ"ב אם בכל הקרבנות כן או רק במה דזכה רחמנא לאנשי משמר ועי' ב"ק ק"י.) יעו"ש.

ולפי סברתו יתישבו דברי תוס' ריש תמורה (ב.) ד"ה קרבנו דכתבו דס"ד דקרבן עכו"ם טעון סמיכה והכהנים סומכים ואיצטריך למעוטי יעו"ש ואין הבנה לזה כיון דהוה אמרינן דבקרבן עכו"ם שאין העכו"ם סומך דיהי' מועיל שליח מאי עדיפות דכהן הא סמיכה אינו דבר הטעון כהונה ומצד שליחות הרי כהן וישראל שוים אמנם לדברי ר"ג יתכן דהא אמר במנחות (יט) מה סמיכה בבעלים יעו"ש דמתנאי מצות סמיכה שיהי' בבעלים ולכן שפיר ס"ד שבקרבן עכו"ם שאין הבעלים סומכין דעכ"פ יסמוך כהן שהוא בגדר בעלים דקניא לי' לכפרה והוי זה כעין

סמיכה בבעלים ואכ"מ]: כב) ראיתי לכ"ת שחידש עוד דאם שנים שותפים בקרבן ואחד יש לו רק אבר אחד [כע"ז בתמורה (י"א:)] הרי עלי עולה בחייה יעו"ש] דכיון דזה השני אינו יכול להמיר שאין ממירין באברים שוב הראשון יכול להמיר כיון דאין כאן שנים ממירין עכ"ד והנה לפי דבריו יקשה בהא דקידושין (ז).

(אר"י בהמה של שני שותפין הקדיש חצי' וחזר ולקחה והקדישה קדושה ואינה קריבה ועושה תמורה והקשו תוס' שם דלמא לי' חזר ולקחה הא יכול להיות בבהמה של שני שותפין והקדישו שניהם ותירצו דבכה"ג דהוי שותפין הרי אינו עושה תמורה יעו"ש [ועי' רש"י זבחים (י"ב.) ועושה תמורה "דהא אינה דשותפין" יעו"ש וכוונתו כדברי התוס' יעו"ש] ואכתי יקשה דלינקונט בהמה של שני שותפים והקדישו שניהם ולאחד רק חלק במיעוט ובכה"ג שפיר עביד תמורה זה שהרוב שלו ועוד יש להעיר בהא דיומא (נ'): חומר בזבח מבתמורה שהזבח נוהג ביחוד כבצבור ודוחה את השבת ואת הטומאה ועושה תמורה וכו' ופריך האי זבח היכי דמי אילימא דיחיד מי דחי שבת וטומאה אלא דצבור מי עושה תמורה וכו' אמר רב ששת לא באילו של אהרן וכו' ופריך לרב ששת אדמוקים לה באילו של אהרן לוקמה בפסח דדוחה את השבת ואת הטומאה ועושה תמורה דקרבן יחיד הוא ומשני קסבר אין שוחטין את הפסח על היחיד [וכיון דאינו בא בלא שותפות אינו עושה תמורה רש"י] ע"כ ולפי דברי כ"ת יקשה דאם הקנה להשני חלק בפסח פחות מחציו שפיר קעביד תמורה כיון דהשני לאו בר תמורה ושפיר הוה מצי לאוקמי' בפסח שהי' שותפין בו רק שאחד הי' לו חלק יותר מחציו דלענין שחיטת הפסח שפיר שוחטין דהא אינו יחיד ומ"מ עושה תמורה: אולם ראה בתוספתא פ"א דתמורה וז"ל השותפין אין עושין תמורה בהמת השותפין אינה עושה תמורה ע"כ והנה במכתבי הקדים פרשתי כוונת סיפא דתוספתא דבהמת השותפין היינו בהמת חולין שהוא של שותפית אינה נעשית תמורה יעו"ש אך הלשון בהמת השותפין אינה עושה תמורה ולא קאמר אינה נעשית תמורה מוכח דקאי על בהמת קדשים של שני שותפים וזה תמוה שהרי תני לה ברישא דאין השותפין עושין תמורה.

(ואין לפרש דסיפא אשמעינן שגם יחיד אינו מימר בבהמת השותפין וכהא דאמר בתמורה (י.) דשוי שליח לאקדושי דז"א דהא בבהמת אחרים א"א להמיר אלא א"כ יאמרו הבעלים כל הרוצה להמיר יבא וימיר כמבואר בתמורה ט).

(והתיינח לשיטת תוס' בתמורה (כו.) דרק באברים אין ממירים אבל בחצי' ממירין יעו"ש שפיר י"ל דאשמעינן דיחיד זה אינו מימר אבל לשיטת רמב"ם בפ"א מתמורה דחציה כאברים וכן מפורש בתוספתא שם דחציה אינה עושה תמורה א"כ בעינן שיבא המימר מכח שניהן והרי אמר ברישא דאין שני שותפין ממירין ונראה בכוונת התוספתא למאי דאמר זבחים (ו) למימרא דקניא להו [דקני' להו ליורשין קרבן אביהם] והאר"י הניח מנחה לשני בניו ומת קריבה ואין בה שותפות ואי ס"ד קניא להו נפש אמר רחמנא ופריך ולא קניא להו והא אר"י הניח בהמה לשני בניו ומת קריבה ואין ממירין בה אא"ב קניא להו היינו דאין ממירין בה דהו"ל כשותפין ושותפין לא מצי ממירין אלא אי אמרת לא קניא להו אמורי נמי לימורי ומשני שאני התם דאמר קרא אם המיר ימיר לרבותי את היורש אחד מימר ואין שנים ממירין יעו"ש ומבואר מסוגי' זו דאף אם נימא דלא קניא להו ליורשין לכפרה ושוב הרי אין הקרבן בעצמותו קרבן השותפין כלל שהרי אינו מכפר על שניהם מ"מ גזה"כ דרק אחד מימר ואין שנים ממירין.

והנה במסקנא שם אמר דמקיבעא לא מכפרי יורשין מקופיא מכפרי [ומש"ה אם ליכא רק יורש אחד מימר דמיחשב מתכפר ומ"מ הניח מנחה לשני בניו קריבה ואין בה שותפות משום דאין ליורשין כפרה קבועה אין זה שותפות] יעו"ש. ולפי זה נראה דכשדנן מצד הקרבן של היורשין אין זה קרבן שותפות כיון דאין בקרבן כפרה קבועה לשני שותפין וכמו דאמר הניח מנחה לשני בניו קריבה ואין בה שותפות ה"ה בבהמה אינה בגדר קרבן השותפין.

אמנם כשדנן לגבי גברי מהני הא דכפרת קופיא לומר דהם כשותפין וכיון דשניהם ראויים להמיר דיש להם כפרת קופיא שוב גזה"כ דאחד מימר ואין שנים ממירין ועי' תוס' זבחים (ו) ד"ה מקופיא דכי הוה שנים יורשין מיקרי שותפין ולא ממירין יעו"ש הנה דאף דלגבי עצם הקרבן אינו קרבן השותפין מ"מ אינהו חשיבי שותפין ואמרי' בהו דאין שנים ממירין וזה נראה כוונת התוספתא דרישא וסיפא שני ענינים שונים הם דברישא תני פטורא דגברי רצוני לומר היכא שמצד הקרבן יש בו גדר תמורה כגון ביורשין שאין הקרבן מכפר כפרה קבועה לשניהם לא מיחשב קרבן השותפין ואשמעינן דמ"מ כיון דאינהו חשיבי שותפין אין עושין תמורה אמנם בסיפא אשמעי' פטורא דקרבן היינו היכא דהבהמה של שותפין והאחד אינו בר תמורה דבזה לא שייך לומר דאין שנים ממירין דזה שייך רק היכא דכל אחד ואחד בר תמורה וכשיועיל תמורה בע"כ יהי' מועיל לשניהם ע"ז יש גזה"כ דאין שנים ממירים אבל כשרק אחד הוא בר תמורה ליכא פטורא דגברא ואשמעינן דכיון דהבהמה של שני שותפים אין בה דין תמורה וזה פשוט בפירושא דתוספתא.

[ועיין בירושלמי פסחים (פ"ח ה"ד) הפריש פסחו ומשך ידו ונמנה אחר עמו ע"ד דר"ח הקדש יחיד הוא ועושה תמורה ע"ד דר"ז הקדש שותפין הוא ואין הקדש שותפין עושה תמורה] למ"ד אינו יכול למשוך עד שיתמנה השני בתחלה הוי כהקדש השותפין אףלאחר שמשך ידו ואינו עושה תמורה פנ"מ] יעו"ש והנה בזה אין דין שותפות לא מצד הקרבן שאינו מכפר רק על אחד ולא מצד גברי ומ"מ יש בו תורת שותפות ולפ"ד יש לעורר טובא בזה ואכ"מ]: כג) וראיתי ברמב"ם פ"א מתמורה (ה"ו) הקדיש עכו"ם להתכפר ישראל והמיר העכו"ם הרי זה ספק תמורה ע"כ ובקריית ספר שם שתמה בזה דהא מבואר בתמורה (י').

(דמתכפר עושה תמורה ולא המקדיש א"כ איך העכו"ם עושה תמורה הא אינו מתכפר בו והוי רק מקדיש ומקדיש לא עביד תמורה ולא עדיף עכו"ם שהקדיש להתכפר ישראל מישראל שהפריש עבור ישראל. חבירו שאין המקדיש עושה תמורה והאריך בזה טובא יעו"ש בדבריו: ונראה מתוך דברי הקרית ספר דתירוצו בזה.

שזה דאמרינן בכל מקום דמקדיש אינו עושה תמורה הטעם משום דיש מתכפר שעושה תמורה ונחשב המתכפר כבעלים אבל בעכו"ם שהפריש להתכפר בו ישראל דאין הישראל והמתכפר עושה תמורה שפיר מספקא לי' על המקדיש שיעשה תמורה וטעם הספק דאפשר משום שהוא עכו"ם אינו עושה תמורה אבל משום מקדיש שפיר קעביד תמורה כיון דאין המתכפר עושה תמורה וטעמא דמילתא דעכו"ם שהפריש להתכפר בו ישראל דאין הישראל עושה תמורה ביאר שם דישראל המפריש עבור חבירו יש בכחו להקנותו קנין אלים שיהי' זה נקרא מתכפר אבל עכו"ם אין בכחו להקנות הכפרה לישראל שיהי' נקרא קרבנו של ישראל המתכפר וע"כ אין הישראל המתכפר עושה תמורה וממילא המקדיש עושה תמורה יעו"ש"ה ודברים חדשים הם.

ולפי דברינו מובן היטב הסברא בזה. וזה דהא יש סילוק דין תמורה מפאת הקרבן שהוא קרבן השותפים.

ובזה אפי' אם רק אחד בר תמורה מ"מ ליכא דין תמורה וגם יש דין על הממירין דאחד מימר ואין שנים ממירין ובזה אפי' אם אין הקרבן קרבן השותפים ג"כ אין שנים ממירים. ואמנם במקדיש ומתכפר הרי זה ברור דאין הקרבן מיקרי קרבן השותפין שהרי אינם שותפין בכפרה כלל.

וכמ"ש רמב"ם בפ"א מתמורה ה"ד דמיד לאחר שהקדיש זה נעשה אינו שלו יעו"ש. א"כ אין המקדיש שותף כלל ועי' תו' סוטה (כ"ג:) ד"ה כל דשני מקדישים לא חשיבי שותפים היכא דאין שניהם מתכפרים יעו"ש.

רק דמ"מ א"א לומר דשניהם ימירו. משום גדר דאחד מימר ואין שנים ממירים אמנם זהו רק בששניהם שוים זכותם להמיר אמרי' דהי מיניהו מפקות ושניהם ראויים להמיר ושוב אין גם אחד מימר דכללא הוא מגזה"כ דאין שנים ממירים אבל בזה אמרי' דכח המתכפר גדול מכח המקדיש ומפקינן את המקדיש וממילא הוי רק אחד המימר ולכן שפיר בהקדיש עכו"ם להתכפר ישראל הרי ממ"נ מצד שהקרבן הוא קרבן שותפות דבשביל זה אין גם אחד מימר הלא מקדיש ומתכפר לא משוי לי קרבן השותפין כנ"ל ומצד זה דאין שנים ממירין שוב הרי בזה דליכא מתכפר שימיר שפיר מהני כשהאחד מימר דרק בכ"מ דעכ"פ החסרון מפאת הקרבן שהוא קרבן השותפין ואינו מימר אפי' אחד אבל בכאן דאינו קרבן השותפין וגם אין המתכפר מימר וליכא שנים הממירין שפיר המקדיש עושה תמורה וזה נכון בביאור דברי הק"ס בשיטת רמב"ם: (כד) ודע דבתידוש זה של הק"ס דהא דאין מקדיש מימר משום דיש מתכפר שמימר והיכא דאין המתכפר מימר שפיר המקדיש עושה תמורה יש להעיר מהא דש"ס תמורה (ז:) אין הכהנים ממירין לא בחטאת ולא באשם ולא בבכור יו"ר יוחנן בן נורי מפני מה אין ממירין בבכור וכו' מה חטאת ואשם אין ממירין בו אף בכור אין ממירין בו אריב"נ מה לי אם אינו מימר בחטאת ואשם שאין זכין בהן בחייהן תאמר בבכור שזכין בו בחייו [פלוגתתם אם הכהן מימר בבכור אבל ישראל אם המיר בו נתפס בקדושה רש"י] ובתוס' שם בד"ה שאין זכין בהן בחייהן כתבו וא"ת ואי זכין בהן בחייהן היכא מימר למ"ד בגמרא בתר מתכפר אזלינן וי"ל דר"ל אף בתר מתכפר ולא לאפוקי בעלים אתא עכ"ל ומבואר מדברי התוס' דלעולם שניהם עושים תמורה המקדיש והמתכפר והא דאמרינן מתכפר עושה תמורה היינו אף מתכפר: ולכאורה תקשי לדבריהם מהא דזבחים (ו').

(דאחד מימר ואין שנים ממירין ואפי' ביורשין דלא קניא להו לכפרה לפי ס"ד דהש"ס שם מ"מ אין בשנים דין תמורה ואיך כתבו תוס' דשנים ממירים בקרבן אחד המקדיש והמתכפר ועי' בהגהות הש"ס ד' ווילנא שתמהו על התוס' מהא דתמורה (י').) דבעי רמי בר חמא מקדיש עושה תמורה או מתכפר עושה תמורה אמר רבא א"כ מצינו צבור ושותפין עושין תמורה כגון דשוי שליח לאקדושי והוי המקדיש יחיד] יעו"ש ולדברי התוס' הרי אף אם אמרי' דאף בתר מתכפר אזלינן מ"מ לכ"ע צבור ושותפין עושין תמורה בכה"ג דהמקדיש יחיד דהא מקדיש עושה תמורה ותירץ דכיון דמתכפר ג"כ עביד תמורה ממילא הוי קרבן הצבור ואין הקרבן בר תמורה וקושית רבא היא רק דאם מתכפר אינו עושה תמורה הרי אינו חשוב כבעלים כלל וממילא לא מיקרי קרבן השותפים אם המקדיש יחיד יעו"ש וזה אינו ישוב להא דמפורש בגמ' הנ"ל דאף אם אין הקרבן קרבן השותפים כלל מ"מ אין שנים ממירים.

וסבור הייתי לתרץ דברי התוס' דכמו דאמרינן בתמורה (דף ב'.) יורש סומך יורש מימר דברי ר"מ ר"י אומר יורש אינו סומך ויורש אינו מימר יעו"ש ומבואר דלר"י אימעות לגמרי יורש מדין תמורה ואף דלמסקנת הש"ס דזבחים (ו') דירש קניא ל"י לכפרה מקופיא כנ"ל א"כ חשיב מתכפר מ"מ יורש אינו מימר דירש דינא אחרינא אית בי' כן י"ל לר"מ דירש מימר מ"מ שני יורשין דמעטינהו קרא דואם המר ימיר לרבות היורש דאחד מימר ואין שנים ממירין הוי שני יורשין לר"מ כמו יורש אחד לר"י דאימעות לגמרי מדין תמורה אף דהוי מתכפר כן לר"מ אף דבעלמא שנים ממירים מ"מ יורש אינו מימר דהרי לולי הריבוי דמרבי קרא דירש מימר לא הי' כלל בדין תמורה ממילא באותו קרא גופי' אימעות דשנים היורשין אין בהם דין תמורה לא מצד שנים רק מצד יורשין וכל זה רק ביורשין אבל בעלמא הא דאין שנים ממירים הוא רק משום דהקרבת הוי קרבן השותפים אבל כשאין הקרבן קרבן השותפים כגון מקדיש ומתכפר דלא חשיבי שותפים שפיר שנים ממירים כן יש לומר ולפי"ז נסתרים דברינן בהא דאין המקדיש עושה תמורה משום דיש מתכפר והרי שניהם עושים תמורה וכן"ל ואף דהק"ס כתב כן בדעת רמב"ם ז"ל מ"מ מנ"ל לחדש מחלוקת בזה והוכחת התוס' מבכור נכונה: ולכן הי' נראה דאין כוונת הק"ס כלל דמש"ה מקדיש ומתכפר אין עושין תמורה משום דאין שנים ממירים.

אלא הכוונה עפ"י דברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מתמורה (ה"ד) המתכפר הוא שעושה תמורה ולא המקדיש וכו' אבל לא זה שהקדיש לפי שאינו שלו עכ"ל ודברי רמב"ם ז"ל ברור מללו דאלו הי' נחשב שלו שפיר הי' גם המקדיש מימר רק מכיון דאינו שלו מש"ה אין המקדיש מחשב בעלים כלל והא דמתכפר חשוב בעלים נראה דהוא כסברת הגמ' בחולין (דף מ:) כיון דקניא ל"י לכפרה כדידי' דמי יעו"ש: ולכאורה הא מבואר בירושלמי (פ"א) דמעשרות דהקדש לא יצא ידי הבעלים מאחר שאומרים לו פדה ראשון יעו"ש ועי' תוס' תמורה (ל"ב).

(בד"ה מקדישין וכו' ונראה למורי דבקדשי מזבח יש שם הבעלים לפדותן כשהוממו אבל בקדשי בד"ה שהקדישין אין לבעלים עליהן יותר משאר אדם יעו"ש ומבואר מזה דיש שם בעלים גם אחרי ההקדש משום דאלו יכול בו מום יהי' נפדה והבעלים יהי' ראשונים לפדיון וגבי פדיון הוי העיקר המקדיש כמבואר בתמורה (י').

(דמקדיש מוסיף חומש ועיי' מאירי נדרים (ל"ו.) דאף אם הפריש להתכפר בו חבירו ג"כ המקדיש מוסיף חומש דהוי בעלים וביותר מזה בארו האחרונים דמה דאמרינן דאחר ההקדש אינו שלו דזה רק מה דמפסיד להקדש אבל במה שאינו מפסיד ההקדש שפיר עדיין שם בעלים עליו בק"מ והביאו ראי' מהא דזבחים (ק"ג).

(עולות איש [עורה לכהנים] פרט לעולת הקדש ר"א אר"י פרט למתפס עולה לבדק הבית לא מיבעי' למ"ד קדשי בד"ה תפסי מדאורייתא אלא אפי' למ"ד לא תפסי ה"מ בשר אבל עור תפסי ופירש"י ז"ל דהבשר דשל מזבח הוא אין קדושה חלה על דבר שאינו שלו אבל עור דלאו ממון מזבח הוא תפסי יעו"ש ומבואר דאף דהעור הקדש הוא בקדושת עולה מ"מ כיון דאינו מפסיד להקדש שפיר הוי בעלים להתפסו בקדושת בד"ה ולא הוי כמקדיש דבר שאינו שלו יעו"ש ובס' עז"כ בפ' לת"כ פ' צו האריך טובא בזה.

ולפי"ז גם בתמורה שאינו מפסיד להקדש נימא דהמקדיש חשוב בעלים להמיר [ואולי דכמ"ש תוס' מעילה (י"ח:)] דמה דהוי קנין בהדיוט יש בזה דין מעילה לגבוה כן י"ל בתמורה דכיון דלולי דגלי קרא דוהי' הוא ותמירתו יהי' קדש הו"א תצא זו ותכנס זו כדאי' בתמורה (ט'.) וכעין פדיון

וגלי קרא בכה"ג דהיתה מועלת התמורה שהדין שילקה ושבהמת הקדש לא תצא לחולין אבל במקדיש שעכשיו לענין מה שנוגה להקדש חשוב אינו שלו ואינו יכול לחלל א"כ גם לולי דין התמורה דגזה"כ דוה"י הוא ותמורתו קודש לא היתה בהמת ההקדש יכולה לצאת בתמורתו אין זה ענין תמורה כל עיקר.

אבל ד"ז צריך בירור:] כה) ולכן נראה דהכוונה כמ"ש התוס' בזבחים (ו'.) וביומא (נ"א:) דהיכא דשני שותפים כפרתן שוה מקופיא חשיבי שותפין ואין ממירין אבל אם אחד כפרתו קבועה מיחשב הוא הבעלים ובטל דין השותף שיש לו רק כפרת קופיא יעושה"ה כן י"ל בזה דאף דהמקדיש חשוב בעלים מ"מ כיון דיש מתכפר והוא עיקר בעלים בטל שם בעלים של המקדיש שעכשיו אינו שלו וזה דקניא לי' לכפרה שגם עכשיו כדידי' אלים כחו למיחשב רק הוא בעצמו הבעלים ומצאתי כלשון הזה במאירי נדרים (לו) המתכפר בה תמורה אם המירה ולא המקדיש שכזה זה בה ושוב אין לבעלים הראשונים עליו כלום עכ"ל.

ולפי"ז שפיר כתב הק"ס דהיכא דאין המתכפר חשוב בעלים שפיר גם המקדיש יש לו דין בעלים וכעין סברת תו' בזבחים דגם כפרת קופיא מיחשב בעלים במקום שאין בעלים עדיפי מיני' [וגם כוונת תוס' בתמורה (ז'): הנזכר דאף בתר מתכפר אזלינן יתכן לפרש כן דכוונתם שם בבכור דאם נימא דזכין בהם מחיים הוי בעלים ממש ועדיפי שמתכפר דלכהנים עכשיו בו זכות גמור ושפיר מקדיש כזה אינו בטל שמו ועדיף כמתכפר אבל בהקדש דעלמא שעכשיו אינו שלו שפיר בטל שם המקדיש מלהיות נחשב בעלים נגד המתכפר וזה מוכרח דהא תו' בעצמם בזבחים (ו').

(בד"ה מקופיא כתבו להדי' דאין המקדיש עושה תמורה יעו"ש.) [ויש לפלפל עוד בדברי הק"ס דמקדיש עכו"ם שאין בו מצות פדיון אין לו כלל דין בעלים דטעם הירושלמי במעשרות הוא רק בישראל דפדי' מצוה כמ"ש בסה"מ לרמב"ם ז"ל (מ' קט"ו) ועי' פנ"י פסחים (כ"ט:) יעו"ש משא"כ בעכו"ם חשיב אינו שלו:] כו) עוד יש לעיין בדברי הקרית ספר דהוקשה לו דאיך הוי ספק אם העכו"ם שהפריש להתכפר ישראל מימר והרי מקדיש אינו עושה תמורה וניחא לי' דבזה אין הישראל חשיב מתכפר גמיר שאין בכח העכו"ם להקנות כפרה ומש"ה המקדיש עושה תמורה ויש לעיין דלפי דברי רמב"ם ז"ל זה שאין המקדיש עושה תמורה משום דאינו שלו והתינח בקדשי ישראל דיש בו מעילה או עכ"פ איס"ה מה"ת בשלמים שפיר יצא מרשותו לגמרי אבל בקדשי עכו"ם למ"ד דאין מועלין ואפי' איס"ה ליכא כמ"ש התוס' בתמורה (ג').

(א"כ לא נפקע שם הבעלים ממנו ושפיר י"ל דמקדיש כזה עושה תמורה אך דז"א דאם הפריש בו להתכפר ישראל דינו כקרובן ישראל ושפיר יש בו מעילה כנ"ל וכנראה מפשטות דברי רמב"ם ז"ל דרק על העכו"ם הוי הספק אם מימר אבל הישראל מימר בקרבן זה שהפריש עכו"ם עבורו ושפיר כיון דיש בו מעילה ממילא יצא מרשות עכו"ם ואין מקדיש עושה תמורה: ולפי"ז לפי תירוצ' הק"ס דעכו"ם שהפריש עובר ישראל אין המתכפר עושה תמורה דאין זה קרבן ישראל גמור דאין בכח העכו"ם להקנות כפרה ושוב י"ל.

דאין מועלין בו וא"כ שוב בפשיטו ניחא דהמקדיש עושה תמורה משום דלא יצא מרשותו כלל כיון שאין בו מעילה אך אין דברים אלו ברורים כי בל"ז דינו התוס' בב"ק (ע"ט.) דגם בקדשי מזבח נימא דהוי הקנאה לגבוה ותירצו דכיון דחייב לכפר עליו ולשחטו, לשמו אין זה הקנאה לגבוה יעו"ש וכ"ז בקדשי ישראל אבל בהקדיש עכו"ם י"ל דהוי הקנאה לגבוה לפי סברת הק"ס דהישראל אין לו כפרה גמורה ואפשר דליכא איסור דשלא לשמו בזה ועי' זבחים (ז'): עולה

הבאה לאחר מיתה שחיטה בשינוי בעלים כשרה עיי"ש והיינו משום דכיון דליכא כפרה גמורה לא איכפת לן בשינוי בעלים ואכמ"ל בכ"ז: כז) ודע כי הנני מסתפק בקדשי עכו"ם שהוממו ונפדו אם חייב להוסיף חומש בפדיון למ"ד זבחים (מ"ה).

(קדשי עכו"ם אין מועלין וצדדי הספק עפ"י מה דראיתי בשמ"ק ב"מ (נ"ה.) דלמ"ד אין מועלין בגידולין אינו צריך להוסיף חומש ואף דבשלמים שאין בהם מעילה מ"מ יש חומש עי' ב"מ (נ"ה).

(שאני שלמים שיש להם מקדיש משא"כ בגידולין יעוש"ה וע"כ י"ל דכיון דס"ל דבעינן הקדש מכח ישראל ובל"ז חשיב כהקדש ממילא כמ"ש הקצות סי' ב' יעו"ש באורך י"ל דלא עדיף מגידולין. או דלענין חומש לא בעי' ישראל המקדיש רק אדם המקדש ולא יהי' הקדש מאליו והרי עכו"ם הוא מקדיש ועי' ת"כ בחוקותי פ"ט דאיצטריך ריבוי דאשה מוספת חומש יעו"ש א"כ עכו"ם מנ"ל שיהי' מוסיף חומש אך ראב"ד ז"ל שם מפרש דהריבוי שאשה מוספת חומש על הקדש בעלה וכן פירש המאירי נדרים (ל"ו).

(דאף דבמעשר שני אין אשה המוספת חומש במעשר בהקדש גלי קרא אבל בהקדש עצמה לא איצטריך כלל לרבות. ועוד יש לעי' כשהוממו דיש להם פדיון וחל עליהן דין קדושת דמים שדמיהן ראויין לגבוה אם חל עליהן דין מעילה דהא בקדשי בדק הבית דעכו"ם לכ"ע מועלין בהם כמפורש בזבחים (מ"ה).

(יעו"ש או דכיון דבתחלתו הוקדש למזבח שוב לית בי' מעילה: ואמנם דיש לעורר בגוף הדבר דכיון דקדשי עכו"ם אין מועלין בו וגם איס"ה ליכא מה"ת כמ"ש תוס' בתמורה (ג.) מנא לן דיש להם פדיון הא מצינו בכמה דוכתי בכזה דלא אלים למיתפס פדיונו ועי' בכורות (ט"ז:) ליפרקה לא אלים למיתפס פדיונה ושם (ל"ב).

(לאחר שחיטה דלא אלים למיתפס פדיונו ובזבחים (מ"ט.) גבי לקוח בכסף מעשר ובכמה דוכתי ואף אם נימא דיש איס"ה בקדשי עכו"ם מ"מ הרי כתבו התוס' ישנים ביומא (דף נ"ה).

(דמעו' ההולכת לים המלח אין מועיל בהם חילול דהוי כמו איס"ה שאין להם פדיון יעוש"ה ובס' אבני נזר (או"ח ס"ז) כתב דגידולי הקדש לא מהני בהו פדיון דלא אלימי למיתפסי פדיונם אולם במחכ"ת הרמה מפורש בפ"ה הר"ש משנן לתו"כ פ' בחוקותי דגידולי הקדש אף למ"ד שאין מועלין בהם מהני בהו פדיון וכ"כ בשמ"ק ב"מ (נ"ה) יעו"ש באורך ואולם באמת טעמא בעי מ"ש מכל הני דוכתי דאמרינן דלא אלימי למיתפס פדיונם ועי' מנחות (מ"ז).

(ובפירש"י שם יעו"ש ויתכן עפ"י דברי הגמ' בסוכה (דף מ').) דיש חילול בדרך חילול ויש בדרך מקח יעוש"ה בכל הסוגי': ונראה דענין מקח לא שייך רק היכא דיש לגבוה קנין בהחפץ שפיר שייך גדר מקח שקנאו מן הגבוה.

אבל אם אין לגבוה קנין ממון בהחפץ מאי שייך בזה מקח וכי מצינו קנין לקנות הקדושה גרידא בלי גוף החפץ עי' גיטין (מ.) וע"כ לא שייך בכזה רק גדר חילול דגזה"כ דיכול לחלל הקדש על דבר אחר וכעין חילול מע"ש שהוא ברשותו ואין קונהו רק מחללו על אחר ונתפס הקדושה בפדיונו וממילא הדין דנעשה זה החפץ של ההקדש שלו דרחמנא אמר ונתן הכסף וקם לו.

אבל חילול הקדושה מהני בעצם מדין פדיון: ולפי"ז שם במעו' ההולכת לים המלח ואינו ממון גבוה כיון דהולך לאיבוד וכדאי' בגמ' עירוכין (ה.) וערכו נגזז [עכו"ם שהפריש ערך נגזז]

ופריך אלא מעתה לא ימעלו בו [דלא קרי' בי' מקדשי ה' הואיל ולא יבוד אזלי רש"י] וכו' יעו"ש
וכ"כ תוס' כריתות (י"ג:) לענין חמץ של הקדש דפקע ממון גבוה ועי' תו' מעילה (ט"ו:) דק"ד
שאין זכות ממון לגבוה פקע קדושתו יעו"ש.

ולכן ל"ש בזה גדר מקח שיקנה מההקדש שאין להקדש בזה קנין ממון ורק בדרך חילול שיסלק
האיסור על מדבר הנפדה על הפודה בזה אמרי' דלא אלים למיתפס פדיוני' אבל גידולי הקדש
דנקנין לההקדש והוא ממון גבוה שיש לגבוה קנין בו שפיר י"ל דיוכל לקנות מן ההקדש דבר
קנין הוא ועי' הקנין פקע ממילא קדושתו מתורת דין מקח ועי' סמ"ק בכורות (י"ג:) דמהני דרך
מקח אם ל"ש חילול יעו"ש ודו"ק ולכן בקדשי עכו"ם י"ל ג"כ דהוי גדר הקנאת ממון לגבוה
דל"ש ס' תו' דיש לו עדיין זכות שעכו"ם לאו בר הרצאה הוא וממילא שייך בי' חילול מצד מקח
שקונה מן ההקדש: כח) ובהיותי בענין זה דעכו"ם ונתגייר לענין תמורה אמרתי ליישב דברי
התוס' בתמורה (דף ב').

(בד"ה קרבנו ולא קרבן העכו"ם וא"ת למאי איצטריך קרבנו למעט עכו"ם מסמיכה הא נפקי
שפיר מבני ישראל סומכין ואין העכו"ם סומכין יעו"ש והעיר כת"ר זה כמה בשם ח"א דהא נ"מ
בעכו"ם שנתגייר דאם הוה ממעטי' משום שהעכו"ם אינו סומך א"כ הקרבן בר סמיכה ולרשות
גייר יתחייב אבל עכשיו נתמעט דקרבנו לאו בר סמיכה שפיר נפטר לגמרי אף לכשיתגייר
דהקדשו לאו בר סמיכה וכת"ר הוסיף באור עפ"ד תוס' סוכה (כ"ח).

(בשם התוס' ויקרא דאדם לרבות הגרים שסומכין יעו"ש ובירושלמי שקלים פ"א וכת"ר מתרץ
לה דמקרבנו לחודא אינו מוכח כלל דעכו"ם אינו סומך דאטו עכו"ם לאו קרבנו הוא רק ענין
המיעוט דקאי קרבנו על רישא דקרא בנ"י ולפי"ז ג"כ דהוא בכלל בנ"י שפיר סומך אף שיש
הלימוד דקרבנו עכ"ד.

[והנה גוף הקושיא בדברי תוס' דנ"מ בנתגייר אינו ענין לחקירה שכתבתי בתמורה דשאני תמורה
דהוא דבר התלוי בקדושה שמתפס קדושת הקרבן על השני ועי' תמורה (ט').] דאינו מתפס
בדבר שאינו שלו יעו"ש דהוי כמו עצם הקדש וע"כ אין הקדשו דעכו"ם עושה תמורה ולא מהני
מה שנתגייר אבל סמיכה דהוא מ"ע אקרקפתא דגברא י"ל דאף דאין קרבן עכו"ם מחויב בסמיכה
מצד הקרבן מ"מ עכ"פ כשנתגייר חל עליו חיוב דהאדם מחויב ליסמוך על קרבנו עי' כזה במעילה
(ג').

(עולת במת יחוד שהכניסה לפנים קלטי' מחיצות לכל דבר יעו"ש וה"נ י"ל דחל על הגר חיוב
ליסמוך קרבנו שמקריבין עבורו ואינו מוכרח]. ובגוף הקושיא הי' נראה להעיר עפ"י דברי
הירושלמי פסחים (פ"ח ה"ב) אר"י הפריש פסחו עד שלא נתגייר ונתגייר וכו' צריך להמנות על
פסח אחר דקסבר בעלי חיים נדחין ואידחי לי' מפסח ק"ע] וכ"כ הכס"מ בפ"ד מק"פ ה"ט יעו"ש:
והנה בהא דפליגי ביומא (ס"ד).

(אם בעלי חיים נדחין דר"י סבר נדחין ורב סבר בעלי חיים אין נדחין לכאורה צ"ע דבפשיטו
הענין שזה עצם דין בבעלי חיים שאין נדחין ואינו מוכן דמה עדיפות דבעלי חיים בזה ונראה
להעיר בדבר חדש דהענין דכיון דאמרי' במנחות (ט"ז:) מי סברת דם בצואר בהמה קדיש דם
סכין מקדשא לי' יעו"ש ומבואר דהכשר הדם לזריקה להיות עליו תורת קרבן נעשה ע"י השחיטה
אבל קודם שחיטה אף שהקדישו קדוה"ג מ"מ הרי כתב בס' מרכבת המשנה (פ"ה מתו"מ)

דקדושת הגוף ותורת קדושת קרבן תרי מילי נינהו ועיי"ש דחידוש לענין פסול לינה דאף מנחות שנתקדשו בכלי דקדושין קדוה"ג דמ"מ אינו נפסל בלינה כ"ז דליכא בו עבודה הנותנת עליו קדושת קרבן.

וכן בבהמה מתחיל קדושת קרבן לאחר שחיטה ועי' מנחות (ט"ז:) מי סברת דם בצואר בהמה קדיש דם סכין מקדשא לי' יעו"ש והכוונה קידוש לתורת הכשר קרבן להיות מותר לזורקו ע"ג מזבח ועי' מנחות (מה:) "שאין לו מי יתירנו" ובפ"י רבנו גרשום שם. ועי' זבחים (פ"ג:) יעו"ש גבי קמצים שלא קדשו בכלי יבמ"א יתבאר אי"ה באר היטב ואכ"מ: ולפי זה יתכן דהא דאמרינן למ"ד בע"ח אין נדחין דילפינן ממום עובר יעו"ש ביומא (ס"ד).

(דאין הענין בזה דגלי קרא שחיות הבהמה מסלק פסול דיחוי. ונימא דכללא הוא דכל שהוא חי א"א לחול עליו פסול דחוי דז"א דא"כ נילוף גם במקום אחר דבחיים אינו מדחה וכבר הבאתי במ"א מדברי רמב"ם בפ"א מטומאת צרעת דבצפורי מצורע אמרינן דיחוי גם בבע"ח יעו"ש ובמ"ל שם ואכמ"ל ועי' צל"ח סוכה (לג) דבעינן מצוה אם יש דיחוי אצל מצות גם בבעלי חיים אמרינן דיחוי דאטיו חיותן מגין עליהן שלא יהי' נדחין יעו"ש וע"כ נראה למאי דאמר בירושלמי (פ"ט דתרומות) מי החג שנטמאו והשיקן ואח"כ הקדישן דטהורין ולא אמרי' בזה דיחוי משום דהוי קודם ההקדש ודיחוי דקודם הקדש אינו פוסל כמ"ש תוס' יומא (סד:) וכבר האריכו בזה וגם כתבתי בזה מכמה דוכתי ועי' רש"י סוכה (לג).

(ובאו"ז יעו"ש ולכן בכל בהמה קדוה"ג דכבר חלה הקדושה בחיים א"כ שפיר ראוי שיחול פסול דיחוי דהא קדמה הקדושה קודם הפסול מ"מ כיון דענין הדיחוי שפוסל אינו פסול לעצם הקדושה דהא אף שנדחה לא פקע קדושתו עדיין רק הוא פסול להקרבה דכיון דהי' בו פסול דיחוי אסור להקריבו ושוב כיון דכל ענין הפסול הוא הפקעת תורת קדושת קרבן דהיינו הכשר הקרבה לא עצם הקדושה שפיר מכיון דבחיים ליכא עליו עדיין תורת קדושת קרבן גלי קרא דאין דיחוי שהי' אזמחה על להבא כיון דקדם הפסול לחלות קדושת קרבן ואף שלא קדם לגוף ההקדש מכ"מ כיון דלזה שבא להדחות דהיינו לתורת קרבן קדם הדיחוי אין בזה תורת דיחוי דכללא הוא דדיחוי קודם ההכשר לאו דיחוי הוא וא"ת שפיר בעלמא גם מחיים אמרינן דיחוי דאין הענין דהחיות מסלק הדיחוי רק הוא סימן בקרבנות דכל שהוא בחיים וליכא תורת קרבן עדיין ליכא פסול דיחוי וזהו רק בקרבנות כן אבל במה שאין הדיחוי לתורת קרבן שבו שפיר אין נ"מ אם הוא בחיים או לא [ויש לעיין לפי"ז טובא בסוגי' דיומא (ס"ד).

(שם ובתו"ז]ומ"ד דסובר יש דיחוי בבע"ח היינו משום דעכ"פ הי' הפסול לאחר ההקדש: ולפי"ז נראה דרק אם דנין בדיחוי להדחות מהכשר קרבן דהיינו עבודותיו זריקה והקטרה וכה"ג שזה אינו בחיים שפיר י"ל דגלי קרא דבכה"ג אין בע"ח נדחים. אבל אם דנין בדיחוי זה לענין דבר הנוהג בחיים שוב אף דהוא קרבן ובחיים עדיין אין בו תורת קדושת קרבן רק קדושת הגוף גרידא מ"מ כיון דהי' הקדש וכבר חל חיוב זה שפיר לכ"ע מהני דיחוי לידחות ואין זה שהוא חי מכשירו.

דבשלמא אלו הי' זה עצם דין שאין פסול דיחוי בבע"ח שפיר גם בכה"ג הי' הדין כן למ"ד זה דאין בע"ח נדחין. אבל לפי הנ"ל דהוא רק סימן דבעת שהוא חי לית בי' עדיין קדושת קרבן וקדם הדיחוי להכשר ושוב בדבר שנוהג מחיים דקדם ההכשר לדיחוי שפיר מהני לכ"ע פסול דיחוי להדחות.

וא"כ ניחא בסמיכה דחיובו רק בחיים א"כ שוב כיון דאמר בירושלמי (פסחים פט) הנ"ל דזה עצמו שהי' עכו"ם בעת הפרשת הפסח חשיב דיחוי ותליא אם בע"ח נדחים או לא ושוב בעכו"ם שנתגייר דנדחה מצות סמיכה בהיותו עכו"ם דבסמיכה שחיובה מחיים הרי לכ"ע בעלי חיים נדחים וכנ"ל שוב אינו חוזר ונראה [ועי' זבחים (י"ב:) גברא לא אידחי יעו"ש] ולכן לא איצטרך קרא לפוטרו ובאתי בזה רק להעיר: (כט) ודע דבעיקר הדבר דכתבתי דאמרינן דיחוי במצות סמיכה יש לדון בזה למ"ש תו' ב"מ (נג).

(דבאכילת קדשים אם נדחה וחזר ונראה לא אמרי' דיחוי יעו"ש ד"ה לא ועי' תוס' זבחים (סא:) ד"ה לאחר דבלחם הפנים אמרי' דיחוי גם באכילה יעו"ש וכ"כ במ"א בטעמו של דבר דחלוק אכילת לחה"פ משאר אכילות קדשים עפ"י דברי התוספתא (פ"ז דמנחות) דלא ה' לחם הפנים בז' ימי המלואים יעו"ש וכל הענין דאכילת קדשים אין בו תורת עבודה להדחות הוא משום דהותרו לזר בימי המלואים כהא דש"ס זבחים (ק"א:) ובתו"כ אמור יעו"ש ואינו נחשב עבודה ועי' פסחים (עב:) ובתוס' תענית (יז:) אבל לחה"פ דלא הותר לזר מיחשב אכילתו עבודה וכתבתי כמה דרכים בזה ואכ"מ] ובפשיטו נראה דלאו דוקא אכילה שהוא לאחר העבודה דכבר ליתא לעבודה בעולם הוא דאינו מדחה וכלשון תוס' ב"מ (נ"ג:) שם "ובשר זבח לאחר העבודה" חוזרין ונראין יעו"ש אלא אף שעדיין חובת העבודה עליו מ"מ מעשה שאינה עבודה המכפרת לא אמרי' בה דיחוי וזה מבואר למדקדק בדברי תוס' שם יעו"ש שם.

ולכן אכילת קדשים דאינו נוגע להקרבה שהוא עבודה והוא רק צורך עבודה לא עבודה עצמה עי' יומא (סט.) ובתוס' יומא (כה).

(שדנו אם מותר לישב בעזרה בעת אכילת קדשים יעו"ש. שפיר אין בו תורת דיחוי דאין דיחוי רק בעבודה עצמה המכפרת.

והא דאמרי' דיחוי לגבי הגרלה כיומא (סב.) אף דהגרלה לאו עבודה כיומא (לט:) שאני הגרלה דהוי הכשר הקרבה עי' יומא (ס':) צורך פנים כפנים יעו"ש ועי' יומא (מח:) דבעי ר"פ מכשירי מצוה כמצוה דמי או לא יעו"ש משא"כ מצוה דקדשים גרידא בלי הכשר הקרבה לא אמרי' ב' דיחוי.

ובמ"א הקשתי לסברת הש"ס בסוכה (לג.) דבעי אם יש דיחוי אצל מצות דאמאי גרע אכילת קדשים ממצוה דעלמא ואכ"מ] ולפי"ז יש לדין למאי דאמר זבחים (ו).

(וכי סמיכה מכפרת וכו' יעו"ש דשוב בסמיכה אף שהוא צוה שבקדשים מ"מ אין ע"ז שם עבודה רק תורת מצות ולא אמרי' בזה דיחוי כמו דלא אמרינן דיחוי באכילת קדשים וגם לעי' בגר שנתגייר דהוה דיחוי מעיקרו ואכ"מ: ל) מה דהעיר כ"ת בדברי תוס' תמורה (כו:) ד"ה אמר וכו' דכשאמר עם יציאת מיעוטו תהא עולה ומעשר דלא חל עלי' קדושת מעשר עד יציאת רובו עכ"ל ותמה כ"ת דהא עשירי מאליו קדוש אף שהוא בדיר ע"כ הנה כע"ז וקשה ברש"י מעילה (יג).

(בהא דתנן ולד המעושרת לא יינק מן המעשר ואחרים מתנדבין כן וכו' וברש"י שם ושמעתי דלהכי מהני תנאה יעו"ש ויקשה דכיון דעשירי מאליו קדוש כבכורות (נט.) איך יכול לשייר חלבה מקדושת מעשר.

[וראה בתוס' בכורות (יח.) בסוד"ה אפשר גבי יצאו שנים בעשירי דהקשו דל קריאת שם דידי' מהכא וממ"נ עשירי מאליו קדוש וי"ל דמבתרא פריך היאך הוא קדוש כיון דאינו קדוש אלא

מחמת דיבורו עכ"ל ונראה מבואר מדברי תוס' דאף דמעשר בהמה מצוה להקדישו בפיו וכמבואר בנדרים (יא:) בסוגי' ובתוספת נדרים (יח).

(יעו"ש לא אמרינן דאם מקיים מצות התורה ומקדישו בפיו דשוב כיון דגם זהו ממצות מעשר בהמה שוב אין הקדושה באה מאליו רק ע"י קדושת פיו וכעין דמצינו בתרומה דהפרשה מקדשה דמ"מ אם עתיד לקרוא שם אינו קדוש בהפרשה וכדאי' בתוספתא (דמעשר שני פ"ד) ר"מ אומר אם עתיד לקרוא להן שם אינם קדושים עד שיקרא להם שם.

ואם אינו עתיד לקרוא להם שם כיון שהפרישן קדשו ע"כ דז"א שהרי ביצאו שנים בעשירי הרי ה' קדושת פיו ומ"מ כתבו תוס' דכל דיבורו ומאליו קדוש וע"כ דשאני קדושה הבאה ע"י דעתו דאזי אזלינן בתר פיו ממעשר בהמה דמאליו קדוש ואינו תלוי בדעתו ופיו כלל וא"כ גם בהנ"ל אף דמקדישו בפיו נימא מאליו קדוש.

וגם הלא לא מהני דיבורו שאמר עם יציאת מיעוטו וכדברי תוס' דבעי יציאת רובו שוב הרי דיבורי' כמאן דליתא ונימא מאליו קדוש]: והנה כ"ת מתרץ כדשאנו מבורר העשירי כגון שנשארו שנים בדיר לא אמרינן עשירי מאליו קדוש עכ"ל הנה מסברא ה' נראה דמ"מ לאחר שיצא מעוטו דשוב מיחשב מבורר שזהו העשירי כיון שחלוק מהאחר שבדיר שלא יצא אף מיעוטו דאף דבכל מקום לא מיחשב יצא רק ביצא רובו כגון בבכור וכה"ג היינו משום דדנין על היציאה בעצמותו לחול עי"ז קדושה שפיר כ"ז שלא יצא רובו אין בו חלות קדושה אבל בזה דקדוש מאליו אף בדיר רק שהשני מעכב עליו משום שאינו מבורר וכל שנפרד מהשני שפיר סגי בבירור זה דיציאת מיעוטו (ועי' כס"מ פ"ז מה' מע"ש בשם מהר"י קורקוס דלא אמרינן ברירה לחלותי קדושה אבל לברר הספק אמרינן ברירה יעו"ש וה"נ לברר סגי ביציאת מיעוטו) ולפי דברי כת"ר יהי' מוכח מדברי תוס' דגם לעשותו עשירי מבורר בעי' יציאת רובו (ועי' חולין ע).

(כגון שיצא רובו במיעוט אבר וברמב"ן שם הטעם דלא אמרי' שדי' בפנים בתר רובא משום דמיעוט שבפנים. סופו למיפק יעו"ש ולא פירש כמ"ש יעו"ש).

אמנם למ"ש בשמ"ק ב"מ (ו:) ד"ה ואי בשם השר מקוצי דאם עביד להוי שני פתחים ולא יצא העשירי בפתח התשעה אינו קדוש מאליו יעו"ש ומ"מ י"ל דקדוש ע"י קריאת שם עשירי אף שאינו יוצא בפתח זה ואזי י"ל דבעי' יציאת רובו כיון דרק ע"י דיבורו הוא דקדוש [ונ"מ ג"כ לענין שאלה דבכה"ג שפיר יועיל שאלה כיון דאינו קדוש מאליו] ואכמ"ל (לא) מ"ש כ"ת לפרש הא דחולין (נ"ו).

(ר"י אומר ניטלה הנוצה פסולה דמש"ה נקט פסולה דהמכוון שפסולה לקרבן כהא דירושלמי מגילה (פ"א) דעוף המרטום (בלי נוצות) פסול לקרבן ע"כ אין לזה מובן דא"כ בכל טריפה הו"ל למינקט כן דטריפה פסול לקרבן כמנחות (ה:) וניטלה הנוצה ג"כ טריפה הוא, וליישוב יתכן עפ"י הירושלמי (פ"א דמגילה) דאמר דגם בקרבנות בני נח פסול עוף המרטום יעו"ש אמנם בטריפה נסתפק הגאון אור חדש לומר דאינו פוסל בקרבנות ב"נ [ועי' זבחים (קט"ז):] ודילמא למעט טריפה ובתו' שם יעו"ש ובס' פנים מאירות שם דמפרש דבעי' מצד ישוב העולם שיהי' ראוי לחיות אבל לא מצד פסול קרבן ועי' תוס' חולין (כ"ב:)] ולכן בכל טריפות לא נקיט פסולה

דממ"נ למי שאסור באכילה מצד טריפה הרי חז דנא הוא עם פסול קרבן ולב"נ שמותר מצד טריפה שרי לקרבן.

אבל בנוטלה הנוצה דגם דלמי שאין הטריפות אוסר באכילה פסול לקרבן שזהו תנאי ודין מיוחד בהכשר קרבן נקיט לשון פסולה ופשיט: ובגוף הדבר אם טריפה פסול בקרבנות בני נח ראה בירושלמי סוטה (פ"ט ה"ה) גבי עגלה ערופה דבעי אם פסול בה מחוסר אבר ואמר דהא אפילו בקרבנות ב"נ פסול ובתר הכי אמר "טריפה פוסלת בה" ע"כ וביאר הק"ע דכיון דמחוסר אבר פסול כ"ש טריפות [ובזה יל"ע כדאמר מנחות (ו).]

(מה לבע"מ שכן מומו ניכר משא"כ בטריפה יעו"ש] ויקשה דמדאמר גבי מחוסר אבר דמדפוסל בב"נ ה"ה בעגלה ערופה ולא קאמר כן על טריפה מוכח דאינו פסול טריפות בקרבנות ב"נ והלא אותו ק"ו ממחוסר אבר שיש בע"ע ישנו גם בב"נ דהא מחוסר אבר פסול בב"נ כזבחים (קט"ז). (וירושלמי מגילה (פ"א).

ועכ"פ טריפות הניכר יפסול. אמנם י"ל דהא בהא תליא דבאמת שפיר פסול טריפות בקרבנות בני נח מק"ו זה דמחוסר אבר ושוב כ"ז דלא חידש הסברא דטריפות גרע ממחוסר אבר א"א לומר דבב"נ פסול כדאמר לענין מחוסר אבר דשאני מחוסר אבר דמפורש גבי ב"נ משא"כ בטריפה אותו הספק בעצמו הוא גבי ב"נ אבל למסקנא דטריפות חמיר שפיר מאותו הטעם פסול טריפות גם בב"נ [ובודאי דניטלה הנוצה דהוי ניכר דפסול מצד טריפה] ופשוט: [וראה ברבנו גרשום לחולין (י"א):] אהא דאמר בגמ' דבעגלה ערופה כפרה כתיב בה כקדשים.

וצריך שלא יהי' בו מום כקדשים וזה צ"ע דמפורש במשנה סוטה (מ"ה): ואין המום פסול בה יעו"ש, וגם מחוסר אבר דפוסל כדאמר בירושלמי הוא מטעם אחר [ועי' ש"ק שם דרמב"ם דחה הירושלמי מהלכה עיי"ש] אבל מטעם כפרה כקדשים ראוי שיפסול כל מום ועי' מעילה (י"ב). (ברש"י ותוס' שם אם מחוסר אבר בכלל מום וצ"ע]: ובגוף דברי הירושלמי דמגילה (פ"א) דעוף המירטום פסול לקרבן ואמר שם הטעם דכתיב כל כנף יעו"ש דמש"ה אם נתלשו כנפו פסול.

יש לספק כמה שיעור נטילת הנוצות לפסול ועי' רמב"ם פ"א ממעילה דכתב ויראה דשיעור גוזז במוקדשין כמלא רוחב הסיט שלא יהי' חמיר משבת. ועי' בכורות (כ"ה).

(התולש כנף מן העוף וכן בירושלמי שבת (פ"ז ה"ב) התולש מעוף קדשים חייב יעו"ש ולא נזכר השיעור. ובפשיטו נראה דבכנף תליא מילתא כדדרישנן מכל כנף ועי' לראב"ד ז"ל בפירוש לת"כ (ויקרא) דמזכיר בכנפיו מוכח שיהי' הכנפים נשרפין במזבח יעו"ש וה"נ אף אם לא נמרטו כל הנוצות רק הכנפים יפסול וא"ש לפי"ז הא דאיצטריך למעט מירטום והלא לרבי יהודה ניטלה הנוצה טריפה וטריפה כזו בל"ז פסול גם לב"נ כנ"ל.

ולמ"ש א"ש דאין שיעורן שוה דלטריפות עד שינטל כל הנוצה ולקרבן פסול בניטלו הכנפים ונסתר לפי"ז ד' וכ"ת דממ"נ אם קרבן שוה לטריפות שוב בכל טריפות יאמר פסולה. ואם אינו שוה לטריפות דפסול קרבן הוא עד שלא הגיע לטריפות שוב ל"ש למיכלינהו בפסול טריפות ופשוט.

[וגוף הדקדוק אינו שהרי בכמה דוכתי בפ' אלו טריפות תני לשון פסולה והכוונה לענין טריפות לחוד יעו"ש:] (לב) מ"ש כת"ר להוכיח מהא דמנחות (נ"ד). (דאמר גבי טומאה דמהני נתפח

לחשבו כשיעור והרי אז לא היינו דנין עליו וע"כ דלא בעי' שיהי' האיסור בעת שהי' השיעור עכ"ד אברר לכת"ר טעמי בזה.

דהנה הרשב"א ז"ל שבת (צ"א.) כתב דאף דבכל איסורין כשלא הוה ב' מעיקרא לא מיחשב שיעור מ"מ לגבי שבת דהשיעור מצד מלאכת מחשבת כל שנתפח וחשיב בעיני בני אדם הוה שיעור יעו"ש ונראה מזה דיש שני ענינים בשיעורים הא' שיעור עצמי מצד הדין דגזה"כ דכל דליכא כשיעור המסוים לית ב' דין זה.

ובכה"ג לא מהני נתפח רק אם הוה ב' בתחלה הב' שאין השיעור מצד הדין דמדינא סגי גם בבציר מהאי שיעורא אלא שמשום שבציר מהכי אינו חשוב אצל בני אדם לכן בעינן כשיעור החשוב והשיעור הוא סיבה שע"ז נחשב אצל בני אדם ואלו הי' חשיב בפחות מזה ג"כ הי' מהני. ומש"ה בנתפח אף דמצד הדין לא חשיב כשיעור מ"מ סגי בשבת בשיעור חשיבות וכדברי רשב"א ז"ל.

וזה טעם סברתי (במכתבי) לומר דכשהי' היתר בעת שהי' השיעור דלא מהני משום דבשלמא באיסור שייך ענין שיעור כי באיסור מתרבה איסורו ע"י השיעור והאוכל שני זתים יש כפל האיסור וגם מה"ט ריבוי בשיעורין הוי איסור כמ"ש הר"ן פ"ב דביצה יעו"ש. אבל בהיתר אין השיעור סיבת ההיתר כי אין שני זתים יותר היתר מזית א' או פחות ואין בהיתר גדרו של שיעור כלל כמובן ולכן כיון דבעת שהי' בו כשיעור לא הי' אסור לא מהני לשוי' שיעור הא דהוי ב' מעיקרא כיון שאז לא הי' כלל ענין השיעור מצד הדין ורק אם הי' אז איסור הוא דמיחשב שירד עליו תורת שיעור אמנם זה באיסורין דענין השיעור הוא שיעור עצם.

אבל בטומאה דשיעורו מצד חשיבות וכדמוכח בהא דשבת (כ"ו.) וכן שיעור כביצה מצד חשיבות יעו"י בשמ"ק כריתות (כ"א).

(דכתב דאף אם אינו נטמא כל הביצה כיון דשיעורו חשיב הוא מקבל טומאה יעו"ש ומוכח דאינו עצם דין שאין תופס טומאה בפחות מכביצה שאלו כן הי' צריך שיהי' נטמא כביצה. ולכן שפיר בהא דבעי שיעור מצד חשיבות מהני שפיר אף אם הוה ב' השיעור בעת שלא נטמא כיון דענין חשיבות השיעור אצל בני אדם וזה החשיבות הוא גם בטהור ומותר וגם אז הי' בו ראיות לקבל טומאה עי' זבחים (צ"ד).

(וראויות לק"ט חשיב כטומאה עי' ב"ב (כ') לענין חוצץ בפני הטומאה ומש"ה מיחשב הוי ב' מעיקרא [ועי' רש"י פסחים (ל"ג:)] ד"ה טמא וכו' ואע"ג דגשמים הנבלעים לאו חלב נינהו אפ"ה כל מה דבגווי' משלים לשיעורי' יעו"ש וזה צ"ב דבאיסור שהשיעור עצם דין אמאי מהני וגם צריך לחלק בין שבת לטומאה לפי ס' רשב"א ואכ"מ:] לג) בתוספתא (פ"י דחולין) גבי ראשית הגז איתא הלוקח מבעל הבית חייב ור' אלעאי פוטר ע"כ והנה זה חדש דלרבי אלעאי פטור לקוח בראשית הגז וביאר כת"ר למאי דאמר חולין (קלו:) דר' אלעאי יליף ראשית הגז גז"ש נתינה מתרומה מש"ה כיון דאמר ב"מ (פח).

(דלוקח פטור מתרומה כן סובר דפטור מראשית הגז אמנם קשיא לי' למעכ"ת לשיטת ר"ת (בתוס' ב"מ פח. שם) דלוקח קודם מירוח חייב בתרומה א"כ בראשית הגז דכ"ז שלא התחיל לגזוז הוי כמו קודם מירוח שוב תמיד יתחייב עכ"ד ולכאורה למאי דכתב רמב"ם (בפ"י מבכורים ה"ט) לקח הצאן לגיזתן חייב אעפ"י שגדלה הגיזה ברשות העכו"ם כו' הואיל והגוזז ישראל

והגיזות שלו חייב "שאינן החיוב אלא בשעת הגיזה" עכ"ל ועיי"ש בכס"מ דספק כרבנן ולא כרבי אלעאי ונראה מדקדוק לשונו ז"ל "שאינן החיוב אלא בשעת הגיזה" דזהו טעמא דחכמים דפליגי על רבי אלעאי ומחייב גדל ברשות עכו"ם ומינה דלרבי אלעאי דפוטר דסובר דחיוב ראשית הגז מתחיל חיובו משעת הגידול ומש"ה בעינן גדל ברשות ישראל לפי שאז התחלת חלות החיוב.

וא"כ י"ל דלרבי אלעאי לטעמי' שפיר לקוח אז פוטר דהוה כלקוח אחרי התחלת חלות החיוב. דלדידי' גם קודם שהתחיל לגזוז הוי חלות החיוב.

אמנם זה טעות דהא מפורש בחולין (קלו.) דפריך אי מה תרומה גדל בחיוב חייב גדל בפטור פטור ראשית הגז נמי גדל בחיוב חייב גדל בפטור פטור וכו' וכ"ת ה"נ והתנן הלוקח גז צאנו של עכו"ם פטור מראשית הגז הא צאנו ליגזוז חייב ומשני מתני' דלא כרבי אלעאי יעו"ש ומבואר דהא דבעינן ברה"ג גדל בחיוב לרבי אלעאי הוא שום דילפינן מתמורה דבעי גדל בחיוב וא"כ אם נימא דלוקח אחר שכבר גדל בחיוב חשיב כלוקח אחר חלות החיוב: שוב הרי גם בתרומה כן כל לוקח קודם מירוח הוי לוקח אחר התחלת חלות החיוב דהא גם בתרומה בעינן גדל בחיוב ומ"מ סובר ר"ת דאין הלוקח פוטר אז וע"כ דכל שלא נגמר החיוב אף שהתחיל חיובו אין הלוקח פוטר ושוב הרי בראשית הגז כל שלא גזז לא נגמר החיוב שוב אית לן למימר דלוקח יתחייב דדמי ממש לתרומה: ונראה בישוב התוספתא דשאני לקוח דראשית הגז מלקוח דתרומה.

וזה דהנה יש להבין שיטת ר"ת ז"ל דהלוקח אחר מירוח פטור ולוקח קודם מירוח חייב ולכאורה אינו מובן נהי דמירוח הוא מחייב בתו"מ היינו רק אם גדל בחיוב המירוח גומרו אבל כל שלא גדל בחיוב אין בכח המירוח גרידא לחייב. כהא דחולין (קל"ו).

(הנ"ל וא"כ כיון דאמר ב"מ (פ"ח.) תבואת זרעך ולא לוקח יעו"ש א"כ כיון דאינו תבואת זרעו של לוקח הוי זה לגבי הלוקח כגדל בפטור איך יתחייב ע"י מירוח שביד הלוקח הא הוה כמירוח גרידא בלי חיוב שמצד הגידול דבודאי אינו מתחייב: ונראה לפרש דזהו כוונת התוס' ב"מ (פ"ח).

(ד"ה תבואת זרעך ולא לוקח וכו' ואומר ר"ת דהכא מיירי בלוקח אחרי מירוח אבל לוקח קודם תבואת זרעך קרינן בי' עכ"ל ואין לזה מובן דהכי הול"ל דלוקח קודם מירוח חייב משום דהמירוח שביד הלוקח מחייבו ולמאי זה הוסיפו דתבואת זרעך קרינן בי' [ועי' ריטב"א ב"מ (פ"ח): דכי אמרינן דלוקח מישראל חייב ה"מ בלוקח דבר שעדיין לא בא לו החיוב ביד המוכר אלא ביד הלוקח יעו"ש]: ונראה דכוונת תוס' בזה למאי דאמר בירושלמי (פ"ד דמעשרות ה"א) כבש ושלק שלא מדעת הבעלים מיבעי' לי' בכובש ושולק דקובע למעשרות אם קובע שלא מדעת הבעלים] תפלוגתא דר"י ורשב"ל דר"י אמר הממרח כריו של חבירו שלא מדעתו ר"י אמר נטבל ר"ל אמר לא נטבל [ופשיט לי' דתליא במחלוקת ר"י ור"ל אם מירוח קובע שלא מדעת דה"ה לכובש ושולק] אמר רבי יודן תמן אפשר לו שלא ליכבוש ע"כ וביארו הכוונה דשאני מירוח שהוא מגוף סדר גידול ותיקון התבואה שע"י המירוח נגמר תיקון התבואה והגיע לתכלית הזריעה ולכן כיון דתיקון זה מוכרח בעצמותה של תבואה מהני לקבוע אף שלא מדעת הבעלים דמי שגומר התיקון הרי הוא כאלו הוא בעלים אבל כובש ושולק שאינו מעצם סדר התבואה דאפשר לו שלא יכבוש אינו קובע שלא מדעת ועי' במהר"א פולדא שם (ועי' רמב"ם (בפ"ג ממעשר) ה"ז יעו"ש] וס' ניר בזה ואכ"מ: ולפי זה נראה דסברי התוס' דאף דזה ודאי דבלוקח אין לחייב ע"י מירוח הלוקח בתבואת זרעו של מוכר מתורת ממרח כריו של חבירו שלא דעתו דז"א דלא שייך זה רק היכא

דמירות חבירו בעצמו מהני אמרי' דמועיל גם מירות שלא מדעת אבל בלקוח דמפקיע מירות המוכר כ"ש שלא יועיל מירות הלוקח לחייבו בתורת תבואת זרעו של המוכר.

וע"כ לומר דחייבין בלקוח ע"י מירות מפאת דין הלוקח בעצמו שמטביל במירותו לא מצד גמר חיובו של המוכר דזה נפקע ע"י דין דלקוח מפקיע דמכיון דמפקיע גמר החיוב ה"ה דמפקיע התחלת החיוב וע"ז יקשה דאיך מירות גרידא יחייב דכיון דלקוח פטור הוה זה מירות גרידא ולזה בארו התוס' דכיון דמירות הוא הכשר ותיקון בעצמות התבואה מהני לי' לחייב כגוף הזריעה וכמו דאם אמרינן דאין קביעות שלא מדעת מ"מ מירות קובע שלא מדעת דזה הוי כבעלים מי שמתקן התבואה כן לענין חיוב הלוקח אלים כח המירות שנחשב ע"י תיקון זה שבתבואה כתבואת זרעו שהרי הוא תיקנה והכשירה לתבואה ודו"ק: ולפי"ז דנתבאר דמירות הלוקח שמחייב בתרומה אינו בתורת דין גומר החיוב רק דהוי כתבואת זרעו נחא הא דלקוח פטור ברה"ג דבראשית הגז אף דהגיזה שהוא גומר החיוב הוא ברשות לוקח מ"מ כיון דלקוח פטור ומפקיע הדין חיוב ע"י שגדל בחיוב נשאר רק גיזה גרידא שאינו מחייב וגם הדין וכח המחייב שבגיזה עצמה ע"י פטור לקוח דהגיזה אינה תיקון בצאן כלל והוה דינו כלוקח אחרי מירות משא"כ בתרומה דמהני מירות אחר לקוח הוא משום דבטבעו נעשה בתבואה תיקון ע"י הלוקח ומשוי לי' בזה כתבואת זרעו ונעשה ע"י"ז עצמו מחויב אבל לא משום דהמחייב נעשה ברשותו וזה באור חדש [ויש לפלפל לפי"ז אם יועיל שארי הקביעות ככובש ושולק ברשות לוקח ואכ"מ] ובאתי רק להעיר: לד) ובעיקר פירושא דתוספתא (פ"י דחולין) דרבי אלעאי פטור לקוח מראשית הגז תמוה מהא דחולין (קל"ה).

(דאמר דמתני' דמשמע דלוקח צאנו של עכו"ם ליגזוז חייב דלא כרבי אלעאי דהא גדל בפטור יעו"ש ותיפוק לי' דלר' אלעאי פטור משום לקוח. וראיתי לכת"ר שמתרץ לה עפ"י דברי רבנו גרשום בבכורות (נ"ו).

(לענין מעשר בהמה דפטור לקוח דמ"מ לקוח מן העכו"ם אין בו פטור לקוח יעו"ש: אולם תמוה דהא מפורש במשנה דחולין שם הלוקח גז צאנו של חבירו לא שייר הלוקח חייב יעו"ש ואמאי לא קאמר הש"ס ע"ז דלא כרבי אלעאי יל"ל למידק מדיוקא דסיפא וגם בגוף הדבר דמדמה כת"ר לקוח מן הנכרי לענין תרומה מהא דלקוח מן הנכרי חייב במעשר בהמה לא אדע מדוע לא הזכיר דברי תוס' בכורות (י"א:): דגם לקוח מן הנכרי חשיב לקוח יעו"ש ועי' תוס' ב"מ (פ"ח).

(ד"ה תבואת זרעך דכתבו להיפוך דאף להריב"ם דלוקח קודם מירות פטור מ"מ לוקח מן הנכרי חייב דלא מיקרי תבואת זרעך של מוכר אלא תבואת ממנו ולא חשיב לקוח עיי"ש הנה דלוקח מן הנכרי לא חשיב לקוח. ובפשיטו אינם דומים כלל דהא טעם רבנו גרשום ז"ל בבכורות (נ"ו).

(בהא דלקוח מן הנכרי אינו פטור במעשר בהמה הוא כמו דאמר בבכורות (נ"ו).) שם לקחעשרה עוברין במעי אמן כולן נכנסין לדיר להתעשר אמר רבא אמר קרא תעשה בשעת עשי' מיעט הכתוב יעו"ש ומבואר דהלוקח במחוסר זמן כיון דאינו זמן חיוב עדיין אינו נתפס בו פטור דלקוח לפוטרו עי"ז וה"נ בלקוח מן הנכרי חשיב לוקח לפני זמן חיובו יעו"ש וה"כ התינח מעשר בהמה דבעת שהי' ברשות הנכרי הי' פטור מצד דינא דגברא שאין העכו"ם מחויב לעשר וגם מצד דינא דבהמה שבהמת העכו"ם אין בה תורת חיוב מעשר כלל.

אבל במעשר דגן הלא גם בעת היותו של עכו"ם היתה התבואה בת חיוב מעשר וכמ"ש תוס' ב"מ (פ"ח.) דאזלינן למ"ד אין קנין לעכו"ם להפקיע מיד מעשר ומש"ה שפיר לקוח זה פוטר אך סברת תוס' ב"מ (פ"ח).

(דפטרי לקוח מן הנכרי הוא להיפוך דכיון דבעת היותו של עכו"ם לא נפקע תורת מעשר א"כ לא מחשבינן ליה גם אז כלל כאלו הוא ברשות עכו"ם ממילא אין על הלוקח מן העכו"ם תורת לוקח עי' ירושלמי ב"ק פ"ז דאמר המקדיש אינו כמוכר ודכוותה הפודה אינו כלוקח יעו"ש ותבין] ולפי דבריהם שם אם יש קנין ה' נחשב לקוח כיון דה' רשות מוכר עליו.

עכ"פ מבואר דענינים חלוקים הם לקוח דמעשר בהמה מלקוח במעשר דגן: (לה) והנה לשון התוספתא הלוקח מבעל הבית חייב ורבי אלעאי פוטר צ"ע דלמאי זה נקיט מבעל הבית ומה דפירש כת"ר לפי שי' רמב"ם (פ"ב) מתרומות דפטור לקוח בתרומה כשגמרן ע"מ לימכור וזה ליתא בבעל הבית שאין דרכו לימכר ואשמעי' רבי אלעאי דגם בכה"ג פטור.

זה אין לו מובן דממ"נ אם גזון המוכר הא גם לת"ק פטור כדאמר חולין (קל"ד.) הלוקח גיזה של חבירו פטור ואם לקח הצאן מה שייך גמרן ע"מ לימכור בראשית הגז דחיובו תלוי בגיזה והך דגמרו ע"מ לימכור הוא תנאי במירוח כמובן [ודוח"ל דאם בעת הגידול ה' בדעת המוכר למוכרן יחשב טפי לקוח מבעל הבית שאין בדעתו למכרן דחשיב גדל בחיוב]: וראיתי בספר חסדי דוד הספרדי (לתוספתא דחולין) דפירש דהכוונה בהא דהלוקח מבעל הבית היינו דבעה"ב אין דרכו למכור גוף הצאן רק הגיזות יעו"ש שהאריך בטעם התוספתא ואין דבריו מובנים כלל אולם לפי דרכו יש לפרש בהוספת דברים.

דזה ודאי דלוקח חייב בראשית הגז לכ"ע. וטעם מחלוקת ת"ק ורבי אלעאי הוא ענין אחר למאי דכתב רמב"ם (פ"י מביכורים הי"ד) דשותפין בחמש צאן פטורין מראשית הגז משום דבעינן שיעור חיוב לכל אחד יעו"ש ומבואר דאף דשותפות אינו פוטר בראשית הגז מ"מ בעינן שיהי' לכל שותף לבדו חמש צאן ואין מצטרפין שני שותפים לחיוב אחד.

ולכאורה יקשה מהא דכתב רמב"ם (בפ"י מביכורים ה"ט) לקח צאן של עכו"ם לגיזתן חייב אעפ"י שגדלה הגיזה ברשות העכו"ם ואעפ"י שחוזרין הצאן לעכו"ם אחרי גיזה הואיל והגוזז ישראל והגיזה שלו חייב וכו' עכ"ל ומבואר דאף דגוף הצאן של עכו"ם מ"מ כיון דהגיזה של ישראל חייב ובפשיטו משמע דאף אם ליכא רק חמש צאן ג"כ חייב ויקשה נהי דהגוזז ישראל אבל הרי אין לו שיעור בפ"ע דגיזה בלי צאן לאו כלום הוא ואמאי יתחייב הא לא עדיף שותפות עכו"ם משותפות דפטור בכה"ג.

וע"כ פשוט דשותפות בראשית הגז חיוב גמור הוא ועי' חולין (קל"ח.) וע"כ שפיר שותפות שבצאן אינו פוטר והא דבעינן שיעור חיוב לכל אחד שיעור זה הוא רק בגיזה וכלשון רמב"ם שם "שאין החיוב אלא משעת הגיזה" וכל דליכא שותפות בגיזה שפיר חשיב שיש בו שיעור כיון דיש לו לעצמו שיעור גיזת חמש צאן יפשוט.

בזה מובן טעם התוספתא דהלוקח מבעל הבית חייב היינו בעה"ב שאין דרכו לימכור רק הגיזה ואזלי לטעמייהו דאיתא שם בתוספתא (פ"י דחולין) בהמת השותפין חייבת בראשית הגז ורבי אלעאי פוטר [ועי' בכס"מ שם מ"ש בש"י רמב"ם ואכ"מ] ולכן לרבנן לטעמייהו דאפי' בשותפות

בשניה בצאן ובגיזה מיחייבי רק דבעינן עכ"פ שיעור גיזה כדברי רמב"ם שוב בזה שהבעה"ב שותף רק בצאן חשיב שהגוזז יש לו כל השיעור.

אמנם רבי אלעאי לטעמי דשותפות הוא פוטר בראשית הגז שוב ממילא אף שזה יש לו כל הגיזה מ"מ פוטר דעכ"פ מי ששותף בצאן חשיב שותף ורק אם שותפין חייבין אין שותפות בצאן מחסר שם השיעור דהשיעור בגיזה תליא אבל אם שותפות פוטר גם שותפות דצאן פוטר ודו"ק: לו) ובעיקר דעת רבנו תם ז"ל דלוקח קודם מירוח חייב ולוקח אחר מירוח פוטר.

[והתוס' בב"מ (פ"ח.) הביאו דעת הריב"ם להיפוך דלוקח אחר מירוח חייב ולוקח לפני מרוח פוטר] יש להתבונן דהנה בפשטא סברת מחלוקתם הוא עפ"י הירושלמי (פ"א דמעשרות ה"ד) ה' מפקס ראשון ראשון משלך ראשון ראשון לא נטבלו עד שיפקס כל צרכו וישלך כל צרכו [דבעי' שיגמור כל מלאכתו] פיקס ושילך ברשות הקדש ופדיו [מיבעי' לי' אם פטרו הקדש או לא].

הואיל ויש לו גמר אחר או דמאחר שהי' יכול להתחייב עי"ז ובשעת חיובו הי' ברשות הקדש נפטר. מהר"א פילדא] יעו"ש ומבואר דמספקא לי' לירושלמי בהא דהקדש פוטר אם הוא בגדר פוטר או שאינו מחייב ונ"מ דהי' ברשות הקדש וגמרו אז ויש לו עוד גמר אחר דאם נימא דההקדש הוא פוטר הרי כבר נפטר אבל אם אינו פוטר רק שאין גמר שברשות הקדש יכול לחייב שוב יתחייב ע"י גמר שלאחר הפדי' וזה מבואר.

וזה נראה גם כן סברת ר"ת והריב"ם דלר"ת גם דפטור לקוח סובר דהוי בגדר פוטר ולכן אף שלקח אחרי מירוח דכבר נתחייב מ"מ הלוקח פוטר. אמנם לריב"ם פטור לקוח הוא כעין ס' הירושלמי בפטור הקדש דאמרי' דגלי קרא שאינו מחייב את הלוקח וזה בלוקח אינו ממורח שצריך לחול עכשיו איסור ביד לוקח.

אבל כשנתמרח ביד בעה"ב אינו נפטר שאין הלקיחה צריכה לחייבו עכשיו ולקוח אינו פוטר רק שאינו מחייב וזה פשוט: אולם יש להתבונן לפי סברת ר"ת ז"ל דלוקח הוא ענין פוטר ומפקיע זיקת תרומה מן התבואה' ובפשטא הוי פטור זה ענין הפקעה של חיוב מעצם התבואה שדינה עכשיו כמו תבואת עכו"ם וכה"ג (וכזה ראיתי בתשב"ץ (סי' ל"ח) שכתב דיש חילוק בין טבל הניתר לחולה לנבילה הניתרת לחולה דבטבל כיון דהותר לחולה פקע ממנה זיקת תרומה ונעשה כדגן עכו"ם ובנבילה לא מצינו נבילה שתהי' מותרת כשראו' לאכילה וחשיב רק דחוי' יעו"ש וסברתו חדשה וצ"ע ואכ"מ] וא"כ אמאי הלוקח קודם מרוח מתחייב והלא כיון דנפקע זיקת תרומה מעצם התבואה מאי מהני מירוח אטיו יתחייב בתבואה פטורה ע"י מירוח: והנראה דהנה ראיתי בשיטה מקובצת לב"מ (פ"ח).

(דביאר סברת ר"ת ז"ל וז"ל ותירץ דהכא בשנתמרחו ברשות מוכר "וכיון דמוכר פטור לוקח נמי פטור" יעו"ש ואין הבנה לזה דתלא ללוקח בפטור המוכר והלא אותו פטור בעצמו שיש למוכר ישנו ללוקח ופטור הלוקח מצד עצמו מפאת שהתבואה שבידו לקוחה הוא: ונראה עומק הכוונה בזה למאי דאמר בנדרים (נ"ח:) והרי מעשר דאיסורו ע"י קרקע ואין בטלה ע"י קרקע וכו' אמרי מעשר דיגון הוא דקגרים לי' יעו"ש ומבואר דבס"ד הי' סבור דחיוב מעשר הוא בעצמותו ע"י שהוא גידולי קרקע ומירוח דמחייב אינן בתורת דין שבמירוח רק הוא תיקון התבואה וכשגשלים התיקון התבואה בעצמותה מתחייבת.

ומסיק דאינו כן רק דגזה"כ שיש במרוח גופי' כח לחייב בתו"מ ודיגון הוא דקגרים לי' ועי' רש"י קידושין (ס"ב.) (דגן מידי דמידגן משמע יעו"ש ואף דודאי בעי גדל בחיוב (כחולין קל"ה).

(מ"מ המירוח בעצמו הוא המחייב: ולפי"ז נראה דהנה בהא דירושלמי (פ"א דמעשרות) דבעי פיקס ושולק ברשות הקדש ופדיו מהו דמבואר דאם הקדש אינו פוטר רק שאינו מחייב נתחייב ע"י גמר שלאחר פדי' והנה לכאורה זה חדש מאוד שיהי' מהני גמר אחר גמר דהא נגמר פעם אחת בעת שהי' הקדש ע"י הפיקוס והשילוק.

ואיך יחשב אח"כ גמר פעם שנית ואף דהראשון לא פטרו שאין הקדש פוטר מ"מ היאך מצינו שיהי' על השני שם גמר לאחר שכבר הי' לו גמר לתבואה זו אמנם הבאור עפ"י הירושלמי (פ"א ה"ד) שם תבואה משיתמרח ר"ח בשם ר"י מן דו ישפר אפוי והא תני מאימתי הוא תורם את הגורן משתעקר האלה ומשני כאן כשיש בדעתו למרח וכאן כשאין בדעתו למרח וביאר מהר"א פולדא דבתחלה אמר דמרוח הוא מה שמחליק פני הכרי וז"ש דו ישפר אפוי.

ופריך מהא דתני משתעקר האלה דהיינו משיברור מן התבן ברירה גמורה [ועי' פיה"מ לרמב"ם פ"א דמעשרות מ"ו וצ"ע שלא הביא הירושלמי] ומשני דאם אין בדעתו למרח שיעורו משתעקר האלה ע"כ ולכן שפיר גמר כזה שבעצמותו אינו גמר עדיין רק משום דעתו שפיר אף דמהני לחיוב מ"מ יכול אח"כ להתחייב ע"י גמר האמיתי שבעצמותו של התבואה.

אבל ודאי דאם ימרח בבירור הפסולת והחלקת הכרי דשוב לא שייך מירוח אח"כ דאין מירוח אחר מירוח [ובסמוך יבואר בזה] ועיין בירושלמי שם כבר ברשות הקדש ופדיו יעו"ש דיש לפרש ג"כ לפי"ז אם כבר מקצתו אם שייך גמר אחר גמר ואכ"מ. וא"כ נראה דזהו באור שיטת ר"ת ז"ל דאין הענין דלקוח מפקיע זיקת תרומה מגופה של תבואה דאזי לא הי' מתחייב ע"י מירוח שביד הלוקח.

אלא דהענין דכיון דחיוב מעשר אינו מגופה של תבואה רק ע"י דין דמחייב שבמירוח וכהש"ס (בנדרים נ"ח.) (דדיגון הוא דקגרים לי' אמרי' דגזה"כ דלקוח פוטר היינו שמפקיע דין המחייב שיש בדיגון דע"י שנעשה לקוח מיחשב כמו תבואה שלא הי' לה גמר אבל לא דנחשבת כתבואה הפטורה מתרומות ומעשרות וע"כ לוקח קודם מירוח מתחייב ע"י מרוח הלוקח דהרי ע"י הלוקח נשאר בזיקת תרומה רק שחסר לו המירוח ומהני מירוח לוקח.

אבל כשלקח אחר מרוח נהי דנשאר זיקת תרומה אבל מ"מ כיון דהלוקח הפקיע תורת חיוב שע"י המרוח א"א להתחייב עוד דאין מרוח אחרי מרוח וזה המכוון מדברי השמ"ק כי אין הלוקח פטור בעצמו מצד שלקוח שהרי מ"מ לא נפקע זיקת תרומה עי"ז דנעשה לקוח ואלו הי' במציאות למרח ביד הלוקח הי' מתחייב מחדש רק פטור הלוקח "מכיון דהמוכר פטור" והיינו דהלוקח הפקיע דין המירוח שהי' ברשות המוכר ממילא הלוקח פטור שאין לו במה להתחייב כיון דא"א לעשות מירוח שני ואף דאינו נפטר ע"י שלקוח בידו מ"מ א"א לו להתחייב שהרי חסר לו דין המחייב דהיינו דיגון ונכון: לז) ובעיקר הדבר בהא דאין מרוח אחרי מרוח יש לעיין בהא דאמר בירושלמי ברכות (פ"ה ה"א) תני רבי הושעיא מרבה אדם דגן בתבן ומערים אותו לפוטרו מן המעשרות וביאר רבנו יונה ז"ל (בר"פ אין עומדין) דאפילו לאחר שנמרח ונעשה דגן גמור יכול להערים ולפוטרה כשיערב בה תבן מיהו צ"ע אם צריך שיערב בו כ"כ תבן שירבה על הדגן עכ"ל.

ומבואר מזה דעירוב תבן מבטל את המרוח אולם לא נתבאר אם מהני מרוח שני אם יחזור וינקחו וימרחו [ועי' תוס' (פסחים ט'. ומנחות ס"ז): בתוס' ובשמ"ק שם שיש להם שיטות אחרות בזה ואכ"מ]: ויש סברא בזה דרק אם מרוח הראשון קיים ל"ש מרוח שני אבל בזה שנתערב בתבן דבטל המרוח שהרי המרוח הוא מהצטרפות הנקיון והעמדת הערימה שפיר י"ל דשייך מרוח שני.

ויש סברא ג"כ דכיון דהמירוח אינו הפעולה גרידא רק הדין כש"ס (נדרים נח:) דיגון דקגרים ל"י י"ל דלא אמרה תורה שני מרוחים בתבואה אחת ורק מרוח אחד יש לו דין זה לחייב אבל לא מרוח שני. ונראה למאי דכתב בתוס' רי"ד (שבת פ"ז) לענין מלאכת מעמר דאם נלקטו מכבר וחזרו ונתפזרו כשחוזר ומקבצן אין זה מעמר דלא מיחשב עימור אלא בשעה שנתלש מן הקרקע שזהו תחלת ליקוטו יעו"ש וביאר האג"ט דכיון דבעי עימור בגידולי קרקע כהא (דשבת ע"ג:) מש"ה בעי עימור מפיזור שע"י הגידול יעו"ש וא"כ הא גם במעשר בעי גידולי קרקע [ועי' (ביצה י"ג): בהא דמדמה העמדת ערימה דמעשרות לשבת ועי' ירושלמי (פ"ה דמעשרות) מאי איכפלה שבת גבי מעשרות יעו"ש ואכ"מ בזה].

א"כ נראה ברור דכיון דמירוח הוא נקיון התבואה לרבנו יונה ז"ל בעינן נקיון כזה שהוא מסדר הגידול דהיינו מפסולת שע"י הגידול בקרקע אבל אם כבר נתמרח ויעירב בה תבן דפסולת זה נתחדש אח"כ ולא מתולדתו כסדר גידול התבואה אין ע"ז תורת מירוח כלל ולא משום דאין יכול לחייב שני פעמים רק מטעם אחר שאין על מירוח השני שאינו נקיון מסדר הגידול תורת ממרח כלל ותמו דאינו נחשב מעמר במה שנתחדש פיזור אח"כ כן אינו בתורת מירוח עי"ז שנתחדש במקרה פסולת וכמובן.

ושוב ראיתי בשמ"ק (ב"מ פ"ח) שכ' דאם הכניסה במוץ ולא עשה לה מרוח ונמלך לאחר מכאן ועשה לה מרוח פטורה שאינו נקרא מרוח אלא לאלתר לאחר שדש וזכה וכו' יעו"ש ומכ"ש בנקיון שאינו מסדר הגידול בודאי אין עליו תורת מירוח וזה ברור בסברא: ואמנם אם באנו לומר בדעת רבנו יונה ז"ל דמהני מירוח מחדש לסלק פטור דעירוב תבן יש לומר הטעם דהנה בגוף דברי רבנו יונה דלאחר מירוח שכבר נתחייב בתו"מ.

דמ"מ מיפטר ע"י עירוב תבן בתבואה ה' נראה לכאורה דשיטתו ז"ל שענין מירוח שמחייב אינו מעשה הפועל הממרח דאלו כן מאי מהני דהתבואה נתערבה בתבן להפקיע החיוב שחל ע"י האדם הפועל וע"כ לכאורה משמע דענין מירוח הוא בנפול דע"י שהתבואה נקויה מפסולת חל עלי' בעצמותה חיוב תו"מ.

ומחויב זה הוא נמשך דכל זמן שהתבואה מנוקה יש עלי' חיוב וכשנתערב בה פסולת נסתלק ממנה חיוב זה. ואולם הרי מפורש במשנה (פ"ב דפאה) הקדיש ומירח ואח"כ פדאה פטורה שבשעת חובתה היתה פטורה יעו"ש ואם חיוב המירוח לא ה' ע"י מעשה האדם הפועל רק ע"י הנפול שהתבואה מנוקה א"כ הרי גם אחרי הפדיון התבואה מנוקה הוא וכמו אלו נתערב עכשיו תבן מיפטר כן כשנקוי' יתחייב עכשיו ויחשב גם עכשיו שעת חובתה.

וע"כ מוכח דהחיוב רק בעת מעשה הפועל ואזי הוא דמיקרי שעת חובתה ולא אח"כ בכל המשך הזמן שהתבואה מנוקה והא דאם נעשה אינה נקוי' מיפטר לאו דהנקיון היא המחייב וכשנסתלק הנקיון נסתלק המחייב דז"א שאלו כן ה' נחשב גם אח"כ שעת חובתה בכל עת שישנו לדין המחייב אלא ודאי דמה שאינו נקי היא סיבה הפוטרת משום דבעינן שתהי' קימת פעולת המירוח

בתבואה וכשנעשה אינו נקי מתחדש דין פוטר אבל כשעומדת בנקיותה אין זה סיבה המחייבת כלל מה שהתבואה מנוקה רק שאין כאן פוטר והחייב הוא ע"י דין התורה בעת מעשה אדם הממרח ולא אח"כ וזה מבואר לפי שיטתו דרבנו יונה ז"ל בפירוש הירושלמי [ויש להבין לפי"ז סברת התשב"ץ (ח"ב סי' רמ"ז) דכתב בהא דאמרינן (בבכורות י"ב:) דשביעית חייבת בחלה דמ"מ פטורה מתרומה ומעשר דבהני דליכא קרא לרבויי פטורי משום כיון דאלו מטמא בת שריפה לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה וכתב שם ועוד דתרומה ומעשר לא נתחייבו אלא אחרי העמדת כרי ובשביעית ליכא העמדת כרי יעו"ש והנה בפשוטו נ"מ בין ב' הטעמים לענין ביכורים בשביעית וכמ"ש רש"י ז"ל פ' משפטים דאף השביעית חייבת בביכורים ועי' מנ"ח מ"ש בזה.

דלפי טעם הב' כיון דביכורים א"צ העמדת כרי שפיר חייבין בשביעית אולם גוף הטעם צ"ע דמדוע ליכא העמדת כרי בשביעית [ועיין ירושלמי פ"א דתרומות "בשהפקירו ואח"כ מירחו" יעו"ש] וכ"כ במ"א. אמנם למ"ש יתכן דכיון דאין ענין המירוח מצד הנפיל דהיינו מה שהתבואה מנוקה כנ"ל דזהו רק סילוק הפוטר דכשאין מנוקה יש פוטר וכשנקויה אין כאן דבר הפוטר אבל החייב הוא מצד דין מעשה אדם הממרח וכדברי הגמ' (בנדרים נ"ח:) מעשר דיגון הוא דקגרים לי' ושוב בשביעית שלא אמרה תורה למרחו [עי' רש"י גיטין מ"ז:] דדגן מידי דמידגן.

בשאר השנים הוא דנאמר ועי' רש"י (קידושין ס"ב.) ושוב כיון דליכא דין על מירוחו ממילא מעשה המחייב ואלו הי' חייב תרומה מעצמותו בלי ליכא מעשה המחייב רק המירוח הי' ענין לאחר תיקון בתבואה שיהי' חל עליו מאליו חייב תו"מ לא בתורת סיבה המחייבת שפיר א"צ שום גדר דין על המירוח וכל שנתנקה הי' מתחייב מאליו אבל לפי הנ"ל דיש דין מחייב בתרומה ע"י מעשה המירוח שוב בשביעית דלא נאמר דיגון אף שהעמיד כרי הוי כתבואה שלא נתמרח דאין הפעולה מועלת מאלי' רק הדין שבו ודו"ק היטב]: ומעתה י"ל הטעם אם נאמר דמהני מירוח שני אחר שנתערב בתבן לרבנו יונה ז"ל דאף דזה ודאי דליכא תורת מירוח רק במירוח שמנקה מפסולת שמסדר גידול התבואה ולא בפסולת שנתערב אח"כ מ"מ זהו רק לענין דין וכח המחייב שיש במירוח שפיר הוא רק במירוח שהוא מסדר גידול התבואה.

אבל הלא בזה כבר הי' מירוח כדין בעת שהי' בו פסולת שמסדר הגידול. ושעת חובתה היתה בחיוב גמור רק דע"י עירוב התבן נתחדש בו פטור ולא שנתבטל הדין המחייב בעיקרו שהרי אינו מחייב נמשך בכל עת רק רגע המירוח מחייבתו על להבא והרי לא נתבטל דין המירוח למפרע.

וע"כ רק דנעשה דין פטור ע"י שפסק פעולת המירוח ושוב כשחוזר ומנקהו שפיר חזר לדין חיובו שבתחלה מצד דין מירוח הראשון דנהי דעל מירוח שני שאינו מגידול התבואה אין בעצמותו דין מחייב בתו"מ אבל מ"מ יכול לסלק פטור זה שנעשה ע"י זה שנפסק פעולת מירוח הראשון וחוזר ממילא לחיוב שבעצמותו שנמשך עליו על תמיד בעת רגע מירוח הראשון ודומה לזה כתב המאירי (בביצה ל"ה).

(בקציעות שראו פני הבית קודם שנתבטלו דלא מיחשב כראיות פני הבית קודם גמר מלאכה משום דבעצמותן תאנים נגמרו מלאכתן ומה שנתחדש פטור ע"י שהתחיל ליבשן שוב כשחזר לראויותו מיתחייב למפרע מעת ראויות הראשון דהי' קודם פני הבית יעו"ש וה"נ אף דאין מירוח השני מחייב בעצמותו מ"מ כשמסלק דין הפטור שהי' באמצע ע"י עירוב תבן שוב הוי חיוב מצד מירוח הראשון ונכון: ובזה יתיישב מה דהראה לי כת"ר בשו"ת ד"א שהקשה לשיטת רבינו תם

דהלוקח אחר מירוח פטור והרי משכחת שיתחייב אם לקח דגן ממורח ועירבו בתבן דשפיר יתחייב גם לר"ת ז"ל דיחשב כלוקח קודם מירוח כיון דאפשר למרח עוד הפעם ברשות לוקח [ובפשיטא גם שי' רבנו יונה כסברת ר"ת דלריב"ם הרי א"א לפטור להפקיע חיוב שכבר חל] ולפמ"ש ניהא דממ"נ אם לא מהני מירוח שני לרבנו יונה א"כ לא משכחת חיובא כמובן.

ואם נימא דמהני מירוח שני מ"מ כיון דמצד דין מירוח הרי לא מהני לחייב במירוח שאינו מסדר הגידול רק שנתהוה בו פסולת במקרה וע"כ הטעם כנ"ל דכיון דהפוטור שהוא מה שאינו מנוקה לא ביטל דין חיוב של המירוח שבתחלה רק שחידש פטור לכן כשנסתלק דבר הפוטור חוזר לחיובו וכ"ז בבעה"ב עצמו אבל בלוקח אחר מירוח דהלוקח מפקיע דין מירוח הראשון ומשוי ל"י כאלו לא נתמרח והפטור הזה עדיין לא נסתלק שהרי עדיין לקוח הוא א"כ א"א לחייבו מפאת דין מחייב שחל ע"י מירוח שבתחלה שהרי דין זה פקע ע"י שנעשה לקוח וע"כ דנחייבהו ע"י דין חיוב שבמירוח השני וזה ליתא דמתורת דין מחייב ע"י מירוח השני גרידא א"א שאין דין מחייב במרוח רק במרוח שמסדר גידול התבואה שהוא מירוח הראשון שנתבטל ע"י שהוא לקוח.

ורק בעלמא כשפקע חיוב הראשון ע"י עירוב תבן שפיר כשחזר ומירחו נהי דלא מהני מתורת דין מחייב אבל מ"מ נסתלק הפטור וחוזר לחיובו משא"כ בלקוח שלא נסתלק הפוטור ומחייב חדש א"א ע"י מרוח כזה שנעשה במקרה וזה ברור: לח) ובעיקר הדבר בדעת ריב"ם שבתוס' (ב"מ פ"ח.) דלוקח קודם מירוח פטור ולוקח אחרי מרוח חייב יעו"ש דכתבתי דסברתו דלקוח אינו פטור רק שאינו מחייב ואינו יכול לפטור ולהפקיע חיוב שכבר חל צ"ע עוד בסברתו דנהי דלדעתו אין הלקוח אלים כ"כ שיוכל להפקיע חיוב שמכבר אבל מ"מ מדוע יגרע מלפי שיטת ר"ת ז"ל דלקוח הוא פטור ומפקיע חיוב המירוח ומ"מ מתחייב ע"י מרוח הלקוח ומדוע לריב"ם דלא אלים כח הלקוח כ"כ לא יתחייב ע"י מירוח הלקוח: ונראה עפ"י דברי הירושלמי פ"א דמעשרות רב חסדא אמר הבקיר קמה וחזר וזכה בה ועבר והפריש ממנה תרומה הרי זו תרומה ופריך מה בין קמה לשבלין מ"ש דשבלין שהפקירן וחזר וזכה בהן דאין תרומתן תרומה] ומשני קמה עד שלא הבקירה עבר והפריש ממנה תרומה אינה תרומה שבלין עד שלא הבקירן עבר והפריש ממנה תרומה הרי זו תרומה ע"כ ומבואר סברת הירושלמי בזה דפטור לא מהני להפקיע החיוב לגמרי רק אם ה' אז זיקת חיוב עכ"פ בדיעבד אזי מהני כח הפוטור לדחות חיובו אבל אם ה' הפטור בזמן שלא ה' שום זיקת חיוב אינו נתפס בו דין פטור כלל.

ולכן בהפקיר קמה שלולי ההפקר לא ה' בו שום זיקת חיוב דהמפריש בקמה אינה תרומה אין עליו פטור הפקר ואם חזר וזכה בו חוזר ומתחייב אבל המפקיר בשבלין דלולי ההפקר אף שעדיין לא ה' מרוח מ"מ תרומתו תרומה שפיר נתפס בו פטור הפקר ועי' ר"ש (פ"א דפאה מ"ו) שכתב ויש בריתא בתוספתא שאין אדם יכול ליישבה והכי תניא גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו המחזיק במחובר לקרקע חייב בכל בתלוש פטור מן הקרקע פטור מן הכל החזיק בקמה חייב במעשרות וכו' והשתא נכסי הגר הרי הן הפקר, והפקר פטור מן המעשר יעו"ש מ"ש בזה ולמ"ש הסברא מפורשת בירושלמי וש"ר בשמ"ק (ב"ק צ"ד:) בשם רבנו שמחה דבמחובר חייב בכל שהרי לא בא לכלל עונת פטור דברשותו נתחייב.

ובתלוש פטור מן הכל הואיל וברשות הפקר באו לעונת חיובי הפקר פוטרם וצ"ע שלא הזכיר דברי הירושלמי]: ומבואר מזה דזיקת תרומה אף שחיובה אחר מרוח כיון שהפריש בשבלין

תרומתו תרומה חשיבאז לאחר שנתלש שהתחיל החיוב דאל"כ לא הי' נפטר ע"י זה שהי' הפקר בשבלין וכמו דאינו נפטר בהפקיר קמה משום דלא התחיל החיוב וע"כ דהתחלת החיוב הוא משעה שנתלש ונגמר חיובו לאחר מירוח [ובמ"א כתבתי בדברי תוס' (ב"ב פ"א).

(דתרומה ומעשר שטובלין הוי התחלת חיובו ע"י קרקע מהא (דנדרים נ"ח:) הרי מעשר דאיסורו ע"י קרקע וכו' דיגון הוא דקגרם לי' יעו"ש דמשמע דלמסקנא אין התחלת איסורו ע"י קרקע רק ע"י דיגון אך מ"מ זהו לענין איסורו אבל זיקת התרומה וחיובה שפיר מתחיל מעת הגידול ע"י (חולין קל"ה).

(גבי תרומה גדל בחיוב חייב גדל בפטור פטור יעו"ש ועי' תוס' (מכות י"ט.) (דגדלו בזמן הבית יש חיוב יעו"ש דהגידול מחייב ואכ"מ בכ"ז אבל עכ"פ זה מפורש בירושלמי דהתחלת חיוב הוא משעה שנתלש.

ועי' תוס' (ע"ז נ"ו.) (ד"ה שמותר דכתבו דדבר תימא הוא להחשיב טבול לתרומה קודם מירוח עי"ז דמהני הפרשה בדיעבד יעו"ש ועי' בתוס' (נדה ו':) (שהחליטו כן דחשיב זיקת תרומה קודם מירוח משום דהמפריש בשבליים תרומתו תרומה ועי' תוס' (קידושין ס"ב).

(ד"ה אין יעו"ש"ה וצ"ע שלא הביאו הירושלמי דמעשרות שמוכח כן דחשיב חל החיוב: ולפי"ז י"ל סברת הריב"ם דלוקח קודם מירוח פטור דנהי דמרוח מחיוב אבל מ"מ הרי אין המירוח התחלת החיוב וגמרו דאזי שפיר הי' הדין דמהני מרוח לחוד לחייב אחר הלקיחה שאינו דבר הפוטר לריב"ם אבל לפי הנ"ל דהתחלת החיוב ע"י זה שנתגדל בחיוב ונתלש אצלו וזה עצמו הוא חלק ודין חיוב שהרי מש"ה מהני אז קריאת שם תרומה וכן נתפס בו פטור הפקר משום דהגיע לעונת חיוב שוב הוה זה כשני דברים המתירים היינו הגידול והתלישה בתבואת זרעו וגם המרוח.

וא"כ שוב הלוקח שחסר לו התחלת חלות חיובו של התבואה בתו"מ שוב א"א לו להתחייב ע"י מרוח גרידא שהרי לא הי' ברשותו רק בעת הגמר אבל לא בכל ענין המחייב דהיינו הגידול והתלישה וזה פשוט: אמנם לפי זה יש לעורר דהלוקח במחובר דגם התחלת חלות זיקת תרומה היתה ברשותו דלוקח דשפיר יתחייב אם מרחו אח"כ לריב"ם דאין לקוח דבר הפוטר דכיון דכל הטעם שאין בכח המירוח לחודי' לחייבו משום שחסר לו שיהי' כל דין זיקת התרומה ברשותו והרי בזה מעת התחלת חלות עונת החיוב הוא ברשותו שפיר ראוי שיתחייב לכ"ע.

וגם אם נימא הסברא דלריב"ם קודם מירוח הוי לקוח דבר הפוטר מ"מ הרי כתבו תוס' (ב"מ פ"ח) דלקוח דומה לפטור הפקר יעו"ש א"כ הא מבואר (בירושלמי פ"א) דמעשרות דהפקר במחובר מתחייב ע"י מרוח שאח"כ ה"ה דלקוח במחובר יתחייב ע"י מרוח כיון שהי' הפטור בעת שהוא מחובר ולא הי' בו עדיין זיקת תרומה אמנם בזה יש לדבר כיון דלא נסתלק הפטור דהרי עדיין לקוח הוא ולא מהני הפקר במחובר רק אם חזר וזכה בו דנסתלק הפטור ואכמ"ל אבל לפי הנ"ל דלריב"ם אין לקוח דבר הפוטר יש לעורר דלוקח במחובר יתחייב ע"י מרוח הלוקח: וראה בירושלמי פאה (פ"א ה"ו) תני לא נחלקו רבי ור"י על הלוקח פירות מחוברים מן העכו"ם שהן חייבים במעשרות ועל הלוקח פירות תלושים מן העכו"ם שהן פטורים יעו"ש בכל הסוגיא ועי' רמב"ם (פ"א מתרומות הי"ב) מכר העכו"ם הפירות לישראל כשהן מחוברים וכו' יעו"ש ובכס"מ שם בשם הר"י קורקוס.

והנה לא נזכר בירושלמי חילוק בין קודם מרוח לאחר מרוח רק בין תלוש למחובר ולפמ"ש דלריב"ם הלוקח במחובר יתחייב יש לעורר טובא לפי"ז וקצרתי בכל זה כי באתי רק להעיר מעכ"ת בגוף הדברים: לט) ובעיקר הדבר דהעיר כת"ר מדברי רבנו גרשום ז"ל (בכורות נ"ו:) דכתב דלקוח מן העכו"ם אינו פוטר ממעשר בהמה ואינו דומה לכל לקוח והעיר כת"ר דלפי"ז גם בתרומה כן רק לקוח מן הישראל הוא דפטור אבל לא לקוח העכו"ם עכ"ד וכבר הבאתי בזה דברי התוס' (בכורות י"א:) דגם לקוח מן הנכרי חשיב לקוח לענין תרומה יעי"ש וכמה דוכתי בזה.

והנראה למאי דאמר (בבכורות נ"ו.) (תני תנא קמי' דרב איזהו אתנן שנכנס לדיר להתעשר כל שנתנו לה וחזר ולקחו הימנה (ואם יש לו עוד תשעה עם האתנן חייב במעשר) ופריך והא איפסל לי' בלקוח [איך מיחייב האתנן במעשר הא הי' שלה ולקחו ממנה והו"ל לקוח דפטור] אישתמיטתי' הא דאר"א אר"י לקח עשרה עוברין במעי אמן כולן נכנסים לדיר להתעשר דלקוח דפוטר במע"ב הוא רק בשעה שראוי לקרבן אבל לקוח מחוסר זמן אינו מיפטר וה"נ כגון שנתנו לה במעי אמן] יעו"ש ומבואר מסוגי' זו דבמעשר בהמה דפטור לקוח לאו דוקא היכא דלא הי' מעולם שלו וברשותו רק אפי' אם אינו לקוח מתחלתו ועד סופו כגון שהי' ברשותו ומכרו וחזר ולקחו ג"כ מיפטר מטעם לקוח דהא אמרינן דאתנן דאם נתן לה בשעה שראוי לקרבן אף שחזר ולקח דמיפטר משום לקוח והרי מ"מ קודם שנתן לה באתננה שלו היתה וע"כ דגם בכה"ג מיפטר משום לקוח [ועי' ברי"ט אלגזי שם (ובבכורות י"א:)] ומקורן של דברים בתוספתא (דבכורות פ"ז) איזהו לקוח כל שמכרו לו וחזר ולקחו הימנו יעו"ש אולם לענין לקוח דתרומה ראיתי להר"ש בפ"א דפאה דכתב דאם הדר מוכר וקני מלוקח חייב במעשר וכן כתבו תוס' (ב"מ פ"ח.) (ד"ה תבואת זרעך יעוש"ה. ומבואר מזה דכל שאינו לקוח מתחלתו ועד סופו אינו מיפטר מתרומה ומעשר.

ונראה להוכיח מזה דאף שבעצם הדין דלקוח שוה מעשר בהמה לתרומה ומעשר מ"מ חלוקים בטעמים ובגדרם. וזה דהנה בהא דלקוח פטור יש לומר בזה שני דרכים הא' י"ל דענין הפטור מצד הלוקח רצוני לומר דכיון דהוא שלו ע"י לקיחה ואין לו בזה זכות לידה ברשותו או גידול ברשותו רק הוא שלו מכח לקיחה גרידא.

גזה"כ שזה פוטר משום דמתנאי החיוב שיהי' שלו ע"י לידת הדבר ברשותו לא ע"י לקיחה. הב' י"ל דסיבת הפטור מפאת המוכר והכוונה דבאמת אין נ"מ באיזו אופן הוא שלו אם ע"י לידה ברשותו או ע"י לקיחה וענין פטור דלקוח הוא משום זמן שלפני לקיחה והיינו דכיון דלפני הלקיחה הי' ברשות המוכר גזה"כ דרשות המוכר פוטר לזה הלוקח ואף דגם אצל המוכר יכול הי' להתחייב מ"מ מתנאי החיוב שתהי' ברשות הבא לתרום מתחלתו ועד סופו [וכעין לשון הגמ' בתמורה ג'].

(מי בעינן דתיקו מתחלה ועד סוף ברשות מאן דעביד תמורה) וע"כ שפיר אלו הי' המוכר בעצמו התורם שפיר הי' מתחייב דהא ברשותו הוא מתחלה ועד סוף אבל כיון דעכשיו אינו שלו והלוקח הוא התורם מיפטר משום דאינו ברשותו מתחלה ועד סוף דבתחלתו הי' ברשות מוכר ונמצא לפי"ז שאין הפטור מצד עצם הלקיחה דהיינו מפאת דהוא שלו ע"י לקיחה ולא ע"י לידה ברשותו דז"א דאלו הי' במציאות שיהי' שלו רק ע"י לקיחה ולא יהי' ברשות אחר מעולם שפיר הי'

מתחייב בכה"ג דהפטור לקוח הוא רק מפאת הזמן שלא לקחו עדיין שהי' עליו רשות אחר אבל לא מצד הזמן שהוא שלו ע"י לקיחה דאין נ"מ באיזו אופן.

הוא שלו וזהו רק סימן דכשהוא לקוח הרי הי' מתחלה ברשות אחר וכיון דהי' ע"ז רשות אחר ואינו ברשותו דתורם מתחלה ועד סוף מיפטר [ועיין בירושלמי (תרומות פ"א ה"א) אתם פרט לתורם את שאינושלו מה את עביד ליה בתורם את שאינו שלו או בתורם את של חברו. נשמענה מן הדא הבקיר כריו ומרחו וחזר וזכה בו אין תעבדיניה בתורם את שאינו שלו אין תרומתו תרומה ואין תעבדינה בתורם את של חברו תרומתו תרומה יעו"ש בסוגי' ומבואר דספק הירושלמי בהא דמיעטה תורה דאינו תורם שאינו שלו אם ענין הפטור מצד התורם שאינו שלו או מצד רשות אחר המערב ופשוט לי' דנ"מ להפקר אם תורם דאינו של אחר ואינו שלו וזה דומה קצת למ"ש בענין לקוח אם הפטור מצד התורם שאינו שלו ע"י לידה ברשותו רק ע"י לקיחה.

או הפטור מצד רשות אחר שהי' קודם הלקיחה רק דבזה חלוק מתורם שאינו שלו דשם עדיין הרשות אחר עליו ובלקוח הרשות אחר שבתחלה פוטרו עכשיו משום דבעי' שיהיה ברשות התורם מתוע"ס ואכ"מ בזה] והנה בפשוטו נ"מ בין ב' הטעמים לענין דינא דמכרו וחזר ולקחו דאם נימא כדרך הב' דאין הפטור מצד הלוקח מפני שהוא שלו ע"י לקוחה ולא ע"י לידה ברשותו רק הפטור מצד המוכר היינו ע"י שחסר לו זמן זה שהי' ברשות המוכר ורשות שלפני הלקיחה פוטרו א"כ גם בכה"ג נהי דהי' בזה לידה ברשותו שהרי הי' שלו בתחלה מ"מ הרי מכרו והי' ברשות אחר באמצע לפני הלקיחה שוב אותו רשות אחר פוטרו דהרי אינו ברשות התורם מתחלה ועד סוף.

אבל אם נימא כדרך הא' דענין הפטור מצד הלוקח משום דבעי' שתהי' שלו ע"י לידה ברשותו וזה אינו שלו רק ע"י לקיחה שפיר י"ל בכה"ג דהי' לידה ברשותו בתחלה אף שמכרו באמצע ועכשיו שלו ע"י לקיחה מ"מ כיון דיש שניהם שהוא שלו ע"י לקיחה וע"י לידה ברשותו שוב כיון דהלקיחה אינו פטור הגוף רק פטור חסרון כנ"ל שחסר לידה ברשותו והרי בזה אינו חסר זאת שפיר י"ל דמיחייב.

ולפי"ז נחזי דבמע"ב דהדין דמכרו וחזר ולקחו פטור א"כ מוכח דענין פטור לקוח מצד המוכר היינו מה שיצא מרשותו דלוקח באיזו זמן לא מפני שהוא שלו רק ע"י לקיחה דהא בזה כבר הי' ברשותו גם ע"י לידה וע"כ דמה שהי' באמצע ברשות אחר פוטרו וכנ"ל אמנם בתרומה דהדין דמכרו וחזר ולקחו חייב מוכח דאין הפטור משום רשות המוכר דהיינו שלא הי' ברשות התורם מתחלה ועד סוף דהא גם בזה הי' רשות אחר באמצע.

וע"כ הפטור משום הלוקח שאינו שלו רק ע"י לקיחה וחסר לו זכות לידה ברשותו ושעיר במכרו וחזר ולקחו חייב [וטעם חלוק מע"ב מתרומה תליא בדרשת הכתובים דבתרומה אמרי' (בב"מ פ"ח) תבואת זרעך ולא לוקח ומוכח דבעינן שיהי' שלו ע"י גידול ברשותו אבל אינו מוכח שלא יהי' ברשות אחר ועי' (ירושלמי פאה פ"א ה"ו) עשר תעשר פרט ללוקח יעו"ש דמהפך לשון הגמ' (ב"מ פ"ח).

(דבתחלה ממעט מוכר ואח"כ ממעט לוקח והירושלמי ממעט בתחלה לוקח ועי' במעשה"ח (ב"מ פ"ח.) ואכ"מ בזה ועי' ספרי ראה]: אמנם במעשר בהמה אמרי' (בבכורות נ"ו) מה בנך אינו בלקוח ובמתנה אף צאנך אינו בלקוח ובמתנה ופריך אי מה בנך אינו בלקוח כלל אף שורך וצאנך

אינו בלקוח כלל אלמא אר"א אר"י לקח עשרה עוברין במעי אמן כולן נכנסים לדיר להתעשר אמר רבא אמר קרא תעשה בשעת עשי' מיעט הכתוב יעו"ש ומבואר דטעם הפטור מצד דבעינן דומיא דבנך והנה בנו אינו אליו רק שלא יצא מרשותו בשום זמן והוי הדרש לענין שלא יצא מרשותו ולכן שוב גם במעשר בהמה בעינן רק שלא יצא מרשותו דמפריש.

ובמ"א ביארתי ועי' ברי"ט אלגאזי (בבכורות נ"ו.) (דדן בהא דאמר (בירושלמי ב"ק צ"ז ה"ו) כמה דאת אמר תמן המקדיש אינו כמוכר ודכוותה הפודה אינו כלוקח יעו"ש ומבואר דאין על הפודה מן ההקדש תורת לקוח ודן הרי"ט ז"ל דמ"מ במעשר בהמה הפודה מיד ההקדש פטור כיון דמ"מ לא הי' ברשותו כל הזמן יעו"ש ומבואר ג"כ כמ"ש דשני עניני לקוח הם: ולפי"ז נראה דזהו החילוק בהא דלקוח מן העכו"ם אינו מיחשב לקוח גבי מע"ב אף דמיחשב לקוח גבי תרומה דהנה סברת רבינו גרשום ז"ל דלוקח מן ל חייב הוא דכמו דאמר (בכורות נ"ו).

(שם דלקוח חוסר זמן חייב משום דהי' ברשות אחר בשעה שאינו בגדר חיוב כלל ובכה"ג אין רשות האחר פוטרו כן אין רשות העכו"ם שאינו בר חיוב מהני לפטור ודומה לזה בירושלמי מעשרות (פ"א ה"א) הפקיר קמה וחזר וזכה בה ועבר והפריש מהן תרומה הרי זו תרומה [אבל בשבלין אינו תרומה] ואמר הטעם קמה עד שלא הפקירה עבר והפריש ממנה אינה תרומה שבלין עד שלא הפקירה ועבר והפריש מהן תרומה הרי זו תרומה יעו"ש ומבואר דאם לולי ההפקר הי' גדר חיוב נתפס בו פטור הפקר אבל בקמה דלא הי' חיוב אינו נתפס הפטור וכ"כ בסמוך בזה אך התיינח במע"ב דענין פטור לקוח מפאת הרשות אחר הפוטרו וכנ"ל דבמכרו וחזר ולקח פטור שפיר יש לחלק דרשות של בר חיוב הוא שבכחו לפטור אבל מה שהי' בזמן פטור ברשות אחר לא איכפת לן דעכ"פ בכל זמן החיוב הוא ברשות המפריש אבל בתרומה דענין פטור לקוח הוא משום הלוקח דבעינן שיהי' שלו ע"י לידה וגידול ברשותו לא ע"י לקיחה והפטור אינו מצד רשות האחר שלפני הלקיחה רק מצד זמן ההוה שוב גם לקוח מן העכו"ם חשיב לקוח דנהי דרשות העכו"ם שאינו בר חיוב אינו פטור מ"מ הרי.

עכ"פ עכשיו אינו שלו רק ע"י לקיחה וזה פטור הוא לגבי תרומה ודו"ק היטב [ועי' בתוס' (גיטין כ"ג:) ד"ה העכו"ם וכו' דאם מכרה במחבר וגדלה שליש ביד לוקח וחזר ולקחה דאינו חשיב לקוח אף שהי' גידול ביד הלוקח שבאמצע יעו"ש ומבואר דהרשות והגידול באמצע אינם פוטרינן ולמ"ש יש לעיין בזה ואכמ"ל] שוב הראני כת"ר כי ח"א העיר קצת כדברי: (מ) ואכתוב הערה אחת בהא דתוספתא (ריש פ"י) דחולין הגוזז את המתה פטור מראשית הגז יעו"ש ולא נתבאר הטעם וראיתי בקרית ספר למבי"ט (פ"י מביכורים) דכתב הטעם דמתה לא הוי בכלל צאן ואפשר נמי דמתה לאו דרכה בגיזה אלא בתלישה והכא גז כתיב ואע"ג דתולש צמר רחלים אמרינן דחייב היינו משום דראויה ליגזוז דהוי דרכן אבל הכא לא עכ"ל וזה חידוש.

גדול דאף שדרכו בתלישה כיון דכתיב גז בעינן ראוי עכ"פ ליגזוז וכשאינו ראוי לגיזה גם על התלישה פטור והנה בגוף הדבר דכ' הק"ס דלאחר מיתה לאו אורחי' בגיזה רק בתלישה ראיתי לרמב"ן ז"ל (ה' בכורות פ"ג) דהביא דברי הירושלמי (פ"ז דשבת) התולש מן המתה (בשבת) חייב תלישתה זו היא גיזתה והרי"ט אלגאזי שם הוכיח מדברי רמב"ן שם דהירושלמי מיירי בעוף דאמר לש"ס (בכורות כ"ה).

(דאורחי' מחיים בתלישה וה"ה אחר מיתה אבל התולש מן הבהמה אחר מיתה פטור דלאו אורחי' רק בגיזה יעו"ש באורך. וזה סותר דברי הק"ס דאחר מיתה אורחי' בתלישה.

ובאמת דהריט"א שם הביא דברי הט"ז (או"ח של"ז סק"י) דהעתיק הירושלמי התולש מבהמה מתה חייב וכתב עפ"י דצרך לזוהר במלבוש שנעשה מעור בהמה שלא יתלוש ממנו שער בשבת דהוי חיוב חטאת יעו"ש אולם הרי"ט תמה מאוד דכיון דבבהמה פטור מחיים התולש משום דלאו אורחי' רק בגיזה אמאי יתחייב אחר מיתה בתולש, ומהירושלמי אין ראי'.

דמיירי בעוף דגם מחיים תולש אורחי' בבכורות (כ"ה.) (יעו"ש"ה).

אמנם מצאתי ב"ה בפירוש רבינו חננאל (שבת ע"ה.) דכתב וז"ל בירושלמיה תולש מן המתה חייב תלישתה היא גיזתה "מן החי פטור" עכ"ל הנה הוסיף ר"ח ז"ל דמן החי פטור התולש ומבואר להדי' דמפרש הירושלמי בבהמה דפטור תולש מחיים.

דאלו בעוף הרי מפורש בבכורות (כ"ה.) דגם מחיים אורחי' בתלישה ומאי זה דכתב מן החי פטור וע"כ דבבהמה מיירי ואשמעין דאף דמחיים אורחי' בגיזה לאחר מיתה אורחי' בתלישה וזה מבואר כדברי הט"ז וכסברת הק"ס ש"ר בר"ן (פ"א דביצה) במתני' דאפר כירה שהביא כגירסת הט"ז ועי' בר"ן שבת (פ"ז) ובפ"י רש"י שעל הרי"ף שם יעו"ש ובמאירי שבת (עד:): ובאו"ז ה' שבת (סי' סג) וביראים גוזז אות ק"ב יעו"ש בכל הרמיזות ואכמ"ל: ואולם בגוף חידושו דהק"ס דהא דראשית הגז מחייב גם בתולש היינו רק בראוי לגיזה לכאורה יתיישב לפי"ז לשון הגמ' חולין (קלה).

(דהא דפריך דלמא לי' קרא דקדשים פטורין מראשית הגז והא לאו בני גיזה נינהו דכתיב ולא תגוז יעו"ש דצ"ב הלשון דלאו בני גיזה ואמאי לא קאמר והא אסור לגוז אמנם יתכן דהא לכאורה למאי דאמר בכורות (כה.) (דהתולש מן הקדשים פטור יעו"ש ובירושלמי שבת (פז).

ובראשית הגז הא מחייב גם תולש כרמב"ם (פ"י מביכורים) וא"כ מאי פריך דלא משכחת בקדשים חיוב דראשית הגז והא משכחת חיוב רה"ג בתלישה דליכא איסור גיזה. אמנם למאי דאמר נדרים (נ"ט).

(דהיתירא זרעי אינשי דאיסורא לא זרעי אינשי ועי' ירושלמי ערלה (פ"א) וכ"כ במ"א דאף דבאיסור דנו אם איסור חשיב אינו ראוי מ"מ מידי דתלוי באורחי' ולא אורחי' שפיר גם איסור משוי לי' לאו אורחי' דעכ"פ אין דרך בני אדם לעשות כן והבאתי מכמה דוכתי ועי' מלחמות פ' מקום שנהגו יעו"ש א"כ שפיר כיון דיש איסור גיזה במוקדשין חשיבי עכ"פ לאו אורחיהו בגיזה ושוב ממילא לפי דברי הק"ס דכל דפטור בגיזה פטור בתלישה שוב במוקדשין יפטר גם תולש מראשית הגז וזה מדוקדק בלשון הגמ' דלאו בני גיזה נינהו היינו אף דמשכחת היתר גיזה בתולש מ"מ כיון דלאו אורחיהו בגיזה ממילא פטור על התלישה [וש"ר שהמנ"ח והחת"ס הניחו בצ"ע דמשכחת חיוב רה"ג בתלישה דליכא איסור גיזה יעו"ש ולדברי ק"ס מיושב כמ"ש]: ואמנם דברי הק"ס צ"ע מהא דחולין (קל"ז).

(דפריך אלא מעתה נוצה של עיזים ליחייב בראשית הגז) ומשני בעינן גיזה וליכא [דהא תלישה הוא] ופריך מאן שמעית לי' האי סברא רבי יוסי הא מודי ר"י במידי דאורחי' וכיון דאורחי' דעזים בתלישה כגיזה דמי רש"י] יעו"ש הנה מפורש דאף שאינו ראוי לגיזה יש בו חיוב מצד תלישה וצ"ע [ולכאורה י"ל דהא דכתב הק"ס דאין חיוב רה"ג בתלישה אלא אם כן ראוי לגיזה הטעם משום דחיוב תולש מצד תולדה דגוזז ומש"ה בעי שיהי' ראוי לגיזה וכ"ז לדידן אבל במידי דאורחי' לרבי יוסי אין זה בגדר תולדה רק דזהו גוזז בעצמו ועי' פירוש המשנה לרמב"ם שבת

(ע"ג:) דתולש הוי אב ועי' בפ"ח משבת ה"ג יעו"ש וע"כ דבמה דהוי אורחי' אינו תולדה רק אב וכן ראיתי בס' אג"ט (קוצר אות ג) שהוכיח מדברי מאירי שבת (ע"ג:) דתלישת נוצה של עיזים דאורחי' בתלישה הוי אב יעו"ש] וממילא א"צ שיהי' ראוי לגיזה דמאי עדיפות לגיזה מתלישה.

אמנם לשיטת תוס' בכורות (כ"ה.) (ד"ה ואמר דכתבו דבראשית הגז ליכא חיוב תולדות יעו"ש נסתר זה דבהכרח גם לדין הוי תולש עצם חיוב לא מתורת תולדה וכמו לרבי יוסי וא"כ שוב א"צ שיהי' ראוי לגיזה דבעצמו הוי בגדר גיזה.

ואולי יש לומר דסברת הק"ס בגוזז המתה הוא דכיון דמחיים היה דרכו בגיזה והי' חיובו דוקא ע"י גיזה ע"כ א"א לחייב אח"כ ע"י תלישה כיון דגם מחיים התחיל החיוב דרה"ג ואזי הי' חיובו ע"י גיזה והא דאמר בירושלמי שבת (פ"ז) דהתולש מן המתה בשבת חייב היינו דשבת אינו חובת הצאן רק חובת גברא ודנין במה דאורחי' דאדם בשעת עשיתו וזו שהוא מתה דרכו עכשיו בתלישה.

אבל בראשית הגז דהחיוב מפאת הצאן וחיובא דצאן הי' בראיות דגיזה שוב כיון שפקע הראיות דגיזה א"א לחייבו אמנם בנוצה של עיזים הרי לעולם אורחי' בתלישה שפיר י"ל דחייב אף שאינו ראוי לגיזה כיון שלא נשתנה מכמה שהי' ואכ"מ]: דוש"ת מנחם זעמבע מפראגא.

סימן כב. ב"ה פה ווארשא שלום וברכה לראש ידיד נפשי הרב הגאון המאור הגדול החריף וכו' מו"ה מנחם נ"י בפראגא: אחדשה"ט זה כביר אשר קבלתי מכתבו היקר לי ולא הי' לי פנאי לעיין בדבריו הנחמדים עד עתה אם כי הרעש נתגבר בעו"ה השי"ת יעזור לנו ולכל ישראל בכלל ובפרט ויגאלנו ע"ד כבוד שמו הגדול בב"א: הנה כת"ר האריך בענין יפת תואר בהלאו "דמכור לא תמכרנה" דהא בלאו הכי אינה ברשותו דהא אסור השימוש והעימור.

בה וכן העיר בזה המ"ח אמנם לדעתי פשוט למאי דאמר בקידושין (דף י"ח.) דתניא מוכר אדם את בתו לאשות ושונה לשפחות ושונה לאישות אחר שפחות אבל לא לשפחות אחר אישות ר"ש אומר כשם שאין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אשות כך אין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר שפחות יעו"ש ומבואר דאין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אשות כן הכא ביפת תואר י"ל למאי דמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל דמתגיירת וטובלת ככל הגרים "ונושאה בכתובה וקידושין" והרינו לאחר הג' חדשים ופשוט דיכול לקדשה בעל כרחא דזכות לאשות יש לו בה וגדולה מזה כתבו התוס' בקידושין (דף ה.)

(דגם ביעוד יכול ליעדה בע"כ דאב ובע"כ דבת והא דאמרין אין יעוד אלא מדעת היינו שצריך להודיעה שלשם קידושין מיעדה יעו"ש] ולזה אמרה תורה דזכות האשות דיש לו בה אינה יכול למכור לאחר שיהא יכול לישא אותה בע"כ ופשיטא דאינה יכול למוכרה לשפחות כיון דהוא עצמו אינה יכול להשתמש בה בתורת שפחה אבל זכות לאשות דיש לו בה הו"א דיכול למכור ואמרה תורה לא תמכרנה וז"פ: ולפי"ז נראה פשוט דאינה יכול למוכרה לעכו"ם דממנ"פ לשפחות הא הוא בעצמו אסור להחזיקה בתורת שפחה וזכות האשות הא בעכו"ם ליכא תפיסת קידושין: אולם באמה העברי' מבואר במכילתא פ' משפטים "לעם נכרי לא ימשול למכרה הרי זה אזהרה שלא ימכרנה לנכרי" יעו"ש והיינו דשם דיכול למוכרה לשפחות שפיר הוה אמינא

דיכול למוכרה לנכרי [אמנם יש לעיין דהא קימא לן דאין מוכרה לקרובים משום דאינו ראוי ליעוד ואם כן פשיטא דאין יכול למוכרה לעכו"ם דהא אינו ראוי ליעוד.

וצריך לומר דנ"מ אם יש לו בן שנתגייר ובכהאי גוונא הא ראוי ליעוד] אבל ביפת תואר פשיטא דאין יכול למוכרה לעכו"ם וכנ"ל ורק לישראל צריך קרא דלא תמכרנה: ומה דהעיר כת"ר בהא דהשמיט הרמב"ם ז"ל דבריהספרי תצא דגם מתנה הוא בכלל הלאו דיפ"ת דלא תמכרנה ועמד בזה המנ"ח.

הנה בפ"ד מהלכות עבדים הלכה י. בהלאו דלעם נכרי לא ימשול למכרה כתב בהדיא אין האדון יכול למכור אמה העבר' ולא ליתנה לאיש אחר יעו"ש הרי דמתנה בכלל מכירה ומצאתי בקרית ספר שהעתיק דברי הרמב"ם דאינה מכורה ומחזיר הדמים ומנין שלא יתנה במתנה ולא בטובה וכו' ואינה מחזיר הדמים ולכאורה דבריו ז"ל אינם מובנים.

ונראה דהכוונה בטובה היינו שעשה לו טובה וכעין מה דאמרינן בב"מ (דף ט"ז) מתנה כמכר ובמגילה (דף כ"ו) אי לאו דהוי לי' הנאה מיני' לא הוה יהיב לי' יעו"ש והנאה זו אינה מחזיר ודוחק. עכ"פ מבואר דדעתו ז"ל בדעת הרמב"ם כ ומה דהאריך כת"ר בדין עימור אם עובר בהלא משה פרוטה וראיתי שגם במ"ח חקר בזה יש להביא רא' מהא דלא מנו מוני המצות לאו"ז הלוקין ופשוט משום דניתן לתשלומין ואם נימא בלאו גם בפחות משו"פ א"כ משכחת לה מלקות וכמו בחברו פחות מפרוטה דלוקה [ולענין לאו דעבודה ב פשוט דעובר אף דאין בו שוה פרוטה וכדמוכח שלי תוס' פסחים (דף מ"ז) גבי יש חורש דכתבו דלא חשיב לאו דמעילה משום דבעינן שוה פרוטה יעו"ש] ובמ"א כתבתי קונטרס בדיני השיעורין ואכ"מ: [הנה מצאנו בתוך כתבי הרה"מ ח"ז"ל הקונטרס שרמז אליו ואמרנו להעתיקו לכאן]: דעת הראב"ד ז"ל בפ"א מה' כלי המקדש דעל הלאו דעל בשר אדם לא ייסך חייב אפילו בכל שהוא אף דכרת ליכא אלא בכזית וכמבואר בפ"א דכריתות (דף ו) מ"מ הלאו עובר בכ"ש ג"כ עיי"ש: ולכאורה רא' לדבריו דאל"כ למה לי קרא תיפוק לי' דחייב משום מעילה דהא כרת וחטאת לא בעי אזהרה וכדמסקינן במכות (דף י"ג).

(עיי"ש [וצ"ע דברי התוס' שבועות (דף י"ח) ד"ה לא וכו' דנראה מדבריהם דלא קיי"ל כסוגיא דמכות הנ"ל] וללאו בעלמא הא חייב משום מעלה ול"ל אזהרת דעל בשר אדם לא ייסך וגו': אמנם אי נימא דמשום הלאו דעל בשר אדם לא ייסך בכ"ש חייב אתי שפיר דמשום דהלאו דמעלה הא בעינן שוה פרוטה: אך י"ל דגם להרמב"ם ניחא דמשכחת לה שהי' בו כזית ולא הי' בו שוה פרוטה דמשום מעילה אינו חייב כי אם בשוה פרוטה ואף דאסור מה"ת וכמ"ש הרמב"ם דאפילו בפחות משה פרוטה אסור מה"ת מ"מ הא לאו ליכא כי אם איסורא ונ"מ שיהי' עובר על הלאו ג"כ ועיין בב"מ (דף נ"ה) ואכמ"ל ונראה דהא דאמרינן בכריתות שם למלכים וכהנים ר"י פוטר דהיינו דפטור מכרת אבל הלאו דעל בשר אדם עובר דהא באזהרה לא כתיב בי' זר.

ורא' מדאמרינן שם מניין לכהן גדול שנטל משמן המשחה ונתן על בני מעיו שחייב והא לא הוי זר מעיקרו ובע"כ דעל הלאו לא בעינן זרות דגם כהנים ומלכים חייבים וז"ב: עיין ספר מנחת חינוך שמסתפק ביפת תואר דכתיב לא תתעמר בה אם יש עימור בפחות משה פרוטה וכמו דפליגי בסנהדרין (דף פ"ה) לענין גונב נפש יעיי"ש: ונראה להביא רא' דלא הביאו כל מוני המצות לאו זה בכלל הלוקין וע"כ משום דניתן לתשלומין.

ואי נימא דיש עימור בפחות משה פרוטה הרי משכחת לה מלקות בהתעמר בה בפחות משו"פ דחייב מלקות וכמו חובל בחברו דאם חבל בו בפחות משה פרוטה לוקה וע"כ דבזה אין עימור בפחות משה פרוטה ואכמ"ל והנה בהא דאינו חייב בגונב נפש עד שישתמש בו. נראה דבאמת אין נתפס בו שום קנין ובשלמא בכל גנב קונה אותו לאונסין ועיין תוס' ב"ק ריש הגוזל ומאכיל (דף קי"א:) דכל גנב יש בו קנין כל דהו דיכול לקנותו בשינוי מעשה עיי"ש אבל בגונב נפש אינו חייב עד שיעשה בו קנין כמבואר בסנהדרין (דף פ"ה) ולענין מה קונה אותו: אך למה דקיי"ל דגנב אינו משלם מה שנהנה וכמבואר בב"ק (דף צ"ו) גבי תקף בעבדו של חברו ועשה בו מלאכה עיי"ש וא"כ לענין זה קונה אותו דאינו צריך.

לשלם דמי שימוש כיון דאינו חייב עד שישתמש בו ולכן צריך קנין ומזה ראי' דבן חורין לא אתקיש לקרקע עיין בש"ך חו"מ (סי' צ"ה) דהא בקרקע צריך לשלם מה שנהנה וכמבואר שם בב"ק גבי עבד ופשוט הוא ועיין בגיטין (דף י"ב) לא צריכא דאמדהו לחמשה יומי ועבדו לי' סמא חריפא ואיתסי בתלתי יומי מ"ד צערא דידי' הוא קמ"ל: הנה מכאן קשה לי דברי התוס' כתובות (דף ל"ט) שכתבו דבר חדש דכל צער החבלה דמחייב בו היינו אותו הצער הבא לו בשעת החבלה אבל בצער הבא אח"כ מיפטר דגרמא בעלמא היא עיי"ש.

והרי מהאי דגיטין הנ"ל מוכח דחייב על צער הבא אח"כ ואולי כיון דלולי זה הצער הי' צריך לשלם ריפוי בעד חמשה יומי ומשתרשי לי' בצערו של עבד לכן צריך לשלם צערו: ויותר נראה למ"ש התו"ס בב"ק (דף צ"ח) דהיכי דיש חסרון באותו הקלקול דצריך לשלם בעד כל הקלקול עיי"ש גבי השף מטבע של חברו יעיי"ש וא"כ היכי דמשלם צערו של החבלה צריך לשלם גם הגרמא וכוונת התוס' הנז' היינו היכי דבשעת החבלה ליכא צערא אז פטור על הצער הבא לו אח"כ דגרמא בעלמא היא: ואגב אכתוב מה דאמרו בב"ק (דף פ"ה) ורפא ירפא מכאן שניתן רשות לרופא לרפאות הכוונה אפילו מאה פעמים וכמו השב תשיב.

ובפעם השני שוב הוי בידי שמים ופשוט: ועיי' יומא (דף פ) אמר ר"ל ציר שעל הירק מצטרף לככותבות ביום הכפורים מהו דתימא משקה היא קמ"ל כל לאכשורי אוכלא היא עיי"ש ויש לעיין אי לענין ברכה ג"כ מצטרף: ונראה דהדבר מבואר בברכות (דף ל"ח) ר"י אכל זית מליח ובירך עלי' תחילה וסוף ופריך כיון דשקיל לגרעינתי' בציר לי' שיעורא.

ומה פריך דלמא המלח מצטרף לכזית הרי דאינו מצטרף לענין ברכה: וטעמא דמלתא דהא מבואר בחולין (דף ק"כ) דר"ל לא אמרה אלא לענין יום הכפורים והיינו למה דאמרינן ביומא דאפילו רבנן דאמרו דאפילו אין שיעורו שוה מצטרף שאני הכא דביתבא דעתא תליא מלתא עיי"ש (דף פ"א.) וא"כ הכא שפיר מייבא דעת' אמנם אם נימא דמתני' דהאוכל ושותה רבי יהושע דס"ל דכל שאין שיעורו שוה לא מצטרף אבל לרבנן מצטרף פשיטא דאין חילוק בין ציר שעל גבי ירק דיום הכפורים או משקין.

ובאמת הא מבואר ביומא שם דר"ל עצמו אמר שם דר"י היא וא"כ לרבנן אין חילוק וגם לענין ברכה מצטרף ואכמ"ל: ובעבודה זרה (דף י"ט) אם בנה שכרו מותר מ"ט גמר מלאכה אימת הוי קא הוי במכוש אחרון מכוש אחרון לית בי' שוה פרוטה ובתוס' שם הקשו מה בכך דלית בי' שוה פרוטה מ"מ דמי עכו"ם הוא יעיי"ש: ונראה למה דמבואר ברמב"ם פ"ג מה' עכו"ם הלכה ד' דהעושה עכו"ם בין בידו בין שצוה לעשות חייב מלקות.

וכבר ביארו האחרונים ז"ל דאין הטעם משום דשליחו של אדם כמותו דהא אין שליח לדבר עבירה ועוד דהרמב"ם אינו מחלק בין עשאה עכו"ם לעשאה ישראל דבעכו"ם ל"ש אין שליח לד"ע כנודע] רק דשאני הכא דגזירת הכתוב היא דאפילו גרמא אסור: ולפ"ז למה דמבואר בסנהדרין (דף נ"ו) דגם עכו"ם העושה עכו"ם ולא פלחה חייב.

וידוע דעת רש"י בעירובין (דף ס"ב) דגבי עכו"ם שייך ג"כ קים לי' בדרכה מיני' עיי"ש וא"כ כיון דצוה לעשות עכו"ם א"כ חייב מיתה למה דמבואר במדרש רבה פ' נח דב"נ נהרג אף אם עשה ע"י שליח דלגבי ב"נ לא אמרינן אין שליח לדבר עבירה וא"כ אינו חייב בתשלומין דקים לי' בדרכה מיני' וא"כ אף אם נתן לו לא הוי אלא מתנה בעלמא וכדפריך בב"ק (דף ע) עיי"ש ולצאת ידי שמים י"ל ג"כ דאינו שייך בעכו"ם.

וא"כ פטור מכל וכל כנ"ל: אך י"ל דבאמת דברי רש"י בעירובין תמוהים כיון דהטעם משום קים לי' בדרכה מיני' מה נ"מ בין פרוטה לפחות משוה פרוטה ולמה נקט הש"ס פחות משוה פרוטה אפי' פרוטה נמי. וצ"ל כמ"ש האחרונים דלכאורה ל"ש קים לי' בדרכה מיני' למה דמבואר בסנהדרין (דף ע"א) דב"נ שבירך את השם ואח"כ נתגייר פטור דאישתני דינא אישתני מיתתו.

וא"כ הא בידו להתגייר ולא שייך קים לי' בדרכה מיני' וכעין מה דאמרינן במכות (דף י"ג) חייבי כריתות ישנן בכלל מלקות ארבעים שאם עשו תשובה וכו' עיי"ש ולכך נקט פחות משו"פ דממ"נ אם יתגייר יהי' פטור דבפחות משו"פ לאו ממונא בישראל ואם לא יתגייר יהי' פטור משום קים לי' בד"מ משא"כ בפרוטה חייב דלמא יתגייר עיי"ש [ויש להעיר מדברי הש"ס ב"מ (דף ע"ב) דנכרי שהלוח מישראל ואח"כ נתגייר גובה את הקרן וגובה את הריבית שלא יאמרו מפני מעותיו נתגייר זה וא"כ ה"נ אם יתגייר יהי' חייב שלא יאמרו מפני מעותיו נתגייר]: ולפ"ז מיושב קו' התוס' דלענין פחות משוה פרוטה לא אכפת לן דהא הדין דקים לי' בד"מ ודווקא אם היא יותר מפרוטה דלא שייך קים לי' בדרכה מיני' וצריכין לבא מחמת ישנו לשכירות מתחילה ועד סוף כנ"ל ודו"ק: ומיושב ג"כ דברי הרי"ף שלא הביא דאפילו בעכו"ם עצמה השכר מותר ולהנ"ל י"ל דאנן קיי"ל כאידך תנא דיליף בסנהדרין דעכו"ם אינו חייב על העשי' וא"כ קשה קו' התוס' דדמי עכו"ם קא שקיל ודו"ק: וביומא (דף פ) האוכל חלב בזמן הזה צריך שיכתוב ושיעור שמא יבא ב"ד וירבה בשיעורין ופריך אילימא דמחייב קרבן אכזית קטן והא תניא אשר לא תעשינה וכו' השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו.

עיי"ש ובקונטרס יום הכפורים תמה דהא עכ"פ אם הי' יודע בשעת אכילה שהב"ד טעו לא הוי אכל ויחיד שעשה בבט בהוראות ב"ד חייב הרי דחשוב שב מידיעתו עיי"ש ובאמת הדבר מבואר בהוריות (דף ב:) קסבר ר"י כיון דאלו הוי מתודע להו והדרו בהו שב מידיעתו קרינן ב'. רק דיש לתמוה בלא"ה מנ"ל להש"ס דלא הוי שב מידיעתו הא אפילו לב"ד דאינו חייב אלא בכזית גדול מ"מ הא ח"ש אסור מה"ת [דר"א בודאי דס"ל כר"י רבן].

וכן מבואר בירושלמי פ"ו דתרומות (הלכה א) פורש מכזית ואינו פורש מחצי זית לא הוי שב מידיעתו. הרי דבאינו פורש מח"ש לא חשיב שב מידיעתו.

וה"נ הא עכ"פ הי' שב מידיעתו משום הח"ש ומה פריך ועיין בנוב"י מהדו"ת (סי' ל"ב) מה שביאר דברי רש"י הוריות (דף ח) בזה יעיי"ש: ודע דבהא דקיי"ל דאין בית הבליעה מחזיק יותר

משני זתים עיין כריתות (דף י"ד) ובתוס' ישנים שם. והמרדכי בפסחים הקשה בהא דפסחים (דף קט"ו) דהלל ה' כורך פסח ומצה ומרור הא אין בית הבליעה מחזיק.

יותר מבית זתים ות' דזה דווקא בשלמים אבל במרוסקים מחזיק יותר והובא במג"א (סי' תע"ה). והקשה במחצית השקל שם דא"כ הדרא קו' הש"ס כריתות שם לדוכתא דליתני כגון שאכל כזית דם ולא שייך ת' הש"ס דבשתי אכילות לא קמיירו דאין בית הבליעה מחזיק יותר מב' זתים הא י"ל דאיירי במרוסקים עיי"ש: ונראה לישב בפשיטות דע"כ איירי בשלמים דאל"כ הא קיי"ל דאסורים מבטלים זה את זה: ובזה יתפרש היטב דברי הירושלמי פ"ג דב"ק (הלכה ב) זימנין דמותבין ומסייעין לר"ל וכבר דחקו בפירושו ולהנ"ל הכוונה לר"ל לשיטתו דס"ל בזבחים (דף ע"ח) דאסורים מבטלין זה את זה.

והובא פלוגתא זו גם בירושלמי פ"א דחלה (הלכה א) בשם ר"י ור"ל ע"כ קאמר דממתניתין זה מוכח כר"ל מדלא מני עוד ה' וכגון שאכל נמי כזית דם. וע"כ משום דבב' אכילות לא קמיירו ומוכח דאסורין מבטלין זה את זה דאל"כ הא משכחת לה במרוסקין כנ"ל: וע"ד הפלפול קצת נראה דלשיטת הירושלמי פ"ח דתרומות (הלכה ב) דלענין יום הכפורים הלעוס כבלוע יעיי"ש א"כ ע"כ מיירי שבלעו דהא מכי לעסו נתחייב משום יום הכפורים דהלעוס כבלוע ולענין שבת אינו חייב עד שנח וכיון דמיירו שבלע שפיר אמרינן דאין בית הבליעה מחזיק וכו' דא"א לבלוע כי אם שלמים ולא מרוסקין.

ובשלמים שפיר אינו מחזיק: ויתפרש בזה גם דברי התוס' בפסחים (דף קטו) שהקשו דאמאי בלע מצה ומרור ידי מצה יצא. הא כיון דידי מרור לא יצא, א"כ ליבטל מרור דרשות את המצה עיי"ש.

ולכאורה למ"ש התוס' בזבחים (דף עח) דדווקא אם אכל כזית מצומצם אז מבטיל לי' הכזית מרור ונמצא דלא אכל כזית משא"כ באכל יותר מכזית לא אתי כזית מרור ומבטיל לי' עיי"ש וא"כ דלמא מיירו שאכל יותר מכזית מצה. ולהנ"ל אתי שפיר כיון דמיירו בבליעה ובבליעה דאיירו ע"כ בשלמים הא אין בית הבליעה מחזיק יותר מב' זתים כנ"ל.

ובבא מצינא (דף נג) מי סברת פרוטה ומחצה תפסה שתי פרוטות פרוטה תפסה פרוטה הדר הוי לי' דאורייתא ודרבנן לא מצטרפו עיי"ש ועיין בשיטה מקובצת שתמה כיון דמדאורייתא חד בתרי בטל וכיון דפרוטה אחת נתחלה שוב בטל החצי פרוטה ושוב הוי ג"כ דרבנן עיי"ש: והנה לשיטת המרדכי דהיכי דנולד האיסור בתערובותל"ש ביטול וביארו האחרונים דהיינו דווקא היכי דההיתר לא ה' ניכר מקודם כמו יבמה שרקקה דם וא"כ הכא דהאיסור ה' ניכר ורק דההיתר נולד אחר שחילל שוב לא בטל ומיושב קו' הש"מ לנכון: אמנם לא משמע כן מירושלמי פ"ג דחלה (הלכה ז) דפריך שם למאן דאית לי' טבל בטל דבר תורה מהא דתניא הנוטל כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה להיות מפריש וכו' מכיון שקידשה ריבה לשם חלה תובטל ברוב ופירושו פשוט כיון שהפריש ממנה על עיסות אחרות א"כ מכי הפריש ממנה רובה שוב המיעוט האחרון בטל ברוב ואיך מפריש ממנה אח"כ על עיסות אחרות וה"ה דהוי מצי להקשות מהא דתנן המניח פירות להיות מפריש עליה תרומה] וכן המניח חביות להיות מפריש ממנה תרומה והשתא מה פריך הא י"ל דלא בטל בכה"ג: ובעיקר הקושיא י"ל כיון דלכתחילה אסור לבטל איסור שוב אם מחלל פרוטה ומחצה מע"ש על שתי פרוטות מוכרח ג"כ לסיים ושוב לא בטל: ועיין בריטב"א שפי' דמה דאמרינן דאורייתא ודרבנן לא מצטרפו.

היינו דפחות משה פרוטה כיון דלא תפיס פדיונו שוב מותר לאוכלו מה"ת חוץ לחומה והחצי פרוטה שבתוך התערובות כיון דהי' בו בתחילה יותר מפרוטה הוי מה"ת וכ' דאי אפשר לומר דהכוונה דכיון דנתערבו לא הוי אלא מדרבנן דחד בתרי בטל דא"כ מה ארי' חצי פרוטה אפילו פרוטה נמי עיי"ש: והנה יש לתרץ קו' הריטב"א דיש לומר דבפרוטה לא בטל מה"ת דממונא לא בטל (ועיין מל"מ פ"ז ממעילה) משא"כ פחות משה פרוטה דליכא בי' ממון רק איסור שוב בטל.

אמנם אי נימא דפחות משה פרוטה מע"ש מותר מה"ת א"כ תלוי האיסור בממון והוי כמו תחומין בשלהי ביצה לא יתכן זה. ועכ"פ אם נימא דפחות משו"פ מע"ש אסור ע"כ דאינו תלוי בממון ושפיר בטל.

ובזה מובן מ"ש האחרונים בהא דפרוטה בתוך כ"ס זה הקדש דמש"ה לא בטל משום דממונא לא בטל עיי"ש דהא חזינן לדעת רש"י גיטין (דף י"ב) דפחות משה פרוטה אי אפשר להקדישו חזינן דאיסור תלוי בממון ומש"ה לא בטל וה"ה מעשר שני. ועיין במגיני שלמה שכ' הא דהקדש ומעשר שני מקרי דבר שיש לו מתירין [אף דהיכי דצריך להוציא הוצאות לא הוי דבר שיל"מ] משום דקיי"ל הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחילל א"כ הוי דבר שיל"מ עיי"ש ולפ"ז פחות משה פרוטה בטלה שפיר ודו"ק: ואגב אכתוב בתוס' שם בד"ה דנפל וכו' דפי' רוב מחיצות דאי לא כן נהי דלענין שבת חייב עליה משום רשות הרבים מ"מ לענין מחיצות קדשים חשובו כמחיצות והביאו ראי' מפסחים (דף כ"ו) עיי"ש.

ויש לעיין אמאי לא אמרינן מיגו דהוי מחיצות לענין קדשים הוי מחיצות לענין שבת וכדאמרינן בסוכה (דף ו') מיגו דהוי דופן לסוכה הוי דופן לשבת ובשבת (דף צ"א) זרק כזית תרומה ויעיין כעין זה בחולין (דף ס"ט) ואכמ"ל. [ע"כ מצאנו: ומה דהקשה כת"ר למה לא הזכיר הרמב"ם גבי המוכר מעשר בהמה מה יהי בהדמים הנה ראיתי ברמב"ם פ"ד מהלכות מעילה ה"ח גבי המוכר עולתו ושלמיו דדבר תורה שיחזרו המעות כמו שהי' אלא שקנסו אותו חכמים שיפלו לנדבה יעו"ש: והנה הרמב"ם שם מסיים ואין כאן מעילה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים יעו"ש ולכאורה אינו מובן הא אף אם היתה מכירתו מכירה לא היתה בזה מעילה ורק דקרב על שם חבירו.

ובפרט למאי שכתב הקצות (סי' ת"ו) דרק לאכול הבשר יכול למוכרו לרבי יוסי הגלילי יעו"ש ובקריית ספר באמת לא העתיק לשון זה יעו"ש ויתכן לפרש לפי שיטת הרמב"ן בב"ב (ע"ט.) גבי בור ונתמלא מים דמה דלא נתקדש ע"י אדם אין בו מעילה יעו"ש אם כן כיון דהוא לא הקדיש המעות ורק דחכמים קנסו אותו שיפלו לנדבה ולכן אין בו מעילה וקאי "ואין כאן מעילה" על המעות ועיין באור שמח בפ"ה ממעילה הלכה ו' מה שביאר בהא דנזיר (כ"ו) כעין זה יעו"ש דברים נמרצים: וזה כביר הארכתי בדברי הירושלמי (פ"ה דיומא ה"ו) משיבין ר"מ ור"ש לחכמים דס"ל אין מועלין בדמים] אילו מוכרן שמא אינו תופס דמיהן מה ביניהן ומה בין דמיהן [והיינו כיון דיש להקדש בו זכות וכדתנן ונמכרין לגננין לזבל] ואמאי אין מועלין יעו"ש ולפי שיטת הרמב"ן ניחא כיון דדם בתחלה אין מועלין ושוב אף אח"כ דמוכרין אין מעילה בדמיהן דהוי כמו דזכי ע"י חצר ולא מכח מקדיש אתי ובזה יש לפרש סוף דברי הירושלמי שם "דישון מזבח הפנימי והמנורה אם מכרן תופס את דמיהן הדמים אם מכרן תופס את דמיהן" והיינו דבדישון מזבח הי' בו מעיקרא מעילה עד שלא נעשה דשן ולכן אם מכרן יש בדמיהן מעילה משא"כ בדם דלא הי' בו מעולם מעילה ולשון הירושלמי שם צריך באור עוד: ומה שהעיר כת"ר

באיסור מכירת יפת תואר אם הוי האיסור גם על הלוקח והעיר עפ"י דברי הספרי תצא "לא תתעמר בה הרי זו אזהרה לבית דין" דבכל מקום שיש חיוב על הב"ד הוי החיוב על כל ישראל וכדברי הגר"א ז"ל לענין מילה דהחיוב על הב"ד כל ישראל בכלל עכ"ד בזה יש לעיין טובא דבפשטו לא מסתבר כלל שיהי' אזהרה לב"ד אם דמצינו בב"מ (דף צ"ו) בעל בנכסי אשתו מי מעל נימעלו ב"ד וכו' ופירש רש"י ז"ל שכל תקנת משפט תלויה בהן וע"י נוהגות חוקות המתוקנים לצבור מאז כו' יעו"ש הנה זה רק מה דתקנו חכמים כגון בעל יורש את אשתו לא בהקנינים שהם מן התורה.

ואולי הא דאמרו במכילתא (פ' בא) ויקרא משה לכל זקני ישראל מלמד שעשאן ב"ד הכוונה שיתקנו קנינים דבפסח מצרים היתה הלקיחה מבעשור ואכ"מ] לא מצינו זה ובהגהות הגר"א ראיתי דגרס הרי זה אזהרה לבד כן במכילתא פ' משפטים הגיה הגר"א ז"ל דצ"ל הרי זה אזהרה לאב יוע"ש וראה בש"ס עירוכין (דף כ"ט): גבי המוכר שדהו בשנת היובל אינו מותר ליגאול פחות משתי שנים אלמא קסבר איסורא נמי איכא דאפילו קרקושי זווי נמי אסור ולא מיבעי' מוכר דקאי בעשה דכתיב במספר שני תבואות ימכר לך אלא אפי' לוקח נמי קאי בעשה דבעינן שנים תקנה וליכא יעו"ש הנה דמצריך קרא לזה ופשוט: ודע דבמה שכתבתי לדבר פשוט דיפת תואר יכול לקדשה בעל כרחא יש לעיין מהא דאמרו בקידושין (דף ה:) באשות מיהא לא אשכחן בע"כ יעו"ש ומצאתי במקנה (דף כ"ב) שכתב דאחר הגירות אם מתרצית להתקדש לו בת לקוחין היא ואם לא יבא עלי' בע"כ יעו"ש ועכ"פ זכות אשות יש לו בה וניחא דזכות זה אמרה תורה ומכור לא תמכרנה וכו"ל [ובמ"א כתבתי עוד בהא דהבאתי בסמוך דאינה מוכרה רק בראוי ליעוד ואכ"מ] [הנה מצאנו בזה המקום שרמז ואמרנו להעתיקו לכאן]: עיין קדושין (דף יח) דלהכי מוכרה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט משום דקדושין לו בה עיי"ש ולולי דבריו ז"ל נראה דנקט הני משום דבאמת אתי עשה דיעוד ודחי ל"ת דאלמנה לכה"ג משא"כ לשאר קרובים הא מבואר בכתובות (דף מ).

(דלא שייך עשה דוחה ל"ת משום דאי אמרה לא בעינא מי איתא לעשה כלל ופי' התוספות משום דבדידה יש ל"ת ולגבה ליכא עשה. וזה לא שייך בלאו דכהונה דכלל גדול היא כלהיכי דהוא מוזהר היא נמי מוזהרת והכא דהוא אינו מוזהר דאתי עשה ודחי ל"ת [ובלא"ה הא איירו בקטנה וליכא אזהרה וא"כ גם לקרובים יהי' מוכרה וצ"ל כמ"ש הדו"ח דהא אסור לספות לה בידים ועיין תוס' גיטין (דף מא) דהקשו דליתי עשה וכו' ותי' דהיא לא מפקדת והא עכ"פ יכול לישא חרשת ומזה ראי' דאפילו חרשת ושוטה אסור לספות לה בידים וא"כ י"ל כנ"ל].

וא"כ בדווקא נקט לאווין דכהונה אכמ"ל: ואגב אכתוב מה שיש להעיר במ"ש המקנה שם שתי' לקו' הפני יהושע דרבנן איצטרך להו קרא דאם רעה בעיני אדוני' כגון שנעשית אח"כ בעולה דאין עשה דוחה עשה עיי"ש ויש להעיר א"כ דקרא מיירו בכה"ג א"כ למה לי קרא דיעדה דאין אדם מיעד שתי אמות כאחת כמבואר במכילתא פ' משפטים.

והא בלאו הכא אסור דאין כה"ג נושא שתי נשים כאחת כמ"ש הרמב"ם דבשלמא מה דכתיב אם אחרת יקח לו י"ל דקאי על קרא הסמוך לו ואם לבנו יעדנה וע"ז אמר אם אחרת יקח לו היינו בנו דבנו היא כהן הדיוט אבל קרא דאם רעה וגו' הא קאי על האדון כדכתיב בעיני אדוני' אך למ"ש בתורה והמצוה שם דבר פלוגתא דר"א שם הוא ר"ע ור"ע הרי ס"ל דאין קדושין תופסין

בחייבי לאווין והא כבר הוכחתי דלמאן דס"ל אין קידושין תופסין בחייבי לאווין בע"כ דלית לי דינא של הרמב"ם, ומ"מ נ"ל ע"ד דיכול למוכרה לכהן.

גדול אף שיש לו אשה דאף שאין יכול ליעדה הא יכול ליעדה לבנו וכמו שמוכרה לאביו מה"ט כמבואר בש"ס (דף כ). ובזה נדחה מ"ש בחדושי מהרד"ם (מצוה רסא) דמה"ט לא הביא הרמב"ם דאין מוכרה לעכו"ם המבואר במכילתא משום דהא לא יכול ליעדה עיי"ש ולמ"ש הא יכול ליעדה לבנו אם יש לו בן שנתגייר ואכמ"ל: והנה בהא דאמרינן בכתובות (דף ל') מה בינייהו [אי הטעם משום שיש בה הוי' או משום ראוי' לקיימה].

יש להעיר לשיטת הרמב"ם דכהן גדול לא ישא ב' נשים דכתיב אשה אחת ולא שתיים. א"כ נ"מ בכה"ג שנשא ב' נשים דיש בה הוי' דאינו שוה בכל כמו בעילה לכה"ג אבל אינה ראוי' לקיימה [ולומר כיון דיכול לגרש את הראשונה א"כ ראוי' זו לקיימה זה דוחק]: אך י"ל דמזה ראוי' למ"ש האחרונים דלמ"ד אין קידושין תופסין בחייבי לאווין ע"כ דלית לי' כסברת הרמב"ם הנ"ל מדמוקי קרא דכי תהיינה לאיש שתי נשים וגו' ואחת שנאה היינו לבעילה לכה"ג.

ות"ל דשנאה מחמת איסור ב' נשים ועיין דורש לציון דרוש ד'. וא"כ שפיר פריך למ"ד אין קדושין בח"ל מה בינייהו: ועיי' בהראב"ד שהשיג עליו מקרא דוישא לו יהודע נשים שתיים.

ותמהו בזה (ועיין בתוס' ישנים יומא (דף י"ג) דביום הכפורים הי' מגרש יהודע אחת מהם מטעם ב' בתים עיי"ש מבואר דס"ל דהפי' שנשא בעבור עצמו] דהפי' שנשא עבור בנו יואש. ובילדותי אמרתי למה שתמה הנוב"י אה"ע (סי' ס"ד) דכל קדושין הוי תופס לבע"ח וכו' ורק משום מיגו דזכי לנפשי וכו' וא"כ אי כה"ג אסור בב' נשים א"י לקדש עבור אחר ג"כ ואכמ"ל: והנה יש לחדש דאפילו לשיטת הרמב"ם דכה"ג אינו נושא ב' נשים דמ"מ היא אינה מוזהרת דהא כל אחת מותרת לו אם יגרש את השני' ועיין בדורש לציון דרוש ד' דלא חשיב שנאה מה"ט יעיי"ש: ונראה דה"ה בלאו דלא ירבה לו נשים דהיא אינה מוזהרת כיון דאם יגרש אחת מותרת לו וז"פ: ולפ"ז יש להעיר דאמאי לא אמר בכתובות שם דנ"מ במלך שאנס בתולה דתו לא יכול לישא אותה דיהי' לו יותר מן השיעור.

ומ"מ יש בו הוי' דהא הוי אינו שוה בכל וכמו בעילה לכה"ג למ"ד אין קדושין תופסין בחייבי עשה מ"מ בעשה שאינו ש"ב תופסין ה"נ למ"ד אין קדושין תופסין בחייבי לאווין ובזה היינו מרויחים שלא הי' קשה קו' התוס' דהוי לי' זונה וגם בבעילה ליכא קנס: אמנם י"ל כיון דהיא אינה מוזהרת הרי אמרינן עשה דוחה ל"ת כקו' הש"ס בכתובות (דף מ) ול"ש אי אמרה ל"ב דהא הפי' כיון דבדידה ליכא עשה והיא מוזהרת על הלאו כמוהו כפי' התוס' בשם הר"ע שם והכא ל"ש זה.

ושאני בעילה לכה"ג דהוי לי' עשה ואין עשה דוחה עשה ופשיט היא: ובזה ניחא נמי מה דמבואר ברמב"ם פ"ה מה' כלי המקדש (הלכה ו') דאם נשא ב' שיגרש ביום הצום ומשמע דקדושין תופסין ואמאי לא נימא אי עבד לא מהני דגם בעשה אמרינן הכי כמבואר בתמורה (דף ה) דפריך מתורם מן הרעה על היפה.

ולהנ"ל מיושב דהא היא אינה מוזהרת ונודע דברי הפנים מאירות (סי' ל"ד) דבנשבע שלא למכור ל"ש אי עבד לא מהני דלמה נקנס ללוקח דלא עביד איסורא עיי"ש וה"נ הא היא לא עבדה איסור כנ"ל: ואגב אכתוב דברמב"ם פ"ג מה' מלכים כתב דאם הוסיף אחת ובעלה לוקה. והכ"מ

תמה למה לא לקי על הקדושין ג"כ עיי"ש ויש לומר למ"ש המנחת חינוך דלהכ"מ דהאיסור בקדושין לא תפסו הקדושין מצד דאי עביד לא מהני עיי"ש והנה הקשו לרמב"ם דס"ל דכל חייבי לאווין לא לקי אלא ע"י קדושין א"כ הוי קדושין שאין מסורין לביאה כקו' התוס' בקדושין (דף נ"א) ותרוצם ל"ש דהא לדידי' האיסור ע"י קדושין ותי' דמ"מ הא יש איסור גם מבלעדי הקדושין משום לא תהי' קדישה, עיי"ש ובדורש לציון דרוש י"ג שביאר זה באורך עיי"ש ולפ"ז במלך דחזינן דאיסור קדישה הותר אצלו דהא מותר בפלגש ובפרט לשיטת הראב"ד ז"ל דאפילו יש לו י"ח מותר בפלגש וא"כ שפיר הוי קדושין שאין מסורין לביאה ולדעת הרשב"א היכי דבודאי לא חזי לביאה גם לאביי לא מהני הקדושין וא"כ שפיר לא לקי על הקדושין דהא ל"מ הקדושין ואפילו לרבא בתמורה (דף ד').

(דאף אי אמרינן לא מהני לקי משום דעבר אמירא דרחמנא, היינו דווקא היכי דלא מהני משום דעבר אמירא אבל הכא הא לא מהני משום דהוי קדושין שאין מסורין לביאה ולא לקי אפילו לרבא ודו"ק: ובעיקר דברי הרמב"ם הנ"ל דאין כהן גדול נושא שתי נשים קשה לי עוד מהא דיבמות (דף פ"ה) אלא אמר ר"פ בעולה לכה"ג איכא ביניהו למ"ד דאורייתא ה"נ דאורייתא ומ"ד מפני שהיא מרגילה הא היא מרגלא לי' ולראב"י דאמר יש חלל מחייבי עשה הא לא מרגלא לי' עיי"ש ולדעת הרמב"ם הא איכא נ"מ אם נשא שתי נשים דנראה ודאי דבהא אפ"י ראב"י מודה דאין חלל כיון דכל אחת מותרת לו ובידו לגרש איזו שירצה וא"כ למ"ד דאורייתא אית לה כתובה ולמ"ד מפני שהוא מרגילה אין לה דהא היא מרגלא לי' אך למ"ש דלמ"ד אין קדושין תופסין בחייבי לאווין ליתא לדינא של הרמב"ם א"ש דשם לר"ע קיימינן ואכמ"ל יותר: ובהא דאמרינן בכתובות איכא ביניהו בעילה לכהן גדול והקשה רש"י הא ממ"נ אין לה קנס דבעולה היא וכן היא זונה עיי"ש ובתוס' ויש להעיר לשיטת הרמב"ם דאין כהן גדול נושא שתי נשים שנאמר אשה אחת ולא שתיים וא"כ נ"מ באנס בתולה וכבר הי' לו אשה דיש בה הוי' ומ"מ אינה ראוי' לקיימה דאחת ולא שתיים וצ"ע: ועיין שם הכל מודים בבא על הנדה שמשלם קנס למ"דיש בה הוי' הא נמי יש בה הוי' ופירש"י שהמקדש אשה בימי מקודשת וצ"ע למה לא פירש דיש בה הוי' שיכול לקדשה אחר שתטהר ומזה משמע דאם בשעת ביאה לא חזיא לי' לא קרינן בי' יש בה הוי' וכמו דאמרינן בירושלמי הי' נשוי את אחותה כבר נפטר מתה כבר נפטר וכמו דאמרינן בעלמא כל יבמה שאין אני קורא בשעת נפילה יבמה יבא עלי' וכו' ולכן כתב הטעם משום דגם בשעת נדחה מקודשת קרינן בי' יש בה הוי': ובזה מיושב קו' התוס' ריש יבמות דהקשו דבהיתה נדה נימא כל יבמה שאין אנו קורא בה וכו' ולהנ"ל הא חזינן לר"ע דחייבי לאווין לאו בני חליצה ויבום נינהו משום דס"ל דאין קדושין תופסין בחייבי לאווין.

הרי דיבום תליא בהתפסת קדושין. וא"כ בנדה דתפסו בה קדושין שפיר קרינן בה יבמה יבא עליה והוי שפיר בת חליצה ויבום וכמו חייבי לאווין למ"ד קדושין תופסין בח"ל דבת חליצה ויבום היא ודו"ק: ביתר דבריו לא ראיתי לעיין כעת ואיה"ש עוד חזון למועד יתן ה' ונתבשר בשורות טובות משמחות לב ונפש ואומר שלום לידידי יתענג על כל טוב כחפץ ידידו עוז דוש"ת בלב ונפש חפצה אברהם לופטביר: סימן כג ב"ה פה

פראגא כבוד ידידי ורב חביבי הרה"ג בקי עצום עיניו כיונים על אפיקי הש"ס וכו' מוהר"ר אברהם לופטביר שיחי': אחדש"ת הנני להשיבו על מכתביו בעזה"י: (א) מ"ש כ"ת בדין אמה העברי' אם נמכרת לעכו"ם דתליא בהא דפליגי בש"ס קידושין (יט:): אם מוכרה לקרובים שאינה ראוי' ליעוד יעו"ש וה"נ אינה נמכרת לעכו"ם משום שאינה ראוי ליעוד אבל למ"ד מוכרה

לקרובים אף דלאו בר יעוד ה"ה דנמכרת לעכו"ם עכ"ד הנה בגוף הדבר כוון לדברי הרשב"א וריטב"א ז"ל בקידושין (י"ד:) שכתבו כן להדיא דמה"ט אין אמה העברית נמכרת לעכו"ם משום שאינה ראוי ליעוד יעו"ש אלא דלא בארו למ"ד דאמה נמכרת לקרובים דלדידי לא בעינן ראויות ליעוד אם נמכרת לעכו"ם ומצאתי ברמב"ן לקידושין (י"ד:) שכתב וז"ל ואמה העברית ליתא בעכו"ם דלאו בר יעוד הוא ואפילו למ"ד מוכרה לקרובים התם הוא דאיתניהו בתורת יעוד בעלמא מיהת אבל עכו"ם ליתניהו בתורת יעוד כלל עכ"ל ונראה מבואר מדבריו ז"ל דטעמא דמ"ד זה דסובר דמוכרה לקרובים לאו משום דס"ל דלא בעינן במכירת אמה ראויות ליעוד אלא משום דסובר דגם קרובים חשיבי ראויין ליעוד דאף דאינה ראוי ליעוד בפועל ממש מ"מ סגי במה שיש לו שם ראוי לפי דיני התורה ר"ל ראוי בשם לא ראוי בפועל ולכן כיון דבעלמא חזי לי מוחשב זה ראוי ליעוד דכשדנין לגבי שם ראוי מהני ראויות של מקום אחר לשוי' ראוי וכהא דכריתות (ז:) ודוכתי טובא אבל זה לכ"ע היכא דאין עלי שם ראוי ליעוד דלא מהני המכירה ולכן לכ"ע אין אמה העברית נמכרת לעכו"ם דזה גרע מקרובים שאין בזה שום תורת ראויות ליעוד וזה סתירה מבוארת לדברי כ"ת: ב) ודע דקשה בדברי רמב"ן ז"ל שהביא טעם דאין אמה העברית נמכרת לעכו"ם משום שאינה ראוי ליעוד דמדוע לא הביא מכילתא מפורשת (משפטים פ"ג) בפסוק כי ימכור איש את בתו לאמה וגו' לעם נכרי לא ימשול למכרה וז"ל לעם נכרי הרי זו אזהרה שלא ימכרנה לנכרי ע"כ וביאר רמב"ן ז"ל בפיה"ת שם דהכוונה שהוא אזהרה לאב שלא למכור בתו לשפחות לעכו"ם ואם מכר עובר בלאו יעו"ש ומבואר דיש לאו במכירת אמה לעכו"ם וא"כ הרי כתב רמב"ם (פ"ח ממלכים ה"ו) גבי יפת תואר דכיון דאמרה תורה ומכור לא תמכרנה ממילא אם מכר אין מכירתו מכירה יעו"ש ובכס"מ וכ"כ (בפ"ו מבכורות ה"ח) שהמוכר מעשר בהמה לא עשה כלום לפי שנאמר לא ימכר יעו"ש ומבואר דכיון יש לאו על המכירה ידעי' דאין מכירתו מכירה ועיי' רמב"ן (תצא) שהסכים לדברי רמב"ם א"כ ממילא גם במכירת אמה לעכו"ם כיון דיש לאו לפי דברי המכילתא ממילא אין מכירתו מכירה ולמה לי' לרמב"ן ז"ל טעם אחר.

[ועי' רש"י (בפיה"ת) דפירש הא דלעם נכרי דאין הכוונה לעכו"ם רק הוא אזהרה לאדון שלא ימכרנה לישראל אחר או שהוא אזהרה לאב יעו"ש וברמב"ם (פי"א מעבדים הי"א) ועי' חינוך מ' מ"ה ובספר יראים (סי' רפ"ה) יעו"ש אך הקושיא לרמב"ן ז"ל לטעמי' דמפרש דהאזהרה על מכירה לעכו"ם מדוע לא הביא המכילתא שאין מוכרין אמה לעכו"ם].

ואולי למ"ש רמב"ם (פ"א מעבדים ה"ג) גבי מוכר עצמו שאינו רשאי למכור עצמו לעכו"ם ואם עבר ומכר הרי זה מכור שנאמר או לעקר משפחת גר יעו"ש ומבואר דיש לימוד במוכר עצמו לעכו"ם דאף דאינו רשאי למכור דמ"מ אם מכר מהני אכ"מ י"ל דיש סברא דגם באמה כן אף דלא משכחת באמה מוכרת עצמה מ"מ נילוף מהתם דאם עבר ומכר מהני אף דיש לאו במכירה זו לזה הוצרך רמב"ן ז"ל הטעם דאינה ראוי ליעוד דגם בדיעבד אם עבר ומכר לא מהני ולהיפוך לא סגי בטעם דאינו ראוי ליעוד לחוד ואיצטריך קרא בלעם נכרי לא ימשול למכרה הוא משום דאף דידעי' דלא מהני מכירה אבל לא הוה אמרי' שהמוכר עובר בלאו ואיצטריך קרא לאזהרה כדברי מכילתא.

וניחא לפי"ז קו' מנ"ח לרמב"ם (בסה"מ שורש ח') בלאו דלא תצא כצאת העבדים שאין זה לאו כלל רק שלילה דלא מהני יעו"ש א"כ גם בלאו זה דלעם נכרי לא ימשול למכרה הנאמר באותו

פרשה נאמר דרך לשלילה נאמר ומנ"ל למכילתא דלאזהרה נאמר ולמ"ש נחא דממ"נ לפי שי' רמב"ן ז"ל דהלאו הוא על מכירת אמה לעכו"ם הרי לא איצטריך לשלילה דלא מהני מכירה כמ"ש רמב"ן ז"ל הנ"ל דתיפוק לי' שאינו ראוי ליעוד וע"כ לאזהרה נאמר וכ"כ רמב"ן בסה"מ דאם א"צ לשלילה אמרי' דלאזהרה נאמר ולפי שי' רמב"ם דהאזהרה לאדון שלא ימכרנה לאחר בל"ז לק"מ דמפורש בדבריו (פ"ד מעבדים הי"א) דא"צ כלל קרא ללמד דלא מהני מכירה שאין הע"ע נמכר וניתן במתנה וכן אמה העבר' יעו"ש ופשוט [ועי' בלח"מ (פ"ו מבכורות) דתלה הא דמוזהר בלאו אם מהני המכירה בהא דתמורה (ד:)] אם כ"מ דארל"ת אי עבד לא מהני יעו"ש ובקצות (סי' רפ"א) ואכ"מ מה שיש לדבר בזה:] (ג) ראיתי לכ"ת שהביא בשם המלבים שהעיר דלמאי דאמר בקדושין (כ).

(מודי רבנן היכא דאיכא צד יעוד יעו"ש דמבואר דאף למ"ד דאין אמה נמכרת לקרובים משום שאינה ראוי' ליעוד מ"מ אם יש לו בן שראוי ליעוד הבן סגי אף שאינו ראוי ליעוד האב ומהני המכירה והעיר לפי"ז דעכו"ם שיש לו בן שנתגייר דחשיב ראוי ליעוד כיון דראוי ליעוד הבן עכ"ד והנה זה הערה לדברי הראשונים ז"ל דאמה העבר' לא משכחת בעכו"ם משום שאינה ביעוד והרי משכחת בכה"ג שיש לעכו"ם בן שנתגייר דאית לן למימר דמהני המכירה כיון שראוי ליעוד הבן, ואולם בפשוטו לא אדע מנ"ל לדמות בן עכו"ם שנתגייר ליעוד הבן דעלמא הא מבואר בקידושין (י"ז:) גראת העכו"ם אינו יורש לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים וברש"י דכיון דגר שנתגייר כקטן שנולד אינו מתייחס אחר העכו"ם להיות נקרא בנו יעו"ש א"כ מנ"ל כלל בכה"ג דיש לבן זכות יעוד הא אין לו דין בן כלל ורק לבן זכתה תורה לא למי שאינו בן.

ואף די"ל סברתו למאי דאמר ביבמות (ס"ב.) (ה' לו בנים בגיותו קיים פרי' ורבי' משום דעכו"ם יש לו חיים יעו"ש ובבכורות (מ"ז).

(מבואר דאף לאחר שנתגייר דקטן שנולד דמי מ"מ לא פקע שם בן בעצם שהי' לו בתחלה קודם הגירות וע"כ דרך לדין ממון הוא דפקע ע"י הגירות כגון נחלה וכה"ג עי' תוס' בכורות (מ"ז.) (ד"ה דבהיותו אבל לענין קיום מצוה אזלינן בתר העצם ובעצם בנו הוא ועי' ירושלמי יבמות פ"ב (ה"ו) לענין עבד וה"נ סברתו במצוות יעוד דאזלינן בתר העצם שהי' קודם גירות וכמו באב שנתגייר חשיבו בניו כן להיפך בן שנתגייר חשיב בן ליעד אמה העבר' של אביו [ועי' רמב"ם (פט"ו מאשות ה"ו) דמפורש דרך בנתגירו האב והבנים הוא דקיים פו"ר לא בגירות האב לחודי' יעו"ש ובהרב המגיד שם.

מ"מ נראה דאין זה משום דלא חשיבי בניו רק הוא חסרון במצות פו"ר דא"א לקיים פו"ר בבנים עכו"ם וכלשון ה"ה שם מה לנו מזה שיש לו בן עכו"ם] אולם לא מסתבר כלל דודאי אין כל המצות שוים בזה ורק פו"ר הוא דתליא בחיים דהיינו שיהי' לו בן המתייחס אחריו ומש"ה כיון דבהיותו עכו"ם אית לי' חיים והי' נחשב בנו לא פקע זה ע"י הגירות וגם כסברת הש"ס ביבמות (ס"ב).

(משום דמעיקרא נמי בני פרי' ורבי' נינהו ועי' פירש"י שם ד"ה בני נח בני פרי' ורבי' נינהו דכתיב ויאמר להם פרו ורבו ועי' תוס' שם ד"ה בני יעו"ש ובתוס' חגיגה (ב:) ד"ה לא ובמ"ל (פ"י ממלכים) מהא דסנהדרין (נ"ח:) ובא"מ סי' ב' יעו"ש והיינו דכיון דכבר חייל קיום מצוה דפו"ר קודם שנתגייר אף דעכשיו כקטן שנולד מ"מ כיון דביחוס תליא והרי הי' לו חיים לענין זה קודם גירות תו לא פקע.

אבל לענין יעוד דבהיותו עכו"ם ליתא כלל בתורת יעוד לא לו ולא לבנו ורק אחרי שנתגייר הוא דנתחדש הדין יעוד א"כ ממ"נ בעת שהי' לו חיים לא הי' לו דין בן ליעוד ובעת שנתחדש לו דין יעוד כקטן שנולד דמי ואינו בנו כלל ומהיכן יבא לו זכות יעוד וגם מנ"ל שיעוד בחיים תליא כפו"ר [ועיין כתובות (מ"ד).

(לענין מוציא שם רע היתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה הרי זו בסקילה ואין לה לא פתח בית האב ולא מאה סלע ובתוס' רי"ד שם אין לה פתח בית אב פירש דהא אין לה אב שאין מיוחסת אחרי אביה כיון שהוא עכו"ם והיא גיורת ולאו משום שאין יחוס לעכו"ם דודאי אית להו יחוס דכתיב מרודך בלאדן בן בלאדן עכ"ל ומבואר דזה בעצמו מחלק החיים לחשבה כאין לה אב מה שהאב עכו"ם והיא גיורת וה"נ יש לדון לענין יעוד בבן שנתגייר והאב עכו"ם ואכמ"ל [וז"פ: ד) עוד י"ל טעם אחר בהא דלא מהני מכירת אמה לעכו"ם אף אם יש לו בן שנתגייר שראוי ליעוד הבן עפ"י דברי רמב"ם (פ"ד מעבדים ה"ז) כיצד מצות יעוד כו' וכיצד מיעדה לבנו וכו' הרי האב אומר לה בפני שנים הרי את מקודשת לבני עכ"ל וראיתי בלח"מ שם שמסתפק בכוונת דברי רמז"ל אם בדקדוק נאמרו דלא מהני יעוד הבן רק אם האב הוא המקדש עבור הבן אבל הבן בעצמו אינו יכול ליעדה וזה סותר שיטת רש"י ז"ל (בפירוש התורה) דכתב דיעוד הבן היינו שהבן עצמו מקדש ולשון רמב"ם משמע שסובר כי האדון הוא המקדש עבור בנו יעו"ש.

מ"ש בזה ולא הביא שום ראיה לדבר ופשטות דברי רמב"ם מורים כי האדון הוא המקדש עבור הבן: ולכאורה יש להוכיח מהא דכתב רמב"ם (בפ"ד מעבדים ה"ח) ואם מת האדון אין בנו יכול ליעדה לו שהרי יוצאה לחירות במיתת האדון עכ"ל. ומבואר דרמב"ם ז"ל הוסיף טעם להא דאין הבן מייעד אחר מיתת אביו משום שיצאה האמה לחרות ואם איתא דרק לאב יש זכות זה של יעוד לקדשה עבור בנו אבל אם קדשה הבן לא מהני א"כ כשמת האב תיפוק לי' דאין כאן מי שיייעדה שהרי הבן בעצמו אינו בתורת יעוד רק האב מייעד עבורו והרי לית' לאב ולמה לי' לרמב"ם הטעם משום דיצאה לחירות ומוכח לכאורה דגם הבן בעצמו הוא בדין יעוד ומש"ה, ס"ד דאף שמת האב יהי' דין יעוד לבן.

אמנם י"ל דלק"מ דהא בהא תליא דזה דאמרינן דיעוד הבן נצרך לאמירת האב הוא רק כשאיתי' לאב דעדיין אין הבן יורש כלל אמה זו להיותה נעשית שלו דאין ירושה מחיים מש"ה שפיר כיון דיעוד הבן מתורת יעוד האב לכן בעינן שהאב יקדשה עבורו דלהבן בעצמו ליכא דין יעוד אבל כשמת אם נימא דאמה העבר' אינה יוצאה לחירות ואיתא בירושה (עי' בירושלמי קידושין (פ"א ה"ב) דסובר חד תנא דאמה עובדת את הבת ולא את הבן ע"ש) א"כ שוב אין זה יעוד הבן כלל דהרי יורש כחו של האב וכאב גופי' הוא ואדון עצמו הוא לא בן האדון ושפיר יכול ליעדה בעצמו וא' כלל שהאב יקדשה עבורו ואף דהמעות הראשונים שהם לקידושין כש"ס קידושין (י"ט).

(לא נתנם זה הבן רק האב מ"מ כמו אלו הי' מהני מכירת אמה לאחר הוה אמרי' דגם זכות זה מכר לו דמה מכר ראשון לשני כל זכות שיש לו כן בירושה אם הוה אמרינן דיורש כח וזכות האב א"כ ממילא הוא אדון עצמו שוב נחשב זה יעוד האדון לא יעוד הבן ולכן הוסיף רמב"ם דאחר מיתת האם ליכא יעוד משום דיצאה לחירות ואין אמה עובדת הבן וז"פ [ועיין מקנה קידושין (ט"ז).

(בתוד"ה מיתה שמוציאה וכו' יעו"ש]: ואמנם מהא דאמר בקידושין (כ.) דאף למ"ד דאין מוכר אמה העבר' לקרובים שאינה ראוי ליעוד ומודי רבנן היכא דאיכא צד יעוד יעו"ש דמבואר דאם

ראוי ליעוד הבן אף שאינו ראוי ליעוד האב מהני המכירה יש להביא רא' דא"צ יעוד האב עבור הבן ואם נימא דזכות הבן ליעוד אינו מתורת יעוד הבן רק הכל מתורת יעוד האב איך יהי טפל חמור מן העיקר וכיון דהאב גופי' אין לו תורת יעוד איך יש יעוד לבן ומוכח דזכות הבן ליעוד בתורת עצמו הוא ומש"ה שפיר יש יעוד לבן אף במקום שאין זכות יעוד לאב וזה קצת רא' לד' הלח"מ: ואולם נראה להביא רא' דדעת הרמב"ם בענין יעוד שהאב הוא המיעד עבור הבן אבל אינו מועיל יעוד הבן בעצמו וכפשוטו לשונו ז"ל וזה דהנה בקידושין (ז) אמר רבא הילך מנה והתקדשי לפלוני מקודשת מדין עבד כנעני וכו' האי נמי אע"ג דלא חסר ממונא קא קני לה להאי איתתא יעו"ש ובפירש"י ז"ל דהנותן הוא שמקדשה עבור אותו פלוני ועי' בירושלמי קידושין (פ"ב ה"א) יעו"ש וראיתי ברמב"ם (פ"ה מאשות הכ"ב) דכתב אמר לה הילך דינר זה במתנה והתקדשי לפלוני וקידשה אותו פלוני ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאה זו הבאה לך בגללי הרי זו מקודשת אעפ"י שלא נתן לה המקדש כלום יעו"ש ועי' רשב"א קידושין (ז).

(דתמה טובא בשיטתו דמפרש הא דאמרינן דמקודשת מדין עבד כנעני דלאו שהנותן הוא המקדשה עבור הפלוני רק שאותו פלוני שלא נתן הוא המקדש ופשוטו הסוגי' לא משמע כן רק שהנותן הוא המקדש ועי' בההמ"ג (פ"ה מאשות הכ"א) ובריטב"א קידושין (ז).) יעו"ש מ"ש בזה ועי' תוס' קידושין (יט).

(ד"ה אומר יעו"ש [ובמ"א כתבתי בהא דדקדק רמב"ם שאמר הנותן הילך דינר זה במתנה דמשמע אף שלא נתן לה לקידושין מהני והבאתי דברי תוס' ר"י הזקן הנדפס בש"ס ווילנא בקידושין (ז).) דכתב ואפילו נתן לה אותו הפלוני המעות ע"מ שתתקדש יעו"ש כי דבריו צ"ב ואכ"מ]: ואמנם למ"ש דברי הרמב"ם מכוונים וזה דהא יש לתמוה בסוגיא דאמר דהילך מנה ותתקדש לפלוני מקודשת מדין עבד כנעני דאמאי לא יליף מקידושין גופיהו דאמרה תורה ביעוד דהבן ג"כ יכול ליעדה במעות שנתן אביו הנה דקני לאיתתא אע"ג דלא חסר ממונא וכבר תמה בזה בס' פני יהושע והניח בצ"ע.

ואמנם למ"ש דדעת רמב"ם דהא דמהני יעוד הבן אינו כשהבן בעצמו מיעד רק שהאב הוא המיעד עבור בנו א"כ מכוונים הדברים דשפיר לפי שיטתו דהא דמקודשת מדין עבד כנעני אינו כשהנותן הוא המקדש רק כשהפלוני שלא נתן הוא המקדש א"כ בהכרח נקט מדין עבד כנעני דהא אינו מוכח מיעוד הבן רק היכא דהאדון הנותן הוא המקדש וכו"ל דלפי שיטתו לא מהני קידושי הבן ואנן בעינן ללמוד כי יועיל קידושי הפלוני שלא נתן וזה עצמו הכרח לפרש הסוגי' כן שאלו בפשוטו כשהנותן הוא המקדש מדוע זה יליף מדין עבד כנעני ולא מדין יעוד וע"כ דבא ללמד לדין קידושי פלוני שלא נתן שאינו מוכח מיעוד כי שם הנותן הוא המקדש וז"נ [וראה במכילתא מובא ברמב"ם (פ"ד מעבדים ה"ז) ואינו מייעד שתיים כאחד ע"כ וקשה דכשהבן מייעד בעצמו יהי' האב יכול ליעד אחרת ומוכח דהכל יעוד האב גם עבור הבן ושוב לא משכחת לייעד שניים]: אולם הא דקידושין (כ).

(מודי רבנן היכא דאיכא צד יעוד יעו"ש דהוכחתי מדמהני יעוד הבן במקום שאין דין יעוד לאב דענין יעוד הבן הוא דבר בפ"ע ואינו תלוי באב וכו"ל יש ליישב דהנה הרמב"ם ז"ל בקידושין (י"ד).) כתב טעם מ"ד דמוכרה לקרובים משום דקרובים חשיבי ראויין וליעוד כיון דבעצם בני יעוד נינהו ואיסור מקרי דבר אחר הא דקגרם לה שאין לה בה תפיסת קידושין יעו"ש ויתכן דטעם מ"ד דאין מוכרה לקרובים אף דבכה"ת אין איסור מסלק שם ראוי וכמבואר בכמה דוכתי

עפ"י דברי המשנה כריתות (ז:) לא אם אמרתם יום פ"א שחל בשבת שאעפ"י שאינו ראוי לקרבן יחיד ראוי לק"צ תאמר במפלת לאור פ"א שאין הלילה ראוי לא לקרבן יחיד ולא לק"צ יעו"ש ומבואר דאיסור דאינו מסלק שם זמן היינו רק אם יש מציאות לראויות בפועל אזי גם על מה שאינו ראוי חשיב ראוי מצד הדין אבל מה שאין לו שם מציאות ראויות בפועל אזי גם איסור מסלק שם זמן ועי' בס' נודע בשערים מ"ש בזה.

וה"נ י"ל לענין שם ראוי דבקרובים שאין מציאות יעוד בשום פעם סובר מ"ד זה דאין זה בכלל ראוי ליעוד דאף דבעצמותן בני תפיסה קידושין ניהו מ"מ כיון שאין מציאות לראויות בפועל גם האיסור מסלק השם ראוי וכמו דמסלק שם זמן. ורק היכא דיש מציאות בשום פעם הראויות בפועל אזי נחשב לעולם ראוי וז"פ: ולפי"ז שפיר י"ל דמ"ש דענין יעוד הבן הוא מדין יעוד האב ואם האב אינו בר יעוד מ"מ כיון שראוי ליעוד סגי דכיון דיש כאן ראויות דיעוד בפועל דהיינו יעוד הבן שוב נגד זה דבעי שיהי' האב בר יעוד שיהי' יכול ליעד עבור הבן שפיר מהני מה דבעצמותו ראוי ודבר אחר גרם לו אינו יכול לסלק שם ראוי בעצם היעוד בענין שיהי' לו מציאות בפועל אבל ראיות דגברי סגי במה דיש לו שם ראוי: ולפי"ז י"ל דאמה הנמכרת לעכו"ם שיש לו בן שנתגייר דאין זה מוחשב ראויות ליעוד כלל ואינו דומה למכירה לקרובים שיש לו בן שאינו קרוב דשם שהאב ישראל ובר יעוד הוא שפיר אף שאסורה לו לאב מ"מ חשיב ראוי ליעוד האב דדבר אחר גרם לו אינו מפקיע שם ראויות ליעוד ולענין זה שיהי' האב יכול ליעד עבור הבן סגי במה דחשיב האב בר יעוד מצד שם ראוי וכנ"ל אבל בזה שהאב עכו"ם וליתא במצות יעוד כלל לא עבור עצמו ולא עבור בנו ממ"נ ליכא יעוד דלבן בעצמו הרי ליכא יעוד והאב הרי אינו בר יעוד בשום מקום וכזה מחלק בירושלמי כתובות (פ"ג ה"א) דשפחה אין לה הוי' ואחותו יש לה הוי' לאחר ומכ"ש למאי דקי"ל דמעוה הראשונות לקידושין ניתנו עי' קידושין (י"ט).

(דזה העכו"ם הקונה האמה הרי לא מהני נתינתו לקידושין כלל לא עבור עצמו ולא עבור בנו וז"פ: ה) ודע דבדברי רמב"ם (פ"ד מעבדים ה"ז) דכתב דהאב הוא שמיעד עבור הבן דעמד הלח"מ דמדוע לא הזכיר שגם הבן בעצמו יכול לקדשה וכמ"ש רש"י ז"ל (בפיה"ת) עלה בדעתי עוד די"ל למאי דאמר בקידושין (י"ט:): המוכר את בתו והלך וקדשה לאחר שיחק באדון ומקודשת לשני יעוש"ה בסוגי' ובתוס' שם ובמ"א כתבתי מהא דירושלמי קידושין פ"א ה"ב דהכל מודים שאם השיאה שיחק באדון יעו"ש ונראה ברור דאף דבכל יעוד לבד זה דנעשית אשת איש מהני ג"כ להפקיע ממנה דין שפחות שעלי' וכמ"ש התוס' בחולין (ס"ה).

(ד"ה אעפ"י וכו' וגם לא היתה צריכה פדיית אב שבשעת יעוד פקע שעבוד שפחות ממנה עכ"ל מ"מ זה האחר שקידשה לאותה אמה והפקיע זכות היעוד של האדון מ"מ כיון דאינה ממונו אינו יכול להפקיע דין השפחות שעלי' מן האדון דהרי מ"מ קנויה לאדון עד הזמן ולא מצינו שקידושין יוציאו אמה לחירות לבד בקידושי יעוד דאדון שזהו דין ביעוד שמוציא מיד שפחות וכדאמר בקידושין דף (י"ט:): גבי יעוד ונוהג בה מנהג אשות יעו"ש דגזה"כ ביעוד אדון בעצמו לא בקידושי אחר.

וזה מתבאר מדברי תוס' בקידושין (ט"ז:) ד"ה מיתה שמוציאה מרשות אב אינו דין שמוציאה מרשות אדון וכתבו תוס' וא"ת חופה תוכיח שמוציאה מרשות אביה ואין מוציאה מרשות אדון דאי חופה מוציאה מרשות אדון אין אדם קונה בת חבירו שהרי יכול להכניסה ולהוציאה מרשות אדון וכו' יעו"ש הנה להדי' דאף דמהני קידושי אחר באמה העברי' מ"מ אין הקידושין מפקיעים

ממנה דין השפחות ועל בהגהת הש"ס שם ועל מנ"ח שמסתפק בזה וחידוש שלא הביא דברי תוס': ולפי"ז יתכן ביעוד הבן דיש בזה תרתי הא' גוף חלות הקידושין שזכתה לו תורה לקנות האשה בממון אביו הב' דין הפקעות השפחות ע"י היעוד וככל יעוד שמוציא מרשות האדון א"כ י"ל דזה דכתב רמב"ם ז"ל דבעינן שהאב יקדשה עבור הבן אין הכוונה לענין גוף חלות הקידושין דלזה שפיר מהני גם יעוד הבן בעצמו רק הכוונה לענין הפקעת דין שפחות שע"י היעוד דכיון דאינה ממונו של בן ואין בידו לשחררה ולהפקירה נהי דמהני קידושין אבל מ"מ לא עדפי מקידושי אחר שאינו מוציא מרשות אדון אף דנעשה כאשתו ולזה בעינן שהאב יקדשה עבור בנו דאזי יש בזה דין הפקעת השפחות ג"כ ועל מנ"ח שדן באדון עצמו שקידשה לא בתורת היעוד דלא פקע שפחות ממנה יעו"ש וכן י"ל ביעוד הבן בעצמו דמהני לקידושין לא להפקעת השפחות וזה יהי' תליא במ"ש במ"א דאף דיעוד מפקיע שפחות אבל מ"מ אין הפקעת השפחות תנאי קידושי יעוד ואפשר לחלות דין קידושי יעוד בלתי דין הפקעת שפחות ואכ"מ]: ולפי"ז ניחא הא דכתב רמב"ם פ"ד מעבדים הטעם דאם מת האב אינו מייעדה שכבר יצאה לחירות ולא בפשוטו שאין כאן מי שייעדה לפ"ד דהאב מייעד עבור הבן ולמ"ש ניחא כי יעוד האב בעי' לענין הפקעת דין שפחות אבל מ"מ לגוף הקידושין הרי מהני שפיר גם יעוד הבן דהתורה זכתה לו לקדשה בממון שקיבל אביה מאביו ולזה כתב דכיון דיצאה לחירות פקע דין זה לגמרי ולא מצי תו לקדשה דנהי דאין הפקעת השפחות תנאי היעוד ואפשר ליעוד שיחול אף שנשארת בדין שפחות.

אבל מ"מ חלות היעוד תלוי בדין שפחות שאם יצאה לחירות דפקע שפחות שוב פקע גם דין קידושין שביעוד וזה פשוט: ו) עוד יתכן בכוונת רמב"ם שהאב מייעד עבור הבן למאי דאמר בבכורות (י"ג.) מצות יעידה קודמת למצות הפדי' יעו"ש וראיתי ברש"י ז"ל בפיה"ת משפטים שכתב וכאן רמז לך הכתוב שמצוה ביעוד יעו"ש ומבואר מזה דיעוד אינו זכות קנין גרידא רק שהוא מצוה ג"כ ואף דודאי דאם אינו מייעד אינו מבטל מצוה וכדמוכח בירושלמי קידושין (פ"א ה"ב) גבי אם אמר ע"מ שלא לייעד וכן מפורש במכילתא (משפטים) שאם רצה לייעד הרי הוא מייעד יעו"ש דמשמע דאי אמר לא בעינא ליתא לעשה מ"מ כשמייעדה יש בזה קיום מצוה [וכ"כ במ"א בד' ראב"ד ז"ל לתו"כ ויקרא דכ' דהא דנשים סומכת רשות דרק לגבי הביטול אינה נחשבת מבטל מ"ע אבל מ"מ לגבי הקיום הוי קיום מצוה אפי' לדחות ל"ת יעו"ש מכמה דוכתי כזה ואכ"מ] אולם נראה דאף דיש בקנין יעוד קיום מצוה מ"מ אין המצוה תנאי הקנין ואינם מעכבים זה את זה וכשייעדה באופן דלא הוי קיום מצוה ג"כ מקודשת דענין המצוה הוא רק דבר.

ממילא דכשייעדה יש קיום מצוה אבל מ"מ שני דברים נפרדים הם ואפשר לקנין לחול בלי קיום מצוה ויש לדמותו להא דכתב הרשב"א ז"ל יבמות (מ"א.) בהא דאמר שם יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה וז"ל ומתוך כך יש לי לומר דלאו למימרא שתהא היבמה זקוקה לו לחלוץ או ליבם אלא מותר בלבד קאמר יעו"ש שהאריך טובא ומבואר מזה דאף דיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה נקנית בקנין יבמה דהקנין לא פקע וכמבואר ברשב"א שם מ"מ המצוה נתבטלה ומוכח מזה דהיכא דיש מצוה וקנין אין המצוה תנאי הקנין שהרי לאחר שחזרה להיתירה ליתא למצותה ואיתה לקנינה וזה אפילו במצוה חיובית כיבום כ"ש ביעוד שאינה מצוה חיובית רק רשותית דודאי יש קנין יעוד אף במקום דליכא קיום מצוה וזה ברור: וראה בירושלמי קידושין (פ"א ה"ב) ה' נשוי אחותה ומתה האדון ה' נשוי אחותה של אמה העברי' שלא ה' אפשר לו ליעדה בעת המכירה ומתה] מאן דאמר בסוף ניתן כסף ליעודים צריכה כסף אחר [צריך לתת לה כסף עכשיו ליעוד] יעו"ש בכל הסוגי' ועל מ"ל פ"ד מעבדים ה"א ובס' מראה הפנים

שם דתמהו איך מהני המכירה למי שנשוי אחותה יעו"ש והי' נראה דיתכן לפרש שנשא אחותה אחר שקנה האמה דשפיר בעת המכירה היתה ראוי ליעוד ואח"כ נדחית ממצותה והרי זה דומה לדברי הרשב"א ז"ל ביבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה דאף דחזרה לקנינה לא חזרה למצותה ועי' בשו"ת רמ"ע מפאנו ז"ל (סי' ק"ה) שדן בהא דיבמות (ל"ב).

(דיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה דנימא בה יש דיחוי אצל מצות וכון דנראה ונדחה שוב אינו חוזר ונראה יעו"ש מ"ש בזה וכ"כ שזה ס' רשב"א ז"ל דפקע מצותה מצד דיחוי. וה"נ י"ל דיש דיחוי למצות יעוד כיון שנשא אחותה ואשמעי' דמ"מ אם ירצה לקנותה ובכסף אחר לא פקע דין היעוד דאין המצוה תנאי הקנין וצ"ע עוד שם בירושלמי לפ"ד ואכ"מ [ובגוף ד' רמ"ע מפאנו דיש דיחוי למצות יבום וכן מ"ש דיש דיחוי למצות יעוד יש לעיין מהא דאמר בירושלמי כתובות (פ"ג ה"ו) הי' נשוי אחותה המאנס הבתולה דיש עשה דולו תהי' לאשה ובשעה שאנסה הי' נשוי אחותה] כבר נפטר מתה כבר נפטר (אפילו מתה אחותה אח"כ נפטר מהעשה כיון דבעת שאנסה לא היתה ראוי' אליו] והק"ע ופ"מ שם בארו דבשעה שאנס זה הי' נשוי אחותה ומשמע מד' ירושלמי דאם בעת האונס לא הי' נשוי אחותה רק אח"כ נשאה ומתה דשפיר חוזר לחיובו דהא הירושלמי מדייק "כבר נפטר" דמשמע שבתחלתו מעת חלות העשה כבר נפטר.

וזה צ"ב לפי הנ"ל דיש דיחוי ליבום וליעוד דנימא דיחוי גם למצות לו תהי' לאשה דאונס ובפשיטו לרשב"א ז"ל דיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה נדחית מצותה ה"נ נימא באונס. ונראה לחלק לפי סברת הכס"מ (פ"ז מבכורים ה"ח) גבי שני ישראלים שעשו עיסה לחלק וחלקוה והוסיפו לכשיעור דאמרינן כבר נפטר מן החלה דתמה ראב"ד ז"ל שם דאין דיחוי אצל מצות וכ' הכס"מ דכיון דנפטרה הוי כאלו הורמה ממנו חלתה באותו שעה יעו"ש ומבואר סברתו ז"ל דפטור שנתהוה בדבר יש בו כח הפטור כמו אלו הי' החיוב ונפטר ע"י עשי' המחויבת כן נפטר ע"י כח ודין הפטור ובמ"א הבאתי לזה דברי התשב"ץ דכתב דחולה האוכל טבל מיחשב כאלו תרם יעו"ש ובבכורות (מ"ז:) דהפטור מפדיון הוי כאלו נפדה ועי' רש"י שבת (ע"א:) ד"ה קמ"ל דחצי זית הפטור מקרבן דהוה כאלו הביא את הקרבן ואין כאן מקום ולפי זה גם פטור דיחוי הוי פטור כל כך כאלו נעשה הדבר שהי' ראוי לעשות אלו הי' מחויב.

וא"כ ניחא דביבום אלו הי' מחויב וייבמה הרי הי' מיפטר ממצותה לעולם כדאמר ביבמות (ח:): כיון שלקחה הרי הוא כאשתו יעו"ש ע"כ גם ע"י הפטור שהיתה אסורה נדחית לעולם כאלו נעשה המצוה אז דנפטרה לעולם אבל באונס דאמר במכות (ט"ז.) כל ימיו בעמוד והחזיר יעו"ש א"כ גם ע"י קיום המצוה אם נתבטלה כל ימיו בעמוד והחזיר קאי שפיר לא עדיף פטור הדיחוי לפטור על להבא מפטור של קיום המצוה וזה ברור]: ולפי"ז נראה דכוונת הרמב"ם בהא דכתב כיצד מצות יעוד וכו' האב הוא שמיעדה עבור בנו היינו לענין קיום מצוה דמצוה דאב הוא או שיעדה עבור עצמו או עבור בנו אבל הבן אינו מצווה במצוות יעוד.

אמנם לענין הקנין אשות שע"י היעוד שפיר גם לבן יש זכות זה ואם יקדשה הבן בעצמו אף דלא יהי' קיום מצות יעוד לדידי' מ"מ יקנה האמה לאשה וכנ"ל דאין קיום מצוה עיכוב להקנין ולכן ניחא שפיר הא דכתב רמב"ם טעם להא דאם מת האב שאין בה דין יעוד משום דיצאה לחירות ולא משום דלית' לאב המיעד ולמ"ש ניחא דאדרבא מכיון דמת ובטל מצותו א"כ אין נ"מ כלל דלענין קנין הרי גם הבן יכול לקנות בעצמו ולאחר שמת לא איכפת לן זה שחוסר מצוה כיון דליתא לאדון שיקיים מצוה בזה ורק כשאינ' לאב בחיים שפיר המצוה שהאב ייעד עבור הבן

כדי שיהי' קיום מצוה בזה ובאתי רק להעיר וראה במס' עבדים (פ"א) האב לייעד והבן לייעד האב קודם יעו"ש ולמ"ש יש לעיין לפ"ד הש"ס קידושין (כ"ט).

(הוא לפדות ובנו לפדות וכו' מצוה דגופי' עדיפא יעו"ש והכא כשהאב מייעד עבור הבן הרי גם זה קיים מצוה דאב ואכ"מ [ז] והנני שב עוד לקושית המלבי"ם שהביא כ"ת דאם יש לעכו"ם בן שנתגייר אמאי לא תועיל מכירת אמה העברי' לעכו"ם לפי ד' הראשונים ז"ל דהטעם משום דליתא ביעוד והרי ראוי ליעוד הבן.

ויתכן דהנה בקידושין (י"ז:) אמר חזקי' עכו"ם יורש אביו דבר תורה שנאמר וחישב עם קונוהו ולא עם יורשי קונוהו [מדאיצטרך למעט יורשין מוכח שיש להם דין ירושה רש"י] יעו"ש ויש להקשות למאי דאמר בקידושין (י"ז:) עבד עברי עובד את הבן ואינו עובד את היורש יעו"ש והנה הכסף משנה (בפ"ב מעבדים הי"ב) הביא בשם הרלב"ג דכתב שיתבאר מזה שאין האדון שליט למכור עבדו או לתתו לאחר עכ"ל: ונראה להוכיח מדברים אלו דסובר הרלב"ג דענין זה דעבד עברי עובד את הבן אינו משום ירושה שיוורש את נכסי אביו אלא דהוא דין וגזה"כ מפאת מעלת הבן שיקום תחת אביו וכאלו האב בחיים דמי דאם נימא דהא דעובד את הבן הוא משום דין ירושה מנא לי' להוכיח מהא דאין ע"ע עובד את הבת דאין האדון שליט למכור עבדו או לתתו לאחר אדרבה נידוק איפכא מדעובד את הבן ע"כ דממונו הוא להורישו והה"ד למכירה ונתינה וע"כ דסברתו דכיון דבכל ירושות אמרה תורה דשוינן כל היורשים לזכות במקום שאין בן ורק בעבד עברי גלי קרא דאינו עובד את הבת ע"כ מוכח מזה דבע"ע ליתא כלל לדין נחלה לפי שאין האדון שליט בעבדו כלל להורישו דאלו הי' מדין נחלה הי' בזה גם סדר נחלה דהיינו שגם שאר יורשין זוכין כשאין בן וע"כ הוכיח מזה דה"ה שאין האדון שליט בעבדו למכרו או לתתו לאחר אבל זה דעובד את הבן אינו כלל מתורת נחלה דע"ע ליתא בירושה כלל רק הוא דין וגזה"כ שיקום הבן תחת אביו בזה ועי' בירושלמי קידושין (פ"א ה"ב) אית תנא תני ע"ע אינו עובד לא את הבן ולא את הבת וז"ב בכוונתו: ולפי"ז קשה דאיך ילפי' בקידושין (י"ז:) דעכו"ם יורש את אביו מדאיצטרך למעוטי שאינו יורש ע"ע של אביו ומאי ראי' הא שאני ע"ע דגם בישראל אין בו דין ירושה כלל ורק בבן רבייה קרא לזכותו בע"ע של אביו א"כ גם בעכו"ם י"ל אף דאינו בתורת ירושה מ"מ ס"ד דיזכה בע"ע של אביו ובפרט לשי' רמב"ם (פ"ו מנחלות ה"ט) דמה"ת ליכא שום יורש בעכו"ם רק בן יעו"ש א"כ כיון דחזינן בנמכר לישראל דאין בע"ע דין ממן להורישו שהרי אינו עובד את הבת א"כ גם זה שעובד את הבן אינו מדין סדר נחלות רק הוא עדיפות בבן מגזה"כ ושוב מנ"ל למילף דין נחלה בעכו"ם מדס"ד שע"ע עובד את הבן הא הס"ד דעובד את הבן בנמכר לעכו"ם הוא דילפי' מנמכר לישראל והרי גם בנמכר לישראל אינו עובד את הבן מתורת נחלה א"כ י"ל דבעלמא שלא בע"ע דאין בעכו"ם דין נחלה כלל.

ועי' תוס' עירוכין (י"ד.) ד"ה ובעכו"ם יעו"ש: [ועיין במרדכי הובא ברמ"א (חו"מ רע"ח סעי' ד') הניח להם עבד הבכור נוטל ב' חלקים והפשוט חלק אחד דהיינו שעובדים לבכור שני ימים ולפשוט יום אחד עכ"ל ומבואר דבכור נוטל פי שנים בעבד אמנם אינו מבואר אם גם בעבד עברי כן דנוטל פי שנים או לא וראיתי לכמה אחרונים דכתבו בפשיטות דאין בו דין ירושה ואין הבכור נוטל פי שנים ועי' מנ"ח (מ' מ"ב) דהביא ראי' מהא דב"ב (קכ"ח).

(יכיר למא לי' והא אי בעי למיתבי' במתנה יהיב לי' ותמוה דהא נ"מ לעבד עברי שאינו ניתן במתנה ואשמעי' קרא דמ"מ נאמן האב שהוא בכור וע"כ מוכח דאין בכור נוטל פי שנים בע"ע

יעו"ש ולע"ד סברא זו מוכחית מדברי רלב"ג שהוכיח מדאינו עובד את הבת דאין האדון שליט למוכרו ולתתו לאחר והיינו דמשום זה נסתלק דין ירושת הבת לפי שאינו של האדון ואמאי דייקנן להיפוך מדעובד את הבן דמוכח דהאדון שליט להורישו דה"ה דיכול למוכרו לאחר וע"כ כנ"ל דגם מה שעובד את הבן אינו מתורת ירושה דבירושה יש סדר נחלות שכל היורשים שוים אבל בזה הוא רק דין וגזה"כ בע"ע שהבן יקום תחת אביו אבל אינו ממונו לירושה ולמכירה ושוב שפיר דאין הבכור נוטל פי שנים דרק בירושה שמסדר נחלות הבכור נוטל פי שנים לא בזה שנסתלק לגמרי דין ירושה אף מזה שעובד את הבן (ובסמוך יבואר עוד בזה) ולכן נראה בפשוטו מזה דסברת הש"ס דבכל מה דאמרה תורה שהבן קם תחת אביו אף במה דאין בו דין ירושה דמ"מ זה רק בבן כזה שיש לו עכ"פ זכות הירושה בעלמא נגד שאר היורשים וחזינן דזכתה לו תורה לבן אף שאין שאר היורשים זוכין שפיר אלים כח הבן לזכות מעצמו גם במקום שאין זכות לאב להורישו לכל היורשים אבל אין ללמוד מזה לבן שאין לו כלל זכות ירושה במקום אחר שגרע עוד משאר יורשים דנימא שיהי' לו מעלת הבן בנכסי אביו אף שאין שום יורש זוכה בהם דזה אין סברא כלל [ועיין תוס' ב"ב (ק"ט)].

(ד"ה כיון דהקשו דנהי בעבד עברי אינו עובד את היורש אבל עכ"פ יעבוד את הבת שהרי לענין יבום בן ובת כי הדדי נינהו ותימצו דלענין נחלה כאחר דמיא שהרי בן קודם לבת וכהא דעירוכין (כ"ה.) גבי שדה אחוזה יעוש"ה ונראה דאין כונתם דזכיית הבן בע"ע מדין נחלה ולגבי נחלה בת כאחר דמיא שז"א דהרי דנין שיעבוד את הבת במקום שאין בן ואזי שפיר גם בת בדין נחלה.

וגם הראי' שהביאו מהא דעירוכין (כ"ה.) גבי שדה אחוזה אינו מצד דין נחלה שבשדה אחוזה עדיין האב בחיים ואין בו דין ירושה אלא כוונתם דכיון דהא דאליהם כח הבן מהני רק היכא דיש לו זכות נחלה במקום אחר וזוכה הבן נגד כל היורשים א"כ אלים כחו לזכות במקום שאין זכות לשאר היורשים ה"ה דזוכה בדבר כזה שנסתלקו שאר היורשים דתמיד במקום הבן הרי נסתלקו שאר היורשים והוא זוכה בנכסים.

ה"ה אף דאמרינן דגם בת אינה יורשת הע"ע מ"מ הבן זוכה בו דהרי במקום הבן גם הבת כאתר ואלים לזכות בנכסים במקום שאין הבת יורשת ה"ה בע"ע דנסתלק זכות הבת מ"מ אלים כח הבן ויש לפרש עוד בד' תוס' ואכ"מ] ולכן שפיר הוכיח הש"ס דאם אין לעכו"ם בעלמא דין ירושה בנכסי אביו לא הי' צריך קרא שאין זוכה בע"ע של אביו דמנמכר לישראל א"א למילף דשאני בן ישראל שעכ"פ יש לו זכות ירושה בנכסי אביו במקום אחר שפיר זוכה בזה אף שלא מדין ירושה אבל מנ"ל בבן עכו"ם שאין לו זכות ירושה בעלמא שיהי' לו מעלת הבן ומסברא נדע דאינו עובד את הבן ול"ל קרא למעוטי וע"כ הוכיח הש"ס דשפיר יש לעכו"ם דין ירושה וס"ד שיהי' דומה לנמכר לישראל דאף דע"ע ליתא בירושה מ"מ בן אלים כחו לזכות ולקום תחת אביו וזה פשוט: ואולם יש לספק אם הא דאמרינן דבן רק שאין לו זכות נחלה במקום אחר אין לו מעלת הבן להני דברים דזכתה לו תורה שיקום תחת אביו הוא רק בדברים הבאין לאחר מיתה כהא דעבד עברי דעובד את הבן לאחר מיתת אביו דבזה שפיר היכא דהוא בן כזה שאין לו דין נחלה אין לו זכות זה להיות אלים כחו מכל היורשים דאף דזכות זה שבע"ע אינו מתורת נחלה וכד' רלב"ג שאינו ממונו של האדון כלל להורישו ואינו שליט עליו למוכרו מ"מ זכות שלאחר מיתת אביו א"א רק למי שהוא יורש האב בכל נכסיו היא זוכה גם בעבדו שלא מתורת ירושה.

אבל בדברים הבאין מחיים כגון יעוד הבן דאמה העברי' דאזי אינו זמן הירושה כלל י"ל דא"צ כלל תנאי זה בבן שיהי' לו זכות נחלה בשאר הנכסים דמחיים אינו כלל עדיין בתורת ירושה והוא רק זכות הבן שהוא כאביו שפיר י"ל דבכל גווני כאב הוא. או י"ל דכיון דבהני דגלי קרא דמהני דין בן לא מצינו רק בבן כזה שיורש גם שאר הנכסים לאחר מיתה שוב א"א למילף לבן כזה שאין לו זכות נחלה בשום מקום כיון דמ"מ אינו דומה בזכותו לבן זה שאמרה תורה שקם תחת אביו וזה מסתבר.

ועיין תוס' ב"ב (ק"ח:): אהא דאמר הש"ס מרבה אני את הבן שכן קם תחת אביו ליעדה ולשדה אחוזה והקשו תוס' דלא קאמר שכן קם לעבד עברי יעו"ש ולמ"ש יתכן דהש"ס נקוט הני דמחיים שאינם תלויים בזכות הירושה שפיר הוי זה זכות לבן אבל ע"ע דתלוי בזכות ירושה כיון שהוא אחר מיתת האב שוב אינו זכות בפ"ע רק הוא כעין ירושה שדנין עלי' ואינו מוכרח כמובן דבס"ד קאי ודו"קונראה ראי' מהא דאמר בירושלמי קידושין (פ"א ה"ב) שמואל בר אבא בעי קומי ר' זעירא בפרשת נחלות את עביד בן בן כבן והכא [לענין יעוד] לית את עביד בן כבן וכו' התיב רבי נחום הרי פרשת נחלות הרי עשיתה אח כבן ושאר כל הקרובים כבן את עושה בן בן כבן וכאן שלא עשיתה אח כבן ושאר כל הקרובים כבן אין את עושה בן בן כבן וכו' ע"כ ותמוה סברת הס"ד דירושלמי שיהי' דומה יעוד לסדר נחלות אטיו לא ידע דביעוד רק לבן זכתה תורה לא לשאר היורשים.

ונראה דהכוונה דסובר הירושלמי דאף ביעוד דזכתה תורה לבן היינו משום שיש לו זכות נחלה במקום אחר נגד כל היורשים ואלים כחו מש"ה זוכה ליעד גם אמה העברי' של אביו אף שאין שאר הקרובים זוכין בזה. ולכן פריך דשוב גם בבן הבן דג"כ יש לו זכות זה של ירושה במקום אחר נגד כל היורשים יהי' מייעד את אמה העברי' של אבי אביו דכיון דאמרין דאף דיעוד הוא מחיים בשעה שליתא עדיין לדין ירושה דמ"מ אלימות הבן הוא משום דין ירושה של אח"כ א"כ גם בן הבן הרי יש לו זכות זה דירושה שוב יהי' לו זכות יעוד ג"כ.

וע"ז חידש הירושלמי דאף דבן שאין לו זכות ירושה אין לו אלימות לקום תחת אביו היינו דלכד זה שהוא בן וכרעא דאבוה הוא עי' עירובין (ע':) בעי שיהי' לו גם אלימות זה דירושה בשאר נכסים. אבל מ"מ אלימות דירושה גרידא לא מהני ובעינן שבעצם יהי' בנו דאזי גזה"כ דכאבוה הוא אבל בן הבן אף דלירושה אלים זכות אבל מ"מ בעצמותו אינו בן ואנן בעי' תרתי בן בעצם וגם שיהי' לו זכות ירושה וזהו דאמר הרי פרשת נחלות עשיתה אח כבן היינו דאלו הי' סגי' בזכות הירושה במקום אחר לענין יעוד הרי במקום דליתא לבן שאר היורשים זוכין כבן ושוב יהי' להם זכות יעוד אם ליתא לבן וע"כ דבן בעצם בעינן ולא סגי' בראוי לירושה גרידא וע"כ אין בן הבן כבן ובחי' ביארתי באורך ד' ירושלמי שם: ולפי"ז מבואר דגם יעוד שהוא מחיים אין לבן זכות יעוד רק מי שזוכה גם בירושת שאר הנכסים ומה"ט ס"ד דירושלמי שגם בן הבן יזכה בזה ואף למסקנא ג"כ כן דבעי זכות הירושה אלא דחידש הירושלמי דלא סגי' בזכות ירושה גרידא רק בעי גם שיהי' בן בעצם [ועי' מקנה קידושין (י"ז:)] שדן לענין עבד עברי שעובד את הבן אם עובד את בן הבן והביא ד' תוס' ב"ב (קט"ו).

(ד"ה בן יעו"ש ובודאי סברתו דכיון דגם בן הבן אלים זכותו נגד כל היורשים יש לדין שיהי' זוכה בע"ע כמו הבן צ"ע שלא הביא הירושלמי דאמר לענין דבן הבן אינו כבן כמ"ש דאף דבעי שיהי' ראוי לירושה מ"מ בעינן ג"כ שיהי' בעצם בנו וכרעא דאבוה): וא"כ מיושב קושית

המלבי"ם דבעכו"ם שנתגייר בנו תועיל מכירת אמה לעכו"ם משום דיש צד יעוד לבן ולמ"ש אינו מוכח כלל דבן עכו"ם יהי' לו זכות יעוד דהא מבואר בקידושין (י"ז:) דגר אינו יורש את אביו עכו"ם יעו"ש א"כ הא לא מצינו זכות יעוד רק במי שראוי לירושה וכו"ל.

אבל בן עכו"ם זה שאינו ראוי לירושה מהיכי תיתי לומר שיש לו זכות יעוד וזה פשוט: (ח) ובעיקר דברי הרלב"ג שהביא הכס"ם (פ"ב מעבדים) דהוכיח מהא דאין ע"ע עובד את הבת דאין האדון שליט בעבדו למכרו או לתתו במתנה צ"ע טובא שלא הביא דברי רמב"ם המפורשים (פ"ד מעבדים הי"א) וכן עבד עברי לא יוכל למכרו ולא ליתנו במתנה וביאר הכס"ם בעצמו שם דהוא מטעם שנאמר לא ימכרו ממכרת עבד עיי"ש שלא הראה מקור לדבריו ז"ל וצ"ע כי מפורש בעירוכין (כ"ח).

(יכול יחרים אדם בנו ובתו עבדו ושפחתו העברים ת"ל בהמה מה בהמה שיש לו רשות למכרה וכו' יעו"ש וכן בת"כ (בהר פ"ד) ע"ש הנה דאין ברשות האדון למכור עבד עברי [ועיין בת"כ (אמור ה"ב) יכול אפילו קנה ע"ע יאכל בתרומה ת"ל כסף יצא עבד עברי שאינו כסף וביאר הר"ש משנ"ץ שאינו כסף.

שאינו יכול למכרו יעו"ש הנה גם מזה מבואר דאין ע"ע נמכר אך בריטב"א יבמות (ע.) כתב הטעם דאין ע"ע אוכל בתרומה משום דאינו קנינו לגמרי לפי שיכול לצאת בגרעון כסף בע"כ של אדון יעו"ש ועי' תוס' יבמות (ע:) ד"ה אלמא יעו"ש ומשמע דכן פירושם בת"כ ואכ"מ]: ונראה לכאורה דנ"מ בין הטעמים אם הא דאינו יכול למכור ע"ע הוא משום שנאמר לא ימכרו ממכרת עבד כדברי הכס"ם או משום דכיון דאינו יכול להורישו אינו שליט למכרו כדברי הרלב"ג.

נראה דנ"מ בע"ע הנמכר לעכו"ם דאמר בש"ס קידושין (י"ז:) וחשב עם קונהו ולא עם יורשי קונהו שאינו עובד לא את הבן ולא את הבת יעו"ש א"כ לגמרי נסתלק ממנו דין ירושה וגרע עוד מנמכר לישראל שעובד את הבן עכ"פ שוב לטעם רלב"ג ודאי דאין האדון שליט למכרו לאחר כיון דאינו ממונו להורישו.

אולם לטעם הכס"ם י"ל דהא דלא ימכרו ממכרת עבד לאו שלילה בנמכר הוא ר"ל דנימא דכיון שמכירה לאחר הוא דרך עבדות סילקה תורה זכות עבדות זה מן הע"ע אלא הוא איסור גרידא על המוכר וממילא לא מהני מכירתו משום לתא דאיסורא אבל מי שאינו מוזהר בלאו זה שפיר מכירתו מכירה דמצד קנינו שפיר יש לו זכות מכירה גם בע"ע נראה דעכו"ם דאינו מוזהר בלאו זה דלא ימכרו ממכרת עבד דאיני מדיני ב"נ וא"כ שוב ע"ע הנמכר לעכו"ם י"ל דרשאי האדון למכרו לאחר: ט) והנה ראיתי למהרי"ט ז"ל בקידושין (י"ח).

(ד"ה ע"ע נמי נכפינהו לבני משפחה דהביא בשם ריטב"א ז"ל שהקשה דאיך יפדוהו בני משפחה הא נמכר לישראל הוא ואינו נגאל ע"י קרובים ותירץ דהא דאינו נגאל בקרובים היינו דליכא חיובא לקרובים לפדותו כשנמכר לישראל אבל אם רצו פודין ומש"ה פריך דמשום פגם משפחה ניכפינהו וע"ז כתב מהרי"ט ז"ל להקשות בתירץ הש"ס דלא ניחא להו דלרבי יוסי הגלילי דסבר גאולת אחרים לשעבוד ניכפינהו לקרובים לפדותו לשעבוד ותירץ וז"ל וי"ל דדוקא הלוקח מיד עכו"ם מצי לוקח לשעבוד דמכחו של עכו"ם אתי אבל נמכר לישראל כיון שאין דינו של ישראל למכרו כדכתיב באמה לעם נכרי לא ימשול למכרה ואמרינן במכילתא לא האב ולא האדון וכתב

לא ימכרו ממכרת עבד כיון שאין דינן של קרובים ליגאל מידו אף אם רצה לא מצי לאקנויי להו קנין הגוף שהי' לו בו עכ"ל ומבואר מדברי מהרי"ט ז"ל דהא דמהני גאולה לשעבוד הוא רק אם מהני מכירת האדון אבל בנמכר לישראל שאין לו זכות מכירה גם גאולה לא מהני וזה מוכרח מהש"ס כמבואר בדבריו ז"ל.

ולפי"ז קשיא מהא דאמר בקידושין (ט"ו:) ריה"ג אומר באלה לשחרור בשאר כל אדם לשעבוד [אם גאלוהו קרובים לנמכר לעכו"ם יוצא לחירות ואם גאלוהו שאר כל אדם משתעבד להגואלים] ע"ש ועי' בירושלמי קידושין (פ"א ה"ב) ובתו"כ (בה"ב פ"ט) יעו"ש והתינח לפי דברי הכס"מ דבעצם ע"ע בר מכירה הוא רק דאיסורא דלא ימכרו ממכרת עבד מעכב עלי' שפיר י"ל דעכו"ם יכול למכור עבדו העברי ושפיר מהני גאולת אחרים לקנותו לעבד.

אבל לפי דברי רלב"ג דמדלא מהני ירושה לא מהני מכירה א"כ נמכר לעכו"ם דמי לנמכר לישראל קשה דאמאי מהני גאולה בנמכר לעכו"ם מאי שנא מנמכר לישראל דכיון דליתא במכירה ואינו ברשות האדון להקנותו לשעבוד דלא מהני גאולה לשעבוד וה"נ לא תועיל גאולת אחרים לשעבוד כיון שאינו ברשות העכו"ם למכרו: ונראה פשוט דיש הבדל בין נמכר לעכו"ם לנמכר לישראל למאי דמבואר בסוגי' דקידושין (ט"ו:) דדין הגאולה בנמכר לעכו"ם בין של קרובים בין של אחרים הוא בע"כ דאדון יעו"ש וברש"י ד"ה ונגאל.

ונראה דאף דודאי דמהני גאולה ג"כ מדעת הרב וכדמוכח מהירושלמי קידושין (פ"א ה"ב) "אם ביקש לגרוע מגרע אפי' בתבואה ואפי' בכלים" יעו"ש דאף מגרעון כסף לא מהני בשוה כסף היינו בע"כ אבל אם גם הרב ביקש כן מהני גם בשוה ועיי"ש במ'. מ"מ נראה דאם הוא מדעת הרב הוא ענין קנין אחר ככל קנינים שקונה העבד עצמו מן האדון בפרעון חוב שעליו אבל אין עליו תורת שחרור כמו שהוא בגרעון כסף שזהו הדין גאולה האמורה בתורה וכבר האריך בס' זו המנ"ח דגרעון כסף אינו נקרא רק בע"כ לא מדעת הרב אף דמהני מתורת קנין יעו"ש שלא הביא הירושלמי: ונראה דזהו ביאור דברי השמ"ק בבכורות (יא).

(דכתב דפדיית עבד אינו מצוה ואף דלשון המשנה שם מצות יעוד קודמת למצות פדי' מ"מ אין זה מצוה וכתב הטעם משום דפדי' בע"כ דאדון הוא והרי"ט אלגזי תמה בטעם זה דהא מצינו בכל מ"ע דכופין לקיימה ומ"מ הוי קיום מצוה ע"י כפי' וה"נ מקיים המצוה בפדי' בכפי' יעו"ש אולם למ"ש כוונתו דלא מצינו מצוה ע"י כפי' רק היכא דגם מדעת הוי קיום מצוה שפיר כופין לקיימה אבל בפדי' דהוא גאולה האמורה בתורה שאם הוא מדעת ועושה מעצמו אין זה מקרי פדי' כלל רק הוא הקנאה מהרב להאדון וכל השם מצוה מתחדש ע"י כפי' זה לא מצינו שהעושה מעצמו לא יהי' מצוה וע"י כפי' תעשה מצוה וע"כ אין זה מצוה כלל רק דין בשחרור העבד ואכ"מ: ולפי"ז ניחא שפיר דמהני גאולת אחרים לשעבוד דאף דגם נמכר לעכו"ם ליתא במכירה מ"מ שאני גאולה ממכירה דמכירה הוא ענין הקנאה ממוכר ללוקח וזה ליתא בע"ע שאין ביד המוכר להקנותו אבל גאולה האמורה בתורה דהוא רק בע"כ לא מדעת א"כ אין זה מקנה ללוקח כלל והוא רק סילוק רשות המוכר שפיר אמרי' דהלוקח מאליו זוכה וכ"ז בנמכר לעכו"ם אבל בנמכר לישראל דכתב רמב"ם (פ"ב מעבדים ה"ז) דאין אחרים יכולים ליגאול בע"כ [ועי' כס"מ שם דדן דרק אין חיוב לפדות אך בלח"מ שם השיג דמפורש דלא מהני הפדיון כלל יעו"ש] א"כ אימתי תהי' גאולה אם יהי' מדעת הרב וזה עצמו כהקנאה ובכלל לא ימכרו הוא ולכן ניחא דלא מצינו בנמכר לישראל היתר גאולה דבישראל גאולה ומכירה כחזא וז"פ: (י') והנה נתיישבתי

עוד די"ל דגם לכס"מ דטעם דע"ע ליתא במכירה משום האיסור מ"מ גם נמכר לעכו"ם אין האדון יכול למוכרו די"ל דלכאורה צריך מובן דל"ל לכס"מ טעם דלא ימכרו ממכרת עבד ולא סגי לי' בטעמא דרלב"ג דמכיון דליתא בירושה ליתא במכירה אך י"ל דטעמו עפ"י דברי הש"ס נזיר (ל).

(אהא דאמרינן האיש מגלח על נזירות אביו ואין האשה מגלחת על נזירות אבי' בעי רבא בכור ופשוט מאי הלכתא גמירי לה והלכך לא בעי גלוחי לפום מה דשקל או דילמא ירושה הוא וכי היכי דשקיל פי שנים הכי מגלח יעו"ש ומבואר מזה דבמעו' סתומים שהניח האב לקרבנות נזירותו דקי"ל דאם ליכא זק בת דאינה מגלחת מ"מ כשיש בן ירושה הוא ובכור נוטל פי שנים ונראה ללמוד מזה דאף במקום דאין זכות ירושה לשאר היורשים רק לבן לא אמרינן דנסתלק בזה לגמרי דין ירושה והא דהבן יורש אינו מתורת נחלה רק משום דנחשב כאביו דא"כ אמאי הבכור נוטל פי שנים במעו' סתומים שאין הבת יורשת הא נפקע מזה דין נחלה וממילא אין חילוק בין בכור לפשוט וכבר רמז המנ"ח להא דנזיר (ל).

(לענין פי שנים בע"ע יעו"ש. וע"כ מוכח מזה דכיון דהבן יורש אמרינן להיפוך דעדיין דין ירושה במקומה והא דאין שאר היורשים זוכים בנחלה הוא משום שינוי סדר נחלה דבמקום זה נתחדש סדר אחר בנחלה מבכל מקום אבל בעצם דין ירושה אין שום סילוק בזה וכזה כתב רש"י ז"ל ביבמות (ס"ב).

(דעכו"ם שיוורש אביו דבר תורה מ"מ אין לו סדר נחלה וכן ובת ובכור ופשוט שוים יעו"ש הנה דעצם דין נחלה וסדר נחלה שני ענינים שונים הם. וע"כ שפיר סברת הש"ס דבכור נוטל פי שנים במעו' סתומים דאלו גם לבן לא הי' דין ירושה שפיר הוה אמרי' דנסתלק בכאן עצם דין ירושה אבל מכיון דהבן מגלח רק דאין הבת מגלחת שפיר אמרי' דיש דין נחלה והא דאין הבת מגלחת משום דנשתנה סדר הנחלה בזה.

וזה י"ל ס' הכס"מ דאין ראי' מהא דאינו עובד את הבת שאינו בדין ירושה וממילא אין שליט עליו למוכרו דאדרבה מכיון דעובד את הבן אמרי' להיפוך דיש בו בע"ע דין ירושה רק דהוה שינוי בסדר נחלה וז"פ: ולפי"ז כ"ז בנמכר לישראל דעובד את הבן שפיר איצטריך למיעוטי ממכירה משום טעמא דלא ימכרו ממכרת עבד דמהא דאינו בירושה אינו מוכח כנ"ל דאמרי' להיפוך דישנו בדין ירושה מדעובד את הבן.

אבל בנמכר לעכו"ם דאמר בקידושין (י"ז:): דאינו עובד לא את הבן ולא את הבת א"כ לגמרי נסתלק מדין נחלה שפיר ידעי' בלאו קרא דלא ימכרו ממכרת עבד שאין האדון שליט למוכרו כיון דליתא בירושה ליתא במכירה וכדברי הרלב"ג וז"פ: ובהכי ניחא הא דקידושין (י"ז:): הנמכר לנכרי אינו עובד לא את הבן ולא את הבת וכו' וחישב עם קוניהו ולא עם יורשי קוניהו יעו"ש וראיתי לראב"ד ז"ל (בפירושו לת"כ בהר) דמפרש ולא עם יורשי קוניהו כגון בן ואח יעו"ש וצ"ע דכיון דנמכר לישראל אינו עובד רק את הבן איך ס"ד דנמכר לעכו"ם יעבוד גם את האח הא נמכר לעכו"ם מנמכר לישראל הוא דילפי' [ועי' רמב"ם (פ"ו מנחלות ה"ט) דכתב דאין לעכו"ם שום יורש מה"ת רק הבן יעו"ש ובההמ"ג ונראה דטעמו דמכיון דאמר בש"ס קידושין (י"ז:): דמדאיצטריך למיעוטי בנמכר לעכו"ם דאינו עובד את יורשי קוניהו ילפינן דיש לעכו"ם יורשים א"כ אינו מוכח רק על הבן דהא גם בנמכר לישראל אינו עובד רק את הבן וממילא דלא קאי מיעוטא דלא עם יורשי קוניהו רק על הבן וז"פ] ועי' תוס' ב"מ (ע"א).

(ד"ה אינו עובד לא את הבן ולא את הבת דהקשו דהרי גם בנמכר לישראל אינו עובד את הבת ומאי ס"ד בנמכר לנכרי דיעבוד את הבת יעו"ש מ"ש בזה ולראב"ד ז"ל יקשה אולם למ"ש יתכן דהנה לכאורה ס' רלב"ג ז"ל צ"ב דכתב דמדאין ע"ע עובד את היורש מוכח שאין האדון שליט למוכרו ולתתו לאחר ואינו מובן דמה ענין מכירה שהוא מחיים לירושה שאינו מחיים וכבר נסתלקו בעליו.

ונראה למאי דכתב הראב"ד ז"ל (בתו"כ בחוקותי פי"ב) אהא דאיתא בת"כ שם ואם גאל יגאול לרבות את האשה ואת היורש וכתב ראב"ד ז"ל וקמ"ל דמעשר ממון הדיוט ומצי לאורות' לברי' ומצי נמי למיהבה במתנה וכי פרק ל' יורש ומקבל מתנה מעשר דנפשי' פרק ומוסיף חומש. דלרבי מאיר דאמר מעשר ממון גבוה ולא מצי יהיב ל' במתנה לא מצי לאורות' לברי' יעו"ש ומבואר דבר חדש דמעשר שני שאינו ברשותו של הבעלים למכירה ונתינה אינה בירושה דכללא הוא דליתא במכירה ליתא בירושה וזה כוונת הרלב"ג ז"ל לפי סברתו דהא דאינו עובד את היורש משום דנסתלק מדין ירושה ומדוע באמת ליתא בירושה הרי ע"ע גופו קני כקידושין (ט"ז).

(וממונו הוא וא"כ דבזה עצמו גלי קרא דע"ע אין האדון שליט למוכרו וליתא במכירה ומש"ה ליתא בירושה אבל אלו הי' מועיל מכירה והי' נחשב ממונו מדועלא יעבוד את היורש וזה עצמו בכלל גזה"כ זה שאינו עובד את היורש דליתא במכירה ועי"ז ליתא בירושה: ולפי"ז ניחא הא דס"ד בנמכר לעכו"ם דיעבוד גם את שאר היורשים כגון בת ואח אף דנמכר לישראל אינו עובד רק את הבן.

ולמ"ש ניחא כי יש חילוק בין נמכר לישראל לנמכר לעכו"ם וזה דנמכר לעכו"ם דאין האדון יכול למוכרו הוא רק עכשיו דגלי קרא שאינו עובד לשום יורש אמרינן ממילא דמזה עצמו מוכח דאין לו זכות מכירה אבל לס"ד דעובד את היורש ממילא שפיר אית' במכירה דהא בעצמותו בר מכירה הוא דממונו הוא דגם נמכר לעכו"ם גופו קני כמבואר בב"ק (ק"ג:); יעו"ש ואיסורא דלא ימכרו ממכרת עבד ליתא בעכו"ם אבל נמכר לישראל אף אם אית' בירושה מ"מ לאו בר מכירה משום הלאו דלא ימכרו ממכרת עבד וא"כ ניחא שפיר דבנמכר לישראל אינו עובד את היורש דכיון דגלי קרא דליתא במכירה ממילא ליתא בירושה.

אבל בנמכר לעכו"ם שפיר לפי הס"ד דאית' בירושה הרי שפיר אית' במכירה דהא אינו באזהרת לא ימכרו ממכרת עבד וכו' ושוב ס"ד דאית' בירושה ככל נכסים ואיצטריך מיעוט דאינו עובד את היורש וממילא עכשיו נתמעט מזכות מכירה וכמ"ש ואכמ"ל: יא) ובעיקר דברי הרלב"ג דע"ע דליתא בירושה היינו משום דליתא במכירה יש לעיין מהא דגיטין (מ) (אמר אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה מ"ט גופי' לא קני ל' איסורא הוא דאיכא גבי' ואיסורא לברי' לא מורית וכו' והלכתא כרבינא [דגם איסורא מורית לברי'] יעו"ש ומבואר דיש דין ירושה אף בעבד דליתא במכירה וא"כ לא תלי הא בהא ואף די"ל דכוונתו רק דאם איתא במכירה ודאי איתא בירושה אבל מ"מ יכול להיות להיפך איתא בירושה אף דליתא במכירה וע"כ הוכיח שפיר דע"ע ליתא במכירה דאל"כ אית לן למימר דאית' בירושה אבל מ"מ יקשה בדברי ראב"ד ז"ל בתו"כ דמשמע פשוט שיטתו ז"ל דליתא במכירה ליתא בירושה והרי חזינן בכאן דמורית איסורא אף דליתא במכירה ונראה דלק"מ למ"ש הרשב"א ז"ל בקידושין (ט"ז).

(דיש בעבדות שני קנינים קנין ממון וקנין איסור דקנין ממון היינו מה שזוכה במעשה ידיו וקנין איסור הוא מה שפוטרו ממצות מצות וצריך גט חירות יעו"ש וא"כ י"ל דהא דמכירה וירושה

תלויים בהדדי היינו רק אם דנין לגבי קנין ממון אזי שפיר כל דאינו שלו למכרו ולתתו לאחר אינו ממון להורישו לבניו אבל כשדנין לגבי קנין איסור א"צ כלל תנאי דאיתא במכירה והטעם פשוט דכיון דחזינן דמשכחת קנין איסור בלי שום זכות ממון וכדמוכח בהא דגיטין (מ).

(דהמפקיר עבדו צריך גט שחרור יעו"ש ומבואר דאף דפקע דין ממון ע"י ההפקר מ"מ נשאר קנין איסור א"כ י"ל דכמו דאצל האב הוי הקנין איסור ענין דין ואינו תלוי בזכות דמכירה כן לגבי היורש מהני לירש קנין איסור של האב אף דליתא במכירה דרך קנין ממון תלוי במכירה לא ענין איסור כמובן.

והא דכתב ראב"ד ז"ל במעשר שני דלא הוי ירושה לענין הוספת חומש משום דליתא במכירה אף דגם זה אינו ענין זכות ממון רק ענין דתיי ולא שייך לתלותו אם איתא במכירה לק"מ למאי דאמר תמורה (י) דמקדיש מוסיף חומש וביאור מאורי גדרים (ל"ו). (דהוא משום דזיכה ממון להקדש מש"ה הוי בעלים יעו"ש ועי' ירושלמי (פ"א דמעשרות ה"א) אף ידי בעלים לא יצאו מאחר שאומרים לו פדה ראשון יעו"ש ועי' תוס' תמורה (ל"ב).

(ובשם"ק שם והיינו משום דיהי' לו אח"כ זכות ממון אחר הפדי' והוי כעין הואיל דפסחים (מ"ו): ומבואר דענין הוספת חומש אף שהוא מצד דין התורה מ"מ הדין מתלי תלי בזכות ממון בשם בעלים שהי' להם קנין ממון בתחלה או שיהי' ממון אחר הפדי' וע"כ שפיר כשדנין לענין ירושה אין זה ירושה לענין הדין קשא רק דנין להורישו שם בעלים דהיינו זכות ממון שהי' או שיהי' לאב ולכן אמרינן דכיון דאין גוף הדבר ברשות האב למכרודיון זה קנין ממון גמור להורישו [ודומה לטובת הנאה שכ' רמ"א בחו"מ (סי' רע"ו) דליתא בירושה ועי' מחנה אפרים שהעיר מרש"י קידושין (נ"ח).

(ד"ה ורבי יוסי יעו"ש ועי' רשב"ם ב"ב (ס"ג). (ד"ה בן לוי יעו"ש ואכ"מ] אבל זה לכ"ע דקנין איסור שבעבד אינו תלוי בקנין ממון כלל והוי עצם דין שאינו תלוי בתנאי דמכירה ונתינה וז"ב [ובמ"א כ' לחלק הא דמהני ירושה באיס"ה כהא דב"ק (ק"י): אף דליתא במכירה ואכ"מ]: (יב) עוד הי' נראה בפשוטו דהא דכתב הראב"ד ז"ל (בפירוש לת"כ) דמעשר שני ליתא בירושה משום דליתא במכירה דאין הכוונה דמכירה ונתינה תנאי בדין ירושה אלא כוונתו דהוא תנאי בשם שלו ר"ל דכללא הוא דכל דבר שהוא שלו וקנינו יש בו דין ירושה ומעשר שני שהוא של גבוה ואינו שלו ממילא אין בו דין ירושה רק אלו הי' לבעלים זכות למכור וליתן לאחר כמו שיש לו זכות אכילה ולהרשות לאחרים האכילה כדתנן במס' מע"ש (פ"א) אבל נותנין זה לזה מתנת חנם יעו"ש אזי הי' זה מחדש עליו שם שלו.

אבל עכשיו דאמרי' דאין בו תורת הקנאה לאחרים ממילא נשאר ברשות גבוה וזה דנקט הטעם משום דליתא במכירה הוא רק סימן אבל החסרון בעצמותו מפני שאינו שלו והוא ממון גבוה: ולפי"ז י"ל דכמו דאמר בירושלמי תרומות (פ"א ה"א) אתם פרט לתורם את שאינו שלו מה את עביד לי' בתורם את שאינו שלו או בתורם את של חבירו [בעיא הוא אם מה דאינו תורם את שאינו שלו הוא משום דרשות אחרים עליו או משום דאינו שלו ונ"מ לתורם הפקר] יעו"ש ומבואר דמה שיש עליו רשות אחרים מגרע זכותו יותר מדבר שאינו שלו ואינו של אחר ה"נ י"ל לענין ירושה דאם הוא של אחרים ובעינן לשווא כשלו לענין ירושה עם איזה זכותים שזכתה תורה לא מהני רק אם יש לו גם זכות מכירה ונתינה דבל"ז רשות אחרים מעכב עליו ומפקיע זכותו.

אבל דבר שאינו של אחרים אף שאינו שלו למכירה ונתינה מ"מ כיון דלכל מילי קני לי' שפיר אית' בירושה. אף דחסר לו זכות מכירה ונתינה וזה החילוק דבמע"ש דהוי של גבוה ורשות אחרים על הדבר לא מהני להיות כשלו להורישו כיון שחסר לו זכות מכירה.

אבל בעבד דגופו קני ואין כאן רשות אחרים עליו שפיר י"ל דחסר לו זכות המכירה מ"מ אינו מגרע קנינו ע"י חסרון זה ושפיר אית' בירושה דשלו הוא. דחסרון זכות מכירה אינו מסלק רשות אחרים אבל אינו מפקיע רשות שלו כן י"ל: ולפי"ז י"ל דבעבד עברי אף שאינו במכירה מ"מ שפיר יש בו דין ירושה דהאמר בקידושין (ט"ז).

(זאת אומרת ע"ע גופו קני יעו"ש א"כ כשלו הוא שוב אין חסרון זכות מכירה מעכב בדין ירושה ושפיר אף דמיעטה תורה שאינו עובד את היורש אבל מ"מ י"ל להראב"ד ז"ל דזה שעובד את הבן הוא מדין ירושה דבכה"ג דאין רשות אחרים עליו שפיר אית' בירושה אף דליתא במכירה ודלא כסברת הרלב"ג: אולם יש לדון בדבר למאי דאמר בגיטין (ל"ט).

(גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיו בהן עבדים בין גדולים בין קטנים קני עצמו בני חורין [דרשות העבד קדים לזכות בעצמו] יעו"ש ומבואר דאף בעבד כנעני דחשיב קנין כספו ואין לו יד מ"מ רשות העבד על עצמו קדים מכל האדם. וא"כ שוב בהא דגיטין (מ).

(דהמפקיר עבדו הרי בזה יש ג"כ רשות אחרים על העבד דהיינוהעבד בעצמו דמה לי אחר מה לי הוא עצמו עכ"פ נגד האדון מיחשב רשות אחרים ושוב כמו במע"ש דהוי ברשות גבוה אמרינן דחסרון זכות המכירה מסלק דין הירושה כן בעבד דהוי ברשות העבד נימא דחסרון זכות המכירה מפקיע דין הירושה ואמאי אמרינן דאיסורא מורית לברי'.

ובע"ע הוא דאיכא למימר הכי דכיון דעדיין לא הפקירו לא שייך בזה רשות העבד על עצמו דכלו ברשות בעליו כיון דגופו קני [וגם בזה יש לדון כמ"ש במ"א דתליא אם הא דאין ע"ע נמכר הוא חסרון בקנין ע"ע דלזה לא הקנתו תורה לאדון י"ל דברשות עצמו הוא. אבל אם נימא דהקנין הוא על כולו לכל דבר והוא דין על המוכר שלא למוכרו לאחר שוב אין כאן רשות העבד על עצמו כלל דלגמרי של בעליו ואכ"מ] ולזה נראה מחזורתא כמ"ש לעיל דכיון דהוא רק קנין איסור שפיר אית' בירושה אף דליתא במכירה דאיסור אינו תלוי בזכות ממון וז"פ: יג) ודע דלפמ"ש בדעת הראב"ד ז"ל דמה דליתא במכירה ליתא בירושה דמ"מ קנין איסור אית' בירושה דאיסור אינו תלוי במכירה יתכן לישב הא דקידושין (י"ז): ועבדך לך ולא ליורש יעו"ש תמה דמזה אינו מוכח רק מדרשו ב"ד דאינו עובד שאר היורשים לבד הבן אבל מנ"ל דגם במוכר עצמו דאינו עובד את היורש ופשטות הבריתא משמע דבכל גווני אינו עובד את היורש ועיי"ש דהביא המכילתא (ר"פ משפטים) דהאי קרא בנמכר בב"ד מדבר יעו"ש.

ולמ"ש י"ל דבאמת לא איצטריך כלל למעוטי יורש לפי דברי רמב"ם דע"ע ליתא במכירה וממילא ליתא בירושה כד' ראב"ד ורלב"ג ז"ל. אך הטעם פשוט לפי מה דחידש רשב"א ז"ל בקידושין (ט"ז).

(דכמו דבעבד כנעני יש קנין ממון וקנין איסור כן בעבד עברי יש לרבו בו גם קנין איסור דהיינו זה שמתירו בשפחה כנענית ומשום האי טעמא לא מהני מחילה דאין קנין איסור נפקע בלא גט יעו"ש וא"כ שפיר ס"ד דאף דאינו מוריש הדין ממון שבו דלירשת ממון בעי' ממון דאית' במכירה אבל מ"מ ס"ד דיהי' מוריש הקנין איסור לבניו דלזה הרי א"צ ראיות דמכירה ואף דלא

יהי' זכות היורשים שוה לזכות המוריש שהרי הוא עצמו הי' לו קנין ממון וגם קנין איסור ואלו היורשים אינם יורשים את הקנין ממון רק הקנין האיסור מ"מ כיון דקי"ל דאיסורא מורית לברי' כגיטין (מ).

(שפיר ס"ד דיהי' ירושה לחצאין עכ"פ ויהי' עבד להיורש מצד קנין איסור ועי' ירושלמי קידושין (פ"א סוף ה"א) דע"ע שעובד את היורש מותר בש"כ ע"ש הנה דיורש קנין איסור ולזה שפיר קמ"ל דפקע העבדות במיתת האדון אם לא הניח בן וז"פ וא"כ מיושב הא דידעינן דבמוכר עצמו אינו עובד להיורש לפמ"ש הרשב"א ז"ל בקידושין (ט"ז).

(דהא דאמר שם הע"ע גופו קני ולא מהני מחילת גרעון דזהו רק במכרוהו ב"ד שרבו מוסר לו ש"כ ויש. לרב בו קנין איסור מש"ה לא מהני מחילה אבל המוכר עצמו דאין רבו מוסר לו שפחה כנענית אין לרב בו קנין איסור ומהני מחילת גרעון יעו"ש.

וא"כ נחא דממ"נ אינו עובד את היורש דקנין ממון הרי ליתא בירושה משום דליתא במכירה וקנין איסור ליתא במוכר עצמו והש"ס דמצריך קרא למעט יורש הרי מיירי במכרוהו ב"ד דיש לו קנין איסור שפיר ס"ד דיהי' מורישו דליתא במכירה וכמ"כ וז"פ. [ויש להעיר בהא דקידושין (י"ז):] אמר קרא וחשב עם קוניהו ולא עם יורשי קוניהו יעו"ש ול"ל מיעוטא הא עכו"ם אינו מוסר ש"כ לעבדו העברי דאף דגופו קני כב"ק (ק"ג:) מ"מ לא עדיף משאר מוכר עצמו דבעכו"ם ליכא מכרוהו ב"ד וכמוכח ברמב"ם (פ"א מעבדים ה"ג) דעבד שמכרוהו ב"ד אין מוכרין אותו לעכו"ם ואפילו אם עברו ומכרוהו לא מהני כדמוכח מלשונו ז"ל שם וכמ"ש במ"א הטעם עפ"י ד' מהרי"ט בקידושין (י"ד): דמכרוהו ב"ד אין הכוונה שזכתה תורה לב"ד קניין בהעבד להקנותו ללוקח.

רק הוא דין מדיני תורה על גוף העבד שכסף גניבתו מפקיעתו מרשות עצמו ומשעבדתו ורק מעשה הקנין נעשה ע"י הב"ד לא חלות הקנין יעו"ש בנועם דבריו ז"ל ולכן גם למ"ד בתמורה (ד:) דכל מילתא דארל"ת אי עבד מהני לא מהני בכאן דרק במה דהוא בעצם קנינו של המוכר סובר דמהני אף נגד הדין אבל ע"ע דאינו של הב"ד כלל רק דהדין עושה את הקנין בצירוף מעשה מכירה דב"ד ואיך יועיל הדין נגד הדין בעצמו דאמרה תורה דלא ימכרנו לעכו"ם ודו"ק וכן מצאתי להמקנה קידושין (ט"ז): דכתב דנמכר לעכו"ם אין לרב קנין איסור משום דעכו"ם אין לו ש"כ כיבמות (מ"ו).

(ולא הם קונים זה מזה יעו"ש [ואין הרב מוסר ש"כ שאינה שלו כמ"ש מהרש"א גיטין (מ"א). (יעו"ש ולמ"ש בפשוטו כל נמכר לעכו"ם הוא רק במוכר עצמו [ועל המהרש"א כבר תמהו מתמורה (כ"ט).

(ואכ"מ] ולפי"ז איך ס"ד דיעבוד היורש הא לית בי' קנין איסור וקנין ממון ליתא בירושה אולם במ"ש לעיל לדין בנמכר לעכו"ם לס"ד דתועיל מכירה לע"ע ואיתי' בירושה דקנין ממון נחא ואכמ"ל:] עוד י"ל בהא דכתב ראב"ד ז"ל דמה דליתא במכירה ליתא בירושה דאין זה ענין כלל להא דרלב"ג בעבד עברי דלית' במכירה שלא יהי' בו תורת ירושה.

די"ל דסברת ראב"ד ז"ל הוא רק היכא דמה דלית' במכירה הוא מצד גרעון של דין ממון שאינו שלו או שאינו ברשותו אזי שפיר מפקיע זה דין הירושה אבל בעבד עברי דאמרה תורה לא ימכרו ממכרת עבד דביאר הכס"מ (בפ"ד מעבדים) דמזה ילפינן דליתא במכירה י"ל דאין זה מצד חסרון

זכותו בדין ממון שבו דשפיר העבד ממונו הוא בקנין גמור גם למכירה ונתינה אלא הענין דגוף עסק המכירה בעבד עברי אסרתו תורה שלא יעשה בו גדרי העבדות כפשטות לא ימכרו ממכרת עבד ודומה לס' החר"צ בענין גזל עכו"ם שאין האיסור מפאת חסרון ממון עכו"ם רק דמעשה גזילה מתועבת בעיני המקום ב"ה והוא עבירה שבין אדם לעכו"ם יעו"ש (סי' כ"ו) וה"נ אין שום מניעה מפאת המנע גדרי הקנין שבענין ההקנאה מן המוכר ללוקח רק דעצם מעשה שהמכירה אסרה תורה שלא לנהוג בו עבדות בעשיית מעשה זו וא"כ י"ל דשפיר בכה"ג איתא בירושה דירושה בזכות ממון תלי ובענין הקנין ממון שלו הוא לכל דבר וקצת רא"י לס' זו מהא דכתבו תוס' קידושין (ט"ז).

(ד"ה לימא דכתבו דמהני הפקר בעבד עברי יעו"ש והלא מה דאינו ברשותו לא מהני הפקר כב"ק (ס"ט:) ועי' קצות (רי"א סק"ד) במה דהשיג על הב"ח דכ' דמועיל הפקר במה דאינו ברשותו ועיי"ש (סי' ת"ו סק"ב) וע"ע אינו ברשותו דהא ליתא במכירה. וע"כ מוכח דהמנע המכירה אינו עצם דין רק הוא סימן על מה שאינו ברשותו אבל בע"ע דגופו קני וברשותו הוא אף דאסרה תורה עסק המכירה מ"מ מצי מפקיר כיון שבענין הממון שלו גמור הוא וז"פ: [ובגוף דברי תוס' קידושין (ט"ז).

(דמהני הפקר בעבד עברי אף דאינו ברשותו למכירה כ' במ"א עפ"י ד' המאורי בס' מגן אבות שכתב לענין אם מותר להפקיר בשבת דיש שני אופני הפקר. האחד.

שמקנהו לכל העולם והפקר כזה אסור בשבת דהוה כעין מכר בזה שמזכה לכל. השני שמסלק רשותו ורשות כל העולם ממנו ובכה"ג דאינו כמכר אינו אסור בשבת והעלה שם דבחמץ כיון דא"א לומר שמקנהו לכל העולם שהרי אסור לכל ישראל ולעכו"ם בלבד אינו הפקר דהוה כהפקר לעניים גרידא דל"מ כפאה (פ"ו) וע"כ ענין הפקר דחמץ היינו סילוק רשותי ועיי"ש עוד דחידש שם בהא ר"י בנדרים (מ"ג).

(דהפקיר בעי דאתי לרשות זוכה דזה רק בהפקר שמתורתהקנאה אבל בחמץ דהוי רק סילוק רשות לא בעינן אתי לרשות זוכה יעו"ש"ה ובחידושי ביארתו באורך כי הם דברים חדשים [ועי' מאורי שבת (קכ"ז).] דכתב לחלק דהקדש אסור בשבת דהוה כעין מכר אבל הפקר אין כאן שינוי רשות ואפי' זכה אחר מאליו הוא זוכה יעו"ש ועי' עירובין (ע).

(גבי ביטול רשות ובירושלמי פסחים פ"ח ה"א ועי' מחנ"א שהביא ד' הראשונים ז"ל במחילה אם הוי סילוק או הקנאה יעו"ש ואכ"מ בכ"ז] ולפ"ז נמצא דלדעת רמב"ן בפסחים דאוסר הפקר בשבת היינו משום דסובר דהפקר מצד הקנאה ואמנם נראה ברור דהפקר דעבד אינו בתורת הקנאה לכ"ע דרק בדבר דאחר שהפקירו יש בו תורת זכי' שפיר י"ל דהוא ענין הקנאה לכל מי שיזכה בו אבל המפקיר עצמו העברי מיד דפקע העבדות אין כאן עוד מה לזכות דא"א לזכות בבן חורין ואפי' אם לא נדון מפאת זכיית העבד בעצמו מ"מ ליתא בתורת זכי' כי א"א לקנותו א"כ ודאי דאין זה ענין הקנאה כלל שהרי אינו מקנהו לשום אדם והא דמהני הפקר דע"ע הוא רק ענין סילוק רשות ותו לא כ"כ תוס' יבמות (מ"ח).

(ד"ה המפקיר וז"ב. וא"כ ניחא די"ל דזה דהיכא דאינו יכול להפקיר הוא רק בהפקר דעלמא דהוא מתורת הקנאה לפי שי' רמב"ן ז"ל בפסחים דאוסר הפקר בשבת יעו"ש וכשם שאינו יכול להקנות ע"י מכירה כן אינו יכול להקנות ע"י ההפקר.

אבל בע"ע דההפקר אינו רק סילוק רשות שפיר כתבו תוס' דמהני הפקר אף דלא מהני מכירה אולם יש לדבר טובא בזה בד' מאירי ורשמתי רק להעיר: [טו] ובעיקר דברי הראב"ד והרלב"ג דמה דליתא במכירה ליתא בירושא ראיתי כעת במקנה לקידושין (ט"ו.) (דהעיר בהא דע"ע עובד את הבן והא ליתא במכירה ואיך איתא בירושא ותירץ דירושא ממילא אתי וזוכה בו הבן ודמי לגאולת קרובים לשעבוד דש"ס קידושין (ט"ז:) דמהני גאולה אע"ג דאין האדון יכול למוכרו וע"כ דכיון דגואלים אותו ומסלקים רשות העכו"ם ממילא הם זוכים בו לשעבוד כירושא ומה"ט מהני הפקר בע"ע אע"ג דאינו יכול למוכרו יעוש"ה והנה לא הביא ז"ל ד' הרלב"ג שכ"כ באמת דע"ע דאין בו דין ירושה לבת משום דליתא במכירה והמקנה הביא ראיה להיפוך מהא דעובד את הבן דאיתי' בירושא ומוכח דעתו ז"ל דזה דעובד הבן מתורת ירושה הוא רק דבכאן שינוי בסדר נחלה וכמ"ש בסמוך באורך.

וגוף סברתו ז"ל דירושא ממילא קאתי שאני מהא דש"ס ב"ב (קמ"א:) אר"ה הוי מזכה לעובר והמזכה לעובר לא קני וכו' שאני ירושה הבאה מאלי' [דיש לה כח לתפוס אף דלא קנה להקנות לו] יעו"ש וברבנו גרשום ז"ל שם. ומבואר דאף דאיני קונה במכירה ומתנה קונה בירושא וכ"כ במ"א דזה טעם רמב"ם (פ"ה ממע"ש ה"א) הפודה מע"ש שנפל לו בירושא יעו"ש דמבואר דמע"ש איתי' בירושא אף דשיטתו (בפ"ג ממע"ש ה"ז) דמע"ש ממון גבוה ואינו נקנה במתנה יעו"ש הנה דחולק על ראב"ד ז"ל בתו"כ הנ"ל וסובר דמע"ש איתי' בירושא והיינו משום דירושא באה מאלי' ועי' רשב"א נדרים (ל"ד).

(שכתב דמודר הנאה יורש נכסים משום דלא מן המדיר באה לו נחלה אלא שהתורה זכתה לו מאליו יעו"ש אולם ס' ראב"ד ז"ל כי רק במה דהחסרון מצד הקונה שאינו יכול לקנות כהא דב"ב (קמ"א:) דעובר לא קני שפיר בירושא זכי דבאה מאלי' אבל אין שם חסרון במקנה שהרי בעבד כנעני מיירי דהוא ברשות המוריש למוכרו כמפורש בכמה דוכתי עי' גיטין (ל"ח).

(ועירוכין (כ"ח.) ודוכתי טובא אבל במע"ש דאינו נמכר משום חסרון קנין של המוכר שאינו ממונו למכור לא מהני הא דירושא באה מאלי' וז"פ.

[ועיין בראב"ד ז"ל שם בפירושו לת"כ בחוקותי דכתב א"נ הא דקתני יורש [דמוסיף חומש בפדיון מע"ש] אפילו לר"מ קאמר לי' ואע"ג דבמתנה לא מצי יהיב לי' לענין ירושה מודה דיורש במקום אב קאי וכי פרק לי' יהיב חומש כדאשכחן לענין גאולת ההקדשות שהיורש עומד במקום אביו ג"כ להוסיף חומש שהקדש אינו יכול לא ליתנו במתנה ולא להורישו ואפ"ה אמר רחמנא רבייה הכא נמי רבייהו עכ"ל והמדקדק בלשונו ז"ל יראה דלא הזכיר כלל לספק משום זה דירושא באה מאלי' זכה בה אף דליתא במכירה רק מטעם אחר דיורש במקום אב קאי וגם מהא דכתב כדאשכחן לענין גאולת ההקדשות כו' שהקדש אינו יכול ליתנו במתנה "ולא להורישו" ואפ"ה אמר רחמנא נראה ברור דאין כוונתו לומר דרחמנא רבייה שיהי' בדין ירושה אף דליתא במכירה ומתנה שהרי דקדק להדיא שאין יכול להורישו אלא נראה דכוונתו דאף דזה כללא הוא דכל מה דליתא במכירה ליתא בירושא מ"מ חידש ז"ל דלענין הוספת חומש רבייה רחמנא ליורש דאב שיהי' דינו לזה כמו האב אף שאינו יורשו וכמו בהקדש שאין יכול להורישו ומ"מ רבי' רחמנא להוספת חומש ויסוד סברתו נראה דהוא מהא דב"ק (ס"ט:) גבי מעשר דממון גבוה לענין פדי' אוקמה רחמנא ברשותי' כו' כי איתי' ברשותי' נמי לאו דידי' ומצי מחיל יעו"ש הנה דיש בזה חידוש דין בפדיית מע"ש דאף דלאו דילי' אוקמי' רחמנא ברשותי' ה"נ אף דאינו יורשו למע"ש

מ"מ לענין פדיון אוקמי' רחמנא ברשותי' אבל בזה לא נסתפק הראב"ד ז"ל כלל דודאי כיון שאינו יכול למוכרו אין בו דין ירושה ואף במע"ש אין בו דין ירושה.

ולא אמרי' דירושא הבאה מאלי' שאני וברור]. ויש לדבר טובא בד' המקנה ובחי' הארכת' (טז) ודע דבמ"ש הראב"ד ז"ל דהקדש ליתא בירושא יל"ע מהא דזבחים (ו).

(הניח בהמה לשני בניו ומת קריבה ואין ממירין בה אא"ב קניא להו היינו דאין ממירין בה דהוי להו כשותפין כו' יעו"ש הנה דיש דין קנין ירושה בהקדש ודוח"ל משום דקני' להו לכפרה כהא דחולין (מ:) ועי' זבחים (ו.)) שם למסקנא דלא מכפרא מקיבעא רק מקופיא יעו"ש ואכ"מ.

ועי' ב"ב (קכ"ג:) הבכור נוטל פי שנים במוקדשין כו' בקדשים קלים ואליבא דריה"ג דאמר ממון בעלים יעו"ש ומבואר דיש דין ירושה בקדשים קלים וגם הבכור נוטל פי שנים הנה דיש ירושה אף במה דליתי' במכירה דהא פסק רמב"ם בפ"ד ממעילה דהמוכר שלמיו לא עשה כלום יעו"ש [ומה דתמה המ"ל מהא דפסחים (צ).

(דאמר דלא כריה"ג יעו"ש כבר ביאר הקצות (ת"ז סק"א) דגם לריה"ג לא מהני המכירה להתכפר בו אחר רק לאכילת בשר שיאכלנו הקונה יעו"ש] ואולי דאף דליתי' בירושא לכפרה כיון דליתי' במכירה מ"מ איתי' בירושא לאכילת בשר דלזה איתי' במכירה. ועי' נזיר (ל).

(דהניח מעות סתומים איתא בירושא ובכור נוטל פי שנים אף דהקדש הוא יעו"ש ובזה אי"ל משום דהוה מעות קדשים קלים דיש להם פדיון עי' תוס' תמורה (ל"א:) וקילי מקדשים קלים דתמימים אינם נפדים ולא בני חילול נינהו אבל מעות אלו שפיר הוי ממון בעלים כקק"ל לריה"ג כיון דשם שלמים עליהם דז"א דהא דנין בירושא לענין כפרה להתכפר היורש ולענין זה ליתא במכירה ועי' ירושלמי חגיגה (פ"א ה"א) הפריש חגיגתו ומת היורשים מהו שיביאו אותה וכו' ובש"ק שם נדחק טובא דכיון דמפורשת אמאי לא יביאו היורשים ע"ש.

ויתכן דהכוונה דכיון דחגיגה שלמים היא יש בו דין ירושה והיורש יכול לצאת בה חגיגתו וזה תליא אם פקע החיוב להקריב בשביל המת עי' זבחים (ז:) שפיר כיון דנקנה להיורש יוצא בו חגיגתו. ולפי"ז בעולת ראי' דהוה קדשי קדשים ואינה בירושא לא יביאנה היורש בשביל עצמו ויש לדבר טובא לפי"ז בירושלמי שם אך לד' קצוה"ח ל"ש ירושה להתכפר ואכמ"ל בזה:יז) ובעיקר דברי הכס"מ בשם הרלב"ג דמאחר דאמרה תורה שאין ע"ע עובד את היורש מוכח שאין האדון שליט למוכרו לאחר וביארתי דטעמו דכיון דליתא במכירה נסתלק מזה דין ירושה ואף במה דעובד את הבן אינו מדין ירושה רק גזה"כ נתיישבתי דיש לפרש כוונה אחרת לפי דברי הש"ס גיטין (ל"ט).

(גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיו בהן עבדים בין גדולים בין קטנים קני עצמן בני חורין יעו"ש ופירש"י ז"ל דהעבדים קודמין לכל אדם להחזיק בעצמן מן ההפקר יעו"ש ועי' בסוגי' דיבמות (מ"ו.) ואכ"מ.

ואולם זה ברור דרק אם שוה זכותו של העבד לזכיות שאר בני אדם כהא דגר שמת ובזבזו ישראל נכסיו דקידושין (כ"ג.)) דהם זוכין מתורת הפקר וגם העבד זוכה מהפקר אזי העבד קדים לזכות בעצמו אבל היכא דאחרים באין לזכות מפאת דין קני' שמרשות האדון והעבד רוצה לזכות בעצמו ברור דלא אמרינן בזה דזכותו של העבד קדים דאף דנסתלק רשות האדון ובא אחר לזכות

מ"מ כיון דאותו אחר קונהו מרשות אדון אמרינן דאותו אחר קדים לזכיית העבד בעצמו כיון דרשות האדון קדים לשל העבד ואותו מכחו ורשותו דאדון הוא בא.

וזה מוכח מהא דקידושין (ט"ז:) כמה"ג אומר גאולת אחרים לשעבוד יעו"ש דמבואר דאחרים זוכין בהעבד ואמאי לא אמרינן דכשנסתלק רשות האדון קדים העבד לזכות בעצמו ובשלמא אם אחרים זוכין ע"י מכירה שפיר חשיב עדיין רשות אדון קיים דהא המוכר הוא המקנה זכותו לאחר אבל בגאולה דזה הגואל מאליו זוכה אמאי לא נימא דכיון דנסתלק רשות האדון קדים העבד לזכות בעצמו [ומה דהבאתי בשם המקנה דדמי הגואל ליורש צ"ע דהא בנמכר לעכו"ם ליכא יורש כלל דאינו עובד לא את הבן ולא את הבת כקידושין (י"ז:)] וע"כ דכיון דזכיית הגואל מכח האדון הוא בא קדים זכותו לזכיית העבד בעצמו והא דאין נמכר לעכו"ם אינו עובד את הבן אין הטעם משום דכיון דנסתלק רשות האדון העבד קדים לזכות דבכה"ג שזה הזוכה אינו זוכה מן ההפקר רק מרשותו דאדון לא אמרי' דהעבד קדים דאדרבה זהו קדים דמכחו דאדון בא ורשותו דאדון קדמה.

אלא הטעם דבעצמותו אין זכי' ליורש בע"כ שנמכר לעכו"ם דרחמנא לא זכתה לו או שמיתת האדון שיחררתו ואפילו לא יזכה העבד בעצמו ג"כ אין היורש זוכה בו דזה דין בעצם ביורש שאין בו כח לזכות בע"ע של אביו. ועי' רשב"א ב"ק (מ"ט:) אהא דאמר שם דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבע"ח וכ' הרשב"א דגר שמת ובזבזו ישראל נכסיו דבע"ח קדים לגבות מהזוכה מן ההפקר וכ' הטעם דכיון דהכל באין לזכות מדין הפקר והבע"ח מתורת שעבוד הוא קדים לזכות אבל במטלטי דיתמי דהיתומים מכח אביהם באו קדים רשותם לרשות בע"ח יעו"ש הנה מבואר כעין סברא שכתבתי דנגד זוכה מן ההפקר בע"ח אלים ונגד יורשים אינהו אלימי וה"נ נגד יורשים או גואל ל"מ קדימת העבד רק נגד זוכה מן ההפקר וז"פ: ולפי זה יתכן בטעמו דהרלב"ג דסובר דבע"ע הנמכר לישראל דאמרה תורה דאינו עובד את היורש ועובד את הבן דלאו משום דנסתלק דין ירושה שהרי עובד את הבן אלא הטעם דגלי קרא דכשנסתלק רשות האדון ובא רשות אחר לחול גלי קרא בע"ע דהעבד קדים לזכות בעצמו נגד אחרים ואף שזכותן מרשות האדון מ"מ אמרה תורה דקדים זכיית העבד בעצמו ומה"ט חלוק בן דלא קדים העבד לזכות בעצמו נגד דברא כרעא דאבוה וכאלו אבוהון בחיים דמי כלשון הגמ' בעירובין (דף ע':) יעו"ש וחשיב עדיין רשות האב קיים וכהא דתנן בסופ"א דשקלים לענין האחין השותפים בתפיסת הבית יעו"ש וזה כוונתו דמדאמרה תורה דאין ע"ע עובד את היורש ומשום דמנסתלק רשות האדון נסתלק חיוב העבדות דהעבד זוכה בעצמו יתבאר דאינו עובד את הלוקח ואת המקבל מתנה דלא עדיפי מיורשים אחרים דקדים זכותו של העבד בעצמו וזהו טעם דאינו יכול למכור העבד עברי דמיד שפקע רשות אדון אין כאן יותר חיוב עבדות ואף דמכירה מרשותו דאדון זוכה מ"מ לא עדיף מיורשים דג"כ זוכין מרשות האב וגלי קרא דהעבד קדים לזכות בעצמו אבל שפיר י"ל דע"ע שעובד את הבן בשפיר מדין ירושה הוא דבע"ע לא נסתלק כלל דין הירושה רק דגלי קרא דקדמה זכות העבד ובכן דלא קדים נשאר דין ירושה ודו"ק: יח) ואמנם דיש להעיר לפי"ז דהטעם דלא מהני מכירה בע"ע לרלב"ג אינו משום חסרון כח של הנותן רק משום חסרון זכיית הלוקח דמיד דנסתלק רשותו דמוכר זוכה העבד בעצמו א"כ נימא דתועיל מכירה ונתינה בעבדו עברי לבנו דהא אף דנסתלק רשות האב גלי קרא דעובד את הבן ולפ"ד רלב"ג הוה זה ענין א' מה שאינו עובד את היורש ואינו עובד את הלוקח ושוב בכך דעובד את הבן נימא דיעבוד אותו בתורת לוקח ג"כ וזה לא מצינו בשום מקום.

אם כי יתישב בזה הא דב"ב (קכ"ג:) יכיר למא לי והא איבעי מיתב לי' במתנה דתמהו דנ"מ בע"ע שאינו מועיל מתנה ובכור מתנה קרי' רחמנא כב"ב (קכ"ו.) יעו"ש.

ולפ"ד הי' ניהא דלככור בעצמו שפיר גם ע"ע ניתן במתנה. אולם לקושטא ז"א דהא דבן עדיף לזכות נגד העבד היינו רק היכא דבא מדין ירושה דממילא קאתיא כב"ב (קמ"א:) אזי אמרינן ס' הגמ' בעירובין (ע:) דכאלו אבוהון בחיים וחשיב זה שעובד את הבן כאלו הי' עובד את האב אבל לא מהני זה במקבל מתנה דאין נ"מ כלל מי מקבל המתנה בן או אחר ואין כחו של הנותן נמשך במקבל שהוא בן יותר מאחר ורק בירושה דהוא ענין דתי אמרי' כן לא בקנינים שהם מרצונו: ועוד נראה דל"ש הסברא דברא כרעא דאבוה וכאלו האב בחיים רק כשמת האב נחשב הבן במקום האב אבל כשהאב בחיים ל"ש שיהי' הבן במקום האב דהרי האב יש לו כחו בפ"ע ולכן לא אמרינן בזה דינא דעובד את הבן ובאתי בכ"ז רק להעיר [ופשטות לשון רלב"ג "שאין האדון שליט למכור" משמע דמניעת המכירה דע"ע מפאת הנותן והמוכר לא מצד זכיית המקבל ואכ"מ]: (ט) בהא דהבאתי ד' המנ"ח שכתב להוכיח מהא דנזיר (ל).

(דבכור נוטל פי שנים במעות סתומים אף שאין הבת יורשת אותם דה"ה דבכור נוטל פי שנים בע"ע אף דאינו עובד את הבת יש לעיין עוד למאי דכתב ריטב"א ז"ל בקידושין (מ"ז:) בהא דהביא שיטת ר"ת ז"ל דיש שני שעבודים למלוה על הלואה שעבוד הגוף ושעבוד נכסי וכו' ואין המלוה יכול למכור שעבוד הגוף שאפילו עבד עברי אין גופו קני לגמרי כ"ש זה עכ"ל.

ונראה כוונתו דע"ע דגופו קני מ"מ אין גופו קני לגמרי לענין מכירה וליתא במכירה כ"ש שאינו יכול למכור שעבוד הגוף של הלואה ומינה נשמע דטעם הדבר דע"ע ליתא במכירה לאו משום דאינו של המוכר אלא משום דשעבוד הגוף הוה כמו מלוה על העבד ואינו מוכר שה"ג שעל הלואה למאי דאמר ב"ב (קכ"ה).

(אר"פ הלכתא אין הבכור נוטל פי שנים במלוה יעו"ש וא"כ י"ל דשעבוד הגוף של האדון על הע"ע הוה כמו מלוה ואין הבכור נוטל פי שנים במלוה וא"כ אינו דומה כלל למעות סתומים שהן בעינן. וע"ע דין מלוה יש לו.

ונראה למאי דאמר בקידושין (י"ט.) ואמר רבא אר"נ המקדש במלוה שיש עלי' משכון מקודשת מדר"י בר"י לאו אר"י בר יהודה מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו האי הלואה היא והיא גופא משכון הוא וכי משיירבה שו"פ ומיעד הוי קידושין ופירש"י ז"ל דאינו מקדשה אלא ע"י גרעון שיש לו עלי' דהוה מלוה שהרי הוא חייבת לו או הם או שוים והיא עצמה משכון עכ"ל.

ומבואר מזה דאמה העברי' מה שמשועבדת לאדון חשיב מלוה והיא גופה משכון ודינו כמלוה על המשכון וא"כ לענין פי שנים הרי כתב הרשב"ם בב"ב (קכ"ד:) ד"ה אבל דהכל מודים במלוה שהניח משכון דשקיל פי שנים יעו"ש ועי' ברמ"א (חו"מ רע"ח סעי' ז) דאפי' במשכנו באופן דלא קנה המשכון ג"כ נוטל פי שנים יעו"ש א"כ שפיר ע"ע אף דהוה כמלוה מ"מ בכור נוטל פי שנים דהוה מלוה על המשכון.

ובל"ז לפ"ד הש"ס ב"ב (קכ"ה.) מ"ש מעות דלא דלאו הני מעות שביק אבוהון יעו"ש אבל בע"ע דהני שביק אבוהון הבכור נוטל פי שנים ועי' ברמ"א חו"מ רע"ח לענין ספרים שנגנבו דאינו ברשותו לענין מכירה והקדש אם בכור נוטל פי שנים ובקצוה"ח שם יעו"ש ובמ"א הארכתי מד' ירושלמי כתובות (פ"ד ה"א) ע"ד דר"ש בכור נוטל פי שנים בקנס יעו"ש ובירושלמי כתובות

(פ"י ה"ב) יעו"ש ואכ"מ: כ) ראיתי לכ"ת דתמה בהא דהקשתי ברמב"ם (פ"ו מבכורות) דהביא גבי המוכר מעשר בהמה דלא עשה כלום ואמאי לא כתב דמחזיר הדמים כמ"ש בפ"ז ממלכים גבי יפת תואר ותמה כ"ת דבפ"ד ממעילה (ה"ח) כתב רמב"ם גבי המוכר עולתו ושלמיו דדבר תורה שיחזרו המעות כמו שהי' אלא שקנסו אותו חכמים שיפלו לנדבה יעו"ש הנה דכתב בפירוש דדבר תורה חוזרין ללוקח עכ"ד.

הנה כ"ת השמיט תיבה אחת מד' רמב"ם דזה לשונו והמעות יחזרו "חולין" כמו שהי' ע"כ א"כ אינו מבואר כלל אם יחזרו ללוקח או הם למוכר מאחר שהכיר בדבר אלא כוונתו נגד דין ההקדש כי דבר תורה המעות חוזרין להיות חולין בין אם הם ללוקח או למוכר מ"מ אין בהם דין הקדש. אולם ראה בתוספתא פ"ז דפסחים המוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום "והמעות גזל ביד בעלים" וזה מפורש דיחזרו ללוקח וצ"ע באמת על רמב"ם ז"ל דכתב רק שהמעות חוזרין לחולין ושינה לשון התוספתא דחוזרין ללוקח ואלו ביפ"ת פסק דמחזיר הדמים ועי' בקרית ספר שהעתיק ויחזרו הדמים ללוקח יעו"ש: כא) ראיתי לכ"ת שתמה בד' רמב"ם פ"ד ממעילה ה"ח גבי המוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום וז"ל ואין כאן מעילה לא מדברי תורה ולא מד"ס ע"כ ותמה דמה תלה זה בהא דלא עשה כלום והרי אפי' אם נימא דמכירתו מכירה מ"מ אין בזה מעילה רק דהדין דהקרבן קרב אל שם חבירו עכ"ד.

ויתכן דהנה בהא דפסחים (פ"ט:) דהמוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום כתב רש"י ז"ל ואין מתכפר בו חבירו אלא בעלים הראשונים יעו"ש ומבואר מזה דקס"ד דמהני מכירה היינו לענין כפרה שיתכפר חבירו הקונה וקמ"ל דלא מהני ולכאורה אינו מובן מה שייך מכירה לענין כפרה גרידא הא הוה דבר שאין בו ממש ואיך שייך בכפרה דין זה דקנ' ואף דס"ד דהקדש כשלו אבל גוף הכפרה אינו דבר הנמכר ונקנה וצ"ל דאין הכוונה שהבהמה תשאר של הראשון ומוכר לו זכות הכפרה גרידא רק דס"ד דהמכירה לכל גוף הבהמה וממילא באה הכפרה דמי שהבהמה שלו הוא מתכפר בה.

ולפי"ז למ"ש הר"ן נדרים (מ"ז.) (ובתוס' ישנים שם דמכירה אסורה מה"ת).

באיסורי הנאה יעו"ש וברש"י חולין (קט"ו:) גבי בב"ח לא תבשלנה ותמכרנה יעו"ש. ומבואר דלוקח דמים עבור איס"ה חשיב נהנה ועי' רמב"ן ע"ז (ס"ב).

(וכבר תמה הקצות (סי' ת"ז) בהא דפסחים (פ"ט:) דאמר דלריה"ג שרי למכור קדשים קלים והלא אסורים בהנאה מה"ת ומכירה הנאה הוא ונשאר בצ"ע אולם התירוץ דלריה"ג לא הוי המכירה לגוף הבהמה דשל הקדש אינו יכול למכור רק המכירה לענין אכילת הבשר שיאכל הלוקח הבשר וכהא דב"ק (י"ג:) ניזק אוכל בשר יעו"ש וכן ביאר הקצות בראיות ברורות יעו"ש.

ולכן שפיר מותרת המכירה דאף דקמ"ל אסורי בהנאה אבל מ"מ לענין זה שמוכר ליכא איס"ה דלאכילת בשר קמ"ל מותרין בהנאה וכ"כ בס' בית אברהם לע"ז (ס"ב.) (דליכא איסור מכירה באיס"ה רק אם המכירה הוא לענין שאסור לדידי' יעו"ש: ולפי"ז מכוונים ד' רמב"ם ז"ל דאלו הי' הדין דמהני מכירת עולתו וענין מכירה הרי אינו לכפרה גרידא כנ"ל דזה דבר שאין בו ממש וליתא במכירה וע"כ המכירה לבהמה גופא ושוב כשמוכרה הוה נהנה מן ההקדש ומעל ואלו הי' המכירה לכפרה הי' שייך כנ"ל דמוכר לענין שאינו אסור אינו בכלל איסור אבל למ"ש ז"א ס' כלל שיהי' מוכר לכפרה גרידא דאינו דבר הנקנה אלא דהמכירה לגוף הבהמה ושוב ראוי למעול

אבל עכשיו דלא מהני מכירה ומחזיר הדמים שוב לא נהנה כלום מן ההקדש ולא מעל וז"ש רמב"ם דכיון דלא עשה כלום אין כאן מעילה אבל אם הי' הדין דמהני הי' מעילה למוכר מצד הנאת מכירה [ועי' חת"ס יו"ד (ק"ל) שביאר שי' הרמב"ן דאם באיס"ה לא מהני מכירה אינו עובר האיסור שהרי אינו נהנה יעו"ש וזה כמ"ש: (כב) וראה ברש"י מעילה (ח).

(ד"ה חטאת העוף מועלין בה משהוקדשה בפה אפילו אם נהנה ממנה מחיים כגון שמכרה דהוציאה לחולין יעו"ש ומבואר דמכירה בקדשי קדשים הוי הנאה ומועלין בה. וזה סותר דברי רמב"ם דאין כאן מעילה אמנם רש"י ז"ל הוסיף דהוציאה לחולין וכוונתו להש"ס מעילה (י"ח:)) דיש תרי גוונא מעילה א' נהנה מן ההקדש ב' מוציא מרשות הקדש לרשות הדיוט יעו"ש וא"כ כיון דהוציאה לחולין הוי המעילה מוציא מרשות הקדש לרשות הדיוט וזה ל"ש במוכר עולתו שיתכפר בה חברו דעדיין ברשות הקדש הוא.

ואף דאמר במעילה (י"ט.) אי מה חטא האמור בתרומה מוציא מן הקדש לחול מן הקדש לקדש מנין כגון לקח קניי זבים וכו' חטאתו ואשמו מן ההקדש כיון שהוציא מעל יעו"ש ומבואר דמוציא מרשות הקדש לרשות הקדש ג"כ חייב ז"א דשם רשות הקדש שהי' בתחלה נעשה חולין רק דחל רשות הקדש על חפץ אחר וזה שפיר הוי מוציא מרשות לרשות אבל במוכר עולתו ושלמיו אין זה מוציא מרשות לרשות דנשאר רשות הקדש כבתחלה רק דהשינוי בהבעלים המתכפרים לא בגוף ההקדש ועי' בשמ"ק מעילה (י"ט).

(שם דהמעילה משום הנאת כפרה אמנם מ"מ ד' רש"י ז"ל צ"ע כי ממ"נ למא הוצרך לומר תרתי מעילה דהנאה שמכרה ומעילה דהוצאה מרשות לרשות שהוציאה לחולין ומצאתי בס' קרן אורה שם דתמה מטעם אחר דאין הוציאה לחולין הא תנן במעילה (י"ט:)) אין מועל אלא בבהמה וכלי שרת בלבד יעו"ש וה"ה חטאת העוף דקדוה"ג אינה יוצאת לחולין יעו"ש וגם זה צ"ע ואכ"מ בזה: (כג) וראיתי לכ"ת דביאר כוונת רמב"ם דהמוכר עולתו ושלמיו אין בהם מעילה דכוונתו עכשיו דקנסו חכמים שיפלו לנדבה כפסחים (פ"ט:)) מ"מ אין בהמעות מעילה וטעם הדבר דדמי להקדש ממילא דכ' רמב"ן ב"ב (ע"ט).

(דאין בו מעילה ה"נ מחמת הקדש אדם לא מהני הוי זה כזכיית הקדש ממילא דאין בו מעילה עכ"ד בגוף הדבר היכי דהוא לנדבה אם מועלין בו נראה דהנה רמב"ם (בפ"ה ממעילה ה"ו) כתב אבל המקדיש את הבור ריקן וכו' לא נהנין ולא מעולין ומה יעשו בהן ימכרו ויפלו דמיהן "ללשכה" וכתב הכס"מ וז"ל מצאתי כתוב ללשכה לא לקייץ המזבח דא"כ הול"ל "לנדבה" אלא לשיירי עכ"ל ומבואר מזה דהיכא דאמרו ללשכה הכוונה לשיורי לשכה ולנדבה היינו קיץ המזבח ונראה דכוונתו עפ"י דברי רמב"ם (בפ"ו ממעילה ה"ג) ולעולם אין מועלין בשיורי לשכה יעו"ש וסובר הכס"מ דהיכא דאמרי' דיפלו לנדבה יש בו מעילה וזה שאין בו מעילה דקדק רמב"ם דיפלו לשיורי לשכה דשם אין מועלין.

ולפי"ז נראה במוכר עולתו ושלמיו דאמרו דהמעות "יפלו לנדבה" ולא אמרו יפלו "ללשכה" דזה מוכיח דיש בהם מעילה. [ועי' רמב"ם (פ"ג ממעילה ה"י) מעל בקרבנות הצבור יפול מה שנהנה ללשכה ובכס"מ שם דהכוונה לשיורי לשכה וזה צ"ע דמאי שנא המועל בקרבנות צבור מכל המעילות דאמר במעילה (ט:)) מה שנהנה יפלו לנדבה ועי' ברש"י שם ד"ה לנדבת צבור לשופרות ובתוס' שם ד"ה ק"צ יעו"ש:] (כד) ועיין בש"ס נזיר (כ"ו).

(ומועלין בכולן ואין מועלין במקצתן גבי מעות סתומין שהניח הנזיר דהדין דיפלו לנדבה וכיון דאיכא למימר שמא שלמים הם מש"ה אין מועלין] ובתוס' שם ד"ה והשאר כו' והקשה הר"מ דלמא לא ימעלו אפילו במקצתן כיון דיפלו לנדבה דהיינו עולת קיץ מזבח משתמש לה בדמי עולה וצ"ל דעד שעת הקרבה שמקריבו לשם עולה לא נפיק משם שלמים שהי' עליהן עד הנה עכ"ל ומבואר מדבריהם ז"ל דכל היכא דיפלו לנדבה יש בזה דין עולה לימעל כיון דנדבה היינו הקרבת עולה והא דדמי שלמים אין מועלין בהם משום דהדין אינו מפקיע שם שלמים שכבר חל אבל דבר שאין לו שום חלות שם שפיר עי"ז שדינו לנדבה יש עליו דין עולה למעול.

ולפי"ז במוכר עולתו דאין על הדמים שום שם והדין דיפלו לנדבה שפיר אית לן למימר דמועלין בהם: וראיתי לכ"ת שהביא בשם מר חמיו הגנ"י שהעיר בדברי תוס' הללו מטעם אחר דאמאי הוצרכו לתרץ דכיון דהי' על המעות שם שלמים לא פקע מיניה ומש"ה אף דיפלו לנדבה אין מועלין ותיפוק לי' דכיון דהוא לא הקדיש לעולה רק ע"י שמת הנזיר הלכה הוא דיפלו לנדבה ויקרב עולה א"כ זה שנעשה עולה אינו ע"י הקדש אדם רק מאליו שוב אף דנימא דפקע שם שלמים והוא עולה מ"מ אין מועלין בעולה כזו שאינה ע"י אדם עכ"ד ונראה דסברת התוס' דזה דאמרי' דהקדש ממילא אין בו מעילה היינו רק אם זה שחל הקדש ממילא אינו בא ע"י הקדש אדם ומאליו חלה קדושתה כהא דבור שנתמלא מים דב"ב (ע"ט).

(וכה"ג אבל אם ההקדש ממילא א"א להיות מעצמו רק ע"י הקדש אדם דינו כקדושה הבאה ע"י אדם ולכן באמר רגלה של זו עולה דהדין דפשטה קדושה דכולה וכ"כ במ"א לברר דיש מעילה ע"י פשטה ולא אמרי' דזה קדושה הבאה מאלי' היינו משום דגם מה שפשטה בא ע"י הקדשו מיחשב הכל כהקדש אדם.

וע"כ שם בנזיר דהקדש המעות סתומין בא ע"י אדם ואח"כ כשמת הלכה בנזיר דיפלו לנדבה ונעשה מזה עולה א"כ קדושה זו לא הי' אפשר להעשות בלתי הקדשו שבתחלה שפיר דינו כהקדש הבאה ע"י אדם ויש בו מעילה: ולפי"ז י"ל כסברת כ"ת דשפיר בעלמא כהא דהמוכר עולתו ושלמיו דקנס חכמים דיפלו לנדבה כפסחים (פ"ט): דגוף חלות ההקדש בא ממילא מתק"ח י"ל דחשיב הקדש ממילא.

וראי' לסברא זו נראה מהא דאמר במעילה (י"א:): אהא דתנן נסכים בתחילה מועלין בהם ירדו לשיתין אין מועלין בהם ובגמ' לימא דלא כר"א בר צדוק וכו' אפ"ת ר"א בר צדוק דאי קלט ופירש"י ז"ל הא דקתני ירדו לשיתין אין מועלין בהם דאי קלט קתני שלא ירדו לקרקע השית אלא קודים שיגיע לשית פשט ידו למטה וקלטה מן האויר דהתם אין מועלין בהו הא ירדו לשית מועלין בהן דקרקע השית מקדש להן עכ"ל ומבואר מזה דקדושת נסכים שמצד הקדשו פקע מיד שירד לאויר השיתין וע"י שמגיע לקרקע השית הוי קדושה חדשה שלא הי' בתחלה ולכאורה אית לן למימר דהוי זה כזכיית הקדש מאליו מה שהגיע לקרקע השית שהרי לא הי' בזה שום כוונה דאדם לקידוש ונימא דאין מועלין וע"כ מוכח דכיון דתחלתו הי' הקדש אדם אף שנשתנה מקדושה לקדושה דהרי פקע קדושה ראשונה מיד שנעשה, מצותו והגיע לאויר השית מ"מ כיון דודאי השופך יין לקרקע השית לא יתקדש עי' סנהדרין (ל"ב:) בפירש"י לענין מזבח אם מקדש חולין יעו"ש וע"כ דנעשה מצותו מהני לי' אח"כ קרקע השית לקדושי ולכן כתחלתו דהי' הקדש אדם ומועלין בו וה"נ בהא דמעות סתומין דאף דעכשיו קדושה חדשה שלא הקדיש בתחלה שהרי הקדשו הי' שלמים ועכשיו נתחדש קדושת עולה מ"מ כיון דגם בתחלה הקדש הי' אלא שלא הי'

דין מעילה שפיר כיון דקדושה החדשה באה מכח הראשונה חשיב כהקדש הבא ע"י אדם וזה עדיף מהא דקרקע השית דשם קדושה הראשונה אף שהי' בה מעילה פקעה לגמרי שהרי נעשה מצותו אין מועלין בו ונעשה כחולין גמורים וקדושה שמקרקע השית קדושה חדשה הוא [ועי' מנחות (ק"ב).

(במאי הדרא רכבא עלה יעו"ש א"כ מ"ש סברא דעכשיו א"א לחול הדין מעילה ע"י הקדש אדם שבתחלה כיון דנפקע קדושה ראשונה ומ"מ אמרינן דחשיב כהקדש אדם לימעול בו כיון דמ"מ הכל נמשך מדין הראשון כ"ש בזה דאף שבתחלה לא הי' הקדש למעול אבל מ"מ לא פקע הקדשו להיות כחולין רק נשתנה לקדושת עולה דודאי בכה"ג חשיב כהקדש הבא ע"י אדם וגם לא מצינו בהא דהקדש ממילא אין בו מעילה רק אם גוף ההקדש הוא ממילא אבל אם גוף ההקדש ע"י אדם רק שהדין מעילה בא ממילא שפיר י"ל דיש בו מעילה כיון דגוף ההקדש בא ע"י אדם ולא איכפת מה דהקדש האדם לא הי' באופן שיהי' בו מעילה ואכ"מ בזה] ובגוף הדין דקידוש קרקע השית יש לספק טובא טוב ענין הקידוש דלדידן הא רצפה לא מקדשא והתוס' בזבחים (נ"ט).

(ד"ה כתבו דגם לרבי יהודה דרצפה מקדשא. היינו כשרין ולא פסולין יעו"ש א"כ יש לעי' אם קרקע השית מקדש נסכים שלא קידשו בכלי וכמ"ש ובחי' ביארתי היטב ענין קידוש דקרקע השית ואכ"מ: כה) ובעיקר דברי רמב"ן ב"ב (ע"ט).

(דהקדש ממילא אין בו מעילה דהעיר הקצות מהא דזבחים (מ"ה.) דפליגי בקדשי עכו"ם יעו"ש ועי' נדה (מ"ו).

(גבי הקדש קטן יש לעיין עוד מהא דאמר בזבחים (פ"ה.) אמר עולא אימורי קדשים קלים שהעלין לפני זריקת דמים ולא ירדו נעשו לחמו של מזבח וכו' אמר ר"ח בר"א בעי ר"י אימורי קדשים קלים שהעלה לפני זריקת דמן ירדו או לא ירדו א"ל ר' אמי ותיבעי בעי לך מעילה [אם מועלין בהם קודם זריקה כיון שהעלין] א"ל מעילה לא קא מיבעיא לי דזריקה הוא דקבעה להו במעילה כי קא מבעי לי ירידה [אם עלו מהו שירדו] ופשוט לא ירדו ואין בהם מעילה יעו"ש ומבואר מדברי הגמ' דדין מעילה אינו תלוי במה דאם עלו לא ירדו ואף דהדין דקודם זריקה לא ירדו מ"מ אין מועלין בהם וזה צ"ע דמדוע לא יקדשם המזבח למעול דהא מזבח מקדשו שלא ירד ומדוע אין מזבח בכחו לקדש למעול.

וראיתי למר חמיו הגנ"י שהוכיח מזה כדברי רמב"ן דהקדש ממילא אין בו דין מעילה וע"כ כיון דהעלאה למזבח אינו צריך שתהי' מכח אדם הוי זה כנעשה לחמו של מזבח מאלי' בלא מקדיש והקדש ממילא אין בו מעילה עכ"ד והנה לפ"ד יהי' מוכח עוד יותר מדברי הרמב"ן כי רמב"ן ז"ל אמר רק במה שאין הקדושה ע"י אדם כלל.

אבל אם גוף הקדושה ע"י אדם רק שהתחדשות דין המעילה אינו ע"י אדם אינו מבואר מדבריו ז"ל שיהי' זה עיכוב לחלות דין מעילה מה שאין חלות מעילה ע"י אדם. ואלו מזה מוכח דגם בכה"ג אין בו מעילה שהרי גוף הקדש הקרבן הי' ע"י אדם ומ"מ כיון דאין מועלין בשלמים רק אחר מעשה הזריקה לא מהני העלאה למערכה להביא לידי מעילה כיון שאינה מעשה הצריכה אדם וכנעשה מאלי' דמי.

ואולם לענ"ד לא אדע שום הכרח לזה דפשוט לי' דאימורין שעלו למזבח שלא ע"י אדם ולא הי' כוונת מקדיש שיקדשו ליקרב דג"כ מקדשם המזבח לענין שלא ירדו דמסברא י"ל דכמ"ש תוס'

ישנים יומא (כ"ט:) דכלי שרת בשעה שאינו מקדש הוא ככלי חול יעו"ש וה"נ כיון דכל הכלים אינן מקדשין אלא לדעת וכמבואר במנחות (ז).

(אר"י זאת אומרת כלי שרת אין מקדשין אלא לדעת יעו"ש ובמנחות (ע"ח:) שם וכמה דוכתי ונראה דלאו דוקא בכלי שרת דינא הכי רק אפילו במזבח דעדיף מכלי שרת כהא דזבחים (פ"ז. מ"מ אינו מקדש אלא לדעת וזה מבואר מהירושלמי סוכה (פ"ד) מקיש כלים למזבח מה המזבח אינו מקדש אלא בדעת אף הכלים לא יקדשו אלא בדעת יעו"ש הנה דהא דידעינן דכלי שרת אינם מקדשין אלא מדעת ממזבח הוא דילפינן לה [ובמ"א כ' ליישב הא דזבחים (פ"ז:)] דאמר עולת העוף דפסלה בה מחשבה היכי משכחת לה הא קלטה מזבח יעו"ש והא משכחת שאין בדעתו שיקדשו מזבח וכבר העיר בזה התפארת ישראל בפ"ט דזבחים יעו"ש שרצה להוכיח מזה דמזבח מקדש שלא מדעת ולא ראה הירושלמי ואכ"מ] וא"כ מכיון דמזבח אינו מקדש אלא מדעת א"כ אף דנימא דלא בעינן העלאת אדם ועלה מאלי' למזבח ג"כ מהני מ"מ אין המזבח יכול לקדשו אלא א"כ כיון הכהן שיקדש ושוב אין זה נחשב הקדש ממילא כיון דבא ע"י כוונת מקדיש אף שאינו ע"י מעשיו: ועוד נראה ביותר דאף דנימא דדין מזבח דמי לכלי שרת ולמ"ד דאין כלי שרת מקדשין אלא מדעת גם מזבח אינו מקדש אלא מדעת אבל למ"ד כל"ש מקדשין שלא לדעת גם מזבח מקדש שלא מדעת והירושלמי כאידך מ"ד [ועי' תוס' חגיגה (כ"ג:)] ד"ה שאם דהביאו דרש אחר על כלי שרת דבעי קידוש מדעת יעו"ש שדנו במחתה אם מקדש שלא מדעת ואכ"מ במה שיש לעי' לפ"ד].

מ"מ נראה למאי דכתב רש"י ז"ל מנחות (ז.) ד"ה ומשני וכו' ואע"ג דכלי שרת מקדשין שלא מדעת ה"מ כי מהדר לי' איהו ממש אדעתא דלא ליקדוש מקדש לי' כלי אבל אם ממילא נפל למנא נעשה כמי שהחזירו קוף ולא מקדש לי' כלי יעו"ש ומבואר דשלא מדעת בלי מעשה אדם לכ"ע אינו מקדש ופלוגתאם רק אם הי' מעשה אדם בלא כוונת קידוש אם מקדש וא"כ שוב אם נימא דמזבח מקדש שלא מדעת היינו היכא שהעלן אדם עכ"פ אבל עלו מאליהן בלי כוונת קידוש נראה ברור דאף אם נימא דמצד חובת הקטרה סגי בלי העלאה אבל לחלות קדושה ודאי אינו מקדש א"כ שוב ממ"נ אין זה הקדש ממילא דהא א' משניהם יש או מעשה העלאה דאדם או כוונת קידוש הכהן וזה הכל נחשב הקדש אדם למעול שהרי זריקה מקדשת באימורים למעול אף שאין כוונת הכהן שיחול עליהם דין מעילה רק משום מעשיו גרידא וכן משום כוונת קידוש בודאי מיחשב הקדש ע"י אדם וא"כ שוב אמאי לא ימעלו בהם ועי' מעילה (י"ג:) המים שבכד לא נהנין ולא מועלין (מים ששואבין לניסוך המים בסוכות) נתנן לצלוחית [שהוא כלי שרת] מועלין בהם יעו"ש.

והנה זה מבואר מכמה משניות שם (פ"ב) דמעילה דלענין דין מעילה א"צ נתינה לכלי שרת רק מיד שהקדישן קדושת פה מועלין בהם יעו"ש דף (ט'). (המנחות מועלין בהם משהוקדשו וכו' וכמה דוכתי וצ"ע דמדוע במי החג ליכא מעילה משהוקדשו רק בשעה שנתנן בכלי שרת וזה א"א לומר שלא הוקדשו קדושת פה בתחלה ז"א דא"כ גם הצלוחית כלי שרת לא יקדשם וכמ"ש תוס' מנחות (ע"ט:) ד"ה וליתני דאפילו למ"ד כל"ש מקדשים שלא מדעת אבל חולין לא מקדשי יעו"ש דבעי שיהי' בתחלה קדושת פה קודם חלות קדושת כלי שרת ועי' תו' פסחים (ס"ו).

([ועי' רש"י פסחים (ל"ד:) דהזמנה דמי החג היינו קדושת פה יעו"ש] ונראה דמכיון דמיא דהפקירא נינהו וניסוך המים חובת צבור ואין השואב זוכה בהם לעצמו רק זוכה להקדש א"כ

הוי זה כחצר הזוכה להקדש דאף דקידוש אבל אין בו מעילה לרמב"ן וע"כ שפיר הכלי שרת מקדש אח"כ דמ"מ קדוש הי' בתחלה ומ"מ משונה דינו משאר קדושת פה משום דהוי הקדש ממילא וז"ב ואולם יקשה דמאי מהני כלי שרת לזה דאמרי' נתנן לצלוחית מועלין בהם והרי קידוש כלי אינו מעשה הצריכה כהן כמ"ש תו"י יומא (כ"ט:) דקידוש כלי כשר בזר יעו"ש א"כ למ"ד כלי שרת מקדשין שלא מדעת הוי עדיין הקדש ממילא ואמאי מועלין בו וע"כ דכיון דחלות הקדושה בעי מעשה אדם לכ"ע דנפל מאליו לא מהני שפיר נחשב הקדש ע"י אדם למעול וה"נ בהא דהעלאה דחזי' דהעלה זר פסול א"כ בעינן תורת העלאה כשרה ועי' זבחים (ד':) אשם לא נאמר בו הוא אלא אחרי הקטרת אימורים והוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר ופירש"י ז"ל וליכא למימר בהקטר אימורין דלשמן מעכב דהוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר יעו"ש ומבואר דאם א"צ המעשה א"א שיפסול בעושה בפסול וה"נ אם לא הי' צריך העלאת כהן באימורים למזבח לא הי' פוסל העלאת זר דלא גרע מהעלה קוף ועי' מנחות (ט').

(גבי בלל זר ובתוס' שם ד"ה ר"י יעו"ש וע"כ דהעלה קוף. לא מהני א"כ שוב חשיב זה כהקדש אדם למעול אף אם נימא דא"צ דעת במזבח וכמו דמהני בכלי שרת מה"ט אף במעשה שאין זר פוסל ודו"ק [ועי' מלחמות פ"ד דר"ה דזורק קדשים לשם חולין כשר דאינו מתעסק כיון דמכוון לזרוק דא"צ כוונת מצוה יעו"ש הנה דמהני זריקה לקדש אף בלי דעת המקדיש ועי' זבחים (ס').

(ודילמא שפיכה מכח אדם בעינן יעו"ש ואכמ"ל בזה: [כו] ולענין הקושיא דמדוע אימורין שהעלה במזבח אין בהם מעילה קודם זריקה והרי המזבח מקדשן לענין שלא ירדו ועי' מעילה (ב').) דהיכא דאם עלה לא ירד מועלין בו יעו"ש וזה בפסולין כ"ש בכשרים כהני שהעלה קודם זריקה.

נראה למ"ש רש"י בזבחים (ק"ט.) ד"ה ת"ל וכו' דמש"ה היכא דאם עלו לא ירדו חשיב ראוי לגבוה משום דכהן נזקק להפך בצנורא או להעלותן מראש המזבח למערכה יעו"ש ומבואר דהיתר הקרבה גרידא לא משוי לי' בשם קרבן הראוי לגבוה אלא היכא דיש גם חייב הקרבה אזי נחשב ראוי לענין שם קרבן ולכן הוצרך רש"י ז"ל לומר דיש חיוב לכהן להפך בצנורא בפסולין ומשום חיוב פנים יש חיוב חוץ אבל משום הכשר פנים לולא החיוב אין עליו תורת קרבן וליכא חיוב חוץ ולכן הוצרך רש"י ז"ל לומר דיש גם חיוב הקטרה לכהן דהיינו חיוב היפוך בצנורא.

ומכבר אמרתי ליישב הא דאמר בזבחים (ק"ט.) דעל פסול שאם עלה לא ירד חייב בחוץ ולא על פסול שאם עלה ירד יעו"ש והלא לעולם יש לו הכשר בפנים במזבח הפנימי דאמר זבחים (כ"ז:) דמקדש פסולין אפי' בהני דאם עלו ירדו במזבח החיצון המזבח פנימי עדיף דהוי כלי שרת יעו"ש ויהי' זה מיחשב ראוי לפתח אהל מועד.

ולדברי רש"י ז"ל ניחא דהא בשמ"ק בזבחים (כ"ז:) תמה דאיך מזבח פנימי מקדש פסולין הא כתיב לא תעלו עליו קטורת זכה יעו"ש מ"ש בזה. וצ"ל דזה איסור גברא אבל מ"מ נעשה לחמו של מזבח להחשב.

הקטרה.

וא"כ נראה ודאי דליכא חיוב לכהן בזה להפך בצנורא שהרי כשדנין על הכהן יש עליו איסור דלא תעלו קטורת זרהוגם היפוך בצנורא הוי הקטרה לענין זה וכמו דחשיב הקטרה לחיוב זרות

יעו"ש שבועות (י"ז): זר שהפך בצנורא חייב עיי"ש וה"נ יש איסור לכהן להפך בצנורא במזבח הפנימי ועי' מעילה (י).

(מצוה להפוכי בצנורא יעו"ש ובמ"ל פ"ד מבמ"ק יעו"ש ועי' תוס' יומא (כ"ב.) ד"ה בראשונה יעו"ש וא"כ ניחא דכיון דליכא חובת הקטרה בפנימי א"א לחייבו בחוץ משום זה דמשום הכשר גרידא ליכא חיוב חוץ וכד' רש"י ז"ל ואכ"מ]: ולפי"ז י"ל גם לענין מעילה כן דהא דאמרינן בריש מעילה דהיכא דאם עלה לא ירדו יש מעילה היינו אם יש חובת הקטרה עכ"פ דכהן נזקק להפוך בצנורא יש ע"ז שם קרבן הראוי לגבוה לימנעול בו אבל אם ליכא חובת הקטרה רק הכשר גרידא שלא ירד אין זה מוחשב קרבן לחיוב מעילה וכמו דאינו חייב עליו בחוץ משום הכשר הקרבה אם ליכא חיוב הקרבה לפי דברי רש"י ז"ל.

ופשטות הסוגי' דריש מעילה (ג.) מוכח דחיוב חוץ ודין מעילה חדא הוא יעו"ש] ולפי"ז ניחא דליכא מעלה באימורין שהעלה קודם זריקה אף דאם עלו לא ירדו וזה דהנה רש"י במעילה (ז): כתב דהכוונה בהא דאימורין שהעלה קודם זריקה דלא ירדו דהיינו אחר זריקה לא ירדו יעו"ש.

ועי' בכס"מ (פ"ג מפסוה"מ ק"ה) דכתב כן דהכוונה שאינם נפסלין בהעלאה דקודם זריקה ולא ירדו אבל מ"מ אין נקטרים רק אחרי זריקה יעו"ש וא"כ מכיון דליכא חובת הקטרה עדין אף שכשרים הם אין בהם מעילה [ובמ"א תמהתי בד' כס"מ מהא דזבחים (פ"ה): דמוכח דאימורין שהולכין קודם זריקה דלא ירדו ומקטירין קודם זריקה יעו"ש] ואף לפי פשטות הסוגי' דמקטירין קודם זריקה אבל מ"מ כיון דעדיין מצותו עליו להקטירן אחר זריקה נהי דיש להם הכשר דלא ירדו אבל מ"מ אין חיוב על הכהן להפך בצנורא דאדרבא מחויב להמתין עד אחרי זריקה ולכן כיון דליכא חובת הקטרה אין בהם מעילה אף שיש הכשר הקטרה וכמ"ש וכעת נדפס ס' אבני נזר (או"ח ח"ב תנ"ז) וראיתי שמיישב הסוגי' דיומא (ס"ב): דאמר לענין שעירי יוה"כ ששחטן בחוץ קודם הגרלה דפטור דאינו ראוי לבא בפנים ואמר לשעיר הנעשה בחוץ נמי לא חזי דמחסרי עבודת היום יעו"ש דתמוה לשיטת תוס' ישנים יומא (ל"ט): דהקדים עבודת חוץ לפני כשר א"כ כיון דהיכא דאם עלה לא ירד יש חיוב חוץ ה"ה בזה דבדיעבד כשר יתחייב בחוץ ותירץ דשעיר החיצון ששחטו קודם עבודת היום כיון שאפשר להמתין ליכא חיוב היפוך בצנורא וממילא אין בזה חיוב חוץ כדברי רש"י זבחים (ק"ט).

(יעו"ש והנה מבואר דגם סברתו ז"ל כן דאף דכשר הוא ואין זה דליכא חובת היפוך בצנורא מצד פסולו רק מצד כשרותן שמחויב להמתין מ"מ כיון דבפועל ליכא חיוב היפוך אין ע"ז אז שם קרבן לחייב בחוץ. וה"נ י"ל במש"כ, אולם הד' צ"ע טובא דברור דעד כאן לא קאמר רש"י ז"ל דאין חייב בחוץ אלא במה דיש גם חיוב היפוך בצנורא ולא סגי בהכשרה הקטרה גרידא דזה רק בפסולין דהדין שאינם מרצון דאף במה דאם עלה לא ירד מ"מ ארצויי מיהא לא מרצה וכדברי רש"י זבחים (פ"ב).

(ולכן שפיר כיון דהקרבן פסול ואין בו קיום מצוה בהקרבה ליכא חיוב חוץ רק אם עכ"פ יש חיוב היפוך בצנורא אבל במה דהוי כשר גמור ומרצה אין שום סברא דמשום זה שממתין בהקטרה יפטור אף ששחט קרבן כשר גמור בחוץ. וא"כ שם לשיטת תוס' ישנים דלא קאי חוקה על עבודת חוץ שהקדימה לעבודת פנים א"כ כשר גמור הוא ומרצה שפיר יש חיוב אף שאין עליו חיוב היפוך בשעה זו וז"פ.

ולפי"ז יש לפלפל במש"כ ולחלק בין דין חוץ לדין מעילה בזה ואכ"מ]. את כל זה כתבתי לבקשת כת"ר ואי"ה לעת הפנאי אכתוב לו על כל עניניו: דוש"ת באהבה מנחם זעמבא מפראגא.

סימן כד
שנית מהרה"ג הנ"ל שלום וכט"ס לכבוד ידי"נ הרב הגאון בקי נפלא עיניו כיונים על אפיקי הש"ס מו"ה אברהם לופטביר. שליט"א: אחדשה"ט הנני לכתוב לו כעת באיזו ענינים שבתשובתו בעזה"י: א) ראיתי לכ"ת שהעיר בהא דקידושין (ה:): כסף באשות מיהא לא אשכחן בעל כרחא יעו"ש והקשה כ"ת דהא מצינו קנין אשות בע"כ ביפת תואר שמקדשה בע"כ דידה עכ"ד.

ונראה דהנה רמב"ן ז"ל (ביפה"ת תצא) הביא הספרי על הפסוק ואחר כן תבא אלי' ובעלתה "אין לך בה אלא מצות בעילה' וביאר רמב"ן ז"ל דנתכוון לומר שאין קידושין דכסף ושטר תופסין ביפ"ת עיי"ש אמנם ברמב"ם (פ"ח ממלכים ה"ו) כתב להדי' דנושאה בכתובה וקידושין ובלח"מ שם תמה ע"ז דמשמע דמהני ביפ"ת גם קידושי כסף ושטר שזה נגד הספרי דאין בה אלא מצות בעילה בלבד יעו"ש.

ובפשוטו יתכן עפ"י הירושלמי סנהדרין (פ"ב ה"א) רב אמר לא התיר אלא ביאה ראשונה ואני אומר לא ביאה ראשונה ולא שני' הותרה אלא אחר כל המעשים כדכ' ואחר כן תבא אלי' ובעלתה ע"כ ובארו תוס' בקידושין (כ"ב.) ד"ה שלא וכו' דלמ"ד דהותרה ביאה ראשונה מיד במלחמה קודם גירות יש חידוש ביפ"ת בזה שהותר ביאת עכו"ם בביאה ראשונה אבל ביאה שניה אסורה עד שתתגייר.

ולאידך מ"ד דגם ביאה ראשונה לא הותרה רק אחר גירות הוי חידושא דיפ"ת בעצם הגירות דבעלמא לא מהני גירות בע"כ ואם נתגייר בע"כ עדיין דינו כעכו"ם וביפ"ת התיר' תורה גירות בע"כ ומ"מ קודם הגירות אסורא יעו"ש והנה התוס' בקידושין (כ"ב) שם הביאו ראי' דביאה ראשונה הותרה מיד מהא דאמר בסנהדרין (כ"א) תמר בת יפת תואר היתה וכו' ואי ס"ד בת נישואין הוה אחתי' מי הוה שרי לי' יעו"ש, ומבואר דהש"ס הוכיח מקרא דבולד יפ"ת ליכא איסורא דאחוותא ומוכח דדינא דיפ"ת כעכו"ם דולדה כמותה כדאי' בקידושין (ס"ח:) והתינח אם נימא דהיתר דיפ"ת קודם גירות שפיר אף דהותר ביאת עכו"ם מ"מ הולד שנולד מביאה ראשונה דקודם גירות כמותה.

דהא דולדה כמותה אינו משום איסור הביאה רק בעצם דולד עכו"ם כמותה וזו עכו"ם היא. אבל אם נימא כמ"ד דלא הותר שום ביאה רק אחרי גירות וגזה"כ דביפ"ת גירות בע"כ משוי' לה כישראלית א"כ לא משכחת ולד יפ"ת רק הנולד מביאה שאחר גירות ושוב אמאי לא יהי' איסור אחותי דהותרה ולידתה בקדושה ישראלית גמורה היא עי' כתובות (מ"ד).

(ובתוס' סנהדרין (ל"ו:) ד"ה חזא ע"ש זה תוכן דברי תוס' אמנם ראיתי להריטב"א ז"ל בקידושין (כ"ב.) שם דכתב ומיהו תמוה לי אליבא דרבי יוחנן וכו' כיון דגירות הוא אחתי' הוא ואפשר דמשום דהוה בעל כרחא וכו' ועד שתתגייר בלב שלם דין עכו"ם יש לה עכ"ל ונראה שיטתו דאף דסובר ר"י דלא הותרה יפ"ת רק אחרי גירות מ"מ כיון דהגירות הוא בע"כ לא מהני זה רק לגבי ידי' שהוא כופה על הגירות אבל לא לגבי דידה ר"ל דלגבי הישראל פקע איסור ביאת עכו"ם ע"י גירות זה דבע"כ ונחשבת כגירות שהותר לבא עלי' אבל מ"מ כשדנין במה שנוגע לדינא דידה עדיין כעכו"ם הוא והולד שנולד ממנה דינו כולד עכו"ם דולדה כמותה דינא

דידה הוא שהרי היא לא נתגיירה מדעתה אין לה דין גיורת ולית בולדה איסורא דאחוותא: ולפי"ז נראה דזה אם מהני ביפת תואר קידושי כסף ושטר תליא בהא דירושלמי אם ביאה ראשונה הותרה מיד וממילא אח"כ לא מהני כלל גירות בע"כ וכמפורש ברמב"ם (פ"ח ממלכים ה"ה) דפוסק כמ"ד דביאה ראשונה הותרה מיד וכתב לא רצתה להתגייר אינו נושאה יעו"ש.

וא"כ אימתי יש תורת קידושין ביפ"ת הוא אחרי גירות מדעת שפיר דמי לכל אשה גיורת דכישראלית דמיא ותפסו בה קידושין דכסף ושטר. אבל למ"ד דגם ביאה ראשונה לא הותרה רק אחרי גירות בע"כ א"כ לפי דברי ריטב"א ז"ל דכשדינן לגבי דידה כעכו"ם הוא וולדה כמותה ולא מהני גירות בע"כ רק לגבי דידי' שלא יעבור באיסור ביאת עכו"ם שוב הרי בעכו"ם ליכא קידושי כסף ושטר ורק בעולת בעל יש להם וגם זו כעכו"ם היא וא"א להיות נתפסת באשות ע"י כסף ושטר וז"ב.

וא"כ ניחא דהספרי סובר כמ"ד דביאה ראשונה לא הותרה רק אחרי כל המעשים והיתר דידי' משום גירות בע"כ לזה אמר דאין בה אלא בעילה בלבד דאף אחרי גירות עדיין עלי' תורת עכו"ם ואין תופסין בה כסף ושטר אבל רמב"ם ז"ל לטעמ' דלא מהני גירות בע"כ וביאה ראשונה ביאת זנות הוא שהותרה כנגד יצה"ר וביאה שני' דמותרת הוא אחרי גירות מדעדה אמר שפיר דתפסו בה קידושי כסף ושטר שהרי גיורת גמורה היא וברור [ומצאתי בתוס' רי"ד לקידושין (כ"ב).

(דכתב דיש ביפ"ת שני היתרים הא' היתר ביאה ראשונה במלחמה בהיותה עכו"ם הב' היתר ביאה שני' ע"י גירות בע"כ יעו"ש דמבואר כן מדבריו ז"ל וזה סותר ד' רמב"ם ז"ל (בפ"ח ממלכים ה"ח) שהבאתי דאם אמרינן דהותרה ביאה ראשונה לא הותר גירות בע"כ וצ"ע שם וגם כתב שם דולד הנוולד ע"י גירות בע"כ נוטל פי שנים וגם בזה צ"ע ואכ"מ]: ולפי"ז ניחא קושיית כת"ר דהנה זה ברור דדין זה אם מהני קידושין בע"כ ביפת תואר תליא בזה בהא דירושלמי דלמ"ד דהיתר דיפת תואר היא הגירות בע"כ שפיר יש סברא דכיון דעדיין תורת יפת תואר עלי' דכעכו"ם הוא שפיר כמו דהותר לגיירה בע"כ כן תפסי בה קידושין בע"כ [ובל"ז למאי דאמר בסנהדרין (נ"ז).

(דעכו"ם אסור ביפת תואר משום דלא בני כיבוש נינהו ובארו הראשונים ז"ל דענין זכות היתר דיפת תואר הוא משום דהישראל קני לה בכיבוש מלחמה יעו"ש ברש"י וחדושי הר"ן ז"ל וע"כ שפיר כיון דגירות בע"כ לא מהני למשו' כישראלית רק להתר ביאה גרידא ממילא לא פקע קנינו שבכיבוש מלחמה וקנין זה גורם לו לעשות בה כרצונו ולקנותה בע"כ וידה] אבל למ"ד דהיתר יפ"ת הוא ביאה ראשונה וכתב רמב"ם ז"ל (בפ"ח ממלכים) דלמ"ד זה ליכא שום חידוש דין בענין הגירות ולא מהני גירות בע"כ יעו"ש"ה א"כ שוב לאחר שנתגיירה מדעתה דהוא כישראלית גמורה ברור דפקע ממנה תורת יפת תואר והרי זה כמקדש גיורת בעלמא דבעי שיהי' מדעתה ה"נ בזו בעי' קידושין מדעתה [וכן ודאי דגירות מדעת מפקיע זכות כיבוש ואין עלי' דין שפחות כלל כי א"א לבן חורין להיות עליו עבדות עי' יבמות (מ"ו).

(דקנין עבדות מעכב לגירות יעו"ש ובנומק"י שם דגם בנקנה ע"י כיבוש מהני גירות להפקיע קנין עבדות יעו"ש ושוב אין לו זכות וקנין כלל שיהי' יכול לכופה לשום דבר:] ולפי"ז מיושב הא דאמר כסף באשות לא אשכחן בע"כ דהקשה כ"ת דאשכחן אשות בע"כ ביפ"ת. ולפמ"ש ניחא דממ"נ למ"ד דלא הותר ביאה ראשונה רק דהותר גירות בע"כ א"כ שפיר י"ל כד' כ"ת דמהני קידושין בע"כ כיון דתורת יפ"ת עלי' גם בביאה שני' שוב הא למ"ד זה עדיין דינה כעכו"ם

ואין עלי' אלא מצות בעילה בלבד ולא מהני כסף ושטר רק ביאה ושפיר אמר כסף באשות לא אשכחן בע"כ דביפ"ת ביאה הוא דמהני בע"כ ולא כסף ולמ"ד דביאה ראשונה מותרת מיד ומהני אח"כ כסף ושטר א"כ שוב מאותו הטעם דמהני קידושין משום דפקע שפחות ונעשה ישראלית גמורה בגירות מדעת מאותו הטעם שוב לא מהני כלל קידושין בע"כ דהא גיורת גמורה היא וכישראלית דלא מהני בע"כ וזה פשוט [ועי' בריטב"א קידושין (כ"ב)].

(בשם ספר יראים דפירש הא דאמר בש"ס שלא ילחצנה במלחמה דהכוונה דביאה ראשונה אינה מותרת רק מדעתה יעו"ש ולפ"ד כ"ש ביאה שניה דבעי מדעתה אולם נראה דאין זה מצד תנאי הקנין שלא יהי' בע"כ דז"א דהקנין חל בכל ענין רק הוא מצד מעשה הביאה ר"ל שהוא ענין איסור שאסרתו תורה לעשות פעולה זו דביאה באופן זה שהיא בע"כ אבל אין זה עיכוב להקנין]: (ב) ובעיקר דברי הספרי (תצא) דאמר דיפת תואר אין לך בה אלא מצות בעילה דביאר רמב"ן ז"ל דהכוונה דאין תופסין בה קידושי כסף ושטר יש לעורר מהא דקידושין (ד'): ובעלה מלמד שנקנית בביאה והלא דין הוא מה יבמה שאינה נקנית בכסף ושטר נקנית בביאה זו שנקנית בכסף ושטר.

אינו דין שנקנית בביאה כו' מהא ליבמה שכן זקוקה ועומדת וכו' יעו"ש ברש"י ותוס' מה דפירשו בזה ולכולה פירושי יקשה לפי דברי הספרי דנילוף דאשה נקנית בביאה מק"ו דיפת תואר דאין כסף ושטר תופסין בה ונקנית בביאה ובזה ליכא פירכא דזקוקה ועומדת: [ורוח"ל דכיון דכ' והבאתה אל תוך ביתך הוי זה כחופה עי' כתובות (מ"ח): ובראשונים שם וא"א למילף ביאה גרידא ז"א דלישנא דקרא ובעלתה משמע דהבעילה הוא הקידושין ועי' רש"י יבמות (מ"ה)].

(ד"ה חייבי לאווין דהא דעכו"ם לאו בת קידושין ילפינן מיפת תואר דכתיב ואחר כן תבא אלי' ובעלתה מכלל דמעיקרא לאו בת הוי' עכ"ל הנה דובעלתה הוא הוי' ובל"ז דנתי במ"א במכניסה לחופה באופן דלא מהני אם מהני זה שהוא ברשותו במשך הזמן לשוי' דין חופה כיון דהכניסה לא הי' מועיל וה"נ הכניסה לביתו בהיותה עכו"ם הי' ואכ"מ]: והנראה עפ"י מה דראיתי בשו"ת מהרי"ק ז"ל (סי' קל"ט) דהביא בשם השואל דרצה לומר דאף דיבמה נקנית ליבם בביאה מ"מ אין זה בתורת תפיסת קידושין דיבמה לאו בת קידושין הוא כלל אלא הוא ענין דין שע"י חיבורם ונעשית מיוחדת אליו נאסרת לעלמא והשיב לו מהרי"ק ז"ל דמהא דבעי הש"ס למילף קידושין באשה מביאה ביבמה מוכח דביאת יבמה כקידושי אשה הוא דאל"כ מה ענין זה לזה הא ביבמה אף בביאה לאו מתורת תפיסת קידושין הוא אלא ענין איסור מגזה"כ כשאר עריות שאינן משום דין קידושין וע"כ דגם זה קידושין הוא יעו"ש בנועם לשונו ז"ל והנה נחלקו ז"ל בזה בספק עצום ביבמה דלאו בת קידושין הוא אשת אח וכמ"ש רש"י ז"ל ביבמות (נ"ב).

(דלא מהני בה קידושי כסף ושטר משום דאין קידושין תופסין בחייבי כריתות יעו"ש ומ"מ התירה תורה הביאה במקום מצוה אם הענין דחידשה תורה דין תפיסת קידושין דקידושי ביאה דאף דכשדנין לענין כסף ושטר אמרינן דעדיין תורת חייבי כריתות עלי' דלאו בת קידושין הוא מ"מ לגבי הביאה מיחשבא בת תפיסת קידושין דכיון דחייבי כריתות היא נשלל ממנה דין קידושין אף במה שהתירה תורה דהיינו הביאה והא דאמרינן כיון שלקחה נעשית כאשתו היינו דין כאשות ליאסר לעלמא ע"י יחוד זה אבל אין זה מתורת קנין קידושין כלל דאין קידושין תופסין בה.

וסברת השואל בזה דיבמה לאו בת קידושין הוא ליבם לא בקידושי כסף ושטר ולא בביאה אלא דהוא דין שנאסרה מצד שמיוחדת עי' גיטין (מ"ג. ג.) מאי מאורסתמיוחדת יעו"ש [ועי' ירושלמי

קידושין (פ"ג ה"ב) הרי יבמה שזינתה אין לו עליו קידושין ולא על אחרים קידושין וכבר העיר בזה מר חמיו דזה מכון התוס' ביבמות (מ"ט:): ד"ה הכל וכו' וליבם נמי לאו בת קידושין הוא יעו"ש] אמנם מהרי"ק ז"ל סברתו כי עכ"פ הביאה שמותרת יש בה דין תפיסת קידושין.

והנה לכאורה כאותו ספק שנסתפקו ז"ל יש לספק גם ביפת תואר דאמר בספרי (תצא) דאין בה אלא מצות בעילה יעו"ש ואין קידושי כסף ושטר תופסין בה ולדעת הריטב"א ז"ל דאף דהותר בה גירות בעל כרחיה מ"מ דינה כעכו"ם דולדה כמותה וכו"ל א"כ יש לספק אם נתחדש בה דין תפיסת קידושין בביאה זו או דלאו מתורת קנין קידושי ביאה היא דכיון דעדיין כעכו"ם הוא אין בה תפיסת קידושין אלא דנעשית מיוחדת אליו ונאסרה עי"ז כסברת השואל גבי יבמה: ונראה דיש חילוק בין יבמה ליפת תואר וזה למאי דכתב הרמב"ן ז"ל בקידושין (י"ד:): בטעם מ"ד דמוכרה לאמה העברי לקרובים אף שאינה ראוי' ליעוד ודמי למוכרה לעכו"ם דלא מהני וכתב דשאני עכו"ם דאינן בני קידושין כלל אבל קרובים חשיבי ראויין ליעוד כיון דבעצמותן בני קידושין ניהו ודבר אחר גרם לה יעו"ש ונראה סברתו ז"ל דזה דלא מהני קידושין בחייבי כריתות אינו משום דנשללו מהם תורת קידושין לגמרי דז"א דשפיר אית בעצמותן דין קדושי אלא דהאיסור שבהן גורם לעכב שלא יתפסו קידושין ואיסורו גרם לו ואלו ה' נפקע האיסור שפיר ה' תופסין קידושין אף שקרובותיו הן ומש"ה חשיבי בני קידושין דאיסור נחשב דבר אחר גרם אבל שפחה ועכו"ם אין איסורן המעכב עליהן אלא אף אם לית בהו איסורא מ"מ בעצמותם לית בהו תורת קידושין דכל שאין עליו תורת ישראל אין לו דין קידושין [ועי' תוס' יבמות (מ"ז:): ד"ה שם דכתבו דהא דאמר בגיטין (מ.)

(דהכותב שטר אירוסין לשפחתו דמקודשת דהיינו בטבלה לשם שחרור אבל בלא טבילה לא תפסו קידושין יעו"ש ומבואר דאף דמיד שיחרור פקע איסורא דעבדות ושוב ראוי שיתפסו קידושין מ"מ כ"ז דליכא טבילה שהוא חלות דין ישראלית לא מהני קידושין אף דליכא איסור וכן בעכו"ם ואכמ"ל] וראה בירושלמי כתובות (פ"ג ה"א) הרי אחותו שאין לו הויה ומשלם קנס שניא הוא שיש לה הויה אצל אחר כו' שפחה שאין לה הויה יעו"ש ומבואר גם בזה סברא זו דחייבי כריתות איסור שבהן עומד ומעכב שלא יתפסו קידושין דהא לאחרים שפיר יש תפיסת קידושין וחשיבא בעצמותה בת קידושין אבל שפחה שאין האיסור הגורם אין בעצמותה תורת קידושין ועי' פסחים (מ"ח).

(וכריתות (ז:): במשנה יעו"ש. ולפי זה נראה דסברת מהרי"ק ביבמה דיש בביאתה תורה קידושין אף דעדיין תורת חייב כריתות עלי' לענין קידושי כסף ושטר מ"מ סברתו ז"ל דכיון דיבמה בעצמותה בת קידושין דהא ישראלית בת קידושין היא אלא דהאיסור גורם להמנע חלות קידושין ושוב הביאה שמותרת ופקע האיסור שפיר יש בה תורת קנין קידושין דכל דליתא לאיסורה בעצמותה בת תפיסת קידושין הוא ובאין כאחת היתר אשת אח וקנין קידושין.

אך זה רק ביבמה אבל ביפת תואר למ"ד דלא הותר ביאתה רק אחר גירות בע"כ וגירות בע"כ אינו מועיל לשויא כישראלית רק להפקיע איסורא דביאת עכו"ם שוב כיון דבעצמותה עדיין כעכו"ם הוא דולדה כמותה כנ"ל ממילא לא תפסי בה דין קנין קידושין אף שמותרת דבעכו"ם אף דליכא איסורא ג"כ ליכא תפיסת קידושין ובזה גם מהרי"ק ז"ל מודה דלא נחלק אלא ביבמה דאיסור הביאה מונע תפיסת קידושין ובמקום יבום דהביאה מותרת סובר דנשאר בתין תפיסת קידושין אבל ביפ"ת גם מהרי"ק ז"ל מודה דאינו דין קנין אישות דקידושין דעדיין לא חל עלי'

דין ישראלית לקידושין אלא דנאסרה לעלמא ע"י שמיוחדת אליו וזה ברור בסברא: ומצאתי להרמב"ן ז"ל (בפירוש התורה תצא) שכתב להדיא דהבעילה דיפת תואר לאו לשם קידושין שדינה עדיין כעכו"ם שאין קידושין תופסין בה אלא שהתיר בעילתה וכו' ואם זנתה תדין בחנק עכ"ל הנה מפורש כמ"ש דקנין הבעל ביפת תואר אינו דין תפיסת קידושין אלא הוא ענין איסור גרידא וכסברת החכם השואל שבשו"ת מהרי"ק לענין יבמה וז"ב ולפי"ז מיושב מה דהקשתי דנילוף דאשה נקנית בביאה מק"ו דיפת תואר שאינה נקנית בכסף ושטר ונקנית בביאה וכמו דילפינן מיבמה ולמ"ש נחא דהא זה ברור דכ"ז דאמרינן דיפ"ת אין בה דין תפיסת קידושין דזהו רק למ"ד דלא הותרה ביאתה רק אחרי כל המעשים דהיינו גירות בע"כ דלמ"ד זה הוי כעכו"ם וכמ"ש הרמב"ן והריטב"א.

אבל למ"ד דביאה ראשונה מותר מיד ואח"כ בעי גירות מדעתה א"כ ודאי דיש בה תפיסת קידושין דגירות גמורה כישראלית לכל דבריה וא"כ הא כבר ביארתי דזה אם מהני קידושי כסף ושטר ביפ"ת תליא ג"כ בזה אם הוי היתר גירות בע"כ דאזי לא מהני כסף ושטר אבל אם אח"כ הוי גירות מדעתה מהני כסף ושטר.

וא"כ מיושב דרך מיבמה ילפינן קידושי ביאה משום דמה דלאו בת קידושין הוא מפאת האיסור ושוב הביאה שהתירה תורה מדין קידושין הוא וכדברי מהרי"ק ז"ל אבל ביפ"ת ממ"נ אם נימא דהביאה מדין קידושין ע"כ דסוברין כמ"ד דבעי גירות מדעת ושוב ליכא ק"ו מיפ"ת דהא מהני גם כסף ושטר.

ולדעת הספרי דלא מהני כסף ושטר א"כ סוברין דהיתר גירות בע"כ ודינה כעכו"ם שוב הרי לאו בת תפיסת קידושין הוא ואין זה ענין קידושין כלל רק האיסור מפאת מיוחדת ושוב א"א למילף קנין קידושין וכקושית מהרי"ק ז"ל דא"א למילף קנין קידושין מאיסור שע"י אשות וזה פשוט: [וראה בריטב"א קידושין (כ"ב:)] דביאר הא דאמר בש"ס שם ולקחת לך לאשה ליקוחין יש לך בה יעו"ש דא"כ כמ"ד דביאה ראשונה הותרה ואח"כ בעי גירות מדעת מש"ה יש בה תפיסת קידושין אבל למ"ד דהותר גירות בע"כ אין בה תפיסת קידושין יעו"ש וזה ראי' למש"כ] ודע דצ"ע שי' רש"י בקידושין (כ"ב:)] ד"ה ליקוחין יש לך בה.

קידושין תופסין ואעפ"י שהיתה נכרית שהרי אינה מתגיירת מדעתה יעו"ש ובתוס' שם ד"ה שלא יעו"ש ומבואר דסובר דגירות בע"כ מהני להיות בה דין תפיסת קידושין ג"כ ועי' רש"י יבמות (מ"ה.) ד"ה חייבי לאוין וכו' דילפינן דעכו"ם לאו בת קידושין מדפ' ביפ"ת ואחר כן תבא מכלל דמעיקרא לית בה הוי' ועכצ"ל לפי"ז דהטעם דאין תופסין קידושי כסף ושטר לשיטת ספרי אינו משום דלאו בת תפיסת קידושין כדברי רמב"ן דהא לרש"י יש בה קידושין אלא דזה מגזה"כ שלא יועיל כסף ושטר וכמו לרמב"ן הוי גזה"כ מה שהביאה אוסרת כן לרש"י גזה"כ בזה דאין כסף ושטר תופסים בה דגזה"כ ובעלתה דרק ביאה.

ולפי"ז יקשה כנ"ל דנילוף קידושי ביאה מק"ו דיפ"ת כיון דלרש"י ז"ל הוי זה ענין קידושין. ויתכן למאי דחידש רמב"ן ז"ל (בפיה"ת תצא) דאף דבהיותה עמה הוי כאשת איש מ"מ אם לא יחפוץ בה ישלחנה בלא גט יעו"ש ואף דלא מצינו אשת איש יוצאה בלא גט מ"מ כיון דזו גיורת בע"כ ומדין גירות לאו כלום אמרי' דהגזה"כ הוא רק בהיותה עמו לא כשישלחנה לנפשה וא"כ א"א למילף קידושי ביאה דאשה מיפ"ת דהא בעינן למילף דין קידושין להצריכה גט וזה אינו ביפ"ת דהא גזה"כ ושלחתה לנפשה בלא גט כמ"ש הרמב"ן (ופשוט: ד) ואולם בדין זה אם יפ"ת

יוצאה בלא גט יש להתבונן דלכאורה צ"ע היכן מצינו אשת איש יוצאה בלא גט והוא דבר מתמי' שלא מצינו כיוצא בו.

והי' נראה דהענין בזה למאי דכתב הגר"א ז"ל (בלקוטים לס' שנות אלי' לזרעים) בפירוש המשנה גבי עיר הנדחת מרובין בסייף לפיכך ממונם אבד דתמוה לשון לפיכך דאיך תלה זה בזה. וביאר הגר"א ז"ל דכיון דעיר הנדחת חידוש דין הוא מה דלא מצינו כיוצא בו אית לן למימר דנשאר בזה דין בן נח שהי' בישראל קודם מ"ת ולכן מאחר דאמרה תורה בהודחו רובה לדון בסייף כדין ב"נ ולא כישראל דבסקילה לפיכך גם ממונם אבד כדין ב"נ שחייב מיתה דממונו הפקר יעו"ש והעירני לד' ח"א.

ולפי"ז י"ל גם ביפ"ת כן דכיון דחידשה תורה היתר ביאת ישראל בעכו"ם אית לן למימר דקנין שבה נשאר כמו קנין ב"נ שהי' קודם מ"ת דאף שנתחדשה הלכה בישראל שאין אשה נאסרת לעלמא אלא ע"י קידושין מ"מ ביפ"ת נשאר דין קנין אשות של ב"נ וזהו הטעם דנאסרה משום ביאה זו בלי קנין קדושין דכדין ב"נ דנין בזה ולכן ניחא הא דיפ"ת שהוא א"א יוצאה בלא גט עפ"י ד' רמב"ם (פ"ט ממלכים ה"ח) דאף דאשתב"נ לית בה גירושין מ"מ משיוציאנה מביתו וישלחנה לעצמה נעשית כגרושה שלנו יעו"ש א"כ הוא ממש דין דיפ"ת אם לא יחפוץ בה ושלחה לנפשה וגם זה מתורת דיני ב"נ שנשאר ביפ"ת [והא דאמר בירושלמי קידושין (פ"א ה"א) דשניהם מגרשים זה את זה בב"נ ע"ש וביפ"ת לא נאמר רק אם לא יחפוץ ושלחה ובדידי' תלי רחמנא לק"מ למ"ש בתי' הר"ן סנהדרין (נ"ח).

(ד"ה ב"נ וכו' יפ"ת המותרת לישראל הוא מפני שהוא קונה בה קנין הגוף וכו' יעו"ש דמבואר מדבריו ז"ל דכיון דגם לולא האשות קנוי' לו כשפחה ע"י כיבוש מלחמה לכן יש לו זכות גירות בע"כ וכל הקנינים וע"כ מכיון דתורת שפחה עלי' אין דין גירושין לשפחה זו לרבה ואינו דומה לב"נ בזה דבב"נ שניהם שוים לקנות זא"ז דלא נאמר כי יקח ולא כי תלקח בב"נ ומש"ה שניהם מגרשים זא"ז משא"כ ביפ"ת דהיא קונה אותה מצד קדימת קנין השפחות ע"כ היא אינה מגרשתו] ולפי"ז כ"ז לשיטת רמב"ן דגירות בע"כ לא מהני מידי לתפיסת קידושין וכשם דלכל מילי דינה כעכו"ם כן לענין קידושין ע"כ שפיר אמרינן דאשות שחידשה תורה הוא מדיני ב"נ וכשלא יחפוץ ושלחה לנפשה ניתרת בלא גט אמנם לרש"י ז"ל דחזינן דאף דסובר ג"כ כרמב"ן דהותר גירות בע"כ מ"מ בזו נחלק ז"ל דמ"מ מהני עכ"פ הגירות בע"כ לענין תפיסת קידושין דכיון דהותרה בגירות בע"כ לענין הביאה הותרה לכל דיני אשות ונעשית כישראלית לתפוס בה קידושין כאלו הי' גירות מדעת ורק למאי דאינו נוגע לאשות דינה כעכו"ם א"כ ודאי דבעי גט דכיון דאשות כישראל הוא לא מצינו א"א יוצאה בלא גט [וראה בספרי (תצא) ושלחתה לנפשה בגט דברי ר"י יעו"ש ועי' (בלח"מ פ"ח ממלכים ה"ו) מ"ש בזה ולמ"ש ר"י סובר כברייתא דליקוחין יש לך בה ע"כ יש בה תפיסת קידושין כישראלית ובעי גט:] ה) וזה לא כביר כתבתי להעיר בשיטת רמב"ם (פ"ח ממלכים) דביאה ראשונה מותרת במלחמה בלי גירות והרי זו כביאת זנות שהותרה יעו"ש ומשמע מפשטות דבריו שם דבכל גיוני אינה נאסרת משום ביאה זו דקודם גירות והעירותי מהא דירושלמי קידושין (פ"א ה"א) מילתא דשמואל אמרה זונה עומדת בשוק ובאו עלי' שנים הראשון קנאה והשני נהרג עלי' הדא אמרה אפילו לא נתכוון לקנותה יעו"ש ומבואר דבת נח נקנית שלא בכוונה ליאסר לעלמא ואמאי לא תאסר היפ"ת ע"י ביאה זו כיון דעדיין עכו"ם הוא ולכאורה הא דירושלמי מיירי בעכו"ם הבא על עכו"ם שלא בכוונה דקנאה

אבל לא מצינו שישראל יהי' לו קנין אשות בבת נח לחייב הבא עלי' דאין אשות עכו"ם אולם ראיתי בשו"ת הריב"ש ז"ל (סי' ו') שדן לענין מומר, שנשא בת ישראל בערכאות שלהם וז"ל וכי תימא והא אמרינן בסנהדרין דבני נח בעולת בעל יש להן וכו' וא"כ בנדון זה שביאר שתהי' אשתו כחוקות העכו"ם.

הרי הוא כאלו אמר לה הרי את אשתי בביאה כדין בן נח לא היא דב"נ אין לו אשות באשתו אלא לחייב את מינו ר"ל בן נח אחר שבא עלי' אבל ישראל אינו חייב באשת ב"נ וכו' וא"כ זה שאעפ"י שחטא ישראל לא חלו עליה קידושין כלל וכו' דאין קידושין בבת ישראל לחצאין ועוד דבבן נח א"צ גט וכו' עכ"ל ומבואר דמספקא להריב"ש ז"ל אם יש דין אשות של ב"נ לישראל בבת ישראל וסברת הספק משום דאין קידושין בבת ישראל לחצאין וכיון דלא קידשה לכל דיני קידושין הוי זה כעין שיור ולא מהני מידי גם לדיני אשות ב"נ.

עכ"פ מבואר מזה דמצד המקדש אף שישראל הוא שפיר יש לו דין אשות ב"נ אלא דאין קידושין בבת ישראל לחצאין וא"כ שוב בישראל שנשא בת נח בתורת קנין ב"נ שפיר אית לן למימר דתפסי לו בה אשות בת נח ותאסר עכ"פ לאחרים כמו הבא על הזונה דקנאה ואף דאם משלחה לנפשה מהני להתירה בדיני ב"נ מ"מ עכ"פ קודם השילוח תאסר מצד ביאתו לאחרים [ועי' רמב"ם (פ"ט ממלכים ה"ז) שכתב בד"א בבן נח שבא על בת "נח" יעו"ש דמשמע דחולק על סברת הריב"ש] [ועיין במס' גרים (פ"ג ה"ז) ישראל שבא על בת עכו"ם ידון כדיני עכו"ם ותמה בס' נח"י שם דהא ישראל שבא על העכו"ם אינו חייב מיתת ב"ד ורציתי לפרש למאי דחקר בשו"ת שבות יעקב (ח"א סי' כ') דישראל שנשא נכרית אף שאין אשות לעכו"ם מ"מ חשיבא כאשת איש לחייב ב"נ הבא עלי' משום עשה דודבק והאחרונים פלפלו בדבריו דקנין אשות דב"נ לא פקע מישראל יעו"ש בדבריהם.

והנה זה פשוט דהא דאמר בסנהדרין (נ"ז:): דב"נ הבא על אשת ישראל דנדון בדיני ישראל דזהו רק באשת ישראל שיש לישראל קנין אשות ישראלי אבל בכה"ג לפ"ד השבו"י דיש אשות בדין ב"נ פשוט דאין דנין אותם רק כדיני ב"נ דהא מה דהוי אשת איש מדיני ב"נ הוא וזה יתכן המכוון "ישראל שבא על בת עכו"ם ידון לו" (לאחר הבא עלי') "בדיני עכו"ם" דכיון דאשות ב"נ הוא נדון בדיני ב"נ וז"פ: אולם באמת ד' השבו"י תמוהים דהא ישראל הבא על העכו"ם ערוה הוא וקנאים פוגעין בו א"כ איך יהי' לו קנין אשות ב"נ והלא גם ב"נ אין לו קנין בערוה וכמו שכ' המ"ל (בפ"ט ממלכים) ובס' פר"ד דב"נ שבא על הערוה אינה נאסרת על חבירו יעו"ש ולא עדיף ישראל מעכו"ם ושוב כיון דבישראל תמיד הוי ערוה באיסור פשוט דאינה נאסרת ע"י ביאה כזו ואף דאינו דומה לב"נ הבא על הערוה דהוה איסור גם כפי דיני ב"נ משא"כ בישראל הבא על העכו"ם דאיסור עכו"ם אינו בב"נ רק מתורת ישראל א"כ י"ל דאין ערוה מדיני ישראל מעכב על קנין אשות מתורת ב"נ מ"מ זיל בתר טעמא דבב"נ הרי לא נאמר דין זה שאין אשות בערוה אלא הוא ענין התלוי בטעם דכיון דאשות ב"נ מפאת דבק באשתו וכיון דאסורה עליו אין זה בדין דבק וגו' ושוב אין נ"מ מאיזה טעם אסורה עליו כיון דמ"מ אי אפשר לו להדבק עמה וז"פ [ועי' רש"י סנהדרין (נ"א).

(ד"ה עכו"ם נתין וממזר וכו' יש להם קידושין והרי הוא אשת איש דקידושין תופסין בחייבי לאוין וכו' ותמוה דאיך יש קידושין לעכו"ם בבת ישראל וכבר תמהו בהגהת הש"ס. אך לדברי השבו"י דיש לישראל אשות ב"נ בעכו"ם י"ל דה"ה להיפוך יש אשות לעכו"ם בבתי ישראל

כאשות בת נח אף שאסורה אליו, ודוחק] ולפי"ז כ"ז בישראל הבא על העכו"ם באיסור אבל ביפת תואר דהותרה ביאה ראשונה שוב אית לן למימר דקנאה כדין אשות ב"נ כיון דיש לישראל קנין אשות ב"נ בבית נח לפי דברי השבו"י ויתכן בפשוטו למאי דנחלקו רש"י ותוס' יבמות (מ"ט:). אם דבר המונע חלות קידושין יכול להפקיע קידושין שכבר חלו יעו"ש ונראה דמחלקותם רק בקנין אשות ישראל דלא מהני שום הפקעה לקידושין אלא בגט דלא מצינו אשה יוצאה בלא גט בזה סברי התוס' דכיון דכבר חלו הקידושין א"א להפקיע אותן ע"י שום סיבה לבד ע"י גט.

אבל באשות ב"נ דאינו חלות קידושין רק ע"י שמיוחדת אליו ואם מפרידה ממנו ניתרת בלי גט שוב בזה שנאסרה עליו לא גרע מפירוד ובודאי פקע אישותו וז"ב וא"כ י"ל דכיון דיפ"ת. אינה מותרת רק ביאה ראשונה בלבד ואח"כ חזרה לאיסורה ממילא פקע האשות שחל ע"י ביאתה דכל שאלו ה' בתחלת חלות לא ה' חל קנין אשות כשנעשה אח"כ פקעי אשות דמעיקרא ואינו דומה לזונה עומדת בשוק דקנאה דאף דלא ייחדה לאשה מ"מ יש לו בה היתר ביאה אבל זו שאסורה אח"כ אין לך הפרדה גדולה מזו ופשוט: ו) ובעיקר החקירה אם יש לישראל קנין בבית נח כדין בן נח היכא דליכא איסורא דביאת עכו"ם יש לעורר מהא דסנהדרין (נ"ז).

(כי אתא רב דימי אר"א אר"ח בן נח שייחד שפחה לעבדו ובא עלי' נהרג עלי' ובפירש"י ז"ל שם כתב כותי בישראל אסור. שפחה כנענית שייחד ישראל לעבד עברי שלו ובא עלי' נהרג ע"כ ומבואר דיש לע"ע קנין אשות בשפחה כנענית לענין לחייב מיתה עכו"ם הבא עלי' ואם נימא דכל שאין לישראל תפיסת קידושי ישראל שוב לית לי' גם קנין אשות דב"נ א"כ שוב נהי דשפחה לעבד משרי שרי' מ"מ הרי שפחה לאו בת קידושין הוא עי' יבמות (מ"ה).

(וקידושין (ע'.) וכמה דוכתי ושוב מאי בכך דהותר איסור ביאתה מ"מ הרי ע"ע הוא ישראל גמור ואין לישראל שום קנין אשות בשפחה ואמאי יתחייב הב"נ מיתה וע"כ מוכח דהא דאין לו לישראל קנין אשות דב"נ בעכו"ם הוא מפאת האיסור ביאה דכל שאינו מסור לביאה ליכא דין קנין אשות ב"נ אבל בשפחה לע"ע דפקע איסורו שפיר יש לו קנין אשות דב"נ ומש"ה מחייב ב"נ הבא עלי': [והנה רש"י ז"ל הוכיח זה דיש אשות לע"ע בש"כ לחייב לב"נ מהא דסנהדרין (נ"ז).

(דאמר דביפ"ת כותי בישראל אסור דהכוונה ש"כ הנשואה לע"ע ובאמת דצ"ע דמנ"ל זאת הא יש לפרש דכוונת הש"ס כותי בישראל אסור היינו ש"כ הנשואה לעבד כנעני של ישראל דבזה שפיר כיון דלענין קידושין עדיין דינן כעכו"ם מש"ה יש לו קנין אשות דב"נ בשפחה דכוותי' המותרת לו דכשם שאינו חל עליו דיני ישראל לענין קידושין כן לא פקעי ממנה דיני ב"נ מלהיות לו קנין אשות דב"נ אף שטבל דלקידושין עדיין כמקצת עכו"ם אבל מנ"ל בשפחה הנשואה לע"ע דישאל גמור הוא ויש לו דיני קידושי ישראל לומר שיהי' לו עדיין דין אשות ב"נ בשפחה לחייב ב"נ הבא עלי' ואכ"מ]: ויתכן למאי דאמר כריתות (י"א).

(איזה שפחה חרופה האמורה בתורה. חצי' שפחה וחציה בת חורין ומאורסת לעבד עברי דברי ר"ע ר"י אומר בשפחה כנענית הכתוב מדבר ומאורסת לעבד עברי יעו"ש ומבואר שאסורה לישראל במלקות ואשם.

[ועי' ב"ח אהע"ז סי' מ"ד דגם לר"י דבש"כ הכתוב מדבר מ"מ בחצי' שפחה וחצי' בת חורין בודאי הוה שפחה חרופה אף אם לא תפסו קידושין בח"ש וחב"ח דלא גרעה מש"כ גמורה ויל"ע

בזה ואכ"מ ומבואר דלהיפוך לר"ע בשפחה כנענית שאין חציה בת חורין אינה בכלל שפחה חרופה] והנה לא נתבאר למ"ד זה דש"ח היינו ש"כ הנשואה לע"ע אם הוא ענין קידושין דישראל והכוונה דגזה"כ דכשם שיש לישראל קידושין בישראלית גמורא לחיוב מיתה לכל העולם כן יש לישראל תפיסת קידושין בשפחה שטבלה לענין חיובא דמלקות ואשם.

או דענין חיוב שפחה חרופה אינו מצד איזו דין תפיסת דין קידושי ישראל דז"א דשפחה לאו בת קידושין הוא כלל ולית בה כלל קנין אשות דישראל אלא הענין דשפחה חרופה הוא מצד שמיוחדת לישראל זה אסרתה תורה לאחרים במלקות ואשם דהחיבור והיחיד שלזה גורם לאסרה לאחרים אף דגם הבעל אין לו בה שום קנין אשות (ועי' ב"י אהע"ז סי' מ"ד מ"ש שם לחלק למאן דאמר דחציה שפחה וחציה בת חורין לא תפסו קידושין דהיינו דלא תפסו קידושין נגד כל העולם.

אבל לגבי נפשי דמקדש הוי קידושין ולא מיחשב אח"כ כשנשתחררה כפנוי' בלי קידושין יעו"ש ויל"ע ב"ד אלו ואכ"מ] וראיתי בירושלמי קידושין (פ"א סוף ה"א) אהא דבעי שם בשפחה חרופה. מהו שתקנה עצמה במיתת רבה ובהשלים שש [אם שפחה חרופה ניתרת ע"י מיתת הרב או ע"י שהשלים שש] וכו' ברם כרבי ישמעאל צריכה לו דר"י אמר שפחה כנענית הנשואה לע"ע הכתוב מדבר אם נישואי תורה הן אם אדוניו יתן לו אשה לא צורכא דלא מהו שתקנה עצמה במיתת רבה ובהשלים שש עי' בק"ע דבירר דלר"י אף דאין קידושין תופסין בשפחה מ"מ גזה"כ בזו שנשואי' מן התורה כדכ' אם אדוניו יתן לו אשה ועיי"ש דמהפך הגירסא וגם לא כתבו שום טעם לסברת האיבעי' ונראה פשוט דהאיבעי' הוא בזה הספק אם הא דחייבה תורה בשפחה חרופה מלקות ואשם הוא מדין תפיסת קידושין שחידשה תורה לגבי המקדש שהוא הע"ע שיהא לו תפיסת קידושין בשפחה זו והם קידושין קלושים מקידושים דעלמא שמחייבין מיתה והני אין מחייבין מיתה וממילא אף אם נעשה בן חורין ע"י יציאתו בשש ואין לו בה עתה שום תפיסת קידושין מ"מ דמי לקידושין דעלמא דאם נעשה אינו ראוי לא פקעי קידושין שכבר חלו וכמ"ש תוס' ביבמות (מ"ט:) ד"ה סוטה יעו"ש וגם לרש"י ז"ל שם דפקעי קידושין שכבר חלו מ"מ בכאן כיון דלא נתחדש דבר הפוסל קידושין רק העדר חלות דשפחה אינה פוסלת רק דלא נתחדש בה דין קידושין בזה לכ"ע מהני שלא יפקעו לה בשכבר חלו ואכמ"ל בזה אמנם אם נימא דשפחה חרופה אף שמתרת להע"ע מ"מ אין לו בה שום תפיסת קידושין כלל והא דחייבין עלי' מלקות ואשם היא מפאת שמיוחדת אליו אסורה לאחרים א"כ זהו רק בשעה שמיוחדת אליו בהיתר אבל עכשו דנעשה בן חורין ואסור בשפחה א"כ אינה מיוחדת אליו פקע איסורה וז"פ: ולפי"ז יתכן דדין זה אם ב"נ נהרג על שפחה הנשואה לע"ע תליא בספק הירושלמי דלפי צד הספק בירושלמי דחיוב שפחה חרופה משום דין תפיסת קידושין הוא דגלי קרא אם אדוניו יתן לו אשה דנשואי תורה הן שפיר י"ל דאף שאין נוהגין בה פרטי דיני אשת איש לחיוב מיתה וכה"ג מ"מ מהני להחשב כא"א דישראל לחייב מיתה לב"נ דכל דבישראל איכא אזהרה ממילא בב"נ אזהרתן זו מיתתן.

אבל לפי הצד דבש"ח לית בה כלל שום תפיסת קידושין וחיוב מלקות ואשם מצד דמיוחדת אליו י"ל דלא מהני מיוחדת דישראל לחייב מיתה לב"נ. דישראל אין לו כלל דין אשות ב"נ רק אשות ישראל ותו לא וכיון דש"כ הנשואה לע"ע אין בה שום דין קידושי ישראל שוב גם אשות ב"נ לית בה ולא יתחייב ב"נ הבא עלי'.

ובפשיטו למ"ד דש"כ לע"ע אינה ש"ח א"כ לית בה כלל אשות ישראל ורש"י ז"ל הרי כתב מפורש כמ"ד דש"ח היינו ש"כ הנשואה לע"ע ועי' במהרש"א סנהדרין (נ"ז.) שם ודו"ק: (ז) ובגוף הדבר אם חיוב שפחה חרופה מצד גזה"כ דיש תפיסת קידושין לע"ע או מצד שמיוחדתהבאתי מדברי הירושלמי קידושין דאמר דנשואי תורה הן יעו"ש (דמשמע דהוא דין קידושין הנה לשון הגמ' גיטין (מ"ג).

(אר"ש וכו' חצי' שפחה ואפי' בת חורין שנתקדשה אין קידושיה קידושין ואם לחשך אדם לומר איזו הוא שפחה חרופה זו מ"ש וחב"ח המאורסת לע"ע אלמא בת איתרוסי היא אמור לו כלך אצל ר"י שהוא אומר בשפחה כנענית המאורסת סת לע"ע ושפחה כנענית בת איתרוסי הוא אלא מאי אית לך למימר מאי מאורסת מיוחדת ה"נ מאי מאורסת מיוחדת ע"כ ואם נימא דגזה"כ דשפחה לעבד עברי יש בה תפיסת קידושין א"כ מאי קשי ושפחה כנענית בת איתרוסי הוא הא לע"ע זה שפיר בת איתרוסי הוא דגזה"כ שתופסין בה קידושין כאלו לחייב מלקות ואשם וגם מאי זה דאמר אלא מאי מאורסת מיוחדת הא שפיר י"ל דמאורסת ממש קאמר דלדידי' גזה"כ דבת איתרוסי הוא וע"כ דפשיטא לי' לגמ' דשפחה לאו בת איתרוסי כלל אף לע"ע שמותר בה והחיוב דמלקות ואשם הוא רק מפאת שמיוחדת אליו ומש"ה יליף מינה דה"ה למ"ד דש"ת היינו ח"ש וחב"ח דג"כ לית בה קידושין לא להע"ע ולא לעלמא ומיחייב מלקות ואשם מפאת שמיוחדת אליו וראה זה ראיתי דבר חידושי בפירוש הר"ש משנ"ץ לתו"כ (פ' קדושים פ"ה) דהביא גירסא בתו"כ איזו שפחה חרופה חצי' שפחה וחצי' בת חורין שנתקדשה "לבן חורין" ר"י אומר שפחה שנתארסה לע"ע וכתב הר"ש בפ' השולח מפרש רב ששת דקידושין לא תפסי בה ומדמה לה למקדש חצי אשה דאינה מקודשת וניחא לן נמי דגרסינן בדר"ע "בן חורין" ובדברי ישמעאל לעבד עברי אבל בפ"ב דכריתות בשניהם גרסינן עבד עברי וטעמא הוי בח"ש וחב"ח במילתא דר"ע דוקא לע"ע דמותרת לו שפחה הוי שפיר מיוחדת אבל לבן חורין דאסורא לו לא הוי חיוב ביחוד שלו עכ"ל ונראה כוונתו דלפי סוגי' דגיטין (מ"ג).

(דמסיק דחיוב דש"ח לר"ע דמיירי בחצי שפחה וחב"ח לאו משום דתפסי בה קידושין אלא משום דמיוחדת אליו סובר הת"כ דלא בעינן יחוד המותר רק אף אם מיוחדת לבן חורין שעדיין אסורא אליו מצד חציה שפחה מ"מ חשיבה שפחה חרופה וסוגי' דכריתות פליגא על התו"כ וסוברת דליכא לחיובא מלקות ואשם מצד זה שמיוחדת לו רק אם מיוחדת לע"ע שהוא יחוד המותר אבל לא לבן חורין דהוא אסורה לו וזה חידוש גדול שיהי' חיוב ש"ח בלי שום דין תפיסת קידושין ובלי היתר ביאה וכלל וצ"ע הטעם ולכאורה לפי הת"כ דמיוחדת לבן חורין ג"כ הוי ש"ח א"כ אמאי בדר"י דאמר דש"ח היינו ש"כ המאורסת לע"ע ואמאי לא מהני אם מיוחדת לבן חורין כיון דמהני גם יחוד באיסור ובשלמא אם נימא דלמ"ד דש"ח היינו ח"ש וחב"ח הוי חיובא משום דתפסי בה קידושין וכדאמרינן בגיטין (מ"ג).

(למ"ד דח"ש וחב"ת קידושיה קידושין שפיר י"ל דיש חילוק בין ר"ע לר"י דלר"ע דש"ח החיוב משום תפיסת קידושין שפיר אף דמאורסת לבן חורין שאסרה אליו מ"מ כיון דתפסי בה קידושין מחייב עלי' מלקות ואשם. אבל לר"י דש"ח היינו שפחה כנענית דלאו בת איתרוסי הוא החיוב משום דמיוחדת לו שפיר בעי' שתהי' מיוחדת לע"ע שהוא יחיד בהיתר ולא לבן חורין.

אבל לפי דברי הר"ש משנ"ץ ז"ל דגם לפי הצד דלא תפסי קידושין בח"ש וחב"ח והוי החיוב גם אליבא דר"ע מפאת שמיוחדת לו מ"מ שיטת תו"כ דמיוחדת לבן חורין באיסור ובלי תפיסת

קידושין הוי ש"ח א"כ אמאי בדרכי ישמעאל דאמר דש"ח היינו ש"כ בעי' שתהי' מאורסת לע"ע הלא לפי התו"כ גם מיוחדת באיסור הוי יחוד.

ולכן הי' נראה מזה דלמסקנא דגמ' גיטין (מ"ג.) (דחיוב דש"ח מפאת שמיוחדת ולא משום תפיסת קידושין דמ"מ היינו שאין בה תפיסת קידושין לעלמא אבל מ"מ להעבד עברי בעצמו דגלי קרא דאם אדוניו יתן לו שפיר תפסי לו בה קידושין והא דהוכיח הש"ס מהא דר"י דאמר בש"כ הכתוב מדבר דהחיוב לאו משום תפיסת קידושין היינו דלא נימא דליכא חיוב דש"ח אלא אם תפסי בה קידושין לכ"ע ובאופן דאלו הי' זה הבוועל מקדשה ג"כ הי' תופסין בה קידושין אזי היא דיש חיוב ש"ח ע"ז הוכיח הש"ס דאינו כן שהרי לר"י יש חיוב דש"ח בש"כ הנשואה לע"ע אף דלהבוועל לא תפסי קידושין וע"כ משום דמיוחדת אליו יש חיוב וה"ה די"ל כן לר"ע.

אבל מ"מ י"ל שפיר דלכ"ע עכ"פ להע"ע שפיר יש בה דין תפיסת קידושין והחיוב מלקות מצד ענין אשות שיש לע"ע וזה יתכן סברת הר"ש ז"ל דאף דשיטת התו"כ דיש חיובי דש"ח בח"ש וחב"ח המאורסת לבן חורין מפאת שמיוחדת ולא בעינן תפיסת קידושין מ"מ היינו דיש חיוב דאף דלא תפסי קידושין לעלמא אבל מ"מ ענין מיוחדת הוא שיש לו בה קנין אשות וכלשון הש"ס בסנהדרין (נ"ז).

(שייחד שפחה לעבדו דהיינו שיש לה בה קנין אשות ב"נ וע"כ שפיר כיון דחציה בת חורין ומותרת לו שפיר יש לו בה קנין אשות בחצי' זו ואף שאין לה בה קנין אשות דישראל מ"מ יש לו בה קנין אשות דב"נ להיותה בכלל מיוחדת לו. אבל בשפחה כנענית דאסורא לישראל ואין לו שום צד היתר אין לו בה קנין אשות דב"נ כלל ואינה בכלל מיוחדת ובחי' הארכתי מהא דירושלמי קידושין (פ"א סוה"א דאמר אהא דבעי בהשלים שש אם פקע דין שפחה חרופה דלכ"ע דש"ח הוא ח"ש וחב"ח המאורסת לבן חורין ליכא למיבעי' [דהא גם לבן חורין הוי דין זה ולא גרע עי"ז שאורסה בעודו ע"ע והי' לו היתר בכולה בעת חלות דין ש"ח] אלא לר"י צריכא דאמר דבש"כ הכתוב מדבר יעו"ש בפנ"מ.

ומבואר דהירושלמי סובר כהת"כ דמאורסת לבן חורין הוי ש"ח ומ"מ בשפחה כנענית ליכא חיובא במיוחדת לבן חורין ואכ"מ במה שיל"ע בד' ירושלמי שם. ועי' בפיה"מ לרמב"ם בכריתות (י"א).

(דכתב דבעי' מאורסת לע"ע שיש לו קידושין והיא מותרת עכ"ל מבואר דאזיל כס"ד דש"ס גיטין (מ"ג.) (דיש תפיסת קידושין בח"ש וחב"ח והחיוב לאו משום מיוחדת רק משום תפיסת קידושין ומ"מ כתב דתרויהו בעינן תפיסת קידושין והיתר ביאה ולפ"ד ח"ש וחב"ח המאורסת לבן חורין אף למ"ד דתפסי בה קידושין מ"מ אינה בכלל שפחה חרופה לפי שאינה מיוחדת בהיתר וזה כגירסא דכריתות דגם לר"ע דש"ח וחב"ח בעי' מאורסת לע"ע דוקא וכדברי הר"ש דלסוגי' דכריתות בעי' שתהא מיוחדת בהיתר אלא דלהר"ש ז"ל היינו משום דלא תפסי בה קידושין והוי החיוב משום דמיוחדת ע"כ בעי' מיוחדת בהיתר אבל למ"ד דח"ש וחב"ח תפסי בה קידושין י"ל דאין החיוב משום יחוד רק משום תפיסת קידושין ושוב גם לבן חורין דתפסי קידושין יש דין ש"ח אף דאסורה אליו אולם לא מהני תפיסת קידושין בלי צירוף יחוד המותר ואף למ"ד דמהני תפיסת קידושין בח"ש וחב"ח.

מ"מ כיון שאסורא אליו אין בה דין ש"ח ועי' רש"י כריתות (י"א.) ד"ה לר"י וכו' ודאי מאורסת מיישראל הוא דהא תפסי בה קידושין והב"ח הגיה ודאי לאו מאורסת מיישראל דהא לא תפסי בה קידושין יעו"ש וצ"ע שלא הביא דברי רש"י ז"ל בגיטין (מ"ג).

(ד"ה ואם לחשך וכו' מאורסת לעבד עברי וה"ה לכל ישראל יעו"ש ומפורש שיטתו דלסברת הש"ס דחיוב ש"ח לר"ע משום דתפסי בה קידושין גם מאורסת לישראל אף שאסורה אליו מצד חצי' שפחה מ"מ הוי ש"ח ועי' רבינו גרשום ז"ל בכריתות (י"א.) דכתב ומאורסת לישראל ליכא למימר כיון דחצי' שפחה אסורא לישראל יעו"ש ויש לפלפל בכ"ז טובא ואכ"מ: ח) ודע בדברי הירושלמי קידושין (פ"א סוה"א שהבאתי דבעי' בשפחה כנענית הנשואה לע"ע למ"ד דהוי שפחה חרופה ואינה יוצאה בגט אם מהני מיתת הרב להתירה או אם השלים שש ופקע דין ע"ע אם ניתרת יש לעורר למאי דאמר בסנהדרין (נ"ט:) דאמר ר"א ב"נ שייחדשפחה לעבדו ובא עלי' נהרג עלי' מאימתה התרתה (שלא תקרא מיוחדת לו) משתפרע ראשה בשוק יעו"ש וביאר רמב"ם ז"ל (בפ"ט ממלכים) דאין הכוונה בעצמה תעשה כן אלא מאימתי תחזור להיתרה משיפרישנה מעבדו ויפרע ראשה בשוק ע"כ ומבואר דכשם דחלות איסורה דשפחה זו בא ע"י יחוד הרב כן היתרה בא ע"י הפרשת הרב אותן דכמו בעלמא בב"נ אם הפרישו עצמן זה מזה ניתרת כדאי' ברמב"ם שם מירושלמי קידושין כן בשפחה עם עבד תליא בדעת הרב דמהני הפרדת הרב להתיר איסור א"א שהי' עלי': ולפי"ז יש להעיר בדברי הירושלמי דאמאי לא בעי בש"כ הנשואה לע"ע אם מתרת ע"י הפרדת הרב את השפחה מעבדו כמו דניתרת בנשואה לכנעני וזה תליא באותו ספק עצמו דירושלמי אם דין שפחה חרופה תלוי בדין עבדות שאם פקע העבדות ע"י מיתת הרב או השלמת שש שיפקע איסור דש"ח כן ה' יכול למיבעי בחיי הרב ובתוך שש אם מהני הפרדת הרב דלצד דתלוי בדין עבדות שפיר מהני הפרדת הרב אבל אם הוא גזה"כ בנישואי תורה הן ואינו תלוי בעבדות לא מהני הפרדת הרב [והתינח לשיטת הריטב"א בקידושין (ט"ו:) דהא דמוכר עצמו אין רבו מוסר לו ש"כ היינו בע"כ של העבד בעצמו מותר בשפחה יעו"ש ובמ"ל פ"ד מעבדים ומבואר דמסירת הרב והיתר שפחה שני דברים הם לפי"ז י"ל דבעיית הירושלמי שיהי' נפקע דין ש"ח ע"י הפקעת העבדות הוא רק היכא דפקע היתר שפחה ממנו כגון ע"י מיתה והשלמת שש דנעשה בן חורין אזי י"ל דפקע ממנה דין ש"ח כיון שאסורה אליו.

אבל בחיי הרב בתוך שש נהי דמהני הפרדת הרב היינו לדין זה שיש ביד הרב למסור לו שפחה בע"כ מהני הפרדתו אבל מאחר דעדיין מותרת לו י"ל דבזה לא מספקי' כלל שיהי' נפקע דין ש"ח כיון דע"י הפרדת הרב לא נסתלק היתרו אבל לשיטת הרמב"ם בה' עבדים דמסורת הרב לש"כ והיתר השפחה לע"ע חדא הוא ובמקום דנסתלק רשות הרב למסור הש"כ נסתלק גם היתר העבד בהשפחה יעו"ש א"כ שובה עי"ז שמפרידו הרב מאותה השפחה חזר העבד לאסור בה דאף דאם ימסור לו שפחה אחרת מדעתו או אפשר גם אותה שפחה יחזור להיתרו מ"מ כ"ז שאינו חפץ ואינו מוסרו בע"כ עדיין באיסורא קיימא דכל היתרו דעבד עברי שהוא ישראל גמור בשפחה זו הוא מדין כפיית הרב וזהו דמהני לתת עלי' דין שפחה חרופה אבל כשהרב מפריד אותן ונסתלק כפיתו והיתרו שוב הדרא לעצמותה דשפחה אסורה לישראל ובאיסור פקע דין ש"ח ומה לנו בזה שיש אפשריות להע"ע להיות מותר בשפחה אבל מ"מ בזו שאסורה לו אין לו עלי' דין ש"ח וכמו אם יקח שפחה שלא במסורת הרב דודאי לא יהי' עלי' דין ש"ח דלשפחה זו דמי כישראל גמר שאין לו בה שום נשואין כן לפי צד ס' הירושלמי דאם פקע היתרו אח"כ דפקע ש"ח א"כ בזה שנתבטל מסירת הרב ע"י ההפרדה דבטל היתרו שוב יפקע דין ש"ח ומסברא אין שום חילוק בין

פקע היתרו מכל השפחות לאם פקע היתרו משפחה זו כיון דעלי' אנו דנין אם יש לו בה נישואין ואם יש לאיסור שפחות כח להפקיע נישואין שכבר חלו גם איסור שפחה של זו תפקיע הנישואין וכמובן.

ונראה דהנה בחידושי הר"ן סנהדרין (נ"ז.) (אהא דהביא דברי רש"י ז"ל דב"נ שיחד שפחה לעבדו ובא עלי' נהרג משום גזל ולא משום א"א העבד של כותי אינו קנוי לו קנין הגוף ויש לעבד אשות בשפחה שייחד לו רבו שאינו ברשות רבו להפקיע אותה כ"ז שירצה ולפריך נהרג עלי' משום אשת איש עכ"ל.

והנה מבואר מדברי הר"ן ז"ל בפשיטות דסברתו דלא מהני הפרדת הרב להפקיע השפחה מבעלה העבד משום דאין העבד קנוי קנין הגוף להרב שיהי' בידו להפקיע זכות אשתו וזה נגד שיטת רמב"ם ז"ל הנ"ל דסובר דמהני הפרדת הרב להתיר את השפחה הנשואה לעבדו וצריך מובן ס' רמב"ם ז"ל דלכאורה מפורש בגיטין (ל"ח.

(כס' הר"ן ז"ל דעכו"ם אין לו קנין הגוף בעבדו יעו"ש וביבמות (מ"ו.) עכו"ם אינו קונה רק למעשי ידיו וכן פסק רמב"ם ז"ל (בפ"ט מעבדים ה"ה) עכו"ם שקנה עכו"ם לעבדות לא קנה גופו ואין לו בו אלא מעשה ודיו עכ"ל ואיך יכול להפריד אשתו ולהפקיע קנין איסור שבו שזה תליא בקנין הגוף וכמ"ש הרשב"א ז"ל בקידושין (ט"ז.

(גבי עבד עברי דאמר' בש"ס דגופו קני דהיינו רק היכא דיש לו בו קנין איסור אבל מוכר עצמו שאין לו קנין איסור אין לו קנין הגוף יעו"ש הנה דקנין איסור וקנין חדא נינהו וכיון דעכו"ם אין לו קה"ג איך יהי' לו זכות בקנין איסור. ונראה להוכיח מזה דשיטת רמב"ם ז"ל דענין אשות דעבד ב"נ חלוק מאשות ישראל דבב"נ אין זה קנין איסור רק הוא כעין קנין ממון כמי שקונה נכסים ומטלטלים כן יש לו קנין באשתו להיותה נקנית אליו אבל אינה נקנית אליו מצד דין וקנין איסור שאין אשות לעכו"ם ולא ניתנו דינים אלו לב"נ ועי' ח'י' הר"ן סנהדרין (נ"ט:) בשם רבנו דוד דדעתו דבב"נ לא מהני הפרדה רק בעבד לפי שלא עשיית א"א אלא יחוד הוא ע"ש ועי' רש"י סנהדרין (נ"ז.

(ד"ה נהרג וכו' אהא דאמר' ב"נ שייחד שפחה לעבדו ובא עלי' נהרג עלי' וז"ל נהרג עליו משום גזל ואעפ"י שאין זו בעולת בעל דאשות אלא דזנות בעלמא כחמור ובהמתו עכ"ל הנה דכתב בפשיטות דזה דב"נ שייחד שפחה לעבדו חייב אם בא עלי' מתורת גזל הוא ולא מתורת דין קנין אשות [וראה ברמב"ם (פ"ט ממלכים ה"ט) דעכו"ם הבא על יפת תואר חייב משום גונב נפש יעו"ש בכס"מ ומבואר דאף דבישראל חיוב דגונב נפש אינו אלא כשמכרו מ"מ בב"נ יש חיוב על הגניבה לחודי' בלי מכירה והיינו דאין החיוב מפאת הנפש כבישראל שגניבת נפש אינו דין ממון אלא ענין איסור רק החיוב משום גניבה כגניבת חפץ וכה"ג דאשות העכו"ם הוי זכות נכסים ומש"ה מיחייב בלוקח יפ"ת שיש לה בעל כגונב ממנו איזה חפץ וצ"ע בזה שם וכ"כ במ"א באורך בעיין בענין זה אם עכו"ם גנב ע"ע של עכו"ם אם חייב ואכ"מ] וזה י"ל טעם רמב"ם ז"ל דמהני הפרדת הרב את השפחה להתירה משום דכיון דהוא זכה לו בנכסים אלו כ"ז שירצה כשברצונו להפרידו פקע זכותו שאין זה ענין איסור כלל רק לתא דגזל ותו לא.

ולפי"ז נראה בשפחה הנשואה לעבד עברי דע"ע ישראל גמור הוא אף דאמר בש"ס קידושין (ט"ז.) (דגופו קני יעו"ש מ"מ מאחר שנשא השפחה ונישואי תורה הן הוי זה ענין קנין אשות

ולא מהני בזה הפרדת הרב לכ"ע דאף דיש לו לרב קנין איסור שהרי מתירו בשפחה היינו דע"י העבדות הוקלש קידושנו מעצמו וכמ"ש המ"ל בפ"ג מעבדים ה"ג) באורך יעו"ש אבל מ"מ אין כל ישראליתו ביד הרב ולת שייך זה להרב שיהי' מפקיע איסורא דאשת איש שלו ובעיות הירושלמי במת הרב אינו מצד כחו של הרב להפקיע רק ממילא מפאת עצמו שפקע מהעבד הזה תורת נישואי ש"ח.

אבל הרב אין בידו להפריד שפחה הנשואה לע"ע דבזה גם רמב"ם ז"ל מודה לס' הר"ן ז"ל. ועוד י"ל בפשיטות טפי דשאני עבד עכו"ם שאלו לא הי' עבד הי' לו היתר זה דהפרדה מאשתו בעצמו וכדאמר בירושלמי קידושין (פ"א ה"א) דבב"נ שניהם מגרשים זה את זה וברמב"ם (פ"ט ממלכים ה"ח) ומאמתי תהי' אשת חבירו כגרופה שלנו משיוציאנה מביתו וישלחנה לעצמה יעו"ש ומש"ה כשהוא עבד יש לו להרב אותו זכות בעצמו להפרידה ממנו.

אבל בשפחה הנשואה לישראל ע"ע דישראל בעצמו אין לו גירושים כאלו להתיר אשתו ע"י פירוד שוב אין לרב כח יותר מהעבד בעצמו ופשוט [ועיין מכילתא (פ' משפטים פ"ב) ר"ע אומר אם אדוניותן לו אשה המיוחדת לו שלא תהא כשפחת הפקר ע"כ ואינו מובן ויתכן דהכוונה דר"ע וטעמי בכריתות (י"א).

(דשפחה חרופה היינו חצי' שפחה וחצי' בת חורין יעו"ש אבל שפחה הנשואה לע"ע אין לה דין שפחה חרופה א"כ שוב אין לו בה שום דין נישואי תורה לחייב ישראל אחר עי"ז וס"ד דיהי' לו דין ב"נ דאימתי שירצה יפרידנה וישלחנה וע"ז קאמר אם אדוניו יתן לו אשה המיוחדת לו וז"פ וראיתי ברמב"ם (פ"ג מעבדים ה"ה) דכתב שאין הרב יכול ליתן לו שפחה אחת לשני עבדיו העברים כדרך שנותן לכנענים שנאמר יתן לו אשה וכו' הכס"מ דזהו פירוש הרמב"ם במכילתא שיתן לו אשה המיוחדת לו יעו"ש ולפי"ז אינו מוכח שלא יהי' מועיל הפרדת העבד או הפרדת הרב להתיר השפחה די"ל דהא א דבעבד כנעני נותן שפחה אחת לכמה עבדים היינו בלי יחוד ובכה"ג אסור בעבד עברי אבל ביחוד דגם בע"כ הוי כאשתו וחייב הבא עלי' אלא דמהני הפרדה להתירה לאחרים וה"ה די"ל דמהני הפרדה להתיר שפחה של ע"ע אף שמיוחדת לו וצ"ע עוד בדבר: ודע דלפי דעת החידושי הר"ן ז"ל דלא מהני הפרדת הרב בשפחה שיחד לעבדו משום שאין העכו"ם קונה את העבד קנין הגוף ומשמע דאם הי' קונוהו קנין הגוף שפיר הי' מהני הפרדה ולפי"ז למאי דאמר יבמות (מ"ו).

(דישראל יש לו קנין הגוף בעבד עכו"ם יעו"ש א"כ נראה דישראל שיחד שפחה לעבד כנעני שלו שפיר מועיל הפרדת הרב להתירא דבזה שגופו קני גם להר"ן ז"ל מהני הפרדה דרב ולכאורה יקשה הא דסנהדרין (נ"ז.) דאמר כיוצא דיפת תואר כותי בישראל אסור יעו"ש דפירש"י ז"ל דאם ישראל מסר ש"כ לעבד עברי שלו דב"נ נהרג עלי' ועי' מהרש"א שם דיל"פ גם אם ישראל מסר שפחה לעבד כנעני שלו דב"נ נהרג עלי' ולפ"ד יקשה דהא לפי המבואר מדברי ח' הר"ן ז"ל הא דב"נ נהרג עלי' הוא משום דלא מהני הפרדה דרב שאלו הי' מועיל הפרדה דרב לא הי' חייב מיתה כמבואר להדי' בדבריו ז"ל וא"כ שוב אם נימא דמהני הפרדה דרב גם לשפחה דע"ע וכן"ל א"כ אימתי כותי בישראל אסור ונהרג הא ע"ע גופו קני כקידושין (ט"ז).

(ובזה גם לחי' הר"ן ז"ל מהני הפרדה) וגם בע"כ דגופו קני א"כ אמאי חייב מיתה הא כל דמהני הפרדה דרב מיחייב לפי דעת ח' הר"ן ז"ל. ומוכח מזה דבשפחה הנשואה לע"ע לא מהני כלל הפרדה דרב ומשכחת כותי בישראל אסור בשפחה הנשואה לע"ע.

אמנם נראה דאין ראי' דלכאורה צ"ע ד' ח' הר"ן ז"ל דאם הוה אמרינן דמהני הפרדה דרב לא ה' מחויב מיתה מי שבא עלי' ואמאי הלא בכל ב"נ הדין כן דמהני הפרדתן זה מזו ומ"מ כ"ז שלא נתפרדו הבא עלי' חייב מיתה וכבר העיר בזה ח"א. ונראה פשוט דכוונת ח' הר"ן ז"ל עפ"י ד' הגמ' גיטין (מ).

(הכותב שטר אירוסין לשפחתו ר"מ אומר מקודשת יעו"ש ומבואר דזה עצמו שכתב לה שטר אירוסין הוה כמו שמשחררה (ועי' רמב"ם (פ"ב מנזירות ה"ח) נדר עבדו בנזירות ואמר לו מופר לך יצא לחירות וחייב להשלים נזירותו שהעבד כופין אותו ואין מפירין לו ואם הפר יצא לחירות יעו"ש] וזה י"ל ס' חידושי הר"ן ז"ל דאם ה' הדין דמהני הפרדת הרב להשפחה מבעלה אית לן למימר דבזה עצמו שבא עלי' הרב הוי כמפריד אותה מבעלה ואמאי אמרינן דב"נ שיחד שפחה לעבדו ובא עלי' הרב דנהרג עלי' ומזה הוכיח דלא מהני הפרדת הרב וא"כ ניחא דכ"ז ברב שבא עלי' אם מועט הפרדה הוי זה עצמו שבא עלי' כמפרידה אבל אחר הבא עלי' אף דמהני הפרדת הרב מ"מ נהרג דמ"מ כ"ז שלא נפרדו חייבין עלי' משום אשת איש וא"כ ניחא הא דכותי בישראל אסור דהיינו בשפחה הנשואה לע"ע או לע"כ של ישראל דב"נ הבא עלי' נהרג דאף דבהני דגופן קני גם להר"ן ז"ל מהני הפרדה מ"מ מחייב הכותי שאינו הרב עלי' דדמי לכל אשת ב"נ דאף דמהני הפרדה מ"מ קודם הפירוד חייבין עלי' והר"ן ז"ל לא פטר רק את הרב גופי' ומשום דביאה עצמה כפירוש דמי' וז"פ.

[ויל"ע עוד בד' ח' הר"ן ז"ל למעיין בלשונו ז"ל דנראה מד' דאם גופו קני נפקע אישותו לגבי ישראל ומדמה לה להא דסנהדרין (נ"ט. ט.) דאמר ליכא מדעם דלישראל שרי ולעכו"ם אסור ולא והרי יפת תואר התם משום דלאו בני כיבוש נינהו יעו"ש דמבואר דקה"ג מפקיע אשות העכו"ם ועכו"ם ולפי"ז בעבד כנעני של ישראל יש לדון דקנין הגוף דהרב יעכב שלא יחול כלל קנין אשות דאם פקע קנינו אחר שכבר חל כ"ש שלא יחול מחדש אף מדעת הרב אך יש לי בזה אריכות דברים דלאו כל קנין הגוף מפקיע רק קנין כיבוש ועי' גיטין (ל"ז:) בתוד"ה אבל יעו"ש וברשב"א שם ובח' הר"ן סנהדרין (נ"ז).

(שם דהסביר ענין כיבוש שכופהו לגירות יעו"ש וביבמות (מ"ז:) ועמ"ש בזה בתשו' חת"ס (יו"ד סי' י"ט) ואכמ"ל בכ"ז:] ט.) ראיתי לכ"ת דכתב לתרץ הקושי' דאיך שייך מכירה ביפ"ת והא לאחר שנשאר להתעמר בה פקע זכותו שאינו יכול להחזיקה לשפחה ושוב אינה שלו למכירה ואיך אמרה תורה לא תמכרנה ותי' כ"ת דלא תמכרנה היינו לענין אשות דזכתה לו תורה מ"מ אינו יכול למכור זכותו לאחר עכ"ד אם כי כע"ז פירוש רמב"ם (בפ"ד מעבדים ה"ו) הלאו דלעם נכרי לא ימשול למכרה דהיינו שאינו יכול ליעדה לאחר יעו"ש בכס"מ אבל אינו דומה דשם יש לו זכות יעוד גם לאחר דהא מיעדה לבנו ומש"ה ס"ד דימכור זכות זה גם לאחרים אבל יפ"ת שאינו יכול ליקח לבנו כדאי' בספרי תצא ועי' תוס' קידושין (כ"ב).

(ד"ה ה"ג יעו"ש מהיכי תיתי יוכל למכור זכותו לאחר כיון דרק לדידי' זכה רחמנא. ובל"ז תמוה לפרש כן דממ"נ לפי דעת רמב"ם (בפ"ח ממלכים) דיפ"ת מותרת בביאה ראשונה בגיותה ואח"כ בעינן גירות מדעתה א"כ הכתוב אומר ימכור לא תמכרנה היינו קודם גירות ואיך ימכרנה לאחר הא אסור בה דגם הוא עצמו נאסר בה לאחר ביאה ראשונה ואין לו זכות אשות רק זכות הכיבוש דקנוי' לו כשפחה כתוס' קידושין (כ"ב).

(ועי' תוס' יבמות (מ"ז.)) וזה הזכות הרי פקע ע"י הלאו דלא תתעמר.

ולפי דעת הרמב"ן ז"ל (בפיה"ת תצא) דמכור לא תמכרנה קאי אחר גירות בע"כ דהותרה לו ביפ"ת מ"מ רק לדידי' הותרה לא לאחר וגם מכיון שאמר שאינו חפץ בה דהותרה לעלמא ופקע אישותו כמ"ש רמב"ן ז"ל שם דא"צ גט א"כ הדרה לאסור גם לדידי' ואיזו זכות אשות יש לו דלא מצינו שמאחר שלא יחפון בה שיהי' יכול לחזור בו [ועי' תוס' יבמות (צ"ה).

(ד"ה אילימא לענין סוטה דאם אמר הבעל אינו רוצה להשקותה דלא מהני חזרה יעו"ש] וגם אין לפרש דקאי ימכור לא תמכרנה לעכו"ם לאשות דז"א דהא מפורש בסנהדרין (נ"ט.) דעכו"ם אסור ביפ"ת משום דלאו בני כיבוש ניהו יעו"ש וא"כ כיון דקרא מיירי ביפ"ת שהוא אשת איש כמפורש בספרי וקידושין (כ"ב).

(א"כ אסורה לעכו"ם משום אשת איש דלדידהו לא הותר יפ"ת [וגם בפנוי'. כיון דהוא עצמו נאסור בה מאי זכות אשות יש לו] ופשוט: י) ובהיותי בזה אמרתי להעירו בהא דסנהדרין (נ"ט).

(דאמר ליכא מדעם דלישראל שרי ולעכו"ם אסור ופריך והרי יפת תואר ומשני התם משום דלאו בני כיבוש ניהו יעו"ש וקשה לפי שיטת הראשונים ז"ל דהיתר דיפ"ת לישראל הוא אחרי גירות וכמ"ש תוס' קידושין (כ"ב.) מהא דירושלמי סנהדרין פ"ב יעו"ש א"כ מאי קושיא ביפתתואר דמי איכא מידי דלישראל שרי והלא בכל גר שנתגייר כן הוא דמותר מה"ת בקרובים משום דכקטן שנולד דמי וה"נ יפ"ת אחר גירות כקטנה שנולדה דמיא אבל כ"ז דהוא בגיורת דלא פקע אשות עדיין לכ"ע אסורה.

והי' נראה לכאורה דהנה יש לחקור בהא דמסיק הש"ס דבן נח אסור ביפ"ת אם זהו רק ביפ"ת מיד עכו"ם ליד עכו"ם כגון אם כבש עכו"ם יפ"ת מיד עכו"ם אבל מיד ישראל ליד עכו"ם כגון אם לקח ישראל יפ"ת במלחמה ובא העכו"ם לקחתה לאשה י"ל דאינו אסור בה וכהא דגיטין (ל"ח.) עמון ומואב טהרו בסיחון יעו"ש ה"נ פקע איסור אשת איש ע"י שהיתה ביד ישראל או י"ל למאי דכתב בחידושי הר"ן סנהדרין (נ"ז).

(דיש ענין אשות לב"נ אף דלגבי ישראל תהי' מותרת יעו"ש ועי' בתוס' ע"ז (ל"ו:) ד"ה משום דהא דאמר בירושלמי קידושין (פ"א ה"א) דבן נח שבא על אשה שלא בכוונה דקנאה וחבירו חייב עלי' מיתה משום אשת חבירו מ"מ לחבירו ישראל לאו אשת איש היא ככה"ג וליכא עשה דודבק אלא א"כ היתה אשת ב"נ בכוונה לאשות יעו"ש וא"כ י"ל גם בזה דאף דפקע איסור אשת איש להישראל מ"מ נשארה באיסור אשת איש לגבי בן נח.

ולכאורה מסברא הי' נראה למאי דכתב הרמב"ן (תצא) דאחר שבא עלי' הישראל דנעשית כאשת איש לחייב מיתה כל הבא עלי' ואם ישלחנה הימנו יוצאה בלי גט יעו"ש א"כ י"ל למאי דכתב רש"י ז"ל יבמות (מ"ט:) דדבר המונע תפיסת קידושין מפקיע ג"כ קידושין שכבר חלו יעו"ש והתוס' שם חולקים ע"ז וס"ל דאף שיש בכאן דבר המונע תפיסת קידושין מ"מ קידושין דמעיקרא אינם נפקעין יעו"ש ונראה מסברא דכ"ז רק בישראל בקידושין תליא מילתא ולא מצינו יוצאה בלא גט וקידושין תופסין בח"ל אף שאינם ראויים לביאה עי' תוס' קידושין (נ"א).

(יעו"ש שפיר נחלקו אם היכא דכבר חלו קידושין אם שייך בזה תורת הפקעה להתיר איסור אשת איש אבל בב"נ דרק בעולת בעל יש להם וכל ענין איסור אשת איש שלהם הוא מפאת שמיוחדת לזה ואם נפרדו זה מזו פקע איסורן שוב אם נאסרה עליו דעכשיו אינה מיוחדת אליו דבאיסור לא הוי יחיד וכמ"ש המ"ל בפ"ט ממלכים יעו"ש נראה דלכ"ע פקע איסור א"א דבב"נ

א"צ מעשה גט המתיר רק כל דפקע היחוד אליו פקע כח האוסר וא"כ מאי נ"מ באיזו אופן אינה מיוחדת אליו אם ע"י הפרדה או ע"י שנאסרה כיון דמ"מ פקע הבעילת בעל ממילא מותרת לכל וז"ב.

ולפי"ז מכיון דבא עלי' הישראל וחל עלי' איסור אשת איש היותה עמו נ"ל א"כ נאסרה גם על בעלה העכו"ם שוב עי"ז בעצמו פקע איסור אשת איש מבעלה העכו"ם לכ"ע דאשות הישראל פקע אח"כ ע"י הפרדה שמשלחה מביתו מ"מ כיון דבעת שהיותה אשת הישראל נאסרה לבעלה העכו"ם פקעי דין אשות העכו"ם וממילא מותרת לכל עכשיו דאין כאן עוד שום אשות לא של העכו"ם ולא של הישראל וז"פ: ואולם זהו רק אחרי בעילת הישראל אבל קודם בעילה שפיר י"ל דעדיין לא פקע איסור אשת איש מבעלה העכו"ם לב"נ.

ונראה מסברא בזה תליא בענין היתר תואר לישראל דכתבו הראשונים ז"ל דיש בה שני היתרים הא' איסור כותית שאסורה לישראל אפי' פנוי' הב' איסור אשת איש אם הי' לה בעל יעו"ש בקידושין (כ"ב.) (והנה איסור כותית לפי שי' רמב"ם ז"ל דביאה ראשונה מותר מיד הוי גזה"כ להתיר כנגד יצה"ר ולשי' רמב"ן ז"ל דלא הותר רק אחרי גירות היתרו משום הגירות והחידוש הוא אף דהוי גירות בע"כ דבעלמא לא מהני מ"מ ביפ"ת מהני אולם איסור אשת איש שבה י"ל דהותר משום הגירות דגר שנתגייר כקטן שנולד ומפקיע אשות וי"ל דהותר משום הכיבוש מלחמה וכמ"ש בחי' הר"ן סנהדרין (נ"ז).

(דכיון דישראל קונה קנין הגוף בכיבוש מלחמה עי"ז מפקיע אשות בעלה העכו"ם יעו"ש ונ"מ אם יבא עלי' קודם טבילת גירות דאם ההיתר משום הכיבוש מיד פקע איסור אשת איש רק דבעי גירות להתיר איסור כותית ואם ההיתר משום הגירות כ"ז שלא טבלה לגירות יש עלי' גם איסור אשת איש: ולפי"ז נראה דהא בהא תליא דאם נימא דהיתר דאשת איש שביפ"ת ע"י הגירות בע"כ א"כ למאי דכתב הריטב"א קידושין (כ"ב).

(דלכל מילי עדיין דינה כעכו"ם וגם ולדה כמותה יעו"ש וביארתי דרך לדידי' מהני גירות בע"כ אבל לא לגבי דידה א"כ שוב כשדנין לגבי ב"נ אחר אם אסור בה משום אשות בעילה העכו"ם י"ל דלא מהני בזה לומר דין גר שנתגייר כקטן שנולד כיון דלגבי דידה כעכו"ם היא וממילא עדיין באיסורא דא"א קיימא.

ויותר מזה מוכח בירושלמי (יבמות פ"א) דעבד אסור באמו יעו"ש ובנו"י שם מ"ש בזה ומוכח דבמקצת גירות לא אמרינן גר שנתגייר כקטן שנולד אף דעבד דינו כאשה ישראלית כ"ש בזו שגירות בע"כ דאפי' מקצת גירות לגבי דודה ליכא. ואף לשי' הש"ס דילן בסנהדרין (נ"ח).

(דעבד מותר באמו יעו"ש דיצא מכלל ב"נ ולכלל ישראל לא בא והרי וכו' רש"י ז"ל גיטין (מ"ג:) ד"ה פקעו וכו' דמעבדותו לשחרורו אמרינן גר שנתגייר כקטן שנולד דמי יעו"ש דמבואר דעבד עדיין אינו כגר גמור ומוכחי דאמרינן גם משום מקצת גירות דכקטן שנולד דמי מ"מ שאני התם דעכ"פ מקצת גירות הוא דיצא מכלל בני נח ומצד זה מיחשב כקטן שנולד אבל בכאן דולדה כמותה ודינה כעכו"ם אין כאן לגבי דידה אפילו מקצת גירות שוב ואין סברא שיהי' זה מפקיע איסור אשת איש לגבי עכו"ם אמנם אם נימא דהכיבוש היא המפקיע איסור אשת איש א"כ למאי דאמר בגיטין (ל"ח).

(נכרי לישראל מנין שקונה דכתיב וישב ממנו שבי ובתוס' שם ד"ה אבל בשם ר"ח דקונה אותו בחזקה דכיבוש מלחמה יעו"ש וכבר תמהו בהא דסנהדרין (נ"ט. ט.) דאמר דעכו"ם לאו בני כיבוש נינהו ומש"ה אסורין ביפ"ת והרי יש לו דין כיבוש לקנות ועי' בחת"ס (יו"ד סי' י"ט) דעכו"ם יש לו קנין דכיבוש מלחמה אבל אין לו היתר לכבוש שאין הנכרי רשאי ללחום עם חבירו ולא מצינו יפ"ת שהותרה לישראל אלא במלחמה המותרת יעו"ש בנועם דבריו וכפי הנראה קדמו בחידושי הר"ן ז"ל סנהדרין (נ"ז).

(בתוכן הקושיא ותירץ באופן אחר דעכו"ם אף דקני בכיבוש מלחמה אבל אין לו קנין הגוף רק קנין למעשי ידיו ולא מהני קנין להפקיע אשות רק קנין הגוף יעו"ש ולפי"ז מבואר דענין היתר זה דכיבוש מפקיע אשות יש גם לבן נח אלא דאין לו כיבוש כזה שכיבושו אינו קה"ג גמור וכל שאינו קה"ג אין בו דין הפקעת אשות אבל אלו הי' לו כיבוש כזה שפיר הי' מהני להפקיע אשות וא"כ שוב כ"ז ביפ"ת שכובש בעצמו אבל יפ"ת שכבשה ישראל מעכו"ם דישאל בר כיבוש הוא לקנות קה"ג וכיבושו בהיתר שוב אותה הפקעה בעצמה מתרת גם לב"נ כיון דמצד עצמו של הכיבוש יש גם לעכו"ם דין הפקעת האשות: ולפי"ז יתכן כוונת הש"ס בסנהדרין (נ"ט).

(בהא דפריך והרי יפ"ת דלישראל שרי ולעכו"ם אסור דאין הקושיא מיפ"ת שכבשה עכו"ם דבזה שפיר י"ל דהחילוק משום דבישראל מהני הגירות להפקיע אשות ובעכו"ם הרי ליכא גירות אלא דקושית הש"ס מאותה יפ"ת שכבשה ישראל דלפי הס"ד דלא הוה ידעינן דהכיבוש מהני להפקיע אשות א"כ כל ההפקעה ע"י הגירות בע"כ ושוב כיון דלדינא דידה כעכו"ם היא עדיין יש עלי' אסור אשת איש לגבי העכו"ם ולישראל זה אינה נחשבת כאשת איש א"כ מצינו מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור וע"ז חידש הש"ס דאיסוריפ"ת בעכו"ם הוא משום חסרון דין כיבושו שאינו קנין הגוף ולא מהני להפקיע אשות ובישראל לו הוצרכנו לגירות לענין איסור אשת איש דזה הותר בכיבוש גרידא ושוב שפיר אותה יפ"ת המותרת לישראל ע"י כיבוש מותרת גם לב"נ ע"י כיבוש זה כיון שהי' כיבוש בקנין גמור ובהיתר ובאתי בכ"ז רק להעיר [ועי' רשב"א יבמות (מו).

(דכתב דגם עכו"ם יש לו קנין הגוף כיבוש מלחמה וד' צ"ע ממ"ש הרשב"א ז"ל בגיטין (ל"ז): ואכ"מ:] (יב) [ובחידושי דנתי לפי שיטת התוס' רי"ד בקידושין (כב) דאף למ"ד דיפ"ת לא הותרה רק אחרי גירות בע"כ מ"מ הוי גזה"כ דכישראלית היא בגירות זה והולד ישראל גמור ונוטל פי שנים יעו"ש וכ"נ פשטות שי' תוס' קידושין (כב).

(דלפי"ז תאסור לעכו"ם מצד דין ישראלית שאסורה לעכו"ם דנהי דאיסור א"א בודאי פקע עי"ז דקטנה שנולדה דמי' אבל א"א לומר תרתי דסתרי שתחשב גיורת לגבי נפשה ותהי' מותרת לעכו"ם אלא ודאי אסור' לעכו"ם והבאתי ראי' לשיטה זו דהגירות בע"כ משוי' לה כישראלית מהא דאי' בספרי תצא ושלחתה לנפשה בגט יעו"ש וברמב"ן (תצא) דדן שלא תצטרך גט דהשילוח יתירנה והלח"מ בפ"ח ממלכים הביא הספרי דמשמע שא"א לה להיות מותרת שלא ע"י גט.

וקשה למאי דאמר בגיטין (מג) אתמר חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראובן ונשתחררה וחזרה ונתקדשה לשמעון רב יוסף בר חמא אר"נ פקעי קידושי ראשון [אפילו למ"ד מקודשת בא השחרור והפקיעה ומקודשת לשני שהרי נשתנה גופה והוה לה כקטן שנולד רש"י] ר"ז אמר ר"נ גמרי קידושי ראשון ע"ש ומבואר מזה דהא דאמרינן גר שנתגייר כקטן שנולד

ומהני להפקיע אשות לאו דוקא לענין אשות העכו"ם הוא דאמרינן כן דהגירות מפקיע אלא אף לאשות ישראל מהני הגירות להפקיע מפאת דחשיב כנשתנה הגוף שהרי בחצי' שפחה וחצי' בת חורין למ"ד דמקודשת ענין האשות אינו מצד השפחות שהרי שפחה לאו בת קידושין אלא ענין האשות מצד חירות שבה דתפסי בה קידושין וענין הגירות הלא הוי רק בצד שפחות שבה אבל לצד חירות שהי' בה התפיסת קידושין אין כאן התחדשות דקטן שנולד ומ"מ כיון דבזה הגוף נתחדש דין גירות ונעשה כקטן שנולד אמרינן דנשתנה עי"ז כל הגוף וגופא אחרינא הוא ומהני להפקיע עי"ז דין קידוש ישראל וע"כ מוכח דגם לקידושי ישראל מהני גירות להפקיע ולפי"ז קשה דאמאי אמר בספרי דאין לה היתר אלא בגט והלא כיון דגירות בע"כ הוא דהוה ולפי דברי ריטב"א עדיין דינה כעכו"ם רק לגבי ידי' התירה תורה בגירות זה וא"כ שוב אם תטבול לשם גירות מדעתה ודאי נימא בזה דכקטן שנולד דמיא דלא גרע מעבדות לשחרור דעכ"פ גם בתחלה הי' מקצת דינו כישראל ואפ"ה אמרינן דכקטן שנולד דמי ואף למ"ד דגמרי קידושין מ"מ רק שם דבחצי חירות ליכא גירות אבל בכאן דהגירות בכולה שוב ממילא נימא דפקעי קידושין של בועלה הישראל דכגופא אחרינא דמאי וגם אשות ישראל פקע ע"י גירות ולמה אינה ניתרת אלא ע"י גט אולם לפי שיטה זו דגזוה"כ דהגירות בע"כ משוי ליפ"ת כישראלית ניחא דשוב לא מהני גירות מדעת אח"כ להפקיע האשות כיון דמגירות ועומדת היא ולא מצינו גירות אחרי גירות גמורה ואכמ"ל בזה) ביתר דבריו אי"ה אכתוב לעת הפנאי:

דוש"ת מנחם זעמבע מפראגא: בשולי המכתב: עי' תוס' חולין ג.)

(ד"ה כגון בהא דכ' דלשחיטת קדשים ל"ב כלי שרת וז"ל וכן משמע בתוספתא דקתני חומר בקמיצה מבשחיטה שהקמיצה טעונה כלי והשחיטה אינה טעונה כלי אלא אפי' קרומית של קנה וע"כ ל"ב למימר דא"ט כלי כלל דהא ילפי' מעולה דטעונה כלי אלא דא"ט כל"ש קאמר מיהו יל"ד דל"ב כלי יפה קאמר וכו' יעו"ש ומבואר דהתוס' מספקא להו בפ"ה הא דתני דשחיטה א"ט כלי אם הכוונה דאינה טעונה כלי שרת או דא"ט כלי יפה אבל כ"ש בעי וראיתי בחי' ר"ב אנגיל דתמה מהתוספתא (פ"א דמנחות) וז"ל חומר בקמיצה מבשחיטה שהקמיצה טעונה כהן וכלי שרת משא"כ בשחיטה קמיצה בכלי ושחיטה אפי' בקרימות של קנה עכ"ל הנה מפורש ברישא דקמיצה טעונה כל"ש משא"כ בשחיטה דא"צ כלי שרת ומדוע זה שבקי התוס' ז"ל לרישא והביאו רק הסיפא דתני קמיצה בכלי ושחיטה אפי' בקרומית של קנה ונסתפקו בפירושא וזה צע"ג.

[ולקושי' זו כוון גם הרש"ש] אמנם בתוספתא יל"ד דמ"ט פליג להני חילוקים שבין קמיצה לשחיטה בתרתי בבי ולא כללן לומר חומר בקמיצה מבשחיטה שהקמיצה טעונה כהן וכל"ש וכלי [היינו כלי יפה לתוס'] משא"כ בשחיטה שאפי' בקרומית של קנה: ונראה למאי דאמר ביומא (כג:) אמר ר"ל כמחלוקת בהוצאה כך מחלוקת בהרמה [כשם שמכשיר ר"א בע"מ להוצאת הדשן כן מכשירין להרמת הדשן] מ"ט דר"ל אי ס"ד עבודה הוא יש לך עבודה שכשרה בשני כלים הכשיר בשני בגדים] ובתוס' ד"ה יש וז"ל אבל איפכא לא תקשי לך יש לך דבר שאינה עבודה וטעונה בגדי כהונה דהא ל"ק דגזוה"כ להחמיר שהרי אין בזה איסור אם לובש בגד"כ וכו' עכ"ל ומבואר דיש סברא לומר בדבר שאינו עבודה דמ"מ אם עושה אותה כהן יהי' טעון בגדי כהונה, ולפי"ז הא ביומא (כד'): לימד על הצתת אליתא שלא תהא אלא בכהן כשר ובכלי שרת ופירש"י ז"ל ובכלי שרת שיהי' לובש בגדי כהונה ארבעה וכו' יעו"ש וכן שם (מה).

(ברש"י ד"ה ובכלי שרת בלבוש בגדי כהונה יעו"ש ועי' זבחים (כד.) בתוס' ד"ה הואיל ובגד"כ קרי להו כלי שרת עכ"ל, ועי' חגיגה (יז).

(ועי' בר"ש משנן לתו"כ (ויקרא פ"ד) וז"ל ובכלי שרת מלובש בגד"כ וכן בכל מקום כלי שרת שאצל כהן עכ"ל ולפי"ז ברור בפירוש התוספתא דברישא לא מיירו מדין כלי שרת של הסכין אלא הכוונה דחומר בקמיצה שהקמיצה טעונה כהן וגם כלי שרת היינו בגדי כהונה משא"כ בשחיטה דא"צ כהן דכשר בזה וגם אם כהן שוחט א"צ בגד"כ לאפוקי כהא דתוס' יומא (כג:) דאף שאינה עבודה גזה"כ להחמיר לכהן העושה שילבש בגד"כ ותני ברישא חומר העובד דקמיצה לעובד דשחיטה ובסיפא תני חילוק אחר בין הנפעלים דקמיצה בכלי ושחיטה בקרומית של קנה ובזה נסתפקו תוס' אם הכוונה דאשמי' דשחיטה א"צ כלי שרת [ואף דא"צ כהן מ"מ הא בלילה כשר בזר ובעי כל"ש כמנחות (ט).

יח) ואפיית מנחות כשר בזר כרמב"ם פי"ב ממעה"ק וכשר בזר כמנחות (צו) [או דאינה טעונה כלי יפה. וראה ברש"י זבחים (יג) ד"ה ובכלי שרת שיהי' מלובשים בגדי כהונה "וכל היכי דקתני נמי בכהן כשר ובכלי שרת.

בבגדי כהונה קאמר" עכ"ל הנה מפורש דרש"י ז"ל כללא כייל דבכ"מ דתני כהן סמוך לכל"ש הוה הכוונה דכל"ש בגדי כהונה וא"כ ברור דגם בתוספתא דתני דבעי כהן וכל"ש דאין הכוונה סכין כל"ש רק כהן המלובש בגד"כ ולכן שפיר דלא הביאו תוס' כלל הרישא דלא מיירו מהסכין רק מהעובד כדתני לה בבא בפ"ע וז"ב ואמת: